

CATEHISM ORTODOX

Cuprins

INTRODUCERE	3
CEA DINTAI DATORIE A CREDINCIOSULUI.....	3
DESPRE DESCOPERIREA DUMNEZEIASCA	4
DESPRE SFANTA SCRIPTURA	14
DESPRE SFANTA TRADITIE.....	26
DESPRE CREDINTA	38
SIMBOLUL DE CREDINTA.....	38
INVATATURA DESPRE DUMNEZEU	41
SFANTA TREIME	46
DESPRE DUMNEZEU TATAL	49
DESPRE DUMNEZEU FIUL	60
DESPRE DUHUL SFANT	103
DESPRE NĂDEJDE.....	115
DESPRE NADEJDEA CRESTINA	115
RUGACIUNEA	123
<i>RUGACIUNEA PARTICULARA</i>	123
<i>RUGACIUNEA DOMNEASCA</i>	141
<i>RUGACIUNEA BISERICII SI FOLOASELE EI</i>	156
CULTUL DIVIN PUBLIC	164
DESPRE SFANTA LITURGHIE.....	168
SLUJBA SFINTELOR TAINA	196
<i>BOTEZUL</i>	196
<i>UNGHERA CU SFANTUL MIR</i>	200
<i>POCAINTA SAU TAINA SFINTEI SPOVEDANII</i>	202
<i>TAINA SFINTEI IMPARTASANII (Cuminecare)</i>	205
<i>HIROTONIA</i>	208
<i>TAINA NUNTII - CUNUNIA (Nunta)</i>	209
<i>MASLUL</i>	214
DESPRE IERURGII	216
DESPRE AGHIASMA (Sfintirea apei)	220
DESPRE ACATISTE SI PARACLISE.....	236

DESPRE SARBATORI.....	237
DESPRE POSTURI.....	241
DESPRE DRAGOSTE	247
DESPRE DRAGOSTEA CRESTINA	247
LEGEA MORALA	252
DESPRE PORUNCILE BISERICESTI.....	260
DESPRE CONSTIINTA MORALA	264
DESPRE VIRTUTI.....	269
DESPRE PACAT.....	274
CELE ZECE PORUNCI	288
DATORIILE CRESTINULUI	304
<i>DATORIILE CATRE SINE INSUSI.....</i>	305
<i>DATORIILE CATRE APROAPELE</i>	316
FAMILIA.....	324
STATUL	327
BISERICA	331
LUMEA	332
SFATURILE EVANGHELICE.....	334
FERICIRILE - PREDICA DE PE MUNTE	336

INTRODUCERE

CEA DINTAI DATORIE A CREDINCIOSULUI

1. Care este cea dintai datorie si cea mai mare grija a credinciosului in viata?

Cea dintai datorie si cea mai mare grija a credinciosului in viata este grija de mantuirea sufletului sau. Nimic pe lume nu e mai de pret pentru el ca mantuirea sufletului, dupa cuvantul Mantuitorului, care zice: «Ce va folosi omului de ar dobandi lumea toata si-si va pierde sufletul sau? Sau ce va da omul, in schimb, pentru sufletul sau?» (Marcu 8, 36-37).

2. Dar ce este mantuirea?

Mantuirea este eliberarea din robia pacatului si a mortii si dobandirea vietii de veci, in Hristos. Ea ne-a fost facuta cu putinta de intruparea, jertfa, invierea si inaltarea Domnului nostru Iisus Hristos la cer, si ne-o insusim prin harul dumnezeiesc, cu care trebuie sa conlucram prin credinta si fapte bune. De mantuire se poate impartasi orice om, caci Dumnezeu – voieste ca toti oamenii sa se mantuiasca si sa vina la cunostinta adevarului» (I Timotei 2, 4).

3. Unde se gaseste adevarul care duce la mantuire?

Adevarul care duce la mantuire se gaseste in Sfanta Biserica Ortodoxa, „stalpul si temelie adevarului” (I Timotei 3, 15).

4. De la cine are Biserica Ortodoxa acest adevar?

Biserica Ortodoxa are acest adevar de la Dumnezeu insusi, vestit mai dinainte prin patriarhii, dreptii si proorocii Vechiului Testament, care au avut o viata si cugetare sfanta, si apoi in mod desavarsit prin insusi Fiul Sau intrupat, Domnul nostru Iisus Hristos, Mantuitorul, cum spune Sfantul Apostol Pavel: «Dupa ce Dumnezeu odinioara, in multe randuri si in multe chipuri, a vorbit parintilor nostri prin prooroci, in zilele acestea mai de pe urma ne-a graita noua prin Fiul, pe Care L-a pus mostenitor a toate si prin Care a facut si veacurile; Care fiind stralucirea slavei si chipul fiintei Lui si Care tine toate cu cuvantul puterii Sale...» (Evrei. 1, 1-3),

5. Cum a dat Dumnezeu acest adevar?

Acest adevar l-a dat Dumnezeu prin Descoperirea dumnezeiasca.

DESPRE DESCOPERIREA DUMNEZEIASCA

6. Ce este Descoperirea dumnezeiasca?

Descoperirea sau Revelatia dumnezeiasca este comoara de adevaruri pe care Dumnezeu a dat-o oamenilor, pentru ca acestia, cunoscandu-L pe El, voia Lui si lucrarea Lui, sa-L cinsteasca dupa vrednicie, sa-I implineasca voia si prin aceasta sa se mantuiasca.

7. Ce dovedeste din partea lui Dumnezeu aceasta Descoperire?

Descoperirea dumnezeiasca dovedeste marea iubire a lui Dumnezeu fata de oameni. „Dumnezeu este iubire” (I Ioan 4, 8), iubire nefarsita, un ocean de iubire, cum zic Sfintii Parinti. Prin ea Dumnezeu revarsa lumina si caldura Lui, cea mai presus de fire, asupra intregii fapturi si o ajuta sa se impartaseasca cat mai deplin de puterea cea de sus si de adevarul cel mantuitor. Descoperirea lui Dumnezeu e insasi aceasta lumina ce ni s-a dat din nefarsita Lui iubire fata de noi.

8. Dumnezeu a dat Descoperirea Sa pentru toti oamenii?

Descoperirea dumnezeiasca a fost data pentru toti oamenii, pentru ca toti au nevoie de mantuire, dar, intrucat nu toti erau vrednici de a primi Descoperirea direct de la Dumnezeu, ea a fost incredintata anumitor oameni alesi, care la randul lor s-o vesteasca celor ce doresc a o primi.

9. De ce nu toti oamenii pot primi Descoperirea direct de la Dumnezeu?

Pentru nevrednicia pricinuita de necuratia sufletului si a trupului lor, in urma caderii in pacat a protoparintilor nostri.

10. Care au fost vestitorii Descoperirii dumnezeiesti?

Oamenii alesi de Dumnezeu in acest scop au fost patriarhii, Moise, dreptii si proorocii, care au primit si au vestit cuvantul lui Dumnezeu in sanul poporului evreu. Aceasta Descoperire a fost adusa oamenilor in chip deplin de insusi Fiul lui Dumnezeu intrupat, Domnul nostru Iisus Hristos, „Lumina cea adevarata, care lumineaza pe tot omul ce vine in

lume” (Ioan 1, 9). Mantuitorul a raspandit in lume Descoperirea dumnezeiasca prin Sfintii Sai Apostoli si Ucenici, in Biserica intemeiata de El si intrata in istorie la Cincizecime.

11. Este cu putinta ca Dumnezeu sa Se descopere oamenilor?

Este cu putinta. S-a sustinut, totusi, de catre unii intelepti pagani si de catre unii eretici, ca Dumnezeu nu Se putea descoperi oamenilor. intai, pentru ca Dumnezeu cel nesfarsit, cel nematerial, cel neschimbator si cel vesnic nu S-ar fi putut apropia si nu ar fi avut deci cum sa fie cunoscut de catre ceea ce este marginit, trupesc, schimbator si trecator. In al doilea rand, daca Dumnezeu S-ar fi apropiat de fiintele muritoare, aceste fiinte slabe si neajutorate nu ar fi reusit sa cuprinda si sa inteleaga Descoperirea care li se facea. Acei pagani si eretici judecau asa, pentru ca ei socoteau pe Dumnezeu ca o putere nepersonala, lipsita de viata si mai ales de iubire. Pentru noi, crestinii, nu sunt asemenea oprelisti, fiindca, dupa invatatura Bisericii, Dumnezeu este o fiinta personala, care poate avea legaturi cu alte persoane, si, deci, si cu oamenii. Sfanta Scriptura insasi ne invata ca Dumnezeu a tinut, din cele mai indepartate timpuri, mereu legatura cu oamenii, adica dandu-le Descoperirea Sa: „in multe induri si in multe chipuri odinioara Dumnezeu graind parintilor prin prooroci, in zilele acestea mai de pe urma a grait noua intru Fiul” (Evr. 1,1). Ca izvor al vietii si al iubirii, Dumnezeu Se apleaca si Se descopera continuu oamenilor. El nu e niciodata prea sus sau prea departe, pentru ca El salasluieste si in inimile noastre. Descoperirea dumnezeiasca priveste pe oameni si ei pot s-o primeasca. Ei sunt „chipul si asemanarea lui Dumnezeu” si, prin aceasta, indreptatiti la cinstea descoperirilor de sus. Aceasta cinste a mers pana acolo incat Descoperirea deplina adusa de Fiul lui Dumnezeu pe pamant s-a facut prin intruparea Sa in om. Credinciosul poate primi Descoperirea dumnezeiasca, apoi, si pentru ca el insusi e mistuit de dorul fierbinte dupa Dumnezeu. Psalmistul lamureste aceasta zicand: „In ce chip doreste cerbul izvoarele apelor, asa Te doreste sufletul meu pe Tine, Dumnezeule. Insetat-a sufletul meu de Dumnezeul cel viu; cand voi veni si ma voi arata fetei lui Dumnezeu?” (Ps. 41, 1-2). Un scriitor bisericesc arata astfel suspinul inimii sale dupa Dumnezeu: «Ca ne-ai facut spre a Te cauta si nelinistit este sufletul nostru pana nu se va odihni intru Tine».1 (Fer. Augustin, Marturisiri, I, 1, Migne, P. L., XXXII, col. 661) Ca fiinta inzeestrata cu minte, intrucat este creat dupa „chipul lui Dumnezeu», cum am spus, omul poate primi adevaruri din partea lui Dumnezeu. Acesta, in nesfarsita Sa intelepciune, usureaza caile de intelegere a adevarurilor date, in cei care s-au facut vrednici de El printr-o viata aleasa si au primit harul Duhului Sfant.

12. De ce are o autoritate mai mare Descoperirea dumnezeiasca decat mintea omeneasca in lucrarea mantuirii?

Pentru ca Descoperirea dumnezeiasca nu greseste si nu inseala niciodata, fiind garantata de Dumnezeu insusi, Care e Adevarul (Ioan 14, 6), de nesfarsita Lui intelepciune si de implinirea pana astazi a atora dintre cele vestite de aceasta Descoperire. Mintea omeneasca poate intelege unele dintre cele cuprinse in Descoperirea dumnezeiasca, dar ea nu poate patrunde toata aceasta Descoperire. Pentru ca mintea noastra sa fie intru totul de aceeași parere cu Descoperirea de sus, ar trebui sa cunoastem pe Dumnezeu in fiinta Sa. Dar cum fiinta lui Dumnezeu nu poate fi cunoscuta pentru ca mijloacele firesti pe care mintea noastra ni le pune la indemana nu ajuta la acest lucru, noi punem toata increderea in adevarurile Descoperirii, care ne fac cunoscut pe Dumnezeu prin predicarea sau vestirea cuvintului despre El.² (Tertulian, Contra lui Marcion, 1 18, Migne, P.L II. col. 226) Descoperirea dumnezeiasca e vrednica de a fi primita de mintea noastra. Daca mintea isi pune increderea in fagaduiala unui om serios si vrednic de lauda, despre care stim sigur ca nu ne inseala, de ce sa nu dam aceeași crezare cuvintelor lui Dumnezeu insusi?³ (Sf. Ciprian, Despre moarte, 6, Migne, P. L. IV col. 586) «Nu e mai cuminte, zice Origen, sa dam mai multa crezare lui Dumnezeu?»⁴ (Origen Contra lui Cels, I, 11, Migne, P. G., XI, col. 676) De asemenea, Sfantul Ioan Gura de Aur ne indeamna sa ne incredem totdeauna in Dumnezeu, chiar atunci cand cuvantul Lui pare a fi impotriva felului nostru de a judeca si de a vedea. Judecata si vederea noastra se pot insela; cuvantul Lui, niciodata.

13. Cate feluri de Descoperiri sunt?

Privita in izvorul ei, care e Dumnezeu, Descoperirea dumnezeiasca e una singura. Daca, insa, tinem seama de caile folosite pentru a ajunge pana la noi, Descoperirea este de doua feluri: intai, Descoperirea data pe calea firii; si al doilea, Descoperirea data pe calea mai presus de fire, adica pe calea supranaturala. Aceasta din urma nu poate fi primita fara ajutorul lui Dumnezeu, dat celui credincios.

14. Ce se intelege prin Descoperirea pe calea firii?

Prin Descoperirea pe calea firii, numita si Revelatia naturala, se intelege comoara de invataturi pe care natura si firea omeneasca ni le dezvaluie despre existenta si unele insusiri ale lui Dumnezeu. Natura in mijlocul careia traim ne spune ca este Cineva care a facut-o. Mintea ne spune ca zidirea trebuie sa aiba un Ziditor, pentru ca nu poate fi ceva pricinuit fara un pricinuitor. Ordinea si frumusetea desavarsita a alcatuirii lumii oglindesc lucrarea unui

Facator atotputernic, prea intelept si prea iubitor. Intreaga fire ne graieste despre Dumnezeu, dupa cuvantul Psalmistului: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu si facerea mainilor Lui o vesteste taria. Ziua zilei spune cuvant si noaptea noptii vesteste stiinta. Nu sunt graiuri, nici cuvinte ale caror glasuri sa nu se auda. In tot pamantul a iesit vestirea lor si la marginile lumii cuvintele lor” (Ps. 18, 1-4). Intreaga faptura, prin ordinea si armonia ei, arata ca din carte si striga pe Stapanul si Facatorul ei - spune Sfantul Atanasie.⁵ (Sf. Atanasie, Contra Grecilor, Migne, P. G., XXV, col. 68) Chiar daca unele popoare se inchina la pietre si la lemne, ele stiu ca este Cineva mai mare decat ele.⁶ (Fer. Ieronim, Comentar la Psalm 95; Anecdota Meredsolana 3, 2, 137) «intreaba lumea, podoaba cerului, si vezi daca nu-ti raspund dupa intelegerea lor: „Dumnezeu ne-a facut”. Lucrurile acestea le-au cercetat si nobilii filozofi si din arta au cunoscut pe artist”.⁷ (Fer. Augustin, Cuvantari 141, 2, 2, Migne, P. L., XXXVIII, col. 776)Sfantul Apostol Pavel intareste si adanceste cuvantul Psalmistului: „Cele nevazute ale lui (Dumnezeu) de la facerea lumii, intelegandu-se din fapturi, adica vesnica Lui putere si dumnezeire, asa ca ei sa fie fara cuvant de aparare” (Rom. 1, 20).

15. Ce se intelege prin Descoperirea pe calea mai presus de fire sau pe calea supranaturala?

Se intelege Descoperirea randuita si data de Dumnezeu prin anumiti oameni alesi (in Vechiul Testament) si mai apoi prin insusi Fiul Sau intrupat (in Noul Testament). Prin Descoperirea firii ne ridicam numai la adevarul ca exista Dumnezeu si la cateva dintre insusirile Lui. Daca ne-am margini la aceasta Descoperire, nu ne-am deosebi de paganii inaintati ai vremurilor vechi, si mai ales ne-am lipsi de bucuriile si fericirea pe care ni le-a adus Descoperirea pe calea supranaturala. Aceasta din urma ne face crestini, pe cand cealalta, marginita numai la cugetare, ne tine doar la portile crestinismului. Descoperirea sau Revelatia supranaturala nu poate fi primita si inteleasa decat de omul credincios, adica prin credinta.

16. Prin ce s-a dat oamenilor Descoperirea supranaturala?

Ea a fost data uneori prin anumite semne minunate, pe care omul le cunoaste prin simturi; de pilda aratarea lui Dumnezeu catre Avraam, sub chipul a trei barbati, la stejarul lui Mamvri (Fac. 18, 1-2), sau aratarea Mantuitorului dupa inviere catre ucenicii Sai (Ioan 20,19-31). Avem aci o Descoperire din afara. Dar, de cele mai multe ori, Descoperirea pe calea supranaturala e data sufletului omenesc printr-o lumina deosebita, pe care acesta n-ar fi putut-o castiga numai prin puterea cugetarii sale. Aceasta lumina a sufletului si inzestrare a lui cu puterea de a primi anu-mite adevaruri ale Descoperirii dumnezeiesti este insuflarea sau

inspiratia dumnezeiasca. Avem aici o Descoperire care se face numai sufletului si prin suflet si pe care o putem numi duhovniceasca sau dinlauntru. Sfanta Scriptura spune chiar si in Vechiul Testament, in multe locuri (Ies. 4,12; II Regi 23, 2; Isaia 6, 1-8; 8,1; Avacum 2, 2 etc.), ca Dumnezeu este Acela care a grait prin gura proorocilor. Sfantul Apostol Pavel rezuma astfel istoria si felurimea acestei Descoperiri: „Dupa ce Dumnezeu odinioara in multe randuri si in multe chipuri a grait parintilor nostri prin prooroci, in zilele acestea mai de pe urma ne-a grait noua prin Fiul” (Evr. 1, 1-2). Descoperirea prin semne minunate, controlate de simturi si prin insuflarea Duhului Sfant are autoritate hotaratoare pentru viata religioasa si pentru mantuire. Numai prin aceasta Descoperire omul are cunoasterea celor duhovnicesti si poate deveni duhovnicesc.

17. Cand s-a dat oamenilor Descoperirea supranaturala?

Aceasta Descoperire s-a dat de la facerea primilor oameni, in rai, pana la venirea Mantuitorului, care a incununat si a desavarsit Descoperirea. Aceasta lunga durata-5508 ani-se poate imparti in trei parti: Cea dintai se intinde de la facerea primilor oameni, pana la darea Legii Vechiului Testament. Aceasta prima parte se imparte la randu-i in doua: 1) de la facerea primilor oameni pana la caderea in pacat; 2) dupa caderea in pacat. Descoperirea se infatiseaza potrivit starii omului din aceste doua rastimpuri. In rai, omul s-a bucurat de o Descoperire directa din partea lui Dumnezeu, Care-i vorbea personal. Dumnezeu il povatuia si-l conducea direct, il invata despre Sine, despre legatura Sa cu omul si rostul acestuia in lume si petrecea impreuna cu acest om. Partea a doua a Descoperirii incepe odata cu darea Legii Vechiului Testament; ea cuprinde toate veacurile-aproape 14-calauzite de legea lui Moise si de prooroci si se incheie odata cu venirea Mantuitorului. Aceasta parte a Descoperirii nu e deplina, ci pregatitoare pentru Descoperirea cea deplina. Sfantul Apostol Pavel o numeste „calauza catre Hristos” (Gal. 3, 24). Partea a treia a Descoperirii este aceea a plinatatii harului si adevarului (Ioan 1, 17). Ea incepe odata cu venirea Mantuitorului si se incheie cu ultima scriere a Noului Testament. Ne gasim pe treapta cea mai inalta a Descoperirii dumnezeiesti facute in persoana insasi a Mantuitorului, Care ne da deplina cunoastere despre Dumnezeu, ca Acela Care este insusi Fiul lui Dumnezeu (Matei 11, 27; Ioan 17, 6). Sfantul Apostol Pavel spune aceasta in chip hotarat: „in zilele acestea mai de pe urma (Dumnezeu) a grait noua intru Fiul” (Evr. 1, 2), si tot el o lamureste, aratandu-i si scopul: „Facandu-ne cunoscuta taina voii Sale dupa buna Lui socotinta, astfel cum hotarase la Sine mai inainte, spre iconomia plinirii vremilor, ca toate sa fie iarasi unite in Hristos, cele din ceruri si cele de pe pamant - toate intru El” (Efes. 1, 9-10).

18. De unde stim ca Iisus Hristos este desavarsirea si plinirea Descoperirii?

Din Sfanta Scriptura, din implinirea intocmai a proorociilor Vechiului Testament si din istoria Bisericii Crestine. In adevar, Sfantul Apostol Pavel precizeaza: „Iar cand a venit plinirea vremii, a trimis Dumnezeu pe Fiul Sau Cel nascut din femeie, nascut sub lege, ca pe cei de sub lege sa-i rascumpere, ca sa dobandim infierea” (Gal. 4, 4-5). Sfintele Evanghelii si intreg Noul Testament intaresc intru totul adevarul ca Iisus Hristos e Fiul lui Dumnezeu intrupat si plinitorul Descoperirii dumnezeiesti. Proorociile Vechiului Testament privitoare la Mesia, la Rascumparatorul, la Fiul lui Dumnezeu, s-au implinit intocmai in persoana lui Iisus Hristos. Sfintii Evanghelisti si Sfantul Apostol Pavel citeaza, adesea in amanunt, proorociile ce s-au implinit in persoana Mantuitorului. Proorocul Isaia-supranumit si Evanghelistul Vechiului Testament-vorbeste pe larg de nasterea si mai ales de patimile, moartea si proslavirea lui Mesia (Isaia 7 si 63). Toata aceasta proorocie s-a implinit intocmai in faptele si viata lui Iisus Hristos, asa cum sunt infatisate de Noul Testament (Matei 1, 21; Luca 1, 31 s. u.; 1 Cor. 15, 3; I Petru 2, 24; Matei 26, 62; Fapte 8, 32; I Ioan 3, 5 etc.). Documentele crestine, pagane si iudaice din veacurile I si II sustin, fara deosebire, ca Iisus Hristos ca Dumnezeu – Om este o persoana istorica sub imparatii August si Tiberiu si a suferit moartea sub Pontiu Pilat. Aceleasi documente, afara de cele iudaice, constata ca nici o alta persoana purtand acelasi nume, sau alt nume, nu a avut rolul si faptele lui Iisus Hristos. Marile infaptuiri ale Bisericii adeveresc si ele Dumnezeirea intemeietorului ei.

19. Se poate vorbi despre trepte ale Descoperirii dumnezeiesti?

Se poate vorbi cu toata siguranta. Am vazut mai inainte ca Descoperirea dumnezeiasca poate fi impartita in trei mari perioade de timp. Fie-careia dintre aceste perioade ii corespunde mai mult sau mai putin o treapta de inaintare, cu toate ca aceste trepte nu sunt nici totdeauna egale si nici nu vin unele dupa altele intr-o ordine neschimbata. Timpul de la caderea in pacat pana la darea Legii pe muntele Sinai cuprinde nu numai stradanii ale firii omenesti spre cunoasterea adevarului si deci a lui Dumnezeu, ci si ajutoare directe de sus, prin Descoperirea mai presus de fire, facuta patriarhilor. La fel, dupa darea Legii. Dupa venirea Mantuitorului, Care a desavarsit Descoperirea, cele doua trepte ale Descoperirii de dinainte n-au fost inlaturate. Deci, in linii mari, Biserica admite trepte in lucrarea Descoperirii supranaturale. Cum este si firesc, Biserica pune accentul pe cele doua trepte in Descoperirea dumnezeiasca, infatisate prin cele doua Testamente. Sfantul Grigorie Teologul, vorbind despre schimbarile produse de catre acestea in viata omenirii de-a lungul timpului, le numeste

cutremure de pamant si le schiteaza astfel: «Cele doua Testamente sunt doua cutremure dintre care unul face trecerea de la idololatrie la legea lui Moise; celalalt, de la legea lui Moise la Evanghelie. Dar e si un al treilea cutremur, care este mutarea din aceasta viata in cealalta».8 (Sf. Grigorie Teologul, Cuvantul V Teologic, 25, Migne, P. G., XXXVI, col. 160 D, 161 A) Deci Biserica admite mersul treptat al Descoperirii dumnezeiesti. Treapta de la Vechiul la Noul Testament e aratata de nenumarate ori de Mantuitorul, de Sfintii Apostoli si de Sfintii Parinti. Ei arata ca este o desavarsire a Noului Testament fata de cel Vechi. Acesta din urma isi pastreaza valoarea lui, e adevarat. Mantuitorul zice: „Sa nu socotiti ca am venit sa stric Legea sau Proorocii; nu am venit sa stric, ci sa plinesc. Ca adevarat zic voua: inainte de a trece cerul si pamantul, o iota sau o cirta nu va trece din Lege, pana ce vor fi toate” (Matei 5, 17-18). Dar aceste lucruri din Vechiul Testament trebuie «plinite» in lumina gradului nou de Descoperire (Noul Testament): „Ati auzit ca s-a zis celor de demult...”, „Iar Eu zic voua” (Matei 5, 21 s.u.). Noul Testament e dezvoltarea si plinirea celui Vechi; dar e mai mult decat atat: el e «rasaritul cel de sus», care face sa treaca „umbra legii”. Sporul in descoperirea persoanelor Sfintei Treimi e aratat de Sf. Grigorie Teologul, prin cuvinte ca: «Adaosuri pariale», «inaltari», «inaintari» si «trececi din slava in slava».9 (Sf. Grigorie Teologul, op. cit., 26, col. 161 CD) Duhul Sfânt însuși și-a rânduit lucrarea Lui în chip treptat, măsurând-o după puterea de primire a Sfinților Ucenici. Astfel, la început a lucrat prin minunile savarsite de Domnul, după patimi și înviere a fost insuflat Ucenicilor, iar după înaltare, la Cincizecime, S-a aratat în chip de limbi de foc.10 (Idem, op. cit., 26, col. 164 A)

20. De ce învățătura creștină e socotită drept cea mai înaltă treaptă a credinței?

Pentru că învățătura creștină a fost dată de însuși Fiul lui Dumnezeu intrupat, Domnul nostru Iisus Hristos, și pentru că nimeni altul n-a cunoscut că El de-a dreptul pe Dumnezeu și n-a învățat pe oameni chiar din izvorul care e însuși Dumnezeu: „Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată; Cel Unul - Născut, Fiul, Care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut” (Ioan 1, 18). Mantuitorul însuși declară: „Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl” (Ioan 14, 9). Căci „nimeni nu cunoaște pe Fiul, decât numai Tatăl, nici pe Tatăl nu-L cunoaște nimeni, decât numai Fiul și acela caruia va voi Fiul să-i descopere” (Matei 11, 27). Iisus Hristos a adus Descoperirea celor mai mari taine ale adevărului dumnezeiesc, pe care omeneșii s-au învrednicit să le cunoască de la începutul lumii. Credința adusă de El a astamparat și astampara setea după adevăr a nenumarate suflete. Ea a schimbat fața lumii vechi. Prin luminarea și schimbarea adâncă a sufletelor, ea a legat din nou viața omenească, vestejita de păcat, de Izvorul nesecat al vieții netrecătoare: Dumnezeu. Ea a coborât cerul pe

pământ, împlinind rugăciunea Psalmistului: „Doamne, pleacă cerurile Tale și Te pogoară, atinge-Te de munți și fă-i să fumege” (Ps. 143, 5). Cerurile s-au plecat și chiar s-au deschis (Luca 2, 9-15; Matei 3, 16). În sfârșit, nici o altă credință sau cunoaștere religioasă n-a putut și nu poate înlocui pe cea creștină, fiindcă n-a avut și nu are roadele acesteia. Învățătura creștină stă pe culmea cunoașterii religioase, pentru că nicaieri sufletul credinciosului nu se desfășoară de adevăr, de dreptate, de fericire, de viață veșnică, ca în Hristos.¹¹ (Fer. Augustin, Comentariu la Evanghelia. după Ioan, 26, 4, Migne, P. L., XXXV, col. 1608)

21. Cum ne putem încredința de Descoperirea dumnezeiască?

Ne putem încredința de Descoperirea dumnezeiască pe două căi: 1. printr-una personală, aflată în cercetător; 2. prin cealaltă, aflată în cuprinsul Descoperirii. Cea dintâi este credința. Credința este socotită ca Descoperire. Ea singură îngăduie omului să vadă pe Dumnezeu.¹² (Epistola către Diognet, 8, 6; Patres Apostolici, 1, 1901, pag. 404; în Scrierile Părinților Apostolici, în „P.S.B.”, București, 1979, p. 342) Ea singură ne duce într-o lume mai presus de fire și ne înzestrează cu puterea de a deosebi ce este omenească de ce este mai presus de om. Cea de-a doua cale prin care ne încredințăm despre Descoperirea dumnezeiască sunt semnele aflate chiar în Descoperire. Au fost și sunt semne vădite ale Descoperirii dumnezeiești.

22. Care sunt semnele adevăratei Descoperiri dumnezeiești?

Semnele Descoperirii dumnezeiești sunt următoarele:

- 1) Înălțimea învățăturilor descoperite;
- 2) Curăția lor dumnezeiască;
- 3) Puterea lor de a schimba în bine pe oameni.

Aceste semne sunt launtrice și ele pot fi înțelese numai când Descoperirea este bine cunoscută și este cercetată într-un duh de smerenie și de evlavie. Acest duh face fericit pe cel care se dăruiește unei asemenea cercetări. Despre Descoperirea dumnezeiască ne încredințăm și prin semne din afară: minunile și proorociile, la care putem adăuga și calitatea morală a persoanei prin care se face Descoperirea.

23. Ce sunt minunile?

Minunile sunt fapte dumnezeiești mai presus de mintea și puterea omenească. Ele sunt fapte savarsite în firea văzută numai cu puterea lui Dumnezeu, întrecând legile minții și ale firii, care se fac în momente extraordinare, hotărâte de Ziditor, și urmăresc luminarea și

indreptarea noastra in vederea mantuirii. Minunile arata vointa lui Dumnezeu si talcuiesc caile Sale cele necunoscute. Dumnezeu este cel dintai si cel mai mare facator de minuni, ca unul Care este insusi izvorul lor. Mantuitorul a savarsit pe pamant minuni asupra firii, asupra oamenilor si asupra Sa insusi. El a oprit furtuna pe mare, a scapat pe Petru de la inec, a prefacut apa in vin, a inmultit painile si pestii, a vindecat bolnavi, a inviat morti, ceea ce-L face sa spuna: „De n-as fi facut intru ei lucruri pe care nimeni altul nu le-a facut, pacat n-ar avea” (Ioan 15, 24). Dintre minunile pe care Mantuitorul le-a facut asupra-Si, cea mai mare este invierea Sa din morti. Minunile Sale dovedesc obarsia si puterea Sa dumnezeiasca, asa cum El insusi declara: „Lucrurile pe care Mi le-a dat Tatal sa le savarsesc, aceste lucruri pe care le fac, marturisesc despre Mine ca Tatal M-a trimis” (Ioan 5, 36). Minuni au facut si oamenii alesi de Dumnezeu si placuti Lui ca, de pilda, unii dintre aceia prin care s-a dat Descoperirea dumnezeiasca: Moise, Ilie, Elisei, Daniil, Iona, Apostolii si altii. Dar acestia au savarsit minuni numai cu puterea lui Dumnezeu, dovedind ca aveau puterea Duhului de sus cu ei.

24. Dupa ce se cunosc adevaratele minuni?

Minunile adevarate se deosebesc de cele mincinoase printr-o seama de conditii, dintre care insemnam:

- 1) Sa fie vrednice de numele lui Dumnezeu si sa fie cuprinse in Sfanta Scriptura si in Sfanta Traditie;
- 2) Sa se produca cu mijloacele cu care s-au produs minunile Mantuitorului si ale Sfintilor;
- 3) Sa nu se tagaduiasca unele pe altele sau sa se opuna unele altora;
- 4) Sa nu contrazica Sf. Scriptura si Sf. Traditie;
- 5) Sa urmareasca mantuirea sufletului omenesc;
- 6) Sa aduca folos si spor vietii sufletesti, nu mortii sau pacatului;
- 7) Savarsitorul minunii sa graiasca numai adevarul, sa duca o viata fara pata si sa nu urmareasca interese personale sau scopuri egoiste;
- 8) Sa indrepte moravurile la cei ce vad minunea¹³ (Origen, Contra lui Cels, I, 68, Migne, XI, col. 788);
- 9) Sa poarte in ele siguranta si puterea Duhului lui Dumnezeu;
- 10) Sa dovedeasca lucrarea proniei dumnezeiesti.

25. Ce sunt proorociile?

Proorociile sau profetiile sunt aratari prin viu grai, sau prin scris, ale anumitor adevaruri si intamplari care privesc viitorul, pe care Dumnezeu le vesteste prin alesii Sai, in vederea mantuirii si care se petrec intocmai. Cele cuprinse in proorocii nu pot fi cunoscute pe cale fireasca. Proorociile sau profetiile talmacesc vointa lui Dumnezeu si ele se fac numai sub insuflarea Duhului Sfânt. Ele ocupa o buna parte din cartile Vechiului Testament, unde prevestesc pe Mantuitorul si multe intamplari din viitorul poporului iudeu si al altor popoare. Noul Testament insusi si Traditia de la inceputul Bisericii cuprind o seama de proorocii; Mantuitorul insusi a proorocit (Matei 24 etc.). Proorociile, ca semne ale Descoperirii dumnezeiesti, stau numai in puterea lui Dumnezeu. Ele se deosebesc de prezicerile omenesti care se intemeiaza sau pe socoteli plapande, sau pe superstitii. Proorociile dumnezeiesti sunt facute, ca si minunile, printr-o lucrare necunoscuta firii omenesti. Marea lor autoritate sta in implinirea lor. Implinirea lor intocmai arata ca Duhul Sfânt este autorul lor¹⁴. (Origen, op. cit., 6, 10, Migne, P. G., XI, col. 1305) „Fiindca cele prezise se intampla, cred si ma supun lui Dumnezeu”, zice Teofil al Antiohiei¹⁴ (Teofil al Antiohiei, Catre Autolic, 1,14, Migne, P.G. VI, col.1045). Cele mai insemnate proorocii ale Vechiului Testament sunt cele privitoare la Mantuitorul. Aceste proorocii, numite mesianice, au prezis cu mare siguranta, vremea venirii Mantuitorului (Daniil IX, 24-27), nasterea, patimile, moartea, proslavirea (Isaia VII, 13, LIII, 2 si urm.) si chiar slujirile Sale de: profet (Deuter.XVIII,15, Isaia XLII,1-4), preot si imparat (Ps.CIX, 5, Ierem. XXIII, 5). Apostolii au aratat ca spusele proorocilor despre Mesia-Hristos s-au implinit intocmai¹⁶ (Fer. Augustin, Despre credinta in lucrurile care nu se vad, 7, 10, Migne P.L. XL, col. 180).

26. Dupa ce semne se cunosc adevaratele proorocii?

Ele trebuie sa intruneasca aceleasi conditii ca minunile. Mantuitorul, Sfintii Parinti atrag in repetate randuri atentia atat asupra proorocilor adevarati, cat si asupra celor mincinosi, pe care trebuie neaparat sa-i deosebim. Pe cat de mult suntem datori sa cugetam cu evlavie la proorociile adevarate, pe atat de mult se cuvine sa osandim si sa combatem pe cele false. Mantuitorul spune ca in vremurile tulburi si mai ales la sfarsitul lumii „se vor scula hristosi mincinosi si prooroci mincinosi si vor da semne mari si minuni, cat sa amageasca, de va fi cu putinta, si pe cei alesi” (Matei XXIV, 24). Asemenea prooroci mincinosi s-au ivit deseori si sunt si astazi, dar ei trebuie sa fie combatuti cu staruinta, pentru a nu fi lasati sa-si faca lucrul lor. Lactantiu ne spune ca adevaratii prooroci:

1.Predica toti un singur Dumnezeu,

- 2.Nu sufera de nebunie,
- 3.Nu sunt inselatori,
- 4.Nu umbla dupa averi sau castig,
- 5.Nu se ingrijesc de cele necesare vietii, ci se multumesc cu intretinerea pe care le-o trimite Dumnezeu,
- 6.Proorociile lor s-au implinit sau se implinesc intocmai,
- 7.Ei isi adeveresc trimiterea pana la suferirea chinurilor si a mortii¹⁷ (Lactantiu, Dumnezeiestile Institutii, 1, 4, 1-2, 3, 5, 6, Migne P.L. VI, col.127).

27. De ce Dumnezeu nu repeta Descoperirea Sa?

Pentru ca El a facut aceasta Descoperire odata pentru totdeauna, in vederea mantuirii oamenilor, potrivit planului Sau vesnic. Dumnezeu se descopera atunci cand stie ca aceasta este de cea mai mare trebuinta si de cel mai desavarsit folos. El nu se repeta ca oamenii, pentru ca planul sau iconomia lui Dumnezeu nu cuprinde repetarea Descoperirii. Repetarea Descoperirii dumnezeiesti, adica o noua venire a Vechiului si a Noului Testament, cu o noua intrupare, patimire, moarte si inviere a Domnului nostru Iisus Hristos, ar arata ca prima Descoperire sau a fost inselatoare, sau n-a avut loc niciodata, sau a fost necompleta, ceea ce ar fi o necuviinta fata de numele si puterea lui Dumnezeu. Sustinerea ca repetarea Descoperirii ar face pe toti sa creada nu poate sta in picioare, pentru ca nici in timpul Mantuitorului n-au crezut toti in El, cu toate ca El era Descoperirea insasi. Invatatura pildei bogatului si a saracului Lazar este ca cei invartosati la inima n-ar crede chiar daca ar si invia cineva din morti (Luca 16, 31).

DESPRE SFANTA SCRIPTURA

28. Unde se gaseste Descoperirea dumnezeiasca cea mai presus de fire?

Descoperirea dumnezeiasca cea mai presus de fire se gaseste in Sfanta Scriptura si in Sfanta Traditie.

29. Ce este Sfanta Scriptura?

Sfanta Scriptura sau Biblia este colectia cartilor numite ale Vechiului si ale Noului Testament, scrise sub insuflarea Duhului Sfant, intr-un rastimp de aproape 1500 de ani, adica de la Moise (cca. 1400 i.Hristos) pana la autorul Apocalipsei (cca. 100 d.Hristos). Aceste

carti sunt comoara cea mai pretioasa de lumina si mantuire pe care Dumnezeu a dat-o oamenilor. Biserica le pastreaza ca pe un odor de mare pret si le foloseste ca pe un izvor de apa vie din care soarbe invatatura cea dumnezeiasca.

30. De ce Sfanta Scriptura se mai numeste si Biblie?

Cuvantul „Biblie” este de obarsie greceasca si inseamna „carti” sau „carte”. „Cartile” sau „cartea” Sfintei Scripturi si-au pastrat de-a lungul veacurilor numele grecesc de Biblie, atat pentru ca Sfanta Scriptura a fost scrisa o buna parte in limba greaca, cat si pentru ca, la inceput, in primele veacuri ale crestinismului, invatatura cuprinsa in ea a fost propovaduita mai ales in graiul grecesc, asa cum arata documentele timpului, indeosebi Sfanta Traditie. Acest cuvant, Biblie, care e cel mai intrebuintat, atat de crestini cat si de necrestini, infatiseaza deci Sfanta Scriptura ca pe o carte in sine, singura care de-a lungul istoriei si-a pastrat acest nume fara alt adaos si pe care noi credinciosii o socotim cartea mai presus de toate celelalte carti, cartea cartilor, cartea pe care, daca n-o putem numi cea mai mare ca intindere, o putem numi cea mai pretioasa, pentru cuprinsul si roadele ei in sufletele noastre.

31. Prin ce se deosebeste Sfanta Scriptura de celelalte carti?

1) Sfanta Scriptura se poate citi cu cel mai mare folos de oricine: invatat sau neinvatat, din orice parte a lumii. Ea cuprinde invataturi mantuitoare si folositoare, caci ne vorbeste despre Dumnezeu si despre mantuirea noastra in comuniune cu Dumnezeu prin Hristos, cu ajutorul harului Duhului Sfant. «Iar scopul si rostul Sfintei Scripturi este, spune Sfantul Atanasie cel Mare, acea vestire indoita despre Mantuitorul: ca El a fost pururea Dumnezeu si Fiu, fiind Cuvantul si stralucirea si intelepciunea Tatalui; si ca pe urma, luand trup pentru noi din Fecioara Maria, Nascatoarea de Dumnezeu, S-a facut om. Iar aceasta indoita vestire se poate afla, urmarind-o in toata Scriptura de Dumnezeu insuflata» cum insusi Domnul a spus: „Cercetati Scripturile, ca ele sunt cele ce marturisesc despre Mine” (Ioan 5, 39)¹⁷ (Sfantul Atanasie cel Mare, Trei cuvinte impotriva arienilor, XXIX, in Sf. Atanasie cel Mare, Scrieri, Partea I, „P.S.B.”, Bucuresti, 1987, p. 357). Ea ne invata apoi cum sa traim dupa voia lui Dumnezeu, adica bine¹⁸ (Fer. Augustin, Comentarii la Psalmi, 90, 21, Migne, P. L., XXXVII, col. 1159), in intelesul cel mai deplin al acestui cuvant. Sfanta Scriptura spune numai adevarul, caci Duhul Sfant n-a inselat pe slujitorii Sai, proorocii¹⁹ (Sf. Ipolit, Comentarii la Daniil, 4, 6, CB 1, 1, col. 198; Fer. Augustin, Scrisoarea 28, 3, 3, Migne, P. L., XXXIII, col. 112). Oamenii nu puteau cunoaste prin firea si prin

mintea lor lucruri asa de mari si de dumnezeiesti, ci numai printr-un dar coborat de sus asupra oamenilor sfinti.

2) Sfanta Scriptura are o unitate desavarsita. Acelasi suflu dumnezeiesc se simte la citirea tuturor cartilor ei, desi acestea sunt deosebite intre ele din punct de vedere al continutului si al formei de exprimare. Fiind data prin Sfantul Duh, Sfanta Scriptura cuprinde adevarul. Nimic nedrept sau prefacut nu se afla intr-insa²⁰ (Sf. Clement Romanul, Scrisoarea I catre Corinteni, 45, 2, 3, Migne, P. G., I, col. 300). Sfanta Scriptura nu se contrazice²¹ (Sf. Iustin Martirul si Filozoful, Dialogul cu Iudeul Trifon, 65, 2, Migne, P. G., VI, col. 625; Sf. Epifanie, Contra ereziilor Panarion, 70, 7, Migne, P. G., XLII, col. 349), cum se contrazice invatatorii si scrierile pagane²² (indemn catre Greci, cap. 8, Migne, P. G., VI, col. 256). Daca scrierile Proorocilor sunt de acord cu Evangheliile, este pentru ca toti au vorbit insuflati de un singur Duh, al lui Dumnezeu²³ (Teofil al Antiohiei, Catre Autolic, 3, 12, Migne, P. G., VI, col. 1137).

3) Sfanta Scriptura are o putere covarsitoare, prin care a prefacut si preface nenumarate suflete pacatoase in sfinti. Sfantul Apostol Pavel zice despre deosebita putere a Sf. Scripturi: „Cuvantul lui Dumnezeu este viu si lucrator si mai ascutit decat orice sabie cu doua taisuri si patrunde pana la despartitura sufletului si a duhului, dintre incheieturi si maduva, si este judecator cugetelor si gandurilor inimii" (Evr. 4, 12). Fericitul Ieronim, mare traducator si talcuitor al Sf. Scripturi, se pronunta astfel: «Te rog spune-mi ce e mai Sfant ca acest cuvnt (al lui Dumnezeu)? Ce e mai placut ca aceasta placere? Ce mancari, ce feluri de miere sunt mai dulci decat cunoasterea intelepciunii lui Dumnezeu, decat patrunderea in locurile Sale ascunse, decat privirea la ideea Ziditorului si la cuvintele Stapanului tau..., decat ca aceste cuvinte ale Stapanului, pline de intelepciune duhovniceasca, sa invete pe oameni! Aiba ceilalti averile lor, beie din cupe impodobite cu pietre pretioase, straluceasca in stofe de matase..., fie neputinciosi in a-si rapune bogatiile prin felurite placeri! Desfatarea noastra sa stea in a medita la legea Domnului ziua si noaptea, a bate la usa care ni-i deschisa, a primi painile Sf. Treimi si a merge pe valurile vietii, avand pe Domnul calauza»²⁴ (Fer. Ieronim, Scrisoarea 30, 13 CV 54, I, pag. 248).

32. Sf. Scriptura ne poate calauzi, ea singura, pe calea mantuirii?

Sf. Scriptura nu ne poate calauzi, ea singura, pe calea mantuirii, atat pentru ca ea n-a fost data omenirii de la inceput, cat si pentru ca, atunci cand a fost data, ea n-a fost singura autoritate in aceasta privinta, ci a avut inaintea ei si apoi odata cu ea Sf. Traditie, in vatra mereu calda a obstii religioase, sau a Bisericii. Cu mult inainte de a incepe Moise sa scrie

primele carti ale Vechiului Testament, a existat o evlavie a obstii religioase, chiar mai veche decat aceea a Patriarhilor. Cartile Noului Testament incep sa apara dupa mai bine de zece ani de la intemeierea Bisericii. Ele apar in sanul acesteia. Si Biserica alege cartile insuflata inca din veacul I dupa Hristos. Biserica este autoritatea hotaratoare in aceasta privinta, cum si in talcuirea textului biblic. Ea „este stalpul si temelie adevarului” (I Tim. 3, 15), ea tine „canonul neclintit al adevarului”²⁵ (Sf. Irineu, *Contra tuturor ereziilor*, 1, 9, 4, Migne, P. G., VII, col. 545 B). In ea lucreaza Duhul Sfânt pentru pastrarea neintinata a adevarului mantuitor. «Unde este Biserica, zice Sf. Irineu, acolo este si Duhul lui Dumnezeu si unde este Duhul lui Dumnezeu, acolo este Biserica si tot harul, iar Duhul este adevarul»²⁶ (Sf. Irineu, *op. cit.*, 3, 24, 1, Migne, P. G., VII, col. 966). Iata de ce Sf. Scriptura nu poate, ea singura, sa ne calauzeasca pe calea mantuirii, ci numai in Biserica, impreuna cu Sfânta Traditie.

33. Ce intelegem prin „canonul” cartilor Sf. Scripturi?

Prin „canonul” cartilor Sf. Scripturi, intelegem totalitatea cartilor sfinte insuflata de Dumnezeu, mai precis lista acestor carti. Cuvantul „Canon” n-a avut acest inteles de la inceput. El e imprumutat din limba ebraica, prin mijlocirea celei grecesti, si insemna, printre altele, „dreptar” sau „regula”. Cu aceste doua intelesuri il gasim intrebuintat si in Noul Testament. Sf. Apostol Pavel, dupa ce da anumite sfaturi duhovnicesti galatenilor, adauga: „Si cati vor umbla dupa dreptarul acesta, pace si mila asupra lor si asupra Israelului lui Dumnezeu” (Gal. 6, 16). Se numesc, apoi, „canoane”, cu inteles de „randuiala”, hotararile privitoare la disciplina bisericeasca si anumite parti care intra in randuiala slujbelor bisericesti. Cartile Sf. Scripturi cuprinzand „canonul” adica regula de credinta si de viata au fost numite „canoane” cu acest inteles, dar si cu intelesul de totalitate sau de lista a scrierilor care contin aceste randuieli. Cuvantul „canon” are acest inteles atat la vechii iudei, cat si la primii crestini.

Exista un canon al cartilor Vechiului Testament si un canon al cartilor Noului Testament.

34. Cu ce conditii au fost primite cartile Sf. Scripturi in canonul biblic?

Cu conditia: 1) ca invatatura cuprinsa in ele sa fie descoperita de Dumnezeu prin insuflare; si 2) ca invatatura descoperita in ele sa fie garantata de Biserica. Biserica garanteaza invatatura aceasta pe baza vechimii si apostolicitatii, dupa regula lui Tertulian, ca acel lucru e mai adevarat, care e mai vechi si acel lucru e mai vechi, care e de la inceput, si acel lucru e de

la inceput, care vine de la Apostoli, iar de la Apostoli vine ceea ce a fost Sfânt în Bisericile Apostolice²⁷ (Tertulian, *Contra lui Marcion*, 4, 5, Migne, P. L., II, col. 366).

35. Care sunt cartile Vechiului Testament?

Cartile care intră în canonul Vechiului Testament sunt:

1. Facerea
2. Iesirea
3. Leviticul
4. Numerii
5. Deuteronomul (a doua lege)
6. Cartea lui Iosua Navi
7. Cartea Judecătorilor
8. Cartea Rut
9. Cartea întâi a Regilor (sau întâia a lui Samuil)
10. Cartea a doua a Regilor (sau a doua a lui Samuil)
11. Cartea a treia a Regilor (sau întâia a Regilor)
12. Cartea a patra a Regilor (sau a doua a Regilor)
13. Cartea întâia Paralipomena (a Cronicilor)
14. Cartea a doua Paralipomena (a Cronicilor)
15. Cartea întâi a lui Ezdra,
16. Cartea lui Neemia (a doua Ezdra)
17. Cartea Esteri
18. Cartea lui Iov
19. Psalmii
20. Pildele lui Solomon
21. Ecclesiastul
22. Cantarea Cantarilor
23. Isaia
24. Ieremia (plăngerile lui Ieremia)
26. Iezechiel
27. Daniel
28. Osea
29. Amos
30. Miheia
31. Iov

32. Avdie
33. Iona
34. Naum
35. Avacum
36. Sofonie
37. Agheu
38. Zaharia
39. Maleahi

36. In afara de cartile canonice mai sunt si alte carti in Sf. Scriptura a Vechiului Testament?

In afara de cele 39 de carti canonice, Sf. Scriptura a Vechiului Testament mai cuprinde si alte carti: cartile anaginoscomena (bune de citit), netrecute deci in randul cartilor canonice, dar pe care Biserica, socotindu-le folositoare si ziditoare de suflet, le-a recomandat spre citire catehumenilor, adica celor care se pregateau sa primeasca credinta crestina. De aceea ele au fost pastrate in Sf. Scriptura, dupa cartile canonice. Ele sunt pline de intelepciune duhovniceasca si de aceea Biserica le foloseste pe unele din ele chiar la sfintele slujbe. Acestea sunt:

1. Cartea lui Tobit
2. Cartea Iuditei
3. Cartea lui Baruh
4. Epistola lui Ieremia
5. Cantarea celor trei tineri
6. Cartea a treia a lui Ezdra
7. Cartea intelepciunii lui Solomon
8. Cartea intelepciunii lui Isus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul)
9. Istoria Susanei
10. Istoria omorarii balaurului si a sfaramarii lui Bel
11. Cartea intai a Macabeilor
12. Cartea a doua a Macabeilor
13. Cartea a treia a Macabeilor
14. Rugaciunea Regelui Manase

Dintre toate acestea, sunt suplimente sau adaosuri la cartile canonice: Cantarea celor trei tineri (din cartea lui Daniel); Rugaciunea Regelui Manase (la sfarsitul cartii a doua

Paralipomena sau Cronici); Psalmul 151 (necanonic, la Cartea Psalmii); Istoria Susanei si Istoria idolului Bel si a balaurului (suplimente sau adaosuri necanonice la cartea Daniel). Iar la cartea Esterei: Visul lui Mardoheu; Decretul lui Artaxerxes si Rugaciunea lui Mardoheu si a Esterei.

37. Ce cuprinde canonul cartilor Noului Testament?

Canonul Noului Testament cuprinde 27 de carti si anume:

1. Sf. Evanghelie dupa Matei
2. Sf. Evanghelie dupa Marcu
3. Sf. Evanghelie dupa Luca
4. Sf. Evanghelie dupa Ioan
5. Faptele Sfintilor Apostoli
6. Epistola Sf. Apostol Pavel catre Romani
7. Epistola 1 a Sf. Apostol Pavel catre Corinteni
8. Epistola a II-a Sf. Apostol Pavel catre Corinteni
9. Epistola Sf. Apostol Pavel catre Galateni
10. Epistola Sf. Apostol Pavel catre Efeseni
11. Epistola Sf. Apostol Pavel catre Filipeni
12. Epistola Sf. Apostol Pavel catre Coloseni
13. Epistola I a Sf. Apostol Pavel catre Tesaloniceni
14. Epistola a II-a a Sf. Apostol Pavel catre Tesaloniceni
15. Epistola I a Sf. Apostol Pavel catre Timotei
16. Epistola a II-a a Sf. Apostol Pavel catre Timotei
17. Epistola Sf. Apostol Pavel catre Tit
18. Epistola Sf. Apostol Pavel catre Filimon
19. Epistola Sf. Apostol Pavel catre Evrei
20. Epistola Soborniceasca a Sf. Apostol Iacob
21. Epistola I Soborniceasca a Sf. Apostol Petru
22. Epistola a II-a Soborniceasca a Sf. Apostol Petru
23. Epistola I Soborniceasca a Sf. Apostol Ioan
24. Epistola a II-a Soborniceasca a Sf. Apostol Ioan
25. Epistola a III-a Soborniceasca a Sf. Apostol Ioan
26. Epistola Soborniceasca a Sf. Apostol Iuda
27. Apocalipsa Sf. Ioan Teologul

38. Cand au fost scrise cartile Vechiului si Noului Testament?

Cartile Vechiului Testament au fost scrise inainte de Hristos, intr-un rastimp de peste o mie de ani (1400-400). Cartile Noului Testament au fost scrise in veacul I, cele mai multe inainte de anul 70. Numai cartile Sf. Ioan Evanghelistul si Teologul au fost scrise intre aceasta data si sfarsitul veacului I.

39. Ce inseamna Vechiul Testament si ce inseamna Noul Testament?

In vorbirea obisnuita cuvantul „Testament” inseamna hotararile luate de cineva in scopul de a fi respectate dupa moarte. Cu acest inteles si pe temeiul descoperirii date prin Sf. Apostol Pavel in Epistola catre Evrei (9, 15 si urm.), Sf. Parinti au invatat ca cele doua Testamente - cel Vechi si cel Nou - arata vointa lui Mesia de a face mostenitori ai imparatiei vesnice pe cei ce vor crede in El. Cand e vorba despre Sf. Scriptura a Vechiului Testament si a Noului Testament, cuvantul „Testament” mai are si inteles de „legamant”. El e „Legamantul” dintre Dumnezeu si om, facut indata dupa caderea acestuia, prin fagaduinta data de Dumnezeu primilor oameni ca samanta femeii va zdrobi capul sarpelui. Acest legamant, pe cale de a fi uitat de oameni, a fost reinnoit fata de Patriarhul Avraam (Fac. 12, 1-4), apoi a fost incheiat, in scris, pe muntele Sinai, intre Dumnezeu si poporul evreu (Ies. 20). Despre acest legamant vorbeste Sf. Apostol Pavel in Epistola catre Evrei (9, 15-28). Toate scrierile care cuprind legea si Proorocii formeaza Legamantul Vechi, adica Testamentul Vechi, fiindca vorbesc despre acel Legamant, fiindca sunt date inainte de Hristos si-si afla implinirea si desavarsirea in El. Scrierile sfinte, date dupa Hristos, formeaza Legamantul nou, adica Testamentul Nou, fiindca vorbesc despre noua legatura facuta la Cina cea de Taina intre Dumnezeu si oameni, „legea cea noua”, adusa lumii de Domnul nostru Iisus Hristos (Matei 26, 28). Sf. Apostol Pavel arata in chip lamurit invatatura despre cele doua Testamente. Vorbind despre jertfa Mantuitorului, el zice: „Si pentru aceasta El (Hristos) este Mijlocitorul unui nou testament, ca prin moartea suferita spre rascumpararea greselilor de sub intaiul testament, cei chemati sa ia fagaduinta mostenirii vesnice. Caci unde este testament, trebuie neaparat sa fie vorba despre moartea celui ce a facut testamentul. Caci un testament ajunge temeinic dupa moarte, fiindca nu are nici o putere cata vreme traieste cel ce l-a facut. De aceea, nici cel dintai n-a fost sfintit fara sange” (Evr. 9, 15-18).

40. Ce inseamna „Evanghelie”?

„Evanghelie" inseamna „veste buna". Cuprinsul ei a adus si aduce lumii vestea buna care mangaie sufletele: venirea Mantuitorului, profetita de Vechiul Testament, apoi invatatura, faptele, patimile, moartea si slavita Lui inviere, inaltarea la cer, - toate avand loc pentru mantuirea lumii.

41. Ce inseamna „Apostol"?

Cuvantul „Apostol" inseamna „trimis". El priveste in primul rand pe cei doisprezece Apostoli, care au fost trimisi la propovaduire de insusi Domnul nostru Iisus Hristos. Acestia sunt: Petru si Andrei, Iacob si Ioan, Filip si Bartolomeu, Toma si Matei, Iacob al lui Alfeu si Levi ce se zice Tadeu, Simon Zilotul si Iuda Iscarioteanul (Matei 10, 2-4; Luca 6,14-15; Fapte 1, 13). Acesta din urma, dupa tradarea si moartea Mantuitorului, a fost inlocuit cu Matia (Fapte 1, 16, 23-26). „Apostol", in intelesul plin al cuvantului, este si Sf. Pavel, chemat in chip minunat pe drumul Damascului. „Apostoli" sunt si cei saptezeci(si doi), a caror misiune e descrisa pe larg la Sf. Evanghelist Luca (10, 1-24), apoi cei trecuti de Sf. Apostol Pavel in lista celor invredniciti de darurile duhovnicesti (I Cor. 12, 28), cei notati in Scrierile Parintilor Apostolici²⁸ (Invatatura celor 12 Apostoli, 11, 3; in Scrierile Parintilor Apostolici in „P.S.B.", Bucuresti, 1979, p. 30) si, in inteles mai larg, multi din cei care, mai tarziu, au contribuit la crestinarea popoarelor pagane.

42. Avem dovezi din Sf. Scriptura despre insuflarea dumnezeiasca a cartilor Vechiului si Noului Testament?

Avem dovezi clare despre insuflarea dumnezeiasca a Sf. Scripturi. (Vezi: Despre V.T. Ies. 4,12; II Regi 23, 2; Isaia 6,1-8; 8,1; Avacum 2, 2 si altele). Iisus Hristos numeste Vechiul Testament cuvantul lui Dumnezeu (Marcu 7, 13). El e descoperirea neamurilor (Luca 2, 32; Evr. 1, 1-2). El descopera pe Dumnezeu (Matei 11, 27; Ioan 17, 6-8; 1 Ioan 5, 20). Evanghelia e revelatia lui Dumnezeu (I Cor. 2, 9-10; 11, 23; 15, 3; Gal. 1, 11-12; Efes. 1,17). Astfel, Sf. Apostol Pavel ne invata ca „toata Scriptura este de Dumnezeu insuflata si de folos spre invatatura, spre mustrare, spre indreptare, spre inteleptirea cea intru dreptate" (II Tim. 3, 16). Sf. Apostol Petru ne arata, la randu-i, ca „niciodata proorocia nu s-a facut din voia omului, ci oamenii cei sfinti ai lui Dumnezeu au grait purtati fiind de Duhul Sfant" (11 Petru 1, 21). Insuflarea da Sf. Scripturi autoritate dumnezeiasca. Este ceea ce intareste Mantuitorul cand zice despre Legea Vechiului Testament: „Amin zic voua: inainte de a trece cerul si pamantul o iota sau o cirta din Lege nu va trece pana ce vor fi toate" (Matei 5, 18). Cartile Noului Testament s-au scris sub inspiratia Duhului Sfant pe care le-au primit autorii lor, adica

Sfintii Apostoli si Ucenicii lor. In clipa aratarii catre Apostoli, dupa Inviere, Mantuitorul le spune: „Luati Duh Sfânt" (Ioan 20, 22), iar in momentul despartirii de aceiasi Apostoli, El le porunceste: „Mergand, invatati toate neamurile, botezandu-le in numele Tatalui si al Fiului si al Sf. Duh" (Matei 28, 19); „Ca nu voi sunteti care vorbiti, ci Duhul Tatalui vostru este care graieste intru voi" (Matei 10, 20); „Dar Mangaietorul, Duhul Sfânt, pe Care il va trimite Tatal, in numele Meu, Acela va va invata pe voi toate si va va aduce aminte toate cele ce v-am spus Eu" (Ioan 14, 26).

43. Avem si alte dovezi despre insuflarea Sf. Scripturi?

Avem dovezile pastrate de Sf. Traditie. In adevar, multi Parinti si Scriitori bisericesci dau marturie despre insuflarea Sf. Scripturi. Astfel, Sf. Irineu spune ca Scriptura e desavarsita fiindca e insuflata de Cuvantul si de Duhul lui Dumnezeu, Gura Domnului, Duhul Sfânt, a rostit cuprinsul Sf. Scripturi, declara Clement Alexandrinul³⁰ (Clement Alexandrinul, Cuvant indemnator catre Greci, 9, 82, 1, Migne, P. G., VIII, col. 192).

44. Ce este insuflarea dumnezeiasca?

Insuflarea sau inspiratia dumnezeiasca este acea inraurire speciala a lui Dumnezeu asupra autorului Sfânt prin care: 1) mintea lui se lumineaza in mod exceptional prin lucrarea Duhului Sfânt, primind o putere de patrundere in tainele adevarurilor dumnezeiesti si careia i se comunica in parte si adevaruri noi, la care n-ar fi putut ajunge niciodata cu puterile proprii, iar voia sa se intareste pentru a se hotari si persista in cele bune; 2) aghiograful este indemnata sa scrie ceea ce stie si ceea ce i se va comunica, ca de sus; si 3) aghiograful este ajutat sa nu cada in vreo greseala. Atenagora spune ca Duhul Sfânt se serveste de gura Proorocilor ca de un organ, asa cum flautistul sufla intr-un flaut³¹ (Atenagora Atenianul, Solie pentru crestini, 7, 9, Migne, P. G., VI, col. 904, 908). Sf. Ipolit lamureste ca Proorocii vorbeau numai pusi in miscare de Cuvantul (Logosul), Care se unea cu ei si Care, asemenea obiectului cu care se atinge chitara, ii facea sa vesteasca lucrurile voite de Dumnezeu³² (Sf. Ipolit, Despre Antihrist, 2, Migne, P. G., X, col. 728). Insuflarea ne-o arata limpede Teofil al Antiohiei, in lamurirea pe care o da in aceasta privinta: «Profetii care istorisesc facerea lumii n-au fost de fata atunci, dar era de fata intelepciunea lui Dumnezeu, cea care era in El, si Cuvantul cel Sfânt al Sau, Care este totdeauna impreuna cu El. Acest Cuvant, fiind Duhul lui Dumnezeu, inceputul, intelepciunea si Puterea Celui Prea Inalt, S-a coborat asupra Profetilor si, prin ei, a vorbit despre facerea lumii si despre toate celelalte. Cuvantul lui Dumnezeu S-a folosit de Moise ca de un organ»³³. (Teofil al Antiohiei, Catre Autolic, 2, 10, Migne, P. G., VI, col.

1064; Apologeti de limbagreaca in „P.S.B.", Bucuresti, 1985, p. 302) In marea Sa intelepciune, Dumnezeu vorbeste prin oameni, asemenea oamenilor³⁴ (Fer. Augustin, Despre Cetatea lui Dumnezeu, 17, 62, Migne, P. G., XLI, col. 537), spre a se face inteles.

45. Sf. Scriptura poate fi inteleasa usor?

Nu. Intelegerea Sfintei Scripturi nu este la indemana fiecaruia dintre noi, oamenii, fiindca adevarurile pe care ea ni le prezinta sunt mai presus de mintea noastra omeneasca, sunt adevaruri dumnezeiesti care se adreseaza celor credinciosi si cu viata duhovniceasca. De altfel, ea insasi marturiseste ca talcuirea ei nu e lucru usor. La intrebarea pe care Filip o pune famenului etiopian, care citea din proorocia lui Isaia, daca intelege ce citeste, cel intrebata raspunde: „Cum as putea, de nu ma va calauzi cineva?" (Fapte 8, 31). Sf. Apostol Petru scrie astfel despre Epistolele Sf. Apostol Pavel: „In toate epistolele sale sunt unele lucruri cu anevoie de inteles, pe care cei neinvatati si neintariti le rastalmacesc, ca si pe celelalte Scripturi, spre a lor pierzare" (11 Petru 3, 16). Cele 176 de versete ale Psalmului 118 sunt nu numai o lauda sincera a Legii Domnului, ci si o rugaciune neintrerupta pentru dobandirea adevaratei ei intelegeri. Sf. Parinti si Scriitori bisericesci au aratat, in repetate randuri, greutatile intampinate pentru intelegerea Sf. Scripturi. Origen spune ca intelesul Scripturii nu se descopera de la inceput cititorilor, mai ales celor necunoscatori in lucrurile dumnezeiesti, sau care sunt necredinciosi ori nevrednici. Nu e de mirare, zice el, fiindca intelesul Scripturii e un lucru supraomenesc³⁵ (Origen, Despre principii, 4, 1, 7, CB 5, pp. 302-303). Putinatatea intelegerii noastre nu poate patrunde stralucirea dogmelor³⁶ (Idem, op. cit., loc. cit., p. 304. Aceasta e una din cauzele principale ale caderii in erezie³⁷ (Idem, op. cit., 4, 2, 168, p. 305-306). Fericitul Augustin ne recomanda ca partile neintelese din Scriptura sa le apropiem de altele, care sunt clare, spre a le patrunde unele prin altele³⁸ (Fer. Augustin, Despre invatatura. crestina, 3, 27, 38, Migne, P. L., XXXIV, col. 80). Sf. Ioan Damaschin ne indeamna ca: «daca citim o data, de doua ori, si nu intelegem ce citim, sa nu ne trandavim, ci sa staruim, sa meditam, sa intrebam. Caci spune Scriptura: „Intreaba pe tatal tau si-ti vada de stare, intreaba pe batrani si-ti vor spune" (Deut. 32, 7). Cunostinta nu este a tuturor»³⁹ (Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, 4, 17, trad. D. Fecioru, Bucuresti, 1938, p. 286).

46. Cum trebuie interpretata sau inteleasa Sf. Scriptura?

Sf. Scriptura cuprinde trei intelesuri:

1. intelesul dupa litera, obstesc, sau istoric;
2. intelesul mai inaintat sau sufletesc;

3. intelesul duhovnicesc.

Origen, care e izvoditorul acestor trei trepte ale talmacirii Sf. Sripturi, sustine ca intelesul cartilor insuflata se imparte dupa cele trei feluri de credinciosi aflatori in Biserica: cei simpli, cei inaintati si cei desavarsiti. «Cei simpli sa-si intareasca (sufletul) ca din trupul Scripturii (numim acest inteles dupa litera, obstesc si istoric); daca insa unii au inceput sa inainteze ceva si pot sa priveasca un lucru mai pe larg, sa-si intareasca (sufletul) ca din sufletul Scripturii; iar cei care sunt desavarsiti si asemenea acelora despre care Apostolul zice: „Iar intelepciunea o propovaduim la cei desavarsiti; dar nu intelepciunea acestui veac, nici a stapanitorilor acestui veac, care sunt pieritori, ci propovaduim intelepciunea lui Dumnezeu ascunsa, pe care Dumnezeu a randuit-o mai inainte de veci spre slava noastra" (I Cor. 2, 6-7), aceia sa se intareasca din insasi legea duhovniceasca, care cuprinde umbra bunurilor viitoare. Acelasi Origen declara ca intelesul duhovnicesc este cel mai inalt si trebuie pus inaintea celui material sau istoric⁴⁰ (Origen, Comentar la Evanghelia lui Ioan, 10, 5(4), 19, Migne, P. G., XIV, col. 313.). Talcuirea dreapta a Sf. Scripturi e insa aceea care tine seama de toate cele trei intelesuri si le foloseste potrivit cu ideile, persoanele si faptele biblice, cum au facut cei mai multi din Sfintii Parinti. Sf. Ioan Gura de Aur zice: «Sa nu cititi literele in chip simplu, ci sa cercetati ideile. Daca cineva se opreste numai asupra cuvintelor si nu cerceteaza nimic mai mult decat cele scrise, multe greseli va savarsi"»⁴¹ (Sf. Ioan Gura de Aur, La cealalte, contra ereticilor..., Omilia 8, Migne, P. G., XLVIII, col. 769, trad. de prof. Justin Moisescu, Sf. Scriptura si interpretarea ei in opera Sfantului Ioan Hrisostom, 1942, p. 95).

47. Ce se cere pentru talcuirea dreapta a Sf. Scripturi?

Talcuirea dreapta a Sf. Scripturi cere:

1. O viata curata si in florita de virtuti;
2. Cunoasterea voii dumnezeiesti prin studiul indelungat si smerit al Descoperirii dumnezeiesti;
3. Cunoasterea invataturii Bisericii si a Sf. Traditii.

In privinta curatiei vietii, Sf. Maxim Marturisorul spune: «Cunostinta intocmai a cuvintelor Duhului se descopera numai celor vrednici cu Duhul, adica numai acelora care printr-o indelungata cultivare a virtuti-lor, curatindu-si mintea de funinginea patimilor, primesc cunostinta celor dumnezeiesti, care se intipareste si se aseaza in ei, de la prima atingere, asemenea unei fete intr-o oglinda curata si stravezie»⁴² (Sf. Maxim Marturisorul, Raspuns catre Talasie, 65, in Filocalia, vol. III, trad. rom. de Pr. Dr. D. Staniloae, p. 420).

Viata potrivita Duhului duce la cunoasterea voii dumnezeiesti aratata in Sf. Scriptura. Duhul din noi recunoaste Duhul din Sf. Scriptura, cum observa Mantuitorul insusi: „De va voi cineva sa faca voia Lui (Dumnezeu), va cunoaste despre invatatura aceasta daca este de la Dumnezeu sau daca Eu vorbesc de la Mine Insumi" (Ioan 7, 17). Se cuvine sa citim Sf. Scriptura cu smerenie, ca pe Cuvantul lui Dumnezeu, cerandu-I mai inainte ajutorul ca s-o intelegem si avand dorinta calda de a ne lumina fiinta prin cuprinsul ei. Atunci cand, din pricina putinatatiei intelegerii noastre, nu pricepem anumite invataturi din ea, sa rugam pe preot sa ne talcuiasca acele invataturi. Cunoasterea adanca a invataturii Bisericii si a Traditiei imbogateste duhul talcuirii celei adevarate. O astfel de cunoastere ajuta mult la intelegerea dreapta a Sf. Scripturi. Lipsa de temeinica si adanca intelegere a Bibliei, precum si lipsa legaturii stranse cu Sf. Traditie, duce la eresuri si rataciri, aspru mustrate de insusi Mantuitorul, cand zice: „Va rataciti, nestiind Scripturile, nici puterea lui Dumnezeu" (Matei 22, 29).

DESPRE SFANTA TRADITIE

48. Ce este Sfanta Traditie?

Sf. Traditie sau Sf. Predanie este invatatura data de Dumnezeu prin viu grai Bisericii si din care o parte s-a fixat in scris mai tarziu. Ca si Sf. Scriptura, Sf. Traditie cuprinde Descoperirea dumnezeiasca trebuitoare mantuirii noastre. Ea este viata Bisericii in Duhul Sfânt, sau permanenta prezenta a Duhului Sfânt in viata Bisericii.

49. Cand a luat nastere Sf. Traditie? inainte de Sf. Scriptura, odata cu aceasta sau dupa ea?

Sf. Traditie a luat nastere inainte de Sf. Scriptura. In intelepciunea Sa, Dumnezeu a voit ca adevarurile Descoperirii dumnezeiesti sa fie date intai prin viu grai, spre a fi usor intelese si primite. Daca invatatura dumnezeiasca s-ar fi dat de la inceput in scris, credinta nu s-ar fi raspandit cu aceeasi usurinta si putere ca prin viu grai, cu care e inzestrat tot omul. Credinta se dobandeste si se intareste, la cei mai multi oameni, indeosebi prin viu grai. Sf. Apostol Pavel spune: „Credinta este din auzire, iar auzirea, prin cuvantul lui Hristos" (Rom. 10, 17).

50. Cum a luat nastere Sf. Traditie?

La inceputul Bisericii, invatatura a venit de la Dumnezeu prin Dom-nul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu intrupat. Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, era astfel invatatura si predica vie. Prin predica lor, Apostolii s-au facut si ei vestitori ai adevarului. Ei puneau la temelia credintei lor, si a acelora pe care-i converteau, aceeasi Evanghelie iesita din plinatatea cunoasterii vietii dumnezeiesti de catre Hristos, cu Care Apostolii petrecusera impreuna si in care traiau acum. Sf. Apostol Pavel arata ca predica apostolica este insusi cuvantul lui Iisus Hristos, rostit prin gura Sf. Apostoli: „Cum ,dar vor chema numele Aceluia in Care inca n-au crezut? Si cum vor crede in Acela de Care n-au auzit? Si cum vor auzi fara de propovaduitori? Si cum vor propovadui de nu vor fi trimisi?... Deci, credinta este din auzire, iar auzirea, prin cuvantul lui Hristos” (Rom. 10, 14-17). Insusi Mantuitorul a poruncit Sf. Apostoli sa propovaduiasca prin viu grai: „Drept aceea, mergand, invatati toate neamurile, botezandu-le in numele Tatalui si al Fiului si al Sfantului Duh, invatandu-le sa pazeasca toate cate v-am poruncit voua” (Matei 28,19-20; Marcu 16,15; Luca 9, 2). Sf. Apostoli insisi ne incredinteaza in scrierile lor ca ei n-au scris in cartile lor decat o mica parte din cate au primit de la invatatorul lor. Sf. Ioan, Ucenicul prea iubit al Mantuitorului, sfarseste Evanghelia sa cu aceste cuvinte: „Dar sunt si alte multe lucruri pe care le-a facut Iisus, si care, daca s-ar fi scris cu de-amanuntul, cred ca nici lumea aceasta n-ar fi cuprins cartile ce s-ar fi scris” (Ioan 21, 25). Acelasi Evanghelist Ioan declara intr-una din Epistolele sale: „Multe avand a va scrie, n-am voit sa le scriu pe hartie si cu cerneala, ci nadajduiesc sa vin la voi si sa vorbesc gura catre gura, ca bucuria noastra sa fie deplina” (II Ioan 1,12). Mantuitorul insusi n-a lasat nimic scris si nici n-a poruncit Sfintilor Apostoli sa scrie, ci sa propovaduiasca prin viu grai (Matei 28, 19-20).

51. Ce este Traditia Apostolica?

Invatatura incredintata de Hristos, prin viu grai, Sfintilor Apostoli poarta numele de Traditie Apostolica. Din aceasta Traditie, sau cu ajutorul ei, s-a dezvoltat Traditia bisericeasca.

52. Cum s-a dezvoltat Traditia bisericeasca?

Sfintii Apostoli au primit invatatura dumnezeiasca de la Mantuitorul, iar Biserica a primit-o de la Sf. Apostoli⁴³ (Sf. Irineu, Contra ereziilor, 2, 9, 1, Migne, P. G., VII, col. 734), care au dat-o primilor episcopi, iar acestia, celor de dupa ei, pana azi. Traditia, zice Sf. Irineu, a ajuns pana la noi prin grija Bisericii, fara a se nascoci scrieri, caci ea este o practica foarte

deplina, neprimind nici adaos, nici micșorare. Fericitul Augustin spune că adevăratele Tradiții care se păstrează pe întreg pământul, au fost încredințate fie de Sf. Apostoli, fie de Sinoadele ecumenice⁴⁴ (Fer. Augustin, Scrisoarea. 54, 1, 1, Migne, P. L., XXXIII, col. 200). Ceea ce ține Biserica Universală și n-a fost stabilit prin Sinoade, ci a fost totdeauna păstrat, a fost dat prin autoritatea apostolică⁴⁵ (Idem, Despre Botez, 4, 24, 31, Migne, P. L., XLIII, col. 174). Este deci o Tradiție Apostolică și este o Tradiție bisericească, în strânsă legătură una cu alta, cea din urmă avându-și obârșia și dreptul în primă. Semnul adevăratei Tradiții este neîntreruperea. «Marii (teologi) ai lumii, zice Augustin, au ținut ce au găsit în Biserică. Ce au învățat de la înaintașii lor, au învățat și ei pe alții. Ce au primit de la părinți, aceea au dat fiilor»⁴⁶ (Idem, Impotriva lui Iulian, 2, 10, 34, Migne, P. L., XLIV, col. 697). De aceea trebuie crezut numai acel adevăr de credință care nu se depărtează întru nimic de Tradiția Apostolică și Bisericească⁴⁷ (Origen, Despre principii, 1, Pref. 2, Migne, P. G., XI, col. 116).

53. Ce legătură este între Sf. Scriptură și Sf. Tradiție?

Sf. Scriptură e rodul lucrării Sfântului Duh, crescut în pomul Tradiției. Sf. Scriptură e punerea în scris numai a unei părți din toată învățătura dată de Mântuitorul prin viu grai, adică din Tradiție. Astfel, între ele e o legătură atât de strânsă, încât cu greu s-ar putea face o deosebire între cuprinsul uneia și al celeilalte. Marturiile lor se sprijină unele pe altele și amândouă alcatuiesc comoara unuia și aceluiași asezământ dumnezeiesc și omenesc: Biserică. Sf. Tradiție întregeste Sf. Scriptură prin tălcuirea adevărată. Numai tălcuirea dată de Sf. Tradiție este adevărată, adică profetică și apostolică și primită de Biserică, pentru textul Sf. Scripturii. În al doilea rând, trebuie să ne servim de Tradiție, pentru că nu toate pot fi luate din Dumnezeiasca Scriptură. Sf. Apostoli ne-au transmis învățătura Mântuitorului atât pe calea Sfintei Scripturii, cât și pe calea Tradiției Apostolice ⁴⁸ (Sf. Epifaniu, Panarion, Contra Evreilor, 61, 6, Migne, P. G., XLI, col. 1047). ⁴⁹ Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia la Scrisoarea II-a către Tesaloniceni, 4, n.2, Migne, P. G., LXII, col. 488). Cuvintele Sf. Apostol Pavel: „Asadar, fraților, stați neclintiti și țineți predaniile pe care le-ați învățat fie prin cuvânt, fie prin epistola noastră” (II Tes. 2, 15), Sf. Ioan Gura de Aur le tălcuieste astfel: «De aici e limpede că (Apostolul) nu le-a dat toate în scris, ci multe pe cale nescrisă. Și cele scrise și cele nescrise sunt deopotrivă vrednice de credință, încât socotim Tradiția Bisericii vrednică de crezare. E tradiția, nu cerceta mai mult»⁴⁹.

54. Sf. Traditie apartine credinciosului in parte, sau Bisericii intregi?

Ca viata in Duhul Sfânt, Sf. Traditie apartine intregii Biserici. Credinciosul si-o insuseste in masura in care vietuieste in Biserica si participa la viata Bisericii prin lucrarea Duhului Sfânt. Asa ne-o spune Sf. Scriptura, asa ne-o spun si Sf. Parinti. Sf. Apostol Pavel declara: „Au nu stiti ca sunteti templu al lui Dumnezeu si ca Duhul lui Dumnezeu locuieste in voi? Daca va strica cineva templul lui Dumnezeu, pe acela il va strica Dumnezeu, pentru ca Sfânt este templul lui Dumnezeu, care sunteti voi” (I Cor. 3, 16-17). Cine strica templul, adica Biserica lui Dumnezeu, acela nu se afla in Sf. Traditie. Sf. Irineu, la randu-i, ne invata: «Duhul este chezasia nesticaciunii, intarirea credintei noastre, scara de inaltare la Dumnezeu. Unde este Biserica, acolo e si Duhul lui Dumnezeu. Unde e Duhul lui Dumnezeu, acolo e si Biserica si plinatatea harului. Iar Duhul este adevarul»⁵⁰ (Sf. Irineu, Contra ereziilor, 3, 24, 1, Migne, P. G., VII, col.). Ereticii nefiind in Traditie nu sunt nici in Biserica, si, dimpotriva, nefiind in Biserica, nu sunt nici in Traditie; ei nu traiesc in comuniunea de viata a Duhului lui Dumnezeu si nu sunt in Hristos.

55. Ce legatura este intre Biserica si Sf. Traditie?

Biserica pastreaza Traditia, iar Traditia uneste si intareste Biserica. Dupa moartea ultimului Apostol, viata in Duhul nu s-a imputinat, caci Mantuitorul fagaduieste Apostolilor si urmasilor acestora ca va fi cu ei pana la sfarsitul veacurilor si Duhul Sfânt ii va ajuta sa inteleaga tot adevarul si sa-l apere nestirbit (Ioan 16, 13). De aceea Sf. Traditie s-a numit si tinerea de minte vie a Bisericii. Traditia fiind viata Bisericii, Biserica e spatiul Traditiei.

56. Care e rolul Bisericii fata de Descoperirea dumnezeiasca si deci si fata de Sf. Traditie?

Biserica e pazitoarea, talcuitoarea si propovaduitoarea fara gres a Descoperirii dumnezeiesti si, prin aceasta, si a Traditiei. Ea pastreaza si sustine unitatea si identitatea credintei. Sf. Irineu ne da amanunte pretioase in aceasta privinta: «Biserica, zice el, dupa ce a primit, cum am spus, aceasta propovaduire si aceasta credinta, macar ca e raspandita in toata lumea, le pastreaza cu grija, ca si cum ar locui intr-o singura casa. De asemenea ea crede Apostolilor si Ucenicilor acestora, ca si cum ar avea un singur suflet si aceeasi inima. Ea predica acestea in armonie cu Apostolii, invata si transmite ca si cum ar avea o singura gura. Desi in lume limbile sunt deosebite, puterea Traditiei e una si aceeasi. Dupa cum soarele, zidirea lui Dumnezeu, e unul si acelasi in toata lumea, tot asa si propovaduirea adevarului se arata pretutindeni si lumineaza pe toti oamenii care vor sa vina la cunostinta adevarului. Nici

cel tare in cuvânt dintre întăistătorii Bisericilor nu va spune altceva, decât aceste învățături, căci nimeni nu este mai presus de învățatorul său (Matei 10, 24; Luca 6, 40), nici cel slab în cuvânt nu va imputa Tradiția. Credința fiind una și aceeași, nici cel care e în stare să vorbească mult despre ea nu o sporește, nici cel ce vorbește mai puțin nu o imputinează»⁵¹ (Sf. Irineu, op. cit., 1, 10, 2, Migne, P. G. VII, col. 552 3 - Învățătura de credință creștină ortodoxă). Biserica stă pe Tradiția Apostolilor și o mărturiseste că aflându-se pretutindeni, în viața și lucrarea ei. Prin episcopii așezați de către Apostoli și urmașii acestora, Tradiția se infățișează ca universală și neîntreruptă⁵² (Idem, op. cit., 3, 1, Migne, P. G., VII, col. 848). Clement Romanul, care a cunoscut personal pe Sf. Apostoli Petru și Pavel, „avea Tradiția în fața ochilor”⁵³ (Idem, op. cit., 3, 3, 3, Migne, P. G., VII, col. 849). Cu ocazia neînțelegerilor din Biserica de la Corint, el a înnoit credința și Tradiția pe care le primise de curând de la Apostoli⁵⁴ (Idem, op. cit; loc. cit.). Sf. Policarp e un exemplu viu al Tradiției pe care a primit-o de la Apostoli, care l-au făcut episcop în Smirna, și care a avut legături cu mulți dintre cei care au văzut pe Hristos. El a propovăduit totdeauna lucrurile pe care le-a învățat de la Apostoli⁵⁵ (Idem, op. cit, 3, 3, 4. Migne, P. G., VII, col. 851). Biserica are un tezaur bogat. În care Apostolii au adunat toate cele ale adevărului și din care oricine poate să-și ia bătăura vieții.

57. Unde se află cuprinsa Sf. Tradiție?

Desigur, că forma de transmitere a Revelației dumnezeiești supranaturale, Sfânta Tradiție, sau Tradiția apostolică, are drept conținut întreaga învățătura a Apostolilor, primită de ei prin viu grai de la Hristos însuși în timpul celor trei ani și jumătate de activitate publică a Lui. În cuprinsul Tradiției apostolice intră și o serie de structuri harice ale Bisericii întemeiate de Hristos și care vin de la Hristos prin Sfinții Sai Apostoli: Sfintele Taine, toate ierurgiile și ierarhia bisericească sacramentală cu cele trei trepte harice care țin de constituția teandrică a Bisericii, precum și anumite orânduiri privind viața Bisericii și viața membrilor ei. Cartile Noului Testament contin și constituie Tradiția apostolică, dar nu o epuizează, căci multe altele a săvârșit Hristos, care s-au transmis mai departe numai pe cale orală în Biserica (Matei 28, 20; Ioan 20, 30-31; 31, 25), adică prin cei îmbrăcați cu puterea Duhului Sfânt spre a fi iconomi ai Tainelor lui Dumnezeu (I Cor. 4, 1). Într-un rastimp de opt veacuri, conținutul Sfintei Tradiții, adică al Tradiției apostolice, a fost fixat de Biserica în opt izvoare și anume:

1. Simbolurile de credință (cel zis „apostolic” sau „roman”, folosit astăzi de Biserica Romano-Catolică și de Bisericile Protestante; simbolul niceo-constantinopolitan alcătuit la sinoadele ecumenice I de la Niceea (325) și II de la Constantinopol (381), singurul folosit în

Biserica Ortodoxa si, alternativ cu cel „roman”, in Biserica Romano – Catolica, si uneori la protestanti; si cel „atanasian”, folosit in Biserica Anglicana);

2. Cele 85 de canoane apostolice;

3. Definitiiile dogmatice si canoanele celor 7 sinoade ecumenice si ale celor 9 sinoade particulare (aprobate de sinodul Trulan);

4. Marturisirile de credinta ale martirilor;

5. Definitiiile dogmatice impotriva ereziilor;6. Scrierile Sfintilor Parinti;

7. Cartile de slujba ale Bisericii;

8. Marturiile istorice si arheologice referitoare la credinta crestina apostolica.

58. Traditia e schimbatoare sau neschimbatoare?

Aluatul impartiei lui Dumnezeu e amestecat cu framantatura omeneasca si ce e neschimbator sta la un loc cu ce e schimbator si trecator. Pazind ce trebuie, Biserica ramane de-a pururi aceeași si viata ei in Duhul nu cunoaste adaugire sau micșorare. Traditia, fiind curentul de viata al Bisericii, sta in stransa legatura cu valorile si năzuintele spre desăvășire ale credinciosilor. Credinta si morala crestina sunt neschimbatoare, ca roade ale Descoperirii dumnezeiesti, iar Biserica a lucrat continuu pentru desăvășirea sufleteasca a credinciosilor, asa cum ne-o dovedeste istoria Bisericii inca de la aparitia creștinismului. Prin urmare, „Traditia”, in intelesul creștin, nu inseamna incremenire in forme moarte omenesti, ci numai pastrarea nestricata a adevarului Descoperirii dumnezeiesti, izvor nesecat de desăvășire.

59. In ce inteles, anume, se poate vorbi despre progresul Sf. Traditiei?

Progresul Sf. Traditiei inseamna dezvoltarea si adancirea acesteia. «Progresul pentru fiecare lucru, zice Vincentiu de Lerin, inseamna dezvoltarea acestui lucru din sine insusi. E cazul cu inteligenta, cu stiinta, cu intelepciunea; fiecare din acestea se dezvolta numai in felul propriu. In cazul religiei, dogma se poate dezvolta numai in ea insasi, in acelasi inteles, in aceeasi idee. Religia poate imita felul de dezvoltare al corpurilor, care desi cu inaintarea anilor isi dezvolta functiunile, ele raman, totusi, ceea ce erau... Se poate adauga forma, infatisare, distinctie, totusi firea fiecarui gen ramane aceeași”⁵⁶ (Vincentiu de Lerin, *Commonitorium*, 23, Migne, P. L., L, col. 667). Prin dezvoltarea si adancirea Traditiei, deci, noi capatam o intelegere din ce in ce mai limpede a invataturilor descoperite de Dumnezeu. Aceste invataturi ajung a fi formulate de Biserica in mod solemn in Sinoadele ecumenice sau prin propovăduire conștanta a acelorasi adevaruri dumnezeiesti, in „Dogme”, care sunt scurte formule de credinta, propovăduite in Biserica spre mantuirea noastra.

60. Ce conditie se cere pentru ca un adevar de credinta sa fie formulat in Dogma?

Adevarul de credinta trebuie sa fie cuprins in Descoperirea dumnezeiasca, adica in Sf. Scriptura si in Sf. Traditie.

61. Cand Sinoadele ecumenice nu se mai aduna, cum deosebim invatatura adevarata de cea mincinoasa?

De la ultimul Sinod ecumenic (787) pana astazi, oamenii invatati ai Bisericii Ortodoxe au cercetat cu atentie Sf. Scriptura si Sf. Traditie si au scos din ele invataturile trebuitoare si adevarate pe care totdeauna le-au infatisat in opozitie cu cele mincinoase. Aceste invataturi adevarate au fost, apoi, aprobate in cea mai mare parte de Sinoadele Bisericilor Ortodoxe care le-au formulat in „Marturisiri de Credinta”, calauze vrednice de toata increderea. In clipele grele ale vietii Bisericii, Sinoadele a toata Ortodoxia sunt crainicii adevarului dumnezeiesc. Cand imprejurari deosebite impiedica adunarea unor astfel de Sinoade, este de ajuns consimtirea tuturor Bisericilor Ortodoxe la primirea unui adevar de credinta, sau de viata, pe temeiul sigur al Sf. Scripturi si al Sf. Traditii.

62. Care e datoria noastra principala fata de Sf. Traditie?

Sa pastram cu sfintenie si neatins cuprinsul ei, la fel ca pe acela al Sf. Scripturi, asa cum au facut Parintii din cele mai vechi timpuri. Iata sfatul Sf. Vasile cel Mare in aceasta privinta: «Unele dintre dogmele si propovadirile pastrate de Biserica le avem din invatatura scrisa, pe altele insa le-am primit din Traditia Apostolilor, transmise in taina. Amandoua aceste categorii au aceeasi autoritate pentru evlavie. Nimeni nu va spune cuvânt împotriva acestora, pentru ca nimeni nu cunoaste cât de cât asezămintele bisericesti. Dacă am încerca să înlăturăm obiceiurile nescrise, ca neavând mare importanță, nu ne-am da seama că am pagubi Evanghelia în părțile ei principale; mai mult, am restrânge propovăduirea la numele ei gol. De pilda, (ca să pomenesc lucrul cel dintâi și foarte obstesc) cine a învățat prin scris că acei care nădăduiesc în numele Domnului nostru Iisus Hristos să se însemne cu semnul crucii? Ce scriere ne-a învățat să ne întoarcem spre Răsărit atunci când ne rugăm? Ce Sfant ne-a lăsat în scris cuvintele de chemare a Sf. Duh pentru prefacerea pâinii Euharistiei și a Paharului binecuvântării? Nu ne mulțumim cu cele pe care le menționează Apostolul sau Evanghelia, ci spunem unele lucruri înainte, altele pe urmă, ca având mare putere pentru taina și pe care le luăm din invatatura nescrisă. Noi binecuvântăm apa Botezului și untdelemnul Ungurii, ba încă și pe cel ce se botează. Din ce scrieri? Nu din Traditia tacută și tainică? Ce cuvânt scris

ne-a invatat ungera insasi cu untdelemn? Iar cufundarea omului de trei ori, de unde este? Celelalte cate sunt in legatura cu Botezul, lepadarea de satana si de ingerii lui, din ce scriere sunt? Nu sunt, oare, din aceasta invatatura nepublicata si secreta pe care Parintii nostri au pastrat-o sub tacere, fara iscodire, ca unii care invatasera bine acel lucru: pastrarea in tacere a maretiei sfinte a Tainelor?... La fel Apostolii si Parintii care au stabilit la inceput cele in legatura cu Biserica au pastrat taina lor in ascuns si in tacere demnitatea lor...»⁵⁷ (Sf. Vasile cel Mare, Despre Sf. Duh, 27, 66, Migne, P. G., XXXII, col. 188-189). Iar Sf. Ioan Damaschin zice: „In Sf. Scriptura, nu se pomenesc cele intamplate la moartea Sfintei Nascatoare de Dumnezeu Maria. Dar acestea se istorisesc in cea mai veche si adevarata Traditie, care ne spune ca in momentul slavitei ei adormiri, toti Sfintii Apostoli, care colindau lumea in vederea mantuirii, s-au adunat la Ierusalim venind prin vazduh. Aici ei au avut o viziune cu ingeri si au ascultat melodia dumnezeiasca a puterilor ceresti etc.”⁵⁸ (Sf. Ioan Damaschin, Omilii la Adormirea. Fecioarei Maria, 2, 18, Migne, P. G., XCVI, col. 748). Botezarea copiilor mici e o Traditie apostolica⁵⁹ (Fer. Augustin, Despre Facere, explicata cuvant cu cuvant, 10,23,39, Migne, P. L., XXXIV, col. 426). Aceste lucruri se stiu prin grija aleasa si evlavie calda cu care le-a pastrat Sf. Traditie si pe care, la randul nostru, se cuvine sa le pazim cu aceeasi grija si evlavie spre a le da mai departe celor ce vor veni dupa noi.

63. Care sunt conditiile sau semnele adevaratei Traditii?

Iata cum lamureste Vincentiu de Lerin aceste semne: «In Biserica Universala trebuie mare grija, ca acel lucru sa-l tinem, care a fost crezut pretutindeni, totdeauna, de toti... Lucrul acesta va fi asa, daca urmam universalitatea, vechimea si consensul. Vom urma universalitatea in chipul acesta, anume, daca marturisim ca singura aceasta credinta este adevarata, pe care intreaga Biserica o marturiseste pe pamant. Vom urma vechimea daca nu ne departam deloc de acele intelesuri, pe care se stie ca le-au practicat Sfintii inaintasi si Parintii nostri. Vom urma si consensul, daca, chiar in vechime, tinem definitiile si parerile tuturor sau aproape ale tuturor preotilor si invatatorilor deopotriva»⁶⁰ (Vincentiu de Lerin, Commonitorium, 2, Migne, P. L., L, col. 639). Traditia trebuie sa vina de la Apostoli. Asa intelegem vechimea ei. Ea trebuie sa fi fost totdeauna si pretutindeni in Biserica, fara schimbare.

64. Prin ce mijloace statorniceste Biserica adevarurile de credinta dezvoltate de-a lungul Traditiei?

Biserica statorniceste aceste adevaruri prin hotararile (canoanele) Sinoadelor ecumenice si prin Cartile simbolice. Definitiiile date la Sinoadele ecumenice ies dintr-un material bogat framantat de Traditie, zeci sau sute de ani, pana in momentul cand Biserica, prin imputernicitii ei oficiali, desprinde, cu ajutorul Duhului Sfânt, adevarul din dezbateri, ca aurul in cuptor, si-l infatiseaza in definitii sau formule care devin obligatorii pentru toti credinciosii. Pentru Biserica Ortodoxa sunt obligatorii definitiile celor sapte Sinoade ecumenice: I la Niceea (325), II la Constantinopol (381), III la Efes (431), IV la Calcedon (451), V la Constantinopol (553), VI la Constantinopol (Trulan: 680-681), VII la Niceea (787). Cartile simbolice sau Marturisirile de credinta au aparut in Biserica Ortodoxa din cauza intreruperii Sinoadelor ecumenice de la 787 incoace. Marturisirile de credinta lamuresc intrebarile noi care s-au ivit in viata Bisericii si le dezleaga cu ajutorul Sf. Scripturi si al hotararilor Sinoadelor ecumenice sau locale, in duhul celei mai curate Traditii. Asemenea Marturisiri de credinta sunt: aceea a Mitropolitului Petru Movila, numita „Marturisirea Ortodoxa”, inchezata si formulata definitiv la Sinodul de la Iasi (1642)⁶¹ (A se vedea editia mai noua a acestei Marturisiri Ortodoxe, dupa un text grec inedit, Ms. Parisinus, 1265, datorata Pr. N. M. Popescu, si reproducerea textului trad. rom., ed. Buzau 1691, datorata Diac. Gh. Moisescu, Bucuresti, 1942, si editia: Marturisirea de credinta a Bisericii Ortodoxe (1642), trad. de Prof. Alexandru Elian, Bucuresti, 1981); „Marturisirea Patriarhului Dositei”, care se numeste si „Pavaza Ortodoxiei” si care e tot una cu „Marturisirea Patriarhilor Ortodocsi”; ea e, de fapt, lucrarea Sinodului de la Ierusalim din 1672; „Marturisirea lui Mitrofan Critopulos” si altele⁶²; Die Bekenntnisse und die wichtigsten Glaubenszeugnisse der griechisch-orientalischen Kirche im Originaltext, nebst, einleitenden Bemerkungen von Ion Mihalcescu, Leipzig, 1904, p. 22, s.u., 123 s.u., 183 s.u.). Pentru importanta, rasunetul si neintrerupta ei actualitate fata de doctrina romano-catolica, merita sa fie trecuta in randul Marturisirilor de Credinta si „Enciclica Patriarhilor Ortodocsi” de la 1848⁶³ (Teodor M. Popescu, Enciclica Patriarhilor Ortodocsi de la 1848, studiu introductiv, text si traducere (extras), Bucuresti, 1935, p. 80-104, 105-140).

65. Ce este un sinod ecumenic?

Un sinod ecumenic este adunarea episcopilor intregii Biserici drept-credincioase, pentru statornicirea, formularea si intarirea invataturii si regulilor de viata ale Bisericii.

66. Care este obarsia tinerii Sinoadelor ecumenice?

Obarsia tinerii Sinoadelor ecumenice se ridica pana la Sf. Apostoli, care au tinut un Sinod la Ierusalim in anul 50, unde lucrând sub paza si impreuna-lucrarea Sfantului Duh (Fapte 15, 28), au luat hotarari de credinta si de reguli de viata crestina cu putere si obligatie pentru toti credinciosii, asa cum se vede in Faptele Apostolilor (15, 1-29).

67. Pe cine infatisau Sf. Apostoli adunati in Sinod?

Ei infatisau pe Insusi Domnul nostru Iisus Hristos, Capul nevazut al Bisericii, asa cum ni se spune in cuvintele: „Cel ce va asculta pe voi, pe Mine Ma asculta si cine se leapada de voi, de Mine se leapada; iar cel ce se leapada de Mine, se leapada de Cel ce M-a trimis pe Mine” (Luca 10, 16). Ca infatisatori ai Domnului nostru Iisus Hristos, Apostolii lucrau sub obladierea Sf. Duh, cum ne adevereste Sf. Scriptura: „Si Eu voi ruga pe Tatal si alt Mangaietor va da voua, ca sa fie cu voi in veac, Duhul Adevarului, pe Care lumea nu-L poate primi, ca nu-L vede pe El, nici il cunoaste pe El; voi il cunoasteti, caci cu voi petrece si in voi va fi” (Ioan 14, 16-17).

68. Cui a incredintat Mantuitorul conducerea Bisericii, dupa inaltarea Sa la cer?

Dupa inaltarea Sa la cer, Mantuitorul a incredintat conducerea Bisericii Sale Sfantilor Apostoli, asa cum spune El insusi: „Precum M-ai trimis pe Mine in lume si Eu i-am trimis pe ei in lume” (Ioan 17, 18). „Si apropiindu-Se, Iisus le-a grai lor zicand: „Datu-Mi-s-a toata puterea in cer si pe pamant. Drept aceea mergand invatati toate neamurile, botezandu-le in numele Tatalui si al Fiului si al Sfantului Duh, invatandu-le sa pazeasca toate cate v-am poruncit voua; si iata Eu sunt cu voi in toate zilele, pana la sfarsitul veacului” (Matei 28, 18-20). Cand li Se arata, in ziua Invierii, Mantuitorul spune Apostolilor: „Pace voua! Precum M-a trimis pe Mine Tatal si Eu va trimit pe voi”; si acestea zicand, a suflat si a zis lor: „Luati Duh Sfant, carora le veti ierta pacatele, li se vor ierta si carora le veti tine, vor fi tinute” (Ioan 20, 21-23).

69. Ce fel de puteri a dat Mantuitorul Apostolilor si urmasilor lor in Biserica?

Mantuitorul a dat Apostolilor, si prin ei urmasilor acestora, puterea de a invata, adica de a propovadui adevarul Cuvantului lui Dumnezeu, puterea de a sfinti, adica de a impartasi credinciosilor harul lui Dumnezeu, si puterea de a conduce, adica de a pastori, a povatui si a conduce pe crestini, asa cum putem vedea din Sf. Evanghelii (Matei 28, 18-20; Ioan 20, 21; Luca 9, 1-2).

70. Sf. Apostoli au folosit aceasta intreita putere, fiecare in parte sau in unire si conlucrare?

Fiecare Apostol detinea si folosea aceasta putere asupra credinciosilor sai, inasa cu respectarea credincioasa a cuvântului Domnului, de a pastra impreuna cu ceilalti Apostoli „unirea Duhului intru legatura pacii” (Efes. 4, 3). Cand a fost vorba de o hotarare de credinta, asupra careia se ivisera neintelegeri intre crestinii din Antiohia, atunci puterea de a invata nu s-a mai practicat de un singur Apostol, ci de catre adunarea tuturor Apostolilor, adica de Sinodul Apostolic de la Ierusalim. Acest Sinod arata ca insisi Sf. Apostoli, desi intariti cu puterea data de Domnul fiecaruia dintre ei, totusi, in momente insemnate, nu foloseau separat aceasta putere, ci in impreuna-lucrare frateasca, cu ajutorul Sfantului Duh. Prin urmare, daca Domnul nostru Iisus Hristos a dat fiecarui Apostol puterea de a-si conduce Biserica, in schimb puterea cea mai inalta de conducere a intregii Biserici a dat-o Adunarii, adica Sinodului Apostolilor, dupa cuvintele Mantuitorului: „Unde sunt doi sau trei adunati in numele Meu, acolo sunt si Eu in mijlocul lor” (Matei 18, 20).

71. Pe cine au lasat Sf. Apostoli ca urmasi ai lor la conducerea Bisericii vazute?

Sf. Apostoli au lasat, dupa porunca Domnului, ca urmasi la conducerea Bisericii vazute, pe episcopi, carora le-au dat aceasta autoritate, impartasindu-le harul Sfantului Duh prin punerea mainilor, adica prin hirotonie. Despre aceasta ne incredinteaza atat Sf. Scriptura, cat si Sf. Traditie. Sf. Apostol Pavel, asezand ca episcopi pe Tit in Creta si pe Timotei in Efes, le da invataturi si sfaturi cum sa-si conduca credinciosii. El scrie lui Timotei: „Nu fi nepasator fata de harul ce este intru tine, care ti s-a dat prin proorocie, cu punerea mainilor mai-marilor preotilor. Cugeta, la acestea, tine-te de acestea, ca propasirea ta sa fie vadita tuturor. Ia seama anume la tine insuti si la invatatura; staruie in acestea. Caci facand aceasta, si pe tine te vei mantui, si pe cei care te asculta” (I Tim. 4, 14-16). Iar despre hirotonia preotilor spune aceluiasi Timotei: „Mainile degrab sa nu-ti pui pe nimeni, nici nu te face partas la pacatele altora. Pastreaza-te curat” (I Tim. 5, 22). Mantuitorul a incredintat, deci, conducerea Bisericii Sale vazute Apostolilor, prin insasi puterea Duhului Sfant data lor (Ioan 20, 22-23), iar acestia au incredintat-o episcopilor, impartasindu-le harul Sf. Duh prin Taina hirotoniei. Prin urmare, cine asculta de episcopii hirotoniti dupa randuiala canonica a Bisericii, asculta de Sf. Apostoli, adica de Domnul nostru Iisus Hristos, iar cine se leapada de episcopii legitimi, se leapada de Sf. Apostoli, adica de Domnul nostru Iisus Hristos, dupa insesi cuvintele Mantuitorului (Luca 10, 16). Sf. Ignatie purtatorul de Dumnezeu si Sf.

Ciprian sustin ca ascultarea de episcopi este ascultarea de Iisus Hristos, ca in Biserica nu se poate face nimic fara episcopi si ca nu exista Biserica fara episcopi, preoti si diaconi⁶⁴ (Sf. Ignatie, Scrisoarea catre Tralieni, 2,1; 2, 3; 3, 1; 7, 2, Migne, P. G.,V, col. 676, 677, 680; Sf. Ciprian, Scrisoarea 66 (catre Florentiu), 8, CV, 3, 2, p. 732).

72. Cum foloseau episcopii intreita putere data lor de Sfintii Apostoli?

Dupa pilda Sf. Apostoli, fiecare episcop lucreaza singur cu puterea ce i-a fost data asupra celor incredintati spre pastorire, pastrand cu grija, asemenea Sf. Apostoli, „unirea Duhului intru legatura pacii”, cu ceilalti episcopi. Cand insa se iveste nevoia de a talcui sau a limpezi un adevar de credinta, sau de a statornici o regula de viata, care intereseaza intreaga Biserica, puterea de conducere nu se mai practica de un singur episcop, ci de Adunarea tuturor episcopilor, adica de Sinodul ecumenic, asa cum puterea cea mai inalta apostolica s-a practicat prin Sinodul de la Ierusalim. Istoria celor sapte Sinoade ecumenice sta marturie ca autoritatea cea mai inalta in Biserica este Sinodul ecumenic.

73. Sinodul ecumenic are puterea de a statornici invataturi noi de credinta?

Sinodul ecumenic nu face decat sa lamureasca si sa statorniceasca-cand nevoia o cere-un adevar descoperit de Domnul si care se gaseste nedezvoltat in Sf. Scriptura sau in Sf. Traditie. El poate statornici, de asemenea, reguli de viata pentru intreaga Biserica.

74. Ce conditii trebuie sa indeplineasca o invatatura de credinta statornicita de un Sinod ecumenic, ca ea sa aiba putere obligatorie pentru toti crestinii?

Aceste conditii sunt:

1. Ca acea invatatura de credinta sa fie cuprinsa mai mult sau mai putin lamurit in propovaduirea Domnului nostru Iisus Hristos, adica sa se afle in Sf. Scriptura si in Sf. Traditie.

2. Ca lamurirea si statornicirea invataturii sa se faca de catre un Sinod ecumenic, care lucreaza cu ajutorul Duhului Sfânt si reprezinta cu adevarat Biserica.

Cea mai deplina statornicire sau formulare scurta a credintei crestine este Simbolul de credinta.

DESPRE CREDINTA

SIMBOLUL DE CREDINTA

75. Ce este Simbolul credintei sau „Crezul”?

Simbolul Credintei sau Crezul este infatisarea pe scurt a invataturii pe care crestinul trebuie s-o cunoasca, s-o primeasca cu credinta si s-o marturiseasca.

76. Cum se numeste acest Simbol de Credinta?

Simbolul de Credinta se numeste Niceo-Constantinopolitan, sau de la Niceea si Constantinopol.

77. Cine a alcatuit acest Simbol de Credinta, unde si de ce?

Acest Simbol de Credinta a fost alcatuit de primele doua Sinoade ecumenice: cel de la Niceea, in anul 325, si cel de la Constantinopol, in anul 381. Cel dintai, prin cei 318 Sf. Parinti cati au luat parte la el, a statornicit primele sapte articole, care se ocupa cu invatatura despre Dumnezeu-Tatal si despre Dumnezeu-Fiul intrupat pentru a noastra mantuire, adica despre Domnul nostru Iisus Hristos Mantuitorul, si erau indreptate mai ales impotriva ratacirii ereticului Arie si a partizanilor lui, care sustineau lucruri defaimatoare si umilitoare despre Fiul lui Dumnezeu. Al doilea Sinod ecumenic, prin cei 150 de Sf. Parinti, a statornicit ultimele cinci articole, care se ocupa cu invatatura despre Dumnezeu - Sf. Duh, Sf. Biserica, Sfintele Taine, invierea mortilor si viata vesnica; aceste din urma cinci articole erau indreptate mai ales impotriva ereticului Macedonie si a partizanilor lui, care sustineau lucruri batjocoritoare despre Sf. Duh. Simbolul de credinta Niceo-Constantinopolitan a fost recunoscut, intarit si recomandat ca cea mai inalta autoritate si norma de credinta in Biserica, de toate Sinoadele ecumenice urmatoare.

78. Inaintea Simbolului de Credinta Niceo-Constantinopolitan au mai fost alte simboluri de credinta?

Aproape fiecare Biserica din orasele mari isi avea Simbolul ei de Credinta, fiindca Bisericile nu se puteau lipsi de Simbolul Credintei, care era Catehismul lor, trebuitor pentru lucrarea misionara, inlauntru si in afara. Nu se puteau inchipui candidati la Botez fara sa stie pe de rost Simbolul Credintei. Se cunosc: Simbolul de Credinta Apostolic sau roman.

Simbolul de Credinta al Bisericii din Neo-Cezareea Pontului, Simbolul de Credinta al Bisericii din Cezareea Palestinei, Simbolul de Credinta al Bisericii din Alexandria si altele. Aceste Simboluri de Credinta se deosebeau putin intre ele, dupa cum aveau sa apere credinta Bisericii respective de o greseala sau alta a ereziilor; dar ele erau identice in privinta ideilor principale pe care le sustineau despre Sf. Treime, despre mantuirea noastra realizata in Hristos, despre Biserica si Taine. Sinoadele ecumenice din anii 325 si 381 au contopit aceste simboluri de credinta locale, le-au intregit si desavarsit, facand din toate unul singur, pe care l-au daruit Bisericii crestine, comoara pretioasa pentru totdeauna.

79. Cite articole are Simbolul de Credinta?

Are 12 articole:

1. Cred intru unul Dumnezeu, Tatal atotitorul, Facatorul cerului si al pamantului, vazutelor tuturor si nevazutelor.

2. Si intru unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul Nascut, Care din Tatal S-a nascut mai inainte de toti vecii: Lumina din lumina, Dumnezeu adevarat din Dumnezeu adevarat, nascut, nu facut, Cel ce este de o fiinta cu Tatal, prin Care toate s-au facut.

3. Care pentru noi oamenii si pentru a noastra mantuire S-a pogorat din ceruri si S-a intrupat de la Duhul Sfânt si din Maria Fecioara si S-a facut om.

4. Si S-a rastignit pentru noi in zilele lui Pontiu Pilat si a patimit si S-a ingropat.

5. Si a inviat a treia zi, dupa Scripturi.

6. Si S-a inaltat la ceruri si sade de-a dreapta Tatalui.

7. Si iarasi va sa vina cu slava, sa judece viii si mortii, a Caruia imparatie nu va avea sfarsit.

8. Si intru Duhul Sfânt, Domnul de viata facatorul, Care din Tatal purcede, Cel ce impreuna cu Tatal si cu Fiul este inchinat si marit, Care a grai prin proroci.

9. Si intru una, sfânta, soborniceasca si apostoleasca Biserica.

10. Marturisesc un Botez, intru iertarea pacatelor.

11. Astept invierea mortilor.

12. Si viata veacului, ce va sa fie. Amin.

80. Cate parti cuprinde Simbolul Credintei?

Simbolul Credintei cuprinde patru parti:

1. Despre Sf. Treime (art. I-VIII)

2. Despre Biserica (art. IX)

3. Despre Sf. Taine (art. X)

4. Despre viața viitoare (art. XI-XII).

81. Care este art. 1 din Simbolul Credinței?

Articolul 1 este: «Cred într-un Dumnezeu, Tatăl atotputernicului, Facătorul cerului și al pământului, văzutele tuturor și nevăzutele».

82. Ce înseamnă cuvântul „cred”?

Cuvântul „cred” înseamnă - că primesc și mărturisesc ceea ce învață Biserica despre Dumnezeu. El are același sens ca și cuvântul „credință”. Să vedem ce înseamnă „credință”? Există o credință pe care se bazează legăturile dintre oameni și există o credință care întretine legătura omului cu Dumnezeu. Între ele e o înrudire, dar și o deosebire. Credința pe care o are un om în ceea ce-i spune alt om e o încredere, care-și poate găsi întărirea în dovedirea sau arătarea văzută a lucrului care a fost susținut de unul și crezut de altul. Credința în Dumnezeu nu-și poate găsi în viața pământească o astfel de întărire, prin dovedire sau arătare văzută. Dar are și ea o întărire printr-un fel de arătare tainică, nevăzută, în fața ochilor sufletului. Deci, credința în Dumnezeu e primirea de către noi că adevărate, pe baza de încredere în Dumnezeu și pe baza unei vederi sufletești, a tuturor adevărilor pe care le avem prin descoperirea mai presus de fire, în vederea mântuirii noastre. Sf. Apostol Pavel ne spune despre credință că „este adevărarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute” (Evr. 11, 1). După Teodoret al Cirului, credința creștină este învoirea liberă a sufletului, vederea sufletească a unui lucru nevăzut, statornicia în ceea ce este adevărat, înțelegerea celor nevăzute, potrivit firii⁶⁵ (Teodoret, Despre vindecarea bolilor elinesti, 1,1, Migne, P. G., LXXXHI, col. 814).

83. Care sunt roadele credinței?

Acestea sunt:

1. Înțelegerea tainelor care depășesc puterile minții.
2. Ridicarea sufletului până la Dumnezeu, cu Care unindu-ne, să ne putem mântui.

84. Este vreo legătură între credință în lucrurile descoperite și cunoașterea lor?

Sf. Chiril al Alexandriei leagă credința de cunoașterea lucrurilor credinței prin textul din Ioan: „Și noi am crezut și am cunoscut că Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu” (Ioan 6, 69). Credința este înaintea cunoașterii, după cuvântul prorocului: „Dacă nu

credeti nu veti sta in picioare” (Isaia 7,9). Prin dreapta credinta se realizeaza cunoasterea lui Dumnezeu si a adevarului Sau si tot prin credinta ne ridicam „la masura varstei deplinatatii lui Hristos” (Efes. 4, 13) si la starea desavarsita si duhovniceasca⁶⁶ (Sf. Chiril al Alexandriei, Comentar la Ioan 4, 4, (6, 70), Migne, P.G., LXXIII, col. 628). La cunoastere se ridica omul inaintat in credinta si viata duhovniceasca inca de aici, de pe pamant, dar desavarsita cunoastere se dobandeste numai in viata viitoare.

INVATATURA DESPRE DUMNEZEU

EXISTENTA LUI DUMNEZEU

85. Ce se poate sti despre Dumnezeu cu mijloacele mintii omenesti si ale firii inconjuratoare?

Cu aceste mijloace noi stim ca Dumnezeu exista, dar nu stim ce este El, in Sine, in fiinta Lui.

86. Este vreo deosebire intre acest fel de a cunoaste existenta lui Dumnezeu si cel dat prin Descoperirea dumnezeiasca?

Felul cunoasterii existentei lui Dumnezeu prin Descoperire e mai sigur si mai pretios, fiindca aceasta cunoastere ne-o da Dumnezeu insusi si mintea noastra nu se mai indoieste. Apoi, pe cand in Descoperirea dumnezeiasca, cunostinta existentei lui Dumnezeu pleaca de la credinta ca sa ajunga la cunoastere, in aflarea existentei lui Dumnezeu pe calea firii, mintea porneste de la cunoastere spre a ajunge la credinta⁶⁷ (Sf. Vasile cel Mare, Scrisoarea 255 (catre Amfilohie) 1, Migne, P. G., XXXII, col. 872).

87. Prin ce arata firea existenta lui Dumnezeu?

Zidirea intreaga, de la fapturile cele mai mici pana la cele mai mari, de la cele inzestrate cu mai putina pricepere pana la cele mai intelepte, de la inceputul lumii pana astazi, marturiseste intelepciunea, bunatatea si puterea Facatorului. Sf. Scriptura ia firea ca marturie a existentei lui Dumnezeu, cand spune: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu si facerea mainilor Lui o vesteste taria” (Ps. 18, 1). incepand de la Sf. Irineu si pana la Sf. Ioan Damaschin, toti Sf. Parinti si Scriitori bisericesci dovedesc existenta lui Dumnezeu pe baza legii naturale sau firesti. Sf. Grigorie Teologul spune: «Dar cu mult mai inainte decat acestea

(adica cerul, luna, stelele), mai presus decat ele si izvor al lor este fiinta (lui Dumnezeu), care intrece orice cuprindere si orice intelegere... Si privirea si legea firii ne invata ca Dumnezeu exista si ca El este cauza creatoare si sustinatoare a lumii. Privirea (ne invata ca exista Dumnezeu) atunci cand se aseaza pe cele vazute si bine fixate si care merg si care sunt, ca sa zic asa, miscate in chip nemiscat si sunt purtate. Iar legea naturala deduce din cele vazute si randuite pe Autorul lor»⁶⁸ (Sf. Grigorie Teologul, Cuvantul II Teologic, 5, 6, Migne, P. G., XXXVI, col. 32). Cunoastinta despre Sine a dat-o Dumnezeu oamenilor de la inceput, zice Sf. Ioan Gura de Aur, dar paganii, atribuind aceasta cunoastere lemnului si pietrelor, au nedreptatit adevarul. Aceasta cunoastere ramane insa neschimbata avand slava ei nemiscata. Sf. Pavel zice: „Ceea ce se poate cunoaste despre Dumnezeu este cunoscut de catre ei, fiindca Dumnezeu le-a aratat lor” (Rom. 1, 19). Cunoasterea lui Dumnezeu pe calea firii s-a dat oamenilor nu prin glas, ci prin asezarea fapturilor la mijloc, pentru ca si cel intelept si cel fara minte, cunoscand cu privirea frumusetea celor vazute, sa se ridice la Dumnezeu⁶⁹ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilii la Scrisoarea catre Romani, 3, 2, Migne, P. G., LX, col. 412). Ordinea lucrurilor, schimbarea anotimpurilor, a atmosferei, calea armonioasa a elementelor, cursul ordonat al zilelor si al noptilor, al lunilor si al anilor, grija pe care o minte atotinteleapta o are fata de fiecare vietuitoare, supunerea tuturor fata de om dovedesc existenta lui Dumnezeu⁷⁰ (Teofil, Catre Autolic, 1, 6, Migne, P. G., VI, col. 1033). Zidirea, zice Sf. Ioan Gura de Aur, ne duce ca de mana la cunoasterea lui Dumnezeu⁷¹ (Sf. Ioan Gura de Aur, Despre diavolul ispititor, Omilia 2, n. 3, Migne, P. G., XLIX, col. 260). Este o cunoastere care porneste de la fapturi si se ridica pana la Facatorul firii.

88. Pe ce alta cale a firii stim ca exista Dumnezeu?

Pe calea constiintei, care, dupa firea vazuta, este al doilea invatator al omului. Sf. Ioan Gura de Aur si Sf. Ioan Damaschin spun ca: cunoastinta existentei lui Dumnezeu este pusa de El in chip firesc in toti oamenii⁷² (Sf. Ioan Gura de Aur, Cuvant despre Ana, 1, n. 4, Migne, P. G., LIV, col. 636; Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, 1,1, Migne, P. G., XCIV, col. 789). Sf. Grigorie Teologul observa ca puterea din noi, innascuta tuturor, prima lege lipita de noi, care ne duce spre Dumnezeu prin cele vazute, este ratiunea⁷³ (Sf. Grigorie Teologul, Cuvantul 11 Teologic, 16, Migne, P. G., XXXVI, col. 48).

89. Cunoastem existenta lui Dumnezeu numai pe calea firii?

Noi cunoastem existenta lui Dumnezeu si pe calea Descoperirii sau Revelatiei dumnezeiesti supranaturale. Dumnezeu Si-a descoperit existenta Sa prorocilor, S-a aratat

prin Fiul Sau Cel intrupat si Se va face cunoscut in imparatia cerurilor. «Duhul, zice Sf. Irineu, pregateste pe om in Fiul, Fiul il duce la Tatal, iar Tatal ii da nestricaciunea pentru viata vesnica, pe care o capata din faptul ca vede pe Dumnezeu»⁷⁴ (Sf. Irineu, Contra ereziilor, 4, 20, 5, Migne, P. G., VII, col. 1035). Cunoasterea mai presus de fire a lui Dumnezeu, pe care cei imbunatatiti moral, ajunsi pe cea mai inalta treapta a urcusului duhovnicesc dupa curatirea de patimi, o gusta anticipativ inca din aceasta viata, constituie insasi viata vesnica pentru cei drepti in imparatia cerurilor (Ioan 17, 3).

FIINTA LUI DUMNEZEU

90. Stim noi ceva despre fiinta lui Dumnezeu?

Nu putem cunoaste fiinta lui Dumnezeu nici pe calea firii, nici pe calea mai presus de fire. Fiinta lui Dumnezeu este „ascunsul” tainic, la care nu ne putem ridica cu mintea si cu care nu putem intra in legatura. Ea e mai presus de orice nume, cum spune Dionisie Pseudo-Areopagitul. Dar noi cunoastem lucrarile acelei fiinte, care coboara la noi, cum zic Sf. Parinti. Toate numele ce le dam lui Dumnezeu privesc aceste lucrari; intelepciunea lui Dumnezeu, vazuta in lume, este o astfel de lucrare; puterea Lui creatoare la fel. Aceste lucrari le mai numim si insusiri ale lui Dumnezeu, sau pe baza acestor lucrari ii dam lui Dumnezeu asa-numitele insusiri. In cunoasterea fireasca, aceste lucrari sau insusiri ale lui Dumnezeu le aflam prin analogie de la lucrarile create; in cunoasterea mai presus de fire avem o vedere mai de-a dreptul a lor.

INSUSIRILE LUI DUMNEZEU

91. Ce inseamna cuvintele: „Cred intru unul Dumnezeu”?

Aceste cuvinte au fost puse in Simbolul Credintei pentru a risipi credinta desarta a paganilor, ca sunt mai multi dumnezei. Credinta intr-un singur Dumnezeu, sau monoteismul, e sustinuta de toti Parintii si Scriitorii bisericesci care s-au ocupat de acest adevar.

92. Care sunt insusirile lui Dumnezeu?

- Dumnezeu este unul. Sf. Apostol Pavel scrie corintenilor: „Totusi, pentru noi este un singur Dumnezeu-Tatal, din Care sunt toate si noi intru El; si un singur Domn Iisus Hristos, prin Care sunt toate si noi prin El” (I Cor. 8, 6). Dumnezeu este unul singur pentru ca unul singur e uni-versul pe care l-a facut⁷⁵ (Origen, Contra lui Cels, 1, 23, Migne, P. G., XI, col.

701). Sf. Efreem zice: «Daca nu e un singur Dumnezeu, nu e Dumnezeu»⁷⁶ (Sf. Efreem Sirul, Cuvant contra ereziilor, 3, Assemanni, 2, p. 443).

- Dumnezeu este Duh, cum o marturiseste Mantuitorul insusi femeii samarinence: „Duh este Dumnezeu, si cei ce 1 se inchina trebuie sa 1 se inchine in duh si in adevar” (Ioan 4, 24). «El e nematerial si netrupesc, spune Sf. Ioan Damaschin⁷⁷ (Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, 2, 3, Migne, P. G., XCIV, col. 865). El e izvorul din care-si ia inceputul toata firea intelegatoare si duhul⁷⁸ (Origen, Despre Principii, 1, 1, 6, Migne, P. G., XI, col. 124).

- Dumnezeu e simplu, adica necompus, fiindca e nematerial. Firea Sa e necompusa si duhovniceasca⁷⁹ (Didim, Despre Sf. Duh, 35, Migne, P. G., XXXK, col. 1064). El nu admite nici un fel de adaos in Sine si nu are ceva mai mare, sau mai mic, in Sine⁸⁰ (Origen, Despre Principii, 1, 1, 6, Migne, P. G., XI, col. 124).

- Dumnezeu e neschimbator, cum ne-o arata Sf. Iacov prin cuvintele: „Parintele luminilor, la Care nu e schimbare sau umbra de mutare” (1, 17).

- Dumnezeu este vesnic, cum ne incredinteaza cuvintele Apocalipsei: „Sfant, Sfant, Sfant, Domnul Dumnezeu, Atotiiitorul, Cel ce era, Cel ce este si Cel ce vine” (Apoc. 4, 8). El e inainte de timp, pentru ca timpul e de la El. Inusirea Lui vesnica e ca El este vesnic⁸¹ (Sf. Ilarie, Despre Sf. Treime, 2, 7, Migne, P. L., X, col. 54).

- Dumnezeu e necuprins, pentru ca este nefarsit si de nespus. Dumnezeu este nevazut. Cuvantul se adreseaza catre El in tacere, simtul se toceste vrand sa-L cerceteze, iar intelegerea se inchirceste vrand sa-L imbratiseze⁸² (Sf. Ilarie, Despre Sf. Treime, loc. cit.).

- Dumnezeu e atotprezent, cum ne spune Psalmistul: „De ma voi sui in cer, Tu acolo esti; de ma voi cobori in iad, de fata esti. De voi lua ari-pile mele de dimineata si ma voi salaslui la marginile marii, si acolo mana Ta ma va povatui si ma va tine dreapta Ta” (Ps. 138, 8-10). Fiind fara inceput si fara sfarsit, Dumnezeu este atotprezent, pentru ca nu El e in altceva, dar toate sunt in El. El e pretutindeni si e in intregime pretutindeni⁸³ (Sf. Ilarie, Despre Sf. Treime, loc. cit.).

- Dumnezeu e atotputernic, cum ne incredinteaza Sf. Evanghelie: „Cele ce nu sunt cu putinta la oameni sunt cu putinta la Dumnezeu” (Luca 18, 27). Atotputernicia lui Dumnezeu o sustin toti Sf. Parinti, indeosebi Aristide, Teofil al Antiohiei, Sf. Irineu, Clement Alexandrinul, Sf. Chiril al Ierusalimului. Puterea lui Dumnezeu e nevazuta si ascunde o mare patrundere si simtire a Duhului⁸⁴ (Sf. Irineu, Contra ereziilor, 2, 6, 1, Migne, P. G., VII, col. 724).

- Dumnezeu e atotstator, cum ne spune Sf. Apostol Pavel: „O, adancul bogatiei si al intelepciunii si al stiintei lui Dumnezeu! Cat sunt de necercate judecatile Lui si nepatrunse caile Lui!” (Rom. 11, 33). Stiinta lui Dumnezeu cunoaste toate deodata: cele trecute, cele prezente, cele viitoare. El cunoaste totul din veci; El stie inainte de facerea lumii ce se va intampla pana in ultimele clipe ale acesteia. Dumnezeu nu S-a sfatuit cu nimeni despre noi, in momentul cand am fost creati, pentru ca El cunostea rostul nostru inainte de facerea pamantului si a veacurilor⁸⁵ (Sf. Chiril al Alexandriei, Teza despre Sf. si cea de o fiinta Treime, 15, Migne, P. G, LXXV, col. 292). Prin stiinta Sa, Dumnezeu nu ne obliga sa facem cele viitoare⁸⁶ (Fer. Augustin, Despre liberul arbitru, 3, 4, 11, Migne, P. L., XXXII, col. 1276). Dumnezeu stie toate cate se vor intampla prin libera vointa a oamenilor, dar aceasta stiinta nu nimiceste liberul arbitru sau libera hotarire⁸⁷ (Teodoret, Comentar la Romani, 8, 30, Migne, P. G; LXXXII, col. 141). Dumnezeu priveste in inimi, stie toate si aude toate⁸⁸ (Sf. Chiril al Ierusalimului, Cateheza 4-5 Migne, P. G., XXXIII, col. 460).

- Dumnezeu e drept, cum spune Psalmistul: „Domnul iubeste judecata si nu va parasii pe cei cuviosi ai Sai; (acestia) in veac vor fi paziti; iar cei fara-de-lege vor fi izgoniti si semintia celor necredinciosi va fi starpita” (Ps. 36, 28).

- Dumnezeu e bun, cum declara insusi Mantuitorul: „Nimeni nu este bun decat numai unul Dumnezeu” (Matei 19, 17).

- Dumnezeu e iubire, cum ne incredinteaza Sf. Apostol Ioan (I Ioan 4, 8 si 16).

- Dumnezeu este lumina (I Ioan 1, 5).

- Dumnezeu este desavarsit, dupa cuvantul Mantuitorului: „Fiti dar desavarsiti, precum Tatal vostru din ceruri des (Sf. Irineu, Contra ereziilor, 4, 11, 2, Migne, P. G., VII, col. 1002) savarsit este” (Matei 5, 48). Dumnezeu e desavarsit in toate, egal si asemenea cu Sine⁸⁹. Nu e supus prefacerii lucrurilor, nici nasterii, nici intamplarii. El nu Se micsoreaza, nici nu creste, ci e totdeauna acelasi⁹⁰ (Sf. Chiril al Ierusalimului, Cateheza 4-5, Migne, P. G., XXXIII, col. 460; Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, 1, 5, Migne, P. G., XCIV, col. ,801).

93. Daca Dumnezeu este Duh, de ce in Sf. Scriptura se vorbeste despre mana, ochii, urechile, mainile lui Dumnezeu?

Sf. Scriptura tine seama de firea limbii omenesti, adica de felul ei de a-si arata gandurile. Cuvintele de mai sus nu infatiseaza organe trupești, asemenea celor omenesti, ci anumite puteri ale lui Dumnezeu. Astfel inima arata bunatatea si iubirea lui Dumnezeu, ochii si urechile arata atotstiinta Lui, iar mainile, atotputernicia Lui. Dupa cum chipul lui Dumnezeu nu poate fi zugravit in mintea noastra, tot asa nu poate fi vorba de organe trupești

ale lui Dumnezeu, caci dupa cuvantul unui Parinte al Bisericii: «El aude fara urechi, vorbeste fara gura, lucreaza fara maini, vede fara ochi»⁹¹ (Sf. Efrem Sirul, Cantece nisibiene, 3, 1, BK 78 si Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, trad. Dr. D. Fecioru, Bucuresti, 1938, pp. 38-40).

94. Daca Dumnezeu este peste tot locul, de ce se spune in Sf. Scriptura ca El este in ceruri sau in Biserica? Dumnezeu este peste tot locul; daca se zice ca El este in mod deosebit in ceruri, este pentru ca prezenta Lui e mai vadita fiintelor spirituale, si cerul inchipuieste sfintenia; daca se vorbeste de prezenta Lui deosebita in Biserica, este pentru ca mai ales in Biserica impartaseste El, prin Sf. Taine, harul Sau sfintitor.

SFANTA TREIME

95. Pentru ce numim, in articolul 1 din Simbolul Credintei, pe Dumnezeu, „Tatal”?

Dumnezeu este unul dupa fiinta Lui. Descoperirea dumnezeiasca ne invata insa ca acest Dumnezeu, unul dupa fiinta, este in trei persoane: Tatal, Fiul si Sf. Duh. Aceste trei persoane sau ipostasuri dumnezeiesti alcatuiesc Sf. Treime, taina de nepatruns de mintea omeneasca si impartasita noua prin Descoperirea dumnezeiasca. Cuvantul „Tatal” din Simbolul Credintei ne arata prima persoana a Sf. Treimi. El arata insa si legatura fiasca pe care noi, credinciosii, o avem cu El, caci El este „Tatal nostru”, asa cum spunem la inceputul Rugaciunii Domneste.

96. Se vorbeste in Sf. Scriptura despre aceste trei persoane sau ipostasuri ale singurului Dumnezeu?

In Sf. Scriptura se vorbeste in multe locuri despre cele trei persoane sau ipostasuri ale Dumnezeirii. Amintim numai cateva: In Vechiul Testament, Dumnezeu-Tatal Se adreseaza celorlalte persoane ale Sf. Treimi: .. Sa facem om dupa chipul Nostru si dupa asemanarea Noastra” (Fac. 1, 26). In vedenia lui Isaia, ingerii „strigau unul catre altul si ziceau: Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot, plin este tot pamantul de marirea Lui” (Isaia 6, 3). In Noul Testament, cu prilejul Botezului Domnului nostru Iisus Hristos, s-au aratat toate cele trei persoane ale Sf. Treimi: Tatal, aratand lumii pe Fiul si binecuvantandu-L, Fiul primind botezul de la Ioan, iar Sf. Duh coborand asupra Fiului, in chip de porumbel (Matei 3,16-17; Luca 3, 21-22; Ioan 1, 32; 15, 26). Trimitind pe Sf. Apostoli la propovaduire, Mantuitorul le

spune: „Drept aceea, mergand invatati toate neamurile, botezandu-le in numele Tatalui si al Fiului si al Sf. Duh” (Matei 28, 19).

97. Sf. Traditie marturiseste existenta Sf. Treimi?

Traditia primelor trei veacuri marturiseste fara sovaiala credinta in existenta Sf. Treimi. Au marturisit cu caldura despre Sf. Treime: Sf. Clement Romanul, Sf. Ignatie, Sf. Policarp, Aristide, Sf. Iustin, Atenagora, Teofil al Antiohiei, Sf. Irineu, Clement Alexandrinul, Origen, Tertulian, Novatian. Sf. Parinti ai veacurilor IV si V s-au intemeiat neintrerupt pe aceasta traditie, in toiul luptelor lor contra arianismului. Se pot cita in aceasta privinta mai ales Sf. Atanasie, Sf. Epifanie, Sf. Darie si Fer. Augustin. «In unitatea firii sunt trei persoane» zice Tertulian⁹² (Tertulian, Contra lui Praxeas, 2, 9, 25, Migne, P. L., II, col. 156). «O singura Dumnezeire si un singur Dumnezeu in trei ipostasuri», declara Sf. Atanasie⁹³ (Sf. Atanasie, Despre intruparea Cuvantului lui Dumnezeu si contra Arienilor, 10, Migne, P. G., XXVI, col. 1000).

98. Cele trei persoane sau trei ipostasuri pot fi intelese ca trei dumnezei?

Cele trei persoane dumnezeiesti nu se inteleg ca persoanele omenesti, ci in felul in care ne arata Mantuitorul in Evanghelia dupa Ioan, cand zice: „Eu si Tatal Meu una suntem” (Ioan 10, 30). «Legatura Tatalui cu Fiul si a Fiului cu Mangaietorul (Sf. Duh) uneste pe cei trei unul cu altul. Acestia trei sunt una, nu unul, dupa cuvantul: „Eu si Tatal Meu una suntem”, una dupa unitatea fiintei, nu dupa unitatea numarului”⁹⁴ (Tertulian, Contra lui Praxeas, 25, Migne, P. L., II, col. 188). Cele trei ipostasuri, zice Sf. Grigorie Teologul, sunt o singura Dumnezeire si «o singura Fire in trei proprietati, intelegatoare, desavarsite, existand prin ele insele, deosebite in numar, dar nu deosebite in Dumnezeire»⁹⁵ (Sf. Grigorie Teologul, Contra Arienilor si despre sine, 16, Migne, P. G., XXXVI, col. 236 A). Acelasi Sfant Parinte explica felul unirii ipostasurilor astfel: «Se deosebesc fara sa se imparta, ca sa zic asa, si se unesc deosebit. Unul in trei este Dumnezeirea si trei fac una»⁹⁶ (Idem, La Sfintele lumini (Boboteaza), 11, Migne, P. G., XXXVI, col. 345 C. D.). Nu sunt, deci, trei dumnezei.

99. Care e legatura ipostasurilor intre ele?

Desi mare taina, lucrul acesta a fost lamurit pe larg de Sf. Parinti. Sf. Chiril al Alexandriei ne spune ca Firea dumnezeiasca, simpla si necompusa, e largita de insusirile ipostasurilor si de deosebirile de persoana si de nume. In fiecare persoana se intelege intreaga

Fire impreuna cu insusirea ei, adica cu ipostasul. Ramane fiecare ceea ce este, avand in sine si pe celelalte, prin unirea fireasca cu ele. Tatal este in Fiul si in Sf. Duh. De asemenea si Fiul si Sf. Duh Se afla in Tatal, iar Tatal, in ceilalti doi⁹⁷ (Sf. Chiril al Alexandriei, Despre Sfanta si cea de o fiinta Treime, 7, Migne, P.G., LXXV, col.1092).

100. Cele trei ipostasuri voiesc si lucreaza separat sau la un loc?

Sf. Ioan Damaschin spune ca fiecare din cele trei ipostasuri nu voiesc si nu lucreaza aparte, separat si deosebit, ci impreuna⁹⁸ (Sf. Ioan Damaschin, Despre doua vointe in Hristos, 8, Migne, P. G., XCV, col.136. Vezi si Pr. Dr. Olimp N. Caciula, Hristologia Sf. Ioan Damaschin dupa Tratatul despre cele doua vointe in Hristos, Bucuresti, 1938, p. 106). Sf. Treime e o singura fire, o singura vointa, o singura lucrare, o singura putere, o singura autoritate, pentru ca e o singura Dumnezeu”.

101. Ce au impreuna si ce au deosebit persoanele Sf. Treimi?

Tatal, Fiul si Sf. Duh au impreuna insusirea de a fi nefacuti si Dumnezeirea. Fiul si Sf. Duh au impreuna insusirea ca sunt din Tatal. Tatal este nenascut, Fiul este nascut, Sf. Duh este purces⁹⁹ (Sf. Ioan Damaschin, Despre Sf. Treime, 1, Migne, P. G., XCV, col. 9).

102. Prin ce Se deosebeste mai de aproape Tatal?

Tatal este nenascut. El nu primeste existenta de la nimeni, nu are cauza. El e izvorul celorlalte doua persoane. Dumnezeu e Tata din veci. El nu este insa Tata in felul omenesc. El n-a inceput sa fie Tata in timp, dupa implinirea varstei, odata cu aparitia puterii de a naste, asemenea oamenilor si celorlalte vietuitoare. Dumnezeu e Tata deodata cu vesnicia. El e, deci, totdeauna Tata¹⁰⁰ (Sf. Grigorie de Nissa, Contra lui Eunomiu, 1, Migne, P. G., XLV, col. 369).

103. Prin ce Se deosebeste mai de aproape Fiul?

Fiul este nascut, este Unul-Nascut, fiind impreuna vesnic cu Tatal si de o fiinta cu Acesta. Fiul e Fiu dinaintea veacului si de totdeauna. El nu Si-a inceput candva existenta, ci de cand e Tatal e si Fiul. Si cand gandim la Tatal, gandim si la Fiul. Fiul nu e creat, cum pretindea Arie, ci e nascut din Tatal, dar nu printr-o nastere omeneasca, nici constransa, ci printr-una voita si fireasca. E o nastere necuprinsa de mintea omeneasca. Fiul si Tatal sunt una ca Dumnezeu, ca fire, ca vesnicie, ca vointa, ca lucrare, ca bunatate etc., dar Se deosebesc ca ipostasuri: unul e nascut, pe cand celalalt e nenascut; in aceasta privinta, Tatal

este izvorul si cauza Fiului. Fiul Se deosebeste, apoi, si de Tatal si de Sf. Duh, prin aceea ca El Si-a luat asupra-Si lucrarea mantuirii. Numele propriu al Fiului este „Cuvantul”. El Se numeste si «intelepciunea lui Dumnezeu. El e Cuvantul, Stralucirea si Chipul Tatalui¹⁰¹ (Sf. Atanasie, Vasilie cel Mare si altii).

104. Prin ce Se deosebeste mai de aproape Duhul Sfant?

Duhul Sfant purcede din Tatal, cum spune insusi Mantuitorul: „Iar cand va veni Mangaietorul, pe Care Eu il voi trimite voua, de la Tatal, Duhul adevarului, Care de la Tatal purcede, Acela va marturisi despre Mine” (Ioan 15, 26). Inusirea Lui personala este de a fi purces din Tatal si de a Se face cunoscut dupa Fiul si impreuna cu Acesta¹⁰² (Sf. Vasilie cel Mare, Scrisoarea 38 (Catre fratele sau Grigorie), Migne, P. G., XXXII, col. 329). El e sfintenia insasi si prin aceasta izvorul Sf. Har, Care desavarseste opera Mantuitorului, dupa inaltarea Sa la cer: „Iar cand va veni Acela, Duhul adevarului, va va calauzi pe voi la tot adevarul... Acela pe Mine Ma va slavi, pentru ca din al Meu va lua si va vesti voua” (Ioan 16, 13-14).

DESPRE DUMNEZEU TATAL

105. De ce in articolul 1 din Simbolul Credintei, numim pe Dumnezeu: Tatal, Atottiitorul, Facatorul cerului si al pamantului, vazutelor tuturor si nevazutelor? Pentru ca Dumnezeu a facut cerul si pamantul si tot ce exista, cum ne spune Sf. Scriptura: „La inceput a facut Dumnezeu cerul si pamantul” (Fac. 1,1). Psalmistul il lauda pentru puterea atottiitoare: „Ca in mana Lui sunt marginile pamantului si inaltimile muntilor ale Lui sunt. Ca a Lui este marea si El a facut-o si uscatul miinile Lui l-au zidit” (Ps. 94, 4-5). Dumnezeu a facut totul din nimic. La creatiune iau parte toate cele trei persoane ale Sf. Treimi. Despre partasia Cuvantului la facerea lumii, ne marturiseste Sf. Apostol Pavel, zicand: „Ca in El (Fiul) au fost facute toate, cele din ceruri si cele de pe pamant, cele vazute si cele nevazute” (Col. 1, 16). Despre partasia Duhului marturisesc cuvintele Sf. Scripturi: „Si Duhul lui Dumnezeu Se purta pe deasupra apei” (Fac. 1, 2). Dumnezeu a facut lumea in timp, dupa o anumita ordine, cu scopul de a fi fericita si de a slavi pe Dumnezeu.

106. Ce se intelege prin cuvintele „nevazutelor”?

Prin aceste cuvinte se intelege lumea nevazuta, adica ingerii, cum ne explica Sf. Apostol Pavel care, dupa citatul de mai sus, din Epistola catre Coloseni, adauga: „Fie scaunele, fie domniile, fie incepatoriile, fie stapanirile: toate prin El si pentru El s-au facut” (Col. 1, 16). Aceste nume arata cetele de ingeri, dupa cum vom vedea mai departe.

107. Care a fost facuta mai intai: lumea vazuta sau lumea nevazuta?

Atat Sf. Scriptura cat si Sf. Traditie ne invata ca lumea nevazuta, lumea ingerilor, a fost facuta mai intai. Domnul insusi spune lui Iov: „Cand s-au facut stelele, laudatu-M-au cu glas mare toti ingerii Mei” (Iov 38, 7). Ingerii au fost facuti cei dintai, zice Pastorul lui Herma¹⁰³ (Pastorul lui Herma, 5, 5, 3, Migne, P. G., 11, col. 957, 961). Prin cuvantul „cerul”, din primul verset al cartii Facerii: „La inceput a facut Dumnezeu cerul si pamantul”, se intelege lumea nevazuta a cerului, adica ingerii.

108. Cum si de ce a facut Dumnezeu pe ingeri?

Dumnezeu a facut pe ingeri din nimic¹⁰⁴ (Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, 2, 3, Migne, P. G., XCIV, col. 865). I-a fost de ajuns sa voiasca, pentru a-i aduce la lumina¹⁰⁵ (Sf. Ioan Gura de Aur, Despre invierea mortilor, 7, Migne, P. G., L, col. 429. El i-a facut din bunatatea Sa.

109. Ce sunt ingerii?

Ingerii sunt duhuri, adica fiinte spirituale fara trup, inzestrate cu minte, vointa si putere, cum spune Sf. Scriptura: „Cel ce face pe ingerii Sai duhuri si pe slujitorii Sai para de foc” (Ps. 103, 4) si cum adevereste Sf. Traditie. Fapturile inzestrate cu minte sau ratiune se impart in ingeri si oameni. Fapturile rationale netrupesti sunt ingerii. Ei sunt firi intelegatoare, pentru ca sunt fara de trup, au fost randuiti sa locuiasca sus, in locuri usoare, si sa aiba o fire usoara si repede¹⁰⁶ (Sf. Grigorie de Nissa, Despre Rugaciunea Domneasca, Cuv. IV, Migne, P. G., XLIV, col. 1165; Idem, Scrieri, partea I, trad. de Pr. Prof. D. Staniloae si Pr. Ioan Buga, in „P.S.B.”, Bucuresti 1982, p. 434).

110. Ce insusiri au ingerii?

Ingerii sunt nemateriali, fiindca sunt netrupesti. De aceea, desi ingerii pot vorbi intre ei, n-au nevoie nici de limba, nici de urechi, ci-si arata gandurile si hotararile fara cuvant material. Cand Sf. Apostol Pavel ne vorbeste despre limba ingerilor (I Cor. 13, 1), el nu le

atribuie, prin aceasta, trupuri, ci arata chipul de convorbire intre ingeri. Tot asa, cand vorbeste de „genunchiul celor ceresti si al celor pamantesti si al celor de dedesupt” (Filip. 2, 10), el nu atribuie ingerilor genunchi si oase, ci arata inchinarea datorata lui Dumnezeu, dupa felul nostru omenesc. Spre deosebire de noi, oamenii, ingerii sunt fiinte spirituale personale, netrupesti si nemateriale. Ingerii sunt liberi, dispunand in libertate de voia si hotararile lor, asa cum ne dovedeste caderea lui Lucifer. Ingerii sunt inteligenti, in continua miscare si stiutori. Desi ingerii au cunoastere mai inalta decat a noastra, ei nu stiu cele ce sunt in inima si nici cele viitoare. Aceasta arata ca ei sunt marginiti. „Cine a inceput sa existe, zice Teodoret al Cirului, acela are o existenta marginita”¹⁰⁷ (Fer. Teodoret, Comentar la Facere, 1, Migne, P. G., LXXX, col. 80). Ca e asa ne-o spune si cuvantul Mantuitorului ca fiecare om e sub paza sau sub grija unui inger (Matei 18, 10). De aceea, ingerii ocupa loc, se fac vazuti si se arata celor vrednici cu infatisare omeneasca (Fac. 18, 2). Fiind marginiti, ingerii nu sunt pretutindeni. Ei sunt prezenti acolo unde sunt trimisi. Cand sunt in cer, nu sunt pe pamant; cand sunt trimisi de Dumnezeu pe pamant, nu sunt in cer. Desi marginiti, ei nu sunt impiedicati de ziduri, de usi, de incuietori, de peceti. Acelora carora Dumnezeu voieste ca ei sa li se arate, ingerii nu li se infatiseaza cum sunt, ci cu o forma schimbata, ca sa poata fi vazuti¹⁰⁸ (Sf. Ioan Damaschin, op. cit., 2, 3, Migne, P. G., XCIV, col. 869). Ingerii nu sunt sfintenia insasi. Ei au sfintenia de la Duhul Sfânt¹⁰⁹ (Sf. Ioan Damaschin, op. cit., loc. cit.). Sfintenia fiind din afara fiintei lor, le aduce desavarsirea prin impartasirea cu Duhul Sfânt. Ei isi pastreaza vrednicia prin staruinta in bine, avand libera voie in alegere si necazand niciodata din cinstea de a sedea alaturi de Cel Bun¹¹⁰ (Sf. Vasilie cel Mare, Despre Sfântul Duh, 16, 38, Migne, P. G., XXXII, col. 137). Puterile ceresti nu sunt sfinte prin firea lor. Altfel ele nu s-ar deosebi de Duhul Sfânt. Ele au de la Duhul Sfânt o masura de sfintenie pe potriua lor. Ele capata nemuirea prin har si participa la lumina si la har potrivit cu vrednicia si cu rangul lor¹¹¹ (Sf. Ioan Damaschin, op. cit., 2, 3, Migne, P. G., XCIV, col. 868). Ingerii n-au fost creati copii, care apoi, desavarsindu-se prin exercitiu continuu, au ajuns demni de primirea Duhului Sfânt. Ei au avut de la inceput, de la facere, in insusi actul facerii lor, sfintenia pusa in fiinta lor¹¹² (Sf. Vasilie cel Mare, Omilii la psalmi, 32, 6; Migne, P. G., XXIX, col. 333; Sf. Vasilie cel Mare, Comentar la psalmi, trad. de Pr. Dr. Olimp Caciula, Bucuresti, in „Izvoarele Ortodoxiei”, 1939, p. 150-151). Ei doresc si cauta binele. Dupa masura dragostei lor fata de Dumnezeu, ei primesc masura sfinteniei. Intre ei si Duhul Sfânt e aceasta deosebire ca, pe cand Duhul Sfânt are sfintenia prin insasi firea Sa, ingerii au sfintenia prin impartasire¹¹³ (Idem, Contra lui Eunomiu, 3, 2, Migne, P. G., XXIX, col. 660). Multi ingeri castigand fericirea vesnica, au fost intariti in bine¹¹⁴ (Sf. Grigorie cel

Mare, Omilii la Iezechiil, 1, 7, 18, Migne, P. L., LXXVI, col. 849). Ei au fost ridicati la o treapta mai presus de firea lor, si, daca nu mai pot gresi, nu e prin firea lor, ci prin harul lui Dumnezeu¹⁵ (Marturisirea Ortodoxa (a lui Petru Movila), I, 20).

111. De ce se numesc ingeri si care e numarul lor?

Cuvantul inger, care vine din limba latina, iar in aceasta din limba greaca, inseamna vestitor. ingerii au, printre altele, sa vesteasca oamenilor voia lui Dumnezeu, asa cum Arhanghelul Gavriil a vestit pe Fecioara Maria ca va naste pe Mantuitorul (Luca 1, 26-38), iar pe preotul Zaharia ca el si sotia sa Elisabeta vor avea fiu (Luca 1, 11-20). Numarul ingerilor e foarte mare. Sf. Parinti numara noua cete ingeresti¹⁶ (Sf. Chiril al Ierusalimului, Cateheza 23, 6, Migne, P.G., XXXIII, col. 1113; Sf. Grigorie Teologul, Cuvantul 11 Teologic, 31, Migne, P.G., XXXVI, col. 72, B; Sf. Ioan Gura de Aur, Omilii la Facere, 4, 5, Migne, P.G., LIII, col. 44). Dionisie Pseudo-Areopagitul le imparte in trei triade, sau trei serii de cate trei. Prima triada e vesnic in jurul lui Dumnezeu, in unire nemijlocita cu Acesta, si e formata din Serafimii cei cu cate sase aripi, din Heruvimii cei cu ochi multi si din Tronurile prea sfinte. A doua triada e alcatuita din Domnii, Puteri si Stapiniri. A treia triada e formata din ince-patorii, Arhangheli si ingeri¹⁷ (Sf. Ioan Damaschin, op. cit., 2, 3, Migne, P. G., XCIV, col. 872).

112. Ce chemare au ingerii?

Am vazut ca ei sunt vestitorii voii sau hotararilor lui Dumnezeu. Unii dintre ei, ca firi curate, neinclinate spre rau, sau greu de miscat la asa ceva, se misca continuu in cor, in jurul Cauzei prime. Ei canta laudele maririi dumnezeiesti, privesc vesnic slava cea vesnica, nu numai ca sa se slaveasca Dumnezeu, ci pentru ca si ei, ingerii, sa primeasca binefaceri de la Dumnezeu¹⁸ (Sf. Grigorie Teologul, Cuvantul 11 Teologic, 31, Migne, P. G., XXXVI, col. 72). Ingerii slujesc lui Dumnezeu pentru mantuirea noastra. Lucrul ingeresc acesta este: sa faca totul pentru mantuirea fratilor, zice Sf. Ioan Gura de Aur¹⁹ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilii la Epistola catre Evrei, 3, 2, Migne, P. G., LXIII, col. 3). Dupa ce am cazut in pacat, Dumnezeu nu ne lasa fara sprijinul Sau. El ne trimite cate un inger ca sa ajute vietii noastre. Ingerii sunt puternici si gata sa implineasca vointa dumnezeiasca. Ei se afla, prin iuteala firii lor, indata acolo unde le porunceste vointa lui Dumnezeu. Ingerii sunt pazitorii oamenilor. Fiecare om e pus sub paza sau sub grija unui inger. Mantuitorul insusi ne asigura de aceasta cand zice: „Cautati sa nu dispretuiti pe vreunul din acestia mai mici; ca zic voua: ca ingerii lor in ceruri pururea vad tata Tatalui Meu, Care este in ceruri” (Matei 18, 10). Fiecare om isi

are ingerul sau pazitor care este al dreptatii. Dar duhul cel rau, care este al nedreptatii, nu-i da pace si cauta tot timpul sa-1 ispitasca. Deosebim aceasta dupa gandurile bune sau rele din inima noastra¹²⁰ (Origen, Omilii la Luca, 12, Migne, P. G., XIII, col. 1829). Unii ingeri, ca Arhanghelii, apara popoarele, cum au aratat Moise si Daniil (Deut. 32, 8; Daniil 10, 5).

113. Ce sunt duhurile rele sau diavolii?

Sunt acei ingeri care, in frunte cu capetenia lor, Lucifer, din trufie, au rupt comuniunea cu Dumnezeu, devenind duhuri rele, cazand deci din starea in care au fost creati. Acestia ispitesc pe oameni si le insufla ganduri rele. Ei pot rataci mintea oamenilor, ducandu-i la calcarea poruncilor lui Dumnezeu. Diavolul sau satana poate chiar ucide oameni, dupa cuvantul Mantuitorului: „Acela ucigator de oameni a fost din inceput si nu a stat intru adevar, pentru ca nu este adevar intru el. Cand graieste minciuna, dintru ale sale graieste, caci este mincinos si tatal minciunii” (Ioan 8, 44). Iar Sf. Petru indeamna pe credinciosi astfel: „Fiti treji, privegheat, pentru ca potrivnicul vostru, diavolul, ca un leu racnind, umbla cautand pe cine sa inghita” (I Petru 5, 8). Cand Dumnezeu ne trimite ingerul Sau pazitor, satana trimite si el ingerul sau rau, ca sa distruga viata noastra. Omul se afla intre doi, care urmaresc scopuri opuse si se straduiesc sa invinga unul impotriva celuilalt¹²¹ (Sf. Grigorie de Nissa, Despre viata lui Moise, Migne, P. G., XLIV, col. 337-340). Dar diavolul nu poate sili pe om la pacat, ci numai il ispiteste¹²² (Marturisirea Ortodoxa, I, 21). Diavolul nu poate sa faca rau nici omului, nici altei fapturi daca nu are invoirea de la Dumnezeu. Se cunoaste cazul lui Iov (Iov 1, 12; 2, 6) si al dracilor care se rugau de Mantuitorul zicand: „Daca ne scoti afara, trimite-ne in turma de porci. Si El le-a zis: Duceti-va. Iar ei iesind, s-au dus in turma de porci” (Matei 8, 31, 32).

114. De unde le vine diavolilor aceasta rautate?

Aceasta rautate le vine din iubirea de sine si din mandrie. Dumnezeu i-a facut buni, cum a facut bun tot ce exista (Fac. 1, 31), dar ei au calcat porunca ascultarii de Dumnezeu si au fost aruncati in intunericul cel mai adanc, cum zice Scriptura: „Si pe ingerii care nu si-au pazit vrednicia, ci si-au parasit lacasul lor, i-a pus la pastrare sub intuneric, in lanturi vesnice, spre judecata zilei celei mari” (Iuda 1, 6). Prin caderea lor radicala, ei au rupt total comuniunea harica cu Dumnezeu¹²³ (Marturisirea Ortodoxa, I, 21). Apropiindu-se mult de oameni, ei au o puternica influenta asupra celor rai. La judecata obsteasca, satan impreuna cu ingerii lui vor fi trimisi in focul vesnic, gatit lor inca de la inceput (Matei 25, 41).

115. Ce se intelege prin cuvintele „vazutelor tuturor”?

Sf. Scriptura ne spune ca la inceput Dumnezeu a facut cerul si pamantul (Fac. 1, 1). Am vazut mai inainte ca „cerul” din aceste cuvinte inseamna lumea nevazuta a ingerilor. Pamantul inseamna lumea vazuta. Aceasta lume vazuta, adica pamantul cu toate ale lui, era la inceput nevazut si netocmit, adica fara forma (Fac. 1, 2). Creand lumea, Dumnezeu a urmat o anumita ordine a fapturilor, ca sa ingaduie acestora sa se sprijine unele pe altele, in intelesul ca cele ce urmau nu puteau sa apara fara cele dinainte. Asa, Dumnezeu a facut in ziua intai lumina, fara de care nu e cu putinta nici o lucrare si nici o crestere. In ziua a doua a facut taria, sau cerul vazut; in a treia, adunarea apelor, uscatul si toate ierburile si plantele; in ziua a patra, luminatorii cerului, soarele, luna si stelele; in ziua a cincea, pestii si pasarile; in ziua a sasea, animalele cu cate patru picioare, taratoarele, tot felul de animale si la urma pe om (Fac. 1, 3-26). In ziua a saptea Dumnezeu S-a odihnit de lucrarile Sale. Ordinea aceasta in care diferite feluri de viata si de fapturi apar intr-o inlantuire fireasca si necesara, incepand cu lumina si terminand cu omul, arata adanca intelepciune a Ziditorului. Sf. Parinti spun ca omul a fost facut in urma celorlalte lucruri pentru ca se cuvenea sa fie pregatita imparatia si apoi sa vina imparatul ei-omul¹²⁴ (Pseudo-Vasilie cel Mare, Despre facerea omului, 1, Migne, P. G., XXX, col. 40 C). Omul nu putea sa apara decat atunci cand toate cele trebuitoare vietii lui erau create. El nu putea veni in lume inainte de aparitia vietii. Plantele si toate celelalte animale trebuiau sa apara inaintea lui.

116. Pornirile cele rele ale fapturilor au fost de la inceput?

Nu. Fapturile au fost curate, nevinovate si nevatamatoare atunci cand au fost zidite: „Si a privit Dumnezeu toate cate facuse si iata erau bune foarte” (Fac. 1, 31).

117. Ce ne descopera Sf. Scriptura despre facerea omului si starea lui dinainte de pacat?

Sf. Scriptura ne spune ca in ziua a sasea, dupa ce a facut toate celelalte fiinte, Dumnezeu, in Sf. Treime, a zis: „Sa facem pe om dupa chipul Nostru si dupa asemanare” (Fac. 1, 26). „Si, luand Domnul Dumnezeu tarana din pamant, a facut pe om si a suflat in fata lui suflare de viata si s-a facut omul fiinta vie” (Fac. 2, 7). Omul a fost facut deci printr-un act special, din mainile lui Dumnezeu, cum zice un prooroc: „Mainile Tale m-au facut si m-au zidit” (Iov 10, 8). Aceasta arata cinstea deosebita data de Dumnezeu omului. Dupa ce existenta lui a fost hotarata inainte de facerea lumii si la fel si stapanirea lui asupra acesteia, Dumnezeu ii pregateste aducerea lui la existenta si alcatuirea fiintei lui¹²⁵ (Sf.

Grigorie de Nissa, Despre facerea omului, 3, Migne, P.G., XLIV, col. 136 A). Omul a fost facut din pamant, in varsta tanara, barbatesca.

118. Ce spune Sf. Scriptura despre femeie?

Dumnezeu a vazut ca nu este bine sa fie omul singur: „Si a facut Dumnezeu pe om dupa chipul Sau... a facut barbat si femeie” (Fac. 1, 27). „Si a facut Domnul Dumnezeu coasta pe care a luat-o din Adam, femeie, si a adus-o lui Adam. Si a zis Adam: Iata aceasta-i os din oasele mele si carne din carnea mea; ea se va numi femeie, pentru ca este luata din barbatul sau” (Fac. 2, 22-23). Cea dintai femeie, Eva, a fost facuta pentru continuarea neamului omenesc, asa cum tot cartea Facerii spune: „Si i-a binecuvantat Dumnezeu pe ei zicand: Cresteti si va inmultiti si umpleti pamantul...” (Fac. 1, 28). Eva a fost facuta din coasta lui Adam, zice Sf. Efreim, ca sa nu fie banuiala ca altcineva a fost ziditorul femeii decat Dumnezeu.

119. De ce Eva n-a fost facuta din aceeasi tarana ca Adam?

Eva n-a fost facuta din tarana, ci din coasta lui Adam, pentru ca in barbat si in femeie este o singura fire trupeasca, un singur izvor al neamului omenesc. De aceea, de la inceput n-au fost facuti pereche, barbat si femeie, sau doi barbati, ori doua femei, ci mai intai barbatul si apoi, din el, femeia¹²⁶ (Sf. Ambrozie, Despre Rai, 10, 48, Migne, P. L., XIV, col. 298).

120. Ce inseamna chipul si asemanarea lui Dumnezeu in om?

Chipul lui Dumnezeu in om este manunchiul de puteri sufletesti: ratiunea, vointa, simtirea, cu care omul se indreapta spre Dumnezeu printr-o activitate neobosita pentru desavarsire, iar asemanarea lui Dumnezeu in om este infaptuirea acestei desavarsiri prin impreuna-lucrarea harului dumnezeiesc cu silintele omului. in amanunt, chipul lui Dumnezeu inseamna:

1. Stapanirea peste fapturile pamantului, potrivit cuvantului Scripturii: „... umpleti pamantul si-l supuneti si stapaniti peste pestii marii, peste pasarile cerului, peste toate animalele, peste toate vietatile care se misca pe pamant și peste tot pamantul” (Fac. 1, 28). „Micsoratu-l-ai pe dansul (pe om) cu putin fata de ingeri, cu slava si cu cinste l-ai incununat pe el si l-ai pus pe dansul peste lucrul mainilor Tale” (Ps. 8, 5-6);

2. Ratiunea si voia libera in nazuinta lor spre Dumnezeu, adevar si bine.

121. După ce Dumnezeu a făcut pe om, unde l-a așezat?

După ce a făcut pe om, Dumnezeu l-a așezat în Rai și i-a pus hrana la îndemână, făcând „Să răsara din pământ tot soiul de pomi, plăcuți la vedere și cu roade bune de mâncat” (Fac. 2, 9). În Rai se aflau și pomul vieții și pomul cunoștinței binelui și răului.

122. Care era starea omului în Rai, înainte de păcat?

În Rai primul om era împodobit cu minte sănătoasă, inimă curată și voință liberă. El însă nu era desăvârșit, căci desăvârșirea se castigă prin încercare și deprindere. Ea constă în curăția păstrată prin împreună-lucrarea chipului cu harul de la început. Firea omenească era înfrumusețată prin partasia ei cu Duhul Sfânt (Fac. 2, 7). Numai această partasie îi asigură lumina sfințeniei și apropierea de Dumnezeu¹²⁷ (Sf. Chiril al Alexandriei, Despre Treimea Sfântă și de o ființă, 4, Migne, P.G., LXXV, col. 908). Minte lui Adam era într-o continuă înaltare minunată spre Dumnezeu, trupul era liniștit, ferit de orice plăcere vinovată. Nu era încă în el framântarea mișcărilor neorânduite. Sfințenia primilor oameni nu era desăvârșită, dar ea nu era nici numai o stare de nepăsare și neștiință copilărească, așa cum pretind unii, ci o stare de nevinovăție și nerăutate¹²⁸ (Marturisirea Ortodoxă, I, 23). Îmbrăcați în haina Duhului Sfânt, primii oameni n-aveau poftă trupului. De aceea nu simteau nevoia de a se acoperi¹²⁹ (Sf. Irineu, Contra ereziilor, 3, 22, 4; 3, 23, 5, Migne, P. G., VII, col. 959, 963). Ei se acopereau cu harul divin. S-au acoperit cu harul, adică cu acoperământul nepiericiunii, cât timp au fost aproape de Dumnezeu¹³⁰ (Sf. Ioan Damaschin, Omilia la smochinul uscat, 3, Migne, P. G., XCVI, col. 580). Adam și Eva trăiau în Rai ca îngerii, deci fără trebuința îmbrăcămintii. Scriptura zice: „Adam și femeia lui erau amândoi goi și nu se rusinau” (Fac. 2, 25). Neascultarea și păcatul nesăvârșindu-se încă, ei erau îmbrăcați în mărirea cea de sus. De aceea nu se rusinau. După calcarea poruncii însă, a venit rusinea și cunoașterea goliciunii¹³¹ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia la Facere, 15, 4, Migne, P. G., LIII, col. 123).

Adam apare înzestrat cu o uimitoare ușurință de cunoaștere și cu o înțelepciune deosebită. Din primele clipe ale făcerii lui, el se înfatisează cu o minte ageră, ca unul care păstra în el lumina limpede și curată, dată lui de Dumnezeu, și-și mentinea vrednicia neatinsă a firii¹³² (Sf. Chiril al Alexandriei, Comentariu la Ioan, 1, 9, Migne, P. G., LXXIII, col. 128). Harul care pune pe Adam în legătură cu Dumnezeu l-a înzestrat cu puterea ca el să dea nume fapturilor supuse lui: „Și a pus Adam nume tuturor animalelor și tuturor păsărilor cerului și tuturor fiarelor pământului” (Fac. 2, 20).

In limba, adica in puterea de a vorbi, pe care o capata Adam odata cu zidirea lui, se arata firea rationala a omului¹³³ (Sf. Grigorie de Nissa, Contra lui Eunomiu, 12, Migne, P. G., XLV, col. 993).

Primii oameni, inainte de pacat, traiau o viata feridta¹³⁴ (Sf. Chiril al Alexandriei, Comentar la Romani, 5,18, Migne, P.G., LXXIV, col. 789). Ei n-au fost ziditi nici nemuritori, nici muritori, ci in stare de a ajunge la nemurire sau sa moara, dupa ascultarea sau neascultarea lor fata de porunca lui Dumnezeu¹³⁵ (Teofil al Antiohiei, Cdtre Autolic, 2, 27, Migne, P. G., VI, col. 1093).

Prin urmare, starea omului inainte de pacat era o stare de curatie, de fericire, de cunoastere, de putinta de a nu muri, dar nu era o stare de desavarsire deplina. Omul putea inainta spre aceasta desavarsire, dupa cum se si putea abate de la desavarsire, folosindu-se de acelasi mare dar, pe care Ziditorul l-a pus in el: libertatea.

123. Cu ce scop a facut Dumnezeu pe om?

Dumnezeu a facut pe om pentru ca acesta sa se impartaseasca de bucuria de a fi in preajma lui Dumnezeu si de fericirea de a cunoaste, de a iubi si de a slavi pe Dumnezeu. El este incununarea intregii zidiri, este o lume in mic (microcosm), cum zic Sf. Parinti. Prin trupul sau, el face legatura cu lumea, iar prin sufletul sau, el face legatura cu Dumnezeu. Omul a fost facut sa fie faptura aleasa a slavei dumnezeiesti¹³⁶ (Pseudo-Vasilie cel Mare, Despre facerea omului, Cuv. II, 1, Migne, P. G; XXX, col. 41 C). Rostul sau in Rai era sa implineasca porunca lui Dumnezeu.

124. Care este porunca lui Dumnezeu, de care Adam trebuia sa asculte?

Porunca pe care Dumnezeu a dat-o lui Adam era aceasta: „Iar din pomul cunostintei binelui si raului sa nu mananci, caci in ziua in care vei manca din el, vei muri negresit” (Fac. 2, 17).

125. Adam si Eva au pazit aceasta porunca?

Un timp au pazit-o. Dar din indemnul diavolului in chip de sarpe si sub pornirea mandriei lor, Eva intai, si Adam dupa ea, au mancat din pomul oprit, calcand porunca lui Dumnezeu. Dumnezeu a blestemat pe sarpe, a prezis neazuri si suferinte primilor oameni, i-a scos afara din Rai, dar le-a fagaduit pe Mantuitorul (Fac. 3, 15 si urm.).

126. Cum se numeste acest pacat al lui Adam?

Acest pacat se numeste pacatul stramosesc, fiindca isi are originea in caderea protoparintilor nostri prin neascultare fata de porunca data lor de Dumnezeu (Fac. 2, 16-17; 3, 6-19). Pacatul acesta a trecut la toti oamenii, cum spune Sf. Apostol Pavel: „Printr-un om (Adam) a intrat pacatul in lume” (Rom. 5, 12).

127. Cum se mosteneste pacatul stramosesc?

Aceasta este o taina mare. Ceea ce se poate spune este ca pacatul acesta, pe care-l mostenim din tata in fiu, prin nasterea fireasca¹³⁷ (Didim, *Contra maniheilor*, 8, Migne, P. G., XXXIX, col. 1096), nu ni se socoteste ca pacat al nostru, personal, ci ca o stare pacatoasa, ca o inclinare spre pacat, izvorata din calcarea poruncii dumnezeiesti si care este egala cu pacatul, in fata legii lui Dumnezeu¹³⁸ (H. Andrusos, *Dogmatica Bisericii Ortodoxe*, trad. Pr. D. Staniloae, p. 170). Pentru ca aceasta stare pacatoasa este egala cu pacatul insusi, Biserica a randuit botezul copiilor, care nu au pacatele celor varstnici, dar care, totusi, mostenesc aplecarea spre pacat, care vine de la Adam (Fac. 7, 20; 11 Cron. 6, 36; Iov 4, 17-19; 14,4;15,14-16;25, 4; Ps.13,1-3;50, 6;52, 2-4;57,3-4; Prov. 20,9; Ecl. 7, 20; Sirah 25, 23, 27; Rom. 3, 10-12; 5, 12-19; Iacov 3, 2; I Ioan 1, 8).

128. Care au fost urmarile pacatului stramosesc?

Pacatul stramosesc a adus primilor oameni pierderea harului lui Dumnezeu, adica ruperea legaturii cu Dumnezeu, cu ei insisi si eu lumea¹³⁹ (H. Andrusos, op. cit., pp. 160, 166; Sf. Ciprian, *Despre bunul rabdarii*, 19, Migne, P. L., IV, col. 634). Acest pacat a mai adus slabirea chipului lui Dumnezeu in om, prin intunecarea in parte a puterilor sufletului si prin inclinarea mai mult spre rau decat spre bine. Mintea se misca greu, deosebeste anevoie cele ce are de cunoscut si mai mult se departeaza decat se apropie de luminile curate ale Duhului. Ea nu mai vede decat anevoie pe Dumnezeu¹⁴⁰ (Sf. Ioan Damaschin, *Omilie la smochinul uscat*, 3, Migne, P.G., XCVI, col. 580), priveste mai mult spre lucrurile pieritoare, legate de viata trecatoare. Dar aceasta slabire nu inseamna stergerea sau stingerea completa a chipului lui Dumnezeu in om. Omul n-a murit cu totul pentru cele dumnezeiesti. El s-a imbolnavit. Chipul lui Dumnezeu in el a slabit, s-a intunecat. Prin pacatul stramosesc, primii oameni au pierdut sfintenia, curatia si putinta de a nu muri¹⁴¹ (Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentar la Scrisoarea. catre Romani*, 5, 18, Migne, P. G., LXXIV, col. 789). Pierzand harul, ei au pierdut si roadele harului. Daca ar fi ascultat porunca dumnezeiasca, Adam si-ar fi asigurat, cu ajutorul lui Dumnezeu, putinta de a nu muri, la care

ar fi contribuit si pomul vietii, de care el nu s-a putut folosi, fiindca a fost scos din Rai (Fac. 3, 22-23).

Prin pacatul lor, primii oameni si-au pierdut linistea desavarsita a trupului, caci pacatul a trezit in ei pofta carni. Despartiti de cele vesnice si lunecand spre piericiune, trupurile lor s-au deschis placerilor si necuratiilor. Firea intreaga s-a imbolnavit de pacat «prin neascultarea unuia singur»¹⁴² (Sf. Chiril al Alexandriei. Comentar la Scrisoarea catre Romani, 5, 8, Migne, P. G., LXXIV, col. 789). Pierzand harul care-i acoperea, ei au fost dezbracati de inalta-rea spre Dumnezeu si de privirea directa a lui Dumnezeu. Pedepsa cea mai mare a pacatului a fost moartea, care dupa Sf. Apostol Pavel este „plata pacatului” (I Cor. 15, 22); moartea, cu cele trei trepte ale ei: trupeasca, sufleteasca si vesnica. Dumnezeu insusi a vestit primilor oameni ca vor muri daca nu vor asculta porunca (Fac. 2, 17). Neascultand-o, pedeapsa lor a fost moartea¹⁴³ (Teofil al Antiohiei, Catre Autolic, 2, 25, Migne, P. G., VI, col. 1092; Sf. Metodi de Olimp, Banchetul celor 10 fecioare, Cuv. 3, 6, Migne, P. G., XVIII, col. 69; Sf. Atanasie, Despre intruparea Cuvantului, 4, 5, Migne, P. G., XXV, col. 104). Nu trebuie sa se creada ca Adam si Eva si-au atras aceasta pedeapsa pentru ca au mancat dintr-un anumit pom purtator de nenorociri si de moarte, ci numai pentru ca au calcat porunca dumnezeiasca¹⁴⁴ (Teofil al Antiohiei, op. cit., 2, 25, C, A, 8, col. 124).

129. Dupa facerea lumii, Dumnezeu Se ingrijeste de ea?

Dumnezeu Se ingrijeste de lume. Aceasta lucrare prin care Dumnezeu Se ingrijeste de lume se numeste pronie sau providenta. Prin pronie, Dumnezeu pastreaza lumea in totalitatea ei si fiecare lucru si fiinta in parte, le ocroteste si le indreapta, prin diferite mijloace, spre scopurile pentru care au fost create. Pronia sprijina orice lucrare buna. De ea tine profetia in Vechiul Testament si planul mantuirii. Ea se arata in toate lucrurile lumii, de la cele mai mici pana la cele mai mari, pe care Dumnezeu le cunoaste si le ingrijeste¹⁴⁵ (Marturisirea Ortodoxa, 1, 30), cum ne spune Mantuitorul insusi: „Priviti la pasarile cerului, ca nici nu seamana, nici nu secera, nici nu aduna in jitnite, si Tatal vostru Cel ceresc le hraneste” (Matei 6, 26). „Au doar nu se vand doua vrabii pentru un ban? Si nici una dintre ele nu va cadea pe pamant fara stirea Tatalui vostru” (Matei 10, 29). „Dumnezeu, zice Sf. Ioan Gura de Aur, nu numai ca a adus la lumina zidirea, dar dupa ce a adus-o, o ingrijeste. De zici ingeri, de zici arhangheli, de zici puterile cele de sus, de zici toate cele vazute si nevazute, toate acestea se bucura de pronia Lui. Fara aceasta lucrare ele se duc, se scurg si piei”¹⁴⁶ (Sf. Ioan Gura de Aur, Despre Cel de o fiinta, contra Anomeilor, 12, Migne, P. G., XLVIII, col. 810). Iar Clement Alexandrinul zice: «infatisarea, ordinea si maiestria lucrurilor vazute ne arata pronia

dumnezeiasca»¹⁴⁷ (Clement Alexandrinul, Covoare, 5, 1, 6, 2, Migne, P. G., IX, col. 16). Prin pronie, Dumnezeu nu numai pastreaza, dar si conduce lumea spre mai multa viata (Ioan 10, 10), spre desavarsirea si transfigurarea intregii creatii (Evr. 2, 5)¹⁴⁸ (Sf. Grigorie Teologul, La Sf. Botez, 45, Migne, P. G., XXXVI, col. 424). Sf. Efreem Sirul scrie despre pronie astfel: „Am vazut case si m-am gandit la gospodar. Am vazut lumea si am inteles pronia. Am vazut corabie fara carmaci scufundandu-se. Am vazut faptele oamenilor neispravind nimic fara Dumnezeu, Care le conduce. Am vazut cetati si republici deosebite in constitutia lor si am inteles ca toate exista prin randuiala lui Dumnezeu. Turma e de la pastor, iar cresterea tuturor pe pamant e de la Dumnezeu”¹⁴⁹ (Sf. Efreem Sirul, Mustrarea de sine, Assemanni Graece, I, p.123).

Prin pronie, Dumnezeu opreste raul si il intoarce spre bine, cum ne spune Marturisirea lui Dositei: «Cele rele le stie mai dinainte si le ingaduie Dumnezeu, dar El nu Se ingrijeste de ele, pentru ca nici nu le-a facut. Dar odata intamplate, ele sunt indreptate spre ceva folositor de catre nesfarsita bunatate, care, fara sa le fi facut, le imboldeste spre mai bine cat este in puterea acestora”¹⁵⁰ (Marturisirea lui Dosoftei, 5, Mihalcescu Bekenntnisse..., p.162). Dumnezeu pastreaza si conduce lumea, conlucrand cu puterile fapturilor, nu fara ele.

DESPRE DUMNEZEU FIUL

130. Care sunt articolele din Simbolul Credintei despre Dumnezeu Fiul?

Articolele din Simbolul Credintei despre Dumnezeu Fiul intrupat sunt: art. II-art. VII.

131. Ce ne invata aceste articole privite laolalta?

Ele ne vorbesc despre cea mai mare si mai minunata fapta a iubirii lui Dumnezeu fata de noi. Ele ne spun ca Cel ce ne-a mantuit pe noi este insusi Fiul lui Dumnezeu, iar mantuirea ne-a infaptuit-o prin intruparea Sa ca om, prin invatatura si prin moartea Sa pe cruce si invierea din morti, dupa care S-a inaltat la ceruri intru slava, de-a dreapta Tatalui. Multa iubire ne-a aratat Dumnezeu si prin facerea lumii si a oamenilor, despre care ne vorbeste articolul 1 din Simbolul Credintei. Dar dovada cea mai mare a iubirii nemarginite ce ne-o poarta ne-a aratat-o prin aceea ca pe insusi Fiul Sau L-a trimis in lume, ca om, si L-a dat mortii pe cruce „pentru noi oamenii si pentru a noastra mantuire”.

Despre aceasta iubire ne spune chiar Fiul lui Dumnezeu, Cel ce a venit in lume: „Ca asa a iubit Dumnezeu lumea, incat si pe Fiul Sau cel Unul – Nascut L-a dat, ca tot cel ce

crede intru El sa nu piara, ci sa aiba viata vesnica” (Ioan 3, 16). Iar Sf. Atanasie spune: «Fiindu-I mila de neamul nostru si induiosandu -Se de slabiciunea noastra si miscat de stricaciunea noastra si nesuferind stricaciunea mortii asupra noastra, ca sa nu piara ceea ce a facut si ca sa nu se zadarniceasca lucrarea Tatalui, isi ia trup si acesta nu deosebit de al nostru... si da mortii propriul Sau trup»¹⁵¹ (Sf. Atanasie, Despre intruparea Cuvantului, Cap. 8, Trad. Gh. Popescu - Pietrile, Bucuresti, 1905, p. 29; Sf. Atanasie cel Mare, Scrieri, partea I, trad. Pr. Prof. D. Staniloae, Bucuresti, 1987, p. 99).

132. Aveau oamenii trebuinta de aceasta intrupare?

Aveau neaparata trebuinta. Am vazut ca prin neascultarea lui Adam a patruns pacatul si moartea in toti oamenii. Pacatul acesta pusese o dusmanie (Rom. 5, 10) intre ei si Dumnezeu, fiind toti „fii ai maniei” (Efes. 2, 3; Rom. 5, 9), caci ii inraise si le slabise puterea de a face binele, incat in loc de a face binele pe care-l voia Dumnezeu si il cerea cugetul lor, faceau mereu raul. Din aceasta pricina, cugetul ii mustra necontenit. Iar aceasta era un semn ca insusi Dumnezeu era nemultumit. Dar Dumnezeu isi arata nemultumirea si prin pedepsele ce le aducea peste oameni. Caci nu putea lasa pacatul neosandit (Rom. 5, 18). De altfel, insusi pacatul pe care il faceau oamenii producea in ei griji, boli si neazuri, iar intre oameni, pizma, ura, cearta si razboaie.

Pe deasupra tuturor, Dumnezeu a pedepsit insa pacatul cu moartea (Rom. 5, 12), ca sa nu fie «rautatea fara de moarte (Molitva la morti). Toti mureau si prin moarte se duceau la moartea vesnica, adica la chinurile fara de sfarsit.

Dar aceasta era o stare prea chinuitoare si nu putea fi rabdata nici de iubirea lui Dumnezeu. Se cerea mantuirea omului din ea.

133. Nu puteau sa-si dea oamenii insisi mantuirea din aceasta stare?

Nu puteau. Caci desi ei sufereau de raul care-i stapanea, nu puteau scapa de el, firea lor era slabita de pacat, erau robii pacatului. Aceasta stare chinuitoare o descrie Sf. Apostol Pavel astfel: „Nu fac binele pe care-l voiesc, ci raul pe care nu-l voiesc, pe acela il savarsesc. Iar daca fac ceea ce nu voiesc eu, nu eu fac aceasta, ci pacatul care locuieste in mine” (Rom. 7, 19-20). Nici un om nu putea mantui pe ceilalti de pacat, caci fiecare era „rob legii pacatului” (Rom. 7, 23), si nu se putea scapa nici pe sine insusi din aceasta robie. Ei nu puteau face aceasta nici toti la un loc. Iata ce spune Sf. Atanasie: „Caci dupa ce toti au fost loviti in suflet si tulburati de inselaciunea diavoleasca si de desertaciunea idolilor, cum era cu putinta ca omul sa intoarca sufletul si mintea oamenilor? Dar poate sa zica cineva ca lumea

intreaga ar fi putut face aceasta. Dar daca lumea ar fi putut, nu s-ar fi facut atatea mari rele. Caci lumea exista si totusi oamenii se tavaleau in atatea mari rele”¹⁵² (Sf. Atanasie, Despre intruparea Cuvantului, Cap. 14, dupa trad. cit., p. 29).

134. Nu-i putea mantui nici macar vreun inger? Trebuia sa vina insusi Fiul lui Dumnezeu?

Nu-i putea mantui nici un inger. intai, pentru ca impacarea cu Dumnezeu trebuia sa fie o fapta la care sa ia parte insusi Dumnezeu. Al doilea, pentru ca oamenii trebuiau sa fie scapati si de moarte. Iar moartea nu putea fi inlaturata decat prin viata fara de sfarsit, care e numai la Dumnezeu. Numai Dumnezeu a putut da prima data viata oamenilor; numai El o putea da si a doua oara. Sf. Atanasie spune iarasi: «Nu era cu putinta nici prin ingeri, deoarece ei nu sunt chipuri dupa care omul sa fie creat dupa asemanarea lor. De aceea, Cuvantul lui Dumnezeu a venit in persoana, ca unul care este chipul Tatalui, ca sa poata reinnoi pe omul cel creat dupa chipul Lui»¹⁵³ (Op. cit., Cap. 13, dupa Sf. Atanasie cel Mare, Scrieri, Partea I, trad. Pr. Prof. D. Staniloae, Bucuresti, 1987, p. 107).

135. Dar nu putea sa faca aceasta Fiul lui Dumnezeu stand in cer si nefacandu-Se om? Dumnezeu, in intelepciunea Sa, a socotit ca nu e potrivit sa mantuiasca pe oameni de departe. Aceasta pentru foarte multe motive, dintre care mai importante sunt trei.

136. Care este primul din aceste motive?

Primul motiv e ca dreptatea cerea ca, precum un om a calcat legea ascultarii de Dumnezeu, un Om se cadea sa si ispaseasca, implinind aceasta lege prin ascultare si platind cu viata Sa nevinovata calcarea celorlalti: „Precum prin neascultarea unui om s-au facut pacatosi cei multi, tot asa și prin ascultarea Unuia, se vor face drepti cei multi” (Rom. 5, 19). Trebuia, cu alte cuvinte, ca impacarea intre Dumnezeu si om sa se faca nu numai prin fapta lui Dumnezeu, ci si a omului. Sf. Grigorie de Nissa spune: „Dupa ce moartea intrase in lume prin neascultarea unui om, a fost izgonita prin ascultarea altui Om. Iata pentru ce S-a facut ascultator pana la moarte: ca sa vindece prin ascultare pacatul neascultarii si sa nimiceasca prin invierea Sa moartea, care intrase in lume prin neascultare”¹⁵⁴ (Sf. Grigorie de Nissa, La intampinarea Domnului, Migne, P.G., XLVI, col. 729).

De aceea S-a facut Fiul lui Dumnezeu si om, ca sa lucreze in numele oamenilor, dar fapta Lui, ca a Celui ce era si Dumnezeu, sa aiba un pret care sa covoarseasca vina tuturor oamenilor. «Cel ce a murit pentru noi, spune Sf. Chiril al Ierusalimului, nu era de un pret

mic; nu era o oaie necuvantatoare, nu era un om de rand, nu era nici un inger, ci Dumnezeu, facut om. Faradelegea pacatului nu era asa de mare pe cat dreptatea Celui mort din pricina noastra; nu am pacatuit asa de mult cat pretuia dreptatea Celui ce Si-a pus sufletul pentru noi»¹⁵⁵ (Sf. Chiril al Ierusalimului, Catehezele, 13, 33, dupa trad. Pr. D. Fedoru, Bucuresti, 1945, vol. II, p. 349).

Luand firea noastra si tinand-o curata si implinind cu ea legea ascultarii de Dumnezeu si ispasind cu sangele ei varsat pe cruce calcarea oamenilor, a scapat-o de osanda si ne-a impacat cu Dumnezeu. „Vrajmasi fiind”, zice Sf. Apostol Pavel, „ne-am impacat cu Dumnezeu prin moartea Fiului Sau” (Rom. 5, 10 si II Cor. 5, 18). Firea noastra, care inainte purta in ea uratenia neascultarii si era purtata de cei ce erau dusmani lui Dumnezeu, a ajuns acum firea curata a Fiului Sau prea iubit. Privind cu iubire la Fiul Sau, Dumnezeu privea cu iubire si la firea noastra pe care o purta El. iubind pe Fiul Sau, Cel ce S-a facut ascultator pana la moarte, Dumnezeu iubea totodata pe om. Dumnezeu nu mai vedea acum firea noastra ca pe cea care a calcat legea si drept urmare trebuie sa moara, ci ca pe firea care a ispasit calcarea legii si e vrednica sa se impartaseasca de viata. Si iubirea lui Dumnezeu fata de firea noastra, purtata de Fiul Sau, avea sa se rasfranga asupra tuturor celor ce purtau aceasta fire si se lipeau prin credinta de Fiul Sau. De aceea spune Sf. Apostol Pavel ca in Fiul lui Dumnezeu „avem rascumpararea prin sangele Lui, adica iertarea pacatelor” si ca „printr - insul a binevoit sa impace toate cu Sine, facand pace prin sangele crucii Lui”. Sau si mai limpede: „Si pe voi care erati oarecand instrainati si vrajmasi cu mintea voastra catre lucrurile rele, de acum v-a impacat prin moarte, in carnea. trupului Lui, ca sa va puna pe voi sfinti si fara de prihana si nevinovati inaintea Sa” (Col. 1,14,20,21-22).

Iubindu-ne acum Dumnezeu intru Iisus Hristos, ne face parte de aceeasi mostenire a bunatatii Sale, de care Se impartaseste Iisus Hristos ca Fiu al Sau, socotindu-ne si pe noi ca pe niste fii ai Sai: „Iar daca suntem fii, suntem si mostenitori, mostenitori ai lui Dumnezeu si impreuna - mostenitori cu Hristos, daca patimim impreuna cu El, ca impreuna cu El sa ne si preamarim” (Rom. 8, 17).

137. Dar al doilea motiv al intruparii care este?

Al doilea motiv pentru care S-a intrupat Fiul lui Dumnezeu a fost ca sa ne arate ca dragostea Lui fata de noi e asa de mare, ca El nu mai sta departe de noi, ci Se face om ca noi, ia firea noastra si vine intre noi ca sa vorbeasca cu noi in graiul nostru si sa ne invete fata catre fata, nu prin altii, ca in Vechiul Testament. El voia astfel sa ne castige si mai mult inima, prin dragostea Sa, si sa ne dea pilda vazuta de cum trebuie sa se poarte un om adevarat

ca sa placa lui Dumnezeu. Si El nu S-a facut om numai pentru o vreme, d pentru vecii vecilor, ramanand in legatura cu noi si aratand cat de mult pretuieste si iubeste pe oameni. «Mantuitorul a venit, spune Sf. Ioan Damaschin, ca sa Se faca partas firii noastre, ca sa ne invete prin pildele Sale calea virtutii, ca sa ne scape de stricaciune prin comuniunea cu viata, facandu-Se incepatura invierii noastre»¹⁵⁶ (Dogmatica, Cartea IV-a, Cap. 4, dupa trad. Pr. D. Fecioru, 1938, p. 239).

138. Si care este al treilea motiv al intruparii?

Al treilea motiv se vede chiar din cuvintele de mai sus ale Sf. Ioan Damaschin. Fiul lui Dumnezeu S-a mai intrupat ca, unind firea noastra cu firea Sa dumnezeiasca, facand-o firea Lui insusi, ea sa nu mai poata sa se departeze de Dumnezeu, sa nu mai poata sa lucreze impotriva Lui, ca acest templu sa nu se mai poata ruina, ci sa fie de acum mereu plin si strabatut de Dumnezeu. Altfel ar fi fost cu putinta ca firea noastra, odata mantuita, iarasi sa se piarda. In acelasi timp, numai asa a putut sa scape cu adevarat si pentru totdeauna firea omeneasca de stricaciune si de moarte, unind-o strans cu Sine Cel ce era izvorul nesticaciunii si al nemuririi. Prin firea noastra zidita acum in Dumnezeu, toti putem fi „ziditi intru Hristos” (Efes, 2, 10). Noi putem adica acum sa stam mai usor, daca vrem, in legatura cu Fiul lui Dumnezeu, caci El e si om ca noi, nu numai Dumnezeu. Iar stand prin credinta si prin dragoste in legatura cu El, ne aflam ziditi in El, impreuna cu firea Sa omeneasca, aflata in El. De aceea spune Sf. Apostol Pavel ca precum in Fiul lui Dumnezeu au fost zidite si asezate toate la inceput, cand s-au facut, cu atat mai mult acum, luand El firea noastra, ne aseaza iarasi in El si mai deplin, pe toti cei ce vrem. Drept aceea ne indeamna: „intru El sa umblati, inradacinati si ziditi fiind intr-insul” (Col. 2, 6-7).

Sf. Chiril al Alexandriei infatiseaza motivul al treilea astfel: „Cum putea omul de pe pamant, cazut in moarte, sa se intoarca la nesticaciune? Era nevoie ca trupul muritor sa se impartaseasca din puterea de viata a lui Dumnezeu. Iar puterea datatoare de viata a lui Dumnezeu – Tatal e Cuvantul Cel Unul-Nascut”¹⁵⁷ (La Luca, 5, 19, Migne, P. G., LXXIII, col. 908).

139. Daca numai Fiul lui Dumnezeu facut om putea sa mantuiasca omenirea de pacat si de moarte, de ce nu S-a facut mai curand om? De ce a lasat Dumnezeu sa treaca un timp atat de indelungat de la caderea lui Adam pana la trimiterea Fiului Sau?

Era trebuinta de o pregatire a oamenilor ca sa primeasca pe Mantuitorul, atunci cand va veni. Caci n-ajungea ca Mantuitorul sa vina si sa moara pentru oameni. Trebuia ca si ei sa-

L primeasca cu credinta. Altfel nu se putea infaptui mantuirea lor. Si anume trebuiau pregatiti ca sa poata crede ca Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu Cel intrupat si ca numai prin El se pot mantui.

140. Cum s-a facut aceasta pregatire?

In doua feluri: intai, prin cresterea raului si deodata cu aceasta a convingerii oamenilor ca nu se pot mantui prin puterile lor; al doilea, prin sporirea vestilor de la Dumnezeu ca le va trimite un Mantuitor si ca Mantuitorul Acesta va fi chiar Fiul Sau. Scoala aceasta de pregatire a facut-o Dumnezeu in alt chip cu poporul evreu. Pe pagani i-a pregatit pe calea firii, pe evrei, pe o cale mai presus de fire, intr-un chip mai lamurit, ca din invatatura data lor sa traga folos si popoarele pagane.

141. Cum au fost pregatiti paganii si evreii prin cresterea raului si a convingerii ca nu se pot mantui prin puterile lor?

Paganii si evreii au fost pregatiti in primul rand prin aceea ca i-a lasat sa sporeasca in pacat. Daca ar fi vrut Dumnezeu sa-i mantuiasca pe oameni, indata dupa cadere, poate ca ei nu si-ar fi dat seama de toate nenorocirile ce le aduce cu sine pacatul. Pe langa aceasta, la inceput oamenii ar fi crezut ca pot scapa de rau numai prin puterile lor si ca n-au trebuinta de Dumnezeu. A trebuit sa li se lase mii de ani, ca, pe de o parte, sa guste toata otrava raului si sa se scarbeasca de el, pe de alta, sa vada ca toate incercarile lor de a scapa de rau sunt zadarnice. Asa au cazut popoarele pagane in cele mai grele rataciri, inchinandu-se la dobitoace si la pietre si aducandu-le jertfe vietii omenesti. Evreii, cu toate ca erau calauziti indeaproape de Dumnezeu, se abateau si ei tot mai tare spre rau. Cand s-a inmultit raul, Dumnezeu le-a dat Legea pe muntele Sinai (Ies. cap. 20), ca sa le arate limpede cum trebuie sa vietuiasca, Dar, datorita pacatului din ei, in loc sa asculte de Lege, se incapatanau si mai tare sa o calce. incat legea li s-a facut spre inmultirea pacatului. „Pentru calcarile de porunci a fost adaugata legea”, zice Sf. Apostol Pavel (Gal. 3,19), si tot el zice: „pacatul luand indemn prin porunca, m-a amagit si m-a omorat prin ea” (Rom. 7, 11).

Legea era buna si sfanta si totusi ea s-a facut omului spre moarte. „Pacatul, ca sa se arate pacat, prin ce era bun mi-a adus moartea, ca sa se faca peste masura de pacatos pacatul prin porunca” (Rom. 7,13). Inmultindu-se pacatul, omul isi dadea seama ca nici prin Lege nu se poate mantui, macar ca e de la Dumnezeu. Legea nu-l putea ajuta, pentru ca prin ea Dumnezeu ii arata numai care este binele, nu-i da si ajutorul Sau ca sa-l implineasca, ci il lasa pe om la puterile lui.

Nu-i dadea Dumnezeu ajutorul Sau, pentru ca omul nu l-ar fi primit, deoarece se incredea inca in puterile lui. De aceea Dumnezeu il lasa in mandria ca se poate mantui singur, ca poate implini singur poruncile Legii. Dar cu cat Legea arata mai limpede inaltimea binelui, cu atat omul isi dadea seama ca e mai departe de el, ca e mai pacatos. Acest lucru il vedea evreul cu ajutorul Legii scrise pe tablele Legii, iar paganul, cu ajutorul Legii scrise in inima sa, cu ajutorul constiintei. „Vad cele bune, zice un poet pagan, le admit, dar fac totdeauna cele rele”¹⁵⁸ (Ovidiu, *Video meliora proloque deteriora sequor*). Si asa, prin Lege, pe de o parte se inmultea pacatul, pe de alta omul isi da tot mai mult seama de neputinta lui de a se mantui de pacat si, in loc de a se mai increde in puterile lui, era tot mai convins ca numai Dumnezeu insusi, prin puterea, adica prin harul Lui, il poate mantui. Iata de ce Sf. Apostol Pavel zice: „Caci Legea n-a desavarsit nimic, iar in locul ei isi face cale o nadejde mai buna, prin care ne apropiem de Dumnezeu”(Evr. 7, 19).

142. Cum a pregatit Dumnezeu pe oameni, prin vestile ce li le da, ca va veni El insusi sa-i mantuiasca?

Prima fagaduinta pe care a dat-o Dumnezeu oamenilor ca le va trimite un Mantuitor a fost indata dupa cadere. Era prima lor mangaiere in nenorocirea ce i-a ajuns. Dumnezeu ii spune sarpeului ca cineva se va naste din femeie, care-i va zdrobi capul: „Dusmanie voi pune intre tine si femeie, si intre samanta ta si samanta ei; aceasta va zdrobi capul tau, iar tu ii vei intepa calcaiul” (Fac. 3, 15).

Dar vesti tot mai limpezi despre Mantuitorul, Care avea sa vina, le da Dumnezeu evreilor prin proorocii Vechiului Testament, caci pe vremea lor se inmultise si rautatea intre oameni. De aceea proorocii plangand si suferind, ziceau: „Cine va da din Sion mantuirea?” (Ps. 13, 7), sau se rugau: „Doamne, pleaca cerurile si Te pogoara” (Ps. 143, 5). Dumnezeu milostivindu-Se de aceasta rugaciune spune oamenilor: „Va veni indata in templul Sau Domnul, pe Care il cautati” (Mal. 3,1) sau: „Asa vorbeste Domnul Dumnezeu, Care strange pe cei risipiti ai lui Israel: „Voi mai strange si alte neamuri la cei stransi acum din el” (Isaia 56, 8).

Si ca lumea sa-L cunoasca atunci cand va veni, Domnul da foarte multe semne dupa care va putea fi cunoscut. El nu va veni cu asprime, ci bland si smerit, calare pe manz de asina: „Bucura-te foarte, fiica a Sionului, veseleste-te, fiica Ierusalimului, caci iata imparatul tau vine la tine: drept si biruitor; smerit si calare pe asin, pe manzul asinei” (Zah. 9, 9). Va veni nu ca sa domneasca asemenea imparatilor pamantesti, ci ca sa elibereze prin sangele Sau

pe cei robiti pacatului: „Iar pentru tine, pentru sangele legamantului (Testamentului) tau, voi da drumul robilor tai din fantana fara apa” (Zah. 9, 11).

Smerenia intru care va veni, patimirea si moartea Lui pentru pacatele altora le prevesteste proorocul Isaia in toata amanuntimea: „Si L-am vazut pe El fara chip si fara frumusetate... Si pacatele noastre le poarta si pentru noi rabda durere..., iar El S-a ranit pentru pacatele noastre si a patimit pentru faradelegile noastre, certarea impacarii noastre pre Dansul si cu rana Lui noi toti ne-am vindecat... Si chinuit a fost, dar El S-a supus si nu Si-a deschis gura Sa; ca un miel spre junghiere S-a adus si ca o oaie fara de glas inaintea celor ce-o tund, asa nu Si-a deschis gura Sa. Ca s-a luat de pe pamant viata Lui si pentru faradelegile poporului meu a fost adus la moarte” (Isaia 53, 2, 4, 5, 7, 8).

Chiar si timpul si locul venirii Mantuitorului au fost prezise de Prooroci. Proorocul Daniel a prezis ca: „De la iesirea poruncii ca iarasi sa se zideasca Ierusalimul”, adica de la anul 457 i. Hr. si pana „se va sfarsi pacatul si se vor sterge faradelegile” (9, 24, 25), vor trece 70 de saptamani de ani, adica 490 de ani, rastimp care tocmai bine s-a implinit la anul 33 dupa Hristos, cand Mantuitorul a zdrobit puterea pacatului, prin moartea pe cruce. Iar Proorocul Miheia a prezis ca Mantuitorul Se va naste in Betleem (Mih. 5,1). S-a prezis apoi prin Isaia Proorocul, si chipul mai presus de fire al nasterii Mantuitorului din fecioara: „Iata Fecioara va lua in pantece si va naste fiu si vor chema numele Lui, Emanuil” (adica Dumnezeu cu noi) (Isaia 7,14). De asemenea ca El Se va naste dupa trup din samanta lui David: „O data M-am jurat pe sfintenia Mea: Oare, voi minti pe David? Semintia lui va ramane in veac si scaunul lui ca soarele inaintea Mea si ca luna intocmita in veac” (Ps. 88, 35-36).

Toate aceste proorocii aveau sa ajute credinta oamenilor prin faptul ca ele s-au implinit in Iisus Hristos.

Dar ca oamenii sa poata primi pe Iisus Hristos ca Dumnezeu, mai trebuia ca Dumnezeu sa-i ridice din credinta lor ratacita in multi idoli, la credinta intr-un singur Dumnezeu, atotputernic si iubitor, dar Care are un Fiu nedespartit de El, dupa fiinta.

143. Cum au fost ridicati oamenii la aceasta credinta intr-un singur Dumnezeu, Care are insa un Fiu?

In credinta intr-un singur Dumnezeu a fost crescut cu grija poporul evreu, ca prin el sa se sadeasca, cu vremea, aceasta credinta si la celelalte popoare. incet, ca sa nu i se primejduiasca credinta intr-un singur Dumnezeu, i s-a talmacit apoi poporului evreu, prin prooroci, ca Dumnezeu Cel Unul are un Fiu, Care va veni sa mantuiasca lumea, si un Duh

Sfant. La facere, Dumnezeu graieste catre celelalte persoane dumnezeiesti: „Sa facem om dupa chipul Nostru si asemanare”, adaugand indata: „Si a facut Dumnezeu pe om, dupa chipul Sau; dupa chipul lui Dumnezeu l-a facut” (Fac. 1, 26-27), ca sa arate ca cele trei persoane sunt o singura fiinta dumnezeiasca. Tot acelasi talc il are si aratarea lui Dumnezeu la stejarul lui Mamvri, in chipul celor trei calatori (Fac. 18, 2). David cunoaste apoi lamurit ca Dumnezeu are un Fiu, cand vede pe Domnul (Dumnezeu Tatal) zicand Domnului Sau (lui Dumnezeu Fiul); „Sezi de-a dreapta Mea pana ce voi pune pe vrajmasii Tai asternut picioarelor Tale” (Ps. 109, 1), sau cand aude pe Dumnezeu Tatal zicand catre Dumnezeu Fiul: „Fiul Meu esti Tu, Eu astazi Te-am nascut. Cere de la Mine si-Ti voi da neamurile mostenirea Ta. Si stapanirea Ta, marginile pamantului” (Ps. 2, 7-8).

Prin inraurirea evreilor, care de la robia babilonica erau imprastiati printre toate popoarele, si prin calauzirea tainica a Cuvantului lui Dumnezeu, s-au ridicat apoi si din celelalte neamuri multi filozofi, la ideea ca exista un singur Dumnezeu si ca Cuvantul sau Ratiunea Lui lucreaza in lume, cu deosebire in mintea oamenilor luminati. Astfel, aproape de venirea Mantuitorului, lumea se afla in starea ciudata ca, pe de o parte, cu mintea, se ridicase la ideea unui singur Dumnezeu atotputernic si plin de iubire fata de oameni, Care avea sa trimita pe cineva de la Sine, pentru mantuirea lumii, iar pe de alta, cu viata, se afla in cea mai mare decadere si neputinta morala. Starea aceasta ii facea pe oameni sa astepte mantuirea de la Dumnezeu, iar cand a venit Mantuitorul le-a ajutat sa-L poata primi pe El si invatatura Lui despre Dumnezeu.

144. Aceasta pregatire a fost de ajuns ca omenirea sa primeasca pe Iisus Hristos ca Dumnezeu?

Nu, n-a fost de ajuns. Daca ar fi fost de ajuns, ar fi trebuit sa-L primeasca toti evreii si cei mai multi dintre filozofi. La toate cele spuse s-au adaugat ca temeuri de credinta: 1) invatatura Sa, cum n-a fost alta mai inalta; 2) viata Sa, cum n-a fost alta mai curata si 3) minunile Sale, dintre care mai ales invierea si inaltarea Sa la cer. Dar toate aceste temeuri sunt intrecute de puterea cu care a lucrat si lucreaza El pana astazi asupra sufletelor care se deschid cuvantului Sau, innoindu-le si sadind in ele convingerea nestramutata ca El e Dumnezeu. Credinta in Hristos vine in primul rand din harul lui Dumnezeu, nu din intarirea cu mintea a temeiurilor pomenite. Dar motivele acelea pregateau mintea omului pentru primirea acestui har. Pentru noi, crestinii, unul din motivele cele mai puternice, care pregatesc mintea noastra sa primeasca harul credintei si sa conlucreze cu el, e insasi existenta

crestinismului de 2000 de ani incoace, insusi faptul ca de atunci si pana azi sute de milioane de suflete au crezut fara incetare in dumnezeirea lui Iisus.

145. Care este credinta Bisericii noastre in dumnezeirea Mantuitorului nostru Iisus Hristos?

Raspunsul mai amanuntit la aceasta intrebare il da articolul II al Simbolului Credintei, primul dintre cele sase articole (II-VII), care se ocupa cu persoana si lucrarea mantuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos. Caci acest articol cuprinde in forma cea mai scurta, dar in mod deplin, invatatura Bisericii despre dumnezeirea lui Iisus Hristos.

146. Care este acest articol?

Acest articol este:

„Si intru Unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul – Nascut, Care din Tatal S-a nascut mai inainte de toti vecii: Lumina din Lumina, Dumnezeu adevarat din Dumnezeu adevarat, nascut iar nu facut, Cel ce este de o fiinta cu Tatal, prin Care toate s-au facut”.

147. Ce ne invata acest articol in intregimea lui?

Doua lucruri: intai, ca Domnul nostru Iisus Hristos, Care ne-a mantuit pe noi, este insusi Fiul lui Dumnezeu, egal intru toate cu Dumnezeu – Tatal, vesnic ca si El si una cu El, dupa fiinta si slava, deosebindu-Se de Tatal numai prin aceea ca e Fiu, si nu Tata, ca Tatal il naste, iar El e nascut din fiinta Tatalui. Mantuitorul Hristos insusi a spus despre Sine: „Si acum preaslaveste–Ma Tu, Parinte, la Tine insuti, cu slava pe care am avut-o la Tine mai inainte de a fi lumea” (Ioan 17, 5).

Al doilea, ca Iisus Hristos, Mantuitorul lumii, este si Facatorul tuturor, aratandu-se si in aceasta dumnezeirea Lui. Caci, precum Tatal este Facatorul tuturor, cum ne-a invatat articolul 1 al Simbolului, asa este si Fiul Facatorul tuturor. Tatal toate le face, dar le face prin Fiul: „Toate prin El s-au facut; si fara El nimic nu s-a facut din ce s-a facut” (Ioan 1, 3). Chiar si timpul s-a facut prin Iisus Hristos, dupa cum zice Apostolul: „Prin Care si veacurile s-au facut” (Evr. 1, 2), iar in alt loc spune: „intru El s-au facut toate, cele din ceruri si cele de pe pamant, cele vazute si cele nevazute, fie scaunele, fie domniile, fie incepatoriile, fie stapanirile. Toate s-au facut prin El si pentru El. Si El este mai inainte de toate si toate prin El sunt asezate” (Col. 1, 16-17).

Daca intru El sunt asezate toate, inseamna ca El le si sustine si in El vietuiesc toate. El ia parte, deci, si la pronierea lor. Tinand mereu viata in ele si purtand grija de ele, cum insusi zice: „Tatal Meu pana acum lucreaza si Eu lucrez” (Ioan 5, 17).

148. Ce inseamna primele cuvinte din articolul II al Simbolului Credintei: „Si intru Unul Domn Iisus Hristos”?

Precum ne-a invatat articolul 1 sa credem in Dumnezeu - Tatal, asa ne invata articolul II sa credem „si” in Iisus Hristos, Fiul Lui.

Caci fara credinta in Fiul, nu putem cunoaste nici pe Tatal. Tata fara Fiu nu exista. Cine nu crede ca Dumnezeu are un Fiu, nu crede ca Dumnezeu e Tata si are in Sine dragoste de Tata. Dumnezeul acela e un Dumnezeu fara dragoste, nu e Dumnezeu adevarat. „Eu sunt usa”, (Ioan 10, 9), zice Mantuitorul; „Nimeni nu vine la Tatal, decat prin Mine” (Ioan 14, 6). Iisus Hristos, in Care credem ca si in Tatal, este Unul singur, caci numai un Fiu are Tatal si numai un Mantuitor avem noi. Numai prin acesta „Unul” ne mantuim si ajungem la Tatal, caci numai o „cale” (Ioan 14, 6) si numai o „usa” este spre Tatal, iar „calea” si „usa” este El. El e „Domn” peste sufletele noastre, este „Domnul si Stapanul vietii noastre”, ba chiar unicul Domn si Stapan „Caruia ii slujim” (Col. 3, 24) si ii inchinam cu bucurie „toata viata noastra”, in asa fel, incat nu mai suntem ai nostri, ci „ai lui Hristos” (11 Cor. 10, 7) si putem spune fiecare cu Sf. Apostol Pavel: „Nu mai viez eu, ci Hristos viaza intru mine” (Gal. 2, 20). Caci El ne-a dat aceasta viata si ne-a rascumparat-o de la moarte. Si stim ca daca I-o inchinam Lui, tot noi ne folosim, caci Hristos ne desavarseste din zi in zi, facandu-ne „asemenea chipului Sau” (Rom. 8, 29). Domnia lui Iisus peste suflete nu e o domnie aspra si silnica, ci una blanda. El domneste peste noi prin dragoste si adevar. „Luati jugul Meu asupra voastra... caci jugul Meu este bun si povara Mea este usoara” (Matei 11, 29-30). Iar Domnia aceasta nu inseamna ca n-avem datoria sa lucram pentru semenii nostri. Dimpotriva, lui Hristos ii slujim cand facem bine celor mici si osteniti (Matei 25, 40). Domnia aceasta totala peste sufletele noastre si peste lumea intreaga a castigat-o Iisus Hristos si ca om, pentru ca S-a smerit pe Sine ca nimeni altul si Si-a pus viata Sa pentru noi. Numele de Iisus s-a ridicat astfel peste tot numele si tot genunchiul trebuie sa se plece Lui, primindu-L ca Domn. Caci „Dumnezeu fiind in chip, n-a socotit o stirbire a fi El intocmai cu Dumnezeu, ci S-a desertat pe Sine, chip de rob luand, facandu-Se asemenea oamenilor, si la infatisare aflandu-Se ca un om; S-a smerit pe Sine, ascultator facandu-Se pana la moarte, si inca moarte pe cruce, Pentru aceasta si Dumnezeu L-a preainaltat si I-a daruit Lui nume, care este mai presus de orice nume; ca in numele lui Iisus tot genunchiul sa se plece, al celor ceresti si al celor pamantesti si al celor de

dedesupt; si toata limba sa marturiseasca ca Domn este Iisus Hristos intru slava lui Dumnezeu – Tatal” (Filip. 2, 6-11).

149. Ce inseamna indeosebi numele de „Iisus” dat Mantuitorului?

Numele de „Iisus” inseamna Dumnezeu Mantuitorul. Iisus inseamna in limba ebraica Mantuitor si numele acesta i se potriveste in chip desavarsit, caci El e intr-adevar Mantuitorul lumii. Si i se potriveste atat de desavarsit pentru ca nu l-au dat oamenii, ci ingerul, la porunca Tatalui Ceresc, Care a stiut de mai inainte ce lucrare va savarsi Fiul Sau in lume. „Nu te teme”, spune ingerul lui Iosif, „a lua pe Maria logodnica ta, ca ce s-a zamislit intr-insa este de la Duhul Sfant. Si ea va naste Fiu si vei chema numele Lui: Iisus”. Si ingerul arata indata si pricina acestei numiri: „Ca Acesta va mantui pe norodul Sau de pacatele lor” (Matei 1, 20-21).

In Vechiul Testament numele acesta l-a purtat Isus Navi, urmasul lui Moise, care a condus poporul lui Israel in Tara Sfanta, mantuindu-l de ratacirea prin pustiu. Dar el a fost numai un chip al lui Iisus Hristos, Care a mantuit toate popoarele de ratacirea in pacat, ducandu-le in imparatia cerurilor. El nu e numai un oarecare mantuitor, ci Mantuitorul, in intelesul desavarsit al cuvantului.

150. Ce inseamna numele Hristos?

Numele „Hristos” inseamna „Uns”. La evrei, unsi se numeau preotii, proorocii si imparatii, pentru ca la intrarea in slujba erau unsi cu mir, care inchipuia darul Sfantului Duh. Dar aceia erau numai chipuri ale adevaratului Uns, primeau numai o parte din puterea Duhului Sfant, ca ajutor pentru slujba lor. Hristos, inasa, primeste pe Duhul Sfant insusi. «Hristos nu e un om purtator de Dumnezeu, ci Dumnezeu intrupat; El nu e uns ca un prooroc prin lucrarea (energie), ci prin prezenta intregii persoane a ungerii in El»¹⁵⁹ (Sf. Grigorie Palama, Antiereticul contra lui Achindin, la D. Staniloae, Viata si invatatura Sf. Grigorie Palama, Sibiu, 1938, pag. CL). Sf. Ioan Gura de Aur zice: «Tot harul s-a varsat peste templul acela. Ca Tatal nu da Lui Duhul cu masura, ci intreg harul l-a primit templul. Noi inasa avem nu mai putin si o picatura din harul acela»¹⁶⁰ (Sf. Grigorie Palama, op. cit., pag. cit.). Deci Iisus este Unsul sau Hristosul, in intelesul desavarsit, nu numai unul dintre multii unsi, sau hristosi oarecare¹⁶¹ (Sf. Grigorie Teologul, citat dupa Sf. Grigorie Palama, op. cit., pag. cit.). El este arhierul, imparatul si proorocul cel mai inalt, adevaratul arhieru, imparat si prooroc si izvorul a toata arhieria, conducerea duhovniceasca si proorocia. Precum vedem, si numele de Hristos i se potriveste in chip desavarsit, caci nici pe acesta nu l-au dat oamenii, ci ingerul,

care a spus pastorilor: „Iata vestesc voua bucurie mare, care va fi pentru tot poporul. Ca S-a nascut voua astazi Mantuitor, Care este Hristos Domnul, in cetatea lui David” (Luca 2, 10-11). Insusii Iisus spunea despre Sine ca a avut ungera Duhului Sfânt, cum de altfel graise despre El si proorocul Isaia (61, 1): „Duhul Domnului este peste Mine, pentru care M-a uns a binevesti saracilor...” (Luca 4, 18).

151. Hristos, prin ungera ce o are de la Duhul Sfânt, este adevaratul arhiereu, prooroc si imparat. Se vorbeste despre aceste slujiri ale lui Hristos in Sfanta Scriptura si ce inteles au ele?

Ca Hristos a primit prin ungera de la Duhul Sfânt slujirea de arhiereu, prooroc si imparat, ne-o spune Sfanta Scriptura in multe locuri. Sf. Apostol Pavel ne spune ca El a fost arhiereul cel mai înalt si a adus jertfa desavarsita, care este trupul Sau. Prin aceasta a curatit cu adevarat pe oameni de pacate, nu numai a inchipuit aceasta curatire, ca jertfele de animale aduse de preotii din Vechiul Testament: „Un astfel de Arhiereu se cuvenea sa avem: sfânt, fara de rautate, fara de pata, osebit de cei pacatosi si fiind mai presus decat cerurile. El nu are nevoie sa aduca zilnic jertfe, ca arhieriei: intai pentru pacatele lor, apoi pentru ale poporului, caci El a facut aceasta odata pentru totdeauna, aducandu - Se jertfa pe Sine insusi” (Evr. 7, 26-27); caci „Nu prin sange de tapi si de vitei, ci prin insusi Sangele Sau a intrat odata pentru totdeauna in Sfanta Sfintelor si a dobandit o vesnica rascumparare” (Evr. 9,12). El a fost proorocul cel mai înalt, aducand cea mai deplina invatatura despre Dumnezeu: ca Unul ce n-a primit-o din afara de Sine, ci din plinatatea Sa nemarginita. De aceea, nimeni nu mai poate adauga ceva la invatatura Sa. Ea poate fi, doar, tot mai bine inteleasa in Biserica. In acest inteles, El e proorocul cel din urma cu care s-a incheiat Descoperirea dumnezeiasca. „Prooroc din mijlocul tau si din fratii tai, ca si mine, zice Moise, iti va ridica Domnul Dumnezeul tau, pe Acela sa-L ascultati” (Deut. 18,15). Ucenicii I se adreseaza cu titlul „invatatorule”, iar Hristos insusi spune despre Sine: „Eu sunt adevarul” (Ioan 14, 6), „Eu sunt Lumina lumii” (Ioan 8, 12), sau: „Eu, spre aceasta M-am nascut si pentru aceasta am venit in lume, ca sa dau marturie pentru adevar” (Ioan 18, 37).

Iar demnitatea Lui imparateasca o anunta ingerul Gavriil Fecioarei Maria: „Si Domnul Dumnezeu ii va da Lui tronul lui David, parintele Sau... si imparatia Lui nu va avea sfarsit” (Luca 1, 32, 33). Iisus insusi recunoaste ca e imparat, dar imparatia Lui e duhovniceasca, avand arme si legi duhovnicesti, nu ca acelea din lumea aceasta. „Imparatia Mea nu este din lumea aceasta” (Ioan 18, 36), raspunde El lui Pilat. Iisus Hristos e imparatul bland de care am vorbit cand am explicat cuvântul «Domn». El e imparatul-miel, care a fost

injunghiat pentru pacatele lumii (Apoc. 5). Ca imparat, Mantuitorul Hristos a intemeiat Biserica Sa, i-a dat legile, o conduce nevazut prin slujitorii ei, carora le da harul Sau si la sfarsit „va judeca viii si mortii”.

152. Este o inrudire de intelesuri intre numele de „Iisus” si „Hristos”? Dar intre ele si cel de Domn?

Daca privim bine, vedem ca prin aceste trei slujiri: de arhieru, prooroc si imparat, cuprinse in numele lui Hristos, Iisus mantuieste lumea prin jertfa, o invata sa-si insuseasca mantuirea si o conduce la mantuire. Astfel, daca numele Iisus ne arata de-a dreptul lucrarea de mantuire pe care a savarsit-o, numele de Hristos arata cum si cu ce putere a savarsit si savarseste aceasta lucrare. Amandoua numele spun acelasi lucru, din doua laturi deosebite: Iisus Hristos este Mantuitorul nostru. Si tocmai de aceea este Domn peste sufletele noastre. Daca nu-L primim sa fie Domn peste sufletele noastre, nu ne este nici Mantuitor.

153. Cand a primit Fiul lui Dumnezeu numele de Iisus Hristos?

Atat numele de Iisus cat si cel de Hristos le-a primit Fiul lui Dumnezeu cand S-a facut om. Deci, Iisus Hristos e numele Fiului lui Dumnezeu cel intrupat. Mai inainte de intrupare, Fiul lui Dumnezeu nu Se numea Iisus Hristos. Aceasta, pentru ca El ni S-a facut Mantuitor (Iisus) numai prin aceea ca a luat trupul nostru si l-a adus jertfa pentru noi. Numai prin intrupare ni S-a facut Arhieru, Care ne-a curatit de pacate, Prooroc, Care ne-a vestit in grai omenesc voia Tatalui, si Conducator la mantuire (Hristos). Daca Hristos inseamna Uns, numele acesta il arata pe Mantuitorul nostru ca om care primeste ungera, nu ca Dumnezeu care da ungera. Sf. Chiril al Alexandriei spune: «Unii spun ca numele Hristos se cuvine numai Cuvantului nascut din Dumnezeu - Tatal, Care este gandit si exista deosebit. Noi insa n-am fost invatati sa spunem asa, ci spunem ca in momentul in care Cuvantul S-a facut trup, in acelasi moment a si fost numit Hristos. Se numeste Hristos, pentru ca a fost uns cu untdelemnul bucuriei (Ps. 44, 9), adica cu duhul de la Dumnezeu si Tatal»¹⁶² (Cuvant catre imparatase, Migne, P. G., LXXVI, col. 1220 C).

154. Asadar, atunci cand spunem „Iisus Hristos”, nu pornim de la Fiul lui Dumnezeu dmainte de intrupare, ci de la Cel de dupa intrupare?

Da, desigur, si tot astfel articolul II al Simbolului Credintei nu porneste cu marturisirea de la Fiul lui Dumnezeu dinainte de intrupare, adica de la un Fiu gandit cu mintea, ci de la Iisus Hristos, Care a trait cu adevarat ca om pe pamant, de la anul cutare pana

la anul cutare, S-a nascut din Fecioara Maria, a petrecut intre oameni, a fost rastignit, a inviat si S-a inaltat la cer. Tocmai acest Iisus Hristos S-a descoperit inimilor, prin tot ce a spus si a facut, ca Fiul lui Dumnezeu. Despre acest Iisus Hristos marturiseste Biserica in Simbolul Credintei, intai ca e unicul Domn si apoi tot ce urmeaza la articolul II, si anume, in primul rand, ca este „Fiul lui Dumnezeu, Unul – Nascut”.

155. Ce inseamna cuvintele: „Fiul lui Dumnezeu, Unul – Nascut”?

Iisus Hristos, Care a trait pe pamant, este Fiul cel unic al lui Dumnezeu. Desi a vietuit pe pamant ca om adevarat, El este in acelasi timp Fiul lui Dumnezeu. Asa li S-a descoperit intai prin Duhul Sfânt Apostolilor, care prin gura lui Petru marturisesc: „Tu esti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu” (Matei 16, 16). Iar Iisus intareste indata adevarul acestei marturisiri: „Fericit esti Simone, fiul lui Iona, ca nu trup si sange ti-au descoperit tie aceasta, ci Tatal Meu Cel din ceruri” (Matei 16, 17). Sfanta Scriptura ii numeste adeseori si pe oameni fii ai lui Dumnezeu, dar ii numeste astfel, fie pentru ca sunt facuti de El, fie pentru ca sunt nascuti la o viata noua, prin harul Duhului Sfânt. „Voi sunteti fiii Domnului Dumnezeului vostru” (Deut. 14, 1), le spune Moise evreilor, gandindu-se mai mult la intelesul de fii prin creatie. „Si celor cati L-au primit, care cred in numele Lui, le-a dat putere ca sa se faca fii ai lui Dumnezeu, care nu din sange, nici din pofta trupeasca, nici din pofta barbatesca, ci de la Dumnezeu s-au nascut” (Ioan 1, 12-13). Aici se vorbeste de fiii lui Dumnezeu prin infiere. De ei se spune chiar ca sunt nascuti din Dumnezeu.

Iisus Hristos nu e Fiu al lui Dumnezeu in vreunul din intelesurile de mai sus. El nu e fiu intre fii. Nu e fiu cum e o creatura, nici fiu dupa har sau prin infiere. Ci e Fiu dupa fire, e singurul Fiu dupa fire al lui Dumnezeu, neavand nici un frate. De aceea spune Simbolul, nu numai nascut, ci: «Unul - Nascut». insusi Iisus Hristos Se numeste pe Sine «Unul - Nascut». „Ca asa a iubit Dumnezeu lumea, incat pe Fiul Sau Unul – Nascut L-a dat” (Ioan 3, 16).

156. Ce inseamna cuvintele „Carele din Tatal S-a nascut”?

Daca s-ar fi spus in Simbol numai «Fiul lui Dumnezeu, Unul-Nascut», ar fi putut gandi cineva ca Arie, ereticul din veacul al IV-lea, ca Fiul, Care S-a nascut, nu e Dumnezeu ca Cel Care L-a nascut. Sau, ar fi putut gandi cineva ca Fiul S-a nascut si din Sine, caci si El este Dumnezeu. In legatura cu aceasta ar fi putut zice, ca Sabelie, ereticul din veacul al III-lea, ca acelasi Dumnezeu e uneori nascator, alteori nascut, «uneori Tata, alteori Fiu»¹⁶³ (Sf. Chiril al Ierusalimului, Cateh. XI, op. cit., vol. I, p. 163), trecand intreg dintr-o stare intr-alta.

Pentru a se face cu neputinta asemenea ganduri, s-au pus in Simbolul Credintei cuvintele: «Carele din Tatal S-a nascut. Prin aceasta s-a aratat ca Fiul S-a nascut dintr-o persoana dumnezeiasca, din Tatal, ceea ce da siguranta ca si Fiul e o alta persoana dumnezeiasca, deopotri in slava si in dumnezeire cu Tatal. De asemenea, se arata ca in Dumnezeu o persoana e mereu Tata, iar alta persoana, mereu Fiu.

157. Ce inseamna „Mai inainte de toti vecii”?

Prin aceste cuvinte se arata ca Fiul este mai inainte de orice timp, este vesnic, nu S-a ivit in timp. Sf. Evanghelist Ioan incepe Evanghelia cu cuvintele: „La inceput era Cuvantul”(Ioan 1, 1), aratand ca atunci cand s-a pus inceputul timpului si al lumii, Cuvantul era; deci, era de mai inainte. Ca atare, El e Dumnezeu, nu e faptura, caci numai Dumnezeu e vesnic, iar fapturne se ivesc in timp, ele n-au fost totdeauna. Astfel, Fiul Se deosebeste de cei ce se numesc «fii», pentru ca acestia sunt facuti sau nascuti, dupa har, din Dumnezeu. Acestia sunt facuti sau nascuti de Dumnezeu in timp. Dar Tatal «n-a adus pe Fiul din neexistenta in existenta, nici n-a infiat pe unul care n-a existat niciodata»¹⁶⁴ (Sf. Chiril al Ierusalimului, Cateh. X, op. cit., vol. I, p. 259).

Deci, totdeauna a fost in Dumnezeu o persoana sau un ipostas cu aceasta insusire de Fiu. Daca e asa, totdeauna a fost in Dumnezeire o persoana cu insusirea de Tata. «Dumnezeu n-a fost mai inainte fara de Fiu si mai pe urma a devenit Tata, ci totdeauna are pe Fiul»¹⁶⁵ (Idem, ibidem, p. 253). N-a fost nici o vreme cand n-a fost in Dumnezeire o persoana Tata si o persoana Fiu, si anume mereu aceeasi persoana Tata si aceeasi persoana Fiu. «Nici Cel Care a nascut nu S-a prefacut in Fiu, nici Cel Nascut n-a devenit Tata»¹⁶⁶ (Idem, ibidem, p. 258). Cu alte cuvinte, niciodata nu s-a produs o schimbare in Dumnezeu. Daca Fiul nu S-ar fi nascut «mai inainte de toti vecii», Tatal n-ar fi fost totdeauna Tata, ci ar fi castigat aceasta insusire mai tarziu. Iar un Dumnezeu Care se schimba asa de tare inlauntrul Sau nu mai e Dumnezeu. Asemenea, Fiul n-ar fi Dumnezeu daca S-ar fi nascut in timp, ci ar fi o faptura. Sau Dumnezeul Cel vesnic S-ar fi despartit dupa o vreme in Tata si Fiu. Noi spunem ca Tatal e vesnic Tata si vesnic Dumnezeu, fara schimbare, iar Fiul, vesnic Fiu si vesnic Dumnezeu, fara schimbare. Tocmai pentru ca Tatal e vesnic, are un Fiu vesnic. «Caci n-a fost candva Tatal cand n-a fost Fiul, ci odata cu Tatal, si Fiul Care S-a nascut din El. Caci Dumnezeu nu s-ar putea numi Tata fara de Fiu. Iar daca ar fi, fara sa aiba pe Fiul, n-ar fi Tata. Si daca ar avea mai pe urma Fiu, ar deveni mai pe urma Tata si astfel S-ar schimba din a nu fi Tata in a fi Tata, lucru mai rau decat orice blasfemie»¹⁶⁷ (Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, cartea I, cap. 8, trad. cit., pp. 20-21).

Tatal si Fiul sunt doua persoane egale in Dumnezeu si in cinste, dar una e Tata si alta Fiu, avand vesnic intre ele dragostea care este intre Tata si Fiu, si anume: una vesnic dragoste de Tata si alta vesnic dragoste de Fiu.

158. Putem noi intelege nasterea aceasta dinainte de veci?

Nasterea aceasta dinainte de veci a Fiului din Tatal este o taina pe care nu o poate intelege nici mintea omului, nici a ingerului. «Tatal L-a nascut nu in modul in care omul ar putea gandi, ci asa cum numai Tatal stie. Nu numai cerurile nu cunosc nasterea Fiului, dar chiar nici toata firea ingereasca... Nici insusi Duhul Sfânt n-a vorbit in Scripturi despre nasterea Fiului din Tatal. Pentru ce iscodesti, deci, acelea pe care nici Duhul Sfânt nu le-a scris in Scripturi?»¹⁶⁸ (Sf. Chiril al Ierusalimului, Cateh. cit., p. 257). «Cand auzi ca Dumnezeu a nascut, sa nu cazi in ganduri trupesti, nici sa presupui o nastere stricacioasa. „Duh este Dumnezeu” (Ioan 4, 24); duhovniceasca este nasterea»¹⁶⁹ (Idem, ibidem, p. 252).

S-a asemanat nasterea Fiului din Tatal cu nasterea gandului din minte. S-a spus ca precum nasterea gandului din minte e duhovniceasca, asa si nasterea Fiului din Tatal e duhovniceasca; si precum indata ce exista mintea, exista si gandul, si minte fara gand nu exista, tot asa de cand exista Tatal exista si Fiul si Tatal fara Fiul nu exista. Dar si aceasta e numai o asemanare foarte nedeplina.

159. Ce inseamna „Lumina din Lumina”?

Ca sa nu ramana nici o indoiala ca Fiul, Care S-a nascut, e intru totul ca Tatal din Care S-a nascut, Simbolul spune ca asa cum nu se deosebeste lumina care se aprinde de lumina din care se aprinde, asa nu se deosebeste fiinta Fiului de fiinta Tatalui. Tot ce are prima lumina da si celei de a doua, afara de insusirea ca ea da, si cealalta primeste. Asemanarea cu lumina e si foarte potrivita cu Dumnezeu, Care e lumina cea nefacuta. Lumina e tot ce e mai bun, mai inalt, pe cand intunericul e lipsa, e stirbire, e nimicul, e raul. „Dumnezeu este lumina si nici un intuneric nu este intru El”, zice Sf. Apostol Ioan (I Ioan 1,5), iar Iisus zice: „Eu sunt Lumina lumii, cel ce imi urmeaza Mie nu va umbla intru intuneric, ci va avea lumina vietii” (Ioan 8, 12).

160. Ce inseamna „Dumnezeu adevarat din Dumnezeu adevarat”?

Egalitatea intre Tatal si Fiul e intarita si prin cuvintele: „Dumnezeu adevarat din Dumnezeu adevarat”, ca sa nu gandeasca cineva ca Fiul nu Se numeste Dumnezeu in

intelesul adevarat si ca El ar fi un Dumnezeu mai mic, cum era la pagani, care socoteau pe zeii lor de diferite grade.

„Dumnezeu adevarat din Dumnezeu adevarat” mai vrea sa spuna si aceea ca daca Fiul n-a primit Dumnezeire mai putina, nici Tatal nu S-a imputinat nascand pe Fiul. „Tatal nascand pe Fiul nu S-a schimbat. A nascut intelepciunea (I Cor. 1, 24), totusi n-a ajuns neintept. A nascut Puterea (I Cor. 1, 24), dar n-a slabit. A nascut pe Dumnezeu, dar nu S-a lipsit de Dumnezeire. Si nici El n-a pierdut ceva imputinandu-Se, sau schimbandu-Se, nici Cel nascut nu are vreo lipsa. Desavarsit este Cel care a nascut, desavarsit Cel nascut”¹⁷⁰ (Sf. Chiril al Ierusalimului, Cateh. XI, vol. I, p. 263).

161. Ce inseamna cuvintele „nascut iar nu facut”?

Desi Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu „Unul – Nascut” si ca atare Se deosebeste de toti care s-ar mai putea numi fii ai lui Dumnezeu, Parintii care au alcatuit Simbolul au tinut sa spuna, anume, ca Iisus Hristos nu e fiu facut ca toti ceilalti, ci e nascut, singurul nascut din Tatal. El nu e o faptura, fie ea chiar cea dintai si cea mai inalta faptura, cum spunea Arie, ci nu face parte dintre fapturi, deci e Dumnezeu.

162. Ce inseamna „Cel ce este de o fiinta cu Tatal”?

Ca sa se arate si mai hotarat ca Fiul nu e faptura, ca e nascut in intelesul adevarat din Tatal, s-au pus in Simbol aceste cuvinte. Lucrul pe care-l face un om nu e din fiinta lui, dar fiul care se naste din el e din fiinta lui. Tot asa e si la Dumnezeu: Toata lumea creata este fapta vointei si a lucrarii (energiei) Lui. Dar Fiul este din fiinta Lui. Sf. Ioan Damaschin spune:

„Nasterea este actul prin care se scoate din fiinta celui care naste cel ce se naste asemenea cu el dupa fiinta. Zidirea si crearea, insa, este un act extern, in care ceea ce se zideste si se creeaza nu vine din fiinta celui care zideste si creeaza, ci este ceva cu totul deosebit de el”¹⁷¹ (Dogmatica, cartea I, cap. 8, trad. D. Fecioru, p. 21). Si tot Sf. Ioan Damaschin spune ca daca Fiul e din fiinta Tatalui, e «opera firii Lui». El trebuie sa fie nascut inainte de veci, caci ceea ce tine de fiinta Dumnezeirii e vesnic, ca sa nu se schimbe firea dumnezeiasca¹⁷² (Dogmatica, cartea I, cap. 8, p. 20: „Pentru ca cel care naste sa nu sufere schimbare si sa nu fie Dumnezeu intai si Dumnezeu pe urma si sa primeasca adaugire, nasterea la El este fara de inceput si vesnica, deoarece este opera firii Sale si provine din fiinta Lui. Crearea lumii este opera vointei lui Dumnezeu si nu este impreuna vesnica cu Dumnezeu. Ea a fost adusa prin vointa si puterea Lui de la neexistenta la

existentă, dar prin această nu urmează o schimbare a firii lui Dumnezeu”). Fiind din ființa Tatălui, Fiul are aceeași ființă cu El, e «de o ființă cu Tatăl». Dar „de o ființă” nu înseamnă numai că Fiul S-a născut din ființa Tatălui și nu înseamnă nici numai că are o ființă la fel cu a Tatălui, ci ceva mai mult: că Fiul nu-Si are ființa Sa în chip despartit de a Tatălui. Ființa Tatălui nu se repetă născând pe Fiul, ca să existe aceeași ființă de două ori, cum e la oameni, ci Tatăl da Fiului, prin naștere, însăși ființa Sa, fără ca prin această să Se repete. Tatăl și Fiul sunt două persoane cu o singură ființă, cu aceeași ființă în comun. Între Tatăl și Fiul este o unitate desăvârșită după ființă, dar totuși Ei sunt deosebiți ca persoane. „Eu și Tatăl una suntem”, zice Mântuitorul (Ioan 10, 30). Una arată ființa. Eu și Tatăl arată persoanele, care sunt două. Tot așa se arată că ființa Tatălui și a Fiului e una, iar persoanele lor două, prin următoarele cuvinte ale Mântuitorului: „Credeti Mie că Eu sunt într-un Tatăl și Tatăl într-un Mine este” (Ioan 14,11); sau „Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl” (Ioan 14, 9).

O bună lamurire a acestor cuvinte ne-o dă Sf. Ioan Damaschin: «Ipostasurile sunt unite, nu în înțelesul că ele se amestecă, din înțelesul că ele se contin unul pe altul. Fiecare locuiește în celălalt, fără nici o amestecare și contopire. Ele nu sunt nici separate, nici împartite, cum le separă și le împarte Arie. Pentru a spune tot, într-un cuvânt, Dumnezeirea este neîmpartită în cele împartite, așa cum în trei sori, ce s-ar conține unul pe altul, ar fi o singură lumină într-o întreprundere launtrică»¹⁷³ (Dogmatica, cartea I, cap. 8, trad. Pr. D. Fedoru, p. 32).

163. Dacă ființa Tatălui și a Fiului e una, iar persoanele sunt două, cum ne putem păzi să nu împartim ceea ce e între ei una și să nu amestecăm ceea ce e între ei deosebit?

Chiar cuvintele de mai înainte din Simbol, despre nașterea Fiului din Tatăl, ne-au arătat nu numai egalitatea dintre Tatăl și Fiul, ci și ceea ce-I deosebeste, așa după cum cuvintele „Cel de o ființă cu Tatăl” ne arată ceea ce Le este comun. Deosebite Le sunt așa numitele însușiri personale, pe care Tatăl și Fiul nu Si le schimbă între Ei. însușirea personală a Tatălui este de a fi Tata, adică de a naște pe Fiul, sau de a da Fiului existența prin naștere, El însăși neavând existența de la nimeni. Însușirea personală a Fiului este de a fi Fiu, adică de a Se naște din Tatăl, sau de a primi existența de la Tatăl prin naștere. Însușirile personale Si le păstrează, deosebit, atât Tatăl cât și Fiul. Tatăl nu-Si trece însușirea Sa personală Fiului. Dacă Si-ar trece și însușirea personală de Tata sau de născător, S-ar confunda Tatăl cu Fiul, n-ar mai fi două ipostasuri diferite: Tatăl este nenăscut, Fiul este născut. «Iar una și aceeași

persoana nu poate sa fie nascuta si totodata nenascuta», spune Marturisirea Ortodoxa¹⁷⁴ (Marturisirea ortodoxa, I, 12).

Avand fiinta comuna, inasa, Tatal si Fiul au comune toate insusirile fiintei, adica ale Dumnezeirii. Tot ce e dumnezeiesc are nu numai Tatal, ci si Fiul. in comun au Tatal si Fiul: vesnicia, atotputernicia, vointa, bunatatea, sfintenia, slava. «Credem intr-o singura fiinta, intr-o singura Dumnezeire, intr-o singura putere, intr-o singura vointa, intr-o singura activitate, intr-un singur izvor, intr-o singura stapanire, intr-o singura domnie, intr-o singura imparatie, cunoscuta in trei ipostasuri desavarsite»¹⁷⁵ (Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, partea I, cap. 8, trad. cit., p. 19).

164. Se poate intelege cu mintea unitatea fiintei dumnezeiesti si deosebirea persoanelor?

Unitatea dupa fiinta si deosebirea in trei persoane a lui Dumnezeu este cea mai neinteleasa taina a crestinatatiei. S-a asemanat Sf. Treime cu mintea, gandul si vointa omului, care, desi sunt deosebite, fiecare cuprinde fiinta intreaga a omului. Dar asemanarea nu este multumitoare; mintea, gandul si vointa nu sunt trei ipostasuri, ci numai parti ale unuia singur. Mai potrivita ar fi asemanarea cu trei persoane omenesti care prin iubire isi unesc asa de mult gandurile, voile si simtirile, incat au ajuns sa le fie comune si par ca au un singur suflet, fara ca ele sa inceteze de a fi persoane deosebite. Dimpotriva, tocmai prin aceasta se simte fiecare mai bogata si mai fericita, ca nu e inchisa in singuratatea sa, ci e iubita de altele si iubeste pe altele, ca se afla cu acelea intr-o unitate stransa si oarecum se cuprind una pe alta. Dar niciodata persoanele omenesti nu ajung la atata dragoste, cata e intre persoanele dumnezeiesti si nici la atata unitate. in Dumnezeu inasa e din vesnicie desavarsita dragostea si desavarsita unitatea. Aceasta asemanare, fara a fi nici ea indestulatoare, ne da putinta sa intelegem ca Taina Sf. Treimi e taina dragostei desavarsite.

165. Ce inseamna „prin Carele toate s-au facut”?

Aceste cuvinte inseamna ca tot ce face Tatal face si Fiul, ca deci si lumea «a creat-o prin Fiul, a asezat-o in Fiul si ca ii poarta de grija prin Fiul». Apoi, prin aceste cuvinte, se arata inca o data ca Fiul este «de o fiinta cu Tatal» si «mai inainte de toti vecii». Caci Tatal le face pe toate prin Fiul, pentru ca nu e despartit de Fiul, ci sunt, unul in altul, una, dupa fiinta si lucrare. Din Tatal porneste orice lucrare si Fiul o indeplineste. Deci si lucrarea de creare a lumii. Si iarasi, daca toate s-au facut prin Fiul, inseamna ca Fiul a fost inainte de a se fi facut toate, inainte de a se fi facut insusi timpul care

e legat de lumea creata. Deci Fiul e din vesnicie, nu e facut. Pe de alta parte cuvintele: «Prin Carele toate s-au facut» alcatuiesc si trecerea la articolul al III-lea din Simbol, care vorbeste despre intruparea Fiului pentru mantuirea oamenilor.

166. Cum realizeaza cuvintele „prin Carele toate s-au facut” trecerea la articolul al III-lea, in care se vorbeste despre intruparea Fiului lui Dumnezeu pentru mantuirea lumii?

Daca toate le-a facut Tatal prin Fiul, atunci si mantuirea lumii trebuia s-o savarseasca tot prin Fiul. Apoi, daca in Fiul au fost asezate toate, tot Fiul trebuia sa vina si sa le stranga iarasi mai tare, in Sine, in dragostea Sa, de vreme ce, in mare parte, slabisera legaturile lor cu El si se dezbraca-sera intre ele, prin pacat. „Caci intru El au fost facute toate... si toate intru El sunt asezate... Ca intru El a binevoit (Dumnezeu) sa salasuiasca toata plinirea... Si printr-insul toate cu Sine sa le impace” (Col. 1,16-19 si 20). Creat dupa chipul Sau, omul insusi a fost facut ca sa fie un fiu al lui Dumnezeu, dupa cum este El, Fiu al Tatalui. Si cand chipul acesta se intinase, tot El a venit sa-l refaca, luand fire omeneasca si facandu-Se astfel un model mai apropiat al oamenilor.

167. Care este articolul al III-lea din Simbolul Credintei?

Articolul al treilea din Simbolul Credintei este: «Carele pentru noi oamenii si pentru a noastra mantuire S-a pogorat din ceruri si S-a intrupat de la Duhul Sfânt si din Maria Fecioara si S-a facut om».

168. Ce ne invata acest articol in intregimea lui?

Articolul al II-lea ne-a inaltat privirea de la pamant la cer, spunandu-ne ca Iisus Hristos, Care a petrecut cu oamenii pe pamant, e Fiul lui Dumnezeu, Unul - Nascut, nascut inainte de toti vecii.

Articolul al III-lea ne coboara privirile iarasi pe pamant, spre a insoti pe acest Fiu unic si vesnic in fapta Lui de intrupare, ca om, pentru a noastra mantuire.

169. Am aflat din raspunsul la intrebarile de mai inainte de ce trebuia sa Se faca Fiul lui Dumnezeu om, ca sa ne mantuiasca. Acum, sa vedem, mai indeaproape, ce trebuie sa intelegem prin cuvintele ca Fiul lui Dumnezeu S-a facut om? Nu cumva, oare, S-a schimbat prin aceasta Fiul lui Dumnezeu?

Fiul lui Dumnezeu S-a facut om cu adevarat, fara sa inceteze a fi Dumnezeu. Ramanand Dumnezeu neschimbat, El insusi S-a facut si om adevarat. Dupa intrupare, nu unul

este Fiul lui Dumnezeu si altul Fiul omului, ci unul si acelasi. Astfel, Iisus Hristos este si Dumnezeu adevarat, si om adevarat. „Fiul lui Dumnezeu primeste a Se face si a Se numi Fiul al omului, nu ceea ce a fost schimband, ca este fara de schimbare, ci ceea ce nu a fost luand, ca este iubitor de oameni”¹⁷⁶ (Sf. Grigorie Teologul, Cuvant la Sf. Lumini, 13, Migne, P. G., XXXVI, col.349 A).

Sfanta noastra Biserica a talmacit aceasta invatatura spunand ca Iisus Hristos este o persoana sau un ipostas in doua firi: «firea dumnezeiasca si firea omeneasca». Fiul lui Dumnezeu, ipostasul al doilea din Sf. Treime, a luat pe langa firea Sa dumnezeiasca, pe care o are din veci, fire omeneasca, din Fecioara Maria, facandu-Se si ipostas al firii omenesti, sau om. Cele doua firi s-au unit in persoana sau in ipostasul lui Iisus Hristos, in chip nedespartit, dar totusi fara sa se schimbe sau sa se amestece intr-una singura.

170. Avem vreo asemanare pentru aceasta Taina?

O asemanare ne ofera omul. Nu o asemanare tocmai deplina, pentru ca omul e o persoana cu o singura fire. Dar firea lui se compune din suflet si trup, asa cum Iisus Hristos are fire dumnezeiasca si fire omeneasca. Sufletul si trupul nu sunt despartite, si persoana cea unica a omului nu e impartita in doua din pricina lor. Persoana omului traieste in fiecare clipa prin amandoua si lucreaza prin amandoua. Cand priveste la ceva lucreaza si prin puterea sufletului, si prin materia ochiului. Cu toate acestea sufletul si trupul nu s-au contopit intr-una, incat sa nu mai fie nici sufletul suflet, nici trupul trup, nici nu s-au schimbat. Tot asa e in Hristos. Cele doua firi sunt unite in persoana Lui unica, in chip nedespartit si neimpartit, dar fara amestecare si fara schimbare. Tot asa sunt unite in chip nedespartit si neimpartit, dar fara amestecare si fara schimbare, lucrarile si vointele celor doua firi. Astfel, Iisus Hristos traia si lucra prin amandoua firile, in chip nedespartit si neamestecat. Cand tamadua ochiul orbului, prin firea omeneasca atingea ochiul lui, prin cea dumnezeiasca vindeca. Era o singura fapta dumnezeiasca-ome-neasca, savarsita prin doua firi, sau prin lucrarea dumnezeiasca si lucra-rea omeneasca, in mod nedespartit dar si neamestecat. Caci desi vietuiau si lucrau impreuna, firea si lucrarea dumnezeiasca nu se schimba in fire si lucrare omeneasca. Nu firea omeneasca vindeca si nu firea dumnezeiasca isi misca mana spre ochiul orbului¹⁷⁷ (Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, cartea III, cap. 15; trad. cit., p. 193). Iisus Hristos fiind o persoana in doua firi, vointe si lucrari, unul este Cel Care vointeste si lucreaza, dar prin doua vointe si doua lucrari. Unul si acelasi este Cel Care flamanzeste (dupa firea omeneasca) si inmulteste painile (dupa firea dumnezeiasca), unul si acelasi este Cel Care osteneste (dupa firea omeneasca) si vindeca pe slabanogul din Capernaum si invie pe

Lazar (dupa firea dumnezeiasca), unul si acelasi nu are unde sa-Si plece capul (dupa firea omeneasca) si e pretutindenea si chiar in Sanul Tatalui (dupa firea dumnezeiasca).

171. De ce a trebuit sa fie Iisus Hristos o persoana in doua firi?

Numai fiindca a fost o persoana in doua firi Iisus Hristos ne-a putut mantui. Daca ar fi fost doua persoane, adica pentru fiecare fire o persoana deosebita, cu alte cuvinte, daca firile ar fi fost despartite, moartea pe cruce ar fi fost numai moartea unui om si n-ar fi avut puterea sa ne rascumpere. De asemenea firea omeneasca nu s-ar fi unit cu Fiul lui Dumnezeu, ca si cu persoana ei proprie, daca n-ar fi avut cine sa omoare moartea din aceasta fire si cine s-o indumnezeiasca. Iar noi, stand in legatura cu Iisus Hristos, am sta in legatura cu o persoana omeneasca, nu cu una dumnezeiasca.

Daca firea dumnezeiasca si cea omeneasca s-ar fi amestecat intr-una singura, ca sa fie o singura fire a unei singure persoane, s-ar fi aratat ca firea noastra nu poate fi mantuita, ci numai prefacuta in altceva, poate in fire dumnezeiasca. Iar Iisus Hristos n-ar fi fost nici Dumnezeu, nici om, sau poate ar fi fost numai Dumnezeu. Nemaifiind om, n-ar fi patimit cu adevarat pentru noi si noi n-am mai putea intra in legatura cu El, ca si cu un om. Si nemaiputand intra in legatura cu El ca om, n-am mai intra in legatura nici cu Dumnezeu. Numai daca unul si acelasi a fost si Dumnezeu si om, adica a fost o singura persoana cu fire dumnezeiasca si omeneasca, a mantuit firea noastra, deci si pe noi pe toti cati vrem sa ne mantuim. Numai daca a fost cu adevarat om, a putut patimi pentru noi si numai daca a fost tot acelasi si Dumnezeu adevarat, patima Lui a fost mantuitoare si El a inaltat firea noastra. Sf. Grigorie Teologul spune: «insusi Cuvantul lui Dumnezeu... vine la chipul Sau si cu trup Se imbraca pentru trup si cu suflet intelegator pentru sufletul meu si, impreuna, pe cel asemenea cu cel asemenea curatind. Si intru toate Se face om, afara de pacat... Si Se arata Dumnezeu cu firea luata, una (adica o persoana) din amandoua (firile) cele potrivnice, din trup adica si din Duh, din care una e indumnezeita, iar alta s-a indumnezeit»¹⁷⁸ (Cuvant la Sf. Pasti).

172. Ce inseamna "pentru noi oamenii si pentru a noastra mantuire"?

Fiul lui Dumnezeu nu S-a facut om pentru placerea de a fi om, sau pentru alte fapturi, ci pentru noi oamenii. Si cand se spune «pentru noi oamenii» se intelege «pentru noi oamenii pacatosi», asa cum zice Mantui-torul la Cina cea de Taina: „Acesta, este trupul Meu care se da pentru voi” (Luca 22,19), intelegand: „pentru voi cei pacatosi”. Ded, Fiul lui Dumnezeu S-a intrupat «pentru noi, oamenii pacatosi, si pentru a noastra mantuire». Si nu se spune pentru

unii oameni, sau pentru un popor, d «pentru noi oamenii» indeobste, adica pentru toti oamenii. Dumnezeu a binevoit sa dea omului o pretuire atat de mare, incat S-a facut si El om si ramane asa in vecii vecilor, pentru a fi in stransa legatura cu noi oamenii.

173. Ce inseamna cuvintele: „S-a pogorat din cer”?

„S-a pogorat din cer” inseamna ca Fiul lui Dumnezeu a binevoit sa Se faca si Fiul al Omului, sa ia, pe langa firea Sa atotputernica, si firea noastra neputincioasa, sa Se smereasca, purtand toate ale ei, sa ia chip de rob, „sa Se deserte” (Filip. 2, 7) de slava Sa dumnezeiasca, in aratarea si lucrarea Sa omeneasca, fara sa inceteze de a fi Dumnezeu, sa umble ca om pe pamant si sa fie dispretuit de multi.

«S-a pogorat din cer» inseamna ca: „bogat fiind, pentru noi a saracit, ca noi cu saracia Lui sa ne imbogatim” (II Cor. 8, 9). Cu alte cuvinte: „El S-a facut om, ca noi sa ne facem dumnezei”¹⁷⁹ (Sf. Atanasie, Epistola catre Adelfie, VI, Migne, P. G., XXVI, col. 1078). S-a unit pe Sine cu firea noastra neputincioasa, ca firea noastra sa se faca tare si nemuritoare prin unirea cu firea Sa dumnezeiasca.

174. A parasit Fiul lui Dumnezeu cerul prin aceasta „pogorare”?

Fiul lui Dumnezeu n-a parasit cerul prin aceasta „pogorare”. Caci El n-a incetat sa fie si Dumnezeu si n-a parasit firea dumnezeiasca. Iar ca Dumnezeu e pretutindeni si cu deosebire in cer. El umbla pe pamant cu firea noastra omeneasca, dar cu firea dumnezeiasca era pretutindeni. Prin firea noastra Se afla «pogorit din cer», dar prin firea dumnezeiasca era unit cu Tatal si cu Duhul Sfânt, Se afla «in sanul Tatalui», in cer. Inusi El spune despre Sine: „Nimeni nu s-a suit la cer, decat Cel ce S-a coborat din cer, Fiul Omului, Care este in cer” (Ioan 3, 13).

175. Ce inseamna: „S-a intrupat de la Duhul Sfânt si din Maria Fecioara si S-a facut om”, si anume de ce spune in chip deosebit „S-a intrupat” si in chip deosebit „S-a facut om”? „S-a intrupat” inseamna cu deosebire „S-a zamislit”, ca inceput al intruparii. Iar „S-a facut om” inseamna cu deosebire aratarea Fiului lui Dumnezeu ca om intre oameni prin nasterea din Sf. Fecioara Maria. Dar prin cuvântul „S-a intrupat”, Sf. Parinti, care au alcatuit Simbolul, au tinut mai ales sa spuna cu hotarare ca Fiul lui Dumnezeu Si-a alcatuit trup adevarat, nu numai unul parut, cum spuneau unii eretici, si de aceea n-a venit cu el din cer, ci l-a luat din Sf. Fecioara Maria. Iar prin cuvântul „S-a facut om” au tinut sa sublinieze ca Fiul

n-a luat numai un trup fara suflet sau fara minte, cum spuneau alti eretici, ci S-a facut om deplin, cu trup si suflet cuvantator.

176. Si ce inseamna: „de la Duhul Sfânt si din Maria Fecioara”? Care este partea Duhului Sfânt si care a Fecioarei Maria in intruparea Cuvantului? Fiul lui Dumnezeu S-a zamislit ca om din Fecioara. Deci S-a zamislit fara de samanta barbatesca. Dar aceasta zamislire minunata nu s-ar fi putut face fara lucrarea Duhului Sfânt. Duhul Sfânt a facut ca Fecioara sa zamisleasca fara samanta barbatesca pe Fiul lui Dumnezeu ca om. „Iata ingerul Domnului in vis s-a aratat lui zicand: „Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria, logodnica ta, ca ce s-a zamislit intr-insa este de la Duhul Sfânt” (Matei 1, 20). De aceea spune Simbolul: «si S-a intrupat de la Duhul Sfânt si din Maria Fecioara.

Desigur, alta este partea Duhului Sfânt si alta a Fecioarei Maria in intruparea Fiului lui Dumnezeu. Sf. Duh nu-i da acestuia firea omeneasca de la sine, ba nici macar o parte din ea. intr-un asemenea caz Fecioara Maria ar fi fost numai un vas ales prin care ar fi venit Fiul lui Dumnezeu cu un trup adus intreg, sau in parte, din cer, care deci n-ar mai fi fost un trup adevarat omenesc, luat din trup omenesc.

Dar Duhul Sfânt da Fecioarei puterea sa-L zamisleasca fara de samanta barbatesca si deci fara de pacat. „Si a zis Maria catre inger: „Cum va fi mie aceasta, de vreme ce eu nu stiu de barbat? Si raspunzand ingerul a zis: „Duhul Sfânt Se va pogori peste tine si puterea Celui Preainalt te va umbri...” (Luca 1, 34-35).

177. Duhul Sfânt a fost singur in Fecioara, cand aceasta a zamislit pe Fiul lui Dumnezeu ca om?

N-a fost singur. in acest caz ea ar fi zamislit un om despartit de Dumnezeu. Ci insusi Fiul lui Dumnezeu era din acest moment in ea, Duhul Sfânt fiind nedespartit de El. Fiul lui Dumnezeu a fost nedespartit de firea Sa omeneasca din prima clipa a existentei ei, din clipa zamislierii. De aceea spune Simbolul despre El insusi ca „S-a intrupat”, adica Si-a alcatuit din Fecioara Maria firea omeneasca. Dar Duhul Sfânt i-a dat putere Mariei sa-L primeasca pe Fiul lui Dumnezeu in ea, ca pe cel ce incepe sa-si alcatuiasca trupul din ea. Caci Dumnezeu lucreaza asupra oameni-lor totdeauna prin Duhul Sfânt.

Sf. Ioan Damaschin spune: «Duhul Sfânt S-a pogorat peste ea... dandu-i puterea de a primi Dumnezeirea Cuvantului si puterea de a naste. Atunci a umbrit-o intelepciunea ipostatica si Puterea Prea inaltului Dumnezeu, adica Fiul lui Dumnezeu, Cel de o fiinta cu

Tatal, ca o samanta dumnezeiasca si Si-a alcatuit Lui-si din sangiurile ei trup insufletit»¹⁸⁰ (Dogmatica, cartea III, cap. 2, trad. cit., p. 147).

178. Cine a fost Fecioara Maria?

A fost o fecioara din semintia lui David, din care trebuia, dupa fagaduinta dumnezeiasca, sa Se nasca Mantuitorul. Ea traise in curatie desavarsita si era logodita cu Iosif, un barbat batran din aceeasi semintie, dar ea avea de gand sa traiasca in feciorie, caci se fagaduise lui Dumnezeu sa duca o viata de fecioara. De aceea, cand ingerul ii aduce vestea ca va naste pe Fiul lui Dumnezeu, ea intreaba: „Cum va fi mie aceasta, de vreme ce nu stiu de barbat?” (Luca 1, 34). Desi ingerul nu spusese cum va naste, ca sa poata intelege ca aceasta se va intampla in viitor, ea totusi se mira, pentru ca era hotarata ca si in viitor sa nu stie de barbat. Ea zamisleste pe Fiul lui Dumnezeu ca fecioara. Sfanta Scriptura ne spune ca dupa ce „S-a aflat avand in pantece”, Iosif se gandea s-o para-seasca, dar ingerul Domnului i s-a aratat in vis spunandu-i sa nu-i fie teama sa ia pe logodnica lui, „caci ceea ce s-a zamislit intr-insa de la Duhul Sfânt este” (Matei 1, 20).

179. Asadar, Sf. Maria a ramas totdeauna fecioara?

Da. Ea a ramas fecioara totdeauna, deci atat la nastere, cat si dupa aceea. De aceea Biserica noastra ii zice «pururea Fecioara».

180. Avem temeiuri pentru adevarul acesta in Sfanta Scriptura si in Sf. Traditie?

Da. Ca fecioria ei a ramas nestricata si la nastere, invatam de la proo-rocul Iezechiel care spune: „Apoi m-a dus barbatul acela inapoi la poarta cea dinafara a templului, spre rasarit, si aceasta era inchisa. Si mi-a zis Domnul: „Poarta aceasta va fi inchisa, nu se va deschide si nici un om nu va intra pe ea, cai Domnul Dumnezeul lui Israil a intrat pe ea. De aceea va fi inchisa” (Iez. 44, 1-2).

Daca n-ar fi ramas fecioara si la nastere, ea n-ar mai fi fost «pururea Fecioara». Sf. Maxim Marturisorul zice: «Cu adevarat zamislirea si nasterea au fost cu totul curate si neatinsse de samanta si de stricaciune si de aceea Maica Celui nascut din ea e fecioara si dupa nastere, ramanand prin nastere si mai nepatimitoare, ceea ce e cu totul strain firii si mai presus de ratiune... Lucru si auzire cu adevarat minunate e ca s-a facut nastere si iesire de prunc, inchizitorile madularelor de nastere ale celei ce a nascut nedeschizandu-se»¹⁸¹ (Ambiguorum liber. Migne, R G., XCI, col. 1276).

Iar ca Sf. Maria a ramas fecioara si dupa nastere se vede de acolo ca Iisus, pe cand Se afla pe cruce, a incredintat-o in grija Apostolului Ioan, spunand Maicii Sale: „Femeie, iata fiul tau”, iar Apostolului Ioan: „Iata mama ta” (Ioan 19, 26-27). Daca Sf. Maria ar fi avut si alti fii, ar fi lasat-o in grija lor.

Dar e si la mintea omului ca, dupa ce s-au petrecut cu ea lucruri atat de minunate, ea nu se mai putea gandi sa se coboare la o viata de rand. Daca Apostolii si-au inchinat viata lor intreaga lui Iisus, indata ce L-au cunoscut, primind chiar moartea pentru El, putem socoti oare ca Sf. Maria, Maica Lui, aleasa, pentru curatia ei, dintre toate femeile pamantului, ca sa Se nasca din ea Domnul, ar fi fost mai prejos de ei?

181. De ce cinstim pe Sf. Fecioara Maria si-i inchinam zile de sarbatoare?

Pentru ca insusi Dumnezeu a invrednicit-o de cinstea cea mai mare, de a naste pe Mesia, si a vestit lucrul acesta prin profeti (Fac. 3, 15; Isaia 7, 14; Ier. 23, 5-6; Iez. 44, 1-3).

A cinstit-o ingerul buneii-vestiri, inchinandu-i-se si numind-o: „plina de har” si „binecuvantata intre femei” (Luca 1, 28).

A cinstit-o Elisabeta, mama lui Ioan Botezatorul, numind-o: „bine-cuvantata intre femei” si „Maica Domnului” (Luca 1, 40-43).

A cinstit-o Fiul ei, Care in copilarie ii era supus (Luca 2, 51), iar mai apoi, pe Cruce fiind, S-a ingrijit de ea, dand-o in seama Apostolului Ioan (Ioan 19, 26-27).

Au cinstit-o oamenii din multime, fericind-o pentru a fi nascut pe Fiul lui Dumnezeu. Iar Fiul ei a intarit aceasta cinstire, zicand: „asa este” (Luca 11, 27-28). Ea insasi a graiit sub insuflarea Duhului Sfant, ca „I-a facut marire. Cel Puternic” si ca de acum „o vor fericii toate neamurile” (Luca 1, 48-49).

Iata de ce se cuvine ca si noi, cu atat mai mult, sa cinstim pe Sf. Fecioara Maria.

182. Este mai mare cinstirea Sf. Fecioare Maria decat cinstirea adusa altor sfinti?

Da, este mai mare, pentru ca ea este cea dintai intre sfinti. Iata de ce cinstirea adusa ei o numim preacinstire, iar pe ea, Preacinstita.

183. De ce Sf. Fecioara Maria este cea dintai intre sfinti?

Este cea dintai intre ei, pentru ca a primit de la Dumnezeu cinstea cea mai mare, de a naste pe Mesia. Zamislind in pantecele ei pe Mesia, de la Duhul Sfant, ea a fost curatita de pacate, ca nici un alt om, oricat de sfant ar fi fost acesta. Ea a fost apoi vestita de Dumnezeu si de profeti ca va avea o deosebita cinste, cum nu s-a mai spus despre nici un alt sfant.

Despre Ioan Botezatorul stim ca a fost cel mai mare intre profeti (Luca 7, 28), deoarece insasi venirea lui a fost profetita de alti profeti (Matei 3, 1; Isaia 44, 3). Sf. Fecioara Maria este inasa cea dintai intre sfinti, de aceea si cinstirea ei este preacinstire.

184. Dar in Sf. Scriptura se vorbeste de niste „fratii” ai Domnului. Care sunt acestia? Este adevarat ca in Sf. Scriptura se vorbeste de astfel de „fratii”. Sfanta Evanghelie ne spune ca, odata cand predica Iisus: „inca graind El multilor, iara mama Lui si fratii Lui stateau afara, cautand sa vorbeasca cu El” (Matei 12, 46; Luca 8, 19). Alta data, cand predica in sinagoga din Nazaret, iudeii se mirau intreband: „Au nu este Acesta feciorul teslarului? Au nu se numeste mama Lui Maria si fratii Lui: Iacov si Iosi si Simon si Iuda? Si surorile Lui au nu sunt toate la noi?” (Matei 13, 55-56; vezi si Mareu 6, 3; alte locuri despre „fratii” Domnului: Ioan 2, 12 si 7, 3; Fapte 1,14; I Cor. 9, 5; Gal. 1.19). Aici sunt dati chiar cu numele de „fratii” Domnului.

Dar lucrul sigur e ca acestia n-au fost fiii Sf. Fecioare Maria, ci ai unei alte Marii, numita in Sfanta Scriptura uneori „cealalta Marie” sau „Maria lui Cleopa”. Despre aceasta se spune ca era mama lui Iacov si Iosi, doi din pomenitii frati ai Domnului. „Si erau acolo multe femei, privind de departe,... intre care era Maria-Magdalena si Maria, mama lui Iacov si a lui Iosi” (Matei 27, 55-56; 28, 1; Marcu 15, 40, 47; 16, 1; Luca 24, 10; Ioan 19, 25). Acesti asa zisi „fratii” ai Domnului erau niste veri sau alte rude ale Lui, caci in Sfanta Scriptura se numesc „fratii” si alte rude mai apropiate. Asa, Avraam numeste pe Lot „frate”, desi ii era nepot de frate (Fac. 11, 27; 12, 5; 14, 12, 14, 16).

185. Daca Mantuitorul n-a avut dupa El frati, in ce inteles Se numeste El „intaiul nascut” (Matei 1, 24)?

In Vechiul Testament „intaiul nascut”, atat dintre oameni cat si dintre animale, era inchinat lui Dumnezeu (Ies. 13, 2). De aceea chiar daca nu mai erau dupa el alti nascuti, se numea tot „intaiul nascut”, si nu „singurul nascut”, pentru ca „intaiul nascut” inseamna sfintit, inchinat lui Dumnezeu. Prin el se castiga mila de la Dumnezeu pentru oameni. La oameni primul nascut era ca un fel de preot pentru fratii sai in fata lui Dumnezeu, iar la animale era adus ca jertfa lui Dumnezeu.

Domnul nostru Iisus Hristos a primit numele de «intaiul nascut», desi a fost „singurul nascut”, ca sa se arate ca El, ca om, e intaiul nascut la viata cea noua dintre toti fratii „ca sa fie El intaiul nascut intre multi frati” (Rom. 8, 29).

Pe de alta parte El a fost atat preotul adevarat, cat si jertfa adevarata pentru toti oamenii, castigand de fapt iertarea pentru toti.

186. De ce numim pe Sf. Maria nu numai „Pururea Fecioara”, ci si „Prea Curata”?

Pentru ca ea n-a savarsit nici un pacat, nici cu gandul, nici cu cuvantul, nici cu lucrul. Acest dar i s-a dat printr-un har deosebit de mare, de care vorbeste ingerul cand ii vesteste ca va naste pe Fiul lui Dumnezeu. „Bucura-te ceea ce esti plina de har, Domnul este cu tine” (Luca 1, 22). Marturisirea lui Mitrofan Critopol spune: «Fiindca a fost randuita de Dumnezeu spre un scop mare si cu totul deosebit... i s-a dat de Dumnezeu un mare si deosebit dar, acela de a nu pacatui»¹⁸² (Cap. XVII). Desigur darul acesta s-a intilnit cu straduinta ei cu totul deosebita de a trai in curatie deplina.

Ea e Prea Curata insa si pentru ca in acelasi timp, in care i s-a dat puterea de a primi pe Fiul lui Dumnezeu spre a-L naste, a fost „curatita” de pacatul stramosesc. Sf. Ioan Damaschin zice: «Deci, dupa consimtamentul Fecioarei, Duhul cel Sfant S-a pogorat peste ea potrivit cuvantului Domnului, pe care l-a spus ingerul, curatind-o si dandu-i in acelasi timp si puterea de a primi Dumnezeirea Cuvantului si puterea de a naste»¹⁸³ (Dogmatica, cartea III, cap. II, trad. cit., p. 147).

Fecioara nu s-a zamislit fara pacatul stramosesc, cum sustin unii, caci ingerul ii spune: „Nu te teme Marie, ca ai aflat har la Dumnezeu” (Luca 1, 30), deci harul acesta l-a primit in timpul vietii ei, iar nu de la zamislirea ei. Altfel unde ar mai fi fost stradania ei dupa curatie, pe care luand-o in seama Domnul, a hotarat sa Se intrupezze din ea?

187. De ce numim pe Fecioara si „Nascatoare de Dumnezeu”, sau „Maica lui Dumnezeu”?

Pentru ca Cel ce S-a nascut din ea, dupa firea omeneasca, e insusi Fiul lui Dumnezeu si Dumnezeu. Iisus Hristos e o singura persoana in doua firi: e persoana lui Dumnezeu Cuvantul, Care ca Dumnezeu, sau ca persoana a firii dumnezeiesti, e nascut dinainte de veci din Tata, iar ca om, sau ca persoana a firii omenesti, e nascut in timp din Fecioara Maria. Una si aceeasi persoana S-a nascut si din Tatal si din Maria: din Tatal dupa firea dumnezeiasca, din Maria dupa firea omeneasca. Deci, tot Fiul lui Dumnezeu S-a facut si Fiul Mariei. Nu se poate spune ca din Fecioara s-a nascut numai firea omeneasca a lui Hristos, caci nu se naste o fire, ci se naste o persoana prin acea fire. Iar persoana firii omenesti a lui Iisus Hristos era insusi Fiul lui Dumnezeu.

Daca n-am recunoaste ca Fecioara Maria e Nascatoare de Dumnezeu, n-am socoti persoana nascuta din ea si Dumnezeu, ci numai om. Iar daca Iisus ar fi fost numai om, nu ne-ar fi putut mantui. Intreaga noastra mantuire isi are deci temelia in faptul ca Sf. Fecioara Maria a fost Nascatoare de Dumnezeu. Cine nu crede in aceasta, nu crede ca a fost mantuit, caci nu crede ca Iisus Hristos, nascut din Maria, este Fiul lui Dumnezeu. De aici se vede cat de mult gresesc cei ce nu cinstesc pe Fecioara Maria, ca Maica Domnului. Ei nu cred ingerului Gavriil, care spune Fecioarei: „Acesta va fi mare si Fiul Celui Preainalt se va chema” (Luca 1, 32); nici Sf. Apostol Pavel, care spune ca la plinirea vremii „a trimis Dumnezeu pe Fiul Sau cel nascut din femeie” (Gal. 4, 4). Sfanta noastra Biserica cinsteste pe Fecioara ca Nascatoare de Dumnezeu in cantari neasemanat de frumoase: «Primit-ai in pantece pe Cuvantul si ai purtat pe Cel ce poarta toate si ai hranit cu lapte, ceea ce esti curata, pe Cela ce hraneste toata lumea». Sau iarasi: «cea din veci se descopera astazi! Dumnezeu Cuvantul, Fiu Fecioarei Se face»¹⁸⁴ (Acatistul Prea Sfintei Nascatoare de Dumnezeu).

188. Daca Fiul lui Dumnezeu S-a facut om deplin, om intru toate asemenea noua, de ce S-a intrupat de la Duhul Sfânt si din Fecioara si nu S-a nascut ca orice om pe cale fireasca?

Din doua motive S-a intrupat Fiul lui Dumnezeu de la Duhul Sfânt si din Fecioara: intai ca sa se arate ca venirea Fiului lui Dumnezeu pe pamant ca om si mantuirea noastra nu puteau atarna de puterea omeneasca, ci de hotararea lui Dumnezeu. Al doilea, pentru ca, desi S-a facut om intru toate asemenea noua, El S-a zamislit fara pacatul stramosesc cu care se zamislesc toti oamenii. Dar zamislirea fara de pacatul stramosesc nu s-ar fi putut face fara lucrarea Duhului Sfânt, Care a pastrat-o pe Sf. Fecioara curata de orice intinare. Astfel, Iisus Hristos S-a nascut fara de pacat stramosesc. Dar El n-a savarsit pacat nici dupa aceea. Si nu numai ca n-a savarsit pacat, dar nici nu putea savarsi.

189. De ce nu putea savarsi pacat?

Pentru ca Cel ce S-a nascut din Fecioara Maria este Dumnezeu insusi, anume Fiul lui Dumnezeu Care Se face om pentru noi. Cel ce lucreaza cele ale firii este persoana insasi. Or, in Iisus Hristos, Cel ce lucreaza prin firea omeneasca este Dumnezeu insusi, Care lucreaza in acelasi timp si prin firea Sa dumnezeiasca. De aceea, Iisus Hristos, Dumnezeu - Omul, nici nu putea pacatui. Daca ar fi putut pacatui Iisus Hristos, insusi Dumnezeu ar fi putut pacatui. Dar Dumnezeu nu poate pacatui, caci pacatul e fapta impotriva lui Dumnezeu, si cum ar fi putut Dumnezeu lucra impotriva Sa?

190. Dar daca n-a putut pacatui, a mai fost El om adevarat?

Da, a fost, caci pacatul nu tine de firea omeneasca. Adam, la inceput, n-a avut pacatul in fire. Pacatul, dimpotriva, stirbeste firea, o slabeste. Viata, dupa fire, o redobandeste omul de-abia cand scapa de pacat, spun Sfintii Parinti.

191. Dar daca Iisus Hristos n-a putut pacatui, cum se inteleg ispitele cu care s-a apropiat Satana de El si cum mai este El pilda pentru noi ca sa luptam cu pacatul?

Mantuitorul n-a putut pacatui si nici o inclinare spre pacat nu se afla in El. Dar El a mostenit impreuna cu noi slabiciunile nepatimase: foamea, setea, trebuinta de odihna, de somn, frica de moarte, putinta de a suferi durere. Satana s-a folosit de starile acestea din Iisus pentru a-L ispiti sa si le astampere intr-un fel cum nu trebuia, adica mai mult decat trebuia, sau cand nu trebuia. Dar Iisus a respins ispita din primul moment, neprimind-o inlauntrul Sau si a rabdat cu barbatie ostenele, foamea, durerea si a biruit frica de moarte. In aceasta El ne este pilda si noua. Caci daca rabdam si noi, ca El, ostenele si durerile, putem respinge si noi ispita. Iar de rabdat putem rabda si noi, caci si noi il avem pe El in noi.

192. Vorbeste Sfanta Scriptura despre lipsa de pacat a Mantuitorului?

Da. Chiar Mantuitorul spune catre iudei: „Cine dintre voi Ma vadeste pe Mine de pacat?” (Ioan 8, 46). Iar Sf. Apostol Pavel arata ca Iisus Hristos a fost fara de pacat, dar ca in acelasi timp a purtat neputintele noastre de pe urma pacatului si a fost ispitit. „Ca nu avem Arhiereu care sa nu poata suferi cu noi in slabiciunile noastre, ci ispitit intru toate dupa asemanarea noastra, afara de pacat” (Evr. 4, 15).

193. A fost de trebuinta pentru mantuirea noastra ca Iisus Hristos sa fie fara de pacat?

Da. Numai fiindca „n-a savarsit nici un pacat, nici s-a aflat viclesug in gura Lui” (I Petru 2, 22), Iisus n-a murit pentru pacatele Sale, ci „pentru faradelegile noastre”, rascumparandu-ne de ele (Isaia 53, 5, 9). Numai fiindca a fost fara pacat, a putut da Tatalui o viata curata de ascultare, rascumparand neascultarea noastra. Numai fiindca a fost fara de pacat, moartea nu L-a putut tine, caci n-avea drept asupra Lui, ci a inviat, ca dupa El sa inviem si noi toti, cei ce credem in El. Si numai fiindca a fost fara pacat, ne este si noua pilda de viata neprihanita.

194. Care este articolul al IV-lea din Simbolul Credintei?

Articolul al patrulea din Simbolul Credintei este: „Si S-a rastignit pentru noi in zilele lui Pontiu Pilat, si a patimit si S-a ingropat”.

195. Ce cuprinde acest articol in intregul lui?

Dupa ce articolul III ne-a spus ca Fiul lui Dumnezeu S-a facut om ca sa ne mantuiasca, articolul IV ne spune cum ne-a mantuit El, odata ce S-a facut om. Caci a trebuit mai intai ca Fiul lui Dumnezeu sa Se faca om si apoi sa ne mantuiasca.

196. Cand a inceput Iisus lucrarea de mantuire a omului? Trebuie sa despartim cu totul intruparea Domnului de lucrarea Lui mantuitoare?

Nu trebuie sa le despartim. Desigur, altceva este aprinderea focului si altceva fierberea apei. Dar apa incepe sa se incalzeasca, deci sa inainteze spre fierbere, chiar in clipa aprinderii focului. Tot asa, altceva e intruparea si altceva lucrarea Lui, prin care ne-a mantuit. Totusi mantuirea noastra a inceput chiar prin intruparea Fiului lui Dumnezeu. Caci chiar prin intrupare a facut inceput innoirii firii noastre luata de El, fara de pacat. Dar ca sa fie izbavita de pacat firea tuturor celor ce voiau acest lucru, trebuia ca Fiul lui Dumnezeu sa-Si dea firea Sa omeneasca la moarte pentru noi toti. Pe de alta parte numai prin moarte a scapat El firea Sa omeneasca si de slabiciunile ei: de foame, de osteneala, de boala, de durere, de moarte. Rabdandu-le pe toate acestea cu tarie pana la capat, a facut firea Sa omeneasca mai tare ca ele, a scapat-o de ele si totodata ne-a rascumparat pe noi toti de pacat si de moarte. Asadar, mantuirea incepe cu intruparea. Dar deplin ea se infaptuieste prin moartea lui Iisus Hristos pe cruce si prin invierea Lui. Biruinta se castiga prin lupta. Dar primul pas spre ea s-a facut prin asezarea ostasilor in linie de bataie. Sf. Atanasie spune: «Dupa cum daca un imparat coboara intr-un oras si isi ia locuinta intr-una din casele din el, nu numai ca acest oras primeste o cinste mare, dar nici un dusman sau talhar nu indrazneste sa-l atace, caci chiar si numai prezenta imparatului este pentru el o pavaza, tot astfel si imparatul cerurilor: din moment ce a coborat in tinutul omenirii noastre si a locuit intr-un trup ca al nostru toate atacurile dusmanilor contra omului au fost infrante, iar stricaciunea mortii, puternica odinioara, a incetat»¹⁸⁵ (Despre intruparea Cuvantului, cap. IX, P. G., XV, col. 1120; vezi si Sfantul Atanasie cel Mare, Scrieri, Partea I, in „P.S.B.”, traducere, introducere si note de Pr. prof. Dumitru Staniloae, Bucuresti, 1987, p. 101).

197. De ce „S-a rastignit (Domnul) pentru noi”?

În urma pacatului stramosesc, toti oamenii erau supusi pedepsei mortii (Rom. 5, 12), ca unii care dispretuiau marirea lui Dumnezeu. În acelasi timp moartea era urmarea slabiciunii si a tulburarii, intrate în firea noastra prin pacat, datorita faptului ca firea noastra traia potrivit Legii lui Dumnezeu, care a fost asezata în toate si pe care trebuie sa o pazeasca toate.

Dar iubirea lui Dumnezeu nu voia ca toti oamenii sa se duca la moarte vesnica. Insa nici nu putea lasa dispretuita marirea Sa si nerestabilita în firea omeneasca Legea Sa. Unde nu e respectata o randuiala, e o tulburare necontenita, care alunga linistea si face cu neputinta propasi-rea în bine.

Deci, numai asa puteau fi scapati oamenii de pedeapsa mortii, gasindu-se cineva, chiar din partea lor, care sa restabileasca în firea sa omeneasca respectul Legii dumnezeiesti si sa rabde pedeapsa mortii ceruta de marirea dumnezeiasca, dar nu pentru pacatul sau, ci al tuturor oamenilor. Trebuia, asadar, un om fara de pacat si în acelasi timp un om care sa valoreze cat toti oamenii si chiar mai mult decat toti oamenii laolalta. Dintre oameni nu se putea ivi cineva care sa indeplineasca aceste conditii. De aceea, în intelegiunea Sa, a facut Dumnezeu pe insusi Fiul Sau om fara de pacat. Acesta a restabilit prin viata Sa curata respectul Legii lui Dumnezeu în firea Sa omeneasca si prin moartea Sa a rascumparat pe fratii Sai de la pedeapsa mortii. De aceea S-a rastignit Fiul lui Dumnezeu pentru noi. Prin toate jertfele de animale dinainte de Hristos, oamenii cautau sa dea lui Dumnezeu ceva în schimb pentru viata lor. Dar vietile de animale erau de mai putin pret decat viata lor. De aceea oamenii nu puteau scapa prin ele. Trebuia o jertfa de acelasi pret cu viata lor si chiar de un pret mai mare ca viata lor intinata. Jertfa aceasta a adus-o Fiul lui Dumnezeu ca om, varsand un sange mai de pret decat al tuturor animalelor si al tuturor oamenilor si rascumparand prin el pe oameni de toate pacatele.

Crucea a fost altarul pe care s-a adus jertfa adevarata pentru oamenii din toate timpurile. Iisus a fost si jertfa adevarata, si preotul care a adus-o, castigand de fapt mantuirea noastra. „Iar Hristos venind Arhiepiscopul bunatatilor viitoare, nu prin sange de tauri si de vitei, ci cu însusi sangele Sau a intrat El o data pentru totdeauna în Sfanta Sfintelor, si a dobandit o vesnica rascumparare. Ca de vreme ce sangele taurilor si al tapilor si cenusa de junince, stropind pe cei spurcati, îi sfinteste spre curatirea trupului, cu cat mai vartos sangele lui Hristos, Care prin Duhul cel vesnic S-a adus lui Dumnezeu pe Sine jertfa fara de prihana, va curati cugetul nostru de faptele cele moarte ca sa slujiti Dumnezeului celui viu” (Evr. 9, 11-14).

Iar Sf. Chiril al Ierusalimului zice: «Mantuitorul a suferit toate aceste patimi ca sa impace prin sangele crucii pe cele din cer si pe cele de pe pamant (Col. 1, 20). Din pricina pacatelor eram dusmanii lui Dumnezeu si Dumnezeu hotarase ca pacatosul sa moara. Trebuia sa se intample una din doua: sau ca Dumnezeu, ca Unul ce-Si indeplineste spusele, sa-i omoare pe toti, sau sa anuleze hotararea, ca Unul ce este iubitor de oameni. Totusi priveste la intelepciunea lui Dumnezeu! A mentinut ca adevarata si hotararea, si Si-a aratat cu putere si iubirea de oameni. in trupul rastignit pe lemnul crucii Hristos a luat pacatele, pentru ca prin moartea Lui noi sa murim pentru pacate si sa traим pentru dreptate (I Petru 2, 24). Nu era om de rand Cel ce a murit pentru noi. Nu era o oaie necuvantatoare. Nu era inger numai, ci Dumnezeu intrupat. Nu era atat de mare nelegiuirea pacatosilor, pe cat de mare era dreptatea Celui care a murit pentru noi”¹⁸⁶ (Cateheza XIII, trad. cit., vol. II, p. 349).

198. De ce a trebuit sa moara Iisus Hristos pentru noi tocmai rastignit pe cruce?

Pentru mai multe pricini. insemnam cateva: a) ca sa moara inaltat spre cer, dar cu privirea si cu bratele deschise spre lume, aratand ca Se aduce jertfa Tatalui, dar cu iubire fata de lume; b) ca sa moara cu incetul si deci ca patima Lui, rabdata fara cartire, sa fie mai indelungata si ca sangele Lui sa se scurga staruitor peste pacatele lumii, spre a le spala; c) dar mai ales pentru ca moartea prin rastignirea pe cruce era moartea cea mai rusinoasa (Deut, 21, 23; Gal. 3, 13), si la ea erau osanditi cei mai mari talhari. Prin aceasta s-a aratat pana unde coborase ticalosia noastra, incat am fost in stare sa socotim pe Cel ce era bunatatea intrupata ca pe cel mai rau, incat am fost in stare sa ne smintim de Cel mai bun ca de cel mai nevrednic. Daca pacatul e neascultare de Dumnezeu si lucrare impotriva Lui, rastignirea lui Iisus Hristos de catre oameni, fiind cea mai dusmanoasa fapta impotriva lui Dumnezeu, e cea mai grozava fapta a pacatului din om. Chiar in aceasta decadere s-a aratat, in acelasi timp, si pedeapsa lui Dumnezeu asupra noastra; d) dar in acelasi timp, in suferirea mortii celei mai rusinoase din partea Fiului lui Dumnezeu, s-a aratat dt de totala a fost smerenia si iubirea Lui pentru noi.

Asadar, de cate ori ne gandim la moartea pe cruce a Domnului, trebuie sa ne aducem aminte de grozavia pacatelor noastre, aratate chiar in aceasta fapta rusinoasa a noastra, dar, in acelasi timp, de iubirea nemarginita a Domnului, Care a spalat pacatele noastre tocmai in clipa cand noi ni le aratam in fapta cea mai ticaloasa.

Pe crucea Domnului de pe Golgota s-au intalnit cea mai urata fapta a pacatului omenesc cu cea mai mare fapta a iubirii Domnului si pe ea iubirea dumnezeiasca a ars pacatul. Sf. Maxim Marturisorul zice: „Acesta a fost, asadar, scopul Domnului, ca pe de o

parte sa asculte de Tatal pana la moarte, ca un om, pentru noi pazind porunca iubirii, iar pe de alta sa biruiasca pe diavol, patimind de la el prin carturarii si fariseii pusi la lucru de el. Astfel, prin faptul ca S-a lasat de bunavoie invins, a invins pe cel ce nadajduia sa-L invinga si a scapat lumea de stapanirea lui”¹⁸⁷ (Cuvant ascetic, cap. XIX, Filoc. II, p. 9).

199. Dar daca crucea a fost o unealta de tortura rusinoasa si dureroasa pentru Domnul, e bine sa o cinstim?

Trebuie sa o cinstim cat se poate mai mult, caci Domnul imbratisat-o cu iubire si pe ea a ars ca pe un altar pacatul nostru. Crucea arata rusinea noastra, nu a Domnului; din partea Domnului arata iubire. Deci, gandul la ea ne face pe de o parte sa ne rusinam si sa ne caim de pacatele noastre si sa luptam impotriva lor, imbratisand si noi crucea cum a imbratisat-o Domnul, pe de alta, sa ne induiosam de iubirea Lui, Care ne-a mantuit prin ea de ele si sa o slavim.

Nu te gandesti la ostenele si la suferintele ce le-au indurat parintii tai de pe urma neascultarii tale? Rusinezi amintirea lor prin aceasta? Nu, dimpotriva, slavesti iubirea lor fata de tine si sporesti cainta ta. Dar nici Hristos nu Se rusineaza de crucea Sa. Caci ea este fapta cea mai inalta a iubirii Sale fata de noi. Se va rusina El de iubirea Sa fata de noi, aratata pe Cruce? Nu, ci pururea si-o aminteste si ne-o aminteste, caci prin ea ne-a sters pacatele si prin faptul ca ne-o aminteste ne castiga iubirea noastra fata de El. El mereu ne spune la Sf. Liturghie ca Si-a varsat sangele pentru noi si ne indeamna sa ne amintim de moartea Lui, se intelege de moartea pe cruce. „Ca de cate ori veti manca painea aceasta si veti bea paharul acesta, moartea Domnului vestiti pana cand va veni” (I Cor. 11, 26).

La Domnul nostru Iisus Hristos nu ne putem gandi fara sa-L vedem rastignit pe cruce. Iar la Cruce ne gandim, tocmai pentru ca ne gandim la Hristos, Care S-a rastignit pe ea, deci nu ne putem gandi la ea decat vazand cu ochii sufletului pe Hristos pe ea. Hristos si Crucea Sa sunt nedespartiti. Crucea a devenit „semnul Fiului Omului”, Ea se va arata pe cer impreuna cu Ei (Matei 24, 30), cand va veni sa judece lumea, ca sa rusineze pe cei ce nu s-au cait si nu au primit iubirea Lui cat au vietuit in lume. Apoi Crucea este altarul pe care s-a adus cea mai inalta jertfa si orice altar trebuie cinstit (Ies. 29, 37).

200. Mai sunt si alte locuri in Sfanta Scriptura care ne arata datoria de a cinsti Crucea?

Sf. Apostol Pavel se lauda cu Crucea Domnului si o socoteste puterea lui Dumnezeu: „Cuvantul Crucii celor pieritori nebunie este, iar noua, celor care ne mantuim,

puterea lui Dumnezeu este” (I Cor. 1,18). Si iarasi:„, Iar mie sa nu-mi fie a ma lauda decat numai in Crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este rastignita pentru mine si eu pentru lume!” (Gal. 6, 14). Aici Apostolul arata ca precum Crucea inseamna dreptatea lui Dumnezeu, Care a pedepsit pacatele pe cruce, si iubirea fata de noi a Domnului nostru Iisus Hristos care le-a omorat, asa inseamna ea si straduinta noastra de a le omori in noi prin osteneli si infranari proprii, cu ajutorul lui Iisus Hristos si prin iubirea fata de El. Sfanta Scriptura socoteste Crucea mijlocul prin care Dumnezeu ne-a impacat cu Sine, locul pe care s-a surpat peretele ce ne despartea de Dumnezeu, locul pe care au fost infrante duhurile rele, focul in care a fost ars zapisul lor impotriva noastra. Prin Jertfa Crucii, Dumnezeu, Care Se indepartase de noi, a imbratisat iarasi omenirea, ca pe una ce a platit datoria pentru pacat. Pe Cruce s-a omorat vrajba, pe Cruce a impacat Iisus Hristos, in Sine, pe Dumnezeu cu oamenii. Crucea e locul pe care s-a facut impacarea noastra cu Dumnezeu si, de cate ori facem semnul ei, ne gandim la ea cu credinta, aratam ca primim aceasta impacare si ca ne intalnim cu El pe acest loc, sau in acest semn al pacii. „Caci El este pacea noastra, El, Care a facut din cele doua - una, surpand peretele din mijloc al despartiturii,... ca, intru Sine, pe cei doi sa-i zideasca intr-un singur om nou si sa intemeieze pacea. Sa-i impace cu Dumnezeu pe amandoi, uniti intr-un trup. prin cruce, omorand prin ea vrajmasia” (Efes. 2, 14-16). „, Caci in El a binevoit (Dumnezeu) sa salasluiasca toata plinirea. Si printr-Insul toate cu Sine sa le impace, pe cele de pe pamant, cu cele din ceruri, facand pace prin El, prin sangele Crucii Sale” (Col. 1, 19-21). „, Stergand zapisul ce era asupra noastra, caci ne era potrivnic noua cu randuierile lui, si pe acela l-a luat din mijloc, pironindu-l pe orice. Dezbracand (de putere) incepatoarele si domniile, le-a facut de ocară in vazul tuturor, biruind asupra lor prin Cruce” (Col. 2,14 si 15). Prin Cruce S-a inaltat Iisus Hristos la marire (Filip. 2, 8, 9; Luca 24, 26; Ioan 17,1). Daca ar fi fost lucru de rusine pentru El, nu S-ar fi inaltat prin ea.

Crucea e semnul care apara pe cei ce-1 au in frunte (Iez. 9, 4-6), sau pecetea lui Dumnezeu, care pastreaza nevatamati pe cei ce o au intiparita pe ei (Apoc. 7, 2-3; 9, 4). Mantuitorul insusi spune: „Cel ce voieste sa vina dupa Mine sa se lepede de sine, sa-si ia crucea si sa-Mi urmeze Mie” (Marcu 8, 34). Aici e vorba in primul rand de crucea din suflet, ca lupta impotriva placerilor, a pacatelor, ca purtare a ostanelilor si necazurilor, dar lupta si necazurile le poarta omul gandindu-se la Crucea lui Hristos, prin care a biruit El pacatul. Si, oare, nu e bine ca semnul, pe care-1 vede omul cu gandul, sa-1 faca si cu mana, ca si mai usor sa-si aduca aminte de Crucea lui Hristos si de datoria sa de a o purta in suflet, de a fi cu recunostinta fata de El si de a lupta impotriva pacatelor?

201. De ce s-au pus in Simbol cuvintele: „in zilele lui Pontiu Pilat”?

Pontiu Pilat nu era o persoana particulara, ci un detinator al puterii de Stat. Amintindu-l in Simbol, Sfintii Parinti au voit sa arate ca rastignirea lui Hristos e un fapt sigur din istorie, intamplat la o data fixa. Deci nu e o nascocire a fanteziei, caci aceasta nu fixeaza nascocirile ei la date fixe. Apoi, Parintii au vrut sa arate ca raspunderea pentru rastignirea lui Hristos o poarta intreaga omenire, pentru ca autoritatea de Stat lucreaza in numele tuturor. Iisus n-a fost rastignit de niste raufacatori de rand, ci de autoritatea publica in numele legii. Prin aceasta se arata cat de jos ajunsesera legile si oranduirile publice omenesti din acea vreme, adica tot ce aveau oamenii mai bun. Daca legea omeneasca, menita sa apere binele, L-a adus pe Fiul lui Dumnezeu la moarte, atunci la ce nu s-ar fi putut astepta El de la niste raufacatori de rand?

202. De ce s-au mai pus in Simbol cuvintele: „si a patimit”, odata ce s-a spus ca „S-a rastignit”?

Cuvintele „si a patimit” arata inca o data ca Fiul lui Dumnezeu S-a facut om cu adevarat si a suferit intr-adevar pe cruce ca un om, pana la moarte. Dar a patimit numai cu trupul, nu si cu Dumnezeirea, caci Dumnezeirea nu poate patimi. Sf. Ioan Damaschin zice: «Spunem ca Dumnezeu a suferit in trup, dar in nici un caz ca Dumnezeirea a suferit prin trup»¹⁸⁸ (Dogmatica, cartea m, cap. XXVI, trad. dt., p. 227).

203. Alt inteles nu mai au cuvintele „si a patimit”?

Da. Iata si acest inteles: Fiul lui Dumnezeu, desi n-a luat asupra Lui deodata cu firea noastra si pacatele ei, a luat totusi slabiciunile noastre: trebuinta de mancare, de odihna, frica de moarte, putinta de a muri si putinta de a suferi durere trupeasca si sufleteasca. Dar din potolirea trebuintei de mancare, de sete de odihna, Iisus nu Si-a facut o placere, ci le-a implinit numai cat cerea trebuinta, respingand toate ispitele. De asemenea a respins ispita de a scapa de moarte si de durere. Astfel, Iisus a luat asupra Lui aceste slabiciuni omenesti, ca sa sufere pentru noi durerea pana la capatul ei, adica pana la moarte. El stia ca pacatul a intrat in firea omeneasca si se mentine in ea prin dorinta de placere si prin fuga de durere, care vine de pe urma placerii. Drept aceea s-a hotarat sa rabde numai durerea. De aceea a luat asupra Lui acele slabiciuni. Iar rabdand durerea pana la capat, a intarit firea in asa fel, ca a scos din ea si acele slabiciuni. Rabdand pana la moarte, a invins frica de moarte si insasi moartea, in firea Sa omeneasca, si, drept urmare, firea Lui s-a sculat din morti la viata cea fara de moarte. «Cu

moartea pe moarte a calcat». Dar Hristos a invins moartea si din pricina ca ea a venit asupra Lui pe nedrept, caci pe dreptate moartea vine asupra oamenilor numai ca o urmare a placerii. «Deci toata firea noastra era stapanita de moarte din pricina caderii. Iar motivul stapanirii era placerea, care, luandu-si incepu-tul intr-o neascultare, se mentinea de-a lungul intregului lant de nasteri naturale. Din pricina acestei placeri a fost adusa moartea, ca osanda, peste fire. Dar Domnul, facandu-Se om si neprimind ca obarsie a nasterii Sale, dupa trup, placerea necuvenita, - pentru care a fost adusa peste fire osanda cuvenita a mortii -, ci primind cu voie, dupa fire, osanda cuvenita a mortii in insusirea patimitoare a firii, adica suferind-o, a rasturnat rostul mortii, nemaiastrand aceasta in El rostul de osanda a firii, ci a pacatului. Iar cand moartea nu mai are placerea ca mama, care o naste si pe care trebuie sa o pedepseasca, se face in chip vadit pricina a vietii vesnice. Astfel, precum viata lui Adam din placere s-a facut maica a mortii si a stricaciunii, la fel moartea Domnului pentru Adam (caci El era liber de placerea lui Adam) se face nascatoare a vietii vesnice”189 (Sf. Maxim Marturisorul, Raspunsuri catre Talasie, rasp. 61, in „Filocalia”, vol. III, Sibiu, 1948, pp. 337-338, 339). Acesta este rostul patimirii lui Iisus Hristos, El este omul durerii, omul durerii nedrepte. Prin durere a desfiintat pacatul, care isi are pricina in cautarea placerii, si tot prin durere a desfiintat moartea.

204. De ce s-au mai pus in Simbol cuvintele „si S-a ingropat”. Nu se intelegea aceasta odata ce S-a rastignit?

Prin aceste cuvinte se arata mai intai ca Iisus a murit cu adevarat. „inca pacatosi fiind noi, Hristos pentru noi a murit” (Rom. 5, 8). Trupul Lui a fost parasit de suflet si a fost asezat ca orice trup mort in mormant.

In al doilea rand, prin aceste cuvinte se garanteaza adevarul invierii Lui din morti. Caci daca Hristos ar fi fost luat de pe Cruce de Ucenici si ascuns undeva, nu s-ar mai fi putut aduce mormantul gol ca o dovada pentru invierea lui Iisus Hristos. Dar mormantul Lui a fost public. Ba chiar a fost pazit de slujitorii iudeilor care se temeau sa nu-L fure pe Iisus Ucenicii si apoi sa spuna ca a inviat (Matei 27, 64). Deci golirea minunata a mormantului e o dovada a invierii.

205. Unde a fost sufletul Domnului in timpul cat trupul Lui a stat in mormant?

Sufletul Lui s-a coborat la iad (Efes. 4, 9; 1 Petru 3, 19), dar nu ca sa sufere chinurile de acolo, ca toti oamenii dinainte de El, caci cu acest scop se duc numai cei care pleaca de aici cu pacatul stramosesc, sau cu pacate personale, si cine se duce la iad spre a suferi pentru

pacate nu mai poate iesi de acolo prin puterile sale. Sufletul lui Iisus nu s-a dus acolo nici ca sa intoarca prin propovaduirea Sa pe pacatosii din iad, caci acolo nu se mai pot schimba sufletele. Asadar, sufletul lui Iisus nu s-a dus acolo nici ca arhiereu, nici ca prooroc. El s-a dus acolo ca imparat, eliberand de acolo pe dreptii din Vechiul Testament, care murisera cu credinta in venirea Sa. Prin aceasta Hristos a sfaramat puterea iadului si a mortii vesnice, caci de atunci acestea nu mai au putere peste cei ce au crezut sau cred in Hristos. Desigur, Iisus coborand la iad a facut cunoscut tuturor celor de acolo biruinta Sa asupra pacatului si a mortii, deci nu numai celor ce se folosesc de ea pentru ca au crezut cat au fost pe pamant, ci si celor care nu se folosesc de ea din pricina ca nu au crezut in venirea Lui. in acest inteles trebuie explicat locul din 1 Petru 3, 18-20: „Coci si Hristos a suferit odata moartea pentru pacatele noastre, El, Cel drept pentru cei nedrepti, ca sa ne aduca, pe noi la Dumnezeu, omorat fiind cu trupul, dar viu facut cu duhul, cu care S-a pogorat si a propovaduit si duhurilor tinute in inchisoare, care fusesera neascultatoare altadata, cand indelunga rabdare a lui Dumnezeu astepta, in zilele lui Noe, si se pregatea corabia in care putine suflete, adica opt, s-au mantuit prin apa”. Dintre Sf. Parinti vorbeste clar despre coborarea Domnului la iad, cu acest scop, Sf. Irineu, care zice: «Hristos S-a coborat in cele ce sunt sub pamant si le-a binevestit iertarea pacatelor celor ce au crezut in El. Si au crezut in El toti care au sperat in El, adica au prevestit venirea Lui si au indeplinit poruncile Lui: dreptii, patriarhii si proorocii, carora li s-au iertat pacatele ca si noua»¹⁹⁰ (Aduersiis Haereses, IV, 15). Iar Sf. Ioan Damaschin spune: «Sufletul indumnezeit se coboara la iad, ca, precum a rasarit celor de pe pamant soarele dreptatii, tot astfel sa lumineze si celor ce stau sub pamant, in intunericul si umbra mortii; ca precum a predicat celor de pe pamant pace... devenind celor credinciosi cauza a mantuirii vesnice, iar celor neascultatori mustrare pentru necredinta, tot astfel si celor din iad»¹⁹¹ (Dogmatica, cartea III, cap. XXIX; trad. Pr. D. Fecioru, p. 231).

206. Dar cu Dumnezeirea, care era unita cu firea omeneasca in Iisus Hristos, ce s-a intamplat in timpul mortii?

Ea a ramas unita cu trupul in mormant si cu sufletul in iad. Caci daca s-ar fi despartit de trupul si de sufletul firii noastre, Cel ce S-a dus la iad n-ar mai fi fost si Dumnezeu, ci numai om, iar trupul din mormant n-ar mai fi fost trupul lui Dumnezeu, ci al unui om. Sf. Ioan Damaschin spune:

«Chiar daca a murit ca om, si chiar daca sfantul Lui suflet s-a despartit de trupul Lui prea curat, totusi Dumnezeirea nu s-a despartit de cele doua, adica de suflet si de trup, si astfel nici unicul ipostas nu s-a despartit in doua ipostasuri. Astfel unicul ipostas al

Cuvantului a fost si ipostasul Cuvantului si al sufletului si al trupului. Niciodata, nici sufletul nici trupul n-au avut un ipostas propriu, altul decat ipostasul Cuvantului»¹⁹² (Dogmatica, cartea III, cap. XXVII, pp. 228-229).

Numai pentru ca trupul a ramas unit cu Dumnezeirea in mormant, n-a inceput sa se strice si numai pentru ca sufletul a ramas cu Dumnezeirea in iad, a zdrobit puterea iadului si a eliberat pe dreptii de acolo. De aceea numeste Sf. Ioan Damaschin sufletul Domnului care merge la iad „sufletul indumnezeit”.

207. Dar n-a ajuns trupul Domnului nestricacios si sufletul Lui indumnezeit numai dupa inviere?

Este adevarat. Dar nestricaciunea si indumnezeirea au doua intelesuri. Trupul Domnului, inainte de inviere, a fost nestricacios in intelesul ca nu se putea desface in pamant, dar a fost stricacios in intelesul ca suferea de foame, de sete, de oboseala, putea fi strapuns cu cuie si putea muri, adica putea fi parasit de suflet. De-abia dupa inviere devine nestricacios in intelesul ca nu mai sufera nici o trebuinta materiala, nu mai sufera durere, nu mai poate muri¹⁹³ (Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, cartea III, cap. XXVIII, trad. dt.). Aceasta este si deplina indumnezeire a trupului. Tot doua intelesuri are indumnezeirea sufletului. Inainte de inviere sufletul era indumnezeit in intelesul ca vointa si lucrarea sa erau imbogatite, calauzite si strabatute de Dumnezeirea Cuvantului. Dar dupa inviere e indumnezeit in intelesul ca lucrarea lui e strabatuta cu totul de lucrarea Dumnezeirii.

208. Care este articolul al V-lea din Simbolul Credintei?

Este urmatorul: „Si a inviat a treia zi, dupa Scripturi”.

209. Ce insemnatate are pentru noi faptul ca Hristos „a inviat”?

Cea mai mare insemnatate. Invierea lui Hristos ne arata ca am fost cu desavarsire mantuiti. Caci, in primul rand, ea ne da asigurarea ca tot ce a spus Iisus Hristos e adevarat, deci si aceea ca El este Fiul lui Dumnezeu si ca moartea Lui a avut drept scop eliberarea noastra din robia pacatului si impacarea noastra cu Dumnezeu. In al doilea rand, invierea lui Hristos ne asigura ca moartea ce domnea peste firea noastra a fost invinsa, ca trupurile noastre nu vor ramane vesnic prefacute in tarana, ci vor invia. Caci trupul lui Hristos e pirga firii noastre, si precum El a inviat, asa vor invia si trupurile noastre. Astfel, invierea lui Hristos e temelia credintei noastre. Daca n-ar fi inviat El, tot ce a spus El n-ar fi capatat adeverire si nici noi n-am avea siguranta ca inviem. De aceea, Sf. Apostol Pavel spune: „Iar

daca Hristos n-a inviat, zadarnica este credinta voastra, sunteti inca in pacatele voastre. Si atunci si cei ce au adormit intru Hristos au pierit... Iar acum Hristos a inviat din morti, fiind inceputura (a invierii) celor adormiti. Caci de vreme ce printr-un om a venit moartea, tot printr-un om si invierea mortilor. Ca precum in Adam toti mor, asa si in Hristos toti vor invia” (I Cor. 15, 17-18, 20-22).

210. Invierea lui Hristos inseamna numai revenirea trupului mort .la viata dinainte de moarte, sau inseamna si o prefacere a acelu trup?

Invierea nu e numai o revenire a trupului la viata dinainte de moarte, ci inseamna si o prefacere totala a trupului. Ea e o treapta noua si cea din urma pe drumul mantuirii noastre, urcat de Hristos. Lucrarea de mantuire a lui Hristos nu s-a incheiat cu moartea Sa pe Cruce, ci e desavarsita prin inviere. Daca lucrarea Lui de mantuire ar fi constat numai in rascumpararea vietii noastre cu viata Lui, ea s-ar fi ispravit cu moartea Lui. Si atunci viata Lui si a noastra, dupa inviere, nu s-ar fi deosebit prea mult de cea dinainte de moartea lui Hristos pe Cruce. Dar lucrarea de mantuire a constat si intr-o desavarsire a firii noastre, slabita de pacat, iar desavarsirea aceasta a realizat-o Iisus Hristos intai in firea Sa, pana la capat, ca apoi, prin impartasire din ea, sa se desavarseasca si firea noastra. Si capatul acesta al desavarsirii firii noastre in Sine, l-a ajuns Iisus prin invierea Lui. Astfel, trupul nostru care va invia nu va mai fi ca trupul nostru de acum, ci desavarsit, dupa asemanarea lui Hristos cel inviat.

211. In ce fel s-a prefacut trupul Domnului prin inviere? Ce a insemnat invierea lui Hristos pentru firea omeneasca a Lui, mai intai, ca sa stim ce va insenina ea si pentru noi toti, atimci cand ne vom impartasi de ea?

Am spus mai inainte ca prin inviere trupul Domnului a ajuns nemuritor si liber de trebuintele materiale si de durere.

Asa vor ajunge si trupurile noastre inviate. Prin inviere, Hristos a scos din firea noastra stricaciunea si moartea. Chiar daca El a mancat dupa inviere, n-a facut-o din trebuinta, ci ca sa «invedereze adevarul invierii”¹⁹⁴ (Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, cartea IV, cap. I, trad. Pr. D. Fecioru, p. 235).

Apoi, trupul Domnului a devenit luminos si plin de slava, asa cum s-a aratat o clipa pe muntele Taborului. Dumnezeuirea Lui s-a aratat in El in toata stralucirea, ca pe Tabor, desi oamenii n-o puteau vedea pentru ca nu Se coborase inca Duhul Sfant peste ei. Asa vor fi si trupurile noastre dupa inviere. Caci zice Apostolul Pavel: „Asa este invierea mortilor: Se seamana (trupul) intru stricaciune, inviaza intru nesticaciune; se seamna intru

necinste, inviaza intru slava; se seamana intru slabiciune, inviaza intru putere; se seamana trup firesc, inviaza trup duhovnicesc. Daca este trup firesc este si trup duhovnicesc” (I Cor. 15, 42-44).

212. De ce s-au pus in Simbolul Credintei cuvintele: „a treia zi, dupa Scripturi”?

Aceste cuvinte sunt luate din 1 Corinteni 15, 3, 4, unde Apostolul Pavel scrie: „Caci v-am dat, intai de toate, ceea ce si eu am primit, cum ca Hristos a murit pentru pacatele noastre, dupa Scripturi; si cum ca a fost ingropat si ca a inviat a treia zi, dupa Scripturi”.

213. Ce inseamna „dupa Scripturi”?

Ca Hristos a murit si a inviat intocmai cum s-a prevestit despre El in Vechiul Testament, adica toate acestea s-au intamplat „potrivit Scripturilor”. Aceasta adeverire a Scripturilor arata iarasi Dumnezeirea lui Iisus Hristos si planul dumnezeiesc al mantuirii, pregatit de mai inainte. in capitolul 53 de la Isaia e scris: „Ca s-a luat de pe pamant viata Lui. Pentru faradelegile poporului Meu a fost adus la moarte” (v. 8). Iar in Psalmul 15 se spune: „Ca nu vei lasa sufletul meu in iad, nici nu vei da pe cel cuvios al Tau sa vada stricaciunea” (v. 10). Invierea de a treia zi a fost inchipuita de petrecerea timp de trei zile si trei nopti a lui Iona in pantecele chitului, precum insusi Domnul a spus: „Neam viclean si desfranat cere semn, si semn nu i se va da lui, decat semnul lui Iona proorocul. Ca precum a fost Iona in pantecele chitului trei zile si trei nopti, asa va fi si Fiul Omului in inima pamantului trei zile si trei nopti” (Matei 12, 39, 40).

214. Ce spun Sfintele Scripturi despre inviere?

Sfintele Scripturi vorbesc m multe randuri despre Invierea Domnului. Sf. Apostol Pavel da un sir intreg de fapte care dovedesc ca Mantuitorul a inviat cu adevarat (I Cor. 15,1-20), iar Sfintii Evanghelisti istorisesc cu de-amanuntul cum s-a intamplat marea minune a invierii (Matei 28, 1-10; Marcu 16, 1-8; Luca 24, 1-12, 15-31, 36-50; Ioan 20 si 21).

215. Care este articolul al VI-lea din Simbolul Credintei?

Acest articol este: "Si S-a inaltat la ceruri si sade de-a dreapta Tatalui".

216. Ce ne invata articolul VI al Simbolului?

Acest articol ne invata ca, dupa ce Fiul lui Dumnezeu S-a smerit «coborandu-Se din cer», adica facandu-Se om, dupa inviere S-a umplut de slava dumnezeiasca si dupa firea Sa

omeneasca, inaltandu-Se cu trupul la cer si sezand de-a dreapta Tatalui, adica la locul cel mai de cinste. De aici se desprind doua lucruri: a) ca Dumnezeu, Iisus Hristos a fost totdeauna in sanul Tatalui si in tot locul; b) dupa inaltare, Iisus este cu trupul numai in cer, nu si pe pamant, dar in chip tainic Se afla si in dumnezeiasca Euharistie, din clipa in care painea se preface in Trupul Sau, iar vinul in Sangele Sau. Acest articol ne arata si mai mult marea cinste cu care a imbracat Dumnezeu pe oameni. Fiul lui Dumnezeu n-a lepadat dupa inviere firea noastra, ci S-a suit cu ea la cer, stand ca un om pe tronul dumnezeiesc, cirmuind lumea si ajutandu-ne sa ne facem si noi dupa chipul Sau. Fiul lui Dumnezeu S-a facut ca unul dintre noi, dar acest Unul dintre noi S-a inaltat la cinste dumnezeiasca si carmuieste lumea.

217. Care este articolul al VII-lea din Simbolul Credintei?

Este acesta: «Si iarasi va sa vie cu slava sa judece viii si mortii, a Carui imparatie nu va avea sfarsit».

218. Ce ne invata acest articol in intregimea lui?

El ne spune ca slava dumnezeiasca, la care a fost ridicat Iisus Hristos ca om, se va arata tuturor, atunci cand va veni sa judece lumea. Precum dupa inaltare, Tatal I-a dat locul cel mai de cinste, asezandu-L la dreapta Sa, asa Se va arata atunci tuturor in acest rol de cinste, Tatal dandu-I sa faca judecata tuturor. „Ca Tatal nu judeca pe nimeni, ci toata judecata a dat-o Fiului, ca toti sa cinsteasca pe Fiul, precum cinstesc pe Tatal. Cel ce nu cinsteste pe Fiul nu cinsteste pe Tatal Care L-a trimis” (Ioan 5, 22-23). Iisus Hristos ii va judeca pe toti cati au fost de la facerea lumii si cati vor fi pana la sfarsitul ei. Nimeni nu va scapa de aceasta judecata a Lui. Vor fi chemati si mortii la judecata.

219. Din ce cauza ii va da Tatal Fiului Sau intrupat, Iisus Hristos, sa faca judecata?

Dumnezeu voieste ca oamenii sa fie judecati printr-un om, care le cunoaste si slabiciunile cu care au avut de luptat, caci le-a purtat El insusi, dar si masura in care pot sa se ridice deasupra lor, caci El insusi S-a ridicat. El are apoi si dreptul sa-i judece, pentru ca le-a dat, prin jertfa Sa pentru ei, puterea sa scape de pacat si de osanda. Cum va face aceasta judecata, vom vedea cand se va vorbi despre viata viitoare. Aici spunem numai ca la judecata de apoi El ii va retine pe unii langa Sine, pentru vesnica fericire, iar pe altii ii va trimite departe de Sine, spre vesnica chinuire, dupa cum L-au iubit pe El, ca chip al omului desavarsit, si s-au silit sa se faca asemenea Lui, iubind pe semeni cum i-a iubit El, sau n-au facut aceasta. El va fi Judecatorul desavarsit si masura sau legea desavarsita, dar totusi

potrivita puterilor omenesti, dupa care vor fi judecati oamenii, asa cum El a fost Arhiereu desavarsit si jertfa desavarsita adusa pentru ei.

220. Ce trebuie sa intelegem indeosebi prin cuvintele: „Si iarasi va sa vina cu slava”?

Aceste cuvinte inseamna ca, daca prima data Fiul lui Dumnezeu a venit pe pamant „coborandu-Se”, a venit in chip de rob, S-a smerit, ca sa nu sileasca pe nimeni sa-L primeasca si sa creada in El, ci ca fiecare sa se poata decide in toata libertatea, a doua oara va veni cu „slava”. Dumnezeuirea Sa va scalda atunci in lumina trupul Sau si va umple de fericire pe cei ce prin aceasta vor primi o adeverire a credintei lor de mai inainte, si de spaima pe cei ce nu au crezut mai inainte in El. Atunci nu va mai veni singur si necunoscut, ci inconjurat de sfintii ingeri si cu mare stralucire dumnezeiasca. Si toti se vor aduna tremurand in fata Lui asteptand Judecata. „Si vor vedea pe Fiul Omului venind pe norii cerului, cu putere si cu slava multa” (Matei 24, 30). „Iar cand va veni Fiul Omului intru slava Sa si toti sfintii ingeri cu El, atunci va sedea pe tronul slavei Sale” (Matei 25, 31). Pana si stihiile lumii se vor infricosi de slava Lui, „Si am vazut un tron mare alb, si pe Cel ce sedea pe el, iar dinaintea fetei Lui pamantul si cerul au fugit si loc nu s-a mai gasit pentru ele” (Apoc. 20, 11).

221. Ce inseamna cuvintele: „A Carui imparatie nu va avea sfarsit”?

Aceste cuvinte ne spun ca stapanirea lui Iisus Hristos ca om si slava Lui nu vor inceta vreodata, ci vor dura vesnic. Caci, pe de o parte, Iisus Hristos nu e numai un om a carui slava sa fie luata vreodata de Dumnezeu, iar pe de alta, Fiul lui Dumnezeu nu va lepada niciodata firea Sa omeneasca, nu va inceta in veci sa fie si om, deci om plin de slava dumnezeiasca. Deci, nici cinstea dumnezeiasca a omenitatii noastre nu va inceta vreodata, ca sa apara alt neam de fiinte mai inalt. imparatia fara sfarsit a lui Iisus Hristos a fost anuntata de ingerul Gavriil (Luca 1, 33). Este drept ca Apostolul Pavel spune ca la sfarsit Iisus va supune toate Tatalui si apoi pe Sine (I Cor. 15, 25-26). Dar aceasta inseamna aducerea lumii intregi la supunere fata de Tatal si incetarea lucrarii Sale mantuitoare ca o lucrare deosebita a Sa, primita la intrupare.

DESPRE DUHUL SFANT

222. In care articol din Simbolul Credintei se vorbeste despre Duhul Sfânt?

In articolul al VIII-lea.

223. Care este acest articol?

Este urmatorul: «Si intru Duhul Sfânt, Domnul de viața făcătorul, Care din Tatal purcede, Cel ce împreună cu Tatal și cu Fiul este închinat și mărit, Care a grăit prin Prooroci».

224. Ce înseamnă: „Cel ce împreună cu Tatal și cu Fiul este închinat și mărit”?

Aceste cuvinte arată că Sfântul Duh este într-un totul egal cu Tatal și cu Fiul, fiind că și El este vesnic, atotputernic, atotștiutor, pretutindeni de față, cuvenindu-I-se așadar aceeași închinare și slava ca și Tatalui și Fiului. Dar nu numai atât. Cuvintele acestea nu arată numai că Duhului 1 se cuvine aceeași închinare și cinste ca Tatalui și Fiului, ci și că atunci când ne închinăm și dăm slava Tatalui și Fiului trebuie să ne închinăm și să dăm slava și Sfântului Duh, căci este nedespartit de Aceia, fiind a treia persoană dumnezeiască a Sfintei Treimi. Aceasta înseamnă că Sfântul Duh este de o ființă cu Tatal și cu Fiul, cum am văzut că este și Fiul de o ființă cu Tatal. Sfântul Duh este în Tatal și în Fiul, precum și Fiul este în Tatal și în Sfântul Duh, și Tatal, în Fiul și în Sfântul Duh. Toți trei au o singură ființă, voință, putere și slava, o singură Dumnezeu, arătată în trei ipostasuri, sunt un singur Dumnezeu în trei persoane, așa cum soarele are disc, rază și lumină, dar este un singur soare¹⁹⁵ (Sf. Atanasie cel Mare, întrebări oarecare, întrebarea 4, la Atanasie de la Paros, Epitoma dumnezeiestilor dogme, Mănăstirea Neamț, 1816, p. 230).

225. Avem temeiuri pentru această învățatură în Sfânta Scriptură și în Sfinții Părinți?

Da, avem. Sfântul Duh este numit de Sf. Apostol Petru Dumnezeu, când îi spune lui Anania: „Pentru că ai umplut satana în inima ta, căci ai mințit tu Duhului Sfânt... Nu ai mințit oamenilor, ci lui Dumnezeu” (Fapte 5, 3, 4). Iar Sf. Apostol Pavel spune că Duhul Sfânt este Dumnezeu, adică în Tatal și în Fiul, cum este duhul omului în om. De aceea, El este atotștiutor: „Iar nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său, fiindcă Duhul toate le cercetează, până și adâncurile lui Dumnezeu. Căci cine dintre oameni știe cele ale omului, decât duhul omului, care este în el? Așa și cele ale lui Dumnezeu nimeni nu le-a cunoscut decât Duhul lui Dumnezeu” (I Cor. 2, 10-11). Dar că Duhul Sfânt este totuși o persoană deosebită de Tatal și de Fiul, însă de aceeași cinste cu El, vedem din porunca Mântuitorului, Care trimite pe Apostoli să boteze pe oameni în numele Tatalui și al Fiului și al Sfântului Duh (Matei 28, 19).

Cele trei persoane ale Sfintei Treimi nu sunt nici despartite, căci au împreună o singură ființă, nici amestecate, căci sunt trei ipostasuri și nu unul. Sf. Ioan Damaschin spune:

«intre ipostasurile Dumnezeirii nu exista deosebire de vointa, sau de gandire, sau de lucrare, sau de putere, sau de altceva, din acelea care dau nastere in noi la vreo deosebire cu totul adevarata. Pentru aceea nu spunem ca Tatal si Fiul si Sfantul Duh sunt trei Dumnezei, ci din contra, ca Sfanta Treime este un singur Dumnezeu... Caci, dupa cum am spus, ipostasurile Sfintei Treimi se unesc, in intelesul ca ele sunt unele in altele... Ele nu sunt despartite unele de altele si nici impartite in ce priveste fiinta»¹⁹⁶ (Dogmatica, cartea I, cap. VII, trad. dfc, p. 32).

226. Ce inseamna cuvintele „Care de la Tatal purcede”?

Cuvintele acestea arata ca Duhul Sfânt e din Tatal, dar nu prin nastere ca Fiul, ci prin purcedere. Ce este insa purcederea si prin ce se deosebeste ea de nastere, Biserica n-a cautat sa lamureasca, pentru ca nici Dumnezeu nu a descoperit. De aceea, Sf. Parinti au luat aceste cuvinte intocmai asa cum se afla in Evanghelia lui Ioan 15, 26 si le-au pus in Simbolul Credintei: „Iar cand va veni Mangaietorul, pe Care Eu il voi trimite voua de la Tatal, Duhul adevarului, Care de la Tatal purcede, Acela va marturisi despre Mine”. Acesta este de altfel singurul loc din Sfanta Scriptura care vorbeste despre purcederea Duhului Sfânt. Despre purcederea Sfantului Duh din Tatal atata stim, ca ea e dinainte de veci, ca si nasterea Fiului, caci niciodata n-au fost Tatal si Fiul fara Duhul. Nasterea Fiului si purcederea Duhului din Tatal sunt deodata, din veci. Asa cum indata ce exista focul, exista si lumina si caldura lui, tot astfel, din vesnicie, de cand exista Tatal, exista si Fiul prin nastere si Duhul Sfânt prin purcedere din Tatal. O slaba imagine pentru a intelege acest lucru ne da Sf. Atanasie cu Adam, cu Eva si cu Set. Adam e nenascut, fiul lui e nascut din el, iar Eva e luata din el in alt chip¹⁹⁷ (Intrebari oarecare, intrebarea 15, la Atanasie de la Partos, Epitoma dumnezeiestilor dogme, Manastirea Neamt, 1816, p. 239). Se intelege ca nici o asemanare nu se potriveste intocmai la Dumnezeu.

227. Am auzit ca romano-catolicii si protestantii spun ca Sfantul Duh purcede „si de la Fiul” si chiar au adaugat la Simbolul Credintei aceste cuvinte. Cum sustin ei aceasta?

Ei sustin ca atunci cand Mantuitorul zice: „pe Care Eu il voi trimite de la Tatal”, arata ca si El il purcede pe Sfantul Duh. Dar noi spunem ca trimiterea este altceva decat purcederea, ca trimiterea Duhului Sfânt in lume inca nu se facuse cand vorbea Mantuitorul, pe cand purcederea e din veci. De aceea vorbeste Mantuitorul despre trimiterea Duhului Sfânt la viitor. Purcederea adica e vesnica, e mai presus de timp, pe cand trimiterea in lume se face in timp. Purcederea vesnica a Duhului este de la Tatal, trimiterea Lui in lume este de la Fiul.

228. Ce mai sustin romano-catolicii cu privire la purcederea Duhului Sfant? Ei mai sustin ca daca Fiul il trimite pe Duhul in lume, aceasta e un semn ca il si purcede din vesnicie, ca numai atunci e trimisa o persoana dumnezeiasca de alta in lume, cand primeste si existenta vesnica de la ea. De pilda Fiul e trimis de Tatal in lume, pentru ca Se si naste vesnic din El. Dar noi le raspundem ca si Duhul Sfant trimite pe Fiul in lume. Inseamna, oare, aceasta, ca Fiul Se naste sau e purces si din Duhul? Nicidecum. Astfel Iisus Hristos spune despre Sine: „Duhul Domnului este peste Mine, pentru care M-a uns a binevestiti saracilor; M-a trimis sa vindec pe cei zdrobiti cu inima...” (Luca 4, 18).

229. Ce spun Sfintii Parinti in privinta purcederii Sf. Duh?

Ei spun ca Sf. Duh purcede numai de la Tatal, ca in Sfanta Treime e numai un izvor si pentru Fiul si pentru Sfantul Duh: Tatal. Sf. Atanasie spune: «Sfantul Duh este din Tatal, nu facut, nici plasmuit, nici nascut, d purces»¹⁹⁸ (La Atanasie de la Paros, op. cit, intrebarea 4). «Dumnezeu si Tatal, zice el, este singur pricinuitor celor doi si nenascut; iar Fiul, din singur Tatal pricinuit si nascut; iar Duhul, din singur Tatal pricinuit si purces, iar prin Fiul in lume trimitandu-Se»¹⁹⁹ (Ibidem). La randul sau, Sf. Ioan Damaschin spune: «Duhul cel Sfant spunem ca este din Tatal si il numim Duh al Tatalui. Nu spunem ca Duhul este din Fiul, dar il numim Duhul Fiului». Sau: «Fiul si Sfantul Duh sunt din Tatal, dupa cum raza si lumina sunt din soare»²⁰⁰ (Dogmatica, cartea I, cap. 8, trad. dt., p. 24).

230. Cand au adaugat cei din Apus, in Simbolul Credintei, cuvintele „si de la Fiul” (Filioque)?

Prima data le-a adaugat un Sinod din Spania la 589. Dar la Roma s-au introdus cu mult mai tarziu. La 809 Papa Leon al III-lea, cand i s-a cerut sa se spuna si la Roma Simbolul cu acest adaos, s-a opus si a poruncit sa se scrie Simbolul pe doua table de argint fara acest adaos. Mai tarziu s-au adaugat aceste cuvinte si la Roma, calcandu-se porunca Sinoade-lor ecumenice.

231. De ce e pomenit Sfantul Duh de obicei in randul al treilea, dupa Tatal si dupa Fiul?

Nu pentru ca Sf. Duh ar fi mai mic decat Tatal si decat Fiul, caci toate cate le au Tatal si Fiul, le are si Sfantul Duh (Ioan 16, 13-15), ci pentru ca orice lucrare savarsita de Dumnezeu in lume e savarsita de cele trei persoane dumnezeiesti in aceasta ordine: porneste

din Tatal, e infaptuita de Fiul si e desavarsita de Sfantul Duh. „Ca de la El si prin El si intru El sunt toate" (Rom. 11, 36). Ordinea in care pomenim cele trei persoane dumnezeiesti nu arata o deosebire de asezare si de rang inlauntrul Sfintei Treimi, ci partea pe care o are fiecare in orice lucrare indreptata asupra lumii.

232. De aceea vorbeste si Simbolul Credintei despre Sfantul Duh dupa Tatal si Fiul?

Da, pentru aceasta. Dar Simbolul se ocupa in chip deosebit cu mantuirea oamenilor. Deci, el vrea sa arate ca si fapta mantuirii noastre a pornit, ca si aceea a crearii noastre, din Tatal, a fost implinita de Fiul si acum e desavarsita de Sfantul Duh. De altfel mantuirea e mai intai o asezare din nou a oamenilor in starea in care au fost facuti de Dumnezeu la inceput, ca sa poata fi apoi si o ridicare a lor peste acea stare. Deci, precum Cel ce desavarsea la inceput facerea era Duhul Sfant, tot astfel Cel ce savarseste acum readucerea oamenilor la starea de la inceput si ridicarea peste ea e tot Duhul Sfant.

233. De aceea e numit Duhul Sfant, in Simbol, „Domnul de viata facatorul"?

Da, tocmai de aceea. El e Cel ce a umplut de viata cele facute la inceput si avea sa le umple de o viata tot mai bogata. Si El e Cel ce umple de o viata tot mai bogata. Si el e cel ce umple de viata si de tot mai multa viata pe cei mantuiti din stricaciune si din moarte de Iisus Hristos. „Duhul lui Dumnezeu se purta pe deasupra apelor" (Facere I, 2) dupa ce au fost facute, ca sa puna viata in materie. Si Duhul Sfant s-a coborat in ziua Cincizecimii peste lume, prin Apostoli, dand nastere Bisericii. Numai unde sufla Duhul, se va naste si viata cea noua (Ioan III, 8). „Duhul este care face viu" (Ioan VI, 63).

234. Daca Duhul Sfant e cel ce desavarseste lucrarea pornita din Tatal si indeplinita de Fiul, de ce se spune ca Duhul Sfant „a grait prin Prooroci", cum zice Simbolul de Credinta, adica a pregatit mantuirea pe care avea s-o implineasca pe urma Fiul?

Intr-adevar, Duhul, graind prin Prooroci, a pregatit omenirea pentru primirea Mantuitorului, vestind de mai inainte venirea Lui. Dar pe de alta parte si aici Duhul este cel ce a adus lucrarea dumnezeiasca a luminarii in mintea Proorocilor. El este cel ce a dus pana la capatul ei o lucrare dumnezeiasca indreptata spre lume. In acest inteles el este Duhul Adevarului si calauzeste la tot adevarul (Ioan XVI, 13). Deci lui I se cuvenea sa graiasca prin prooroci. Desigur Duhul era nedespartit de Cuvantul lui Dumnezeu, cand graia. Dar Duhul cobora Cuvantul in inima lor, ii facea sa-L auda, sa-L inteleaga. In Duhul Proorociei primeau Cuvantul. De aceea zic Proorocii necontenit: „Si a fost Cuvantul Domnului catre

mine” (Ieremia I, 11). Dar gura care rostea Cuvantul in inima lor, in asa fel, incat il facea sa patrunda in ea, era Duhul. Astfel, cand spun Proorocii: „Si a zis Domnul catre mine” (Is. VIII, 1), trebuie sa intelegem ca vorbesc de Duhul, caci si Simbolul de Crdinta ii zice Duhului „Domnul”.

Sfantul Simeon noul Teolog zice: „Deci prin Cuvant intelegem Cuvant intelegem pe Fiul lui Dumnezeu si Tatal adica pe Domnul nostru Iisus Hristos, adevaratul Dumnezeu. Iar gura Lui, care graieste cuvinte negraite, e Sfantul Duh. Precum zice Proorocul: „Gura Domnului a graiat acestea”, adica Duhul Domnului. Si de ce Sfantul Duh se numeste gura lui Dumnezeu si Fiul se numeste Cuvantul? Fiindca, precum cuvantul nostru, care este in sufletul nostru, se rosteste si se arata altora prin gura noastra lu cu alt chip e cu neputinta sa-l rostim sau sa-l aratam, decat prin vorbirea gurii, la fel si Fiul lui Dumnezeu nu poate fi cunoscut sau auzit, daca nu se descopera prin Prea Sfantul Duh”.

235. Cum desavarseste Sfantul Duh mantuirea noastra? Nu ajungea lucrarea lui Iisus Hristos, Cuvantul lui Dumnezeu?

Am spus ca Sfantul Duh desavarseste orice lucrare dumnezeiasca, indreptata spre lume, deci si lucrarea mantuirii. El e cel ce o aduce pana in inima noastra, o sadeste in strafundul cel mai adanc al inimii. El coboara de la Hristos in noi, dar ne si leaga de Hristos; sau prin El, ne leaga Hristos de Sine si prin Sine si de Tatal. Un om sta in fata noastra, dar el se leaga de inima noastra prin glasul cu care isi trimite cuvantul in noi. Asa este Duhul, ca un glas cu care patrunde Cuvantul lui Dumnezeu, sau Iisus Hristos in noi. Duhul ne deschide ochii sufletului ca sa vedem ca Iisus e Dumnezeu, El ne deschide inima ca sa primim pe Hristos, El ne descopera pe Hristos. «Fiul lui Dumnezeu si Cuvantul nu poate fi cunoscut sau auzit de nu Se va descoperi prin Duhul Sfant», spune Sf. Simion Noul Teolog²⁰² (Cuvantul 59, op. cit., p. 306).

Prin Hristos avem intrare la Tatal, dar prin Duhul avem intrare la Hristos. Hristos e usa spre Tatal, dar Duhul e cheia care ne deschide aceasta usa. Duhul ne descuie „usa” - Hristos (Ioan 10, 9) si calea spre Hristos, pentru ca descuie mintea noastra incuiata pentru Dumnezeu, cum zice Sf. Simion Noul Teolog: «Si ce altceva este cheia cunostintei, daca nu harul Prea Sfantului Duh, care se da prin mijlocirea credintei? Acest har deschide mintea noastra incuiata si intunecata si pricinuieste in ea cu adevarat cunostinta prin luminarea dumnezeiasca. Usa este Fiul, precum insusi zice: „Eu sunt usa” (Ioan 10, 9). Cheia usii e Duhul Sfant... si casa e Tatal. Luati seama deci: daca cheia nu deschide, usa nu se deschide. Si daca usa nu se deschide, nu intra nimeni in casa Tatalui, cum zice Hristos insusi: „Nimeni

nu vine la Tatal Meu, decat prin Mine»²⁰³ (Cuvantul 59, op. cit., p. 306). Iar Sf. Irineu zice ca Duhul pregateste pe om in Fiul, Fiul il duce la Tatal, iar Tatal ii da nesticaciunea pentru viata vesnica²⁰⁴ (Sf. Irineu, Contra ereziilor. 4, 20, 5, Migne, P. G., Vn, col. 1035). Astfel, cand se spune ca Sfantul Duh desavarseste mantuirea, prin aceasta nu se intelege ca nu mai avem legatura cu Hristos, ci ca Sfantul Duh aduce in noi pe Hristos, cu firea Sa omeneasca desavarsita prin jertfa de pe Golgota, si facuta prin inviere nemuritoare, ca sa treaca si firii noastre curatia, desavarsirea si nemurirea ei. Hristos vine in noi prin Duhul Sfant. Noi vietuim in Hristos prin Duhul Sfant. Hristos este „Adevarul” (Ioan 14, 6), dar Cel ce ne povatuieste mintea noastra la tot Adevarul, umplandu-ne de Adevar, este Sfantul Duh (Ioan 16, 13); Hristos este „Viata” (Ioan 14, 6), dar Cel ce sadeste in noi Viata, nascandu-ne din nou, facandu-ne vii, este Duhul de viata facator; Hristos este „Lumina” (Ioan 8, 12), dar Cel ce ne lumineaza pe noi, adica face in ochii nostri sufletesti lumina, ca sa vedem pe Hristos, soarele dreptatii, este Sfantul Duh. Caci dupa cum ochii trupului, daca sunt orbi, nu pot vedea lumina din afara si nu se pot uni cu ea, tot asa nici sufletul, daca n-are in sine pe Duhul ca lumina, nu poate vedea pe Hristos ca Dumnezeu si nu se poate uni cu El.

236. Chiar persoana Duhului Sfant e aceea prin care vedem pe Hristos si ne unim cu El?

Nu. Daca ar fi chiar persoana Sfantului Duh, atunci ea s-ar face o proprietate a noastra, sau noi ne-am face una cu Duhul Sfant. Unde se vorbeste de Duhul, e vorba de lucrarea Duhului. Dar intrucat unde e lucrarea e si cel ce lucreaza, se poate spune ca Duhul insusi e in noi si lucreaza in noi, fara ca lucrarea insasi sa fie persoana Lui. Dar de aici se vede totodata ca lucrarea aceasta nu e nici ceva creat, nu e o faptura, cum zic romano-catolicii, ci porneste din fiinta Lui si prin urmare ne uneste nemijlocit cu Dumnezeu. Si intrucat prin lucrarea aceasta necreata lucrăm si noi, iata ca, avand noi aceasta lucrare in noi, lucrăm nu numai cu lucrarea noastra naturala creata, ci si cu cea necreata, dumnezeiasca, cu care lucreaza Dumnezeu insusi in noi, adica ne unim cu Dumnezeu in aceeasi lucrare a Lui, ne indumnezeim prin lucrarea Lui, la inceput mai putin, iar cu vremea tot mai mult.

237. Lucrarea aceasta prin care Duhul Sfant ne uneste cu Hristos si lucreaza in noi, impreuna cu noi, la mantuirea noastra, nu are un nume deosebit?

Are. Lucrarea aceasta se numeste harul dumnezeiesc. De aceea se spune ca ne mantuim prin har, sau ne unim cu Dumnezeu prin har, sau ne indumnezeim, sau ne facem dumnezei dupa har.

238. Harul este numai al Duhului Sfânt, sau și al celorlalte persoane dumnezeiești? Lucrarea aceasta numită har e comună tuturor celor trei persoane dumnezeiești, pornind ca orice lucrare din ființa dumnezeiască, care e a tuturor celor trei persoane. De aceea e numit și har al lui Dumnezeu, sau mai ales al lui Hristos, căci Hristos îl trimite pe Duhul în noi. „Harul Domnului nostru Iisus Hristos... să fie cu voi cu toți” (II Cor. 13,14). Sau: „Har vouă și pace de la Dumnezeu Tatăl și de la Domnul nostru Iisus Hristos” (Gal. 1,3). De aceea prin harul care vine în noi, toate cele trei persoane dumnezeiești se salasluiască în noi. Dar întrucât Duhul e Acela care leagă harul de noi, harul se numește, cu deosebire, harul Duhului sau chiar Duh, pentru că ușor poate fi numit cel care lucrează în locul lucrării sale. Astfel, a avea cineva Duhul lui Hristos în sine (Rom. 8, 9) înseamnă a avea harul Duhului Sfânt.

239. Este un singur har, sau sunt mai multe?

Harul Mantuitor este unul singur și el se dă tuturor. Dar, după trebuința sau însușirea naturală a omului și după puterea lui de a primi, harul împlineste, pe lângă lucrarea de mântuire, - sau tocmai întrucât o împlineste pe aceea, - și acea trebuință a fiecăruia și sporește însușirea pe care o are un om sau altul. Harul e o bogăție nefarsită de lumină și de putere dumnezeiască, din care primește fiecare mântuire. Această bogăție de raze ale aceluiași izvor se numește daruri sau daruri ale Duhului sau Duhuri, căci Duhul lucrează, iar efectele produse în om se numesc roade ale Duhului.

240. Care sunt harismele, darurile și roadele Duhului?

Unele dintre daruri sunt cu totul deosebite și neobisnuite, dându-se în cazuri cu totul rare. De aceea le numim azi cu un cuvânt aparte: harisme, deși cu acest cuvânt se numesc în limba greacă a Sfințelor Scripturi și darurile mai obișnuite. Astfel de harisme. ea aceea a proorociei, a vindecărilor și altele, erau dese mai ales la începutul Bisericii, căci prin ele Dumnezeu ajută la răspândirea creștinismului. Cu deosebire, despre aceste harisme vorbește Sf. Apostol Pavel în 1 Corinteni, cap. 12.

Dintre darurile mai obișnuite, sunt pomenite mai ales șapte, după Isaia 11, 2: duhul înțelepciunii, duhul înțelegerii, duhul sfatului, duhul puterii, duhul cunoscinței, duhul temerii de Dumnezeu și duhul buneii credințe. Iar că „roade ale Duhului” pomeneste Sf. Apostol Pavel următoarele: „dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdare, bunătatea, facerea de bine, credința, blândetea, înfrânarea poftelor” (Gal, 5, 22).

241. Afara de acestea, mai sunt si alte daruri si roade ale Duhului Sfânt?

Da. Darurile si roadele Sfantului Duh sunt asa de multe, ca nu se pot numara, pentru ca bogatia Duhului e nesfarsita, iar trebuintele oamenilor, insusirile lor naturale si masura in care pot primi pe Duhul Sfânt se deosebesc de la ins la ins. De aceea, unul si acelasi Duh Sfânt sau har are nesfarsite lucrari. «Eu sunt cuprins de spaima, zice Sf. Grigorie Teologul, cand ma gandesc la bogatia numirilor: Duhul lui Dumnezeu, Duhul lui Hristos. Duhul infierii. El ne reface in Botez si in inviere. El sufla unde vrea, El e izvorul luminii si al vietii. El face din mine o biserica. El ma indumnezeieste, El ma desavarseste. El premerge Botezul si El este cerut dupa Botez. Tot ce face Dumnezeu, El face. El Se impartaseste in limbi de foc si inmulteste darurile. El face predicatori, pastori, dascali»²⁰⁵ (Cuvantul 31, (Teolog. 5), 29, Migne, P.G., XXXVI, col. 159; vezi si Sf. Grigorie de Nazianz, Cele cinci cuvantari despre Dumnezeu, trad. din greceste de Pr. Gh. Tilea si Nicolae I. Barbu, Bucuresti, 1947, p. 85 si 86).

Iar Sf. Vasile zice: «El e total prezent in fiecare si peste tot. Impartasin-du-Se, El nu sufera impartire. Cand ne impartasim din El, El nu inceteaza a ramane intreg. Ca o raza de soare, care produce bucurie tuturor in asa fel incat fiecare crede ca el singur profita de ea, in vreme ce aceasta raza lumineaza pamantul si marea si strabate cerul, tot asa Duhul Se afla in fiecare din aceia care-L primesc, ca si cand nu S-ar impartasi decat aceuia singur, si cu toate acestea El revarsa peste toti harul intreg, de care se bucura toti si se impartasesc dupa masura si capacitatile lor, caci pentru posibilitatile Duhului nu e masura»²⁰⁶ (Cartea despre Duhul Sfânt, IX, 22, Migne, P. G., XXXII, col. 108).

Ca darurile sunt nenumarate, dar toate sunt din acelasi har, o spune insa mai ales Sf. Apostol Pavel. El zice ca: „Darurile sunt de multe feluri”, dar toate „dupa harul care ne este dat noua” si insira o seama dintre ele, punand intai darul deosebit (harisma) al proorociei, apoi multe daruri din cele mai obisnuite, numite de el tot harisme: „Dar avem felurite daruri, dupa harul ce ni s-a dat. Daca avem proorocie, sa proorocim dupa masura credintei; daca avem slujba, sa staruim in slujba; daca unul invata, sa se sarguiasca in invatatura; daca indeamna, sa fie la indemnare; daca imparte altora, sa imparta cu fireasca nevinovatie; daca sta in frunte, sa fie cu tragere de inima; daca miluieste, sa miluiasca cu voie buna” (Rom. 12, 6-9).

Iar despre roadele Duhului, tot Sf. Apostol Pavel spune: „Roada Duhului este intru orice bunatate, dreptate si adevar” (Efes. 5, 9).

242. Daca harul e o lucrare necreată a lui Dumnezeu in sufletul nostru si daca prin el insusi Duhul Sfânt lucreaza in noi mantuirea, oare s-ar putea mantui omul si fara de har? Nu, omul nu se poate mantui fara de har (Efes. 2, 8; Ioan 15, 5). Harul ii este de trebuinta omului chiar de la inceput (Ioan 3,5). Harul pune inceputul mantuirii in om, si nu omul prin staruintele sale. Aceasta inseamna ca harul ii vine in dar (Rom. 3, 24), nu pentru oarecare fapte ale sale. inainte de a veni harul, omul nu poate face fapte prin care sa se mantuiasca, sau macar sa induplece pe Dumnezeu sa-i dea harul prin care sa se mantuiasca. Omul poate face anumite fapte bune, dar nu le face asa de statornic si dintr-un cuget asa de curat, incat sa se sfinteasca prin ele si sa se mantuiasca. Omul are libertatea de a face binele si cata vreme e in robia pacatului stramosesc, dar aceasta e o libertate slabita. Ea e marita tocmai de harul care vine la inceput fara nici un merit al omului.

Dar harul nu e de trebuinta numai la inceputul mantuirii omului, ci si dupa aceea, tot timpul. Omul nu se poate intari niciodata in bine in asa fel ca sa nu mai aiba pe urma trebuinta de har. Binele statornic si curatia deplina a omului sunt un rod nu numai al omului, ci si al harului, nu numai al unuia sau al altuia. Daca mantuirea si sfintirea omului inseamna unirea lui cu Dumnezeu prin har, se intelege ca pierderea harului inseamna pierderea mantuirii. Sf. Apostol Pavel zice: „Deci, fratilor, intariti-va in Domnul si intrn, puterea tarii Lui. imbracati-va cu toate armele lui Dumnezeu, ca sa puteti sta impotriva uneltirilor diavolului" (Efes. 6, 10-11).

243. Dar daca harul ne e totdeauna de neaparata trebuinta pentru mantuire si daca mantuirea e un dar al lui Dumnezeu dat prin har, mai avem si noi vreo parte la lucrarea mantuirii noastre?

Da, avem si noi o parte. Desi harul e de neaparata trebuinta pentru mantuirea noastra, totusi el nu ne poate mantui singur. Noi nu suntem niste busteni, sau niste pietre cu care face Dumnezeu ce vointe. Daca harul ar lucra singur, ar insemna ca ne duce fara voie la mantuire. In acest caz, daca unii nu se mantuiesc, aceasta n-ar fi din pricina lor, ci a harului care nu-i sileste. Aceasta e insa o invatatura a calvinilor numita predestinatie (mai inainte randuire). Dupa aceasta invatatura, Dumnezeu a hotarat din veci sa mantuiasca pe unii oameni si sa-i piarda pe altii, dupa cum ii place Lui, nu dupa cum vor lucra ei in chip liber cu harul. Celor pe care a hotarat sa-i mantuiasca le da harul, care-i sileste sa lucreze dupa voia Lui, celorlalti nu li-l da.

244. Dar invatatura Bisericii noastre care este?

Invatatura Bisericii noastre este ca harul e daruit tuturor, caci: „Dumnezeu vointe ca toti oamenii sa se mantuiasca si la cunostinta adevarului sa vina" (I Tim. 2, 4). Dar harul nu sileste pe nimeni. Oamenii au libertatea sa-l primeasca si sa conlucreze cu el, sau sa-l respinga. Cei dintai se mantuiesc, cei din urma nu. „Iata, stau la usa si bat; de va auzi cineva glasul Meu si va deschide usa, voi intra la el si voi cina cu el si el cu Mine", citim in Apocalipsa (3, 20). Astfel, desi oamenii nu se pot mantui singuri, ci prin har, totusi atarna si de libertatea lor ca sa lase sa patrunda harul in ei, sau nu, si sa se mantuiasca sau nu. De aceea „multi sunt chemati, dar putini alesi" (Matei 20, 16). Deci Dumnezeu vointe mantuirea tuturor oamenilor. El lucreaza insa dupa dreptate, nu dupa bunul plac. El ii mantuieste sau osandeste pe oameni dupa faptele lor.

245. Dar Dumnezeu nu stie din veci pe cei ce se vor mantui si pe cei ce se vor pierde?

Daca-i asa, cei pe care-i stie ca se vor pierde cum s-ar mai putea mantui, si cei pe care-i stie ca se vor mantui cum s-ar mai putea pierde?

Dumnezeu ii stie, desigur, din veci pe unii ca se vor mantui si pe altii ca se vor pierde. Si fiindca stiinta Lui e neinselatoare, cei pe care-i stie ca se vor mantui, se vor mantui negresit; iar cei pe care-i stie ca se vor pierde, se vor pierde cu siguranta. De aceea, se poate spune ca unii au fost din veci randuiti de Dumnezeu la mantuire, iar altii la pierzare. Dar aceasta n-a facut-o Dumnezeu pentru ca asa I-a placut Lui, ci pentru ca a vazut de mai inainte ca cei dintai vor primi harul si vor conlucra cu El, iar cei din urma nu. Deci de oameni atarna ca Dumnezeu i-a randuit pe unii din veci spre mantuire, iar pe altii spre pierzare, nu de buna placere a Lui. Vederea de mai inainte a lui Dumnezeu nu inraureste libertatea oamenilor. Dumnezeu vede mai inainte cum vor lucra oamenii, fara ca sa-i sileasca sa lucreze intr-un fel sau altul, asa cum un medic vede mai inainte cum va merge o boala, fara ca sa produca el boala aceea. Mai inainte-randuirea lui Dumnezeu atarna de mai inainte-stiinta Lui despre hotararea libera a oamenilor: „Caci pe cei pe care i-a cunoscut mai inainte, mai inainte i-a si hotarat sa fie asemenea chipului Fiului Sau" (Rom. 8,29).

246. Daca harul face inceputul mantuirii, si nu libertatea omului, si daca de-abia dupa ce bate harul la usa sufletului se poate hotari omul pentru har, nu cumva harul inraureste libertatea sa-l primeasca? Si aceasta nu e un fel de sila din partea harului asupra libertatii?

Nu e nici o sila. Caci daca ar fi sila, orice om s-ar hotari pentru primirea harului, pentru ca harul bate deopotriva la usa tuturor. E drept ca numai harul da putere libertatii sa se

hotarasca pentru primirea lui. Harul da o prima intarire libertatii, care era slabita de pacat. Dar totusi, aceasta intarire nu inseamna o silire a libertatii. Libertatea nu a fost pusa, prin aceasta intarire, sub un jug strain, ci ea a capatat un prim ajutor de a deveni iarasi adevarata libertate, cum a fost inainte de pacat. Harul si libertatea, dupa invatatura ortodoxa, nu sunt doua lucruri asa de contrarii, ca dupa invatatura Bisericii Romano – Catolice, care pretinde ca libertatea nu trebuie sa fie stingherita de har; sau ca dupa invatatura protestanta, care subjuga pe om cu totul harului, socotind ca omul, prin caderea lui Adam, a devenit cu totul rob pacatului, a pierdut cu totul libertatea si nu si-o mai poate castiga nici prin har, devenind acum un rob al harului. Dupa invatatura ortodoxa, intre har si libertate este o inrudire, ca intre medicament si sanatate, sau ca intre aer si plaman. Asa se face ca dupa ce a primit harul, pe masura ce sporeste in har, omul se intareste in libertate si deci harul lucreaza tot mai mult in el, nu lucreaza numai harul singur, ci si omul cu libertatea lui. Astfel, viata omului reascut in Hristos se datoreaza si harului, dar si libertatii omului. De aceea, uneori, Sfanta Scriptura vorbeste ca si cum harul ar face totul in om: „Caci Dumnezeu este Cel Care lucreaza in voi si ca sa voiti, si ca sa savarsiti, dupa a Lui bunavointa" (Filip. 2, 13); alteori el da indemnuri omului ca si cum totul ar atarna de el. Chiar inainte de cuvintele de mai sus, Sf. Apostol Pavel zice: „Cu frica si cu cutremur lucrati mantuirea voastra" (Filip. 2, 12). Harul este cel ce intareste, dar noi trebuie sa avem grija de harul din noi:

„Nu fi nepasator fata de harul ce este intru tine", spune Sf. Apostol Pavel lui Timotei (I Tim. 4, 14), sau: „Duhul sa nu-L stingeti" (I Tes. 5, 19).

In Epistola catre Romani (12, 9-21), acelasi Apostol le da credinciosilor o seama de indemnuri cum sa se poarte. Dar cu putin inainte (Rom. 12, 6) spune ca toate cele ce urmeaza sunt daruri ale Duhului. Iar cand le spune galatenilor sa umble intru Duhul (Gal. 5, 25), sau efesenilor ca sunt intru lumina (Efes. 5, 8-9), se intelege ca e vorba si de har si de stradania lor libera. Tot asa trebuie sa se inteleaga si cuvintele acestea catre Timotei: „Deci tu, fiul meu, intareste-te in harul care e in Hristos Iisus" (II Tim. 2, 1). Din Parintii si Scriitorii Bisericii, dam urmatoarele cuvinte ale lui Teodoret, care arata ca fara vointa nu ne putem mantui, dar si ca vointa, fara har, nu poate face nici un bine. Talcuind cuvintele de la Filipeni (1, 30), Teodoret zice: «A numit credinta si lupta daruri ale lui Dumnezeu, aratand astfel ca nu are in vedere vointa singura, care dezbracata de har nu poate infaptui nici un bine. Caci ambele trebuie: si vointa noastra, si ajutorul dumnezeiesc; nici harul Duhului nu ajunge celor ce n-au bunavointa, nici vointa, lipsita de aceasta putere, nu poate aduna bogatia»²⁰⁷ (Fer. Teodoret, Comentar la Filipeni, Migne, P. G., LXXXII, col. 568)

DESPRE NĂDEJDE

DESPRE NADEJDEA CRESTINA

1. Pentru ce Crezul invata in articolele XI si XII tot aceleasi adevaruri mantuitoare, despre care vorbeste si articolul VII?

Crezul in articolele sale de la sfarsit, in adevar, ne invata aceleasi adevaruri mantuitoare, pe care le-am aflat si in articolul VII. Deosebirea insa este aceasta: in articolul VII suntem povatuiti «sa credem», pe cand articolele de la sfarsit ne invata nu numai sa credem in aceste adevaruri, ci si „sa nadajduim”.

Crezul se termina cu aceasta marturisire plina de bucurie: «Astept invierea mortilor si viata veacului ce va sa fie». Cuvantul «astept», adica doresc, inseamna ca invierea mortilor si viata veacului viitor este un adevar in care nu numai credem, ci si nadajduim. Asa ne invata Sfantul Apostol Petru: „Pentru aceea, incingand mijloacele cugetului vostru, trezindu-va, nadajduiti desavarsit in harul care vi se va da voua, la aratarea lui Iisus Hristos” (I Petru 1, 13).

2. Ce este nadejdea crestina?

«Nadejdea crestina este dorul si asteptarea cu incredere a implinirii tuturor bunatilor fagaduite de Dumnezeu omului care face voia Lui, fiindca Dumnezeu este credincios in tot ce fagaduieste».

Dreptul Simeon, batranul temator de Dumnezeu, caruia Sfantul Duh „ii fagaduieste” sa nu guste moartea pana nu va vedea pe Hristosul lui Dumnezeu, „astepta” cu incredere neclintita implinirea acestei dumnezeiesti fagaduinite (Luca 2, 25-26).

Nadejdea este incredintarea pe care o are cineva in anumite impliniri viitoare si in impartasirea ce el o va avea din acele impliniri. Asa ca nadejdea in invierea mortilor si in impartasirea din fericirea vesnica a dat Sfintilor Mucenici taria sa indure chinuri cumplite si sa-si dea viata pentru credinta (II Mac. 7,9). Deci nadejdea e pe de o parte «un dar», e nazuinta sufletului in «asteptarea» unui bun fagaduit, iar pe de alta parte este «increderea» neclintita in implinirea fagaduinitei date noua de Dumnezeu. Este o inaintare, un salt peste timp, in viitor, este un ocean care apropie de ochii sufletesti lucrurile foarte indepartate. «Nadejdea este o incredere adevarata in Dumnezeu, data in inima omului prin insuflare si iluminare de la Dumnezeu, ca sa nu deznadajduiasca vreodata de harul lui Dumnezeu, atat

pentru iertarea pacatelor, cat si pentru oricare cerere, cand se cere un lucru bun, fie dintre lucrurile vremelnice, fie din cele vesnice”²⁸¹ (Marturisirea de credinta a Bisericii Ortodoxe, p. II, intrebarea I, traducere de Alexandru Elian, Editura Institutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane, Bucuresti, 1981, p. 109).

3. Care sunt bunatatile fagaduite noua de Dumnezeu?

Domnul si Mantuitorul nostru Iisus Hristos fagaduieste celor ce fac voia Tatalui ceresc viata vesnica, precum si puterea, impreuna cu mijloacele prin care se dobandeste aceasta fericire, adica: harul dumnezeiesc, sprijin in necazuri si ascultarea rugaciunii.

1. Mantuitorul ne-a fagaduit „viata vesnica” (I Ioan 2, 25). „In casa Tatalui Meu multe locasuri sunt... Ma duc sa va gatesc loc” (Ioan 14, 2). In pilda nuntii fiului de imparat (Matei 22, 1), a celor poftiti la cina (Luca 14, 16), a lucratorilor viei (Marcu 12, 1) si altele, aflam aceeasi fagaduinta. Tot El ne-a fagaduit si invierea mortilor (Ioan 5, 28, 29).

2. Ca sa putem castiga fericirea vesnica, Mantuitorul ne-a fagaduit impreuna-lucrarea Sfantului Duh; adica harul lui Dumnezeu. Domnul nostru Iisus Hristos, „nadejdea noastra” (I Tim. 1, 1), vrea ca toti oamenii sa se mantuiasca (I Tim. 2, 4); insa pentru mantuire harul Lui este de neaparata trebuinta (Ioan 3, 5).

3. El ne-a fagaduit si bunatatile trebuitoare vietii vremelnice: „Nu duceti grija, spunand: ce vom manca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom imbraca?... Stie doar Tatal vostru cel ceresc ca aveti nevoie de ele” (Matei 6, 31-32). Dovada sunt pasarile cerului, hranite de El, si crinii campului gatiti de El, Care insa si mai mare grija are de oameni. Sfintii s-au gasit de multe ori in imprejurari cumplit de grele: nu aveau hrana, locuinta, imbracaminte, dar, increzandu-se neclintit in fagaduinta lui Dumnezeu, petreceau viata fara grija de aceste lucruri, si sprijinul dumnezeiesc, intr-adevar, nu i-a parasit niciodata.

4. De asemenea, Iisus Hristos, Domnul nostru, ne-a fagaduit ierta-rea pacatelor, daca ne pocaim si ne imbunatatim viata. Ca zice: „Mai mare bucurie se face in cer de un pacatos ce se pocaieste, decat de 99 de drepti carora nu le trebuie pocainta” (Luca 15, 7). Pilda cu oaia ratacita (Luca 15, 3-6) si cea cu fiul risipitor (Luca 15, 11-32) dovedesc ce mult voieste Dumnezeu sa ne ierte. Atata vreme cat traim, nadejdea de pocainta nu este pierduta; fiindca unul din talharii rastigniti odata cu Hristos a castigat iertarea chiar in pragul mortii (Luca 23, 43). Dumnezeu, ne spune Iezechiel, nu voieste moartea pacatosului, ci sa se intoarca si sa fie viu (Iez. 18, 32).

5. Mantuitorul Hristos ne-a fagaduit ajutor intru necazuri, fiindca: „Dumnezeu este scaparea si puterea noastra, ajutor intru necazurile ce ne impresoara” (Ps. 45,1). Ajutorul Lui

se lasa insa cateodata asteptat, ca de pilda la nunta din Cana Galileii, cand zice: „inca n-a venit ceasul Meu” (Ioan 2,4). Dar acest ajutor cu cat este mai mult asteptat, cu atat lucreaza mai cu putere si mai minunat. Pilda: potolirea furtunii de pe marea Tiberiadei (Matei 8, 26); izbavirea din inchisoare a Sfintilor Apostoli Pavel si Sila (Fapte 16, 25, 32).

6. In sfarsit, Iisus Hristos ne-a fagaduit ca ne va asculta rugaciunile: „Daca veti cere ceva in numele Meu, Eu voi face” (Ioan 14, 14) si „Orice veti cere de la Tatal in numele Meu, El va va da” (Ioan 16, 23). Iar in rugaciunea Tatal nostru El ne-a invatat sa cerem de la Parintele ceresc toate bunatatile de care avem nevoie.

4. De unde izvoraste nadejdea crestina?

Nadejdea crestina izvoraste din credinta in tot ce ne-a fagaduit Dumnezeu (Gal. 5, 5). Credinta ne asigura ca Dumnezeu este netarmurit de credincios, este puternic, este bun; si avem nadejde ca, prin harul Sau si prin jertfa Mantuitorului, vom primi de la El bunatatile fagaduite.

Nadejdea isi trage obarsia din credinta²⁸² (Sf. Grigorie Teologul, De animae restrrectione, Migne, P. G., XLVI, col. 29), asa cum copacul odrasleste din radacina. Credinta adevereste bunatatile fagaduite si putinta de a le avea; nadejdea insa ne face sa le dorim si sa le asteptam. Credem deci ca „Cel care a poruncit sa nu mintim, cu mult mai mult El nu va minti”²⁸³ (Sf. Clement Romanul, Epistola 1 catre Corinteni, cap. XXVII, p. 111, in „Scrierile Parintilor Apostolici”, trad. note si indici de Pr. D. Fecioru, Ed. Institutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane, Bucuresti, 1979, p. 60), de aceea si zice Sfantul Apostol Pavel: „Sa tinem marturisirea nadejdii nesmintita; pentru ca credincios este Cel ce a fagaduit” (Evr. 10, 23).

Suntem patrunti de adevarul ca Dumnezeu, Caruia nici un lucru nu-i este cu neputinta (Luca 1, 37), este destul de puternic mah sa-si indeplineasca fagaduintele (Rom. 4, 21), ca Dumnezeu, Care este dragoste (I Ioan 4, 8), da mai mult decat suntem noi in stare sa primim, ca Dumnezeu ne-a mijlocit, prin neasemanata jertfa a Fiului Sau, fericirea vesnica, precum si mijloacele de a o castiga: „Care pe insusi Fiul Sau nu L-a crutat, ci L-a dat mortii, pentru noi toti, cum nu ne va da, oare, toate impreuna cu El?” (Rom. 8,32). Neclintita incredere ca Dumnezeu este desavarsit, credincios, puternic si bun, se numeste credinta in Dumnezeu. Aceasta credinta este radacina si, cu cat ea este mai puternica, cu atat mai ne-stramutata este nadejdea noastra. Credinta aceasta a lecut pe femeia ce se atinsese de poalele vesmantului Mantuitorului, pe cand El Se indrepta spre casa lui Iair (Matei 9, 22).

5. Cine este indreptatit sa nadajduiasca in bunatatile fagaduite de Dumnezeu?

In bunatatile fagaduite de Dumnezeu este in drept sa nadajduiasca tot crestinul care pazeste poruncile lui Dumnezeu, precum si pacatosul care se pocaieste. „Nu tot cel ce-Mi zice Mie: Doamne! Doamne! va intra in imparatia cerurilor, ci acela ce face voia Tatalui Meu, Carele este in ceruri” (Matei 7, 21).

1. Crestinul cazut in pacat, daca se caieste din toata inima si se pocaieste, poate nadajdui in Dumnezeu. Proorocul Iezechiel ne incredinteaza ca cel fara de lege de se va intoarce de la faradelegile lui si va pazi poruncile, va face dreptate si mila, aceluia Dumnezeu ii iarta pacatele (Iez. 18, 21, 22). In adevar pe Manase, imparat in Iudeea, care indemnase poporul la inchinarea idolilor, ucigand si multi prooroci, Dumnezeu l-a dat in mana vrajmasilor care, incatusindu-l in lanturi, l-au dus rob in Babilon si l-au aruncat in temnita. El insa, caindu-se de nelegiuirile facute si fagaduind din inima sa se pocaiasca, Dumnezeu l-a eliberat din temnita si din robie si i-a inapoiat inca si domnia; iar el a daramat capistile idolilor (II Cron. 33, 2-19). Dimpotriva, cel ce traieste in faradelegi, cel ce nu face voia lui Dumnezeu zadarnic nadajduieste in El. Cumplitul imparat Antioh, schingiuitorul sfintilor frati Macabei, fiind ros de viu de viermi, nadajduia in ajutorul dumnezeiesc, dar zadarnica i-a fost nadejdea (II Mac. 9, 28).

2. Crestinul care face voia lui Dumnezeu poate nadajdui in sprijinul lui Dumnezeu in toate nevoile, dar sa se sileasca insusi sa castige bunatatile ce nadajduieste de la Dumnezeu. Sfantul Apostol Petru ne sfatuiește: „Lasati-i Lui toata grija voastra, caci El are grija de voi” (I Petru 5, 7). Cu toate acestea, si noi insine trebuie sa ne straduim sa castigam bunatatile fagaduite de Dumnezeu. Cine vrea sa scape de vreo boala si sa se faca sanatos, sa se foloseasca intai de mijloacele obisnuite de vindecare; nu ne este ingaduit sa cerem numaidecat o minune. Sfantul Apostol Pavel avea darul facerii de minuni, totusi sfatuiește pe ucenicul sau Timotei sa se foloseasca pentru desele lui suferinte de putin vin (I Tim. 5, 23).

6. Care este insotitoarea nadejdii crestine?

Insotitoarea buna a nadejdii crestine este frica de pacat. Nadejdea e ca o luntre cu doua lopeti: pe una scrie indurarea lui Dumnezeu, iar pe cealalta, frica de dreptatea lui Dumnezeu. Sfantul Apostol Pavel ne sfatuiește sa faurim mantuirea „cu frica si cu cutremur” (Filip. 2,12). Cu frica, in adevar, fiindca dupa cum marinarul ce se afla in largul marii se teme, chiar pe vreme buna, de furtuna ce i-ar putea ineca corabia, tot asemenea si crestinul trebuie sa traiasca necontenit cu teama de bantuiala ispitei²⁸⁴ (Sf. Macarie Egipteanul, Omilii duhovnicesti, XXVI, cap. 23, p. 156, trad. Pr. Cicerone Iordachescu,

1931) care nu cruta pe nimeni. Oameni oarecand placuti lui Dumnezeu, cum au fost de pilda inteleptul Solomon, au ajuns la batranete niste nelegiuiti. Chiar dintre ingeri au cazut unii, si inca foarte jos, si au fost lepadati de Dumnezeu pe vecie. incheierea vietii noastre o face moartea; pana atunci ispita poate sa doboare din starea de har pe oricine care nu lucreaza la mantuirea sa cu „frica si cu cutremur” (Filip. 2, 12). „Pentru aceea celui ce i se pare ca sta neclintit, sa ia aminte sa nu cada” (I Cor. 10, 12).

Frica crestinului de pacat nu imputineaza nadejdea lui, ci o sporeste. Nadejdea da putere de a merge, e ca vantul in panzele corabiei; iar frica face pe om prevazator; e ca incarcatura care cumpaneste corabia. Si panzele si incarcatura ajuta la o plutire buna.

7. Este nadejdea crestina un dar dumnezeiesc?

Negresit, nadejdea crestina este un dar dumnezeiesc, care se pogoara in inima omului, ca o «iluminare de la Dumnezeu»²⁸⁵ (Marturisirea de credinta..., p. a II-a, rasp. la intreb. 1; Mitropolit Dr. N. Mladin, Prof. Diac. Orest Bucevski, Prof. Dr. Const. Pavel, Prof. Diac. Dr. Ioan Zagrean, Teologia morala ortodoxa, vol. II, Editura Institutului Biblic, Bucuresti, 1980, 30-36.). Duhul lui Dumnezeu tine treaza inlauntrul nostru increderea in bunatatile vesnice; si cu cat luminarea dumnezeiasca este mai puternica, cu atat mai desavarsita este si nadejdea.

8. Ce folos dobandeste cel ce nadajduieste in Dumnezeu?

Cine nadajduieste in Dumnezeu se bucura de o deosebita ocrotire din partea Lui. „Cei ce nadajduiesc spre Dumnezeu sunt ca muntele Sionului; nu se vor clatina in veac” (Ps. 124, 1). Sfantul Ioan Gura de Aur, talcuind acest verset, zice: «Ca dupa cum masinile cele mai puternice si mai numeroase nu vor fi in stare nici sa rastoarne, nici sa clatine acest munte, tot asa si cel ce-si pune nadejdea in Dumnezeu, va ramane neclintit in fata tuturor loviturilor»²⁸⁶ (Sf. Ioan Gura de Aur, Comentar la Psalmul 124, cap. I, vol. V, p. 186, trad. franceza, ed. M. Jeannin). Cel ce-si pune nadejdea in Dumnezeu nu va fi rusinat in veac: „Uitati-va - zice inteleptul Iisus Sirah - la neamurile cele din inceput si vedeti: Cine a nadajduit spre Domnul si s-a rusinat?” (2, 10). Dovada avem intamplarea celor trei tineri care au fost aruncati in Babilon, in cuptorul cel aprins si din care au scapat nevatamati (Dan. 3, 8-10). Iosif, dus si vandut rob in Egipt, ajunge cel dintai in toata imparatia Faraonului (Fac. 41).

9. Care sunt roadele nadejdii crestine?

Inainte de toate, nadejdea inaripeaza sufletul cu o vie dorire spre Dumnezeu. De aceea da si o deosebita putere si trainicie credintei. Astfel, cel ce nadajduieste in Dumnezeu

dobandeste multe de la El; omul acela este in stare sa mute si muntii, zice Mantuitorul (Marcu 11,23). Iar a muta muntii se talcuieste: a birui cele mai mari piedici. Chiar se si spune ca Sfantul Grigorie Facatorul de minuni (+270) ar fi mutat cu adevarat un munte²⁸⁷ (Gherasim Timus, Dictionar aghiografic, Bucuresti, 1898, p. 337). Moise, increzandu-se in Dumnezeu, cu toiagul a despicat in doua Marea Rosie (Ies. 24, 21); iar Proorocul Ilie a facut sa cada ploaie dupa o seceta de trei ani si sase luni (III Regi 18, 45). Cel ce nadajduieste este bogat cu mult inainte de a avea o bogatie, zice Sfantul Ioan Scararul.

1. Cel ce are nadejde in Dumnezeu ramane neclintit in fata oameni-lor, rabdator si linistit in stramtorari si in necazuri, si mai cu seama in fata mortii. Cine nadajduieste in Dumnezeu, acela nu se uita la bunavointa sau la reaua vointa a celor mari, nici la cele ce zic oamenii despre el (I Cor. 4, 3). Acela este rabdator in suferinta pentru ca stie ca „patimirile vremii de acum nu sunt vrednice de marirea care ni se va descoperi” (Rom. 8, 18). Dreptul Iov a fost atat de rabdator, tocmai din pricina bucuriei ce o simtea nadajduind in invierea si rasplata viitoare (Iov 19, 25). Ar putea fi oare cineva mahnit, avand inaintea ochilor cununa rasplatirii vesnice? Camila in pustie isi iuteste pasul indata ce simte ca se apropie apa. Scapata de ingrijorarea setei, ea nu mai simte oboseala calatoriei; nadejdea a risipit ingrijorarea. „Umplutum-am de mangaiere! Cu tot necazul nostru, sunt covarsit de bucurie”, spune Sfantul Apostol Pavel (II Cor. 7, 4), si -”moartea imi este castig” (Filip. 1, 21). „Doresc sa ma despart de trup si sa fiu impreuna cu Hristos” (Filip. 1, 23). „De acum mi s-a gatit cununa dreptatii pe care Domnul mi-o va da in ziua aceea, El, Dreptul Judecator” (II Tim. 4, 8). Pentru aceasta cununa, Sfantul Apostol Andrei (+62) a primit moartea cu nespusa bucurie. Ca vazand crucea, pe care era sa fie spanzurat, a strigat: «Bucura-te, cruce fara de pret, Sfintita prin moartea Dumnezeului meu; cu desfatara privesc la tine! O, cat am suspinat eu dupa tine! Cu ce infocare te-am poftit!»²⁸⁸ (Ibidem, p. 67-68). Sfantul Ignatie purtatorul de Dumnezeu (+107) s-a bucurat foarte afland ca imparatul Traian 1-a osandit la moarte; si cand a auzit ca crestinii din Roma vor sa-l scape, le-a scris rugandu-i sa nu-l lipseasca de cununa de mucenic: «Lasati-ma sa fiu mancare fiarelor, prin care pot dobandi pe Dumnezeu»²⁸⁹ (Ignatie al Antiohiei, Epistola catre Romani, cap. IV, in „Scrierile Parintilor Apostolici”, Ed. Institutului Biblic, Bucuresti, 1979, p. 175). Sfantul Arhidiacon Lavrentie (+258), osandit sa fie ars de viu pe un gratar, fiindca nu voise sa predea prefectului cetatii vasele sfinte ale bisericii, pe cand era chinuit, zicea batandu-si joc de cei ce-l chinuiau: «Acum intoarceti-ma si pe partea cealalta a trupului, ca una e fripta»²⁹⁰ (Gherasim Timus, op. cit., p. 492). Nadejdea este deci pentru sufletul nostru intocmai ca o ancora tare (Evr. 6, 19) si, dupa cum

ancora ocroteste corabia in vreme de furtuna, asa si nadejdea fereste sufletul de inecare, cu deosebirea ca ancora se agata de fundul marii, pe cand nadejdea se prinde de toartele cerului.

2. Nadejdea crestina indeamna cu putere spre fapte bune si spre virtuti. «Nadejdea noastra este tot atat de neindoielnica, zice Fericitul Augustin, ca si o intamplare petrecuta in trecut». Ea a intarit pe Sfintii Mucenici in luptele cu prigonitorii lor pagani, pentru ca «nadejdea usureaza necazurile din aceasta lume»²⁹¹ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia 67 la Geneza, cap. I, trad. cit., vol. V, p. 435).

3. Nadejdea crestina chezasuieste viata vesnica. «Cine v-a mantuit?», intreaba Sfantul Ioan Gura de Aur pe ascultatorii sai si tot el raspunde: «Numai nadejdea in Dumnezeu si increderea in fagaduintele si in darurile Sale»²⁹² (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia 14 la Romani, cap. 6, trad. cit., vol. X, p. 372). Casa lui Dumnezeu este intemeiata pe credinta, zidita pe nadejde si terminata prin dragoste. In cer insa nadejdea nu va mai fiinta, fiindca vom fi in stapanirea a tot ce am dorit si asteptat. «De aceea credinta si nadejdea vor inceta cand aceste bunatati ni se vor infatisa»²⁹³ (Idem, Omilia 34 la Romani, cap. 3, trad. cit., vol. IX, p. 529).

10. Despre cine se poate spune ca pacatuieste impotriva nadejdii crestine?

Se spune ca pacatuieste impotriva nadejdii crestine: 1) Cel ce se increde numai in el insusi sau in alte fapturi, iar nu in Dumnezeu; 2) Cel ce se deznadajduieste de ajutorul lui Dumnezeu; 3) Cel ce nadajduieste cu prea multa cutezanta in mila lui Dumnezeu si 4) Cel ce ispiteste pe Dumnezeu.

1. Nadejdea celui ce se increde in sine sau in alte fapturi, iar nu in Dumnezeu, nu este nadejde crestina, nici dumnezeiasca, ci nadejde pamanteasca. La Cina cea de Taina, Sfantul Apostol Petru se lauda cu barbatia lui (Matei 26, 33); dar n-au trecut decat cateva ceasuri si el, jurandu-se, a tagaduit pe invatatorul (Matei 26, 72). Asemenea si uriasul Goliat, bizuindu-se pe puterea lui, isi batea joc de israeliti, dar a fost ucis de David, tinerelul care se increzuse in ajutorul lui Dumnezeu (I Regi 17, 52). A te increde in tine insuti, zice Fericitul Augustin, inseamna a nu avea alt ocrotitor in afara de tine insuti; fiindca Dumnezeu nu ocroteste pe cel ce nu-I cere ajutor. Numai cel plin de nadejdea crestina poate striga cu incredere: „Spre Tine, Doamne, am nadajduit, sa nu ma rusinezi in veac” (Ps. 30, 1).

2. Deznadejdea este pierderea increderii in bunatatea si milostivirea lui Dumnezeu, pacat care departeaza de mantuire. Deci, sa ne ferim ca de unul din cele mai mari rele ce ne pot bantui; sa nu pierdem niciodata credinta ca Dumnezeu iarta pacatele si ne ocroteste de necazuri. Cuvintele lui Cain: „Si a zis Cain catre Domnul Dumnezeu: „Pedeapsa mea este

mai mare decat as putea-o purta” (Fac. 4, 13), suna intocmai ca tanguirea unui deznadajduit si neincredator in milostivirea lui Dumnezeu. in deznadejde cazuse si imparatul Saul atunci cand, impresurat de filistenii in razboi, si-a facut singur seama aruncandu-se in sabia (I Regi 31, 3-4).

Crestinul adevarat nu deznadajduieste. El stie ca indurarea lui Dumnezeu este nesfarsita si ajutorul dumnezeiesc este cu atat mai aproape cu cat primejdia este mai navalnica. inainte de pacat, teme-te de dreptate;

Dupa pacat, nadajduieste in milostivire, zice Sfantul Grigorie Dialogul. Ca Parintele ceresc primeste cu multa bucurie pe pacatosul ce se pocaieste, ne-a aratat insusi Mantuitorul Hristos in pilda fiului risipitor (Luca 15,11) si in cea a drahmei pierdute (Luca 15, 8). Deznadejdea impinge pe om de multe ori sa-si ia singur viata; deci, la moartea vesnica. Iuda, vanzatorul Mantuitorului, s-a spanzurat din deznadejde. Deznadejdea e pacat impotriva Duhului Sfant si fara iertare, pentru ca nu mai ai timp de pocainta si de fapte bune. «Cine deznadajduieste de mila lui Dumnezeu, il necinsteste, la fel cu cel ce se indoieste de existenta Lui», zice Fericitul Augustin, iar Fericitul Ieronim spune ca Iuda a jignit pe Domnul mai putin vanzandu-L, decat indoindu-se de bunatatea Lui; el a pierdut nu atat din pricina nelegiuirii sale, cat din pricina deznadejdii sale.

3. Increderea prea mare (indrazneala) in mila dumnezeiasca este pacat, fiindca ea impinge pe cel vinovat sa staruie in pacat, amagindu-se cu gandul ca Dumnezeu, in marea Lui indurare, Se va milostivi si de el. in adevar, Dumnezeu este mult milostiv, dar este si drept (I Ioan 3, 7). Greseste deci cine crede numai in bunatatea lui Dumnezeu, si nu si in dreptatea Lui. Ca zice: „Daca nu va veti pocai, toti veti pieri la fel” (Luca 13,3), ca si galileenii ucisi de Pilat. Drept aceea, increderea si frica de Dumnezeu trebuie cumpanite; adica, dupa cum este pacat atunci cand frica inlatura nadejdea, tot pacat este si atunci cand cutezanta prea mare inlatura teama.

4. Ispiteste pe Dumnezeu cel care, fara pricina binecuvantata, se arunca in primejdie, nadajduind ca Dumnezeu o sa-l scoata nevatamat, ajutandu-l. Adica, cine se bate fara pricina binecuvantata, cui nu-i pasa de voia lui Dumnezeu, cine se arunca in primejdie numai pentru semetia de a infrunta primejdia, nu face voia lui Dumnezeu si, deci, nu poate nadajdui in ajutorul Lui. Caci zice Sfantul Scriptura: „Cel ce iubeste primejdia va cadea intr-insa” (int. Sir. 3, 25). Biserica nu cinsteste ca mucenici pe cei care in vremea marilor prigoane s-au aruncat cu nesabuinta in calea prigonitorilor, cu toate ca si aceia au murit marturisind pe Hristos.

11. Prin ce mijloace se intretine si se improspateaza nadejdea?

Mijlocul cel mai potrivit pentru intarirea si improspatarea nadejdii este rugaciunea staruitoare (Iacov 5, 13 si Iuda 20).

Rugaciunea staruitoare este - securea deznadejdii» (Sfantul Ioan Scararul) si este solia nadejdii, trimisa sa mijloceasca la Dumnezeu fericirea vesnica - tinta cea mai de pe urma a nadejdii. Si, dupa cum credinta fara fapte bune este moarta (Iacov 2, 26), asa si nadejdea fara rugaciune este amortita. «inca si prin cuminecarea cu infricosatele si preacuratele Taine, adica trupul si sangele lui Hristos, prin care Domnul nostru ramane in noi, nadejdea noastra se face puternica. Pentru ca El spune: Cel ce mananca trupul Meu si bea sangele Meu ramane intru Mine si Eu intru el»²⁹⁴ (Marturisirea ortodoxa..., Bucuresti, 1981, p. II, rasp. la intreb. 2, p. 110).

RUGACIUNEA

RUGACIUNEA PARTICULARA

12. De cate feluri este rugaciunea?

Daca tinem seama de persoana care savarseste rugaciunea, de numarul persoanelor care iau parte la ea, de locul unde se face si timpul cand se savarseste, atunci deosebim doua feluri de rugaciune: Rugaciunea particulara si rugaciunea Bisericii, sau, cu alte cuvinte, cultul particular si cultul public comun.

13. Ce este rugaciunea particulara?

Rugaciunea particulara este cea facuta de fiecare credincios singur, sau impreuna cu ai sai, sau cu alti credinciosi, in orice loc, in orice timp si citita sau spusă pe de rost, dupa alcatuirea gata facuta, dintr-o carte de rugaciuni, sau chiar scoasa din taina inimii sale. O astfel de rugaciune este cea facuta de Mantuitorul pe calea dintre Betania si Ierusalim (Luca 11, 1); cea facuta de Sfantul Apostol Petru pe acoperisul casei din Iope (Fapte 10, 9); cea facuta de vames in templu (Luca 18,13); cea facuta de Sfintii Apostoli Pavel si Sila in temnita (Fapte 16, 25) si altele.

14. Ce este rugaciunea?

Rugaciunea este ridicarea mintii si voii noastre catre Dumnezeu²⁹⁵ (Evagrie Monahul, Cuvant despre rugaciune, in „Filocalia”, vol. I, p. 80, trad. de Pr. Dr. D. Staniloae,

Sibiu, 1946; Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, trad. Pr. D.Fecioru, Bucuresti, 1938, cartea III, cap. XXIV, p. 223). Evagrie Monahul zice ca «rugaciunea este vorbirea mintii cu Dumnezeu»²⁹⁶ (Cuvant despre rugaciune, in „Filocalia”, loc. .cit, p. 57). De aceea se cuvine ca atunci cand stam de vorba cu Dumnezeu, adica atunci cand stam la rugaciune, sa alungam din gandul nostru orice grija si sa indreptam toate puterile duhului nostru numai la Dumnezeu. Adica, cugetul sa gandeasca la El, tinerea de minte (memoria) sa uite toate cele pamantesti, iar inima, vorbind cu El, sa salte de bucurie si de dragoste. Caci «cel ce iubeste pe Dumnezeu de-a pururi sta de vorba cu Dansul cum ar sta cu un tata, alungand orice gand patimas»²⁹⁷ (Idem, ibidem, p. 54). A cugeta la Dumnezeu numai, nu inseamna rugaciune; ca si demonii cugeta la Dumnezeu, dar de rugat nu se roaga.

15. Pentru ce este insotita rugaciunea de unele semne vazute, precum semnul sfintei cruci, starea in genunchi, facerea de metanii, ridicarea mainilor si altele?

In timpul rugaciunii ne inchinam, facand semnul sfintei cruci, batem metanii, stam in genunchi si altele, spre a spori evlavie noastra launtrica si a o face vazuta.

16. Cum se face semnul sfintei cruci si ce zicem cand il facem?

Semnul sfintei cruci se face astfel: indoim inlauntru si lipim de podul palmei drepte degetul mic si inelarul, apoi impreunam la un loc varfurile degetelor gros, aratator si mijlociu de la aceeasi mana si cu ele astfel impreunate ne insemnam pe frunte, pe piept, pe umarul drept si pe umarul stang.

Orice rugaciune se incepe cu rostirea: «in numele Tatalui si al Fiului si al Sfantului Duh, Amin», insotita de semnul sfintei cruci, astfel: cand zicem: «in numele Tatalui...» ne insemnam pe frunte; cand zicem: „Si al Fiului” ne insemnam pe piept; cand zicem: «Si al Sfantului Duh», ne insemnam pe umarul drept intai si apoi pe cel stang; si incheiem zicand: «Amin».

Insemnarea cu semnul crucii este o deprindere crestineasca foarte veche: chiar din timpul Sfintilor Apostoli. Facem semnul crucii insotind orice rugaciune rostita cu glas tare sau in gand si cand trecem pe langa biserica, pe langa troita; cand incepem si cand sfarsim un lucru, ori, cum spune Tertulian (+ 240): «La fiecare pas si la fiecare fapta ne insemnam... cu semnul sfintei cruci»²⁹⁸ (Tertulian, De corona ..., c. 3, Migne, P. L., II, col. 99). Cand facem semnul sfintei cruci, sa cugetam la marirea Celui Prea-Inalt, in numele Caruia il facem. Drept aceea, sa nu facem semnul sfintei cruci in graba, oricat de mult am fi zoriti de

treburi. După felul cum facem crucea vad ceilalți oameni cam ce loc are în inima noastră Dumnezeu.

17. Când ne însemnăm cu sfânta cruce, facem oare și o mărturisire de credință?

Fără îndoială. Facând semnul sfintei cruci, mărturisim credința în Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, Cel răstignit pe cruce, și credința într-un Dumnezeu în trei ipostasuri²⁹⁹ (Dionisie Areopagitul, Ierarhia bisericească, cap. VI, 3, p. 135, trad. Pr. Cicerone Iordăchescu, Iași, 1932).

Intr-adevăr, când facem semnul sfintei cruci, rostind numele celor trei ipostase: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, mărturisim un singur Dumnezeu în trei fețe dumnezeiești; iar semnul crucii ne aduce aminte că Fiul lui Dumnezeu, făcut om, ne-a mântuit răstignindu-Se pe cruce. Asadar, semnul sfintei cruci este oarecum o învățatură pe scurt a credinței creștine. Biserica cinstește cu multă evlavie sfânta cruce: trei zile pe an (14 septembrie, duminică a treia din Pașeni și 1 august) sunt închinată cinstirii sfintei cruci. Crucea, făurită din lemn sau din metal, frumos lucrată și împodobită, nu lipsește de pe nici o sfântă masă, din nici o biserică în care se slujește Sfânta Liturghie. De asemenea nu lipsește niciodată de pe creștetul turlelor bisericilor și al clopotnitelor; iar în cimitirele noastre, cei răposați asteaptă învierea morților sub ocrotirea sfintei cruci. Vasele și odajdiile sfintite ale bisericilor sunt împodobite cu cruci; multe biserici sunt zidite în chipul crucii, iar cărțile bisericești sunt pline de tot felul de cântări în cinstea sfintei cruci. În multe locuri crucea este așezată la fântânile cu apă de băut și la răspântiile drumurilor. În sfârșit, și fapt foarte însemnat: a doua venire a Mântuitorului, când va veni să judece viii și morții, va fi prevestită prin arătarea „semnului Fiului Omului pe cer” (Matei 24, 30), adică a crucii³⁰⁰ (Sf. Ioan Damaschin, op. cit., p. 257).

18. Ce dobândim când ne facem semnul sfintei cruci?

Însemnându-ne cu semnul sfintei cruci dobândim binecuvântarea lui Dumnezeu, fiindcă ea a surpat peretele cel din mijloc al vrăjbei dintre Dumnezeu și om (Efes. 2, 16); ea ne ocroteste împotriva bătăliilor necuratului³⁰¹ (Sf. Chiril al Ierusalimului, Catehezele, trad. Pr. Dr. D. Fecioru, București, 1943-1945, Cateh. XIII, c. 36, p. 352 și IV, c. 13, p. 115), ca și împotriva multor rele sufletești și trupești³⁰² (Sf. Ioan Damaschin, op. cit., p. 256). Semnul sfintei cruci este prin el însuși o binecuvântare dumnezeiască, iar «binecuvântarea este împartășitoare de sfîntenie, care alungă relele și aduce binele», spune canonul 27 al Sfântului Vasile cel Mare.

1. Crucea ocroteste de relele trupesti. Semnul crucii a crutat de nimicire pe cei intai nascuti ai Israelului, fiindca semnul facut pe stalpii si pe pragurile usilor, pe langa care ingerul mortii a trecut fara sa bata (Ies. 12, 7, 27), inchipuia semnul crucii³⁰³ (Ibidem, p. 258). Semnul crucii era semnul care vindeca pe cei muscati de serpi, fiindca sarpele de arama ridicat in pustie de Moise, care salva pe oameni numai uitandu-se la el (Num. 31), preinchipuia semnul sfintei cruci (Ioan 3, 14).

2. Crucea alunga diavoli. Precum cainele fugе de batul cu care a fost lovit, tot asa si dracul fugе de crucea care ii aminteste ca prin ea a fost biruit³⁰⁴ (Sf. Chiril al Ierusalimului, op. cit, Cateheza XIII, 3, p. 312). «Crucea, zice Sf. Ioan Damaschin, este pavaza, arma si semn de biruinta impotriva diavolului»³⁰⁵ (Sf. Chiril al Ierusalimului, op. cit, Cateheza XIII, 3, p. 312); iar Biserica noastra canta: «Doamne, arma asupra diavolului crucea Ta o ai dat noua, ca se ingrozeste si se cutremura, necutezand a cauta spre puterea ei...»³⁰⁶ (Octoiul, Fericirile din Duminica, Glas 8).

3. Semnul sfintei cruci, inchipuind insasi crucea lui Hristos, ocroteste de uneltirile necuratului. Prin acest semn s-au eliberat crestinii de sub stapanirea pagana. in anul 312 imparatul Constantin cel Mare a vazut pe cer o cruce luminoasa, pe care era scris: «in acest semn vei invinge!». Atunci el, punand acest semn pe steagurile si armatele castei sale, a iesit biruitor din lupta cu Maxentiu. Rostirea «in acest semn invingem!» se potriveste foarte bine si semnului crucii cu care noi ne inchinam; ca singura pomenirea crucii lui Hristos pune pe fuga pe vrajmasii nevazuti si ne intareste impotriva uneltirilor lor: «Nici un duh necurat nu va indrazni sa se apropie de voi, vazand pe fata voastra armele care l-au doborat, aceasta sabie sclipitoare a carei lovitura de moarte au primit-o»³⁰⁷ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia 45 la Matei, c. 4, trad. cit., vol. VII, p. 424). Multi sfinti obisnuiau sa alunge gandurile rele din cugetul lor facand numaidecat semnul crucii si tot cu semnul crucii daramau crestinii idoli si capistile lor, in timpul prigoanelor.

19. Cand trebuie sa facem semnul sfintei cruci?

Putem face semnul crucii oricand, dar mai ales inainte si dupa rugaciune, la culcare si la sculare, inainte si dupa masa, la intrarea si iesirea din casa, inainte de inceperea si dupa incetarea oricarui lucru si cu osebite cand ispita da navala asupra noastra; intr-un cuvnt, in toate imprejurarile³⁰⁸ (Sf. Chiril al Ierusalimului, Cateheza IV, C. 14, op. cat., p. 115). Facem semnul crucii la trezirea din somn, ca sa agonisim binecuvantarea lui Dumnezeu pentru ziua intreaga; il facem inainte de culcare, spre a alunga din mintea noastra tot gandul patimas, pentru o noapte linistita; il facem inainte de rugaciune, spre a fi feriti de imprastierea

si fuga gandului de la rugaciune; il facem inainte de a incepe lucrul si dupa ce l-am terminat, spre a cere ajutor, intai, lui Dumnezeu si pe urma, spre a-I multumi pentru ajutorul dat. Tertulian (160-240) marturiseste ca cei dintai crestini, ca si cei din vremea lui, obisnuiau sa se inchine facand semnul crucii: „inainte si in timpul treburilor, intrand si iesind, imbracandu-ne, inainte de somn, in toate lucrarile noastre, noi ne insemnam fruntea cu semnul crucii”³⁰⁹ (Tertulian, De corona militis, c. 3, Migne, P. L., II, col. 99). Cine capata deprinderea sa se insemneze in toate imprejurarile cu semnul Sfintei Cruci se poate spune ca implineste cu prisosinta cuvantul Sfantului Apostol Pavel: „Ori de mancati, ori de beti, ori altceva de faceti, toate spre slava lui Dumnezeu sa le faceti” (I Cor. 10, 31). Deci, sa nu ne rusinam de crucea lui Hristos.

20. Ce inseamna rugaciunea in genunchi, prosternarea cu fata la pamant, impreunarea mainilor pe piept sau ridicarea bratelor, baterea de metanii si altele? Ingenunchind la rugaciune, marturisim evlavia, pocainta si putinatatea noastra inaintea lui Dumnezeu.

Prosternarea sau caderea cu fata la pamant marturiseste umilinta noastra in fata lui Dumnezeu. Prosternata cu fata la pamant s-a rugat Iudita inainte de a intra in tabara vrajmasilor (Iudit 9, 1), asa s-a rugat Mantuitorul in gradina Maslinilor (Matei 26,39), asa asteapta in tinda biserici inainte de a fi tuns cel ce vine sa primeasca chipul cel ingeresc (calugaresc).

Metania, care este o ingenunchere si o ridicare repede, facand semnul crucii, marturiseste ca prin pacat am cazut, iar prin intruparea lui Hristos iarasi ne-am ridicat³¹⁰ (Sf. Vasile cel Mare, De Spiritu Sancto, cap. 27, 66, Migne, P. G., XLII, col. 192). Metania este de doua feluri: mare si mica. Cea mare este o inchinare pana la pamant, cu indoirea genunchilor, si prin ea cinstim sau adoram indurarea dumnezeiasca³¹¹ (Ioan Casian, Institutiones, 11, 8), iar metania mica, o inclinare adanca a trupului pana ce mana stanga atinge pamantul; prin ea cinstim milostivirea Sfintilor. inrucisarea mainilor pe piept marturiseste ridicarea launtrica a inimii la Dumnezeu. Ridicarea bratelor in sus marturiseste dragostea fata de Dumnezeu si unirea prin rugaciune cu Hristos cel rastignit pe cruce³¹² (Tertulian, Despre rugaciune, c. 14, trad. rom. de Prof. David Popescu, p. 54, in „Apologeti de limba latina”, Ed. Institutului Biblic, Bucuresti, 1981, p. 237). Sfantul Apostol Pavel porunceste „ca barbatii sa se roage in tot locul, ridicand mainile sfinte, fara de manie si fara sovaire” (I Tim. 2, 8). Asa s-a rugat Moise in vremea luptei cu amaleciti (Ies. 17, 2-12); asa Solomon la sfantirea templului (11 Cron. 6,12), asa se roaga preotii la Sfanta Liturghie inainte

de iesirea cu Sfintele Daruri si inainte de prefacerea Sfintelor Daruri. La rugaciunea de obste si pentru toti, care se face in biserica, adica la sfintele slujbe, este oprita metania mare Duminica si in timpul de la invierea Domnului pana la Rusalii313 (Canonul 90 al Sinodului VI Ecumenic).

21. Cum trebuie sa ne rugam: cu glas tare sau in gand?

Ne putem ruga in gand, cu glas tare, ori chiar in amandoua felurile in timpul uneia si aceleiasi rugaciuni.

Cineva se poate ruga si mergand, sau in decursul treburilor, fara ca altii sa bage de seama. Aceasta se cheama rugaciune in gand si este obisnuita acelora care, din felurite pricini, nu se pot ruga altfel. Rugaciunea rostita cu glas tare are insemnatatea ei; ea da pe fata simtamintele launtrice ale omului (Matei 12, 34) si face legatura cu ceilalti fii ai Bisericii si frati intru Hristos, intarind credinta comuna. Acest fel de rugaciune e si folositor si la locul lui, pentru ca omul fiind alcatuit din suflet si din trup, amandoua au datoria sa laude pe Dumnezeu (Osie 14, 3).

Rugaciunea rostita cu glas tare rascoleste simtirea inimii si sporeste evlavia atat in cel ce o rosteste, cat si in cel ce o asculta. in sfarsit, rugaciunea cu glas tare, facuta de mai multi laolalta, cheama si mai puternic pe Dumnezeu, precum a zis Mantuitorul: „Unde sunt doi sau trei adunati in numele Meu, acolo sunt si Eu in mijlocul lor” (Matei 18, 19-20).

22. Are vreun pret rugaciunea facuta numai cu buzele, precum si semnele si miscarile vazute, care nu corespund cu miscarea inimii?

Rugaciunea celui ce se roaga numai cu buzele nu are putere. Pentru rugaciunea facuta numai cu buzele a mustrat Mantuitorul pe farisei: „Poporul acesta Ma cinsteste cu buzele, dar inima lor este departe de Mine” (Matei 15, 8). De asemenea, daca semnele si miscarile vazute ce insotesc rugaciunile nu raspund unei stari de adanca simtire a noastra, aceste semne si miscari sunt de nimic. Cel care bate metanii dupa metanii, se bate in piept si face alte lucruri de felul acesta, fara nici un fel de tresarire launtrica, este un fatarnic. Dumnezeu cere sa ne inchinam Lui cu duhul si cu adevarul (Ioan 4, 23).

23. Dar rugaciunea cantata are vreun pret?

Rugaciunea cantata este o foarte puternica rugaciune rostita cu glas tare. Cand suntem adanc miscati, dam glas simtirii prin cantare; deci cantecul religios este o rugaciune minunata. El ajuta mintea sa zboare la Dumnezeu; de aceea Sfantul Apostol Pavel

indeamna pe coloseni sa se deprinda si sa se intelepteasca cu psalmi, laude si cantari duhovnicesti: „... Cantati in inimile voastre lui Dumnezeu, multumindu-I in psalmi, in laude si in cantari duhovnicesti” (Col. 3, 16). Rugaciunea cantata a fost cultivata de imparatul David (+1015 i.d.Hr.), de Mantuitorul cu Apostolii (Matei 26, 30; Marcu 14, 26), de Sfantul Ioan Gura de Aur (+ 407), de Sfantul Ambrozie al Mediolanului (+397), de Sfantul Nichita din Remesiana (+c. 420) si de alti Sfinti Parinti si mari Dascalii ai Bisericii.

24. De cate feluri este rugaciunea, dupa cuprinsul ei?

Dupa cuprins, rugaciunea, este de trei feluri: 1. Rugaciunea care are ca scop sa laude pe Dumnezeu; 2. sa-I multumeasca si 3. sa-I ceara tot ceea ce este dupa voia Sa: „Pre Tine te laudam; pre Tine Te binecuvantam; Tie iti multumim, Doamne, si ne rugam Tie, Dumnezeul nostru»³¹⁴ (Sfanta Liturghie a Sf. Ioan Gura de Aur).

1. Rugaciunea de lauda este aceea prin care binecuvantam, laudand pe Domnul si Dumnezeul nostru dupa marirea Lui cea nemasurata; si pentru vesnica Lui slava, dupa cum zice Psalmistul: „In toate zilele bine Te voi cuvanta si voi lauda numele Tau in veac si in veacul veacului. Mare este Domnul si laudat foarte si maretia Lui nu are sfarsit” (Ps. 144, 2). Calatorul prin tari straine se minuneaza si lauda locurile frumoase pe care le intalneste in cale, dar ce departe este frumusetea lumii vazute de stralucirea lui Dumnezeu! Ingerii, privind nemijlocit nesfarsita Lui slava, il lauda si il binecuvanteaza cantand: „Sfant, Sfant, Sfant!” (Isaia 6, 3), asa precum au cantat laude Mantuitorului - Prunc, de curand nascut in Betleem (Luca 2, 14). Ingerii privesc la Dumnezeu „fata catre fata”, cuprinsi de uimire, iar rugaciunile lor se prefac intr-o neincetata cantare de lauda. A canta laude lui Dumnezeu este indeletnicirea locuitorilor cerului (Apoc. 4, 8-11); dar si noi pe pamant, cunoscand slava lui Dumnezeu, din cele zidite si din Descoperire, suntem datori mai intai sa laudam pe Dumnezeu in rugaciunile noastre. Drept aceea, Biserica lauda necontenit pe Dumnezeu. Cantarile ei: Trisaghionul..., Sfant, Sfant, Sfant Domnul Savaot..., Doxologiile mare si mica, Pre Tine Te laudam..., precum si feluritele Doxologii slujite in diferite imprejurari sunt pline de laude aduse lui Dumnezeu. Tot cantare de lauda este si cantarea Maicii Domnului: „Mareste suflete al meu pre Domnul...” (Luca 1, 46).

2. Rugaciunea de multumire este aceea prin care aratam ca ne aducem aminte cu multumire si cu dragoste de toate binefacerile primite de la Dumnezeu. Ca Dumnezeu ne cere sa-I fim multumitori pentru toate bunatatile se vede din aceste cuvinte ale Sfantului Apostol Pavel: „Rugati-va neincetat. Dati multumire pentru toate, caci aceasta este voia lui Dumnezeu, intru Hristos Iisus pentru voi” (I Tes. 5, 17-18). Rugaciunea lui Noe, la iesirea din

corabie, a fost de multumire (Fac. 8, 19); de asemenea si a vechiului Israil, la iesirea din Egipt (Ies. 15,1-21). Dumnezeu insa de multe ori face sa inceteze bunatatile Sale, pentru cei ce nu stiu sa le pretuiasca si nu-I multumesc niciodata. Din pricina aceasta, in loc de bunatati, vin asupra noastra necazuri.

3. Rugaciunea de cerere este aceea prin care cerem de la Dumnezeu tot ce ne trebuie pentru viata noastra, sau aceea prin care il rugam: «sa ierte pacatele noastre, asa incat sa ne izbaveasca si de pedeapsa si sa reverse asupra noastra si harul Lui cel sfant asupra sufletului si asupra trupului»³¹⁸. Dumnezeu vointe sa-I cerem tot ce ne trebuie; caci fara de rugaminte El nu da nimic (Iacov 4, 2). Dumnezeu vrea sa-L rugam cu staruinta; vrea nu numai sa-L rugam, ci chiar sa-L silim, spune Sfantul Grigorie Dialogul. Negresit, Dumnezeu stie toate nevoile noastre (Matei 6, 32) si ar putea sa ni le implineasca fara cerere din partea noastra; dar El vointe sa-L rugam, ca nu cumva sa socotim bunatatile Sale ca pe niste lucruri cu care El ne-ar fi dator; ci ca pe niste binefaceri, pentru care sa-I fim multumitori din inima, cu umilinta si dragoste. Rugaciunea Mantuitorului din gradina Ghetsimani si de pe cruce; a Sfantului Arhidiacon si Mucenic Stefan, in clipa in care era ucis cu pietre (Fapte 7, 59); a crestinilor care se rugau pentru eliberarea Sfantului Apostol Petru din temnita (Fapte 12, 5), a Sfantilor Apostoli in corabia invaluita de furtuna (Matei 8, 25) si altele sunt rugaciuni pilduitoare de cerere.

Pe langa cele de mai sus, rugaciunea imparatului David: „Miluieste-ma, Dumnezeule...” (Ps. 50) este rugaciunea pentru iertarea de pacate, este rugaciunea de indurarea lui Dumnezeu si de pocainta. Acest psalm se rosteste si la slujba Marturisirii.

25. Care sunt foloasele rugaciunii?

Prin rugaciune se poate dobandi de la Dumnezeu orice dar. Dumnezeu insa nu implineste totdeauna si numaidecat rugaciunile noastre.

Fericitul Augustin ne spune ca rugaciunea este «cheia vistieriei darurilor dumnezeiesti», incat de la Dumnezeu poti dobandi orice lucru bun prin rugaciune. insusi Mantuitorul fagaduieste acest lucru, cand zice: „si toate cate veti cere, rugandu-va cu credinta, veti primi” (Matei 21, 22). Si iarasi: „Cereti si se va da voua” (Matei 7, 7). Asadar, cand ne aflam in stramtorare, sa alergam la sprijinul lui Dumnezeu; ca El ne va ajuta, asa cum a ajutat pe Sfintii Apostoli in timpul furtunii (Luca 8, 24). De aceea, cel ce se indaratniceste si nu vrea sa roage pe Dumnezeu, in primejdie, nu are drept sa se planga. Dumnezeu nu implineste totdeauna si numaidecat rugaciunea noastra. Monica, mama Fericitului Augustin, s-a rugat optsprezece ani la Dumnezeu pentru intoarcerea fiului ei la

Hristos. Dumnezeu Se lasa de multe ori rugat, pentru ca rugaciunea noastra sa fie facuta cu tot dinadinsul, dandu-ne prilej sa cinstim dupa cuviinta darurile primite³¹⁹ (Fer. Augustin, Predica LXI, in „Les plus beaux sermons de Saint Augustin”, G. Hameau (trad. franc.), vol. I, Paris, 1932, p. 280). Deci, de voim cu adevarat sa ni se implineasca rugaciunea, sa ne rugam cu atat mai mare staruinta si caldura, cu rat Dumnezeu intarzie cu implinirea cererii noastre. Asa facea orbul din Ierihon: cu cat Hristos Se facea ca nu-i ia rugaciunea in seama, cu atat el striga mai tare: „Iisuse, Fiul lui Dumnezeu, miluieste-ma” (Luca 18, 38).

26. Cand implineste Dumnezeu mai repede rugaciunile noastre?

Dumnezeu implineste rugaciunile noastre mai repede: 1. cand sunt insotite de fapte bune si de post; 2. cand chemam mijlocirea Sfantilor si 3. cand sunt facute de mai multi impreuna.

1. Postul si rugaciunea sunt cele doua aripi ale nadejdii, zice Fericitul Augustin. Corneliu sutasul, barbat drept si temator de Dumnezeu, insotind rugaciunea lui cu post si cu alte fapte bune, a fost ascultat (Fapte 10, 38). De altfel multe cetati si popoare au scapat de mari primejdii in urma rugaciunilor unite cu vreo fagaduiala.

2. Rugaciunea facuta in fata sfintelor icoane sau langa sfintele moaste ale Sfantilor este mai ascultata si mai repede implinita de Dumnezeu. Este mai ascultata si mai repede implinita chemand ajutorul Sfantilor, fiindca acestia sunt prieteni ai lui Hristos, fii si mostenitori ai lui Dumnezeu³²⁰ (Sf. Ioan Damaschin, op. cit., p. 276).

3. Dumnezeu asculta mai curand rugaciunea facuta laolalta cu mai multi. Negresit Dumnezeu este pretutindeni, dar nu in orice loc asculta intr-aceiasi chip rugaciunile. Ca zice Domnul Iisus Hristos: „Iarasi graiesc voua ca daca doi dintre voi se vor invoi pe pamant in privinta unui lucru pe care il vor cere, se va da lor de catre Tatal Meu, Care este in ceruri” (Matei 18, 19). «Aceasta rugaciune, daruita din toata inima, hranita din credinta noastra, ingrijita prin adevar, intreaga prin nevinovatie, curata prin castitate, agapa in frumusetata cu podoaba faptelor bune, aceasta rugaciune suntem datori s-o inaltam la altarul lui Dumnezeu, ea avand a dobandi pentru noi toate de la Dumnezeu»³²¹ (Tertulian, Despre Rugaciune, c. XXVIII, trad. cit; p. 245). Cand, dupa uciderea Apostolului Iacov, Sfantul Petru a fost inchis in temnita, rugaciunile neincetate, facute de crestini pentru dansul la Dumnezeu, au fost atat de puternice, incat Dumnezeu a trimis un inger si in chip minunat a eliberat pe Petru din inchisoare (Fapte 12, 1-11). Rugaciunea laolalta a mai multora este ca focul in gramada de carbuni; se aprind unul de la altul, se aprinde chiar si butucul neuscat.

27. Cand si pentru ce nu ne asculta Dumnezeu rugaciunile?

Dumnezeu nu asculta si nu implineste rugaciunile atunci cand cerem ceva pagubitor si cand nu suntem vrednici sa fim ascultati.

1. Dumnezeu Se aseamana cu un medic care, din grija pentru bolnav, nu ii ingaduie ce i-ar fi pagubitor³²² (Fer. Augustin, Predica LXXX, 2, op. cit., vol. II, p. 43). Monica, mama Fericitului Augustin, s-a rugat staruitor la Dumnezeu sa impiedice plecarea fiului sau in Italia si nu a fost ascultata; pentru ca aceasta calatorie a dat Fericitului Augustin prilejul de intoarcere la Dumnezeu. «O, Doamne! Tu atunci nu ai ascultat pe mama; spre a-i implini ceea ce ea cerea de atata vreme», a spus mai tarziu Fericitul Augustin³²³ (Idem, Confessiones-Marturisiri, V, 8, trad. Prof. dr. N. Barbu, Edit. Institutului Biblic, Bucuresti, 1985, p. 124).

2. Adesea Dumnezeu nu ne implineste rugaciunile fiindca nu suntem vrednici sa ne fie implinite: ne rugam fara evlavie si fara incredere (Iacov 1, 6-7); sau, pacatosi fiind, nu voim sa ne dezbram de relele apu-caturi (Ioan 9, 31); sau rugaciunea e fara staruinta, ca si cum lucrul cerut nu ar avea nici un pret, sau rand cerem rau (Iacov 4, 5; Marcu 10, 38).

3. Totusi nimeni nu se roaga in desert. Nici o rugaciune, nici cea bine facuta, nici cea rau facuta, nu este pierduta inaintea lui Dumnezeu. Daca Dumnezeu nu implineste ce 1 se cere, El da negresit altceva mai bun, ne incredinteaza Sfantul Ioan Gura de Aur. Cu alte cuvinte, Dumnezeu poate implini mai cu prisosinta lucrurile pe care le cerem sau le gandim (Efes. 2, 20). De pilda, marele staret Gheorghe plecase de la manastirea Neamtului cu gandul sa se duca la Sfantul Munte Athos, facand rugaciuni la Dumnezeu pentru a-i implini gandul acesta. Dar, ajuns la Bucuresti, este impiedicat sa mearga incotro se rugase la Dumnezeu si trimis la Cernica, sa ridice din daramaturi vechea manastire parasita si paraginita. Astfel a ajuns el povatuitor si indreptator pentru mii de calugari, care s-au perindat de atunci si pana astazi in cele doua manastiri muntene Cernica si Caldarusani, si un mare dascal sufletesc al celor ce s-au apropiat de dansul, calugari si mireni.

28. Rugaciunea foloseste oare la ceva celui pacatos?

Prin rugaciune, cel pacatos castiga iertarea si din pacatos ajunge drept. Talharul rastignit impreuna cu Hristos numai atat a rugat pe Mantuitorul: „Pomeneste-ma, Doamne, cand vei veni in imparatia Ta” (Luca 23, 42), si Hristos l-a iertat. Caindu-se, vamesul a rostit numai aceste cinci cuvinte: „Dumnezeule, milostiv fii mie, pacatosului” si s-a intors indreptat la casa sa (Luca 18, 13); iar imparatul David, mustrat fiind pentru pacat de Natan, a grai: „Pacatuit-am Domnului” si Domnul l-a iertat (II Regi 12, 13); «Cel ce se aterne la

rugaciune pune capat pacatului», zice Fericitul Augustin; «iar cel ce pune capat rugaciunii incepe a pacatui»³²⁴ (Idem, Cuvantarea LXXX, 7, op. cit., vol. II, p. 49). Rugaciunea face dintr-un pacatos un drept, pentru ca prin ea se castiga darul pocaintei si al intoarcerii la Dumnezeu. Pamantul, cu cat se apropie mai mult de soare, cu atat primeste mai multa lumina si caldura; iar noi, cu cat ne apropiem mai mult de Iisus Hristos prin rugaciune, cu atat dobandim mai multa lumina si putere. Rugaciunea coboara asupra noastra Duhul Sfânt³²⁵ (Sf. Efreem Sirul, Cuvant pentru rugaciune, in Cuvinte si invataturi, trad. rom. M-rea Neamtu, 1823, vol. III, p. 530-531) si lumineaza cele dinlauntru ale noastre. Aceasta lumina s-a lasat vazuta in afara la multi sfinti, in timpul rugaciunii. De pilda, fata lui Moise stralucea de lumina cand s-a pogorat de pe munte, unde graise cu Dumnezeu (Ies. 34, 29, 30); iar Sfantul Simeon Noul Teolog se arata uneori, in timpul rugaciunii, inconjurat de o lumina stralucitoare, care-i patrundea in chip uimitor carnea si madularele³²⁶ (Nichita Stetatos, Viata Sfantului Simeon Noul Teolog, ed. Irene Hausherr, in „Orientalia christiana”, vol. VII, Roma, 1928, c. 69, p. 95). Rugaciunea patrunde sufletul ca o roua cereasca, care-l insufleteste si improspateaza, asa precum plantele racorite noaptea de roua dobandesc puteri noi. Deci, rugaciunea este folositoare nu numai pentru cel ce traieste dupa voia lui Dumnezeu, ci si pentru cel ce se zbate sa paraseasca drumul pierzarii.

29. Cel ce traieste dupa voia lui Dumnezeu, adica cel drept, mai are nevoie de rugaciune?

Cel drept are si el nevoie si dobandeste folos din rugaciune, pentru ca rugaciunea il ocroteste si il fereste de ispita pacatului.

Ispita este lucrul diavolului; ea intuneca mintea si slabeste vointa. Rugaciunea, dimpotriva, alunga ispitele, lumineaza mintea si intaresta vointa: «Rugaciunea lucreaza ca apa asupra focului; este ca o ancora de mantuire pentru sufletul in primejdie sa se inece»³²⁷ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia a doua despre Ana, 5, op. cit., vol V, p. 500). «Demonii vazandu-ne stand la rugaciune fug repede, ca hotii ce dau cu ochii de soldatii cu sabiile scoase»³²⁸ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia a doua despre Ana, 5, op. cit., vol V, p. 500). Cel drept ajunge prin rugaciune la viata foarte imbunatatita: «Cel ce se roaga bine stie sa traiasca cinstit»³²⁹ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia a doua despre Ana, 5, op. cit., vol V, p. 500). Cine se aduna se aseamana, graieste intelepciunea populara, iar cel ce graieste necontentit cu Dumnezeu oglindeste in el desavarsirea. Deci, rugaciunea alunga ispitele fiindca este pavaza de care se frang sagetile aprinse ale vrajmasului.

30. Ce se intampla cu cel ce nu se roaga?

Cel ce nu se roaga cade usor in pacat si nu poate sa se mantuiasca. Cine nu se roaga nu are nici o putere in lupta cu ispitele, el este ca un ostas fara arma, ca o pasare fara aripi, ca o masina fara aburi, ca o trestie care se pleaca incotro bate vantul. «Cel ce nu se roaga e mort gata; e ca un peste pe uscat, zice Sfantul Ioan Gura de Aur; e ca un om care nu primeste nici o hrana. Daca Mantuitorul a petrecut nopti intregi in rugaciune, «noi ce trebuie sa facem ca sa ne mantuim?» - intreaba Sfantul Ambrozie al Mediolanului. Ne spune chiar Mantuitorul ce sa facem: sa staruim in rugaciune (Matei 26, 41).

31. Cum trebuie facuta rugaciunea ca sa fie bine primita de Dumnezeu? Rugaciunea noastra ca sa fie bine primita de Dumnezeu trebuie:

1. Sa fie facuta in numele Mantuitorului nostru Iisus Hristos, adica sa cerem ce vrea si El. Ca zice: „Adevarat, adevarat graiesc voua: orice veti cere de la Tatal intru numele Meu, va da voua” (Ioan 16, 23). Si Mantuitorul vrea tot ce sporeste marirea Tatalui si mantuirea sufletelor noastre. Deci cine cere acestea se roaga in numele lui Iisus Hristos. Prin Rugaciunea domneasca cerem numai ce vrea Hristos, si, cum El insusi este Acela Care ne-a dat aceasta rugaciune, cand rostim Tatal nostru inseamna ca ne rugam in numele lui Iisus Hristos. Daca cerem insa bogatie, pieirea vrajmasului, castig la jocurile de noroc, slava desarta, - adica «daca cerem ce este primejdios sufletului, nu ne rugam in numele lui Iisus Hristos»³³⁰ (Fer. Augustin, Cuvantarea LXXX (De Oratione), op. cit., vol. 11, p. 43 si 50).

2. «Sa ne rugam cu mintea intreaga si cu evlavie»³³¹ (Marturisirea ortodoxa, Bucuresti, 1981, II, 6), adica rugandu-ne, sa ne gandim numai la Dumnezeu. Rugaciunea facuta cu mintea intreaga inseamna gand neimpartit, cuget nerisipit in timpul cat facem rugaciunea. Daca rugaciunea este «vorbirea mintii cu Dumnezeu»³³² (Evagrie Monahul, op. cit., p. 76), atunci se cuvine ca la rugaciune sa ne adunam toata luarea aminte; tot gandul nostru sa-l indreptam numai la Dumnezeu; se cuvine sa lepadam din minte toata grija cea lumeasca si sa cugetam numai la Dumnezeu. Deci sa nu cinstim pe Dumnezeu numai cu buzele, iar gandul sa se imprastie departe. Caci cine se roaga cu nepasare ori cu mintea imprastiata nu are nici un folos de rugaciune. «Cum puteti pretinde ca Dumnezeu sa ia aminte la rugaciunea voastra, daca voi insiva nu luati aminte la rugaciune?»³³³(Sf. Ciprian, De Oratione Domenica, trad. Ioan Demetrescu, Bucuresti, 1908, partea a III-a, p. 62) Cine se roaga rau si totusi nadajduieste sa fie auzit se aseamana cu cel ce seamana neghina si vrea sa secere grau curat. Cu toate acestea, sa nu socotiti rugaciunea rau facuta atunci cand nu incercati o miscare deosebita a inimii; adica nu simtiti in timpul rugaciunii o mangaiere

deosebita și o bucurie peste fire. O asemenea simțire este un dar deosebit, la care nu toți pot ajunge. Tot astfel nu trebuie socotită rugăciunea rea uscăciunea ce se simte uneori, fiindcă aceasta este o ispita, o neplăcere, un necaz; iar cel ce răbdă necazurile cu bărbăție și cu îndrăzneală va ajunge la bucurie³³⁴ (Evagrie Monahul, op. cit., p. 93). Rugăciunea făcută cu evlavie cere o oarecare pregătire, o supraveghere a simțurilor și o ținută potrivită a trupului. «Trebuincioasă este pentru noi cuvenită pregătire, când vrem să facem rugăciunea»³³⁵ (Marturisirea ortodoxă, II, 6). „Mai înainte de a făgădui (a te ruga), pregătește-te și nu fii ca omul ce ispătește pe Dumnezeu” (Int. Sir. 18, 23). Dacă Moise, cerând să se apropie de rugul cel aprins, n-a putut să se apropie de el până ce nu și-a dezlegat și lepădat încălțăminte (Is. 3, 5), «de ce să nu te dezlegi și tu, - zice Evagrie Monahul -, de orice cuget pățimas, dacă vrei să vezi pe Cel mai presus de fire și înțelegere și să vorbești cu El?»³³⁶ (Evagrie Monahul, op. cit., loc. cit.) Adică, înainte de rugăciune pregătește-te: «Stai puțin, în tăcere, până ce se vor liniști toate simțurile tale și apoi faci trei închinăciuni până la pământ și așa începe rugăciunea»³³⁷ (Ceaslov, Rugăciunile diminetii, Buc., 1979, p. 7) Cu alte cuvinte, înainte de a începe rugăciunea, alungă toate grijile din inimă, din această biserică a rugăciunii, așa după cum Hristos a alungat pe negustorii din templu (Luca 19, 45). Lasa pentru un sfert de ora necazul tău în grija Parintelui ceresc, ca El ți-l va usura, ori poate chiar îl va înlătura cu totul: «Asadar, să-I lasăm Lui toate cele ce ne privesc, și ne va fi bine. Căci Cel ce e bun e negresit Datatorul darurilor bune»³³⁸ (Evagrie Monahul, op. cit., p. 79). La rugăciune se cuvine să ne supraveghem ochii și să nu privim la dreapta și la stânga. Mantuitorul zice: „Când te rogi, intră în camera ta și, închizând ușa ta, roagă-te” (Matei 6, 6). Camera e inimă, iar simțurile sunt poartă; deci ele trebuie bine zăvorâte, ca prin ele vine sminteala în timpul rugăciunii.

În sfârșit, la rugăciune să ne ferim de orice ținută nepotrivită cu această sfântă lucrare. Negresit, un bolnav sau un om prea obosit poate sta cum îi vine mai la îndemână, dar cine e sanatos și odihnit să ia aminte, să stea cu cuviință. E bine să facem rugăciunea în picioare, dacă cumva în genunchi suntem atrași la somn - nevoie care bantua și pe Parintii din pustie³³⁹ (Sf. Ioan Casian, Institutiones, II, 7). Cei cu multă încercare în rugăciunii ne sfătuiesc îndeosebi la rugăciunea în picioare, însoțită de metanii dese.

3. Rugăciunea să fie făcută cu stăruință; adică să nu slabim în rugăciune, chiar dacă nu suntem auziți curând. «Dacă nu ai primit încă darul rugăciunii sau al cântării de psalmi, stăruie cu putere și-ți vei primi; prin urmare nu te descuraja, dacă nu ți-ai primit»³⁴⁰ (Evagrie Monahul, op. cit., p. 87-88). Să facem cum fac copiii, care nu conțin din strigat până ce nu dobândesc ce doresc. «Oamenii se supără când sunt gramădiți cu cereri, Dumnezeu însă

iubeste pe cel ce staruieste»³⁴¹ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia XXII, 5 la Matei, op. cit., vol. II, p. 187), precum insusi spune in pilda judecatorului nedrept care, separat de staruinta femeii care-i cerea dreptate, pana la urma n-a avut incotro si, ca sa scape de ea, i-a facut dreptate (Luca 18, 2-7). «Asadar, indrazneste, staruind incordat in sfanta rugaciune», ne spune un Parinte din pustie³⁴² (Evagrie Monahul, op. cit., p. 88). Dumnezeu pune adesea la grea incercare statornicia rugatorului, cum de pilda a pus Iisus pe femeia cananeeanca (Matei 15, 23-28). El intai S-a aratat neinduplecat, ea insa, nedescurajandu-se, pana la urma si-a vazut rugaciunea implinita. Tot in felul acesta s-au petrecut lucrurile si cu orbul din Ierihon. Lumea il silea sa taca, dar el, dimpotriva, striga si mai tare; si Iisus l-a tamaduit (Luca 18, 35-39). Evreii din Betulia, auzind ca Holofern s-a pornit cu razboi impotriva cetatii lor, au alergat la rugaciune si nu au slabit cu cererile lor pana ce Dumnezeu nu i-a scapat de vrajmasi prin mana Iuditei (Iudit 7 si 8).

4. Rugaciunea sa fie facuta cu inima curata, adica libera de pacatul de moarte, sau cel putin cuprinsa de dorinta cinstita de pocainta. Inima curata inseamna a fi liber nu numai de orice legatura pacatoasa, ci si de orice dragoste pentru tot ce nu e placut lui Dumnezeu. Cel ce nu are inima curata nu are destula putere sa-si ridice gandul la Dumnezeu; pentru ca indata ce incepe sa se roage ii navalesc in gand inchipuirile pacatoase si «cumplitele aduceri aminte» si ii incatuseaza mintea de pamant... „Stim ca pe pacatosi Dumnezeu nu-i asculta...” (Ioan 9, 31), fiindca este drept a inlatura de la bunatatile dumnezeiesti pe cel ce nu se supune voii Sale. Dar si un pacatos poate nadajdui sa fie auzit de Dumnezeu, daca se caieste cu tot dinadinsul de greselile sale (Luca 18, 13).

5. Rugaciunea sa fie facuta supunandu-ne voii lui Dumnezeu, adica sa lasam in grija Lui implinirea rugaciunilor noastre. Asa S-a rugat Mantuitorul in gradina Maslinilor: „Nu voia Mea, ci voia Ta sa fie” (Luca 22, 42), asa cere sa ne rugam noi in Rugaciunea Domneasca: „Faca-se voia Ta” (Matei 6,10). Dumnezeu stie mai bine ce ne este de folos; de aceea sa lasam in grija Lui implinirea cererii noastre. «De multe ori, rugandu-ma, zice Evagrie Monahul, am cerut sa mi se implineasca ce am socotit eu ca e bine si am staruit in cererea mea, silind fara judecata voia lui Dumnezeu; nu am lasat Lui sa randuiasca ce stie El ca este de folos. iar primind, m-am intristat foarte pe urma, fiindca nu am cerut sa se faca mai bine voia lui Dumnezeu. Ca lucrul nu mi-a iesit asa cum credeam»³⁴³ (Ibidem, p. 82).

6. Rugaciunea sa fie facuta cu umilinta, cu zdrobirea inimii³⁴⁴ (Marturisirea ortodoxa, II, 6): cu o launtrica incredintare de slabiciunea si de nevrednicia noastra. Proorocul David este unul dintre cei ce au primit daruri mari de la Dumnezeu; si el facuse fapte bune si placute lui Dumnezeu si, cu toate acestea, il aflam graind: „... Fiinta mea este ca o nimica

inaintea Ta” (Ps.38,7). intr-o asemenea stare sufleteasca sa ne infatisam lui Dumnezeu la rugaciune si sa cerem numai de la bunatatea Lui darurile ce El ar binevoi sa ni le dea; sa nu asteptam nimic altceva decat ce va vrea sa dea indurarea Lui. Sa ne rugam cu acelasi simt de smerenie ca al proorocului imparat David, pentru ca de El atarna in mare parte puterea rugaciunii: „Rugaciunea celui smerit va patrunde norii”, zice inteleptul Sirah (35,18). Rugaciunea vamesului si a sutasului sunt pline de smerenie, iar Daniil s-a rugat tot cu o astfel de umilinta, zicand: „... Ca nu pentru faptele noastre drepte aducem inaintea Ta rugaciunile noastre cele fierbinti, ci pentru milele Tale cele mari” (Dan. 9, 18). De altfel, rugaciunea, ea insasi, este o lucrare de umilinta, pentru ca prin ea ne dam seama in ce masura avem nevoie de Stapanul cerului si al pamantului.

7. Rugaciunea sa fie facuta cu incredere fiasca; cu neclintita incredintare ca Dumnezeu, intru indurarea Lui, ne va asculta daca ii vom cere bunatati care sa slujeasca slavei Sale si mantuirii sufletelor noastre. Increderea fiasca in Dumnezeu este din partea noastra o datorie, asupra careia Dumnezeiescul invatator binevoieste sa ne atraga luarea-aminte cand ne povatuieste, in Rugaciunea Domneasca, sa socotim pe Dumnezeu sub duioasa insusire de Tata. Mantuitorul a avut grija pe de o parte sa ne incredinteze, prin invataturi limpezi si prin pilde lamuritoare, despre insusirea de Parinte milostiv a lui Dumnezeu; iar pe de alta parte, sa ne arate ca cele mai multe dintre vindecările minunate, pe care le-a facut El, se datoresc increderii celor lecuiti. Increderea este rasplatita cu prisosinta (Evr. 10, 35). „Si toate cate veti cere, rugandu-va cu credinta, veti primi” (Matei 21, 22). Rugaciunea sutasului Corneliu (Fapte 10,2) este pilda de rugaciune cu incredere. Cine insa se indoieste, cine nu are incredere nu va primi nimic (Iacov 1, 6). Dar increderea nu este potrivnica smereniei, ci dimpotriva e soata ei de totdeauna; pentru ca fara de incredere, smerenia este fatarnicie; si increderea fara smerenie este indrazneala neingaduita bine si am staruit in cererea mea, silind fara judecata voia lui Dumnezeu; nu am lasat Lui sa randuiasca ce stie El ca este de folos. Iar primind, m-am intristat foarte pe urma, fiindca nu am cerut sa se faca mai bine voia lui Dumnezeu. Ca lucrul nu mi-a iesit asa cum credeam»³⁴³ (Ibidem, p. 82).

8. Seara, sa multumim lui Dumnezeu pentru bunatatile primite in timpul zilei, rugandu-L sa ne ierte greselile facute peste zi si sa ne ocroteasca si in timpul noptii. Mantuitorul prelunga adesea rugaciunea de seara pana tarziu in noapte. Moartea isi trimite solia de cele mai multe ori noaptea, ca sa cheme la divanul de judecata al lui Dumnezeu; de aceea rugaciunea de seara graieste, in adevar, despre moartea zilei, dar si despre cele ale mortii noastre. Astfel, rugaciunea de seara e prilejul de cercetare a cugetului,

pentru ajungerea la o desavarsita pocainta. Cerceteze-se tot crestinul in fiecare seara, nu numai de castigul material de peste zi, ci si de cum s-a ingrijit de folosul sufletului sau.

9. Inainte si dupa amiaza sa multumim lui Dumnezeu pentru hrana pe care El ne-a dat-o si sa-L rugam sa ne fereasca de pacatul imbuibarii.

Mantuitorul multumeste Parintelui ceresc inainte si dupa masa (Matei 15, 36). Daniil in groapa cu lei a multumit indata pentru hrana ce i s-a trimis prin ingeri. „Cand vei manca si te vei satura”, zice Moise, „ia aminte de tine, sa nu se ademeneasca inima ta si sa uiti de Dumnezeu” (Deut. 10, 11-12).

33. Cand ne cheama la rugaciune toaca si clopotele bisericii?

Toaca si clopotele bisericii ne vestesc de rugaciune de mai multe ori pe zi, mai ales in Paresimi, dar trei momente sunt mai insemnate: dimineata, la inceputul Utreniei si al Sfintei Liturghii; iar dupa amiaza, sub seara, la inceputul Ceasului al noualea cu Vecernia. De asemenea, ne mai cheama cand se intampla sa moara vreun crestin, sau cand este dus cel mort la mormant.

Cand auzim clopotele bisericii chemandu-ne la rugaciune, daca nu putem sa mergem la biserica, se cuvine, totusi, sa lasam toate de o parte si sa facem o rugaciune. Caci «cel ce se roaga odata cu Biserica, se roaga in felul cel mai folositor», spune Fericitul Augustin. Clopotul, tovaras de viata al crestinului, ia parte si la intristari. El vesteste pe crestini de moar-tea vreunuia dintre ei, indemnandu-i sa se roage pentru sufletul celui raposat; si in danganit de clopot petrecem la locasul cel de veci pe cei raposati in Domnul.

34. Cand trebuie sa mai facem rugaciuni?

Trebuie sa ne mai rugam in nevoi, in ispite, inainte de orice lucrare mai de seama si cand ne simtim impinsi in chip deosebit la rugaciune.

1. Dumnezeu ne indeamna sa ne rugam, atunci cand suntem cuprinsi de nevoi: „Ma cheama pe Mine in ziua necazului si te voi izbavi si Ma vei preamari” (Ps. 49,16). Apostolii s-au rugat in corabie, fiind amenintati de furtuna, si crestinii s-au rugat pentru Sfantul Apostol Petru cand acesta era in temnita (Fapte 12, 5).

2. Mantuitorul ne porunceste sa ne rugam atunci cand suntem bantuiti de ispite: „Privegheati si va rugati, ca sa nu intrati in ispita” (Matei 26, 41).

3. Cand avem de facut lucruri insemnate, sa le incepem cu rugaciune. „Cere de la El (Domnul) ca sa indrepteze caile tale” zice Tobit (4, 20, Vulgata). Iisus Hristos S-a rugat inainte si dupa ce Si-a ales Apostolii (Luca 6,12), inainte de invierea lui Lazar (Ioan 11, 41) si

inainte de sfintele Sale patimi, in gradina Ghetsimani (Luca 22, 41-42). Sfintii Apostoli s-au rugat inainte de alegerea lui Matia (Fapte 1, 24) si Sfantul Apostol Petru, inainte de a invia pe Tavita (Fapte 9,40). Fericitul Ieronim cere inca si mai mult: «Cand iesim din casa, zice el, sa ne intrarmam cu rugaciunea si cand ne-am inapoiat sa ne rugam inainte de a sta jos».

35. In ce loc putem sa ne rugam?

In ce priveste locul unde trebuie sa facem rugaciunea, este de stiut ca pentru cel ce se roaga bine, orice loc este potrivit: „in tot locul tamaie se aduce numelui Meu” (Mal. 1, 11) si „Voiesc dar ca sa se roage barbatii in tot locul” (I Tim. 2, 8). Mantuitorul Se ruga in templu si in sinagoga, in loc pustiu si in munti, in foisor si in gradina Maslinilor, pe cruce si in alte locuri. Iacob Patriarhul isi facea rugaciunea pe camp. Daniil Proorocul, in groapa cu lei, Sfintii Apostoli Pavel si Sila, in temnita, unde culcati si incatusati in lanturi au zgudit inchisoarea din temelii (Fapte 16, 25-26). Dumnezeu primeste sa 1 se graiasca in tot locul (Fapte 17, 24), dupa cum aminteste Mantuitorul femeii samarince (Ioan 4, 23). Deci ne putem ruga oriunde. Dumnezeu nu tine seama de nici un fel de loc, pentru ca El cere doar inima cucernica. (Idem, Omilia IV, asupra Anei, 6, op. cit., vol. V, p. 514 si Omilia asupra crucii bunului talhar, op. cit., vol. II, p. 223).

36. Dar nu este oare vreun loc hotarat pentru rugaciune?

Da, este un asemenea loc, harazit numai rugaciunii, este biserica, sau casa lui Dumnezeu: „Casa Mea, casa de rugaciune se va chema” (Matei 21, 13). Domnul nostru Iisus Hristos Se duce sa Se roage in templu si in sinagoga, iar crestinii in vremea prigoanelor se duceau in pesteri, la casele lor de rugaciune, chiar cu primejdia vietii lor. Rugaciunea facuta in biserica, in loc Sfintit, unde tot ce ne inconjoara ne indeamna la uitarea grijilor zilnice si la evlavie, are mai multa putere. Rugaciunile facute in biserica sunt negresit mai bine primite, fiindca aici nu suntem singuri. Sfintii, ale caror icoane sunt zugravite pe pereti, ne intovarasesc in rugaciune si duc la picioarele Celui Prea inalt rugile noastre (Apoc. 5, 8; 8,4). Aici „si puterile ingeresti sunt de fata la adunarile credinciosilor si e de fata insasi puterea Domnului si Mantuitorului nostru si, pe langa aceasta, si duhul Sfintilor si cred ca si al celor mai de demult adormiti, precum si desigur al acelor care mai sunt inca in viata...”³⁴⁸ (Origen, Despre Rugaciune, XXXI, 5, trad. Pr. Prof. T. Bodogae, in „Parinti si Scriitori bisericesci” vol. 7, Edit. Institutului Biblic, Bucuresti, 1982, p. 286). Biserica este locul de rugaciune caruia i se potriveste, fara indoiala, fagaduinta Mantuitorului: „Unde sunt doi sau trei adunati in numele Meu, acolo sunt si Eu in mijlocul lor” (Matei 18, 20). Deci, cei ce zic

ca nu este nevoie sa mergem sa ne rugam in biserica, deoarece lumea intreaga este Biserica lui Dumnezeu, nu numai ca gresesc, dar nici nu stiu ce este rugaciunea. Pentru ca omul de buna credinta nu se roaga numai in biserica, ci se roaga mult si staruitor si in alt loc, unul ca acela se va duce negresit si la biserica.

37. Dar despre singuratate, ca loc de rugaciune, ce se poate spune?

In adevar si singuratatea este un loc foarte prielnic pentru rugaciune. Sfantii din pustie, mari Dascalii ai rugaciunii, s-au rugat mai mult si mai ales in singuratate, dupa pilda data de insusi Mantuitorul, Care de multe ori Se ruga in locuri singuratice, in pustie (Luca 5, 16), in munti si mai ales in muntele Maslinilor (Luca 22, 39). Singuratatea insa nu inseamna numaidecat pustie, ci si loc retras, o incapere unde sa poti face rugaciunea in liniste. Despre un asemenea loc graieste Evanghelia cand zice: „Tu insa cand te rogi intra in camera ta si inchizand Ziuca ta roaga-te Tatalui...” (Matei 6, 6). in singuratate, adica la o parte de tulburarea lumii, rugaciunea se poate face mai bine. Pestele scapa de mreaja pescarului ascunzandu-se in gropile cele mai ferite; asa si omul care vrea sa scape, cand se roaga, de ispitele satanei, sa fuga in singuratate, zice Sfantul Efrem Sirul.

38. Ce trebuie sa cerem de la Dumnezeu in rugaciune?

In rugaciunile noastre catre Dumnezeu, trebuie sa cerem mai intai cele ce adauga maririi Sale si ajuta mantuirii sufletelor noastre.

Sa cerem cele ce sporesc marirea lui Dumnezeu si ajuta mantuirii sufletelor noastre: „Cautati mai intai imparatia lui Dumnezeu si dreptatea Lui, si acestea toate (adica mancarea, bautura si imbracamintea) se vor adauga voua” (Matei 6, 33). Sau, cu alte cuvinte: «Cereti in rugaciunile voastre ca sa obtineti lucruri ceresti si netrecatoare, pentru ca primindu-le ca atare sa mosteniti imparatia cerului si sa va bucurati de cele mai mari bunuri. Iar cele pamantesti si mici de care aveti nevoie pentru trebuintele trupului, vi le va da Tatal pe deasupra, in masura trebuitoare»³⁴⁹ (Origen, Despre Rugaciune, c. XIV, trad. cit., p. 229). «Cereti bunatatile viitoare si veti primi bunatatile de acum. Nu doriti lucrurile de aici, ca le veti avea negresit»³⁵⁰ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia 22 la Matei, op. cit., vol. IV, p. 184). Cel ce cauta bunatati ceresti dobandeste negresit si pe cele pamantesti. imparatul Solomon a cerut intelepciune, spre a carmui bine poporul Israil, iar Dumnezeu i-a dat nu numai intelepciune, ci si prisos de bunatati pamantesti (III Regi 3, 11-13). Deci trebuie sa ne rugam pentru cele trebuincioase vietii, atat pentru noi, cat si pentru altii, dar sa tinem seama ca nu cumva sa cerem lucruri care sa priveasca relele noastre inclinari, ca Dumnezeu nu asculta

asemenea rugaciuni (Iacov 4, 3). Cine cere lui Dumnezeu bogatie, dregatorii, slava desarta ori altele de acest fel, nu cauta marirea lui Dumnezeu, ci lucruri trecatoare; acela injoseste pe Dumnezeu, Domnul si Stapanul, la treapta de slujitor al poftelor lui, al zgarceniei lui, al vietii lui desfrantate. Cum ar putea sa-l asculte Dumnezeu?³⁵¹ (Idem, Omilia a XIX-a la Matei, op. cit., vol. III, p. 167), «Sa nu cerem de la Dumnezeu ce vrem noi, ci ce vrea El»³⁵² (Evagrie Monahul, op. cit., p. 79).

RUGACIUNEA DOMNEASCA

39. Care este cel mai desavarsit model de rugaciune?

Modelul cel mai desavarsit de rugaciune este Rugaciunea Domneasca, adica: „Tatal nostru, Care esti in ceruri, Sfinteasca-se numele Tau; Vie imparatia Ta; Faca-se voia Ta, precum in cer si pe pamant.. Painea noastra cea spre fiinta Da-ne-o noua astazi; Si ne iarta noua greselile noastre, Precum si noi iertam gresitilor nostri; Si nu ne duce pe noi in ispita, Ci ne izbaveste de cel rau. Ca a Ta este imparatia si puterea si slava in veci. Amin!” (Matei 6, 9-13).

40. Care este obarsia rugaciunii Tatal nostru?

Obarsia rugaciunii Tatal nostru este cu totul si in toate cuvintele ei dumnezeiasca, fiind alcatuita de Dumnezeu Fiul, adica de insusi Mantuitorul nostru, la rugamintea unuia dintre Apostoli: „Doamne, invata-ne si pe noi sa ne rugam” (Luca 11, 1). Atunci Mantuitorul i-a invatat rugaciunea Tatal nostru (Matei 6, 9-13). Deci, cand rostim aceasta rugaciune, graim insesi cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos; ne rugam cu adevarat in numele Domnului Iisus Hristos. De aceea se numeste Rugaciunea Domneasca.

41. Prin ce se deosebeste Rugaciunea Domneasca de celelalte rugaciuni?

Rugaciunea Domneasca, cea mai de seama dintre toate rugaciunile, se deosebeste prin puterea ei, prin usurinta de a fi inteleasa si prin bogatia cugetarilor ei.

1. Marea putere a rugaciunii Tatal nostru sta in faptul ca prin ea nu numai ca ne rugam impreuna cu Iisus Hristos³⁵³ (Origen, Despre rugaciune, XI, 1, trad. cit., p. 221), ci ne rugam cu insesi cuvintele Mantuitorului³⁵⁴ (Sf. Ciprian, De Oratione Domenica, trad. cit., cap. II, p. 45). «Dumnezeu singur a putut sa invete cum ar vrea sa fie rugat»³⁵⁵ (Tertulian, Despre Rugaciune, trad. cit., cap. IX, p. 235). De buna seama, acestei rugaciuni i se potriveste cel

mai bine cuvântul Domnului: „Orice veți cere de la Tatăl întru numele Meu, va da vouă” (Ioan 16, 23).

2. Rugăciunea Tatăl nostru este cea mai ușoară de înțeles dintre toate rugăciunile. Ea este rugăciunea oricui crede în Dumnezeu. Rugăciunea Domnească „pe cât este de restrânsă în cuvinte, pe atât este de cuprinzătoare în sens”³⁵⁶ (Ibidem, cap. I, p. 230).

3. În rugăciunea Tatăl nostru avem cereri pentru toate trebuințele sufletesti și trupești; deci pentru toate bunătățile cerești și pământești. Toate câte le cerem în rugăciunile noastre se află cuprinse în Rugăciunea Domnească³⁵⁷ (Sf. Ciprian, De Oratione Domenica, trad. cit., cap. II, p. 45). De veți străbate toate rugăciunile, zice Fericitul Augustin, nu veți afla nimic care să nu fie cuprins în Rugăciunea Domnească.

42. Din câte părți este alcătuită Rugăciunea Domnească?

Rugăciunea Domnească este alcătuită din trei părți: chemare, cereri și încheiere.

43. Care este chemarea și ce înseamnă?

Chemarea (invocatia) este: „Tatăl nostru, Care ești în ceruri”. Această chemare ne pune în adevărată stare de rugăciune; ne înalță mintea la Dumnezeu și ne întărește încrederea în El, ca Tată, ca «Parinte» (Rom. 7, 15).

1. Cuvântul Tată dăsteaptă încredere, ne aduce aminte de harurile primite de la Dumnezeu³⁵⁸ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia XIV-a la Romani, op. cit., vol. X, p. 298-299) și «ne învață ca acela care vrea să se roage lui Dumnezeu nu trebuie să vină înaintea Lui numai ca o faptură a Lui, ci ca un fiu al Lui după har, fiindcă dacă nu este fiu, nu poate să-L numească Tată. Iar acest har al înfierii l-a dat Iisus Hristos celor care cred într-însul, după cum grăiește Scriptura: „Și celor câți L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu”³⁵⁹ (Marturisirea ortodoxă, II, 10). «Iisus Hristos învățându-ne să numim pe Stăpânul și Facătorul a toate, pe Dumnezeu, Tatăl nostru, odată cu aceasta și în același timp hotărâște eliberarea noastră din muncile vesnice, izbăvirea sufletelor, mântuirea, înfierea ca fii ai lui Dumnezeu, moștenirea slavei Sale, care ne este făgăduită, unirea cu singurul Sau Fiu și, în sfârșit, revarsarea peste noi a Sfântului Sau Duh»³⁶⁰ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia XIX-a la Matei, 4, op. cit., vol. VII, p. 162). Nici un muritor n-ar îndrăzni să dea această numire Celui Atotputernic, dacă nu ne-ar fi îngăduit Fiul Sau cel Unul Născut. «în psalmi, în prooroci și chiar în Lege sunt mii de rugăciuni, dar nu aflăm pe nimeni rugându-se și numind pe Dumnezeu Tată..., ci îl rugăm ca pe Dumnezeu și Stăpân, așteptând pe Cel ce revarsă duhul înfierii...»³⁶¹ (Origen, La Ioan 19,

5, 1, Migne, P. G., X, col. 324). Dumnezeu vrea sa fie iubit, de aceea ingaduie sa fie numit Tata, ne spune Fericitul Augustin, fiindca aceasta numire este plina de dragoste si aprinde dragostea. Copilul numeste tata pe cel caruia ii datoreaza viata, iar noi numim Tata pe Dumnezeu, fiindca El este Facatorul nostru (Deut. 32, 6).

2. Zicem „Tatal nostru”, nu „Tatal meu”, pentru ca noi toti suntem frati si ne rugam unii pentru altii. Aceasta chemare ne invata ca, precum Dumnezeu este Tatal nostru al tuturor, tot astfel suntem datori si noi credinciosii sa fim frati intre noi si sa ne rugam nu numai pentru noi, ci si pentru toti fratii nostri, unul pentru altul, precum ne invata Scriptura: „Rugati-va unul pentru altul, ca sa va vindecati” (Iacov 5, 16). In Rugaciunea Domneasca fiecare se roaga pentru toti si toti pentru unul; ea este rugaciunea obsteasca si a tuturor crestinilor³⁶² (Sf. Ciprian, op. cit., II, p. 44). Nevoia ne sileste sa ne rugam pentru noi, dar dragostea frateasca ne indeamna sa ne rugam pentru altii³⁶³ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia Poarta stramta, 3, op. cit., vol. IV, p. 22). Iisus Hristos insusi zice ca noi toti suntem frati (Matei 23, 8). Altadata, El numeste frati pe Sfintii Apostoli (Matei 28, 10), iar Apostolii numesc frati pe credinciosi (Rom. 1,13 s.u.) De altfel, drept este sa se numeasca frati cei ce au un singur si acelasi Tata in cer³⁶⁴ (Tertulian, Despre rugaciune, trad. cit., cap. II, p. 230). Deci cuvantul „Tata” arata ca trebuie sa iubim pe Dumnezeu; iar cuvantul „nostru”, ca trebuie sa iubim pe aproapele. Domnul unitatii noastre, spune Ciprian, n-a vrut ca rugaciunea noastra sa fie de unul singur si oarecum egoista, ci a tuturor, obsteasca³⁶⁵ (Sf. Ciprian, op. cit., II, p. 44). «Cuvantul „nostru” netezeste toate nepotrivirile si deosebiri de stare si de avere si face, deopotriva, pe cel lipsit la fel cu cel avut si pe cel supus la fel cu cel ce stapaneste»³⁶⁶ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia XIX, la Matei, 4, op. cit., vol. VII, p. 162).

3. Zicem „Care esti in ceruri” pentru ca Dumnezeu ingaduie sa fie vazut numai in ceruri, desi este pretutindeni. «Pre Dumnezeu a-L vedea, nu este cu putinta oamenilor»³⁶⁷ (Sf. Ioan Graptul (+ 849), Canonul mortilor, oda IX, in Evhologhion) si „nimeni nu L-a vazut vreodata; Fiul cel Unul-Nascut, Care este in sanul Tatalui, Acela L-a facut cunoscut” (Ioan 1, 18). Totusi, ingerii vad pururea fata lui Dumnezeu, Care este in ceruri (Matei 18,10), iar cei drepti la inima vor vedea fata Lui (Ps. 10, 7) la inviere, cand vor fi ca ingerii lui Dumnezeu (Matei 22, 30). «Cuvantul acela ce zice: „in ceruri” ne invata ca, in timpul cand ne rugam, sa inaltam mintea si toata gandirea noastra de la cele pamantesti si stricacioase la ceruri, spre cele nestrucioase... fiindca harul si bogatia binefacerilor Sale straluceste mai ales in ceruri»³⁶⁸ (Marturisirea ortodoxa, Bucuresti, 1981, 11, 10). Cuvintele „Care esti in ceruri” ne aduc aminte ca menirea noastra trece dincolo de marginile vietii de acum; ca dincolo de lumea aceasta se afla casa Tatalui nostru (Ioan 14, 2), care ne asteapta: „cat pentru

noi, cetatea noastra este in ceruri, de unde asteptam Mantuitor pe Domnul nostru Iisus Hristos” (Filip. 3, 20). «Aici Domnul, invatandu-te sa chemi pe Tatal Cel din ceruri, iti aminteste de patria cea buna, ca, sadindu-ti o dorinta mai puternica a celor bune, sa te puna pe calea ce te duce iarasi la patria ta»³⁶⁹ (Sf. Grigorie al Nisei, Despre Rugaciunea Domneasca, c. II, trad. Pr. Prof. D. Staniloae, in „Parinti si scriitori bisericesci”, Editura Institutului Biblic, vol. 29, Bucuresti, 1982, p. 420).

44. Cate cereri cuprinde partea a doua a Rugaciunii Domnesti?

Partea a doua a Rugaciunii Domnesti cuprinde sapte cereri. Darurile Sfantului Duh sunt sapte (Isaia 11, 3; Rom. 12, 6 s.u.) si tot sapte sunt si cererile Rugaciunii Domnesti. Iar inconjurarea Ierihonului cu chivotul Vechiului Testament de sapte ori si daramarea zidurilor acestei cetati (Iosua 6, 3-20), preinchipuie cele sapte cereri ale Rugaciunii Domnesti si lucrarile ei.

45. Care este intaia cerere din Rugaciunea Domneasca si ce inseamna aceasta cerere?

Cererea intai din Rugaciunea Domneasca este: „Sfinteasca-se numele Tau”, si inseamna ca numele Tatalui «se sfinteste in noi si de catre noi, cand noi ne sfintim pe noi insine cu viata cucernica si imbunatatita intru slava numelui Sau»³⁷⁰ (Marturisirea ortodoxa, 11, 13).

«Numele lui Dumnezeu este sfant din fire»³⁷¹ (Sf. Chiril al Ierusalimului, op. cit., Cateheza V Mistagogica, 12, p. 571), ca zice: „Sfant este numele Lui” (Luca 1, 49); si zicem „sfinteasca-se numele Tau”, nu ca si cum am dori ca Dumnezeu sa se sfinteasca prin rugaciunile noastre³⁷² (Sf. Ciprian, op. cit., II, p. 47); nici nu putem spune despre El ca s-ar putea sfinti in felul cum se sfintesc oamenii; adica prin cat mai mare departare de rele si prin necontenita inaintare intru implinirea faptelor bune (virtutilor). Ci prin aceasta zicere: «rostim limpede si raspicat numai sfintenia ce El o are»³⁷³ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia Poarta stramta, op. cit., vol. IV, p. 22). «Cerem de la El ca numele Lui sa se sfinteasca in noi»³⁷⁴ (Sf. Ciprian, op. cit., II, p. 48; Tertulian, op. cit., 3, p. 231). Sau, «de vreme ce esti sfant, sfinteste si intru noi numele Tau. Sfinteste-ne si pe noi, ca fiind ai Tai sa sfintim numele Tau si ca un sfant sa fie propovaduit intru noi si preaslavit, iar nu sa se huleasca din pricina noastra»³⁷⁵ (Sf. Simion al Tesalonicului, Voroava de intrebari si raspunsuri, Bucuresti, 1765, cap. 320, p. 316). Iar Sfantul Ioan Gura de Aur ne spune ca se zice „sfinteasca-se numele Tau, in loc de preamareasca-se numele Tau de catre toti oamenii si de catre toata faptura»³⁷⁶ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia Poarta stramta, 4, op. cit., vol. IV, p. 22).

Preamarim numele lui Dumnezeu, ducand o viata cucernica, impodobita cu virtuti si fapte bune, de la care oamenii sa se indemne sa slaveasca numele lui Dumnezeu³⁷⁷ (Marturisirea ortodoxa, II, 13). Cu alte cuvinte, oricine rosteste „Tatal nostru... sfinteasca-se numele Tau” isi ia indatorirea sa preamareasca prin faptele si vorbele sale pe Dumnezeu, asa incat sa se implineasca in el porunca lui Iisus Hristos: „Asa sa lumineze lumina voastra inaintea oamenilor, incat sa vada faptele voastre cele bune si sa slaveasca pe Tatal vostru Cel din ceruri” (Matei 5, 16). Deci, lucru de capetenie al cererii „sfinteasca-se numele Tau” este nu numai sa nu se huleasca numele lui Dumnezeu prin viata noastra, ci si sa se slaveasca si sa se sfinteasca³⁷⁸ (Sf. Grigorie al Nisei, op. cit., c. III, p. 426). „Sfintim numele Tatalui nostru cel dupa har, Care este in ceruri, omorand pofta pamanteasca si curatindu-ne de patimile aducatoare de stricaciune”³⁷⁹ (Sf. Maxim Marturisorul, Scurta talmuire a Rugaciunii Tatal nostru, in „Filocalia”, trad. cit., vol. 11, p. 263).

Preamarim prin fapte numele lui Dumnezeu atunci cand ne intocmim intreaga viata spre cinstirea lui Dumnezeu si a sfinților, „prietenii” Sai (Iacov 2, 23), spre propovaduirea, cinstirea si apararea Bisericii Sale. Preamarim prin cuvinte numele lui Dumnezeu atunci cand toata vorba noastra va fi o lauda necontenita a lui Dumnezeu si a tuturor bunatatilor Lui.

46. Ce pedeapsa asteapta pe cei ce ocarasc numele lui Dumnezeu?

Cine ocaraste pe Dumnezeu, pe Sfinti, lucrurile si persoanele sfintite, adica injura (suduie) de cele sfinte, acela huleste pe Dumnezeu; pacatul lui este fara iertare si se cheama pacat dracesc. Fata de acest pacat, toate celelalte pacate par usoare, fiindca hulitorul isi azvarle ocară impotriva lui Dumnezeu (IV Regi 19, 22). Ocararea unui bun conducator de stat, spune Fericitul Augustin, este o nelegiuire, a injura inasa chiar pe Bunatatea cea desavarsita este inspaimantator! «Tu, cel ce-ti deschizi gura impotriva Atotputernicului», striga ingrozit Sf. Efreim Sirul, „nu te temi ca ar putea fi trimis foc din cer sa te mistuiasca?” Dumnezeu pedepseste ingrozitor pe hulitori, nu numai in viata viitoare, ci si in aceasta pamanteasca. De pilda, Baltazar, rapitorul sfințelor vase din templul din Ierusalim, a fost ucis si imparatia lui daramata, chiar in noaptea cand a indraznit sa se foloseasca la betie de aceste sfinte lucruri (Dan. 5). Senaherib, imparatul sirian, hulind pe Dumnezeu a murit ucis chiar de mana fiilor sai (IV Regi 19). Irod Agripa, imparatul iudeilor, ingaduind sa fie asemanat cu Dumnezeu, a murit ros de viermi (Fapte 12, 23) etc. „Nu va amagiti, Dumnezeu nu Se batjocoreste” (Gal. 6, 7). Batjocoritorul isi ascute singur sabia care-l va lovi³⁸⁰ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia XIX la Matei 3, op. cit., vol. VII, p. 242). Daca celui ce ocaraste pe fratele sau ii este randuit „focul cel vesnic” (Matei 5, 22), dar pe aceia ce hulesc nu pe

neamurile lor, ci chiar pe Dumnezeu, ce chin ii asteapta?381 (Sf. Ioan Gura de Aur, Prima Omilie despre statui, 10, op. cit., vol. II, p. 544) Intr-o zi, Fericitul Ieronim, fiind intrebat pentru ce infrunta cu atata asprime pe un hulitor de Dumnezeu, a raspuns: «Cainele latra sa-si apere stapanul, - atunci pot eu tacea cand Dumnezeul meu este suduit? Omoara-ma, dar de tacut nu voi tacea». Cand s-a cerut Sfantului Policarp, episcopul Smirnei (+167), sa tagaduiasca pe Hristos, el a raspuns: «Iata, se implinesc optzeci si sase de ani de cand il slujesc, fara ca El sa-mi fi facut vreodata vreun rau. Deci, cum as putea huli pe Dumnezeul si Mantuitorul meu?»

47. Cum preamarim pe Dumnezeu cu cuvantul?

Preamarim pe Dumnezeu cu cuvantul ajutand la raspandirea invataturii crestine, «ca toti aceia care nu cred si nici nu cunosc pe adevaratul Dumnezeu sa se intoarca si sa-L cunoasca, asa indt in ei si prin ei sa se slaveasca numele lui Dumnezeu»382 (Marturisirea ortodoxa, II, 13). Apoi il preamarim rugandu-ne Lui sa dea sfintei Sale Biserici pastori imbunatatiti, care sa sporeasca propovaduirea Evangheliei in lume; si, de asemenea, sa dea popoarelor ocarmuitori intr-a caror «pasnica ocarmuire, viata pasnica si netulburata sa traim, in toata cucernicia si curatia»383 (Liturghia Sfantului Ioan Gurp de Aur).

48. Care este a doua cerere din Rugaciunea Domneasca si cum se talcuieste?

A doua cerere din Rugaciunea Domneasca este „Vie imparatia Ta”. Aceasta cerere se talcuieste in trei chipuri: Dumnezeu sa imparateasca peste noi; imparatia Lui sa fie printre noi si imparatia Lui sa fie in noi.

1. Cand rostim cererea „vie imparatia Ta”, ne rugam sa ni se arate imparatia lui Dumnezeu384 (Sf. Ciprian, op. cit., p. 78-79), - acea imparatie la care suntem chemati de Mantuitorul, cand zice: „Veniti, binecuvantatii Parintelui Meu, mosteniti imparatia care este gatita voua” (Matei 25, 34). Deci, cerem sa ne faca mostenitori ai cerestii Sale imparatii, adica ai fericirii vesnice. Venirea imparatiei lui Dumnezeu, care va fi mangaierea crestinilor, bucuria ingerilor si rusinarea pacatosilor, este acea imparatie care se va instapani la sfarsitul veacurilor. Cuvintele „vie imparatia Ta” sa fie strigatul de nerabdare al sufletului nostru nazuind spre cer, spre „dreptate si pace, si bucurie intru Duhul Sfant” (Rom. 14, 17).

2. Venirea imparatiei lui Dumnezeu atarna, fireste, de Tatal ceresc, insa, cerand sa vie imparatia Sa, ne rugam de asemenea cu scopul ca aceasta imparatie sa se vadeasca, sa rodeasca si sa se desavarseasca si in noi. In aceasta imparatie, adica in toti cei ce tin pe Dumnezeu drept imparatul lor si se supun legilor Lui, Dumnezeu salasluieste ca intr-o cetate

bine ocarmuita. Aici Tatal e de fata si Hristos imparatete cu Tatal, precum insusi graieste: „La El vom veni si locas la El vom face” (Ioan 14, 23). Prin cererea „vie imparatia Ta”, ne rugam lui Dumnezeu, „ca El, cu harul si cu dreptatea Sa si cu indurarea Sa sa imparatiasca in noi toti, mai ales in inima noastra, iar nu pacatul”³⁸⁵ (Marturisirea ortodoxa, 11, 15). „Vie imparatia Ta” ne mai povatuieste «sa nazuim la bunurile viitoare si sa cautam imparatia ceru-lui si vesnicia»³⁸⁶ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia Poarta stramta, 4, op. cit., vol. IV, p. 32). «Cine a auzit pe Pavel spunand: Sa nu imparatiasca pacatul in trupul nostru cel muritor, acela, curatindu-se pe sine in fapta si in gand si in cuvant, va spune lui Dumnezeu: „Vie imparatia Ta”»³⁸⁷ (Sf. Chiril al Ierusalimului, Cateheza V Mistagogica, 13, op. cit., p. 572).

3. La Cina cea de Taina, Hristos spune Ucenicilor Sai: „Voi prietenii Mei sunteti daca veti face cate Eu poruncesc voua” (Ioan 15, 14); iar in cea din urma porunca le zice: „Mergeti in toata lumea si propovaduiti Evanghelia la toata faptura” (Marcu 16, 15). Oare, poate fi alta datorie mai mare, pentru o inima curata, decat a cauta sa lateasca cinstea si stralucirea unui fara de pereche invatator si Prieten? „Vie imparatia Ta” e rugaciunea care a insufletit si s-a inaltat din inimile tuturor Sfintilor; a impins pe Sfintii Apostoli la cucerirea lumii si la biruinta credintei in Hristos; pentru ea si-au varsat sangele mii si mii de Mucenici, ori si-au inmormantat tineretea si si-au rastignit viata in smerenie, ascultare si in tacerea manastirilor nesfarsita ceata a sihastrilor si a calugarilor. Deci, dorinta de a face sa prisoseasca atat in noi, cat si in afara de noi imparatia lui Dumnezeu trebuie sa fie nazuinta oricarui crestin. Orice crestin este dator sa lateasca imparatia lui Dumnezeu in jurul sau printre noi. Dar aceasta imparatie exista chiar in lume (Matei 12, 28); ea este lucrarea lui Iisus Hristos, a Carui Evanghelia este numita: „Evanghelia imparatiei” (Matei 9, 35; 1 Cor. 15, 24-28) si daca totusi ne rugam „sa vie” este din pricina faptului ca ea inca nu a ajuns la cresterea deplina. Drept aceea datori suntem sa ajutam ca aceasta imparatie, asezata in lume, adica Biserica lui Hristos, sa se intinda peste tot pamantul si sa cuprinda in sanul ei pe toti oamenii, ca toti sa ajunga la cunostinta adevarului si sa se mantuiasca (I Tim. 2, 4). Aceasta datorie o implinim cu rugaciunea si cu fapta.

49. Care este a treia cerere din Rugaciunea Domneasca si ce cuprinde ea?

A treia cerere din Rugaciunea Domneasca este: „Faca-se voia Ta, precum in cer si pe pamant”. Adica, invredniceste-ne sa implinim voia Ta pe pamant, asa precum ingerii o implinesc in cer³⁸⁸ (Ibidem).

Sfantul Simion al Tesalonicului, luand temeii de la Sfantul Grigorie al Nisei si de la Sfantul Maxim Marturisitorul, da acestei cereri urmatoarea talmuire: «Fa-ne pe noi ca pe ingeri: adica fie si faca-se voia Ta in noi, precum in dansii; fie (in noi) voia Ta cea sfanta si fara prihana, ci nu voia noastra omeneasca, cea cu prihana»³⁸⁹ (Sf. Simion al Tesalonicului, op. cit., cap. 320, p. 316). Ingerii in cer asculata pe Dumnezeu de bunavoie si pururea si cu aceeasi ravna; se supun neincetat si sunt neclintiti in ascultarea si implinirea poruncilor lui Dumnezeu (Ps. 102, 21). Astfel, prin cererea „fie voia Ta, precum in cer si pe pamant” noi ne rugam Tatalui ceresc sa ne harazeasca darul de a trai pe pamant cu Puterile ceresti³⁹⁰ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia XIX la Matei 5, vol. VII, p. 163); «Si dupa cum ingerii in ceruri se supun in toate, fara sa cartearca, vointei lui Dumnezeu, tot astfel si oamenii, toti, sa se supuna lui Dumnezeu pe pamant, fara mahnire si cu toata recunostinta»³⁹¹ (Marturisirea ortodoxa, II, 17). Voia lui Dumnezeu este inasa aceea pe care a aratat-o Iisus Hristos si pe care El a implinit-o; si dorim implinirea vointei lui Dumnezeu in cer si pe pamant, fiindca una si alta ajuta la mantuirea noastra³⁹² (Sf. Ciprian, op. cit., II, p. 50-51) si a tuturor oamenilor (I Tim. 2, 4). Deci, in primul rand, aceasta cerere nu este doar o datorie, ci „o stare de desavarsire”³⁹³ (Fer. Augustin, op. cit., 8, vol. 11, p. 241), este strigatul aprins de dragoste pentru imparatia lui Dumnezeu si un cantec de biruinta intru cinstirea nemarginitei Sale puteri. Si in al doilea rand este un fapt de supunere al voii noastre la voia lui Dumnezeu, dupa insasi pilda Mantuitorului: „M-am pogorat din cer, nu ca sa fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine” (Ioan 6, 38); este un semn de respect din partea supuseniei noastre sau, ca sa zicem asa, un suspin de increzatoare lasare in nadejdea lui Dumnezeu, atunci cand voia Lui trebuie implinita cu suferinta: „Parinte, de voiesti, treaca paharul acesta de la Mine; inasa nu voia Mea, ci voia Ta sa se faca” (Luca 22, 42).

50. Care este a patra cerere din Rugaciunea Domneasca si ce cerem prin ea?

A patra cerere din Rugaciunea Domneasca este: „Painea noastra cea spre fiinta da-ne-o noua, astazi”. Adica, da-ne tot ce ne trebuie pentru intretinerea vietii trupesti si sufletesti. Cererea a patra este zaua ce leaga cele trei cereri de mai inainte, privitoare la marirea, imparatia si voia Tatalui ceresc, de celelalte patru, care urmeaza si care au in vedere trebuintele, necazurile si nadejdea mantuirii noastre. «Incepand cu aceasta cerere si pana la sfarsitul Rugaciunii Domnesti este limpede ca ne rugam lui Dumnezeu pentru noi»³⁹⁴ (Fer. Augustin, op. cit., vol. II, p. 342). Ca atare, cererea a patra s-ar putea prinde de a treia in acest chip: ca sa putem face voia Ta si sa dobandim fericirea vesnica, avem nevoie si de cele ce trebuie pentru intretinerea acestei vietii. Deci «ca oameni ce san-tem cerem si painea cea spre

intarirea fiintei noastre, stiind ca si aceasta este (tot) de la Tine»³⁹⁵ (Sf. Simion al Tesalonicului, op. cit., cap. 320, p. 317) si ca «noi nu putem trai fara paine»³⁹⁶ (Fer. Augustin, op. cit., 10, vol. 11, p. 242).

1. Cineva s-ar putea mira ca ne rugam numai pentru „paine”. Painea este insa hrana cea mai trebuincioasa; iar «in cuvantul paine se cuprind toate cele trebuitoare ca sa ne pastram viata noastra in lumea aceasta; atat in ce priveste hrana, cat si alte lucruri de care avem nevoie ca sa traim»³⁹⁷ (Marturisirea ortodoxa, II, 19). Drept aceea, Mantuitorul ne-a invatat sa cerem paine, painea cea spre fiinta; adica sa ne multumim cu „cele ce ajung spre pastrarea fiintei trupesti;... si nimic altceva din acelea prin care e departat sufletul de la grija dumnezeiasca si cea mai de folos”³⁹⁸ (Sf. Grigorie al Nisei, op. cit., c. IV, p. 437). „... avand hrana si imbracaminte” - zice Sf. Apostol Pavel - „cu acestea vom fi indestulati” (I Tim. 6, 8). Rostirea cuvintelor „painea noastra cea spre fiinta da-ne-o noua astazi” indatoreaza pe cel ce se roaga sa se gandeasca sa ceara paine si pentru aproapele si sa ajute pe cei lipsiti. Pe de alta parte, cuvantul noua nu este aci fara rost; el ne da sa intelegem ca trebuie sa cerem paine castigata cinstit si cu munca noastra. Ca zice Sf. Grigorie al Nisei: „Daca painea cu care ne hranim nu este rapita de la altul, daca nimeni n-a flamanzit ca sa ne saturam noi si nimeni n-a suspinat ca sa ne umplem noi pantecele, ci este agonisita cinstit si deci, din al sau, si este rod al dreptatii si spic neprihanit si neamestecat al pacii, painea lui Dumnezeu este una ca aceasta”³⁹⁹ (Ibidem, c. IV, p. 439).

2. Hrana trupeasca singura nu poate indestula pe om, pentru ca el are si un suflet in care este intiparit chipul lui Dumnezeu. Sfintii Parinti ne invata ca „painea” pe care o cerem in Rugaciunea Domneasca e nu numai painea cea trupeasca, ci si cea sufleteasca. Adica painea sufletului; o paine «care hraneste pe omul adevarat, cel zidit dupa chipul lui Dumnezeu, crescandu-l si facandu-l asemenea cu Creatorul»⁴⁰⁰ (Origen, Despre Rugaciune, c. XXVII, 2, trad. cit., p. 258). Ca atare, „painea lui Dumnezeu este aceea ce se pogoara din cer si da viata lumii” (Ioan 6, 33). Painea sufletului este: cuvantul lui Dumnezeu, adica cunoasterea si intelegerea Evangheliei, si Sfanta Cuminecatura, adica impartasirea cu Sfantul Trup si Sange al Domnului si Mantuitorului nostru Iisus Hristos.

a) Hrana cea mai presus de fire a sufletului nostru este cuvantul lui Dumnezeu, despre care zice Scriptura: „nu numai cu paine va trai omul, ci (si) cu tot cuvantul ce iese din gura lui Dumnezeu” (Matei 4, 4). Fara de aceasta paine „omul cel dinlauntru” (Rom. 7, 32; II Cor. 4,16) moare, ca si cum ar fi sfarsit de foame si de flamanzire. Iar «moartea sufletului se abate mai ales asupra celor ce nu vor sa asculte de cuvantul Domnului si de invataturile Lui»⁴⁰¹ (Marturisirea ortodoxa, II, 19) si sa le inteleaga. Aceasta paine este de mare folos sufletului.

Fara ea nu putem trai. Hrana noastra cea spre fiinta si din care traiesc sufletele pe pamant este cuvantul lui Dumnezeu, ce se imparte necontenit in biserici. Viata vesnica va fi rasplata celor ce-l asculta si-l implinesc⁴⁰² (Fer. Augustin, op. cit., 10, p. 243).

b) Cealalta hrana a sufletului este cuminecarea cu Trupul si Sangele lui Hristos: „Trupul Meu cu adevarat este mancare si Sangele Meu cu adevarat este bautura; ceea ce mananca Trupul Meu si bea Sangele Meu ramane intru Mine si Eu intru el” (Ioan 6, 55, 56). in Sfanta Liturghie, rugaciunea Tatal nostru se rosteste inainte de frangerea si impartasirea cu Sfintele Taine, «cu scopul ca noi, voind sa primim sfantul Trup si Sange al Domnului nostru Iisus Hristos, sa 1 le cerem nu numai intru numele lui Iisus Hristos, ci si prin rugaciunea Lui». «Painea spre fiinta» este painea celor ce mananca trupul lui Hristos⁴⁰³ (Sf. Ciprian, op. cit., II, p. 53). Aceasta este painea spre fiinta, nu cea obisnuita, si este randuita spre fiintarea sufletului⁴⁰⁴ (Sf. Chiril al Ierusalimului, Cateheza V Mistagogica, op. cit., p. 573). Ea intareste si sfinteste si trupul si sufletul⁴⁰⁵ (Sf. Simion al Tesalonicului, op. cit., cap. 302, p. 319). Tatal ceresc, cand vrea sa Se faca hrana oamenilor, imprumuta fata ei. „Noi frangem o paine”, scrie Sfantul Ignatie al Antiohiei crestinilor din Efes, „care este noua doctorie pentru a nu muri”. Painea este mancarea care hraneste fiinta noastra cu Dumnezeu cel viu si face ca sa fim in El si El in noi.

3. Cuvantul „astazi”, din cererea a patra, inseamna veacul cel de acum, cata vreme traим in lumea aceasta⁴⁰⁶ (Marturisirea ortodoxa, II, 19). «Dar sa nu trecem hotarele rugaciunii privind lacom inainte la multe perioade de ani, si sa uitam astfel ca suntem muritori si avem o viata care trece ca umbra. Ci sa cerem prin (aceasta) rugaciune, fara ingrijorare, doar painea trebuincioasa zilei»⁴⁰⁷ (Sf. Maxim Marturisitorul, op. cit., p. 276). „Astazi” inseamna si increderea in providenta divina (Matei 6, 25-34).

51. Care este a cincia cerere din Rugaciunea Domneasca si cum se talcuieste?

A cincia cerere din Rugaciunea Domneasca este: „Si ne iarta noua greselile noastre, precum si noi iertam gresitilor nostri” si se talcuieste: iarta pacatele noastre, asa cum iertam si noi celor ce gresesc impotriva noastra.

In cererea a patra am rugat pe Tatal ceresc sa ne dea cele de trebuinta pentru hrana vietii; acum il rugam „sa dea iertare pacatelor noastre, mai ales a acelor pe care le-am savarsit dupa Sfantul Botez, prin care am separat pe Dumnezeu sau pe aproapele fie cu gandul, sau cu hotararea de a pacatui, fie cu cuvantul, sau si cu fapta”⁴⁰⁸ (Marturisirea ortodoxa, II, 21). Ca in adevar multe sunt pacatele noastre si „daca zicem ca pacat nu avem, ne amagim pe noi insine si adevarul nu este intru noi” (I Ioan 1, 8). Toata cunoaste-rea si

puterea dumnezeiestii Evanghelii se cuprinde in cererea: „Si ne iarta noua greselile noastre, precum si noi iertam gresitilor nostri”. in adevar, Fiul lui Dumnezeu a venit in lume, S-a intrupat si Si-a dat Sangele Sau pentru iertarea faradelegilor si a pacatelor noastre. Tot spre ier-tarea pacatelor a asezat si Sfintele Taine⁴⁰⁹ (Sf. Simion al Tesalonicului, op. cit., cap. 320, p. 317). Dar graind despre pacatele noastre si poruncindu-ne sa ne cerem iertare, Mantuitorul arata ca iertarea atarna de faptul de a ierta si noi pacatele pe care altii le-ar fi facut impotriva noastra: „ca de veti ierta oamenilor greselile lor, ierta-va si voua Tatal vostru cel ceresc; iar de nu veti ierta oamenilor greselile lor, nici Tatal vostru nu va ierta greselile voastre” (Matei 6, 14-15). Prin urmare, rostind rugaciunea Tatal nostru cu inima impietrita de a nu ierta altuia greselile, inseamna a ne osandi singuri. Totusi, daca din slabiciunea firii inca nu am izbutit sa biruim ura din noi, nu trebuie sa incetam a rosti aceasta rugaciune. Caci daca o facem din inima, Dumnezeu, pana in cele din urma, Se va indura si ne va da putere sa biruim slabiciunea firii si sa alungam ura din inima noastra.

52. Care este a sasea cerere din Rugaciunea Domneasca si ce cerem prin ea?

Cererea a sasea din Rugaciunea Domneasca este: „Si nu ne duce pe noi in ispita”. Prin ea ne rugam Tatalui ceresc ca „harul Lui sa ne fereasca de ispitele care intrec puterile noastre”⁴¹⁰ (Marturisirea ortodoxa, II, 23).

53. Ce este ispita si cine este ispititorul?

Ispita este bantuiala cea rea, care amageste si impinge pe credincios sub jugul diavolului⁴¹¹ (Fer. Augustin, op. cit., Cuvantarea LVII, 4, p. 254).

Ispita nu este de la Dumnezeu, ca Dumnezeu nu ispiteste pe nimeni (Iacov 1,13), ci, dupa cum zice Origen «daca este un rau ca sa te lasi ispitit (lucru pe care tocmai il cerem sa nu se intample), atunci cum sa nu fie absurd sa ne gandim ca Bunul Dumnezeu, Care nu poate aduce roade rele, 1-ar arunca pe cineva in cele rele?»⁴¹² (Origen, op. cit., XXIX, 11; trad. cit., p. 276). Avem de luptat impotriva duhurilor rautatilor din vazduh (Efes. 6, 12). Iar Sfantul Grigorie al Nisei numeste ispititor pe diavolul⁴¹³ (Sf. Iustin Martirul, Apologia I, c. 65, in „Parinti si Scriitori Bisericesci”, vol. II, Ed. Institutului Biblic, Bucuresti, 1980, p. 70). Ispita este uneltirea celui necurat; el este cel ce atata in om pofta trupului, pofta ochilor si trufia vietii (I Ioan 2,16). Cu aceste intreite bantuieli a cercat el sa ispiteasca chiar pe Hristos (Matei 4,1-11) si cu ele a dus in ispita pe Eva in rai: „Frumos era la vedere si bun la mancare rodul ce m-a omorat”⁴¹⁴ (Octoih, Fericirile, glas 7, Duminica). Diavolul se foloseste de obicei de slabiciunile noastre, adica de impatimirea noastra pentru cele pamantesti, atunci

cand ne intinde momeala ispitei. Pescarul care vrea sa prinda un anumit soi de peste agata in carligul unditei o anumita ganganie, ce place indeosebi bietului peste.

54. Ispita este pacat?

Ispita in sine nu este pacat; invoirea cu ispita este pacat. Dumnezeu nu ispiteste, dar ingaduie ispita fie pentru mantuirea sufletelor noastre, fie spre a ne da prilej sa dovedim taria credintei noastre, si astfel sa avem drept la rasplatire: «Ispitele ce se intampla dreptilor sunt pentru cercare si au si plata»⁴¹⁵ (Sf. Simion al Tesalonicului, op. cit., cap. 320, p. 317). Se poate spune, pe buna dreptate, ca ispitele sunt semne ale dumnezeiestii bunavoite, asa cum ii zice Arhanghelul Rafail lui Tobit: „Trebuia sa fii ispitit, fiindca ai bineplacut lui Dumnezeu” (Tobit 13, 13, Vulgata si Cod. Sinaiticus). Pentru aceea, oamenii cei mai bantuiti de ispite sunt tocmai cei ce se tem de Dumnezeu si fac voia Lui, caci satana nu ispiteste pe cel ce-l are in mana, ci pe acela care ii scapa sau ii zadarniceste planurile lui. Sfantul Efreim Sirul a vazut in vedenie tolanit pe ziduri, la poarta unei cetati pline de desfrau, un singur diavol, care nu facea altceva decat sa se tot suceasca lenes, cand pe o parte, cand pe alta. In schimb, in pustie a vazut un viespar intreg de draci dand tarcoale in jurul unui singur pustnic imbunatatit. „Unde ispita bantuieste mai aprig, acolo se poate spune ca si virtutea este mai mare”⁴¹⁶ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia despre statui, 1-2, op. cit., vol. II, p. 567-568).

55. Ispitele folosesc la ceva?

Ispitele ne sunt de mare folos: „Fericit este barbatul care rabda ispita; caci lamurit facandu-se va lua cununa vietii” (Iacov 1, 12; 1, 2, 4).

Ispitele ne trezesc din nepasare, ne smeresc, ne sporesc virtutea (copacul scuturat de vant isi infige radacinile mai adanc), ne maresc dragostea de Dumnezeu, ne ajuta sa ne ispasim pacatele chiar in viata de acum si, in sfarsit, sporesc fericirea noastra vesnica (prin cioplire si lustruire, piatra nestemata capata mai multa stralucire).

56. Atunci, daca nimeni pe pamant nu este scutit de bantuiala ispi-telor, cum trebuie inteleasa cererea: „Si nu ne duce pe noi in ispita”?

Intr-adevar, viata omului pe pamant este o lupta, dupa cum citim in Sfanta Scriptura (Iov 7, 1) si daca cerem sa fim scutiti de lupta cu pacatul nu cerem „ca sa nu fim pusi la incercare, caci asa ceva nu e cu putinta, ci ca sa nu fim biruiti in ispita”⁴¹⁷ (Origen, Despre rugaciune, c. XXIX, trad. cit., p. 276). Ne rugam «sa ne intareasca, cu harul Sau, ca sa putem rabda cu tarie si cu barbatie pana la sfarsit caznele ce ni se vor da»⁴¹⁸ (Marturisirea

ortodoxa, II, XXIII). A nu cadea in ispita, cand suntem bantuiti, a rabda cu tarie si cu barbatie necazurile inseamna a ne impotrivi, a lupta impotriva ispitei, ca legea noastra crestina este lupta (I Cor. 9, 25), iar fara lupta si fara biruinta nu se poate castiga imparatia cerurilor (Matei 11, 12).

57. Puterile noastre singure sunt oare de ajuns pentru lupta impotriva ispitei?

Numai cu puterile noastre nu putem birui ispita; de aceea, atunci cand ispita ne bantuieste, sa ne rugam lui Dumnezeu, ca sa ne mantuiasca (scape) cu harul Sau⁴¹⁹ (Ibidem, II, XXIII).

Dumnezeu nu ingaduie sa fim ispititi peste puterile noastre (I Cor. 10, 13). Olarul nu tine prea mult oalele in cuptor, ca sa nu crape de prea mult foc⁴²⁰ (Sf. Macarie Egipteanul, Omilia XXVI, 3, op. cit., p. 147). Din patania dreptului Iov se vede ca diavolul are asupra omului numai atata putere cata ii ingaduie Dumnezeu (Iov 1, 12); iar daca Dumnezeu ingaduie ispite mari, atunci El da si harul indestulator spre a tine piept incercarilor (II Cor. 12, 9). Harul de impotrivire se dobandeste prin rugaciuni. Cine se ispiteste, dar, sa cada numaidecat la rugaciune; asa au facut Sfintii Apostoli in corabie, cuprinsi de furtuna pe lacul Ghenizaretului (Matei 8, 25).

Rugaciunea este pavaza cea mai puternica impotriva ispitei: „Privegheati si va rugati, ca sa nu intrati in ispita” (Matei 26, 41). Rugaciunea lumineaza mintea si intareste vointa. Asadar, talcul cererii „si nu ne duce pe noi in ispita” este, nu sa ne scape de ispita, ca si Sf. Apostol Pavel a cerut si nu a fost ascultat (II Cor. 12, 7-9), d sa ne izbaveasca de bantuielile ispitelor, care ne-ar putea pravalii in pacat; sa ne dea putere sa ne impotrivim, sa luptam si sa biruim ispita.

58. Care este a saptea cerere din Rugaciunea Domneasca?

A saptea cerere din Rugaciunea Domneasca este: „Ci ne mantuieste (scapa) de cel rau”.

59. Ce se intelege prin cuvantul „cel rau” din aceasta cerere?

Dupa invatatura Sfintilor Parinti si marilor dascali ai Bisericii, „cel rau” din aceasta cerere este diavolul; „cel rau” este «diavolul cel protivnic, zice Sf. Chiril al Ierusalimului⁴²¹ (Sf. Chiril al Ierusalimului, Cateheza V Mistagogica, 18, op. cit., p. 576). Iar Sf. Grigorie al Nissei spune ca ispititorul este diavolul, iar „cel rau” este o alta numire data diavolului⁴²² (Sf. Grigorie al Nissei, op. cit., p. 451). El este duhul rautatii, faptuitorul si adevaratul

incepator al raului⁴²³ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia XIX, la Matei 6, op. cit., vol. VII, p. 165); iar raul pe pamant are obarsia „de la cel rau” (Matei 5, 37).

60. Ce talmuire are cererea a saptea din Rugaciunea Domneasca?

Prin aceasta cerere ne rugam „sa ne pazeasca Dumnezeu de tot raul, adica de pacat si de toata rautatea care atata mania lui Dumnezeu spre pedepsirea noastra”⁴²⁴ (Marturisirea ortodoxa, II, 25).

1. Ne rugam adica sa ne izbaveasca de raul ce bantuie sufletul si in primul rand de pacat si de urmarile lui. Pacatul fiind calcarea cu stiinta si de buna voie a poruncilor lui Dumnezeu, plata lui este moartea (Rom. 6, 23). Cand zicem „si ne izbaveste de cel rau”, cerem apararea lui Dumnezeu impotriva celui rau, pe care dobandind-o suntem tari si aparati de toate cate diavolul si lumea le uneltesc impotriva noastra⁴²⁵ (Sf. Ciprian, op. cit., II, p. 60). Si mare nevoie are lumea de acest „ne izbaveste de cel rau”! Mai ales de raul sufletesc, de acel potop de minciuni ce se revarsa asupra lumii prin tot felul de mijloace: de indemnul la dezmat, ura si razbunare; de nestatornicia casatoriilor; de oprirea vinovata a nasterilor de prunci si de alte rele asemenea acestora.

2. „In aceasta cerere trebuie sa intelegem ca ne rugam sa fim feriti de orice alta rautate pe care omul cu greutate o sufera, cum ar fi foamete, ciurma, razboi, foc si alte asemenea”⁴²⁶ (Marturisirea ortodoxa, II, 25). Adica ne rugam sa ne slobozeasca de tot ce ar putea sa ne fie pagubitor vietii trupesti. Negresit, multe din greutatile de acest fel sunt urzituri si mestesugiri tot ale diavolului, macar ca faptasii sunt oameni. De aceea, Mantuitorul zice sa spunem: „Ci ne izbaveste de cel rau”, poruncindu-ne insa sa nu avem nici un fel de amaraciune pe fratii nostri din pricina rautatilor pe care le induram din partea lor, ci sa intoarcem toata ura noastra impotriva aceluia duh al rautatii, faptuitorul si adevaratul incepator al raului⁴²⁷ (Sf. Ioan Gura de Aur, op. cit., p. 165).

3. Vechea carte de invatatura, Marturisirea ortodoxa, ne mai invata inca sa vedem in aceasta cerere o rugaciune si pentru sfarsitul nostru cel mai de pe urma. Pentru acest sfarsit al vietii noastre Biserica la Sfanta Liturghie se roaga ca el sa fie «crestinesc, neinfruntat, cu pace si raspuns bun la infricosatoarea judecata», asa ca prin cererea „ci ne izbaveste de cel rau” ne mai rugam lui Dumnezeu ca la timpul mortii noastre sa alunge de la noi toata bantuiala vrajmasului sufletului nostru si sa ne fereasca de infricosarile diavolului, de munca cea vesnica a iadului si de diavolul cel rau⁴²⁸ (Marturisirea ortodoxa, II, 25 • 429. Ibidem, II, 27).

61. Care este a treia parte a Rugaciunii Domnesti si ce cuprinde ea?

A treia parte a Rugaciunii Domnesti este incheierea: „Ca a Ta este imparatia si puterea si slava in veci. Amin”.

Incepem Rugaciunea Domneasca printr-o chemare: „Tatal nostru care esti in ceruri...” si o terminam cu o incheiere, careia ii mai zicem si doxologie: „Ca a Ta este imparatia si puterea si slava in veci”. In chemare ne-am gasit in starea cea adevarata ceruta de rugaciune, inaltandu-ne duhul catre Dumnezeu, cu incredere ca vom dobandi cele ce vom cere de la El cu cuviinta, de vreme ce de la Tatal nostru cerem. Iar in incheiere ne aratam nadejdea ca vom primi cele pentru care ne-am rugat. Si intrucat El stapaneste lumea si faptura toata I se supune, a Aceluia este puterea si slava si nimeni nici in cer, nici pe pamant, nu-I poate sta impotriva⁴²⁹. Rostind aceasta incheiere-doxologie, parca am zice: «iti cer toate acestea fiindca pe Tine Te cunosc singur si adevarat stapan a toate, cu putere fara de sfarsit, putand face tot ce vrei, avand o marire pe care nimeni nu o poate rapi. Drept aceea, aducem multumita Celui ce a binevoit sa ne dea atatea bunatati si vestim sarbatoreste ca Lui se cuvine toata marirea, toata cinstirea si toata puterea; zic: Tatalui si Fiului si Sfantului Duh. Acum si pururea si in vecii vecilor. Amin»⁴³⁰ (Sf. Grigorie al Nisei, op. cit., p. 451).

62. Ce este si ce inteles are cuvantul „Amin” cu care se incheie Rugaciunea Domneasca?

Cuvantul „Amin” cu care se termina Rugaciunea Domneasca e un vechi cuvânt evreiesc, pe care il intalnim numai in Evanghelia Sfântului Apostol Matei de treizeci si una de ori. Cu el se incheie toate rugaciunile si doxologiile si are mai multe intelesuri. Aici insemna: «Asa sa fie»⁴³¹ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia Poarta stramta, 5, op. cit., vol. IV, p. 24), «Toate sa se faca dupa cum ne-am rugat»⁴³² (Marturisirea ortodoxa, II, 27) si arata increderea neclintita ca Dumnezeu da tot ce-I cerem cu credinta, cu nadejde si dupa voia Lui (Ioan 5, 14-15).

Negresit cuvantul Amin este un raspuns dat si in ziua de azi la Sfarsitul Liturghiei, si Ieronim spune ca poporul in vremea lui incheia Rugaciunea Domneasca, rostita de unul singur, in numele tuturor, cu Amin, spus cu atata insufletire, incat rasunau bisericile ca de bubuitul tunetului.

Biserica intrebuinteaza din cea mai adanca vechime Rugaciunea Domneasca la Sfanta Liturghie, precum si la toate sfintele slujbe, fiindca ea cuprinde tot ce trebuie sa cuprinda o rugaciune. Rostind-o ar trebui sa simtim imbratisarea ingerilor, pentru ca nu mai numim pe Cel ce ne-a zidit: Dumnezeu nostru, ci ii spunem Tatal nostru. Tot crestinul, care crede drept,

trebuie sa stie aceasta rugaciune si sa o rosteasca in toate imprejurarile vietii sale⁴³³ (Sf. Simion al Tesalonicului, op. cit., c. 320, p, 318).

RUGACIUNEA BISERICII SI FOLOASELE EI

63. Ce intelegem prin rugaciunea obsteasca sau rugaciunea Bisericii?

Prin rugaciunea obsteasca sau rugaciunea Bisericii se intelege acel fel de rugaciune facuta in numele Bisericii din porunca ei, potrivit nazuintelor ei si dupa randuieli intocmite de ea.

Spre deosebire de rugaciunea particulara, pe care fiecare o poate aduce lui Dumnezeu, Biserica are rugaciune comuna (obsteasca), adica la care iau parte toti credinciosii.

64. Care sunt foloasele acestui fel de rugaciune?

Rugaciunea Bisericii, adica rugaciunea obsteasca, care se savarseste de Biserica prin preotii ei, este de un folos nepretuit. Unindu-ne la rugaciune toti credinciosii, in biserica, avem nadejdea neclintita ca Mantuitorul este in mijlocul nostru, rugandu-Se pentru noi si cu noi, dupa cum a fagaduit: „Daca doi dintre voi se vor invoi pe pamant in privinta unui lucru pe care il vor cere, se va da lor de catre Tatal Meu, Care este in ceruri. Ca unde sunt doi sau trei, adunati in numele Meu, acolo sunt si Eu in mijlocul lor” (Matei 18, 19-20). Pe de alta parte, acest fel de rugaciune marturiseste dragostea care uneste inimile credinciosilor si da sfintei slujbe o infatisare mai sarbatoareasca. Ea este semnul vazut al unirii, care face din toti fiii Bisericii un singur trup, dand mai multa putere si mai mare lucrare rugaciunilor, fiindca ravna unora implineste lipsurile altora. Credinciosii adunati in biserica la rugaciune arata unii fata de altii mai multa dragoste, prin pilda de adanca cinstire ce o dau sfintei slujbe. In sfarsit, adunarea laolalta pentru rugaciune a crestinilor seamana cu o tabara de lupta gata sa infrunte cu barbatie navala iadului.

65. Ce este Biserica, privita ca locas de rugaciune? Biserica este locasul sfant, obsteasc (public) in care se preamareste Dumnezeu, se savarseste Taina Sfintei Jertfe a lui Hristos si in care se aduna credinciosii spre a se impartasi din darurile si adevarurile mantuirii, prin slujirile randuite de Domnul nostru Iisus Hristos.

Dumnezeu nu a ingaduit evreilor sa aiba alt templu afara de cel din Ierusalim, adica numai unul singur, din pricina inclinarii spre inchinarea la idoli. Nu tot asa se petrece lucrul cu crestinii care, indata ce se aduna mai multi la un loc si vor sa-si tocmeasca viata potrivit

legii crestine, zidesc in mijlocul sau in preajma asezarii lor si o biserica. Aceasta este „casa lui Dumnezeu, lacas sfant, casa de rugaciune, pe pamant, in care locuieste Cel ce este mai presus de cer, Dumnezeu; - lacas care inchipuiește rastignirea, ingroparea si invierea lui Hristos”⁴³⁴ (Talcuirea Liturghiei, Iasi, 1697, fila 45).

66. Care sunt inceputurile rugaciunii obstesti? Unde se adunau cei dintai crestini ca sa savarseasca Taina Sfintei Jertfe a lui Hristos?

Sfintii Apostoli si cei dintai crestini se adunau, la inceput, sa savarseasca Taina Sfintei Jertfe a lui Hristos in casa unuia dintre ei, iar mai tarziu, in biserici anume zidite.

1. Faptele Apostolilor vorbesc de mai multe ori despre cele dintai adunari ale crestinilor din Ierusalim (Fapte 2, 46 s.u.). De buna seama, casa in care Iisus Hristos a savarsit Cina cea de Taina (Matei 26, 26) si cea in care se gaseau Sfintii Apostoli cu Maica Domnului adunati in ziua Cincizecimii (Fapte 1, 13-14; 2,1-3) au slujit drept model dupa care s-au zidit celelalte. Foisorul, in care Mantuitorul a savarsit Cina cea de Taina, era o incapere mare, iar camera in care se aflau adunati Sfintii Apostoli, cand S-a pogorat Sfantul Duh, era o incapere la catul intai al unei case. Acestea sunt cele dintai biserici crestine. Asemenea biserici prin case aflam in Troa, la catul al treilea al unei case (Fapte 20, 6-9); la Roma, in casa negustorilor crestini Acvila si Priscila (Rom. 16, 6); la Colose, in casa lui Nimfan (Col. 4, 15); in casa lui Filimon (Filimon 1, 2) si altele.

2. Pe masura ce credinta crestina se raspandea, se ridicau insa in localitatile in care se aflau multi crestini si biserici anume zidite (Fapte 11, 26). In veacul al doilea se zidesc biserici mai pretutindeni. Multe din ele au scapat nedaramate de prigoane si, dupa marturisirea Sfintelui Iustin (+163), intr-unul din aceste locasuri se adunau crestinii Duminica dimineata. Acolo insa unde prigoana era fara indurare, crestinii isi faceau locasuri pentru rugaciune si pentru savarsirea Sfintei Liturghii la mormintele Sfintilor Mucenici, in pesteri si in catacombe. De aici a ramas obiceiul de a se zidi biserici pe mormintele Sfintilor Mucenici si, unde nu se afla asemenea morminte, sa se aseze sfinte moaste in piciorul Sfintei Mese din altarul bisericii.

67. Pe ce vreme se adunau crestinii la rugaciunea Bisericii din timpul prigoanelor si cu ce lumineau locasurile de rugaciune?

Pe vremea prigoanelor, ca si in timpul Sfintilor Apostoli, crestinii se adunau la Sfanta Liturghie unii in zorii zilei⁴³⁵ (Pliniu cel Tanar, Scrisoarea nr. 95 sau 97 catre imparatul Traian, c. 111-113), altii in linistea noptii, iar locasurile in care se adunau erau luminate cu

lumanari. Incaperea in care tinea Sfantul Apostol Pavel adunarea la Troa era luminata cu multe faclii (Fapte 20, 8). Adunarile din catacombe si din pesteri vor fi fost luminate negresit cu lumanari, pentru ca, pe langa candela cu untdelemn, luminatul cu lumanari era cel mai obisnuit in vremea aceea. Biserica a pastrat pana astazi luminatul cu lumanari, pe langa candelile cu untdelemn, in biserici, la Sfintele Slujbe; si intre putinele lucruri ingaduite sa stea pe Sfanta Masa in altar, se afla, neaparat, cel putin o lumanare, care se aprinde cand se slujeste Sfanta Liturghie. Lumanarea aceasta din ceara curata inseamna darul Sfantului Duh pe care il primim in timpul Sfintei Liturghii si al Jertfei care se aduce pentru toti⁴³⁶ (Sf. Simion al Tesalonicului, op. cit., cap. 134, p. 186). Ea inchipuie si pe Dumnezeu-Omul, izvorul vietii si al luminii, Care ne-a luminat prin Evanghelia Sa.

68. Dupa ce au incetat prigoanele si Biserica a dobandit pacea, unde s-a slujit Sfanta Liturghie?

Dupa ce prigoanele au incetat si Biserica a dobandit pacea, adica din vremea imparatului Constantin cel Mare (313) si pana astazi, Sfanta Liturghie se slujeste in chip obisnuit numai in biserici anume zidite, pe o Sfanta Masa (sau Jertfelnic) asezata in mijlocul Altarului.

Dreptii din Vechiul Testament faceau altarul de jertfa dintr-o gramada de pietre (Ies. 20, 25-26). Noe a facut unul cand a iesit din corabie si tot asa au facut si Avraam, Isaac, Iacov si Moise in felurite imprejurari. In templul din Ierusalim erau doua altare: unul al arderilor de tot, asezat in tinda templului, altul, pentru ars tamaie, asezat in Sfanta.

69. Unde se zideste de obicei o biserică?

O biserică se zideste de obicei pe un loc mai inalt in mijlocul parohiei. 1. In Vechiul Testament, Dumnezeu Se descopera pe munti; Mantui-torul S-a rugat pe munte; pe munte era zidit templul din Ierusalim, aceasta preinchipuire a Bisericii crestine, care, dupa cuvantul Domnului Hristos, se cuvine sa se zideasca pe piatra (Matei 16, 18). Locurile inalte indeamna indeosebi la rugaciune; pe ele te afli departe de vuetul lumii; zgomotul patrunde mai anevoie si te simti mai aproape de Dumnezeu. Iisus insusi S-a dat pe Sine jertfa pe muntele Golgota. Locul cel mai inalt aminteste ca Biserica este cetatea din varful muntelui (Matei 5, 14); este noul Ierusalim, pe care sfantul Ioan Evanghelistul 1-a vazut pogorandu-se din cer (Apoc. 21, 10). Cand biserică se afla zidita in mijlocul parohiei, ne da sa intelegem si ne aminteste ca Bunul Pastor sta necontenit in mijlocul turmei Sale celei cuvantatoare, sub chipul Sfintei

impartasani ce se pastreaza in biserica pe Sfanta Masa, in Altar. De aceea ne si inchinam ori de cate ori trecem pe langa o biserica.

Biserica, locas de rugaciune, se mai numeste «casa lui Dumnezeu»⁴³⁷ (Canonul 15 al Sinodului din Ancira si Canonul 28 al Sinodului din Laodiceea), iar dupa nevoile pe care le slujeste se numeste biserica parohiala, in care se imbisericesc crestinii dintr-o parohie; biserica de cimitir, in care se fac slujbele de pomenire a mortilor; biserica manastireasca, in care se imbisericesc calugarii dintr-o manastire, si episcopie (ori mitropolie), careia in vremurile mai noi i se zice catedrala, in care se afla scaunul arhieresc al chiriarhului unei eparhii.

70. Cum este intocmita o biserica pe dinafara?

O biserica este intocmita pe dinafara ca si pe dinauntru, incat sa ne indemne cat mai mult la rugaciune si evlavie.

Pe dinafara, de obicei, biserica este inalta si mai impunatoare pentru ca ea este locasul Celui Preainalt. Este totdeauna cu altarul indreptat spre Rasarit⁴³⁸ (Constitutiile Apostolice, in „Sfintii Parinti Apostolici”, II, c. 57, vol. 2, 1927, p. 75), adica spre Soarele cel duhovnicesc, Care este Hristos, „lumina lumii”, ce vine de la Rasarit. Are de obicei o turla care, ca un deget ridicat in sus, arata partea cereasca si parca zice: „Cele de sus cautati” (Col. 3, 1). In turla se aseaza toaca si clopotele, care cheama la rugaciune si cu sunetul lor de sarbatoare dau praznicelor noastre o si mai mare stralucire. In varful turlei sta crucea, aratand ca in biserica se preamaresta Hristos Cel rastignit, Care a impacat cerul cu pamantul.,

71. Cate parti are o biserica si cum este impodobita pe dinauntru?

De obicei o biserica trebuie sa aiba trei parti: nartica (nartex) sau pronaos, naos (naie) si altar. Unele biserici au in fata cate un pridvor cu arcuri deschise, sprijinite pe stalpi de piatra impodobiti cu frumoase sculpturi.

1. Nartica sau pronaosul este incaperea in care in vremea veche stateau catehumenii (cei care se pregateau de botez). in vremurile mai noi aici stateau femeile. Aici se pastreaza vasul in care se boteaza pruncii (colimvitra); iar in biserica de manastire aici se face slujba Litiei de la Vecernie, a inmormantarii calugarilor si altele. Din nartica se patrunde in naos.

2. Naosul (naie) sau «biserica cea din fata altarului arata lumea vazuta si cerul cel vazut»⁴³⁹ (Sf. Simion al Tesalonicului, op. cit., p. 287). Aici stau crestinii la rugaciune; el este corabia in care credinciosii plutesc pe valurile vietii si se mantuiesc de primejdiile lor, precum pe Noe corabia 1-a izbavit de inecul potopului. El inchipuie corabia ce duce in patria

cereasca pe crestini, calatori pe acest pamant. Naosul este despartit de altar printr-un perete de lemn, ori de zid impodobit cu maiestrite sculpturi poleite cu aur si cu icoane frumos zugravite. Acest perete se cheama catapeteasma (tampla sau iconostas) si inseamna «osebirea celor vazute de cele nevazute»⁴⁴⁰ (Ibidem, p. 385). Pe catapeteasma icoanele sunt asezate intr-o anumita ordine: in randul intai sunt asezate marile icoane de o parte si de alta a usilor imparatesti: la dreapta icoana Mantuitorului si a hramului bisericii, iar la stanga a Maicii Domnului si a unui ierarh (Sfantul Nicolae sau altul). Deasupra acestora, se afla icoanele celor 12 praznice imparatesti; in randul urmator sunt icoanele Sfintilor Apostoli, avand la mijloc icoana Mantuitorul ca arhiereu si imparat. in randul al patrulea vin icoanele proorocilor, avand la mijloc pe Maica Domnului cu Pruncul in brate, obiectul prezicerilor profetiilor din Vechiul Testament, iar in randul al cincilea sus, in varful catapetesmei, sta Sfanta Cruce, cu chipul lui Iisus rastignit, avand de o parte pe Maica Domnului si de alta pe Sfantul Ioan Apostolul si Evanghelistul. In fata catapetesmei atarna frumoase candelere. La oarecare departare de catapeteasma se afla unul sau doua iconostase (tetrapod), pe care sta icoana invierii Domnului, in zilele de Duminica, iar in celelalte sarbatori, icoanele praznicelor.

3. Altarul este incaperea in care se intra prin cele trei usi facute in catapeteasma. Usa de la mijloc, in doua canaturi, poarta numirea de usa imparatesti, avand zugravita icoana Bunei-Vestiri, inceputul mantuirii noastre, si amintind ca prin intruparea lui Dumnezeu-Cuvantul s-a deschis oamenilor cerul. Prin aceste usi intra si ies numai arhiereul si preotii in timpul slujirii Sfintei Liturghii si a celor sapte Laude. Cele doua usi laterale pe care sunt zugravite icoanele arhanghelilor Mihail si Gavriil, sau ale unor diaconi, slujesc sa intre si sa iasa diaconii si ceilalti slujitori ai Bisericii. Icoanele celor doi arhangheli amintesc ca acolo unde troneaza Dumnezeu, se cuvine a intra cu evlavie si cu curatie ingreasca.

72. Ce este Altarul bisericii si ce inseamna el?

Altarul este partea cea mai sfanta a bisericii si inchipuie cerescul cort, unde sunt adunarile ingerilor si odihna Sfintilor⁴⁴¹ (Ibidem, p. 385), «si il avem ca alt cer»⁴⁴² (Ibidem, p. 387).

73. Cum este intocmit Altarul?

Altarul este astfel intocmit incat sa raspunda la slujirea Sfintei si infricosatei Jertfe fara de sange, ce se aduce aici ori de cate ori se slujeste Sfanta Liturghie.

1. in mijlocul altarului se afla Sfanta Masa (prestolul) sau Jertfelnicul. Pe ea se aduce Sfanta

Jertfa cea fara de sange a Noului Testament si pe ea petrece mijlocind pentru noi Iisus Hristos, in Sfanta impartasanie. De aceea, locul cel mai sfant dintr-o biserica este Sfanta Masa si, deoarece Sfanta Jertfa cea fara de sange este miezul Sfintei Liturghii, Sfanta Masa nu poate lipsi de la nici o biserica. Ea este icoana mormantului lui Iisus Hristos, inchipuirea Cinei celei de Taina, a crucii si a rastignirii lui Hristos, icoana scaunului pe care sade Mielul dumnezeiesc (Apoc. 5, 6) si sub care sufletele dreptilor ucisi pentru Cuvantul lui Dumnezeu asteapta preamarirea (Apoc. 6, 9)⁴⁴³ (Sf. Gherman al Constantinopolului, Istoria bisericeasca mistica, Migne, P. G., XCVIII, col. 383-453, c.9, p. 11).

Sfanta Masa se face din piatra, deoarece inchipuie mormantul de piatra al lui Hristos, „piatra cea din capul unghiului” (Ps. 117, 22), si este in patru colturi, «inchipuind cele patru parti ale lumii si din ea se hranesc cele patru margini ale lumii»⁴⁴⁴ (Sf. Simion al Tesalonicului, op. cit., cap. 182). Ea este acoperita intai cu o panza alba, tesuta din in, numita camasa, care inchipuie giulgiul cel de pe dumnezeiescul Trup al Celui ce a murit pentru noi; apoi deasupra vine o alta acoperitoare numita imbracamintea mesei, facuta dintr-o tesatura mai luminata, care inchipuie vesmintele Mantuitorului cele stralucitoare ca lumina (Matei 17, 2) si este marirea lui Dumnezeu⁴⁴⁵ (Ibidem, cap. 112). in piciorul Sfintei Mese se aseaza particule din Sfintele Moaste, obicei pastrat de pe vremea cand bisericile se zideau pe mormintele sfintilor mucenici, randuiala intarita de Sfintele Sinoade⁴⁴⁶ (Canoanele: 7 al Sinodului VII Ecumenic si 14 al Sinodului din Cartagina).

74. Ce se afla pe Sfanta Masa?

Pe Sfanta Masa trebuie sa se afle Antimisul, Evanghelia, o cruce, un sfesnic cu lumanare si un chivot pentru pastrat Sfanta Cuminecatura, Dumnezeiescul Trup si Sange al Mantuitorului nostru Iisus Hristos.

1. Antimisul este o naframa in patru laturi, tesuta din in ori din matase, pe care se afla intiparita icoana punerii in mormant a Mantuitorului. In cusatura Antimisului se aseaza Sfintele Moaste, pentru ca pe el se slujeste Sfanta Liturghie. Cand nu se face slujba, Antimisul sta pe Sfanta Masa impaturit intr-o invelitoare care inchipuie naframa ce acoperea dumnezeiescul cap al lui Hristos in mormant. Obarsia Antimisului vine din vremea marilor prigoane impotriva crestinilor. Atunci, spre a feri Sfintele Daruri sa fie pangarite de paganii care navaleau in biserici in timpul Sfintei Liturghii, preotii infasurau Sfintele Daruri intr-o panza sfintita si, fugind cu ele intr-un loc ferit, continuau slujba Sfintei Liturghii, intrerupta de navala paganilor. Si azi, de s-ar intampla sa ia foc biserica, in timpul Sfintei Liturghii, preotul slujitor poate, daca e nevoie, sa infasoare sfintele vase, Potirul si Discul, in Antimis si sa le

duca intr-un loc potrivit, unde sa ispraveasca de slujit Sfanta Liturghie, Antimisul servindu-i de Masa sfanta. Antimisul nu poate lipsi de pe nici o Sfanta Masa din bisericile in care se slujeste Sfanta Liturghie. Fara el nu se poate face Sfanta Liturghie. In imprejurari deosebite, ca de pilda in razboi, pe campul de lupta, se poate face Sfanta Liturghie in orice loc potrivit, daca avem Antimis.

2. Sfanta Evanghelie, legea cea noua, inchipuind pe Hristos, sta de-a pururi pe Sfanta Masa, pe Antimis. Aici se mai afla o cruce, pentru ca pe Sfanta Masa se innoieste necontenit dumnezeiasca Jertfa de pe Golgota; una sau mai multe lumanari de ceara, care ard in vremea sfintelor slujbe, si un chivot, in care se pastreaza Sfanta impartasanie pentru grabnica impartasire a celor bolnavi, ce nu pot veni la Sfanta Liturghie. Pentru aceasta arde in altar pururea o candela, atarnata deasupra Sfintei Mese, aratand ca „Lumina lumii” (Ioan 8, 12) se afla pe Sfanta Masa.

75. In afara de Sfanta Masa, ce alte lucruri deosebite se mai afla in altar?

Se mai afla proscomidiarul, scaunul cel de sus si diaconiconul. Proscomidiarul este o mica masa prinsa in scobitura din zidul din partea de miazanoapte a Altarului. Pe aceasta masuta se pregateste din paine si vin Sfanta Taina a Jertfei celei fara de sange de la Sfanta Liturghie. Proscomidiarul inchipuie pestera din Betleem in care S-a nascut Hristos si ieslea in care S-a culcat⁴⁴⁷ (Sf. Simion al Tesalonicului, op. cit., p. 137). Scaunul cel de sus se afla in spatele Altarului; pe el sta arhierul in timpul citirii Apostolului, inchipuind pe Hristos, marele Arhieru. Diaconiconul e ca si proscomidiarul o incapere in partea de miazazi a Altarului si numai la bisericile mai mari. In el se pastreaza sfintele vase si odajdii ale bisericii, date in grija diaconilor.

76. Care este cea mai frumoasa podoaba a unei biserici?

Cea mai aleasa si mai miscatoare podoaba a unei biserici este pictura, daca biserica este zugravita peste tot dupa randuiala.

Biserica pe dinauntru este impodobita cu sfesnice, cu policandre si cu o candela pentru luminat. Ele sunt lucrate din metale pretioase; totusi, cea mai aleasa podoaba este pictura.

Intr-o biserica peretii sunt acoperiti pe dinauntru, uneori si pe dinafara, din altar si pana in pridvor, cu icoane - dupa randuiala iconografica.

77. Ce este tarnosirea unei biserici si cum se face?

Dupa ce o biserică a fost terminată de zidit și înzestrată cu tot ce trebuie pentru savarsirea Sfintei Liturghii, este chemat chiriarhul locului ca să o tarnosească (sfintească) pentru slujirea Sfintei Liturghii.

Tarnosirea unei biserici este unul din cele mai sărbătorești praznice ce se pot face într-o parohie. Ea este preînchipuită în Vechiul Testament: Moise tarnosește, după porunca lui Dumnezeu, cortul sfânt (Ies. 40, 9), iar Solomon, templul din Ierusalim (III Regi 8). Numai chiriarhul locului sau un preot anume împuternicit de el poate tarnosii o biserică. Momentele cele mai de seamă ale sfintei slujbe de tarnosire sunt acestea: în ajunul zilei hotărâte pentru tarnosire, arhiereul merge, la vremea vecerniei, de aseară Sfintele Moaste ce vor fi puse a doua zi în Sfânta Masă a bisericii noi, pe masă Proskomidiei din vechea biserică, unde rămân până dimineața zilei următoare. În acea dimineață, arhiereul ridică Sfintele Moaste și le aduce la biserică nouă cu mare Litie. Aici se află pregătite cele trebuincioase tarnosirii: apă sfântită, mirodenii, apă caldă, burete de sters, îmbracaminte pentru Sfânta Masă și altele. După ce se îmbracă în toate odăjdiile, arhiereul pune un preot să fiarbă mirodeniile, apoi da binecuvântare de începere a sfintei slujbe a tarnosirii. După rugăciunile începătoare, ridică Sfintele Moaste și iese afară din biserică, însoțit de preoți și de tot poporul, la înconjurarea de trei ori a bisericii. Înconjurarea de trei ori înseamnă că acest sfânt locas va fi închinat lui Dumnezeu, Cel în trei Ipostasuri. La cele trei înconjurări se fac trei opriri, se citesc trei Evanghelii și diferite rugăciuni, apoi se unge cu Sfântul Mir biserică, în trei locuri din afară. În timpul înconjurării se trag toate clopotele bisericii, un preot stropeste cu apă Sfântită peretii, cântăreții cântă troparele înnoirii și pe lângă ziduri ard lumanari și tamaie. După a treia înconjurare, arhiereul se oprește la ușa de intrare, închisă pe dinauntru, face o rugăciune și rostește de trei ori cu glas tare versetul din Psalmul 23, 7: „Ridicați, capetenii, portile voastre și va ridicați portile cele vesnice și va intra împăratul slavei”, iar un preot dinauntru, care ține ușa închisă, întreabă de trei ori, cu versetul următor (8) al aceluiași psalm: „Cine este acesta împăratul slavei?” După aceste întrebări și răspunsuri, ușa se deschide și arhiereul cu toți credincioșii patrund în biserică, intra în Altar și asează Sfintele Moaste în scobitura făcută special în Sfânta Masă, acoperindu-le cu mirodenii. Mirodeniile închipuie miresmele cu care a fost uns în mormant trupul Mantuitorului, fiindcă Sfânta Masă închipuie mormantul Domnului nostru Iisus Hristos. Deasupra se asează o lespede de piatră cioplită și bine lustruită, care se spală cu apă caldă și cu săpun, se șterge bine cu buretele, se uda cu apă de trandafiri și apoi se unge cu Sfântul Mir. Ungerea cu Sfântul Mir este lucrarea cea mai de seamă a tarnosirii, pentru că, după cum spune Sfântul Dionisie Areopagitul, „prin varsarea Sfântului

Mir se indeplineste sfintirea cea sfanta a dumnezeiescului altar”⁴⁴⁸ (Sf. Dionisie Areopagitul, Ierarhia bisericeasca, cap. 4, p. 117, trad. C. Iordachescu). Dupa ungerea cu Sfantul Mir, se lipesc in cele patru colturi ale Sfintei Mese icoanele celor patru Evanghelisti, deoarece Sfanta Masa inchipuie toata Biserica, adunata de la cele patru margini ale lumii, prin propovaduirea Evangheliei⁴⁴⁹ (Sf. Simion al Tesalonicului, op. cit., p. 112), se imbraca cu cele doua acoperaminte si deasupra se aseaza Antimisul si celelalte lucruri sfinte ce trebuie sa stea pe Sfanta Masa. Apoi arhiereul insemna crucis cu Sfantul Mir cei patru pereti dinauntru bisericii si catapeteasma si, dupa cateva rugaciuni, tarnosirea bisericii e terminata. Toata slujba tarnosirii, alcatuita din cantari, citiri din Vechiul si Noul Testament si din rugaciuni este astfel intocmita incat raspunde in intregime scopului pentru care a fost randuita.

Dupa tarnosirea bisericii, se slujeste Sfanta Liturghie si datorita este ca, in toate zilele, timp de sase saptamani, sa se slujeasca Sfanta Liturghie neintrerupt.

CULTUL DIVIN PUBLIC

78. Care sunt cele mai insemnate parti ale cultului divin public?

Cele mai insemnate parti ale cultului divin public sunt: Sfanta Liturghie, cele sapte Laude, sfintele slujbe ale Sfintelor Taine si Sfintele Ierurgii.

79. Ce este Sfanta Liturghie?

Sfanta Liturghie este cea mai de seama sfanta slujba obsteasca a Bisericii care se roaga. Ea este miezul cultului divin, public si comun, precum si culmea cea mai inalta a traiirii duhovnicesti. Mantuitoarea jertfa de pe Golgota este izvorul tuturor darurilor, iar Sfanta Liturghie este aducerea necontenita a acestei jertfe si insasi lucrarea lui Hristos in Biserica. Ea este dumnezeiasca si prea sfanta Taina a Tainelor lui Iisus Hristos si se savarseste numai de arhiereu si de preot si nu se numara in numarul celor sapte Laude⁴⁵⁰ (Ibidem, cap. 301, p. 301).

80. Ce sunt cele sapte Laude si care este numirea fiecareia?

Cele sapte Laude sunt slujbe sfinte bisericesci, care se savarsesc in toate zilele fara deosebire. Se numesc sapte Laude, fiindca prin ele laudam si preamarim pe Dumnezeu cel in trei ipostase, la anumite timpuri din zi. Numele lor sunt: 1. Miezonoptica; 2. Utrenia cu

Ceasul intai; 3. Ceasul al treilea; 4. Ceasul al saselea; 5. Ceasul al noualea; 6. Vecernia si 7. Pavecernita.

81. Unde isi au obarsia cele sapte Laude?

Cele sapte Laude isi au obarsia in Vechiul Testament (I Cron. 16, 28-29; Ps. 118, 62 si 164).

In adevar, din Faptele Apostolilor cunoastem ca ceasurile din zi randuite pentru rugaciunea obstesca in templul din Ierusalim ori in sinagogi, la evrei, erau urmatoarele: Ceasul al treilea (ora noua de azi); Ceasul al saselea (ora douasprezece de azi) si Ceasul al noualea (ora 3 p.m. de azi). La ceasul al treilea S-a pogorat Sfantul Duh peste Apostolii adunati in foisor (Fapte 2, 15), la ceasul al saselea Sfantul Apostol Petru, urcat sa se roage pe acoperisul casei din Iope, a avut vedenia care a deschis intra-rea paganilor in crestinism (Fapte 10, 9 s.u); la ceasul al noualea, sfintii Apostoli Petru si Ioan s-au suit la templu ca sa se roage (Fapte 3, 1) si acolo au vindecat un schiop si au predicat Evanghelia multimilor (Fapte 3, 2-19). In Noul Testament se mai face amintire si de Rugaciunea de noapte: Domnul Hristos petrecea nopti intregi in rugaciune (Luca 6, 12), iar Sfintii Apostoli Pavel si Sila laudau pe Dumnezeu la miezul noptii in temnita (Fapte 16, 25). Cat despre rugaciunea de seara, Vecernia, si cea de dimineata, Utrenia, sunt mai vechi decat ceasurile, ele fiind legate de jertfele ce se aduceau dimineata si seara la templu (I Cron. 23, 30; Ies. 29, 39). Sfantul Ambrozie al Mediolanului aminteste de Vecernie, ora tamaierii; iar Sfantul Vasile cel Mare aminteste de Euharistie (multumita).

Aceste timpuri de rugaciune au fost pazite si de cei dintai crestini si au avut mare inraurire la alcatuirea rugaciunii obstesti a celor sapte Laude, pe care le gasim gata incheiate pe la anii 358-362 in vremea Sfantului Vasile cel Mare. In cea de-a treizeci si saptea din Marile Reguli, intocmite de acest sfant, aflam o lauda asezata intre Vecernie si Miezonoptica, care nu e alta decat Pavecernita (Dupacinarea.). Ceasul intai apare insa abia prin anul 382, in vremea Sfantului Ioan Casian⁴⁵¹ (Sf. Ioan Casian, De Cenob. Inst., III, c. 3-4), pe care el il numeste alta Utrenie. De altfel, Ceasul acesta este legat de Utrenie, formand impreuna o singura Lauda. In acest chip se implinesc cuvintele Proorocului David: „De sapte ori in zi Te-am laudat pentru judecatile dreptatii Tale” (Ps. 118). Mai tarziu s-au adaugat slujba Mijloceasurilor intre orele celor sapte Laude si Obednita (Tipica), inainte de ceasul al noualea.

82. De unde s-a luat numarul de sapte Laude?

Numarul de sapte Laude, potrivit-se stihului 164 din psalmul 118: „De sapte ori in zi Te-am laudat”, a avut inaurire covarsitoare la inchegarea slujbei celor sapte Laude. Sfantul Ioan Casian aproba pe cei «ce iau parte la aceste adunari de sapte ori pe zi, spre a canta lauda Domnului»⁴⁵² (Ibidem, III, c. 4), cu toate ca lui i se pare ca inceputul celor sapte Laude ar fi asezat de putin timp. Fireste, el e de partea acelora, fiindca numarul sapte avea in urma lui o lunga predanie. La evrei era socotit drept numar desavarsit: „S-ar aduce o multime de locuri, zice Fericitul Augustin, in care Dumnezeiasca Scriptura socoteste numarul sapte drept numar care imbratiseaza toate cunoasterile”⁴⁵³ (Fer. Augustin, De Civitate Dei, XI, 31). Mai tarziu, Sfantul Simion al Tesalonicului (+1429) va spune despre cele sapte Laude: «Iar vremile si rugaciunile sapte sunt cu numarul, dupa numarul darurilor Duhului Sfant»⁴⁵⁴ (Sf. Simion al Tesalonicului, op. cit., cap. 398).

83. Cum se savarseste azi slujba celor sapte Laude?

La aceasta intrebare, Sfantul Simion al Tesalonicului da urmatoarea lamurire: „Sfintii Parinti bine au socotit de au asezat sa se zica slujbele Bisericii dimpreuna una dupa alta si la o anumita vreme randuita. Drept aceea, in trei vremi neparasite au oranduit sa se faca toate slujbele” celor sapte Laude⁴⁵⁵ (Ibidem, cap. 327, p. 324; c. 328, p. 325): intai au randuit vremea cea de dupa miezul noptii, pana dinspre ziua; intr-aceasta vreme se fac trei slujbe: Miezonoptica, Utrenia si Ceasul intai (Ceasul intai e randuiala deosebita, nu se numara intre cele sapte Laude, dar se slujeste odata cu Utrenia). Dupa a treia ora din zi se canta slujba Ceasului al treilea, a Ceasului al saselea si Obednita (Obednita iar nu se numara printre cele sapte Laude, dar se citeste odata cu Ceasul al saselea si, uneori, cu Ceasul al noualea). Iar la sfarsitul zilei se zice Ceasul al noualea, Vecernia si Pavecernita⁴⁵⁶ (Ibidem, cap. 327, p. 328 si c. 328, p. 325). Slujba celor sapte Laude se savarseste azi in manastiri intocmai cum spune Sfantul Simion al Tesalonicului, adica: 1.La miezul noptii se slujesc Miezonoptica si Utrenia cu Ceasul intai; 2.dimineata: Ceasul al treilea si al saselea si Obednita si 3.seara: Ceasul al noualea, Vecernia si Pavecernita. In felul acesta slujba Laudelor se aseamana celor noua cete ingeresti, care de trei ori cate trei, cu neincetate glasuri, preamaresc pe Dumnezeu cel in Treime⁴⁵⁷ (Ibidem, cap. 328, p. 325).

84. Care este intelesul si cuprinsul celor sapte Laude?

Iata care este intelesul si cuprinsul celor sapte Laude:

1. Miezonoptica este cea mai veche dintre cele sapte Laude. Asezarea ei este sigur intemeiata pe porunca Mantuitorului: „Vegheati dar, ca nu stiti cand va veni stapanul casei: sau seara sau la miezul noptii, sau la cantatul cocosilor, sau dimineata” (Marcu 13, 35). Sau, poate, este intemeiata inca mai mult pe pilda celor zece fecioare, iesite intru intampinarea mirelui. La miezul noptii striga un glas: Iata mirele... „drept aceea privegheati, ca nu stiti ziua, nici ceasul” (Matei 25, 6-13). Troparele: «Iata Mirele vine la miezul noptii...» si «La ziua cea infricosata gandind...», ce se canta la Miezonoptica, intaresc parerea cea din urma, care este si a Sfantului Simion al Tesalonicului⁴⁵⁸ (Ibidem, cap. 299).

2. Utrenia slujindu-se dimineata, este slujba prin care aducem multumire Celui ce a adus lumina dreptei credinte si a imprastiat intunericul inselaciunii⁴⁵⁹ (Ibidem, cap. 299).

3. Ceasul al treilea. In ceasul al treilea S-a pogorat Duhul Sfant peste Sfintii Apostoli.

4. Ceasul al saselea este ora injumatatirii zilei si ne aduce aminte ca la aceasta ora a fost rastignit Mantuitorul Hristos.

5. Ceasul al noualea este ora rugaciunii de multumire «Celui ce a murit cu trupul pentru noi in ceasul al noualea si, in mainile Parintelui Sau punand sufletul Sau, sufletele noastre le-a pus si cu moartea Sa pe noi ne-a inviat»⁴⁶⁰ (Ibidem, cap. 299).

6. Vecernia este slujba de seara. Seara Arhanghelul Gavriil descopera lui Daniil tainele lui Dumnezeu (Dan. 9, 21); la jertfa de seara David indrepteaza ca tamaia rugaciunea lui catre Dumnezeu (Ps. 140, 2); seara se arata ingerul si vesteste proorocului Zaharia nasterea Sfantului Ioan Botezatorul (Luca 1,13) si, in sfarsit, seara a asezat Domnul nostru Iisus Hristos Sfanta Taina a impartasaniei.

7. Pavecernita (Dupacina). Dupa intelesul sau, inseamna rugaciunea cea „de dupa cina”. Pavecernita facandu-se la inceputul noptii, inseamna rugaciunea de multumita pentru odihna de osteneli si de aducerea aminte de moarte⁴⁶¹ (Ibidem, cap. 300, p. 300). Cand se pregateste cineva sa se impartaseasca cu Sfanta impartasanie, se cuvine sa citeasca seara, in ajun, Pavecernita mica, ori, mai bine, sa adauge pe langa Canonul Precistei si Canonul Sfintei impartasanii.

Miezonoptica, Ceasurile si Pavecernita pot fi citite acasa de orice crestin evlavios.

DESPRE SFANTA LITURGHIE

85. Care este fapta si dovada cea mai inalta prin care omul cinsteste si preamareste pe Dumnezeu?

Dintre toate actele noastre de cult prin care cinstim si preamarim pe Dumnezeu cel mai desavarsit este sacrificiul sau jertfa.

86. Ce este jertfa?

Jertfa este daruirea plina de iubire si evlavie a unui obiect in cinstea lui Dumnezeu. Prin aceasta voim sa aratam ca El, ca ziditor a toate, este stapanul tuturor lucrurilor si ca noi, ca fapturi ale Lui, atarnam intru totul de El. Astfel ii recunoastem stapanirea si puterea si marturisim datoria noastra de recunostinta si de iubire fata de El, pentru toate cate ne-a dat.

87. Este veche jertfa?

Este tot atat de veche si raspandita ca religia insasi. inclinatia de a cinsti pe Dumnezeu prin jertfa este sadita chiar in firea omului; de aceea gasim jertfa in toate religiile, la toate popoarele si in toate vremurile. Aducerea de jertfa incepe chiar cu primii oameni, si anume cu jertfa lui Cain si Abel, despre care ne marturiseste prima carte a Sfintei Scripturi: "Dar dupa un timp, Cain a adus jertfa lui Dumnezeu din roadele pamantului. Si a adus si Abel din cele intai nascute ale oilor sale si din grasimea lor" (Fac. 4, 3-4).

Indeosebi la evrei, jertfele au fost oranduite de Dumnezeu insusi, prin Moise, care a intocmit cu de-amanuntul atat felul sau materia jertfelor, cat si timpul si randuiala sau chipul in care trebuiau aduse. Acestea le gasim descrise mai ales in cartea a treia a Sfintei Scripturi, numita Levitic, sau Cartea Preotilor, scrisa de Moise.

88. Noi, crestinii, aducem jertfa lui Dumnezeu?

Da.

89. Care este aceasta jertfa?

Sfanta Euharistie, adica insusi Sfantul Trup si Sange al Domnului.

90. Cum se numeste slujba in timpul careia se pregateste si se aduce jertfa Sfintei Euharistii?

Sfanta Liturghie.

91. Cine a intemeiat Sfanta Liturghie? Sau cine ne-a invatat si ne-a poruncit s-o savarsim?

Mantuitorul insusi.

92. Cand si cum?

In ajunul mortii Sale pe cruce, adica Joi seara, la Cina cea de Taina. Serband atunci Pastele, impreuna cu ucenicii Sai, "Iisus luand painea si binecuvantand a frant si a dat ucenicilor Sai, zicand: "Luati, mancati, acesta este Trupul Meu". Luand apoi paharul si multumind, le-a dat lor zicand: "Beti dintru acesta toti: acesta este Sangele Meu al Legii celei noi, care pentru multi se varsa, spre iertarea pacatelor" (Matei 26, 26-28; Marcu 14, 22-24; Luca 22, 19-20; I Cor. 11, 23-25).

In locul jertfelor Legii Vechi, pecetluite cu sange de tapi si de vitei (vezi les. 24, 18), Mantuitorul intemeiaza o Lege noua, sau un legamant nou intre Dumnezeu si oameni, pecetluindu-l cu insusi Trupul si Sangele Sau pe Golgota. Mantuitorul le dadea Sfintilor Sai Apostoli, la Cina, sub forma nesangeroasa a painii si vinului, aceasta jertfa pe care trebuiau sa o aduca de atunci inainte Ucenicii Sai, dupa porunca Sa: "Aceasta sa faceti intru pomenirea Mea!" (Luca 22, 19 si I Cor. 11, 24 si 25). Prin aceste cuvinte El randuieste pe Apostolii Sai drept arhieriei sau preoti slujitori ai jertfei celei noi, intemeiata atunci de El. Urmand porunca Domnului si invatatorului lor iubit, Sfintii Apostoli si mai apoi ucenicii lor savarseau zilnic Jertfa Mantuitorului spre neintrerupta aducere aminte de El. Ei faceau intocmai ca Domnul, Care, la Cina, inainte de a frange si a imparti painea, a binecuvantat, iar cand le-a intins paharul, a multumit (lui Dumnezeu-Tatal) (Matei 26, 27; Marcu 14, 22-23; Luca 22, 17-18 si I Cor. 11, 23 s.u.). Adunandu-se deci pentru rugaciune, Sfintii Apostoli si ucenicii lor multumeau si se rugau indelung ca Domnul sa prefaca painea si vinul de pe masa lor in insusi Sfantul Sau Trup si Sfantul Sau Sange, cu care apoi se impartaseau. Acelasi lucru au facut mai tarziu si urmasii Sfintiti si legiuiti ai Sfintilor Apostoli, adica arhieriei si preotii, carora ei le-au impartasit harul dumnezeiesc de a savarsi aceasta Sfanta Taina. Astfel a luat nastere o randuiala de slujba sfanta, cunoscuta la inceput sub diferite numiri, ca: frangerea painii (Fapte 2, 42), Masa sau Cina Domnului (I Cor. 10, 16), Euharistie (multumire). Mai pe urma, aceasta sfanta slujba a primit numele de Liturghie, sub care o cunoastem azi si care inseamna: lucrare sau slujba publica, obsteasca, randuita si savarsita spre folosul tuturor.

93. Ce este, prin urmare, Sfanta Liturghie?

Este o randuiala de sfinte rugaciuni, in timpul carora se savarseste si se aduce jertfa fara de sange a Legii celei Noi, intemeiata de Mantuitorul la Cina cea de Taina si incredintata de El Sfintilor Sai Apostoli, iar de acestia, urmasilor lor Sfintiti (arhierei si preoti), pentru a fi savarsita de-a pururea in Biserica crestina, spre pomenirea Lui si spre iertarea pacate-lor membrilor Bisericii Lui.

94. Cine poate savarsi slujba Sfintei Liturghii?

Numai arhiereii si preotii cu hirotonie legala, adica sfintiti si asezati dupa randuiala canonica a Bisericii. Cei caterisiti sau indepartati din slujba si cei vinovati de pacate grele nu mai pot liturghisi 462 (Canonul 28 al Sf. Apostoli si Canonul 9 al Sinodului de la Neocezareea, comp. si Marturisirea ortodoxa, partea I, rasp. la intrebarea 107). Diaconul nu poate sluji singur, ci totdeauna numai cu arhiereul sau cu preotul. In afara de preotul savarsitor al Sfintei Jertfe, pentru savarsirea Sfintei Liturghii mai trebuie neaparat cel putin un cantaret care sa dea raspunsurile la strana si sa ajute pe preot in anumite momente ale slujbei. Acesta conduce in cantarile Sfintei Liturghii pe credinciosii care iau parte la slujba.

95. Unde se savarseste Sfanta Liturghie?

Numai in biserica sau in paraclise si capele sfintite si cu Antimis, in partea cea mai sfanta, adica in Sfantul Altar. Numai in cazuri cu totul exceptionale, ca de pilda pe campul de lupta, si numai cu invoirea episcopului locului⁴⁶³ (Povaturile din Liturghier, Bucuresti, 1980, p. 417), Sfanta Liturghie se poate savarsi si in afara de biserica, intr-o casa sau intr-un loc curat, pe o masa pe care se intinde Sfantul Antimis. Fara de el nu se poate savarsi Sfanta Liturghie nici in biserica⁴⁶⁴ (Canonul 31 al Sinodului Trulan), unde sta totdeauna pe Sfanta Masa, si nici in afara de biserica⁴⁶⁵ (Marturisirea ortodoxa, partea I, raspuns la intreb. 107).

96. In ce zile si in ce vreme din zi se savarseste Sfanta Liturghie?

In manastiri si in catedralele episcopale se savarseste Sfanta Liturghie in fiecare zi. In bisericile de enorie se face Sfanta Liturghie de obicei numai in zilele de Duminica si in sarbatori, iar in zilele din cursul saptamanii se face numai atunci cand este nevoie, mai ales sambata, cand se fac parastase si pomeniri pentru morti⁴⁶⁶ (Povaturile din Liturghier (de ex. ed. 1980, p. 418) prevazad ca toti preotii de enorie sunt datori sa faca Sf. Liturghie in fiecare sambata. Vezi la fel si Simion al Tesalonicului, Despre preotie, in trad. rom. tip. de Toma

Teodorescu, cu titlul: Tractat asupra tuturor dogmelor credintei noastre ortodoxe, Bucuresti, 1865, p. 355, care prescrie pentru preot obligatia de a liturghisi negresit, cel putin de doua ori pe saptamana).

Cat priveste vremea anumita sau ceasul din zi la care trebuie sa inceapa slujba Sfintei Liturghii, dupa predania veche a Bisericii, este ceasul al treilea din zi, care corespunde cam cu ceasul 9 dimineata, dupa numaratoarea noastra, cand Domnul a fost rastignit pe cruce (Marcu 15, 25) si cand S-a pogorat Sfantul Duh peste Sfintii Apostoli. De va fi nevoie, se poate savarsi Sfanta Liturghie si mai devreme sau mai tarziu, dar nu mai inainte de a se lumina de ziua si nici dupa amiaza.

Abateri de la aceasta regula se fac numai la anumite praznice impartasesti, si anume la Paste, la Craciun (nu peste tot) si in unele locuri la Boboteaza, cand Sfanta Liturghie se savarseste dis-de-dimineata⁴⁶⁷ (Tipicul cel Mare (sau manastiresc) - zis al Sf. Sava - cap. 10, Iasi, 1816, p. 16; Invataturile din Liturghier (cap. pentru vremea slujbei) si Scrisoarea sinodala Patriarhului ecumenic Paisie I catre Patriarhul Nikon al Moscovei (1655). Raspuns la intrebarea 2 (la C. Delikanis, Constantinopol, 1905, p. 55).

97. Sunt, in cursul anului, si zile in care nu se face Liturghie, nici chiar in manastiri?

Da. Sunt acele zile in care Tipicul si cartile de slujba prevad ajunarea deplina, adica post desavarsit pana seara, si anume:

a) Vinerea Patimilor (fiind zi de intristare si de post negru, ziua in care Domnul a fost rastignit pe Cruce si ingropat);

b) Luni si marti in prima saptamana din Postul Pastilor (fiind primele zile de post, cu ajunare deplina).

c) Miercurea si vinerea din Saptamana Branzei (fiind zile premergatoare si pregatitoare pentru Postul Paresimilor, cu ajunare si metanii);

d) Vinerea dinaintea Craciunului si a Bobotezei, cand aceste doua sarbatori cad duminica sau luna (pentru ca atunci se ajuneaza)⁴⁶⁸ (Pentru zilele fara Liturghie si motivarea lor, vezi: Triodul (ed. 1946, p. 704,141, 74); Tipicul Bisericesc (al Sf. Sinod), ed. 1893, p. 269, 104, 108, 116 si 120; Mineiele pe Decembrie si Ianuarie (ed. 1893, p. 11). Comp. si Simion al Tesalonicului, Raspuns la intrebarea 56 (trad. rom. cit. p. 328-329).

98. Cate Liturghii avem in Biserica Ortodoxa?

Avem trei Liturghii, si anume:

a) Liturghia Sfantului Ioan Gura de Aur, Arhiepiscopul Constantinopolului (+407);

- b) Liturghia Sfantului Vasile cel Mare, Arhiepiscopul Cezareei Capadociei (+379);
- c) Liturghia Darurilor mai inainte sfintite sau a Sfantului Grigorie cel Mare (Dialogul), Episcopul Romei (-(-604).

99. Unde gasim scrisa randuiala acestor Liturghii?

In cartea de slujba cu titlul: Sfintele si dumnezeiestile Liturghii, pe care noi o numim de obicei, mai pe scurt, Liturghierul si care se afla totdeauna in altar, la indemana preotului liturghisitor.

100. Aceste trei Liturghii se pot savarsi oricand in timpul anului?

Nu, ci fiecare dintre ele se savarseste numai in anumite rastimpuri din cursul anului, in chipul urmator:

- a) Liturghia Sfantului Vasile se savarseste numai de 10 ori pe an, si anume:
 - in primele cinci duminici din Postul Mare;
 - in joia si sambata Patimilor;
 - in ajunul Craciunului (24 decembrie) si ajunul Bobotezei (5 ianuarie);
 - in ziua Sfantului Vasile (1 ianuarie)

b) Liturghia Darurilor mai inainte Sfintite se slujeste (in manastiri) in tot timpul Postului Mare, in afara de urmatoarele zile din postul acesta:

- toate sambetele (cand se savarseste Liturghia Sf. Ioan, iar in Sambata Patimilor, a Sf. Vasile);
- toate Duminicile (cand se savarseste Liturghia Sf. Vasile, iar in Duminica Floriilor, a Sf. Ioan);
- sarbatoarea Bunei-Vestiri (rand se face Liturghia Sfantului Ioan);
- Joia Patimilor (cand se face Liturghia Sf. Vasile);
- Luni si marti din prima saptamana si Vinerea Patimilor (zile in care nu se face nici o Liturghie).

In bisericile de mir, Liturghia Darurilor mai inainte Sfintite se slujeste de obicei numai miercurea si vinerea din Postul Mare (mai ales in prima saptamana).

c) Liturghia Sfantului Ioan Gura de Aur se face in toate celelalte zile de Duminici si sarbatori din timpul anului in care nu se savarseste vreuna din celelalte doua Liturghii. Ea este Liturghia obisnuita in Biserica Ortodoxa, savarsindu-se de cele mai multe ori in cursul anului bisericesc.

101. Ce este Liturghia Darurilor mai înainte sfintite?

Aceasta Liturghie are o randuiala aparte, deosebita de a celorlalte doua. Ea e formata din doua slujbe deosebite: Vecernia si Liturghia, contopite laolalta. Partea ei de la inceput nu este altceva decat prima jumatate a Vecerniei pana la Vohod, sau iesire; iar a doua parte este alcatuita din randuiala Liturghiei obisnuite, incepand de la Apostol si avand Heruvic si Rugaciunea Amvonului, proprii, dar lipsindu-i in intregime partea dintre Heruvic (iesirea cu Sfintele Daruri) si ectenia de dupa Axion. Ii lipseste deci tocmai partea care alcatuieste miezul Liturghiei, si anume Jertfa, adica sfintirea si prefacerea Darurilor. De aceea, aceasta Liturghie nici nu se poate numi o Liturghie deplina, desavarsita, ca celelalte; dupa cum o arata si numele, ea este mai degraba o slujba solemnă a impartasirii cu Sfintele Daruri slujite sau sfintite mai dinainte, in timpul uneia din cele doua Liturghii depline sau propriu-zise.

102. Care este obarsia acestei Liturghii?

Este urmatoarea:

Slujba Sfintei Liturghii a fost privita totdeauna ca un prilej de bucurie si de lumina sufleteasca, intrucat, prin impartasirea cu Sfintele Daruri care se sfintesc intr-insa, il avem intre noi pe Hristos, Mirele nostru Ceresc, Care petrece intru noi si noi intru El (Ioan 6, 56). Aceasta bucurie nu se potrivea insa cu zilele Postului Mare, zile de intristare si de pocainta, cand Mirele este luat de la noi (comp. Matei 9, 15 si Luca 5, 34-35). De aceea, consfintind o veche traditie a Bisericii, soborul Parintilor adunati la Laodiceea (Asia Mica, 360-380) a hotarat sa nu se mai savarseasca Liturghie si sa nu se mai serbeze pomenirea Sfantilor Mucenici, care era impreunata cu Liturghia in timpul Postului Mare, decat Sambata si Duminica, zile in care postul era mai putin aspru (canoanele 49 si 51). Erau insa crestini care doreau sa se impartaseasca si in celelalte zile din cursul saptamanii si mai ales miercurea si vinerea⁴⁶⁹ (Sf. Vasile cel Mare, Epistola 93 catre Cezareea, Despre impartasire, alin. 289 (la Nicodim Milas, Canoanele Bisericii Ortodoxe, insotite de comentarii, trad. rom. de U. Lovincici si N. Popovici, vol. II, partea a II-a, Arad, 1936, p. 258). Ca sa impace aceasta dorinta pioasa a credinciosilor cu hotararile Sinodului de la Laodiceea, s-a luat obiceiul de a opri o parte din Darurile Sfintite la Liturghia de sambata si duminica, pentru a impartasi cu ele pe credinciosi in celelalte zile in care nu se putea savarsi Liturghie. Iar ca sa nu se intrerupa ajunarea obisnuita dintre zilele de post, impartasirea aceasta avea loc spre seara, indata dupa slujba Vecerniei. Randuiala impartasirii, destul de simpla la inceput, a devenit incetul cu incetul din ce in ce mai sarbatoreasca, fiind incadrata intre slujba Vecerniei de o parte si rugaciunile si ceremoniile din randuiala Liturghiei, care

erau mai ales în legătură cu Taina împărtășirii, de cealaltă. Cele două slujbe, deosebite la început, în cadrul cărora avea loc împărtășirea credincioșilor în zilele de post, s-au contopit cu timpul într-o singură slujbă, care s-a numit Liturghia Darurilor mai înainte sfintite. Soborul al cincisaselea al Sfinților Părinți (Trulan 692), a hotărât ca această Liturghie să se facă în toate zilele postului Paresimilor, afară de sâmbete și duminici, precum și de sărbătoarea Bunei-Vestiri (canonul 52).

103. În câte părți mai mari se poate împărți randuiala Sfintei Liturghii?

În două părți mari, și anume:

a) Proskomidia, care se savarsește în taină;

b) Liturghia propriu-zisă, care se savarsește în auzul credincioșilor. La rândul ei, liturghia propriu-zisă se împarte în două părți, dintre care cea dintâi poartă numele de Liturghia catehumenilor, iar a doua, Liturghia credincioșilor,

104. Ce este Proskomidia?

Proskomidia (de la cuvântul grecesc *proshomideo* = "a aduce, a pune înainte, a oferi, a face dar") este randuiala pregătirii darurilor de pâine și de vin, care alcatuiesc materia jertfei. Această primă parte a Liturghiei se savarsește întreaga în taină, în timpul slujbelor premergătoare Liturghiei (Utrenia sau Ceasurile), înăuntrul altarului, și anume în latura lui dinspre miazănoapte, pe o masă mică sau în scobitura făcută înădins în perete și numită proskomidiar, care la unele biserici mai mari are chiar forma unei încăperi aparte, din stanga altarului. Miezul Proskomidiei îl alcatuiește alegerea și pregătirea materiei de jertfă din darurile de pâine și de vin aduse de credincioși.,

105. Ce formă și ce numire poartă pâinea adusă de credincioși pentru Liturghie?

Poartă numele de prescuri, adică painisoare făcute din framantatura dospită și având uneori formă rotundă, dar mai ales formă de cruce, în patru cornuri, amintind Crucea pe care s-a răstignit Mântuitorul și închipuind cele patru laturi ale lumii⁴⁷⁰ (Sf. Simion al Tesalonicului, Despre Sfânta Liturghie, cap. 87-88, trad. rom. p.94). Partea lor de la mijloc se cheamă pecete, pentru că are întipărită pe ea semnul lui Iisus, adică crucea închisă într-un pătrat cu literele de la început ale numelui Mântuitorului: Is. (Iisus), Hr. (Hristos), Ni Ka (adică Iisus Hristos biruiește), astfel:

Is Hr Ni Ka

Aceasta pecete e facuta cu un instrument de lemn, pistornic sau pistolnic. Prescurile aduse de credinciosi sunt insotite de obicei de cate o lumanare, care se aprinde in sfesnicul de la Proscomidie, si de pomelnic, adica o foaie de hartie pe care sunt scrise numele credinciosilor, vii si morti, ce se vor pomeni la Liturghie.

106. Ce inchipuie prescurile si vinul aduse de credinciosi pentru Liturghie?

Ele inchipuie sau infatiseaza mai intai insasi fiinta trupeasca si sufleteasca a credinciosilor, pe care ei o aduc ca jertfa lui Dumnezeu, sub aceasta forma. De ce? Pentru ca, spre deosebire de jertfele din Legea Veche, care constau din carnuri sau din roadele pamantului si din care se hraneau nu numai oamenii, ci si animalele, painea si vinul sunt alimente care alcatuiesc numai hrana omului, si anume hrana lui de capetenie. Ele nu numai ca intretin viata trupeasca a omului, ci totodata o si simbolizeaza in chipul cel mai potrivit⁴⁷¹ (Nicolae Cabasila, *Talcuirea Dumnezeiestii Liturghii*, cap. III si IV, trad. rom. de Diac. Ene Braniste, Bucuresti, 1946, p. 31-32).

In al doilea rand, painea, facuta din atatea boabe de grau stranse laolalta, si vinul, iesit din zdrobirea in acelasi teasc a atator ciorchini de boabe de struguri, simbolizeaza si unitatea sau legatura nevazuta care leaga intre ei pe toti fiii Bisericii, facand din ei un singur trup: Trupul tainic al Domnului⁴⁷² (Sf. Ap. Pavel, *Epistola I catre Corinteni*, 10, 17; *Invatatura celor 12 Apostoli*, in "Parinti si Scriitori bisericesci", vol. 1, *Scrierile Parintilor Apostolici*, Ed. Inst. Biblic, Bucuresti, 1979, p. 29; Sf. Ioan Gura de Aur, *Omilia 24*, 2, la *Epistola 1 catre Corinteni*, Migne, P.G., LXI, col. 200; Fer. Augustin, *Cuvantarea 272*, Migne, P.L., XXXVIII, col. 1247-1248).

In felul acesta, painea si vinul aduse de credinciosi alcatuiesc si semnul vazut prin care se arata ca ei iau parte cu adevarat la jertfa care se aduce la Liturghie si ca isi dau obolul lor la ea.

107. Toata painea sau toate prescurile aduse de credinciosi devin materie a Jertfei sau sunt folosite la Proscomidie?

Nu. Numai anumite parti scoase de preot din ele: Sfantul Agnet si miridele (particele).

108. Ce este "Sfantul Agnet"?

Este partea patrata sau pecetea pe care preotul o scoate cu copia din cea dintai prescura folosita la Proscomidie si o aseaza apoi pe Sfantul Disc. Se numeste Agnet, de la cuvantul grecesc Agnet, adica Miel, pentru ca ea inchipuie pe Mantuitorul, Care, prin

asemanarea cu Mielul injunghiat de evrei la Pastele lor, a fost numit de catre Sfantul Ioan Botezatorul "Mielul lui Dumnezeu, Care ridica pacatele lumii" (Ioan 1, 29). Sf. Agnet este painea care, prin sfintire, se va preface in Sfantul Trup al Domnului, cel jertfit pe Cruce. De aceea, preotul intipareste intr-insul cu copia Patima Domnului, strapungandu-l in chip crucis si pronuntand cuvintele din Sfanta Scriptura, unde ni se istoriseste cum sutasul a impuns cu sulita, coasta Mantuitorului (Ioan 19, 34).

109. Ce sunt miridele?

"Miridele" (de la cuvantul grecesc = parte, particica) sunt particule marunte de paine, scoase de catre preot din celelalte prescuri folosite la Proskomidie si asezate pe disc, alaturi de Sfantul Agnet, in cinstea Sfintilor si pentru pomenirea capeteniei bisericesci (arhiereul locului), a carmuirii tarii, a ctitorilor si a credinciosilor vii si morti ale caror nume sunt scrise pe pomelnicele aduse de crestini. Miridele - atat cele pentru sfinti cat si cele pentru credinciosi - nu se prefac in Trupul Domnului ca Sf. Agnet, ci numai se impartasesc de sfintenia pe care o primesc de la Sf. Agnet, langa care sunt asezate⁴⁷³ (Sf. Simion al Tesalonicului, Despre Sfanta Liturghie, cap. 94, trad. rom. p. 100).

110. Cum se aseaza painea (Sf. Agnet si miridele) pe Sf. Masa?

Sf. Agnet se aseaza in mijlocul Sf. Disc. in dreapta lui se aseaza prima mirida (mai mare) scoasa in cinstea Sfintei Fecioare, in stanga, noua miride pentru ceilalti Sfinti (impartiti in cele noua cete sau grupe), in par-tea de jos, mirida pentru arhiereul locului, pentru Patriarhi, pentru Carmuirea tarii si pentru ctitori, iar mai jos, miridele pentru credinciosii vii si morti, despartite in doua gramajoare.

111. De ce se aseaza painea pe Sf. Disc in chipul aratat sau ce inchi-puie aceasta asezare?

Sf. Agnet si miridele asezate astfel pe Sf. Disc inchipuie si infatiseaza Biserica intreaga, atat cea de pe pamant (luptatoare), cat si cea din ceruri (biruitoare), adica acea mare familie a tuturor fiilor lui Dumnezeu, stransa in jurul Intemeietorului si Capului ei nevazut, Hristos Mantuitorul, asa cum a rugat El pe Tatal ca unde este El sa fie si ai Lui (Ioan 17, 24)., Sau, cum spune asa de frumos Simion, Arhiepiscopul Tesalonicului: "Am inteles cum prin aceasta inchipuire si istorisire a Sfintei Proskomidii vedem pe insusi Iisus si intreaga Biserica a Lui. In mijloc (il vedem) pe Iisus Hristos insusi, Lumina cea adevarata si Viata cea vesnica. El este in mijloc prin Agnet, iar Maica Lui, de-a dreapta prin mirida, Sfintii si ingerii de-a

stanga, iar dedesupt intreaga adunare a credinciosilor Lui dreptmaritori. Aceasta este taina cea mare: Dumnezeu intre oameni si Dumnezeu in mijlocul dumnezeilor, care se indumnezeiesc de la Cel ce dupa fire este Dumnezeu, Care S-a intrupat pentru dansii. Aceasta este imparatia ce va sa vie si petrecerea vietii celei vesnice: Dumnezeu cu noi, vazut si impartasit⁴⁷⁴ (Ibidem, cap. 94, trad. rom. p. 101 (revazuta) si Meletie Sirigul, Talcuirea Liturghiei, la C. Delikanis, op. si trad. cit., p. 42-43).

112. Cum se pregatesc cinstitele Daruri?

Dupa ce toarna vin si apa in Sf. Potir, preotul aseaza steluta crucis peste Sf. Disc, acopera si Discul si Potirul cu acoperamintele lor, apoi pe amandoua cu acoperamantul cel mare. Rosteste rugaciunea Proscomidiei sau a punerii inainte, prin care roaga pe Dumnezeu sa binecuvanteze acele Daruri, sa le primeasca in altarul Sau cel ceresc si sa pomeneasca atat pe cei ce le-au adus, cat si pe cei pentru care s-au adus. In sfarsit, preotul tamaiaza Darurile, altarul si biserica intreaga, inchipuind prin aceasta revarsarea darurilor Duhului Sfant peste Biserica si peste credinciosi.

113. Darurile binecuvantate astfel sunt prefacute acum in Sfantul Trup si Sange?

Nu inca. Atata vreme cat raman la Proscomidie, Sf. Agnet de pe Disc si vinul din Sf. Potir nu se prefac inca in Trupul si Sangele Domnului, ci sunt numai un simbol, o icoana sau o inchipuire a Sfantului Trup si Sange. Ele nu mai sunt insa nici paine simpla si vin obisnuit, ca oricare altul, ci, datorita binecuvantarii si rugaciunii savarsite asupra lor, au devenit «cinstitele Daruri», consfintite, harazite, afierosite sau inchinate lui Dumnezeu. Toate cele savarsite pana acum la Proscomidie sunt numai simboale⁴⁷⁵ (Nicolae Cabasila, op. cit. trad. cit., cap. VI, p. 34).

114. Ce anume simbolizeaza sau inchipuie cele savarsite la Proscomidie?

Acestea inchipuie pe de o parte nasterea si copilaria Domnului, iar pe de alta, Patimile Lui.

Astfel, prescura cea dintai, din care se scoate Sf. Agnet, inchipuie pe Sf. Fecioara, din care S-a nascut Domnul, dupa trup; scoaterea Sf. Agnet din prescura inseamna intruparea si nasterea Domnului din Sf. Fecioara⁴⁷⁶ (Sf. Gherman al Constantinopolului, Istoria bisericeasca si teoria mistica (talcuire despre sfantul locas si despre Sf. Liturghie) trad. rom. in ms. de I. Popescu, p. 32-33; si Sf. Simion al Tesalonicului, Despre Sf. Liturghie, cap. 92, trad. rom. p. 97). Proscomidia inchipuie locul Nasterii (Betleemul) si al vietii Mantuitorului,

dinainte de Botez (Nazaret, Capernaum)⁴⁷⁷ (Sf. Gherman al Constantinopolului, op. si trad. cit., p. 33-34), iar discul tine locul ieslei din staulul de vite in care a fost culcat Pruncul dupa nastere. Acoperamintele sunt scutecele cu care a fost infasat dumnezeiescul Prunc de catre Magii de la Rasarit. Asezarea stelutei desfacute peste Sfantul Disc simbolizeaza steaua care i-a calauzit pe magi spre locul nasterii, iar tamaierea sau cadirea inseamna darurile: aur, smirna si tamaie, aduse dumnezeiescului Prunc de catre Magii de la Rasarit. Acoperirea darurilor si ramanerea lor tainica la Proscomidiar inseamna vremea necunoscuta a vietii lui Iisus, inainte de inceperea lucrarii Sale in lume, viata pe care Sfintele Evanghelii nu ne-o istorisesc⁴⁷⁸ (Nicolae Cabasila, op. si trad. cit., cap. XI, p. 41-42).

Pe de alta parte, cele savarsite la Proscomidie ne duc cu gandul la Rastignirea si Patimile Domnului.

Astfel, Proscomidia inchipuie Golgota sau locul Rastignirii; strapungerea Sf. Agnet crucis si impungerea lui cu copia inchipuie jertfa sangeroasa a Domnului, adica rastignirea Lui pe cruce, impungerea sfintei coaste cu sulita; copia inlocuieste sulita cu care ostasul a impuns pe Domnul in coasta. Vinul si apa turnate in potir inchipuie Sangele si apa care au curs din sfanta coasta, iar Potirul inlocuieste atat paharul de la Cina, cat si vasul cu fiere si cu otet din care I s-a dat sa bea Celui Rastignit si in care, dupa traditie, Sfantul Ioan Evanghelistul ar fi strans si pastrat o parte din dumnezeiescul Sange care a curs din ranile Domnului⁴⁷⁹ (Meletie Sirigul, op. si loc. cit., p. 42). Discul este patul (nasalia) pe care Iosif si Nicodim au asezat Trupul Domnului (dupa coborarea de pe Cruce)⁴⁸⁰ (Sf. Gherman al Constantinopolului, op. si trad. cit., p. 30). Maica Domnului, care a zabovit indurerata langa crucea Fiului Sau rastignit (Ioan 19, 25), este si ea de fata aici, sub forma miridei triunghiulare asezate de-a dreapta Sf. Agnet.

115. De ce partea de la inceputul Liturghiei se numeste "Liturghia catehumenilor" sau a celor chemati?

Pentru ca, in vechime, pe langa crestinii botezati puteau lua parte la ea si catehumenii, adica aceia care se pregateau sa intre in crestinism, trebuind sa invete mai intai adevarurile de credinta crestina. Ea tine de la Binecuvantare pana la cuvintele "Cei chemati, iesiti!...", cand catehumenii trebuiau sa paraseasca biserica.

116. Care sunt partile mai de seama ale Liturghiei catehumenilor?

Acestea sunt urmatoarele:

- Binecuvantarea mare

- Ectenia mare
- Antifoanele
- Vohodul sau iesirea cu Sf. Evanghelie
- Imnul trisaghion (Sfinte Dumnezeule...)
- Citirile din Sfanta Scriptura (Apostolul si Evanghelia)
- Ectenia staruitoare sau intreita
- Ectenia pentru catehumeni

117. Ce binecuvantare se da la inceputul Liturghiei si care este intelesul ei?

Se da binecuvantarea cea mare prin cuvintele: "Binecuvantata este imparatia Tatalui si a Fiului si a Sfantului Duh, acum si pururea si in vecii vecilor". Spunand aceste cuvinte, preotul face semnul crucii cu Evanghelia peste Antimisul de pe Sfanta Masa. Credinciosii, binecuvantand impreuna cu preotul pe Dumnezeu, vor fi binecuvantati ei insisi de El. Prin aceste cuvinte exprima si o speranta ca vom face parte din imparatia cereasca, din imparatia luminii si a iubirii Preasfintei Treimi, a Carei intrare o pregateste Sfanta Liturghie⁴⁸¹ (Pr. Prof. Dr. Dumitru Staniloae, *Spiritualitate si comuniune in Liturghia Ortodoxa*, in "Ed. Mitropoliei Olteniei", Craiova, 1986, p. 133 s.u.).

118. Ce este Ectenia mare?

Este o rugaciune rostita de diacon, din mijlocul bisericii sau de un preot din altar si alcatuita din mai multe cereri pentru felurite trebuinte sufletesti si materiale ale obstii credinciosilor. La fiecare dintre aceste cereri, credinciosii (strana, cantaretii sau corul) raspund: «Doamne miluieste!», strigat pios dupa ajutorul lui Dumnezeu. Ectenia mare o gasim si la inceputul altor slujbe, ca Vecernia si Utrenia etc.

119. Ce sunt Antifoanele care urmeaza dupa Ectenia Mare si ce inchipuie?

Sunt trei imne cantate pe rand de cele doua strane. Dintre acestea unele au fost alcatuite de imparatul bizantin Justinian in cinstea Mantuitorului. Fiind alcatuite parte din versete din Psalmi, parte din cantari ale Legii Noi, Antifoanele ne duc cu gandul la vremea cand Mantuitorul venise pe pamant, era in lume, dar lumea inca nu-L cunostea. Ele inchipuie vremea dinainte de Sf. Ioan Botezatorul, dinainte de a se aprinde Lumina (Ioan 1, 8-10), cand era inca nevoie de prooroci care sa vesteasca venirea Domnului. De aceea se canta la Antifoane psalmii profetici, in care se prooroceste aceasta venire. Fericirile alcatuiesc Antifonul din urma. Ele fac parte din cea dintai cuvintare mare (Predica

de pe munte), tinuta de Mantuitorul Hristos oamenilor (Matei 5, 3-12) si inchipuie inceperea lucrarii in lume a Domnului. Deschiderea usilor imparatesti la sfarsitul Antifonului al treilea arata ca Mantuitorul iese din taina vietii necunoscute de pana acum si Se arata lumii.

120. Ce inchipuie Vohodul cel mic sau iesirea cu Sfanta Evanghelie?

Inchipuie iesirea Mantuitorului in lume, spre propovaduirea Evangheliei. Sf. Evanghelie intruchipeaza pe Hristos insusi; de aceea cantam acum: "Veniti sa ne inchinam si sa cadem la Hristos". Luminile care sunt purtate inainte inchipuie pe Sfantul Ioan Botezatorul si Inaintemergatorul, cel care a pregatit calea Domnului (Marcu 1, 2-3), si pe toti proorocii Legii Vechi, care au prevestit venirea Lui.

121. Ce inseamna cuvintele "intelepciune drepti"!

Prin aceste cuvinte preotul sau diaconul arata poporului Sf. Evanghelie, inaltand-o in vazul tuturor, inainte de a intra in Sf. Altar. Prin ele preotul vrea sa spuna credinciosilor: "Aceasta Sfanta Evanghelie, care se va citi indata, este singura si adevarata intelepciune: intelepciunea dumnezeiasca (I Cor. 1, 24-30 si Col. 2, 2, 3); se cuvine, deci, s-o ascultati stand drepti in picioare, in semn de respect, iar nu stand jos, ca pana acum". La noi insa credinciosii isi arata respectul fata de Sf. Evanghelie ingenunchind in timpul citirii ei, ca si cum ar asculta pe Domnul insusi. Cei care stau in picioare nu fac un pacat.

122. Ce inchipuie Apostolul si Evanghelia?

Apostolul, adica citirea unei bucati din Faptele sau din Epistolele Apostolilor, inchipuie trimiterea Sfintilor Apostoli la propovaduire, iar citirea Evangheliei inchipuie pe insusi Mantuitorul propovaduind multimilor.

123. Ce inchipuie cadirea sau tamaierea din timpul Apostolului?

Inchipuie atat pe Sf. Apostoli, cat si mireasma invataturii dumnezeiesti raspandite de ei in toata Biserica, dupa cuvantul Sfantului Apostol Pavel: "Multumire fie adusa lui Dumnezeu, Celui ce ne face pururea biruitori in Hristos si descopera prin noi, in tot locul, mireasma cunostintei Sale! Pentru ca suntem lui Dumnezeu buna mireasma a lui Hristos intre cei ce se mantuiesc si intre cei ce pier" (II Cor. 2, 14-15).

124. De ce partea a doua a Liturghiei se numeste "Liturghia credinciosilor"?

Se numeste asa pentru ca in vechime nu puteau lua parte la savarsirea ei decat credinciosii, adica crestinii care primisera botezul si care nu se facusera vinovati de pacate grele. Cei ce trebuiau sa se pocaiasca pentru pacate ieseau din biserica odata cu catehumenii. E cea mai sfanta parte a Liturghiei, fiindca in timpul ei se savarseste Sfanta Taina a Euharistiei. De aceea se mai numeste si Liturghia Euharistica sau propriu-zisa. Incepe cu ectenia: "Cati suntem credinciosi, iara si iara cu pace Domnului sa ne rugam!" si tine pana la sfarsitul Liturghiei.

125. Care este miezul sau mima Liturghiei credinciosilor?

Este savarsirea sau aducerea Sfintei Jertfe, adica Sfintirea si preface-rea Darurilor in Sfantul Trup si Sange si apoi impartasirea cu ele.

126. Unde se face sfintirea Darurilor?

Pe Sfanta Masa, dar cinstitele Daruri se afla pana acum tot la proscomidiar si deci trebuie aduse la Sfanta Masa.

127. Cand se face aceasta aducere?

In timpul Vohodului mare sau al iesirii cu cinstitele Daruri.

128. Ce inchipuie Vohodul mare sau iesirea cu Sfintele Daruri?

Este stramutarea sarbatoareasca a cinstitelor Daruri de la Proscomidie, unde au fost pregatite, prin mijlocul bisericii, la Sf. Masa, unde urmeaza sa fie Sfintite, prin puterea Duhului Sfant invocata de episcopul sau preotul liturghisitor asupra lor (epicleza). Aceasta inchipuie ultimul drum facut de Domnul din Betania in Ierusalim, inainte de Patimile si moartea Sa, adica intrarea Sa triumfala in Ierusalim, unde trebuia sa Se jertfeasca⁴⁸² (Sf. Gherman al Constantinopolului, op. si trad. cit., p. 69 si Nicolae Cabasila, op. si trad. cit., cap. XXIV, p. 66-67). Mai inseamna procesiunea de ingropare a Domnului, adica ducerea Sfantului Sau Trup de la Golgota la locul unde era sapat mormantul. Preotul si diaconul, care poarta Sf. Disc si Sf. Potir cu cinstitele Daruri, inchipuie acum pe Iosif din Arimateea si pe Nicodim, care au coborat trupul Domnului de pe Cruce si l-au pus in mormant⁴⁸³ (Ibidem, p. 68; Meletie Sirigul, op. si trad. cit., p. 49).

129. Pentru ce preotul oprindu-se cu cinstitele Daruri in mijlocul bisericii, face aici pomeniri?

Pomenirile de aici se fac dupa pilda talharului rastignit in dreapta lui Iisus, care a castigat fagaduinta raiului, pentru ca a rugat pe Domnul: "Pomeneste-ma, Doamne, cand vei veni intru imparatia Ta!" (Luca 23, 42).

130. Ce face preotul dupa ce intra cu cinstitele Daruri in Altar si ce inchipuie cele ce se fac atunci?

Preotul aseaza cinstitele Daruri pe Sf. Antimis care se gaseste intins pe Sf. Masa, ia acoperamintele cele mici si le pune deoparte, pune peste Sf. Disc si Sf. Potir acoperamantul cel mare, le tamaie si apoi inchide usile imparatesti si trage dvera (perdeaua). Sfanta Masa inchipuie acum Golgota (locul Rastignirii) sau gradina in care se afla mormantul Domnului. Asezarea cinstitelor Daruri pe ea inseamna punerea in mormant a Domnului. Sfantul Antimis si Sfantul Disc tin locul mormantului; cele doua acoperaminte mici sunt stergarul sau naframa pusa pe fata Domnului si giulgiurile cu care a fost infasurat; acoperamantul cel mare este piatra pusa pe intrarea mormantului⁴⁸⁴ (Sf. Gherman al Constantinopolului, op. si trad. cit., p. 35-36); cadirea Darurilor aminteste aromatele cu care a fost uns trupul Domnului si miresmele aduse de sfintele femei (mironosite) la ingropare (Ioan 19, 39-40). Steluta care ramane pe Sf. Disc este pecetea pusa pe piatra mormantului, inchiderea usilor imparatesti inchipuie pogorarea Domnului la iad cu sufletul, iar tragerea dverei (perdelei) inchipuie inconjurarea mormantului cu straja (Matei 27, 62-66)⁴⁸⁵ (Meletie Sirigul, op. si trad. cit., p. 48-49). De aceea si rugaciunile pe care le rosteste acum preotul ne vorbesc de patimile, moartea si ingroparea Domnului.

131. Sfintirea Darurilor se face indata dupa punerea lor pe Sfanta Masa?

Nu. Ci se face mai intai pregatirea sufleteasca a credinciosilor, in vederea acestei infricosate clipe a Sfintei Liturghii.

132. Cum se face aceasta pregatire sau ce ni se cere pentru a lua parte cu vrednicie la aducerea Sfintei Jertfe?

Iubire si pace intre noi si credinta fierbinte.

133. Cum ne aratam acum iubirea dintre noi?

Dupa o ectenie in care rugam pe Dumnezeu sa ne dea o zi buna, de pace, iertare de greseli, sfarsit crestinesc si raspuns bun la infricosata judecata de apoi, diaconul ne indeamna cu glas inalt: "Sa ne iubim unii pe altii...". E porunca pe care Mantuitorul a dat-o Sfintilor Apostoli si printr-insii si noua: "Porunca noua va dau: ca sa va iubiti unul pe altul..." (Ioan 13, 34 si 15, 12). In vechime, credinciosii din biserica, urmand poruncii Sfintilor Apostoli, isi dadeau acum sarutarea sfanta sau a pacii (Rom. 16, 16; 1 Cor. 16, 20; 1 Petru 5, 14); barbatii se sarutau intre ei si femeile intre ele, in semn de iubire si impacare. Cu timpul, din pricina neoranduielilor la care dadea nastere, acest obicei a fost parasit si a ramas numai la sfintitii slujitori din altar, care, daca sunt mai multi, se saruta acum unul cu altul pe umeri. Se cuvine insa ca si credinciosii sa-si umple acum sufletul de iubire, de pace si iertare, uitand si alungand din inimile lor toata vrajba, ura si pizma fata de altii.

134. Dar credinta comuna cum ne-o aratam?

Prin rostirea Crezului sau a Simbolului Credintei, care vrea sa spuna ca, pe langa iubirea unuia fata de altul, ni se cere si credinta dreapta (ortodoxa), pentru a putea lua parte, cu vrednicie, la Sfanta Jertfa. De aceea, se cuvine ca fiecare din noi sa rostim in acest moment Crezul, insotind pe cel ce il rosteste cu glas tare, diaconul sau cantaretul.

135. Ce inseamna cuvintele: "Usile, usile; cu intelepciune sa luam aminte!", prin care preotul (diaconul) vesteste rostirea Crezului?

In vechime, prin aceste cuvinte se atragea luareaaminte slujitorilor care pazeau usile de intrare ale bisericii (diaconite si ipodiaconi), sa-si sporeasca bagarea de seama ca nimeni dintre credinciosii dinlauntru sa nu mai iasa afara si nici un necrestin (catehumen, eretic sau penitent) sa nu intre in biserica in timpul infricosatei Jertfe. Astazi, aceste cuvinte sunt pastrate ca un indemn spre ascultarea cu luare aminte a Crezului.

136. Cum ni se vesteste aducerea Sfintei Jertfe?

Prin indemnul pe care ni-l adreseaza preotul (diaconul); «Sa stam bine, sa starn cu frica, sa luam aminte, Sfanta Jertfa cu pace sa o aducem!»

137. Ce inseamna cuvintele: "Mila pacii, jertfa laudei" cu care credinciosii (cantaretii) raspund la indemnul de mai sus?

Aceste cuvinte arata darurile Jertfei duhovnicesti sau nemateriale pe care credinciosii o aduc din partea lor odata cu Jertfa cea adevarata adusa acum de preot in numele lor. Si care sunt aceste daruri ale jertfei lor? Sunt cele trei virtuti: mila, pacea si jertfa de lauda (cantarea), pe care Sf. Scriptura le recomanda adesea ca adevarate daruri de jertfa bine-placuta lui Dumnezeu, in locul jertfelor sangeroase ale Legii Vechi. Cu alte cuvinte, credinciosii raspund:

- aducem intai mila, pentru ca Domnul a zis: "Mila voiesc, iar nu jertfa!" (Osea 6, 6; Matei 9, 13; 12, 7).

- aducem apoi pace, pentru ca Mantuitorul insusi a spus: "Deci, daca iti vei aduce darul tau la altar si acolo iti vei aduce aminte ca fratele tau are ceva impotriva ta, lasa acolo darul tau inaintea altarului si mergi mai intai de te impaca cu fratele tau si apoi venind, adu darul tau" (Matei 5, 23-24; Marcu 11, 25-26).

- si, in fine, aducem jertfa de lauda (antare), pentru ca o asemenea jertfa cere Domnul prin gura Psalmistului: "Jertfeste lui Dumnezeu jertfa de lauda... jertfa de lauda Ma va slavi" (Ps. 49, 15, 24; 106, 22; 115, 7). De asemenea Sf. Apostol Pavel ne spune: "Asadar, prin El (Hristos) sa aducem pururea lui Dumnezeu jertfa de lauda, adica rodul buzelor care preaslavesc numele Lui" (Evr. 13, 15).

138. Cum aduc credinciosii "jertfa de lauda" in timpul Sfintei Jertfe?

Cantand imnele numite de obicei «raspunsurile mari», si anume: «Cu vrednicie si cu dreptate este»; Trisaghionul biblic: «Sfant, Sfant, Sfant este Domnul Savaot...», «Pre Tine Te laudam...» si «Axionul».

139. Ce face preotul in acest timp?

Dupa ce indeamna pe credinciosi: «Sa multumim Domnului», el insusi multumeste lui Dumnezeu, in numele credinciosilor, pentru toate binefacerile mantuirii, incepand sa citeasca in taina o lunga rugaciune, numita cu un cuvint grecesc "anafora", adica rugaciunea aducerii Sfintei Jertfe. Aceasta rugaciune este partea cea mai de seama si mai sfanta din Liturghie. Ea cuprinde o infatisare, pe scurt, a faptelor de seama din istoria mantuirii lumii; preotul aduce lui Dumnezeu - Tatal o fierbinte multumire si slavire pentru toate binefacerile daruite neamului omenesc, il roaga sa prefaca Darurile de pe Sfanta Masa in Sfantul Trup si Sange si

sa le primeasca drept daruri si jertfa si apoi mijloceste, pentru ca, prin ele, toata Biserica sa dobandeasca implinirea cererilor si dorintelor ei.

140. Ce auzim noi din aceasta rugaciune?

Din aceasta rugaciune tainica, credinciosii nu aud decat cateva fraze pe care preotul le rosteste cu voce tare. Astfel, pomenind, intre altele, pe ingerii din ceruri, care slavesc neincetat pe Dumnezeu, preotul adauga, cu glas inalt, chipul in care se face aceasta slavire: «Cantare de biruinta cantand, strigand, glas inaltand si graind».

141. Care este aceasta cantare de biruinta?

Este imnul intreit sfant, pe care Serafimii din vedenia Proorocului Isaia si mai apoi a Sfantului Evanghelist Ioan il canta, in jurul tronului Celui Prea inalt: "Sfant, Sfant, Sfant, Domnul Savaot..." (Isaia 6, 3 si Apoc. 4, 6-8). Pe acesta il canta acum si credinciosii din afara de altar, cantaretii sau corul, aratand ca, prin intruparea Fiului lui Dumnezeu ingerii si oamenii s-au unit intr-o singura ceata (cor) si lauda intr-un glas pe Dumnezeu⁴⁸⁶ (Sf. Maxim Marturisorul, *Mystagogia*, cap. XTX si XXIV, p. 343, 348 si 350; Sf. Simion al Tesalonicului, *Talcuirea despre sfantul locas*, p. 263). Mai departe, preotul, istorisind in taina chipul in care Mantuitorul a intemeiat Sfanta Euharistie, la Cina cea de Taina, glasuieste tare in sesi cuvintele rostite atunci de Domnul catre Sfintii Apostoli: «Luati, mancati, acesta este Trupul Meu», apoi: «Beti dintru acesta toti; acesta este Sangele Meu...».

142. Oare prin aceste cuvinte se sfintesc si se preface Darurile?

Nu, ci ceva mai tarziu, si anume in timpul in care credinciosii (corul) canta «Pre Tine Te laudam...» si cand preotul citeste epicleza, adica acea parte din rugaciunea de aducere, in care implora pe Dumnezeu sa trimita pe Sfantul Duh spre a sfinti si a preface Darurile. Atunci e clipa cea mai sfanta din tot cursul Sfintei Liturghii, caci Sfantul Duh coboara si sfinteste painea si vinul, prefacandu-le in Sfantul Trup si Sange. De aceea, credinciosii ingenuncheaza, la unele biserici se bate in toaca sau suna clopotelul din altar, sau chiar clopotul cel mare, pentru ca sa auda si cei ce nu sunt in biserica si sa se roage. De aici inainte cinstitele Daruri devin «Sfintele Daruri». Ele nu mai sunt doar niste simboluri sau inchipiri ale firii omenesti a Mantuitorului - ca pana acum - , ci insusi Sfantul Trup si Sange al Domnului, pastrandu-si doar infatisarea vazuta de paine si de vin. Ele sunt

adevaratul Trup si Sange cu care Mantuitorul S-a nascut din Sfanta Fecioara, cu care a trait pe pamant, cu care a patimit si S-a ingropat, cu care a inviat si S-a inaltat intru slava.

143. Ce face preotul dupa sfintirea Darurilor?

Deoarece de aici inainte Mantuitorul Se afla de fata printre noi, cu Sfantul Sau Trup si Sange, preotul citeste, tot in taina, partea de la sfarsitul marii rugaciuni a Sfintei Jertfe, adica rugaciunea de mijlocire pentru toata Biserica. El pomeneste acum pe toti credinciosii vii si morti, rugandu-se ca aducerea Sfintei Jertfe sa le fie spre folos si spre iertarea pacatelor. Impreuna cu acestia, pomeneste si pe toti Sfintii care au bineplacut lui Dumnezeu, dar nu rugandu-se pentru ei, ci pentru ca ei sa mijloceasca pentru noi si sa dobandim si noi, ca si ei, imparatia cerurilor. In fruntea lor e pomenita cu glas tare, in semn de deosebita cinstire, Maica Domnului. In cinstea ei se canta acum la strana Axionul («Cuvine-se cu adevarat...»), adica imnul pentru preamarirea Sfintei Fecioare. In timpul acesta, preotul binecuvanteaza anafora care se va imparti la sfarsitul Liturghiei. Apoi continua pomenirile, pomenind cu glas tare pe episcopul (ierarhul) locului.

144. Ce inseamna cuvintele: "Pre toti si pre toate", cu care raspunde acum corul?

Inseamna ca ne rugam ca Dumnezeu sa pomeneasca pe toti crestinii si pe toate crestinele pe care credinciosul ii are in gand, pentru ca toti sa se impartaseasca din roadele binecuvantate ale Sfintei Jertfe.

145. Dupa aducerea jertfei urmeaza indata impartasirea cu Sfintele Daruri?

Nu indata, ci dupa o scurta pregatire a preotului si a credinciosilor in vederea impartasirii.

146. In ce consta aceasta pregatire?

Ea consta in:

1. O ectenie, in care ne rugam ca Dumnezeu sa primeasca Darurile noastre, trimitandu-ne in schimb mila si harul Sau;

2. Doua rugaciuni in care preotul se roaga in taina lui Dumnezeu sa ne ajute a ne impartasi cu vrednicie de Sfintele Taine;

3. Rugaciunea Domneasca (Tatal nostru) pe care o canta sau o rostesc credinciosii, in semn ca ei se simt acum din destul pregatiti si vrednici sa se numeasca fii ai lui Dumnezeu, sa-L cheme pe Tatal nostru, al tuturor, si sa-L roage ca sa le dea nu numai «Painea noastra

cea de toate zilele, ci si «painea cea cereasca», adica Trupul lui Hristos, din care cel ce va gusta va fi viu in veci (Ioan 6, 48, 50-51, 55, 58), dobandind infierea cea dupa har.

147. Cand incep in Sfantul Altar pregatirile pentru impartasire?

Atunci rand preotul ia in maini Sfantul Trup (Agnel) si-l inalta de pe Disc, cu cuvintele: «Sa luam aminte! Sfintele, Sfintilor!»

148. Ce inseamna aceasta inaltare si aceste cuvinte?

Inaltarea Sfantului Agnel inchipuie inaltarea Domnului pe Cruce; iar cuvintele "Sfintele, Sfintilor!" vor sa spuna ca Sfintele Daruri se vor da numai celor sfinti, adica acelor care s-au pregatit in chip deosebit si sunt vrednici sa le primeasca.

149. Cum se pregatesc Sfintele Daruri pentru impartasire?

Inainte de impartasire, preotul imparte Sf. Trup in patru parti: prima parte (aceea pe care sunt intiparite initialele «Is») o pune in Potir, inchipuind cu aceasta reunirea Sfantului Trup cu Sfantul Sange, adica invierea Domnului; din a doua (cea cu initialele "Hs") se impartasesc sfintitii slujitori, iar celelalte doua (cele cu initialele «Ni» si «Ka») se pun in Sf. Potir dupa impartasirea clericilor, pentru a se impartasi credinciosii din ele. Pregatirea Sf. Sange se face turnand in Sf. Potir caldura sau apa calda si binecuvantata de catre preot.

150. Ce inchipuie "caldura" sau apa calda care se toarna in Sfantul Potir?

Ea inchipuie caldura Duhului celui de viata facator, aratand ca, chiar in moarte, Dumnezeu nu a fost despartita de Sfantul Trup, ca si dumnezeiescul suflet⁴⁸⁷ (Idem, Raspuns la intrebarea 58, trad. rom. p. 331). Totodata ea inchipuie caldura vietii pe care Sfantul Duh o toarna din nou in madularele moarte, prin inviere: "Trimite-vei Duhul Tau si se vor zidi si vei innoi fata pamantului" (Ps. 103, 31). Se toarna in Sfantul Potir, pentru ca sa ne dea, in clipa impartasirii, simtirea adevarata a sangelui viu si cald, curs din coasta si din ranile cuielor Celui rastignit pentru noi⁴⁸⁸ (Sf. Gherman al Constantinopolului, op. si trad. cit., p. 115; Sf. Simion al Tesalonicului, Talcuirea despre dumnezeiescul locas, p. 94-95 si Raspuns la intrebarea 158, trad. rom. p. 266-267; p. 330-331).

151. Cum se face impartasirea?

Sfintitii liturghisitori se impartasesc la fiecare Liturghie, in Sfantul Altar, ca Sfintii Apostoli la Cina cea de Taina. Sfanta Masa tine atunci locul Mesei de la Cina. In timpul

acesta, corul canta Chinonicul (Priceasna), adica imnul impartasirii, iar preotul iese dupa aceea in fata Sfintelor Usi sau pe Amvon si rosteste predica. Cand sunt credinciosi de impartasit, preotul toarna in Sfantul Potir cele doua parti din Sf. Trup insemnate cu «Ni» si «Ka», deschide Sfintele Usi si cheama pe credinciosi prin cuvintele: "Cu frica lui Dumnezeu, cu credinta si dragoste sa va apropiati". (Despre randuiala impartasirii vom scrie mai pe larg acolo unde vom vorbi despre randuiala Sfintei impartasanii).

Dupa impartasire, scopul Sfintei Liturghii este implinit. Acum preotul ridica Sfantul Disc deasupra Sfantului Potir si toarna in el si miridele, adica particelule de paine aduse pentru sfinti si pentru credinciosii vii si morti.

152. Ce inseamna ultima aratare a Sfantului Potir si ducerea lui la Proscomidie?

Inseamna ultima aratare a Domnului catre Ucenicii Sai pe Muntele Maslinilor si inaltarea Lui la ceruri. Sfanta Masa ramane acum Scaunul slavei lui Dumnezeu - Tatal, iar Proscomidia, din dreapta ei, este sederea Fiului de-a dreapta Tatalui, intru slava⁴⁸⁹ (Meletie Sirigul, op. si trad. cit., p. 51).

153. Cum se termina Sfanta Liturghie?

Dupa o scurta ectenie de multumire pentru primirea Sfintei impartasanii, preotul iese in naos si rosteste cea din urma rugaciune, numita a Amvonului, din mijlocul bisericii. Apoi face apolisul, adica incheierea Liturghiei, binecuvantand credinciosii si cerand indurarea lui Dumnezeu si ajutorul tuturor Sfintilor.

Dupa aceasta, iese in fata iconostasului si «miruieste» pe credinciosi, adica ii unge pe frunte cu untdelemn sfintit din candelile, rostind, la fiecare, cuvintele: "Ajutorul meu de la Domnul, Cel ce a facut cerul si pamantul!" Aceasta ungere inchipuie coborarea Sf. Duh peste Biserica, fiind un fel de pecetluire cu semnul darurilor dumnezeiesti pe care le-a dobandit fiecare din cei ce au luat parte la sfanta slujba.

Se imparte apoi credinciosilor anafora.

154. Ce este anafora si care este rostul ei?

Sunt bucatele de paine taiate din prescurile intrebuintate la Proscomidie si binecuvantate de preot, care se impart credinciosilor din biserica, la sfarsitul Liturghiei, iar unii iau din ea si acasa, pentru cei ce n-au putut veni la biserica. La inceput, anafora se dadea ca o mangaiere numai celor ce nu se puteau impartasi, tinand deci locul Sfintei impartasanii.

Astazi insa o iau si cei ce se impartasesc, dupa impartasire. De aceea, anafora se ia numai la sfarsitul Liturghiei si pe nemancate (ca si Sf. impartasanie); nu se cere inainte, adica in timpul Liturghiei, cum obisnuiesc unii crestini care nu cunosc rostul ei. Dupa unii invatati, anafora ar fi o ramasita sau aducere aminte de agapele sau mesele fratesti, de obste, care aveau loc la sfarsitul Liturghiei, in Biserica primilor crestini.

Anafora e din restul prescurii din care s-a scos Sf. Agnet si care, precum am vazut, inchipuie pe Sf. Fecioara; ea e binecuvantata de preot in timpul Axionului, adica al imnului cantat in cinstea si spre slava Sfintei Fecioare. De aceea, impartirea ei la sfarsitul Liturghiei inchipuie ramanerea Maicii Domnului inca multa vreme pe pamant, in mijlocul Bisericii, dupa inaltarea Dumnezeiescului ei Fiu⁴⁹⁰ (Ibidem, p. 51).

155. Ce valoare si ce insemnatate are slujba Sfintei Liturghii in viata crestina, in comparatie cu celelalte sfinte slujbe despre care am vorbit mai inainte?

Sfanta Liturghie, slujba Jertfei crestine, este cea mai insemnata dintre toate slujbele sfinte ale Bisericii noastre. Asa precum Jertfa de pe cruce a Mantuitorului a fost punctul culminant al lucrarii Mantuitorului si totodata faptul cel mai de capetenie din istoria mantuirii lumii, tot asa si Sf. Liturghie care invesniceste pe pamant acea Jertfa este miezul, incoronarea si desavarsirea celorlalte slujbe prin care aducem lauda si multumire lui Dumnezeu. Ea este totodata si singura slujba crestina intemeiata si savarsita de Mantuitorul insusi, de aceea nici nu se numara intre cele "sapte laude", care alcatuiesc serviciul dumnezeiesc public al fiecarei zile si care au obarsie dumnezeiasca si bisericeasca⁴⁹¹ (Sf. Simion al Tesalonicului, Despre sfintele rugaciuni, cap. CCI, trad. rom. p. 198). Toate celelalte slujbe care se savarsesc inaintea ei, ca Vecernia si Utrenia, servesc numai ca un fel de pregatire a Liturghiei. in ele aducem lui Dumnezeu numai rugaciune de cerere, ori lauda, multumire si slavire, pe cand prin Liturghie ii aducem, pe langa acestea, ceva mai mult: ii aducem Jertfa care, precum am mai spus, este cea mai inalta forma de cinstire si preamarire a lui Dumnezeu. Valoarea, pretul sau vrednicia acestei Jertfe este neintrecuta, daca avem in vedere ca Cel ce Se jertfeste intr-insa este insusi Hristos, Arhiereul desavarsit, " sfant, fara rautate, fara de pata, osebit de cei pacatosi si fiind mai presus decat cerurile" (Evr. 7, 26), si ca darul nostru de jertfa este tot ce s-ar putea aduce mai de pret lui Dumnezeu: insusi Trupul si Sangele neprihanit al Fiului Sau, adica tot ce a creat Dumnezeu mai sfant, mai curat si mai desavarsit, singurul dar vrednic de maretia si sfintenia lui Dumnezeu.

De aceea, precum zicea Sf. Simion, Arhiepiscopul Tesalonicului, "nu este altceva mai de folos noua si mai iubit de Dumnezeu ca jertfa aceasta, pentru ca este lucrarea Lui (a

Mantuitorului) si innoirea oamenilor si partasie a Lui cu noi... Deci, mai presus decat toata rugaciunea si lauda, se cade a ne griji de lucrarea aceasta a Liturghiei, caci pentru ea este toata rugaciunea si de cele mai multe ori in zilele vietii noastre pe ea s-o savirsim"⁴⁹² (Despre preotie, trad. rom. p. 353).

156. Ce folos si ce castig sufletesc avem luand parte la Sfanta Liturghie?

Randuiala Sfintei Liturghii este, pentru cine o urmareste cu luare aminte, o adevarata scoala de invatatura crestina, o bogata comoara de invataminte, la indemana si pe intelesul tuturor. Intr-insa crestianul gaseste invatatura de credinta a Bisericii, fie sub forma prescurtata a Crezului, fie sub forma cantarilor si a rugaciunilor din care e alcatuita randuiala Sfintei Liturghii. Gasim apoi Sfanta Scriptura, in citirile din Apostol si din Sfanta Evanghelie, in nenumaratele versete si cuvinte din Biblie presarate din belsug in rugaciunile si cantarile din Liturghie, precum si in talcuirile Sfantilor Parinti din Cazanii sau in predica rostita de preot. Dar, mai presus de orice, gasim in randuiala Sfintei Liturghii insasi istoria sfanta a mantuirii noastre, aratata prin semnele vazute care alcatuiesc sfanta slujba. Am vazut cum toate cele ce se savarsesc, se canta si se rostesc in timpul Sfintei Liturghii ne duc cu gandul la Hristos Domnul, pentru ca in ele il vedem aratat pe El si intreaga Lui lucrare mantuitoare. Luand deci parte la Sfanta Liturghie, petrecem impreuna cu Iisus, ascultam glasul Lui, suntem aproape de Dansul; iar daca ne impartasim, ne unim cu El: El petrece intru noi si noi intru El (Ioan 6, 56).

157. Cum se explica puterea deosebita a rugaciunilor facute in timpul Sfintei Liturghii?

Apropierea de Domnul, Care e de fata cu Trupul pe Sf. Altar, ne da puteri si nadejdi nebanuite, asa cum dadea Sfantilor Apostoli si Ucenici dupa inviere. El Se roaga impreuna cu noi; El insusi mijloceste pentru noi in fata lui Dumnezeu - Tatal, ducandu-I rugaciunile, cererile si dorintele noastre si rugandu-Se pentru implinirea lor (Ioan 16, 23-26; Efes. 2, 18; 1 Tim. 2, 5). Odata cu El se roaga pentru noi si Sfintii, a caror pomenire si lauda o facem si ale caror mijlociri le cerem de atatea ori in cursul Liturghiei. Contopite astfel in rugaciunile Bisericii sau obstii si unite cu rugaciunea lui Iisus, rugaciunile fiecaruia dintre noi capata o valoare si o putere pe care nu o au singure. "Credem ca vom dobandi cel mai mare folos sufletelor pentru care facem rugaciune la Jertfa sfanta si prea infricosata ce este pusa inainte", zice Sf. Chiril, Arhiepiscopul cetatii sfinte a Ierusalimului, din veacul al IV-lea⁴⁹³ (Cateheza a cincea mistagoga, cap. IX, in trad. rom. de Pr. D. Fecioru, vol. II, p. 571). Iar renumitul

talculator al Liturghiei, Nicolae Cabasila, adauga, mai tarziu, ca: «nu se mai afla o alta forma de rugaciune care sa poata atat de mult si care sa ne dea nadejdi mai mari ca aceea adusa prin aceasta infricosata Jertfa, care a curatat, in dar, pacatele si faradelegile lumii»⁴⁹⁴ (Op. si trad. cit., cap. XXIV, p. 67).

158. Numai cei vii folosesc din savarsirea Sfintei Liturghii?

Nu numai cei vii, ci si mortii pe care ii pomenim si pentru care ne rugam, caci jertfa se aduce si pentru ei. «Inca aducem Tie aceasta jertfa... pentru cei adormiti intru credinta...»; asa se roaga preotul in taina, dupa sfintirea si prefacerea Darurilor. Cei adormiti se impartasesc si ei, la fel cu noi, din roadele binecuvantate ale Sfintei Liturghii, caci si lor le da Hristos, prin Sangele Sau, iertare de pacate si nadejdea invierii pentru viata de veci. Despre aceasta ne incredinteaza toti Sfintii Parinti si marii Dascalii ai Bisericii⁴⁹⁵ (Astfel, de exemplu, Asezamintele Sf. Apostoli, cartea VI, cap. XXX (in trad. rom. de Pr. I. Mihalcescu, Pr. M. Paslaru si Ec. G. Nitu, cu titlul Scrierile Parintilor Apostolici, vol. II, 1928, p. 179); Sf. Chiril al Ierusalimului, Cateheza V-a Mistagogica, 9, in trad. rom. cit. p. 571; Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia III-a la Epistola catre Filipeni; Marturisirea Ortodoxa, partea I, Raspuns la intrebarea 107, trad. cit., ed. 1952).

159. Trebuie deci sa luam parte la Sfanta Liturghie?

- «Ce intrebare fara rost! Dar crezi oare ca crestinii ar putea trai fara Jertfa Liturghiei, sau ca Sfanta Liturghie se savarseste fara crestini?»⁴⁹⁶ (Baronius, Anale, la an. 303). De aceea ne indeamna Sf. Maxim Marturisorul: «Tot crestinul trebuie sa se afle des in sfanta biserica si sa nu lipseasca niciodata de la Sfanta Liturghie savarsita in ea, pentru Sfintii ingeri care sunt de fata si scriu de fiecare data pe cei ce intra si se infatiseaza lui Dumnezeu si care fac rugaciuni pentru ei; de asemenea, pentru harul Sfantului Duh, care e in chip nevazut pururea prezent, dar in chip deosebit mai ales in timpul Sfintei Liturghii... Sa nu lipsim, asadar, de la sfanta biserica a lui Dumnezeu, care cuprinde atatea taine ale mantuirii noastre in sfanta randuiala a dumnezeiestilor simboluri ce se savarseso⁴⁹⁷ (Mystagogia, cap. XXIV, trad. rom. cit., p. 347-352), iar Sf. Simion al Tesalonicului adauga: «Sa venim dar cu dragoste si cu cucernicie, de se va putea mai mult decat la alta rugaciune, la Liturghie in fiecare zi, caci din nimic altceva ca dintr-aceasta nu va avea folos credinciosul»⁴⁹⁸ (Raspuns la intrebarea 79, trad. rom. p. 342).

Cine nu ia parte la Sfanta Liturghie, acela a incetat de a mai fi crestin adevarat. Legatura lui cu Hristos e rupta; unul ca acela s-a facut madular uscat, bolnav sau mort al

Bisericii sau al Trupului lui Hristos (Ioan 15, 5-6). De aceea, vechile randuieli ale Sfinților Parinti pedepseau pe cei ce lipseau de la biserică mai mult de trei duminici una după alta (Canonul 11 al Sinodului din Sardica și Canonul 80 al Sinodului VI ecumenic). Dacă deci pricini serioase te împiedică să fii de față la Sfânta Liturghie, trimite pe cineva din ai casei ca să dea o Liturghie pentru toți, sau măcar pomelnicul și o prescură, rugând pe preot să te pomenească și să se roage pentru tine la timpul cuvenit.

160. Cum trebuie să ne pregătim pentru Sfânta Liturghie?

Când vrei să ieși parte la Sfânta Liturghie, adu-ți aminte că biserică este "casa lui Dumnezeu", de care se cuvine "să ne apropiem cu inimă curată, în deplinătatea credinței, curățându-ne prin stropire inimile de orice cuget rău și spalându-ne trupul cu apă curată...", cum ne îndeamnă Sfântul Apostol Pavel (Evr. 10, 22). Încetează deci din ajun lucrul și obisnuitele indeletniciri zilnice; spală-ți trupul și curățește-ți sufletul cu rugăciune, cu înfrânare de la păcate și cu împacarea inimii, alungând din ea orice ură și orice vrajmasie (Matei 5, 23-24 și 1 Tim. 2, 8), mai ales atunci când vrei să te și împărtășești. Dacă poți, bine este să ieși parte la slujba de seară (Vecernia). Iar a doua zi dimineață, îmbracă-te în haine curate și îngrijite, de sarbătoare, dar nu cu gateala prea multă și lux; îndeosebi femeile să lase obisnuitele podoabe, dresuri și sulemeneli și să vină cu capul acoperit (I Cor. 11, 5 și 1 Tim. 2,9 și Asezămintele Sf. Apostoli II, 57). Și pentru că nu e cuviincios să ne înfățișăm înaintea Domnului cu mainile goale (Is. 22, 15), dacă poți pregătește din vreme darul tău pentru altar: lumanari, tamaie, prinoase din rodirile pământului, dar mai ales prescură, vinul și pomelnicul cu numele viilor și celor adormiți ai casei și neamului tău.

161. Când să venim la biserică?

Bun și folositor lucru este să fii de față la întreaga Liturghie, în toate duminicile și sărbătorile (porunca 1 a Bisericii). Sarguiește-te deci să fii din vreme în biserică. De poți, bine este să ieși parte și la slujba diminetii (Utrenie și Ceasuri), căci în timpul ei se savarsește de fapt Proscomidia, care face parte din Liturghie, și atunci se cade să dam preotului prescurile pentru Liturghie. Dar dacă nu poți veni mai devreme, caută să te îndrepti spre casa Domnului cel puțin atunci când auzi clopotul sau toaca de Liturghie. Iar odată ce ai ajuns în biserică, rămâi până la sfârșit, căci numai așa te vei bucura pe deplin și de toate roadele dumnezeieștii slujbe. Cei ce nu vin la timp și pleacă din biserică înainte de sfârșitul slujbei, pe de o parte nu folosesc nimic din comoara de daruri a Liturghiei, iar pe de altă parte tulbură liniștea celorlalți, precum și ordinea și buna randuială care trebuie să domnească

in biserica in timpul sfintelor slujbe. Pe buna dreptate, Sfantul Ioan Gura de Aur aseamana pe unii ca acestia cu Iuda Vanzatorul, care, pentru a-si indeplini gandul ticalos al tradarii, a parasit pe Domnul inainte de sfarsitul Cinei celei de Taina. De aceea, cei ce paraseau sfantul locas inainte de sfarsitul Liturghiei erau pedepsiti in vechime cu cea mai mare pedeapsa: afurisania, sau excomunicarea, adica indepartarea din randul crestinilor (Can. 9, al Sf. Apostoli si Can. 2 al Sinodului din Antiohia).

162. Cum sa luam parte la Sf. Liturghie? Sau cum se cuvine sa stam si ce trebuie sa facem in biserica?

Intrand in biserica nu uita ca intri intr-un locas Sfintit, in casa lui Dumnezeu. Nu este, deci, de prisos: "Sa stii cum trebuie sa petreci in casa lui Dumnezeu, care este Biserica Dumnezeului celui viu..." (I Tim. 3, 15). in clipa cand pasim peste pragul bisericii, sa lasam afara toate gandurile, toate grijile lumesti, toate simtirile pamantesti. In biserica se intra "cu credinta, cu frica lui Dumnezeu si cu buna evlavie". Pasind in sfantul locas, sa fim astfel slobozi de povara grijilor de toate zilele: «Toata grija cea lumeasca sa o lepadam» si sa ne atintim gandul si inima numai spre cer si spre Dumnezeu: «Sus sa avem inimile!», asa cum ne indeamna preotul inainte de a incepe marea rugaciune in timpul careia se aduce Sfanta Jertfa.

Paseste apoi usor, spre a te inchina mai intai in fata Sfintei Evanghelii si a icoanei de pe tetrapod, care inchipuie pe Hristos in mijlocul bisericii, apoi in fata iconostasului; daca ai adus lumanari, aprinde-le in sfesnice sau in fata sfintelor icoane, iar daca ai adus prescura, vin si pomelnic, da-le preotului prin usa dinspre miazanoapte a altarului. Inchina-te cu cuviinta si evlavie inaintea Sfintelor icoane, fara sa stai prea mult ingenuncheat, mai ales in fata icoanelor imparatesti, pentru a ingadui si altora sa-si faca rugaciunile lor si pentru ca sa nu impiedici pe preot in implinirea slujbei. Daca insa s-a inceput Sfanta Liturghie, ramai sa te inchini la icoane dupa sfarsitul slujbei.

Mergi dupa aceea in liniste si te aseaza la locul cuvenit: barbatii la dreapta, iar femeile la stanga. Ai grija sa lasi la mijlocul bisericii loc de trecere pentru cei ce vor veni dupa tine si pentru Sfintitii slujitori, cand trebuie sa cadeasca toata biserica. Ai grija, de asemenea, ca locul de sub policandrul cel mare sa ramana gol, pentru ca preotul sa poata iesi pe acolo cu Sfanta Evanghelie si cu Sfintele Daruri. Cuvincios este, iarasi, ca stranele sa ramana libere, la indemana celor mai in varsta, mai neputinciosi si mai osteniti decat tine, pentru ca acestia sa poata seada jos in anumite momente ale slujbei.

Nu umbla si nu te misca fara rost in biserica, ci ramai in liniste la locul pe care ti l-ai ales dintru inceput, pentru a pastra linistea si buna randuiala ce trebuie sa domneasca in casa Domnului, caci "Dumnezeu nu e al neoranduielii, ci al pacii" (I Cor. 14, 33). Pastreaza tot timpul in tinuta si infatisarea ta trupeasca cuviinta si evlavie pe care trebuie sa le avem in fata imparatului tuturor. Nu sta tolanit sau alene in strana, ci drept, in picioare: «Sa stam bine, sa stam cu frica si sa luam aminte Sfanta Jertfa cu pace sa o aducem!» Nu vorbi si nu rade, nu scuipa si nu-ti roti ochii imprejur, ca sa vezi cine a mai intrat sau cine iese, sau ce face vecinul tau, si urmareste cu bagare de seama randuiala slujbei, luand parte la cantarile Sfintei Liturghii, bine stiind si incredintat fiind ca toate cele ce se savarsesc in timpul Sfintei Liturghii se fac pentru noi toti, slujitori si credinciosi laolalta. Ascuta mai ales cu multa luare aminte cele ce se citesc la Apostol si Evanghelie, ca si cum ai ascuta pe Domnul insusi sau pe Sfintii Sai Apostoli; fii, de asemenea, atent la predica rostita de preot, caci el nu vorbeste in numele lui, ci al lui Dumnezeu. Luarea aminte, cuviinta si credinta noastra trebuie sa sporeasca pe masura ce ne apropiem de inima Sfintei Liturghii, adica de clipa sfintirii Darurilor.

Inchina-te, adica fa-ti semnul crucii si pleaca-ti genunchii la timpul convenit, adica: in timpul cantarii «Pre Tine Te laudam», cand se sfintesc darurile, la Axion, cand preotul mijloceste pentru noi.

163. Fac bine cei ce ingenucheaza la iesirea cu Sfintele Daruri?

Da. Lucrul acesta e indreptatit mai ales la Liturghia Darurilor mai inainte Sfintite, cand preotul iese cu Darurile sfintite de mai inainte; trebuie sa ingenuchem atunci ca inaintea Domnului⁴⁹⁹ (Simion al Tesalonicului, Despre Sfintele Rugaciuni cap. CCCLV; Raspuns la intrebarea 55 si Talcuire despre sfantul locas, p. 237, 268, 328), caci Sfintelor Daruri li se cuvine aceeasi cinstire ca Domnului insusi⁵⁰⁰ (Marturisirea ortodoxa, partea I, Raspuns la intrebarea 56 si 107, trad. cit., p.65,97). Dar si la Liturghia obisnuita (a Sfantului Ioan sau a Sfantului Vasile) nu e rau daca ingenuchem, caci, cu toate ca Darurile in clipa aceea nu sunt inca prefacute in Sf. Trup si Sange, totusi ele nu mai sunt nici simpla paine si vin, ci au fost binecuvantate si inchinate Domnului, ca darurile care poarta inchipuirea Trupului si care se vor preface in curand in adevaratul Trup si Sange. Ele merita deci sa fie cinstite⁵⁰¹ (Nicolae Cabasila, op. si trad. cit., cap. XXIV, p. 66-67; Simion al Tesalonicului, Talcuire despre dumnezeiescul locas, 78 si raspuns la intrebarea 55 (trad. rom. p. 261-262, 328) s.a.). Ingenuchem apoi pentru ca stim ca momentul acela din Liturghie inchipuie ultimul drum al Domnului spre Patima sau spre Mormant, de aceea se cade sa ne umilim, sa

plangem pentru cele ce a suferit El pentru noi si sa cerem iertarea pacatelor noastre⁵⁰² (Meletie Sirigul, op. si trad. cit., p. 49).

Nu fac rau cei ce "cad la Daruri", adica suferinzii, care se culca jos pentru a trece preotul cu cinstitele Daruri peste dansii, la Vohod.

164. Se cuvine sa cante in biserica credinciosii?

Da. Sa ne sarguim a invata cantarile sfintelor slujbe, pentru ca, atunci cand le-am deprins bine, sa ne alaturam cantaretilor sau corului, laudand impreuna cu ei pe Dumnezeu prin cantare si implinind astfel indemnul Psalmistului: "Toata suflarea sa laude pre Domnul...!" (Ps. 150, 5). Bun lucru si placut lui Dumnezeu este ca toata lumea din biserica «sa slaveasca cu un glas si cu o inima» pe Dumnezeu.

Dar daca am ajuns sa putem canta la Liturghie - fie in cor, fie la strana - sa nu cantam numai cu glasul, d si cu inima (Can. 10 al Sin. IV din Cartagina) si sa nu producem tulburare cantand mai tare decat ceilalti, pentru ca sa ni se auda glasul, luand-o inainte sau ramanand in urma si incurcand astfel pe cantareti; caci lucrul acesta este neplacut si urechilor noastre si Domnului si este spre paguba noastra sufleteasca⁵⁰³ (Sf. Nichita Romanul, Episcopul Remesianei, Despre folosul psalmodiei, cap. XI).

Iar daca nu stim sau nu putem canta, sa ne rugam in liniste; sa ne rugam fierbinte, cu credinta si din tot sufletul. Sa unim rugaciunile noastre cu rugaciunile obstesti ale Bisericii, rostite de preot sau de diacon, si sa le rostim in gand odata cu ei. Dar mai ales sa ne silim, pregatindu-ne din vreme si cu cuviinta, a ne impartasi cat mai des cu Sfintele Daruri. Caci numai atunci petrecem impreuna si unirea noastra cu Dumnezeu este intreaga, deplina si desavarsita.

Iar la sfarsitul Liturghiei, inchina-te si multumeste-I lui Dumnezeu si tot restul zilei petrece-l in cuviincioase indeletniciri spre folosul si imbogatirea sufletului. Facand asa, vom putea spune ca am luat parte cu adevarat la sfanta slujba si vom iesi din biserica mai luminati, mai buni si mai apropiati de Dumnezeu, coborandu-ne fiecare mai indreptat la casa sa, cum spune Mantuitorul despre vamesul cel smerit din Sfanta Evanghelie (Luca 18, 14).

SLUJBA SFINTELOR TAINE

BOTEZUL

165. Cine poate boteza?

Dreptul de a savarsi Botezul il are numai episcopul sau preotul⁵⁰⁴ (Can. 46-50, ale Sf. Apostoli). In lipsa de preot poate boteza si calugarul simplu sau diaconul, iar la vreme de mare nevoie, daca pruncul e pe moarte, il poate boteza orice crestin, barbat sau femeie si chiar tatal pruncului. Cum? - Afundand pruncul de trei ori in apa curata si rostind formula sfanta a Botezului: «Boteaza-se robul (roaba) lui Dumnezeu (numele) in numele Tatalui si al Fiului si al Sfantului Duh, Amin»⁵⁰⁵ (Can. 44-45 al Sf. Nichifor Marturisorul si Marturisirea Ortodoxa, partea I, Raspuns la intreb. 103, trad. cit. p. 93). Dar daca cel botezat astfel ramane in viata, preotul va completa slujba Botezului, dupa randuiala obisnuita, dar numai de la cufundare inainte, adica nu se mai citesc exorcismele si nu se mai face Sfintirea apei, ci numai il miruieste cu Sf. Mir, citindu-i rugaciunile care urmeaza de aici inainte⁵⁰⁶ (Ghenadie, fost Episcop de Arges, Liturgica, Buc. 1877, p. 182; Pr. Prof. Dr. Ene Braniste, Liturgica speciala, Ed. Inst. Biblic, Bucuresti, 1980, p. 356).

166. Unde se savarseste Botezul?

In pridvorul sau pronaosul bisericii. Canoanele opresc savarsirea Botezului nu numai in case, ci chiar in paraclisele din casele particulare⁵⁰⁷ (Can. 59, Sinod. VI ecum. si Can. 31 al aceluiasi Sinod). Numai in cazuri cu totul rare si de mare nevoie, frig grozav, pericol de moarte pentru prunc etc., se ingaduie savarsirea Botezului in case.

167. Cand se savarseste Botezul?

Pentru Botezul pruncilor, nu exista zile sau ceasuri hotarate, pentru ca sa nu se intample sa moara nebotezati. Daca pruncul e firav si exista temere ca nu va trai, el poate fi botezat indata dupa nastere⁵⁰⁸ (Con. 38 al Sf. Nichifor Marturisorul; Simion al Tesalonicului, Despre Sfintele Taine, cap. 61 si 62 (trad. rom, p. 72, 77); Rugaciune la insemnarea pruncului cand i se pune numele a opta zi dupa nastere, in Molitfelnic (editia 1984, p. 13-14)). Daca nu, Botezul se face de obicei la opt zile dupa nasterea pruncului, sau in orice zi de sarbatoare dupa Liturghie.

168. Ce sunt nasii? Care e rostul lor la Botez si care sunt datoriile lor fata de fini?

Nasii sunt persoanele in varsta care insotesc pe prunc la Botez, raspunzand si facand cuvenita marturisire de credinta in locul si in numele pruncului ce se boteaza. Ei sunt parintii sufletesti ai pruncului, nascandu-l pentru viata cea noua, in Duhul, asa cum parintii l-au nascut pentru viata cea trupeasca. Sunt totodata garanti (sau chezasi) ai acestuia in fata lui Dumnezeu si a Bisericii, chezasuind ca pruncul (finul) va fi crescut in credinta crestina si ca va fi un bun credincios⁵⁰⁹ (Dionisie Pseudo-Areopagitul, Despre ierarhia bisericeasca, VII, 3, trad. rom. de Pr. C. Iordachescu, 1932, p. 150-152 si Simion al Tesalonicului, Despre Sfintele Taine, cap. 62, trad. rom. p. 76).

Nasul trebuie sa fie crestin ortodox⁵¹⁰ (Sf. Simion al Tesalonicului, Despre Sfintele Taine, cap. 62, trad. rom. p.73 si Randuiala inaintea Sf. Botez, in „Molitfelnic”, ed. 1937, p. 14) si bun credincios, in varsta si de acelasi sex cu pruncul ce se boteaza. Nu pot fi nasi parintii copilului. Este bine ca pentru fiecare nou botezat sa fie numai un nas. Nasul este dator sa se ingrijeasca de viata religioasa si morala a finului sau si la vremea cuvenita sa-l invete adevarurile credintei crestine. Sa-i fie invatator si indrumator in cele sufletesti, sarguindu-se a face din el un bun credincios si vrednic madular al Bisericii in care a intrat prin Botez. La randul sau, finul este dator sa asculte pe nas si sa-l respecte, la fel ca pe parintii sai dupa trup.

169. Inainte de slujba Botezului ce randuiala se indeplineste pentru cel ce vine sa se boteze?

Se indeplineste mai intai Randuiala la facerea catehumenului, adica se face pregatirea celui ce are sa fie botezat. Aceasta randuiala se face in fata usilor bisericii, in pridvor, deoarece cel nebotezat, nefiind inca spalat de pacatul stramosesc, nu e madular al Bisericii si nici cetatean al cerului ale carui usi ni le deschide numai Botezul⁵¹¹ (Simion al Tesalonicului, Despre tamosirea bisericii, cap. 155, trad. rom. p. 129).

170. Care sunt partile principale ale slujbei facerii catehumenului?

Sunt: exorcismele, lepadarile si impreunarea cu Hristos.

171. Ce sunt exorcismele?

Sunt trei rugaciuni in care preotul roaga pe Dumnezeu sa indeparteze de la catehumen toata puterea cea rea a diavolului.

172. Dar lepadarile si impreunarea cu Hristos ce sunt?

Sunt intreita lepadare a catehumenului sau a nasului, in numele catehumenului, de satana, urmata de intreita lui asigurare ca s-a unit cu Hristos.

In timpul lepadarilor, catehumenul e intors cu fata spre Apus sufland si scuipand intr-acolo de trei ori, deoarece Apusul e nu numai locul de unde vine intunericul, ci si locasul celui rau, al lui satana, care e numit si „stapanitorul intunericului” (Luca 22, 32; Efes. 6, 6, 12; Col. 1, 13). Urmand deci cuvintelor Sfantului Apostol Pavel, care ne indeamna „sa lepadam dar lucrurile intunericului si sa ne imbracam cu armele luminii” (Rom. 13, 12), catehumenul scuipa pe diavol, in semn ca s-a lepadat cu totul de el si de faptele lui, adica de pacate. Si, dimpotriva, atunci cand catehumenul (nasul) marturiseste unirea sa cu Hristos, o face cu fata spre Rasarit, caci intr-acolo era zidit Raiul (Fac. 2,8), din care au fost izgoniti primii oameni in urma pacatului si pe care ni-l deschide iarasi Botezul si tot de acolo ne rasare nu numai soarele, izvorul luminii, ci ne-a si venit Lumina cea adevarata a sufletelor, Hristos, Care este numit adesea „Soarele dreptatii” sau „Rasaritul cel de sus” (Luca 1, 78, comp. si Zah. 3, 3, 8; 6, 12 si Mal. 4, 2. Vezi si troparul Craciunului)⁵¹² (Sf. Chiril al Ierusalimului, Cateheza 1 mistagogica, 4-9 (trad. rom. cit., p. 543-547); Sf. Simion al Tesalonicului, Despre Sfintete Taine, cap. 62 (trad. rom. p.74); N. Cabasila, Despre viata in Hristos, cart. II, trad. rom. de Pr. T. Bodogae, Sibiu, 1946, p. 31 s.u.). Unirea cu Hristos se face prin credinta, iar dovada se face prin marturisirea credintei crestine, adica prin rostirea Crezului. (Cand cel ce se boteaza e prunc, Crezul trebuie sa-l spuna nasul, in numele pruncului, iar nu altcineva).

173. Cum trebuie intelese exorcismele si lepadarile de la Botez?

Exorcismele si lepadarile nu inseamna ca Biserica socoteste pe cei ce vin la Botez ca stapaniti cu adevarat de diavol, cum sunt demoniacii, indracitii sau cei munciti de duhuri necurate, ele vor sa spuna numai ca cel ce nu-L are inca pe Hristos se afla in robia pacatului, si deci in puterea diavolului, care stapaneste pe cei in pacat, sau in afara harului (Efes. 2, 2). Din aceasta robie il elibereaza Biserica pe catehumen prin exorcisme si lepadari, trecandu-l sub puterea lui Hristos, Stapanul nostru cel adevarat si bun.

174. Care e prima parte de seama a slujbei Botezului?

Este sfintirea apei pentru botez, printr-o ectenie si o lunga si frumoasa molitva, in care preotul se roaga pentru sine insusi, ca Dumnezeu sa-i ajute sa savarseasca cu vrednicie Sfanta Taina, pentru cel ce se boteaza si pentru sfintirea apei prin harul si puterea Sfantului Duh.

175. Care e a doua parte de seama a slujbei Botezului si ce simbolizeaza ea? Este ungerea celui ce se boteaza cu untdelemnul bucuriei (Ps. 44, 9 si Evr. 1, 9) pe frunte, piept, la maini si la picioare. Acest untdelemn este binecuvantat atunci de catre preot, printr-o rugaciune deosebita, si din el preotul toarna in apa botezului, de trei ori, crucis. Ungerea inseamna mai multe lucruri:

a) Intai, ca untdelemnul fiind rodul maslinului, ungerea cu el este semnul milei si al bunatatii dumnezeiesti, prin care catehumenul a fost izbavit din noianul pacatelor, asa cum ramura de maslin, adusa de porumbelul lui Noe, era semnul impacarii maniei dumnezeiesti si al izbavirii din potop (Fac. 8, 11). Caci apa potopului a fost preinchipuirea Botezului, precum ne invata Sf. Apostol Petru (I Petru 3, 20-21), iar porumbelul preinchipuia pe Duhul Sfant⁵¹³ (Simion al Tesalonicului, Despre Sfintele Taine, cap. 62, trad. rom. p. 77).

b) Al doilea, ne aduce aminte de ungerea cu care erau unsi in Legea veche arhierii, imparatii si proorocii, cu care a fost uns insusi Mantuitorul, „Unsul Domnului”(I Regi 10,1, 5; Isaia 61, 1; Luca 4,18; Fapte 10,10, 38) si la care ne-a facut si pe noi partasi, caci insusi numele de „crestin” vine de la cuvantul grecesc Hristou, care inseamna „uns”⁵¹⁴ (A se vedea rugaciunea respectiva (pentru binecuvantarea untdelemnului) din Molitfelnic ed. 1984, p. 35; N. Cabasila, Despre viata in Hristos, cart. II, trad. rom. p. 34).

c) Al treilea, ungerea inchipuie aromatele cu care a fost uns trupul Domnului, inainte de ingropare, deoarece catehumenul va inchipui, prin afundarea in apa, ingroparea impreuna cu Hristos si invierea impreuna cu El.

176. Care este a treia parte de seama a slujbei Botezului si ce inchipuie ea?

A treia si cea mai de seama parte a slujbei Botezului este insasi savarsirea Tainei, adica intreita afundare a pruncului de catre preot in apa sfintita din cristelnita, cu cuvintele: «Boteaza-se robul (roaba) lui Dumnezeu (N), in numele Tatalui (la intaia afundare) si al Fiului (la a doua afundare) si al Sfantului Duh, acum si pururea si in vecii vecilor. Amin» (la a treia afundare).

Aceasta intreita afundare arata pe de o parte ca temeiul credintei noastre e Sfanta Treime, iar pe de alta inchipuie cele trei zile petrecute de Domnul in mormant (Matei 12, 40); prin afundarea in apa se inchipuie moartea noastra pentru viata in pacat, de pana aici, si ingroparea noastra impreuna cu Hristos; iar prin iesirea din apa se inchipuie invierea noastra impreuna cu El, pentru viata cea noua intru Hristos⁵¹⁵ (Asezamintele Sf. Apostoli, cart. III, cap. 17 (trad. rom. cit., p. 100); Sf. Chiril al Ierusalimului, Cateheza III, 12 si Cateheza II

Mystag., trad. rom. cit., p. 98, 551-554; Dionisie Pseudo-Areopagitul, op. si trad. rom. cit., cap. II, 3, p. 86; Sf. Ioan Darnaschin, Dogmatica, art. IV, cap. 9, trad. cit., p. 248; Sf. Gherman al Constantinopolului, op. si trad. rom. cat., p. 4-5; N. Cabasila, Despre viata in Hristos, cart. II, trad. rom. cit., p. 26, 37 si u.); Simion al Tesalonicului, Despre Sfintele Taine, cap. 62-64, trad. rom. p. 77, 79-80).

Prin Botez, spalandu-ni-se pacatele, ne facem astfel partasi mortii si invierii lui Hristos, intram intr-o viata noua, suntem morti pentru pacat si viem pentru Dumnezeu (Rom. 6, 3-11).

Cristelnita si apa botezului este pentru noi mormant si maica duhovniceasca, nascandu-ne pentru Hristos si tinand deci locul pantecelui celui curat al Fecioarei din care S-a nascut Acesta⁵¹⁶ (Sf. Simion al Tesalonicului, loc. cit).

UNGHEREA CU SFANTUL MIR

177. Cand se savarseste a doua Taina, adica Ungerea cu Sfantul Mir? In Biserica Ortodoxa aceasta Sfanta Taina se impartaseste crestinului indata dupa Botez; de aceea, randuiala ei nu alcatuieste o slujba aparte, de sine statatoare, ci e impreunata cu aceea a Botezului, ca o prelungire a ei.

178. Ce este Sfantul Mir?

Este untdelemnul amestecat cu mirodenii, pregatit (fiert) dupa o randuiala anumita in fiecare an, in primele trei zile din saptamana Patimilor si sfintit de catre Patriarhul Tarii, joi in aceeasi saptamana, la Liturghie. Se imparte episcopilor si tuturor bisericilor. Prin multimea mirodeniilor din care e facut, el inchipuie multimea si felurimea darurilor si puterilor Sfantului Duh⁵¹⁷ (Ibidem, cap. 65, 71, trad. rom. p. 80 si 84). Sfantul Mir e folosit nu numai la a doua Taina, dupa Botez, ci si la sfintirea antimiselor si a bisericilor.

179. Cum se face ungera cu Sf. Mir si ce inchipuie ea?

Dupa savarsirea Botezului, preotul citeste indata o rugaciune in care roaga pe Dumnezeu sa invredniceasca pe noul botezat de darul ungerii cu Sfantul Mir si de impartasirea cu Sfintele Daruri. Apoi il unge cu Sfantul Mir, facandu-i semnul crucii: la frunte, pentru Sfintirea mintii si a gandurilor; la ochi, nari, gura si urechi, pentru sfintirea simturilor; la piept si pe spate, pentru sfintirea inimii si a dorintelor; la maini si pe picioare, pentru Sfintirea faptelor si a cailor crestinului. De fiecare data zice cuvin tele: „Pecetea

darului Sfantului Duh. Amin”. Aceste cuvinte sunt luate din a doua epistola a Sfantului Apostol Pavel catre Corinteni, unde spune: „Iar cel ce ne intareste pe noi impreuna cu voi intru Hristos si ne-a uns pe noi, Dumnezeu este, Care ne-a si pecetluit pe noi si a dat arvuna Duhului intru inimile noastre” (11 Cor. 1, 21-22).

Ungerea aceasta este deci semnul darului Sfantului Duh, Care S-a pogorat in chip vazut asupra Mantuitorului si asupra Sfintilor Apostoli si Care acum ni se da si noua, dupa botez, in chip nevazut⁵¹⁸ (Sf. Chiril al Ierusalimului, Cateheza a treia mystagogica, 1-4 trad. rom. cit. p. 555-558); Sf. Ioan Damaschinul, Dogmatica cart. IV, cap. 9, (trad. rom. cit., p. 252); Simion al Tesalonicului, Despre Sfintele Taine, cap. 64, trad. rom. p. 80; vezi si Rzigaciunile Sfintirii Sf. Mir). Prin ungere, noul botezat este un nou Hristos, adica uns al Domnului, caci cuvantul grecesc XPISTOU insemna uns⁵¹⁹ (Sf. Simion al Tesalonicului, Despre Sfintele Taine, cap. 43 si cap. 65, trad. rom. p. 64 si 80, 83, comp. si N. Cabasila, Despre viata in Hristos, cart. III, trad. rom. p. 71-80 (unde sunt zugravite cu deosebita maiestrie efectele sau roadele Sf. Mir pentru viata duhovniceasca)).

180. Care sunt partile urmatoare ale slujbei?

Inconjurarea mesei botezului, spalarea pruncului si tunderea parului.

181. Cum se savarseste si ce semnifica inconjurarea mesei botezului?

Slujitorii, impreuna cu nasul si pruncul, inconjoara de trei ori cristelnita si masa pe care este Sfanta Evanghelie, cantand imnul: „Cati in Hristos v-ati botezat, in Hristos v-ati si imbracat. Aliluia”, luat din Epistola Sfantului Apostol Pavel catre Galateni (3, 27). Aceasta inconjurare, in forma de hora, este semnul bucuriei Bisericii pentru primirea in sanul ei a unui nou credincios al lui Hristos. Dupa aceasta, se citeste Apostolul din epistola catre Romani (6, 3-11), in care Sfantul Apostol Pavel arata insemnatatea si efectele botezului, apoi Evanghelia de la Sfantul Matei (28, 19, 20), in care se cuprind cuvintele cu care Mantuitorul a intemeiat Taina Botezului.

182. Cum si pentru ce se face spalarea pruncului, dupa ce a fost uns cu Sfantul Mir?

Dupa ce preotul rosteste mai multe rugaciuni pentru pastrarea nestirbita a darurilor Botezului si Sfantului Mir in noul botezat, uda in apa fasa pruncului si stropeste intai fata acestuia, apoi spala toate locurile unde a fost uns cu Sfantul Mir, stergand Mirul ramas, pentru a-l feri de o eventuala pangarire.

183. Cum si pentru ce se face tunderea parului la cel ce se boteaza?

Dupa alte rugaciuni, preotul taie crucis cateva fire din crestetul pruncului si le pune in cristelnita rostind cuvintele: „Se tunde robul (roaba) lui Dumnezeu (N) in numele Tatalui...” etc. La popoarele vechi, parul capului era privit ca un semn al puterii si tariei barbatesti (Jud. 16,18-20); de aceea tunderea lui inchipuie predarea desavarsita a noului botezat in stapanirea si sub ascultarea lui Dumnezeu, intru Care s-a botezat si Care-i este de acum cap sau conducator. Fiind facuta crucis, tunderea e si pecetea lui Hristos; iar intrucat parul este un produs al trupului, tunderea lui alcatuieste si o parga sau o jertfa a trupului omenesc, adusa lui Hristos, de aceea, parul taiat nici nu se arunca oriunde, ci se pune in loc curat, de obicei in cristelnita⁵²⁰ (Sf. Simion al Tesalonicului, Despre Sfintele Taine, c. 67, trad. rom. p. 80-81).

184. Cum se termina slujba Botezului si a Ungerii cu Sfantul Mir?

Se termina cu o scurta ectenie intreita pentru prunc si pentru nas, dupa care se face otpustul. Preotul impartaseste apoi pe prunc cu Sfintele Taine in fata usilor imparatesti. Astfel, dupa ce pruncul s-a curatit de pacatul stramosesc prin Botez si dupa ce, apoi, a dobandit pecetea darului Sfantului Duh, primeste Sfanta impartasanie, caci aceasta este sfarsitul si coroana Tainelor; prin ea noul crestin se uneste desavarsit cu Hristos, devenind astfel madular deplin si adevarat al Bisericii, Trupul lui Hristos⁵²¹ (Comp. Sf. Simion al Tesalonicului, ibidem, cap. 68, trad. rom. p. 81).

POCAINTA SAU TAINA SFINTEI SPOVEDANII

185. Cine poate spovedi sau primi marturisirea pacatelor?

Numai acela care are puterea si dreptul de a dezlega, adica episcopul si preotul, caci numai apostolilor si urmasilor lor, episcopii si preotii, le-a dat Hristos puterea si porunca de a lega si a dezlega pacatele oamenilor (Matei 18,18; Ioan, 20, 21-23). Canonul 102 Trulan prevede obligatia preotilor de a cerceta felul greselilor marturisite, pentru a prescrie leacuri potrivite.

Preotul detine aceasta putere in virtutea harului hirotoniei in treapta de preot, iar dreptul de a pune in lucrare aceasta putere il are prin hirotesia in duhovnic. Este bine sa nu schimbam duhovnicul decat la caz de mare nevoie, de pilda cand se schimba preotul sau cand ne mutam in alta parohie⁵²² (Vezi Molitfelnicul, ed. 1984, p. 63).

186. Cine trebuie sa se spovedeasca?

Toti trebuie sa ne spovedim, chiar si aceia carora m se pare ca nu gresim si nu pacatuim cu nimic. Asa ne invata Sf. Ioan Evanghelistul, ucenicul cel iubit al Domnului: „Daca zicem ca pacat nu avem, ne amagim pe noi insine si adevarul nu este intru noi. Daca marturisim pacatele noastre, El credincios este si drept ca sa ne ierte noua pacatele si sa ne curateasca pe noi de toata nedreptatea” (I Ioan 1, 8-9)⁵²³ (Comp. si Sf. Simion al Tesalonicului, Despre Pocainta, cap. 263-264, trad. rom. p. 172). Mai cu seama bolnavii sa se ingrijeasca a se spovedi si impartasi, pentru ca sfarsitul sa nu-i prinda fara de veste, nepregatiti, adica nespovediti si negrijiti.

187. Cum trebuie facuta marturisirea pacatelor, adica spovedania?

Marturisirea pacatelor inaintea duhovnicului trebuie sa fie:

a) Completa, adica sa cuprinda toate pacatele savarsite dupa botez sau, mai exact, de la ultima spovedanie, si sa nu ascunda nimic din cele faptuite;

b) Sincera si facuta de bunavoie;

c) Secreta (facuta in taina);

d) Cu umilinta si cu zdrobire de inima, adica cu parere de rau pentru pacatele savarsite si cu dorinta sincera de a nu le mai face. Simpla marturisire sau insirare a pacatelor fara pocainta adevarata si fara hotarare de indreptare nu aduce iertarea pacatelor, caci zice Domnul: „De nu va veti pocai, toti veti pieri la fel” (Luca 13, 5). Totul este ca, de la o marturisire pana la alta, crestinul sa se osteneasca a-si indrepta cat mai mult viata, desavarsindu-se mereu in virtute.

188. Cand si de cate ori pe an trebuie sa ne spovedim?

Spovedania nu este legata de termene sau soroace anumite din cursul anului. Putem alerga la duhovnic ori de cate ori si oricand simtim nevoia de a ne usura sufletul de povara pacatelor, sau de a primi mangaierea Harului si nadejdea iertarii. Cu cat ne spovedim mai des, cu atat este mai bine.

De obicei insa spovedania este legata de posturi. De aceea, porunca a patra a Bisericii ne invata sa ne marturisim pacatele de patru ori pe an, adica in cele patru posturi: al Pastelui, al Craciunului, al Sfintei – Marii si al Sfintilor Apostoli. Cei mai inaintati in cuviosie si in evlavie sa se spovedeasca in fiecare luna, iar ceilalti, cel putin o data pe an, si anume in Postul Paresimilor⁵²⁴ (Marturisirea ortodoxa, partea I, intreb. 90, trad. cit, p. 87). Dar sa nu amanam implinirea acestei datorii crestinești abia in saptamana cea din urma a Postului, cum

se intampla de obicei; caci atunci si preotul este ocupat cu savarsirea sfintelor slujbe si nici vreme de ajuns nu ne mai ramane pentru implinirea canonului ce ni se va da. Ci inca din cea dintai saptamana a Postului sa alergam la duhovnic si sa ne spovedim, ca sa ne ramana timp de indreptare si de curatire, pentru primirea cu vrednicie a Sfintei impartasanii. Caci tot postul pentru aceea s-a si oranduit, fiind el vreme de pocainta si de indreptare⁵²⁵ (Invatatura pentru spovedanie in Molitfelnic (ed. 1984, p. 54)).

189. Care este locul cel mai potrivit unde se cuvine sa se faca Marturisirea?

Este biserica, si anume inaintea icoanei Mantuitorului Hristos. Numai cei bolnavi, sau cei care nu pot veni la biserica, pot fi spovediti acasa la ei.

190. Cum se face slujba Marturisirii si a dezlegarii pacatelor?

Preotul, imbracat cu epitrahil si felon, zice obisnuitele rugaciuni incepatoare, Psalmul 50 (psalmul marturisirii si al pocaintei), troparele de umilinta si apoi doua molitve, in care roaga pe Dumnezeu sa ierte pacatele celui ce se spovedeste. Dupa aceasta, urmeaza marturisirea pacatelor facute de cel ce se spovedeste, fie ca acesta raspunde la intrebarile puse de preot, fie ca marturiseste singur pacatele sale. Apoi cel ce se spovedeste pleaca capul sub epitrahil, iar preotul u citeste rugaciunea de dezlegare: «Domnul si Dumnezeul nostru Iisus Hristos, cu harul si cu indurarile iubirii Sale de oameni, sa te ierte pe tine, fiule (N), si sa-ti lase tie toate pacatele...», La sfarsit, daca e cazul, duhovnicul randuieste si canonul sau: epitimia, dupa felul pacatelor savarsite⁵²⁶ (Regulile dupa care se dau canoanele sau epitimiile sunt aratate in: Canoanele Sfantului Ioan Postitorul (la Nic. Milas, Canoanele, vol. II, part. 11, p. 205-226); invatatura pentru, canoane din Molitfelnic (la Randuiala Marturisirii); Simion al Tesalonicului, Raspuns la intreb.V.4-1, op. cit. p. 336-339).

191. Ce sunt epitimiile sau canoanele de spovedanie?

Epitimiile (canonul sau certarea) sunt mijloace de pocainta randuite de duhovnic pacatosului care se spovedeste, ca de pilda: rugaciuni, metanii, cercetarea bisericilor, fapte de milostenie, posturi, infranari de la mancaruri sau fapte si altele. Cea mai aspra epitimie este oprirea de la impartasire pentru un anumit timp; Epitimiile nu urmaresc pedepsirea pacatosului, ci ispasirea pacatelor si indreptarea pacatosului; ele sunt ajutoare, exercitii de intarire in virtute si indepartare de la pacat.

192. Cu care alta Taina e strans legata taina Pocaintei?

Cu Sf. Impartasanie, pentru ca de regula, impartasirea fara spovedanie (marturisire) nu se poate, iar cei ce se spovedesc o fac cu scopul de a se impartasi.

TAINA SFINTEI IMPARTASANII (Cuminecarea)

193. Cine are dreptul de a da Sfanta Impartasanie?

Numai preotul (sau arhiereul). Diaconul poate impartasi la vreme de mare nevoie pe mireanul ce se apropie de moarte, numai daca e lipsa de preot. Daca intr-un asemenea caz lipsea si diaconul, dar erau la indemana Sfintele Taine, Sfantul Simion al Tesalonicului - pentru cazuri «de mare nevoie si cu multa luare aminte» - ingaduia prin pogoramant ca, chiar si un cantaret sau un credincios mai curat si mai cucernic sa poata impartasi pe cel ce e pe moarte, spre a nu raposa acesta lipsit de merindea vietii celei vesnice. Calugarii si pustnicii, care vietuiesc in locuri departate de biserici si de preoti, de asemenea se pot impartasi singuri, dar cu o anumita randuiala 527 (Sf. Simion al Tesalonicului, Raspuns la intrebarea 41, trad. rom. p. 323).

194. Cand si de cate ori pe an se cuvine sa se impartaseasca credinciosul?

Impartasirea crestinului fiind strans legata de spovedanie sau marturisire, tot ce am spus despre timpul sau termenele de spovedanie se potriveste si aici. Adaugam ce spun despre acest lucru Povaturile din Liturghier: «Preotii de enorie sa invete pe poporeni lor ca, intr-un cuget curat, atat parte barbatesca cat si femeiasca, de va fi cu putinta la praznice, iar de nu, negresit in cele patru posturi de peste an, sa se pregateasca pentru Sfanta impartasanie... Iar de vor vrea sa se apropie de Sfanta impartasanie si afara de cele patru posturi obisnuite, sa posteasca mai inainte... si sa se pregateasca dupa randuiala, prin marturisirea pacatelor...»⁵²⁸ (Liturghier, ed. 1987, p. 442). De dorit este ca fiecare crestin sa se impartaseasca cat mai des, bineinteles pregatindu-se din vreme pentru aceasta (I Cor. 11, 28-29).

195. Cine se poate impartasi?

Numai cei pregatiti si vrednici, caci asa ne invata Sf. Apostol Pavel: „Sa se cerceteze omul pe sine si asa sa manance din paine si sa bea din pahar; caci cel ce mananca si bea cu nevrednicie, osanda isi mananca si bea, nesocotind Trupul Domnului” (I Cor. 11, 28-29). La fel ne invata si Sfintii Parinti⁵²⁹ (Sf. Ioan Gura de Aur, Omilia la epist.

catre Efes; St. Anastasie, Patriarhul Antiohiei (La Nic. Milas, Canoanele..., 11, 2, p. 261-263). Comp. si Molitfele din Can. (Randuiala Sf. Impartasiri)). In general, sunt opriti de la impartasire cei vinovati de pacate grele (lepadare de credinta, ucideri, desfranare, curvii, furturi si hotii, camatarii⁵³⁰ (Can. 32 al Sf. Nichifor Marturisorul (La Nic. Milas, op. cit., vol. II, part. II, p. 239), cei ce umbla cu farmece sau vraji si descantece), dupa cum scrie in Molitfelnic la invatatura pentru canoanele de spovedanie, si aceia pe care ii va gasi nevrednici duhovnicul⁵³¹ (Vezi mai pe larg Liturghierul ed. 1987, p. 445-446). Dar chiar cei curati si vrednici nu se pot impartasi fara pregatirea trebuincioasa.

196. Cum se cuvine sa ne pregatim pentru impartasire?

Pregatirea pentru impartasire este trupeasca si sufleteasca. Ea consta din:

a) spovedanie (marturisirea pacatelor), fara de care nimeni nu se poate impartasi.

Numai copiii pana la varsta de 7 ani sunt scutiti de spovedanie;

b) impacarea cu toti. Sa nu fi certat cu nimeni si sa nu ai nimic impotriva cuiva;

c) infranarea de la orice pofta (impreunarea trupeasca) cel putin cu cateva zile inainte⁵³² (Sf. Ap. Pavel, in Epist. 1 catre Cor., 7,5; Timotei, Episcopul Alexandriei, Can. 5 (la Milas, op. cit., trad. p. 152), Sf. Simion al Tesalonicului, Rasp. la intreb. 16, trad. rom. p. 315; Tipicul cel Mare (al Sf. Sava), cap. 34, p. 42) si abtinerea de la mancare si bautura in ziua impartasirii; numai celor bolnavi pe moarte li se poate da Sfanta impartasanie pe mancate⁵³³ (Sf. Nichifor Marturisorul, Can. 9, (la Nic. Milas, op. cit., trad. p. 231));

d) citirea pravilei pentru impartasire, adica a rugaciunilor pregatitoare pentru impartasirea cu vrednicie, pe care uneori le citeste preotul in numele credinciosilor, in biserica, inainte de impartasire⁵³⁴ (Despre pravila de cuviincioasa pregatire sufleteasca si trupeasca pentru impartasire, vezi mai pe larg in Povaturile din Liturghier, ed. 1987). (Vezi-le in Ceaslov sau in Cartea de Rugaciuni).

197. Cand si cum se impartasesc credinciosii (mirenii)?

Credinciosii (mirenii) se impartasesc afara din Altar, in fata usilor imparatesti, dupa ce se impartasesc sfantitii liturghisitori, anume atunci rand rasuna chemarea: „Cu frica lui Dumnezeu, cu credinta si cu dragoste sa va apropiati”. In fruntea lor, adica indata dupa clerici, se impartasesc mai intai slujitorii bisericesti inferiori, care au hirotesie de ipodiaconi, citeti sau cantareti, apoi calugarii fara hirotonie si in fine credinciosii de rand⁵³⁵ (Sf. Simion al Tesalonicului, Despre Sfanta Liturghie, cap. 99 si cap. 142, trad. rom. p. 105, 107, 126). La vremea convenita se apropie fiecare cu cuviinta si cu evlavie, in liniste si cu buna randuiala,

intai barbatii, incepand cu cei mai batrani, apoi femeile si in urma copiii, tinand in mana cate o lumanare aprinsa, in semn de bucurie si cinste pentru Stapanul Hristos al Carui Sfant Trup si Sange il vor primi in casa trupului si a sufletului lor. Inainte de a-i impartasi, preotul citeste, in inimile lor si in auzul tuturor, rugaciunile pe care le zic si sfintitii slujitori in altar in timpul impartasirii lor: «Cred, Doamne, si marturisesc...», «Cinei Tale celei de taina...» si «Nu spre judecata sau spre osanda...». Bun si frumos este obiceiul vechi ca, inainte de impartasire, fiecare sa-si ceara iertare de la toti cei din biserica⁵³⁶ („Drept aceea se cuvine celui ce vrea sa se cuminice, a se inchina si a cere iertaciune de la arhiereu, sau de la preotul ce-l cuminica si de la toti credinciosii mai inainte”. Sf. Simion al Tesalonicului, ibidem, cap. 99, trad. rom., p. 107), sarutand cei mai mici mana celor mai mari in semn de supunere si de respect (copiii fata de parinti, finii fata de nasi). Spre deosebire de clerici, credinciosii primesc deodata atat Trupul cat si Sangele Domnului din potir, cu lingurita, din mana preotului, care spune de fiecare data: „Se impartaseste robul (roaba) lui Dumnezeu (N) cu cinstitul si Sfantul Trup si Sange al Domnului Dumnezeuului si Mantuitorului nostru Iisus Hristos, spre iertarea pacatelor si spre viata de veci”. In timpul cand se impartasesc credinciosii, la strana se canta chinonicul, adica imnul impartasirii: „«Trupul lui Hristos primiti... » sau «Cinei Tale celei de taina...». Dupa impartasire fiecare isi sterge buzele cu stergarul din mana preotului, saruta Sfantul Potir, ca pe insasi coasta lui Hristos, din care a curs sange si apa, si se inchina multumind lui Dumnezeu. Apoi primeste anafora, la Paste artos sau „Paste mic”, putin vin pentru a-si clati gura si pentru ca sa nu manance altceva dupa Sfanta impartasanie. Cel ce a primit Sfanta impartasanie se cuvine sa nu mai sarute icoane sau mana cuiva, sa nu scuipe pe jos si sa aiba grija mai cu seama ca nici un cuvânt de ocară, de blestem, de clevetire sau orice vorbire desarta sa nu spurce gura sa, pentru cinstirea dumnezeiescului Trup si Sange pe care l-a primit in ea.

198. Cum se face impartasirea bolnavilor?

Bolnavii pot fi impartasiti de preot afara din biserica, adica la casele lor, sau la spital, cu particule din Sfantul Trup, Sfintit anume pentru acest scop in Joia Patimilor si pastrat in Alfar, in chivotul de pe Sfanta Masa. In aceste cazuri, impartasirea se face dupa o randuiala deosebita, inscrisa in Molitfelnic (Randuiala, ce se face cand se va intampla a se da foarte grabnic celui bolnav impartasirea). Nu se poate da insa Sfanta impartasanie bolnavilor cazuti in stare de inconstienta, nesimtire sau celor iesiti din minti, nebuni.

HIROTONIA

199. Ce sunt hirotonia si hirotesia?

Hirotonia e cuvânt grecesc, care se talmacește: alegere prin ridicarea și punerea mainilor, pentru că orice har în legătura cu gradele preotiei se da prin punerea mainilor Episcopului.

Prin Taina Hirotoniei se asează în Biserica cele trei trepte sau stări ale preotiei, adică (începând de jos în sus): diaconia, preotia și arhieria. La treptele de sus se ajunge numai trecând prin cele de jos, adică – cel ce se hirotoneste preot trebuie să fie mai întâi hirotonit diacon și apoi preot.

Fiecare dintre cele trei trepte are rânduiala ei proprie de hirotonie. Cel ce vrea să fie hirotonit diacon trebuie să treacă mai întâi prin alte două trepte, și anume: slujba de citet și ipodiatonatul. Ele se dau prin hirotesie. Acest cuvânt înseamnă, simplu, punerea mainilor; hirotesia nu e tot una cu hirotonia. Hirotonia înseamnă investirea cu una din treptele preotiei, pe când hirotesia înseamnă acordarea unei slujbe bisericesti inferioare sau a unor grade și ranguri onorifice în ierarhia bisericestea administrativă.

Cel ce se hirotoneste diacon este făcut deci întâi citet și apoi ipodiaton.

200. Cine are dreptul de a savarsi hirotoniile si hirotesiile?

Atat hirotesiile premergătoare diaconiei cât și hirotoniile se savarsesc numai de Episcop (Arhieru).

201. Unde se savarsesc hirotoniile si hirotesiile?

Atat hirotoniile cât și hirotesiile, după canoane, se savarsesc numai în biserică⁵³⁷ (Canonul 7 al Sf. Teofil al Alexandriei). Anume, hirotoniile înlauntru altarului, înaintea Sfintei Mese, iar hirotesiile se fac în fața altarului, pe locul dinaintea Usilor împaratesti.

202. Când se savarsesc hirotoniile si hirotesiile?

Hirotonia preotului și a arhierului se savarsește numai la Liturghia deplină, adică la Liturghia Sf. Ioan sau la cea a Sf. Vasile; hirotonia diaconului se poate face și la Liturghia Darurilor mai înainte Sfintite⁵³⁸ (Sf. Simion al Tesalonicului, Raspuns la întrebarea 25, trad. rom., p. 318 și Arhieraticonul (ed. 1926, p. 12)). Nu se pot hirotoni mai multe persoane pentru aceeași treaptă la o Liturghie; hirotesii se pot face mai multe la una și aceeași Liturghie (mai mulți citeti sau ipodiatoni)⁵³⁹ (Sf. Simion al Tesalonicului, Raspuns la

intrebarea 39, trad. rom., p. 322.). Hirotonia diaconului se face dupa sfintirea Darurilor, si anume dupa ce arhiereul zice ecfonisul: «Si sa fie milele Marelui Dumnezeu...». Hirotonia preotului se face inainte, de sfintirea Darurilor (dupa Heruvic); iar a arhiereului se face mai inainte si anume dupa cantarea «Sfinte Dumnezeule».

203. Care e partea cea mai de seama din randuiala hirotoniei?

E rugaciunea de hirotonie „Dumnezeiescul har...”, rostita de Episcopul hirotonisitor, prin care el cheama harul Sfantului Duh sa se pogoare asupra candidatului ingenuncheat in fata Sfintei Mese, in timp ce clericii impreuna – liturghisitori canta incetisor si dulce: „Doamne miluieste” –, de mai multe ori. Dupa aceasta, arhiereul in fata usilor imparatesti da celui hirotonit vesmintele treptei pentru care a primit hirotonia, aratandu-le pe rand poporului si zicand «Vrednic este!», la care corul sau credinciosii raspund de trei ori: „Vrednic este!”

TAINA NUNTII - CUNUNIA (Nunta)

204. Unde se cuvine sa se faca slujba Cununii?

Slujba Cununii se cuvine sa se faca in biserica, deoarece Cununia este una din cele sapte Taine si aici e locul sfant in care se savarsesc si celelalte Sfinte Taine si pentru ca aici se aduna si Biserica in intelesul ei de comunitate, adica obstea credinciosilor din care face parte si care, in felul acesta, se bucura si ia parte impreuna cu noi la unul din cele mai de seama prilejuri de bucurie din viata noastra, dupa cum ia parte si la necazurile si durerile noastre. De aceea, savarsirea cununii in casa este ingaduita numai rareori si numai din motive bine intemeiate, cu dezlegarea arhiereului, care hotaraste de la caz la caz.

205. Cand se savarseste Cununia?

Fiind prilej de bucurie si de veselie, Cununia se savarseste in zilele de sarbatoare, indata dupa liturghie, cand toti credinciosii se afla in biserica.

206. Cand nu se pot face nunti?

Potrivit poruncii a noua a Bisericii, nu se pot face nunti in urmatoarele zile si rastimpuri de peste an:

a) in cele patru posturi de peste an, ca si in toate zilele de post din cursul anului: miercurea si vinerea, Ziua Crucii (14 septembrie), Taierea Capului Sfantului Ioan Botezatorul

(29 august). Aceasta, pentru ca petrecerile si ospetele ce insotesc de obicei nunta nu se potrivesc cu pocainta si infranarea pe care ne-o impune postul⁵⁴⁰ (Vezi si Talcuirea la Can. 69 al Sf. Apostoli; can. 52 al Sinodului din Laodiceea si Sf. Simion al Tesalonicului, Raspuns la intrebarea 25, trad. rom. p. 318.). In Paresimi este ingaduita la nevoie logodna si aceasta numai in ziua Bunei-Vestiri (daca nu cade in saptamana Patimilor) si in Duminica Floriilor⁵⁴¹ (Ibidem).

b) in saptamana branzei (sau saptamana alba), care este socotita ca vreme de pregatire pentru post.

c) in saptamana luminata (dintre Duminica Pastilor si Duminica Tomii), in Duminica Rusalului, in rastimpul dintre Craciun si Boboteaza, precum si in ajunul tuturor praznicelor impartesti, pentru ca veselia nuntilor sa nu intunece sau sa ne faca sa uitam bucuria duhovniceasca a celor mai mari sarbatori crestine.

207. Ce e logodna si care e randuiala ei?

Logodna (cuvant slav, care inseamna a face fagaduinta de casatorie) e randuita tocmirii sau asezarii nuntii a doi tineri care s-au fagaduit unul altuia. Biserica binecuvanteaza aceasta veche datina printr-o slujba scurta, premergatoare nuntii sau cununiei; slujba logodnei de cele mai multe ori se face impreuna cu slujba cununiei, savarsindu-se imediat inaintea acesteia (dar se poate face si aparte, cu mult mai inainte). Logodna binecuvantata de Biserica are o deosebita valoare prin legatura ei cu casatoria, cu Sfanta Taina a Nuntii, de aceea ea nu se poate strica sau desface ca orice invoiala omeneasca. Partea cea mai de seama a slujbei logodnei e punerea inelelor in degetele logodnicilor de catre preot si apoi schimbarea acestor inele de catre nasi.

208. Ce rost au inelele de la logodna?

Ele sunt semnul iubirii, al credinciosiei si al legaturii trainice pe care o faureste Taina Casatoriei intre viitorii soti.

Slujba logodnei si a cununiei se face in naos, adica in sanul Bisericii, inaintea unei mese pe care se aseaza Sfanta Evanghelie, cununile, Sf. Cruce, sfesnice cu lumanari si inelele de logodna. Mirele sta in dreapta ca unul care este mai mare si cap femeii, iar mireasa, la stanga lui, langa inima lui si ca una care este mai mica decat barbatul, fiind facuta din coasta lui si datorandu-i supunere si ascultare⁵⁴² (Sf. Simion al Tesalonicului, Despre cinstita nunta, cap. 278, trad. rom., p. 180).

Atat la logodna cat si la Cununie, mirii sunt insotiti de nasi (nuni).

209. Care este rostul nasilor la cununie?

Rostul si datoria nasilor la cununie sunt aceleasi ca ale nasilor de la botez. Ei sunt martori si chezasi ai temeiniciei fagaduintelor facute de viitorii soti unul fata de altul si ai trainiciei legaturii pentru tot restul vietii.

De aceea pun mana pe cununii, atat atunci cand sunt puse pe capul mirilor, cat si atunci cand sunt luate. De regula ei sunt aceiasi de la botez, sau urmasii lor si trebuie sa fie ortodocsi si cu buna vietuire crestineasca, purtandu-se fata de miri ca niste parinti si invatatori ai acestora⁵⁴³ (Idem, cap. 280, trad. rom. p. 181). In timpul slujbei, nasii tin in mana facalii aprinse, simbol al curatiei mirilor, al luminii darului de sus si al bucuriei nuntasilor⁵⁴⁴ (Ibidem, 279, p. 181).

210. Care e partea cea mai de seama din randuiala Cununii?

Este punerea cununiilor: preotul face de trei ori semnul crucii cu cununiile peste fetele mirilor, rostind la fiecare, de cate trei ori, cuvintele: „Cununa-se robul (roaba) lui Dumnezeu (numele) cu roaba (robul) lui Dumnezeu (numele), in numele Tatalui si al Fiului si al Sfantului Duh”, apoi le pune pe capul lor, intai al mirelui si apoi al miresei.

211. Ce inchipuie „cununiile” care se pun pe capul mirilor?

Acestea sunt facute in chipul coroanelor cu care se incununau odinioara regii si imparatii. Ele inchipuie podoaba, cinstea si rasplata care se aduc curatiei si fecioriei mirilor pentru care acestia sunt incununati ca niste imparati, inzestrati cu puterea de a da viata, a naste copii⁵⁴⁵ (Ibidem, cap. 276, p. 179). De aceea se si canta pentru dansii: «Doamne, Dumnezeul nostru, cu marire si cu cinste incununeaza-i pe dansii!» Dupa punerea cununiilor, urmeaza Apostolul (de la Efes. cap. 5, vers 20-33), in care Sfantul Apostol Pavel aseamana nunta cu legatura sfanta dintre Hristos si Biserica, indemnand pe miri sa se iubeasca unul pe altul. Se citeste apoi Evanghelia in care se istoriseste minunea infaptuita de Mantuitorul la nunta din Cana Galileii (Ioan 2, 1-11). Urmeaza o ectenie, dupa care preotul binecuvanteaza paharul de obste (comun), adica un pahar cu vin din care da mirilor sa guste pe rand, in timp ce se canta: „Paharul mantuirii voi lua si numele Domnului voi chema” (Ps. 115, 4).

212. Ce inseamna paharul acesta?

Inseamna, pe de o parte, bucuria si veselia nuntii, iar pe de alta, unirea intr-un cuget si menirea comuna a viitorilor soti pe care ei vor impartasi-o impreuna de aici inainte, avand parte de aceleasi bucurii si aceleasi neazuri⁵⁴⁶ (Sf. Simion al Tesalonicului, Despre cinstita nunta, cap. 277, trad. rom. p. 180). Aceleasi lucruri inchipuie si bucata de paine din care se da acum mirilor sa guste, odata cu paharul de obste.

Dupa aceasta se face inconjurarea de trei ori a mesei de catre alaiul de nunta, format din slujitori, miri si nasi.

213. Ce inseamna inconjurarea mesei?

Aceasta inconjurare in chip de hora inchipuie bucuria prilejuita de nunta. Si deoarece nunta se face in scopul nasterii de prunci, Biserica ne duce cu gandul la nasterea minunata a dumnezeiescului Prunc din Sfanta Fecioara, nastere pe care a prezis-o mai ales proorocul Isaia (7, 14). Pe acesta il indeamna acum Biserica, prin cantare, sa dantuiasca impreuna cu noi, de bucurie ca i s-a implinit proorocia: «Isaie, dantuieste! Fecioara a avut in pantece...» etc. Se canta, de asemenea, si celelalte doua cantari de la slujba hirotoniei: «Sfintilor Mucenici...» si «Slava Tie, Hristoase Dumnezeu... », care inseamna ca mirii trebuie sa se faca partasi ai lui Hristos si ai sfintilor Lui, prin viata curata pe care o vor duce si in casnicie⁵⁴⁷ (Ibidem, cap. 282, p. 182).

214. Sunt ingaduite de Biserica a doua si a treia nunta?

A doua si a treia nunta erau privite odinioara de Biserica cu mai multa asprime si ingaduite numai ca un pogoramant facut pentru slabi-ciunea firii omenesti. De aceea, erau insotite de unele epitimii, sau canoane de pocainta (opriri de la Sf. impartasanie)⁵⁴⁸ (Cara. 19 al Sf. Ioan Postitorul; can. 2 al Sf. Nichifor Marturisitorul; Pravila de la Govora (1640), cap. 83; Sf. Simion al Tesalonicului, Despre cistita nunta, cap. 276, trad. rom. p. 179 s.a.). Astazi insa, deoarece asemenea casatorii au devenit mai dese, Biserica e nevoita sa le ingaduie si sa le binecuvanteze, pentru a nu lasa pe cei impreunati cu legatura trupeasca, sa traiasca in pacat, fara binecuvantarea lui Dumnezeu.

215. Slujba la a doua si a treia nunta e ca si la cea dintai?

Nu este la fel. Cununia a doua si a treia se savarsesc dupa o randuiala deosebita, in care se vede inca vechea disciplina a asprimii cu care erau privite de catre Biserica asemenea casatorii. Aceasta randuiala este, in prima ei parte, mult mai simpla si mai putin sarbatoareasca

decat cea de la prima cununie. Logodna este impreunata aici cu cea a cununiei, ca o singura slujba, avand binecuvantarea de la inceput nu ca la Taina („Binecuvantata este imparatia Tatalui...”), ci ca la slujbele de binecuvantare si Sfintire, numite ierurgii ("Binecuvantat este Dumnezeu nostru..."). Atat ectenia, cat si molitvele de la logodna, cat si cele dinaintea punerii cununiilor, cuprind rugaciuni pentru pocainta si iertarea mirilor, pentru ca insotirea lor prin a doua sau a treia nunta le e socotita ca un pacat izvorat din aprinderea trupei, pe care ei n-au putut-o birui. Incepand de la punerea cununiilor pe cap, randuiala slujbei la a doua si a treia nunta e intocmai ca si la prima nunta.

216. E ingaduita a patra nunta?

A patra nunta e socotita de Biserica drept o faradelege, de aceea preotii sunt opriti de a o sluji, sub pedeapsa caterisirii⁵⁴⁹ (Molitifelnicul, la sfarsitul Randuiei Nuntii (ed. 1984, p. 105)).

217. Ce trebuie sa stie si sa pazeasca mirii?

«Trebuie sa stim ca cei ce se insotesc prin nunta s-au insotit de la Dumnezeu si sunt curati cu chemarea Celui Curat. Sa pazeasca deci unul fata de altul nunta neintinata si in pace, sa vietuiasca in cucernicie. Cei ce au luat unire de la Dumnezeu, pentru cinste, dragoste intru curatie, insotirea intr-un gand si in pace, sa le pazeasca unul cu altul, ca un odor, pentru ca sa nu li se ceara sa dea raspuns de curatie si de celelalte lucruri dumnezeiesti; si sa se ingrijeasca nu numai de trupul lor, ci mai cu seama de sufletele lor... caci intr-acest chip si Dumnezeu va fi cu dansii. Pe fiii lor sa-i creasca „intru frica si invatatura Domnului”, precum invata dumnezeiescul Pavel (Efes. 6, 4), si din cele ce castiga de la Dumnezeu sa miluiasca pe fratii cei saraci, ca si ei sa fie miluiti si sa se invredniceasca imparatiei cerurilor, impreuna cu fiii lor»⁵⁵⁰ (Povatuirea catre Miri, din Sf. Simion al Tesalonicului, Despre cinstita nunta, cap. 282, trad. rom. p. 183).

Sa nu uite mirii ca legatura cu care Taina nuntii uneste pe barbat si femeie este sfanta si vesnica, pentru ca este binecuvantata si consfintita de Biserica, adica intarita de Dumnezeu insusi. Precum auzim in Apostolul ce se citeste la cununie, aceasta legatura e asemanata de Sf. Apostol Pavel cu legatura sfanta si tainica dintre Hristos si Biserica (Efes. 5, 23 s.u.). Ea trebuie sa ramana deci trainica si statornica si nu poate fi desfacuta pentru orice nepotrivire trecatoare, sau pentru alte pricini marunte care tulbura din cand in cand pacea si linistea caminului. Supararile si necazurile, mici sau mari, de care nimeni nu este scutit in viata, pot umbri uneori intelegerea si armonia ce trebuie sa dainuiasca intre sotii; dar ele nu sunt

temeiuri pentru divort, adica pentru desfacerea casnicilor. „Si vor fi cei doi un trup...” zice Sfantul Apostol Pavel despre cei ce se insotesc prin Taina nuntii (Efes. 5, 31). «Si pe care i-a unit Dumnezeu, omul sa nu-i desparta...», adauga Biserica, citand pe Mantuitorul. Numai pacatul adulterului de care s-ar face vinovat unul din sotii da celuilalt dreptul de a rupe legatura casatoriei, pangarita prin pacat. Si numai moartea desparte vremelnic pe sotii care s-au iubit in aceasta viata, pentru ca sa-i uneasca din nou, pentru vesnicie, in cealalta viata.

MASLUL

218. Unde se face slujba Sfantului Maslu?

In biserica sau in casa bolnavului pentru care se face Maslul.

219. Cine poate savarsi slujba Sfantului Maslu?

Dupa predania veche a Bisericii, pentru slujba Sfantului Maslu trebuie sapte preoti, inchipuind cele sapte daruri ale Duhului, numarate de proorocul Isaia (11, 2-3). Numarul acesta simbolic aminteste si unele fapte din Sfanta Scriptura a Legii Vechi, din care se vede mila si indurarea lui Dumnezeu. Astfel de sapte ori s-a plecat proorocul Elisei peste un copil mort pe care l-a inviat (IV Regi 4, 34-35). De asemenea, sapte au fost preotii care au sunat din trambite si de sapte ori a fost inconjurata cetatea Ierihonului, cand a fost cucerita de izraeliti, la intrarea lor in pamantul Fagaduintei (Iosua 6, 13-16). Si iarasi, de sapte ori s-a rugat proorocul Ilie pe muntele Carmel, pana cand Dumnezeu a dat ploaie pamantului ars de seceta (III Regi 18, 42-45)⁵⁵¹ (Sf. Simion al Tesalonicului, Despre Sfantul Maslu, cap. 283, p. 183, 184).

La nevoie pot sluji insa Sfantul Maslu si mai putini preoti: trei (pentru numarul Treimii)⁵⁵² (Sf. Simion al Tesalonicului, Despre Sfantul Maslu, cap. 283, p. 183, 184) sau cel putin doi. In tot cazul, numai un singur preot nu poate savarsi Sfantul Maslu, caci Sf. Apostol ne spune sa chemam „preotii Bisericii...” (Iacov 5, 14), iar nu pe un preot.

220. Cand se poate face maslu ?

Nu sunt zile sau timpuri anumite pentru savarsirea Sfantului Maslu. Se face oricand e nevoie. in popor se obisnuieste a se face mai ales in zilele de post. In saptamana Patimilor se obisnuieste Miercuri, Joi si Vineri, dar mai ales in Sfanta si Marea Miercuri, inaintea Ceasurilor, in amintirea Ungerii Mantuitorului cu mir de catre femeia cea

pacatoasa (Luca 7, 37-38). Atunci se face in biserici Sfantul Maslu de obste, adica pentru mai multi bolnavi, cu sobor de multi preoti. Bolnavul pentru care se face Sfantul Maslu trebuie mai intai sa se spovedeasca, pentru ca sa i se dea, prin Sfantul Maslu, curatire sufleteasca, adica iertarea pacatelor si tamaduirea trupului de boala⁵⁵³ (Molitifelnicul, Povatuirea de la inceputul slujbei sf. maslu (ed. 1984, p. 114).

221. Se poate face Sfantul Maslu pentru cei sanatosi?

Intrucat prin Taina Sfantului Maslu se dobandeste nu numai tamaduire de bolile trupului, ci si iertarea pacatelor, se poate face maslu nu numai pentru cei bolnavi, ci si pentru cei sanatosi si nu numai o singura data, ci de mai multe ori. Sfantul Simion al Tesalonicului indeamna pe fiecare crestin sa se nevoiasca a-si face Sfantul Maslu⁵⁵⁴ (Despre Sf. Maslu, cap. 291, p. 188.).

222. Ce lucruri trebuie la savarsirea Sfantului Maslu?

Slujba Sfantului Maslu se face inaintea unei mese pe care se pune Sfanta Evanghelie, lumanari (de regula sapte), un vas cu grau sau cu faina si unul cu untdelemn, precum si sapte betisoare de busuioc infasurate cu vata, cu care preotii vor unge pe bolnav.

223. Care sunt partile cele mai de seama ale slujbei Sfantului Maslu?

Intai rugaciunea pentru sfintirea untdelemnului, pe care o rostesc preotii pe rand pana se plineste de sapte ori. Al doilea, cele sapte Apostole si Evanghelii, urmate fiecare de ectenia intreita si de cate o rugaciune pentru sfintirea untdelemnului si pentru tamaduirea bolnavului. Al treilea, ungerea de sapte ori a celui bolnav cu untdelemn sfintit, rostindu-se de fiecare data rugaciunea: „Parinte sfinte, Doctorul sufletelor si al trupurilor... tamaduieste si pe robul Tau acesta (numele) de neputinta trupeasca si sufleteasca ce l-a cuprins...” si asa mai departe, precum scrie in Molitifelnic.

224. Ce trebuie sa stim despre untdelemnul de la Sfantul Maslu?

Fiind binecuvantat de preoti cu chemarea lui Dumnezeu, acest untdelemn este sfintit si plin de darul dumnezeiesc al Duhului Sfant, ca si apa Botezului. El are puterea de a Sfinti sufletul si de a tamadui trupul, a izgoni bolile, a vindeca ranile, a curati intinaciunea pacatului si a impartasi mila si indurarea lui Dumnezeu.

De aceea, untdelemnul ramas de la Sfantul Maslu, ca si faina binecuvantata atunci, trebuie pastrate cu cinste in loc ales. El poate fi folosit numai in scopuri curate si

evlavioase555 (Vezi Sf. Simion al Tesalonicului, Despre Sf. Maslu, cap. 2). Se obisnuieste ca din faina si untdelemnul de la Sfantul Maslu sa se faca o turtisoara, din care se da bolnavului sa manance. In unele parti, din aceasta faina se, fac prescuri pentru Liturghie. Untdelemnul se poate pune in candela, fie in casa, fie la biserica.

DESPRE IERURGII

225. Mai are Biserica Ortodoxa si alte slujbe pentru sfintirea omului, in afara de Sfintele Taine?

Da, ierurgiile.

226. Ce sunt acestea?

Sunt rugaciuni de binecuvantare si sfintire a omului in diferite momente si imprejurari ale vietii, precum si de binecuvantarea si sfintirea firii inconjuratoare si a diferitelor obiecte sau lucruri de folos omului.

227. Care este rostul si scopul ierurgiilor?

Sa curateasca si sa binecuvanteze pe om si firea inconjuratoare sau vietatile si lucrurile de care omul are nevoie pentru trai sau pentru mantuirea sufletului si preamarirea lui Dumnezeu. Caci pacatul primilor oameni a adus stricaciunea si nefericirea nu numai in viata omeneasca, ci a stricat si armonia dintru inceput a firii inconjuratoare, cand toate cele ce facuse Domnul „erau bune foarte” (Fac. 1, 31). Greseala protoparintilor neamului omenesc a tulburat si pacea celorlalte vietuitoare, peste care Dumnezeu il facuse pe om stapan (Fac. 1, 28-30) si a prihanit pamantul, din care omul fusese zidit, pe care e silit sa traiasca, din care el isi trage hrana si mijloacele de trai si cu care este prin urmare infratit in aceasta viata. Asupra tuturor acestora apasa blestemul Ziditorului, de dupa caderea lui Adam: „...Blestemat va fi pamantul pentru tine! Cu osteneala sa te hranesti din el in toate zilele vietii tale! Spini si palamida iti va rodi el si te vei hrani cu iarba campului! in sudoarea fetei tale iti vei manca painea ta, pana te vei intoarce in pamantul din care esti luat; caci pamant esti si in pamant te vei intoarce” (Fac. 3, 17-18). Urmarile pacatului au pagubit deci nu numai fiinta omeneasca, ci s-au rasfrant asupra intregii firi, facand-o sa sufere impreuna cu omul, sa astepte si sa doreasca si ea izbavirea din stricaciune, precum ne spune Sfantul Apostol Pavel: „Caci faptura a fost supusa desertaciunii, - nu de voia ei, ci din cauza aceluia care a supus-o - cu

nadejde, pentru ca si faptura insasi se va izbavi din robia stricaciunii, ca sa fie partasa la libertatea maririi fiilor lui Dumnezeu. Caci stim ca toata faptura impreuna suspina si impreuna are dureri pana acum” (Rom. 8, 20-22).

Cazuta sub inraurirea si puterea celui rau, din pricina pacatului omenesc (Efes. 2, 2), firea vazuta a capatat, odata cu omul, putinta de a fi adusa din nou la curatenia si armonia dintru inceput, prin venirea Mantuitorului. Imbracand cu adevarat firea omeneasca, Mantuitorul Si-a legat toata viata Sa pamanteasca de natura; mergand pe pamant, a strabatut ogoarele si lanurile, a iubit florile campului si a admirat pasarile cerului, pe care le-a dat pilda omului pentru stralucirea si frumusetea lor, a mancat roadele pamantului, S-a botezat in apa Iordanului, a fost uns cu mir si aromate. Astfel, sfintind El insusi firea omeneasca pe care a purtat-o, Mantuitorul a lasat sfintilor Sai Apostoli si puterea de a sfinti firea inconjuratoare, de a o sustrage de sub inraurirea si stapanirea celui rau (Matei 10, 8; Marcu 16, 17-18), de a o aduce din nou sub inraurirea harului dumnezeiesc, spre slava lui Dumnezeu si spre folosul omului⁵⁵⁶ (Nicolae Cabasila, Despre viata in Hristos, cart. V, trad. rom. p. 128). De aceea, Biserica Ortodoxa binecuvanteaza toate lucrurile firii: florile si iarba campului, tarinile, livezile si lanurile, roadele pamantului si fructele pomilor, ramurile arborilor, mancarurile si tot ceea ce vine in atingere cu omul, dupa folosul si trebuintele fiecaruia. Ea binecuvanteaza de asemenea si munca credinciosului, ocupatiile si indeletnicirile cu care acesta isi intretine viata, inceputul si sfarsitul oricarei munci, precum si momentele, intamplarile si imprejurarile cele mai de seama din viata noastra, atat cele de bucurie cat si cele de intristare.

Toate rugaciunile si slujbele savarsite cu un astfel de scop si in asemenea imprejurari poarta in general numirea de ierurgii.

228. Care sunt deci roadele sau urmarile ierurgiilor?

Prin ele puterea sfintitoare si inraurirea curatitoare a Bisericii se revarsa atat asupra fiintei omenesti, cat si asupra intregii firi, scotand-o de sub puterea blestemului si sfintind-o. Cu alte cuvinte, prin Biserica, adica prin slujitorii ei, se impartaseste si firii neinsufletite, precum si vietatilor necuvantatoare, harul dumnezeiesc, in masura care le este de trebuinta. Astfel, dupa cuvantul Sf. Apostol Pavel, „orice faptura a lui Dumnezeu este buna si nimic nu este de lepadat, daca se ia cu multumire, caci se sfinteste prin cuvantul lui Dumnezeu si prin rugaciune” (I Tim. 4, 4-5). Firea vazuta, care pana aici era mai degraba potrivnica omului, devine in felul acesta un mijloc prielnic de trai si un ajutor spre mantuire, fiind impreuna partasa cu omul la preamarirea Ziditorului. Omul, impacat din nou cu Dumnezeu, atrage deci

cu sine toata zidirea din nou spre Dumnezeu si o apropiere de El, ca totul sa fie strabatut si desavarsit de harul dumnezeiesc. Ierurgiile pregatesc astfel si prevestesc faptura cea noua care va sa vie, transfigurarea creatiunii sau acel „cer nou” si „pamant nou”, pe care le-a vazut Sfantul Apostol si Evanghelist Ioan in descoperirea primita (Apoc. 21, 1) si pe care le asteptam, potrivit fagaduintei, dupa sfarsitul veacului acestuia (II Petru 3, 13).

229. Cum putem raspunde acelor care dispretuiesc ierurgiile?

Raspundem ca puterea de inraurire a lucrarii dumnezeiesti nu poate fi marginita numai la sufletul omului. Caci omul este nu numai suflet, ci si trup, este o fiinta legata de pamant si de intreaga fire vazuta, in mijlocul careia traieste: trupul lui e zidit din pamant, adica din aceleasi elemente din care e alcatuita intreaga zidire; din aceasta isi trage hrana si izvoarele de intretinere a fiintei sale trupesti, e infratit cu ea. Firea vazuta traieste deci in om, face parte din alcatuirea fiintei sale si trebuie deci Sfintita ca si sufletul lui. Caci Mantuitorul nu este numai Mantuitor al sufletelor, ci si al trupurilor. Cand mancam ceva Sfintit, noi insine ne sfintim si, dimpotriva, daca mancam ceva necurat, noi insine ne intinam. Sfintirea naturii este deci o conditie a sfintirii sufletului. Or, tocmai acesta este rostul sau scopul ierurgiilor. Ierurgiile sunt tot atat de vechi ca si Biserica. Ba, pe unele din ele le mostenim inca din Legea Veche, ca de pilda, curatirea femeii lauze la 40 de zile dupa nastere (vezi Lev. 12; Luca 2, 22-24); pe altele le-a savarsit Mantuitorul insusi (tamaduirea bolnavilor, izgonirea duhurilor necurate, binecuvantarea pruncilor, a painii, a vinului si a pastilor s.a.); in sfarsit, despre cele mai multe dintre ele ne vorbesc Sfintii Parinti si scriitorii bisericesci din primele veacuri crestine, ca: Sf. Iustin Martirul si Filosoful⁵⁵⁷ (Apologia I, cap. 61, 65, trad. cit., p. 70) si Tertulian⁵⁵⁸ (De baptismo, cap. 7; De corona militis, cap. 3, 4 s.a) in secolul III; Sf. Vasile cel Mare⁵⁵⁹ (Despre Sfantul Duh, cap. 67), in sec. IV s.a. Rugaciunile pentru binecuvantarea si sfintirea apei (aghiazma), a untdelemnului si a fructelor, sfestanii pentru ploaie s.a. gasim amintite chiar in cele mai vechi randuieli si asezaminte bisericesci, ca Asezamintele Sfintilor Apostoli din veacurile III-IV⁵⁶⁰ (Cart. VII, cap. 27,42,43; Cart. VIII, cap. 29,40,41,42 s.a. (trad. roro. cit., p. 196, 211, 254, 261 s.u.)), precum si in cele mai vechi carti de slujba, ca Evhologhiul (Molitifelnicul) Episcopului Serapion de Thmuis din Egipt, din veacul al IV-lea. Pe toate le gasim in aceeasi carte de slujba, unde aflam si randuiala Sfintelor Taine, adica in Evhologhiu sau Molitifelnic (cartea cu rugaciuni sau cu molitve).

230. Prin ce se aseamana ierurgiile cu Sfintele Taine?

Intai prin aceea ca si unele si altele mijlocesc harul si sfintirea omului; al doilea, prin aceea ca si unele si altele lucreaza in chip tainic, prin puterea nevazuta a harului dumnezeiesc.

231. Prin ce se deosebesc ierurgiile de Sfintele Taine?

Intai prin aceea ca Sfintele Taine sunt intemeiate de catre Mantuitorul insusi si privesc numai viata omului, sfintind momentele sau imprejurarile cele mai de seama din cursul ei; ierurgiile sunt oranduite de Biserica si au un camp de inraurire mai larg, privind nu numai viata omului, ci si natura (firea) si fapturile necuvantatoare. De aceea unele se si savarsesc in afara locasului bisericesc, in case si in sanul naturii.

Al doilea, se deosebesc prin aceea ca Tainele sunt slujbe de temelie pentru mantuirea omului, unele din ele fiind de neaparata trebuinta pentru mantuirea oricarui crestin (ca Botezul, Mirungerea, Pocainta, impartasirea); pe cand, in ce priveste ierurgiile, acestea daca nu sunt toate absolut necesare pentru mantuire, conduc toate la mantuire, aducand sfintire omului si naturii. Ele sustin, in viata credinciosului, harul si sfintenia, pe care le capatam prin Sfintele Taine, facandu-le mai lucratoare.

Mai trebuie spus de asemenea ca ierurgiile au un loc de mijloc intre Taine si rugaciunile individuale ale crestinului. Ele se refera la multiplele trebuinte concrete ale omului, ca si rugaciunile lui individuale. Dar fiind savarsite de preot, aduc o implinire mai sigura a celor cerute, caci in rugaciunea preotului e prezenta Biserica, in numele careia el se roaga si face rugaciunea pentru credinciosi⁵⁶¹ (Pr. Prof. Dr. Ene Braniste, Liturgica speciala, Bucuresti, 1980, p. 441; Pr. Prof. Dr. D. Staniloae, Sfintele Taine si ierurgiile bisericesci, in „Ortodoxia”, nr. 3, iulie-septembrie, 1985, p. 453).

232. Unde si cand se savarsesc ierurgiile?

Unele se savarsesc in biserica, de pilda: molitva mamei la 40 de zile dupa nastere, sfintirea vaselor si a vesmintelor bisericesci s.a.; altele, in case: sfestaniile, ierurgiile in legatura cu inmormantarea s.a.; iar altele, afara din case, pe camp: binecuvantarea tarinilor, a holdelor si a fantanilor s.a.

Cat priveste timpul in care se savarsesc, unele ierurgii sunt legate de anumite sarbatori sau date din cursul anului bisericesc, ca binecuvantarea salciei, la Florii, si a oualor rosii, la Pasti, Aghiasma Mare, la Boboteaza; altele insa nu sunt legate de nici un soroc anumit, ci se

savarsesc oricand este de trebuinta: sfestaniile prin case, care se fac de obicei miercurea si vinerea, dezlegarile si rugaciunile la diferite trebuinte.

233. Cine poate savarsi ierurgiile?

Pe unele din ele, numai episcopul, pe celelalte, preotul.

234. In cate se impart ierurgiile dupa menirea lor?

In doua:

a) Unele pentru lucruri.

b) Altele pentru persoane.

235. Care sunt cele mai de seama ierurgii privitoare la lucruri?

Cea mai obisnuita sau cea mai des savarsita la noi este Sfintirea apei (aghiasma), deoarece apa este lucrul cel mai de trebuinta si mai des folosit in viata de toate zilele; iar cea mai sarbatoareasca si mai dezvoltata este Sfintirea bisericii (slujba tarnosirii).

DESPRE AGHIASMA (Sfintirea apei)

236. Ce inseamna cuvantul „Aghiasma” (Aiasma)?

Cuvantul este grecesc (aghios) si inseamna Sfintire. La noi, prin aghiasma se intelege atat apa sfintita, cat si slujba pentru Sfintirea ei.

237. De cate feluri e Aghiasma in intelesul ei de slujba?

De doua feluri: mare si mica. Cea mica se mai numeste in popor si sfestanie, care inseamna lumina, sau slujba luminilor, pentru ca la inceput se intelegea prin ea Aghiasma cea mare, care se savarseste la Boboteaza, sarbatoare numita si ziua luminilor sau a luminarii, deoarece atunci se botezau catehumenii.

238. Cand se savarseste Sfintirea cea mica a apei?

In biserica, de regula la fiecare zi intai a lunii, iar in case, oricand cer credinciosii, mai ales in zilele de miercuri si vineri dimineata. Cand preotii, potrivit hotararilor Sf. Sinod merg sa boteze casele credinciosilor, acestia sunt datorii sa-i primeasca pe preoti cu bucurie si cu

dragoste, deoarece preotii aduc binecuvantarea si ajutorul lui Dumnezeu asupra casei si a familiei lor, prin apa sfintita cu care-i stropesc.

239. Care sunt roadele si folosul acestei slujbe?

«Stiut sa fie ca prea bun obicei este si folositor de suflet sa se faca in biserici, in manastiri si in case, Sfintirea apei la toate zilele dintai ale lunii si a stropi pe oameni in manastiri si in chilii, asiderea si in casele mirenilor si toate ale lor. Aceasta apa sfintita pe care Duhul Sfânt prin rugaciunile preotilor o sfinteste, multe feluri de lucrari are, precum insasi ectenia Sfintirii si rugaciunea marturisesc. Ca prin stropirea ei, duhurile cele viclene din tot locul se gonesc si se iarta de pacatele cele mici de peste toate zilele, adica nalucirile diavolesti, gandurile cele rele; iar mintea se curateste de lucrurile cele spurcate si indreptata spre rugaciune se face; aduce dar paza, inmultirea castigului si indestulare; bolile goneste si da sanatate trupezasca si sufleteasca. Si mai in scurt sa zicem: toti cei ce o primesc cu credinta iau sfintenie si binecuvantare. Pentru aceasta dar, datori sunteti si voi, preotilor, sa va invatati enoriasii vostri ca sa o primeasca pe ea cu credinta, spre marele folos al lor»⁵⁶² (Molitifelnicul, Povatuirea din fruntea slujbei Aghiazmei mici, ed. 1984, p. 167).

240. Dar Sfintirea cea mare a apei cand se face?

La Boboteaza, atat in ajun, cand se sfinteste apa cu care preotii boteaza apoi casele crestinilor, cantand troparul Botezului: «In Iordan, botezandu-Te Tu, Doamne...», cat si in insasi ziua Bobotezei, dupa Sfanta Liturghie, rand se sfinteste apa pe care o iau crestinii pe la casele lor pentru tot anul.

241. De ce se spune „Sfintirea cea mare a apei”?

Pentru ca apa de la Boboteaza are o putere deosebita, fiind Sfintita printr-o indoita chemare a Sf. Duh in cursul rugaciunii de sfintire, iar Sfintirea are loc in insasi ziua in care Mantuitorul a sfintit apele, botezandu-Se in Iordan. De aceea si slujba Aghiasmei mari este mai lunga si mai sarbatoareasca decat a Aghiasmei mici, iar cantarile si rugaciunile ei pomenesc si preaslavesc indeosebi Botezul Domnului in Iordan.

242. Ce putere are apa sfintita de la Boboteaza si cum o folosim?

Aghiasma Mare, adica apa Sfintita de la Boboteaza, are, intr-o masura cu mult mai mare, puterea sfintitoare si tamaduitoare, precum si darurile minunate, pe care am spus ca le are Aghiasma mica. De aceea, ea se pastreaza nestricata vreme indelungata, ramane tot asa de

proaspata, de curata si placuta la gust ca si cand ar fi atunci scoasa din izvor. O parte din ea se pastreaza in biserica, intr-un vas anume, numit si aghiasmatar, si e folosita de preot la o multime de slujbe (ierurgii). Cu aceasta apa sfintita se stropesc persoanele si lucrurile care trebuie exorcizate, curatite sau sfintite. Se intrebuinteaza, de pilda: la botezul copiilor, la rugaciunea pentru durerea de cap, la randuiala de curatire a fantanii spurcate, la binecuvantarea inceperii semanaturilor, la vasul cel spurcat, la Tarinele (holdele), viile si gradinile bantuite de lacuste si gandaci, la Sfintirea crucii si a troitei, a clopotului, a vaselor si vesmintelor bisericesti s.a.

Aghiasma Mare se foloseste de asemenea la Sfintirea bisericii si a antimiselor, a Sfantului Mir si a altora.

Fiecare crestin sau fiecare casa trebuie sa ia din Aghiazma de la Boboteaza si sa o pastreze intr-un vas curat si la loc de cinste. Se gusta dintr-insa pe nemancate si cu multa cuviinta in zilele de ajunare si de post, sau in zilele de sarbatori mari, dupa ce venim de la biserica, mai ales cand nu ne impartasim. Se obisnuieste ca credinciosii sa bea din Aghiasma mare timp de 8 (opt) zile in sir, incepand din ajunul Bobotezei, pana la incheierea praznicului, adica pana la 13 ianuarie. Dupa aceea, ea se poate lua numai dupa Spovedanie. Indeosebi cei opriti de la impartasire se pot mangaia luand aghiasma si apoi anafora. Cand ne impartasim, Aghiasma se ia dupa impartasire, fiind mai mica decat Sfanta impartasanie, iar cand luam numai anafora, Aghiasma se ia inainte de aceasta, fiind mai mare ca anafora. Putem stropi cu Aghiasma cea mare casa, curtea si gradina, vitele si chiar ogoarele si livezile noastre, pentru a le feri de rele. In caz de boala, putem, de asemenea, sa gustam din ea cu credinta. Caci apa aceasta, avand intr-insa darul si puterea dumnezeiasca a Sfantului Duh, a facut adesea multe minuni, insanatosind bolnavi, tamaduind rani, aparand de rele, de neazuri si de primejdii.

243. Care sunt cele mai de seama ierurgii in legatura cu omul?

Sunt cele ce se savarsesc la nasterea omului si cele care se savarsesc la moartea lui, sau in legatura cu pomenirea mortilor.

244. Care sunt ierurgiile in legatura cu nasterea?

Sunt urmatoarele:

- a) Randuiala de ziua intai pentru femeia lehuza, indata dupa nastere;
- b) Rugaciunea la insemnarea pruncului, cand i se pune numele; a opta zi dupa nastere;
- c) Randuiala imbisericirii pruncului si a curatirii lehuzei, la 40 de zile dupa nastere.

Cea dintai se savarseste in casa femeii care a nascut, iar celelalte doua, la biserica.

245. Cum se face randuiala in ziua intai si care este rostul ei?

In ziua intai dupa nasterea pruncului, preotul face sfintirea cea mica a apei. Apa sfintita acum e ca o preinchipuire a botezului⁵⁶³ (Sf. Simion al Tesalonicului, Despre Sf. Taine, cap. 59, p. 71). Cu ea se stropeste casa, lehuza, pruncul, moasa si toti ai casei. Apoi preotul citeste trei molitve pentru femeia lehuza, in care se roaga pentru grabnica ei ridicare din patul nasterii, pentru iertarea pacatelor ei, pentru ocrotirea ei si a pruncului de bantuiala duhurilor necurate si pentru curatirea mamei de intinaciunea trupeasca pricinuita de nastere, intrucat, precum zice Psalmistul (Ps. 50, 6), suntem zamisliti intru faradelege si nascuti in pacat. Cu acelasi scop rosteste acum preotul si o rugaciune deosebita pentru moasa si alta pentru celelalte persoane care au ajutat la nastere, intrucat atingerea de lehuza si de prunc le este socotita ca o intinare, de care trebuie curatati⁵⁶⁴ (Ibidem, p. 71). Din apa Sfintita cu acest prilej se obisnuieste a se pune in baia (scaldatoarea) copilului, in primele trei zile dupa nastere.

246. Care este randuiala din ziua a opta dupa nastere?

In ziua a opta dupa nastere, pruncul e adus de moasa la biserica si, stand afara in pridvor inaintea usilor ca unul ce nu este inca botezat si imbisericit, preotul il binecuvanteaza, facandu-i semnul crucii la frunte, pentru luminarea mintii si a gandurilor; la gura, pentru sfintirea cuvantului si a suflarii, si la piept, pentru ferirea inimii de poftele si patimile trupesti; apoi ii citeste o rugaciune pentru punerea numelui, care insemna un fel de pregatire pentru botez. De obicei, in timpul din urma, preotii impreuneaza aceasta randuiala fie cu cea din ziua intai, fie cu cea a botezului.

Datina de a pune numele pruncului a opta zi dupa nastere este veche, fiind mostenita din Legea Veche, care oranduieste aceasta zi pentru curatirea pruncilor de sex barbatesc, prin taierea imprejur si prin punerea numelui (Lev. 12, 3). Noi, crestinii, am pastrat-o fiindca si Mantuitorul insusi - supunandu-Se Legii - a fost taiat imprejur a opta zi dupa nastere, rand I s-a pus numele de Iisus (Luca 2, 21).

Numele care se da la botez este de obicei numele nasului sau al Sfantului zilei, sau al altui sfant pe care parintii il aleg copilului ca patron sau ocrotitor. Este bine sa se puna nume de sfinti din calendarul ortodox sau din cele obisnuite in popor. Sfantul al carui nume il purtam trebuie sa fie pentru noi nu numai un ocrotitor sau pazitor, ci si un model de urmat si un indemn statornic spre adevarata vietuire crestineasca.

247. Cum se face si care este rostul randuiei la 40 de zile dupa nastere?

La patruzeci de zile dupa nastere se face randuiala pentru imbisericirea pruncului botezat si pentru curatirea lehuzei, dupa datina mostenita tot din Legea Veche (Lev. 12, 1-8), pe care a pazit-o si Maica Domnului, aducand pe dumnezeiescul sau Prunc la templu, unde a fost intampinat si tinut in brate de batranul Simeon (Luca 2, 22 s.u.). Pruncul e adus de maica sa sau de nas inaintea usilor bisericii, unde preotul citeste molitvele de curatire, rugandu-se intai pentru mama, ca Dumnezeu sa o curateasca de intinaciunea lehuzei si sa o invredniceasca a intra din nou in sfantul locas si a se impartasi cu Sfintele Taine; se roaga apoi pentru prunc, pentru ca Dumnezeu sa-l creasca, sa-l binecuvanteze si sa-l sfiniteasca, invrednicindu-l, la vremea cuvenita, de luminarea botezului. Urmeaza apoi imbisericirea pruncului, adica introducerea lui in biserică: preotul ia in brate pe prunc, inchipuind pe dreptul Simeon, care a purtat in bratele sale pe Pruncul Iisus si face semnul Crucii cu el intai in fata usilor bisericii, apoi in mijlocul bisericii si, in cele din urma, in fata usilor imparatesti, zicand de fiecare data: «Se imbisericeste robul (roaba) lui Dumnezeu (numele) in numele Tatalui...» (daca pruncul e baiat preotul il duce si in altar, ocolind cu el Sfanta Masa). Apoi il pune jos, in fata usilor imparatesti, in semn ca e inchinat Domnului, de unde il ridica nasul sau mama. Partea de la urma a randuiei din a patruzeci zi, adica imbisericirea pruncului, preotii o fac de obicei indata dupa slujba botezului.

248. Care sunt ierurgiile in legatura cu sfarsitul omului si grija pentru cei morti?

Sunt acele ierurgii si randuiei poruncite de Biserica sau mostenite din practica crestina.

249. Cum se mai numeste grija pentru cei morti?

Se mai numeste cultul mortilor.

250. Cum trebuie sa fie sfarsitul adevaratului crestin?

In rugaciunile ei (ectenii dinainte si de dupa sfintirea Darurilor) Biserica ne indeamna sa cerem de la Dumnezeu, intre altele, «sfarsit crestinesc vietii noastre: fara prihana, neinfruntat, cu pace...», adica in pace cu toata lumea si cu cuget impacat, linistit, fara teama de moarte.

251. Care este grija si datoria crestineasca cea mai de seama a celor vii fata de cei ce-si dau sufletul?

Ca acestia din urma sa moara spovediti si grijiti (impartasiti) si cu lumanarea aprinsa in mana.

252. De ce este atat de trebuincioasa spovedania si impartasirea pe pragul mortii?

Pentru ca marturisirea pacatelor, mai mult decat oricand in cursul vietii, aduce celui pe moarte iertarea acestor pacate, linistirea cugetului, impacarea cu Dumnezeu si cu semenii pe care ii va fi nedreptatit, urat sau pagubit cu ceva, sau cu care va fi fost certat. Cat priveste Sfanta impartasanie, ea, fiind arvuna vietii vesnice si chezasia invierii (Ioan 6, 54), alcatuieste merindea cea mai scumpa si mai de pe urma, de care nici un crestin nu trebuie lipsit si pe care repausatul o ia cu sine pe drumul cel lung al vesniciei. Asa ne povatuiesc Sfintii Parinti adunati in Soborul cel dintai din toata lumea (Niceea, 325), in cel de al 13-lea canon al lor: «Iar pentru cei ce pleaca (din viata), sa se pazeasca si acum legea veche si canoniceasca, incat daca pleaca cineva, sa nu fie lipsit de merindea cea mai de pe urma si cea mai trebuincioasa...»⁵⁶⁵ (Vezi de asemenea Sf. Grigorie de Nissa, can. 5.). Sfantul Trup si Sange va fi pentru sufletul celui raposat cel mai bun tovaras, scut si aparator in fata Tronu-lui Judecatii.

Astfel, crestinul spovedit si impartasit isi poate astepta si intampina moartea cu mai mult curaj si cu seninatate⁵⁶⁶ (Sf. Simion al Tesalonicului, Despre sfarsitul nostru, cap. 360, p. 242-243). De aceea, cea din urma impartasire - aceea care se da pe patul mortii - poarta in popor numele de Grijanie, adica grija cea mai de capetenie si mai de pe urma pe care se cuvine sa o avem aici pe pamant pentru mantuirea sufletului nostru. Iar trecerea cuiva din viata fara spovedanie si fara grijanie este socotita, pe drept cuvand, nu numai ca o mare paguba pentru sufletul celui raposat, ci si un mare pacat pentru cei ai lui, ramasi in viata, daca lucrul s-a petrecut din vina sau nepurtarea lor de grija. De aceea, cand se face pomenire sau parastas pentru astfel de morti, numele lor e insotit de aratarea «mort negrijit si nespovedit», iar uneori si «fara lumanare».

253. De ce se pune lumanare aprinsa in mainile celui ce trage sa moara?

Pentru ca lumina este, pe de o parte, calauza sufletului pe calea cea fara de intoarcere, risipind intunericul mortii, iar pe de alta parte ea inchipuie pe Hristos si Evanghelia Sa, caci El a spus: „Eu sunt Lumina lumii. Cel ce-Mi urmeaza Mie nu va umbla intru intuneric, ci va avea lumina vietii” (Ioan 8, 12; II Cor. 4, 4, 6). Avand deci lumanarea in mainile sale, omul

trece la cele de dincolo impreuna cu Hristos si avand cu el „lumina vietii” celei vesnice, pe care a primit-o inca de la botez. Viata pamanteasca a crestinului inceputa cu Hristos se sfarseste astfel tot cu El, pentru a se prelungi in ceruri langa El. Lumanarea aceasta ne aminteste totodata de pilda celor zece fecioare, si anume de candelile aprinse cu care cele cinci fecioare intelepte au intampinat pe mirele lor la miezul noptii (Matei 25, 1-13). Aceeasi insemnare o au si celelalte lumini si sfesnice care ard imprejurul sicriului, precum si lumanarile aprinse care se dau celor ce iau parte la slujba inmormantarii sau la parastas.

254. De ce se trag clopotele bisericii cand moare cineva?

Ca sa vesteasca si celorlalti membri ai parohiei ca unul dintre ei i-a parasit, sa-i indemne la rugaciune pentru iertarea pacatelor lui (de aceea toti zic: „Dumnezeu sa-l ierte!”) si sa le aduca si lor aminte ca toti sunt muritori. Glasul clopotului ne duce deodata cu gandul la trambita cu care ingerul va vesti sfarsitul lumii si sculara din morminte, la infricosata Judecata de apoi (Matei 24, 31; 1 Cor. 15, 52; 1 Tes. 4, 16).

255. De ce se scaldă trupul raposatului si apoi e imbracat in haine curate?

Urmand pilda celor dintai crestini (Fapte 9, 37), spalam trupurile raposatilor, in semn de curatire, cu apa curata, care aduce aminte de apa botezului, aratand cu aceasta ca cei raposati au trait crestineste⁵⁶⁷ (Sf. Simion al Tesalonicului, Despre sfarsitul nostru, cap. 368, p. 248).

Apoi imbracam trupurile in haine noi si curate, inchipuind vesmantul cel nou al nesticaciunii, cu care ele vor invia la ziua judecatii (I Cor. 15,42-44).

256. Pentru ce se aseaza trupul raposatului in sicriu si cu fata spre rasarit?

Se aseaza in sicriu, pentru a fi ocrotit de greutatea pamantului, inainte de putrezire, si pentru a arata ca trupul se afla sub acoperamantul Celui Prea inalt si se odihneste sub umbra Celui Atotputernic (Ps. 90, 91).

Se aseaza cu fata spre rasarit, ca si la botez, pentru ca dinspre Rasarit ne-a venit Hristos, lumina cea adevarata, si tot dinspre Rasarit va veni El la judecata viitoare (Matei 24, 27).

Trupul e acoperit cu o panza alba, aratand ca raposatul se afla sub acoperamantul lui Hristos⁵⁶⁸ (Tbidem, cap. 362, p. 244).

257. De ce se pune icoana sau cruce pe pieptul celui repausat?

Pentru a arata ca crestinul isi da duhul in Hristos, intru Care si Caruia 1 se incredinteaza la moarte⁵⁶⁹ (Ibidem, cap. 362, p. 244), iar Crucea Lui este scut si arma impotriva ingerilor rai care cauta sa ia sufletele mortilor.

258. Ce slujba se face la casa celui repausat?

Indata dupa moarte sau inainte de inmormantare, preotul savarseste la casa repausatului panihida sau panahida. Numele acestei ierurgii vine de la cuvantul grecesc Pannihis, care inseamna priveghere sau slujba de toata noaptea, deoarece panihida inlocuieste priveghiile, adica rugaciunile din timpul noptii, care se faceau odinioara in biserici, in ajunul praznicelor mari, sau in case, la capataiul celor repausati. Aceasta slujba e o prescurtare a slujbei inmormantarii, fiind alcatuita din rugaciunile incepatoare obisnuite, troparele de la inceputul slujbei inmormantarii, rugaciunea «Dumnezeul duhurilor si al tot trupul...» in care ne rugam pentru iertarea si odihna celor raposati, apoi "vesnica pomenire".

259. Cand se face inmormantarea?

De obicei a treia zi dupa moarte, cand se face pentru raposat si prima Pomenire si cand, dupa credinta noastra, sufletul celui repausat paraseste pentru totdeauna pamantul si locurile pe unde a trait, pentru a se inalta la cer⁵⁷⁰ (Mitrofan, Viata repausatilor nostri si viata noastra dupa moarte, din frantuzeste, de Iosif, Mitropolit primat, ed. II, Buc. 1899, p. 25). La nevoie inmormantarea se face insa si mai degraba sau mai tarziu.

260. De ce trupul celui repausat e adus la biserica inainte de a fi inmormantat si aici i se face slujba inmormantarii?

Pentru ca aici raposatul se afla pentru cea din urma oara in mijlocul parohiei sau al obstii crestine in care a trait. El isi ia acum ramas bun nu numai de la cei ramasi in viata, ci si de la locasul sfant unde a luat parte la sfintele slujbe, unde a fost botezat, cununat si impartasit. Si, dupa cum in biserica a primit botezul si imbisericirea, adica inceputul vietii sale in Hristos, se cuvine ca tot aici sa i se faca si cea din urma slujba, aceea care binecuvanteaza sfarsitul vietii sale pamantesti si intrarea pe poarta vesniciei.

261. Slujba inmormantarii este oare aceeași pentru toți cei repausați?

Nu. Biserica a întocmit patru rânduieli deosebite ale slujbei inmormantării: una pentru credincioșii laici sau mireni în vârstă, a doua pentru pruncii și copiii până la șapte ani, a treia pentru diaconi și preoți de mir și a patra pentru calugari și arhierii.

262. Care este partea cea mai de seamă din slujba inmormantării credincioșilor?

Partea cea mai de seamă din slujba inmormantării credincioșilor este molitva de dezlegare («Dumnezeul duhurilor și al tot trupul»), urmată de rugăciunile de iertare, rostite de preot. În acestea, preotul roagă pe Dumnezeu să dezlege sufletul celui răposat, de orice blestem sau afurisenie, să-i ierte tot păcatul sufletesc și trupesc, ca sufletul lui să se odihnească împreună cu dreptii, iar trupul să se dea înapoi firii, desfăcându-se în cele din care a fost alcătuit.

263. Ce înseamnă sărutarea cea mai de pe urmă, pe care rudele, prietenii și cunoscuții o dau celui repausat?

Aceasta este pecetea dragostei și a unirii, ce leagă pe cei vii cu cei morți și totodată semnul iertării și al împăcării prin care ne luăm rămas bun de la cel ce pleacă dintre noi⁵⁷¹ (Sf. Simion al Tesalonicului, Despre sfârșitul nostru., cap. 367, p. 247-248). De aceea, în timpul acesta se cântă frumoasele și înduioșatoarele podobii: «Veniti, fraților, să dam mortului sărutarea cea mai de pe urmă...» și celelalte, în care Biserica ne zugrăvește din nou piericiunea și vremelnicia vieții pământești și ne amintește că toți vom muri și ne îndeamnă să ne rugăm cu toții pentru iertarea și odihna celui răposat.

264. Ce înseamnă: „Vesnica pomenire”, care se cântă repausatului la sfârșitul slujbei inmormantării, la punerea în mormant și la parastase?

Prin aceasta ne rugăm lui Dumnezeu că, pe de o parte, El să-și aducă pururea aminte de cel răposat, cum s-a rugat talharul pe cruce: „Pomeneste-mă, Doamne, într-o împărăție a Ta!”, iar, pe de altă parte, noi, cei vii, să păstrăm o neîntreruptă aducere aminte de dansul, să nu-l lasăm în uitare, ci să-l pomenim totdeauna, rugându-ne pentru dansul.

265. Se face vreă abatere de la rânduiala obișnuită a slujbei inmormantării, în vreun timp al anului?

Da, și anume în Săptămâna luminată, adică între Duminică învierii și Duminică Tomii. Iată ce ne învață despre această carte de slujbă: „Stiut să fie că de va răposa vreunul

din crestini de Sfintele Pasti sau in orice zi din Saptamana luminata pana la Duminica Tomii, nu cantam slujba inmormantarii stiute, pentru marirea si cinstirea sarbatorii invierii si pentru ca acestea sunt zile de bucurie si de veselie, iara nu de jale si de plangere. Si toti cati murim intru nadejdea invierii si a vietii celei vesnice, intru Hristos inviem”⁵⁷² (Molitifelnicul, invatatura dinainte de slujba inmormantarii, din Saptamana luminata, ed. 1984, p. 280). De aceea, pentru ca bucuria invierii sa nu fie intunecata sau umbrita de jalea si durerea pentru cei morti, din zilele obisnuite, preotul slujeste in asemenea cazuri imbracat in vesminte luminate (albe), iar slujba inmormantarii din aceste zile e alcatuita aproape numai din cantarile invierii. Din slujba obisnuita a inmormantarii se pastreaza numai ectenia pentru morti, condacul „Cu Sfintii odihneste, Hristoase...” si rugaciunile de dezlegare si iertare («Dumnezeul duhurilor...» si celelalte).

266. De ce preotul, la coborarea sicriului in groapa, arunca peste el prima lopata de tarana, in forma de cruce?

Intai pentru a ne aduce aminte de cuvantul Domnului: „Ca pamant esti si in pamant te vei intoarce” (Fac. 3, 19).

Al doilea, pentru a mangaia pe cei ramasi in viata ca, chiar in pamant, trupul celui raposat ramane tot sub puterea si ocrotirea lui Dumnezeu, deoarece, precum zice Psalmistul: „Al Domnului este pamantul si plinirea lui, lumea si toti cei ce locuiesc intr-insa” (Ps. 23, 1). Sau, precum ne invata Sf. Apostol Pavel: „Caci de viem, Domnului viem, si de murim, Domnului murim; deci, sau de viem sau de murim, ai Domnului suntem” (Rom. 14, 8).

267. Pentru ce preotul varsa cenusa din cadelnita, untdelemn si vin peste trupul raposatului?

Se varsa cenusa, pentru a adeveri cuvantul Sfintei Scripturi ca „pamant si cenusa suntem” (Fac. 18, 27; Iov 30, 19; Eccl. 12, 7). Apoi, aceasta cenusa, fiind binecuvantata si Sfintita cu semnul Crucii, prin tamaie, pune pe mort sub scutul lui Hristos pana la inviere⁵⁷³ (Sf. Simion al Tesalonicului, Despre Sf. Maslu, cap. 287, p. 185). Untdelemnul este semnul si pecetea lui Hristos, ca si untdelemnul de la Botez. „Atunci (la Botez), ungerea cu untdelemn chema pe candidatul la Botez la luptele cele sfinte; acum inasa untdelemnul cel varsat inseamna ca cel adormit a luptat luptele cele sfinte si s-a desavarsit”⁵⁷⁴ (Dionisie Pseudo-Areopagitul, Despre ierarhia bisericeasca, VII, 3 (trad. rom. cit., p. 149), si Sf. Simion al Tesalonicului, Despre Sfantul Maslu, cap. 286-287 si Despre

sfarsitul nostru, cap. 362, trad. rom. p. 185, 248). Iar vinul, in unele parti amestecat cu untdelemn, iar in altele inlocuit cu Aghiasma, se toarna crucis peste trupul raposatului. Vinul este simbolul sangelui, adica al sevei de viata care curge prin madularele trupului omenesc si il insufleteste. Turnarea lui peste trupul mortului este deci preinchipuirea nemuririi sau a invierii pentru viata cea vesnica, pe care o nadajduim.

268. Ce este si ce inchipuie coliva, care se face la inmormantari si parastase?

Coliva inchipuie insusi trupul mortului si este totodata un semn vazut al credintei noastre in inviere si nemurire, deoarece este facuta din boabe de grau, pe care insusi Domnul le-a infatisat ca purtand in ele icoana sau asemanarea invierii trupurilor: dupa cum bobul de grau, ca sa incolteasca si sa aduca roada trebuie sa se ingroape mai intai in pamant si apoi sa putrezeasca, tot asa si trupul omenesc mai intai se ingroapa si putrezeeste, pentru ca sa invieze apoi intru nesticaciune (Ioan 12, 24; 1 Cor. 15, 36 s.u.)⁵⁷⁵ (Sf. Simion al Tesalonicului, Despre sfarsitul nostru, cap. 371, p. 249, comp. si Mitrofan, op. cit., pag. 172, 173). De aceea, la binecuvantarea colivei de catre preot, si anume, cand se canta «Vesnica pomenire», rudele si prietenii mortului ridica tava (farfuria) cu coliva, leganand-o pe maini, in semn de comuniune sau legatura cu raposatul. Acelasi lucru inchipuie si gustarea din coliva, dupa binecuvantarea ei.

Acelasi rost il are si coliva simpla, neinsotita de vin, adusa de cei vii in biserica la ziua numelui lor, spre cinstea si pomenirea praznicului sau Sfintilor sarbatoriti in acea zi sau spre pomenirea mortilor care poarta numele acelor sfinti. Ea se binecuvanteaza de catre preoti fie seara, la sfarsitul vecerniei, fie (mai des) ziua, la sfarsitul Liturghiei, dupa rugaciunea Amvonului, printr-o rugaciune deosebita: «Doamne, Cela ce ai produs toate cu cuvantul Tau...»*.

269. Ce sunt pomenile si ce rost au ele?

Pomenile sau praznicele mortilor sunt mesele care se fac in cinstea si pomenirea mortilor. Ele sunt ramasite ale vechilor agape sau mese fratesti, cu care era impreunata in vechime slujba inmormantarii.

Despre ele pomenesc vechile randuieli bisericesti, ca Asezamintele Sfintilor Apostoli (Cartea VIII, cap. 44), si alte scrieri vechi crestine: «Noi ii poftim pe saraci si nevoiasi la ospat, pentru ca astfel serbarea noastra sa devina pomenire pentru odihna sufletului celui adormit, iar pentru noi, mireasma bine placuta lui Dumnezeu»⁵⁷⁶ (Talcuire la cartea Iov (atribuita lui Origen), cart. III, Migne, P. G., XVII, col. 517).

Tot pomana se numeste si orice fapta de milostenie facuta pentru pomenirea si folosul mortilor, ca de pilda hainele sau lucrurile care se dau saracilor si care sunt binecuvantate de preot printr-o molitva deosebita.

270. Ce trebuie sa credem despre cei ce isi dau trupurile sa fie arse la crematoriu?

Arderea trupului inseamna nimicirea lui. De aceea, isi ard trupurile dupa moarte numai cei ce isi inchipuie ca totul se sfarseste cu moartea si ca dupa moarte nu mai e nimic. Dar noi, crestinii, credem cu tarie in vesnicia sau nemurirea sufletului si in invierea trupurilor, adica in realcaturile lor din elementele din care au fost compuse si in reunirea lor cu sufletul, pentru a fi judecate si rasplatite impreuna cu sufletele cu care au si vietuit pe pamant⁵⁷⁷. Pentru noi, trupul omului este templul lui Dumnezeu, intru care locuieste Sfantul Duh, precum zice Sfantul Apostol Pavel (I Cor. 3, 16-17; 6,19); este locas al sufletului si infrant cu acesta, atat la rasplata cat si la pedeapsa⁵⁷⁸ (Dionisie Pseudo-Areopagitul, op. cit., VII, trad. rom. p. 149-150). Se cuvine deci sa fie cinstit si ingrijit si dupa despartirea lui de suflet, iar nu ars ca un lucru netrebnic. Sfintele Moaste, adica ramasitele trupesti ale Sfintilor, pastrate uneori in chip minunat, sunt o dovada vie a cinstirii pe care noi o dam trupurilor si a darurilor minunate pe care harul lui Dumnezeu le toarna in trupurile celor ce I-au bine placut. De aceea, noi ingropam pe morti in pamant, pentru ca Dumnezeu insusi a zis lui Adam: „ca pamant esti si in pamant te vei intoarce” (Fac. 3, 19). Asa ne invata Sfanta Scriptura si in alte locuri, ca de pilda: „Tot pamantul in pamant va merge, de unde s-a si zidit” (Iov 34, 15). Iar ca pilda vie avem pe Mantuitorul insusi, Care a fost ingropat si a stat in sanul pamantului trei zile, facandu-Se „inceputura invierii celor adormiti” (I Cor. 15, 20).

271. Ce sunt mormintele si cimitirele si ce rost au ele pentru noi crestinii?

Mormintele si cimitirele sunt locuri de odihna si liniste in care asezam trupurile repausatilor nostri, in asteptarea invierii si a Judecatii de apoi. Desi plecati dintre noi, cei repausati raman astfel mai departe langa noi, prin osemintele lor. Mormintele lor pastreaza vie in sufletele noastre amintirea celor ce dorm in ele si legatura nevazuta cu ei. Totodata ele tin treaz in noi gandul la moarte si ne indeamna sa ne pregatim pentru ea. „Privind mormintele - zice Sf. Ioan Gura de Aur -, daca sufletul dormiteaza, tresare indata, iar de este treaz si vrednic, se face si mai vrednic... Vederea mormintelor imboldeste pe fiecare dintre noi sa cugete, fara voia lui, asupra sfarsitului nostru propriu, iar cine a luat la sine aceasta incredintare nu se va lasa pe sine lesne in mrejele pacatului. Pentru aceasta un intelept dadea

sfatul ce zice: in tot ce veti spune, cugetati la clipele cele de pe urma si niciodata nu veti pacatui”579 (Talmaciri alese din Sf. Ioan Gura de Aw, p. 82).

272. Pentru ce se pune cruce la capataiul mortilor?

Pentru ca Sfanta Cruce este semnul credintei celui adormit, semnul lui Hristos si al biruintei Lui impotriva mortii. Crucea, care strajuieste deci mormantul crestinului, arata ca cel ce doarme sub scutul ei a adormit intru Hristos si cu nadejdea ca se va scula impreuna cu El la invierea cea de obste.

273. Prin ce se arata grija noastra fata de cei repausati?

Prin inmormantarea lor dupa datina crestineasca si prin savarsirea rugaciunilor si slujbelor oranduite de Biserica pentru pomenirea lor. De aceea, trebuie sa pomenim pururea pe raposati si sa ne rugam pentru dansii, atat in rugaciunile noastre personale, de fiecare zi, cat si prin slujbele si randuielile asezate de Biserica pentru aceasta, la soroacele cuvenite.

274. Care sunt soroacele sau termenele pentru pomenirea celor raposati?

Ziua a treia, a noua si a patruzecia dupa moarte; la trei, sase si noua luni si la un an dupa moarte; apoi in fiecare an pana la sapte ani dupa moarte.

275. De ce se face pomenirea la aceste soroace?

Se face la trei zile, in cinstea Sfintei Treimi, intru Care ne mantuim si in amintirea invierii celei de a treia zi a Domnului, Care, sculandu-Se din morti, S-a facut parga sau incepatura si chip al invierii celor adormiti; la noua zile, pentru ca raposatul sa se invredniceasca de partasia cu cele noua cete ingeresti si in amintirea orei a noua in care Domnul, inainte de a muri pe Cruce, a fagaduit talharului Raiul, pe care ne rugam sa-l mosteneasca si raposatii nostri; la patruzeci de zile (sase saptamani), in amintirea inaltarii la cer a Domnului care a avut loc la patruzeci de zile dupa inviere, pentru ca sufletul celui raposat sa se inalte si el la cer; la trei luni, la sase luni, la noua luni si la un an, in cinstea si slava Sfintei Treimi, dupa pilda crestinilor din primele veacuri, care praznuiau in fiecare an ziua mortii mucenicilor si a sfintilor, ca zi de nastere a lor pentru viata de dincolo580 (Vezi Asezamintele Sf. Apostoli, cart. VIII, cap. 42; Sf. Simion al Tesalonicului, Despre sfarsitul nostru, cap. 372, p. 250, comp. si Mitrofan, op. cit., p. 169-172). Termenul de sapte ani, cand se face pentru cea din urma oara datornica pomenire anuala a raposatului, e numar sfant (cele 7 zile ale facerii lumii) si se socoteste ca atunci trupul omului

e cu totul desfacut in tarana. De aceea, in randuiala manastirilor, atunci cand se implinesc sapte ani de la ingroparea calugarilor, se face dezgroparea osemintelor si asezarea lor in racla sau osuar, ori in groznita de obste.

276. Cum se numeste slujba care se face la aceste soroace, pentru pomenirea repausatilor?

In cartile de slujba se numeste panihida (panahida), dar in popor poarta de obicei numirea de parastas, de la cuvantul grecesc Paristimi a se infatisa inaintea cuiva, a mijloci, deci rugaciune de mijlocire pentru raposati.

Parastasul nu e altceva decat o prescurtare a slujbei inmormantarii. Partea de capetenie o alcatuiesc rugaciunile de dezlegare si iertare, rostite de preot la sfarsitul slujbei, urmate, ca si la inmormantare, de «Vesnica pomenire». Se savarseste in biserica, dupa Liturghie, iar cand e cu putinta, si la mormant. La parastas se aduc intru pomenirea celui raposat coliva, paine si vin din care se toarna jos peste mormantul celui raposat.

277. Se pot face parastase in tot timpul anului?

Nu se pot face parastase in urmatoarele zile si rastimpuri din cursul anului:

a) Duminicile de peste an, pentru ca Duminica, amintind ziua invierii Domnului, e zi de bucurie, iar nu de intristare.

b) In cele douasprezece zile dintre Nasterea si Botezul Domnului. Chiar daca in unele biserici se fac parastase Duminica, cel putin in Duminicile Pentecostarului, adica in cele dintre Pasti si Rusalii, nu se cuvine nicidecum sa se faca parastase, pentru a nu se intuneca bucuria Praznicului cel Mare al invierii.

c) De la lasatul secului de carne pana la sambata intaia din Postul Mare, sambata Sf. Teodor.

d) Din sambata Floriilor pana in Duminica Tomii.

e) La praznicele imparatesti sau sarbatori mari.

In timpul Postului Mare, nu se face parastas in zilele de rand (luni, marti, miercuri, joi si vineri), deoarece in aceste zile nu se face Liturghie obisnuita sau deplina (can. 49 Laodiceea).

278. Ce sunt „sarindarele”?

Cuvantul «sarindar», de la cuvantul grecesc sarantafia, inseamna pomenirea unui raposat sau a unui pomelnic intreg de raposati la 40 de Liturghii in sir, mai ales in primele 40

de zile de la moartea cuiva, precum ne indeamna sa facem Sf. Simion al Tesalonicului⁵⁸¹ (Despre sfarsitul nostru, cap. 269-370, p. 248-249). Sarindarele se dau de obicei la Sfintirea unei biserici sau a unei fantani, cand vine preot nou in sat. Ele se numesc de obste, cand pomenirea se face la 40 de Liturghii, una dupa alta, si particulare, cand pomenirea se face la 40 de Liturghii razlete. La sfarsitul celor 40 de Liturghii se face parastas si se pomenesc raposatii tuturor credinciosilor care au dat pomelnice, ceea ce se numeste dezlegarea sau slobozirea sarindarelor.

In unele parti, se mai obisnuieste a se face pomenirea neintrerupta a raposatilor, adica la toate Liturghiile de peste an. Lucrul acesta se face mai ales in manastirile unde Sfanta Liturghie se savarseste neintrerupt, in fiecare zi. Pomelnicul cu numele viilor si raposatilor de pomenit, care se da in acest caz, se numeste pomelnic anual.

279. Cand si cum pomeneste Biserica pe cei repausati?

In afara de pomenirile facute de rudele si urmasii raposatului, la soroacele aratate pana acum, Biserica face si ea insasi pomenirea raposatilor si se roaga pentru ei zilnic, mai in toate slujbele sale, ca de pilda la Litie si Miezonoptica, dar mai ales la Liturghie. Aici pomenirea se face de mai multe ori, dar indeosebi la Proscomidie, la iesirea cu cinstitele Daruri si dupa Sfintirea Darurilor, in cursul rugaciunii de mijlocire generala pentru vii si morti, cand preotul pomeneste in taina pe toti repausatii, cu cuvintele «Pomeneste, Doamne, pe toti cei adormiti intru nadejdea invierii si a vietii celei de veci si-i odihneste pe dansii, Dumnezeuul nostru, unde straluceste lumina fetei Tale»⁵⁸² (Liturghierul, ed. 1987, p. 154). Nimic altceva nu este mai de folos pentru cei adormiti decat a aduce pentru dansii Jertfa cea fara de sange sau a fi pomeniti in timpul savarsirii ei. Lucrul acesta le pricinuieste multa usurare si bucurie⁵⁸³ (Vezi de pilda Asezamintele Sfintilor Apostoli, cart. VI, cap. 30 (trad. rom. cit., p. 179); Sf. Chiril al Ierusalimului, Cateheza V mistagogica, cap. 9-10 (trad. D. Fecioru, p. 570-571); Sf. Simion al Tesalonicului, Despre sfarsitul nostru, cap. 373, p. 250, cap. 369-370, p. 248-249; Nicolae Cabasila, Talcuirea dumnezeiestii Liturghii, cap. 42-47, trad. rom. p. 94-103 s.u.). De aceea, pe langa parastasele cu Liturghie, pe care le facem anume pentru raposati, e bine sa aducem prescura si pomelnic cu numele lor, pentru a fi pomeniti de catre preot la fiecare Liturghie.

Dar in afara de pomenirea zilnica a raposatilor, Biserica are in cursul anului bisericesc si zile anume oranduite sau inchinate pomenirii generale a tuturor celor raposati, din toate vremurile si din toate locurile.

280. Care sunt aceste zile si care e temeiul asezarii lor?

Mai intai Biserica pomeneste pe raposati in toate sambetele de peste an. Sambata e ziua din cursul saptamanii inchinata amintirii tuturor Sfintilor si raposatilor, pentru ca cuvantul Sambata (adica Sabat) inseamna odihna; e ziua in care Dumnezeu S-a odihnit dupa zidirea lumii si in care, deci, cerem si noi odihna celor raposati, dupa ostenele si alergarea din aceasta viata⁵⁸⁴ (Sinaxarul la Sambata lasatului sec de carne, in „Triod”) si pentru ca Sambata e ziua in care Mantuitorul a stat in mormant cu trupul, iar sufletul s-a pogorat la iad, ca sa elibereze din el pe toti dreptii cei din veac adormiti. Lucrul acesta ni-l amintesc si cantarile (stihirile) de la slujba Vecerniei si Utreniei sambetelor din Octoih, in care marim pe sfinti si ne rugam pentru raposati. De aceea, parastasele se fac de regula sambata. Parastasele care se fac duminica, mai ales in orase, nu sunt potrivite cu bucuria invierii, pe care o praznuim in aceasta zi.

Dar mai cu osebire face Biserica pomenirea de obste a tuturor repausatilor in anumite sambete din cursul anului, numite sambetele mortilor, si anume:

- a) Sambata Rusaliilor (numita si Mosn de vara, adica ziua de pomenire a mosilor si stramosilor nostri), pentru ca pogorarea Sfantului Duh, care se va serba a doua zi, sa se faca si asupra celor adormiti, izbavindu-i din stricaciune si din pedeapsa. Se aduc la biserica si se impart la morminte mancaruri, fructe, haine si vase (oale si strachini).
- b) Sambata lasatului sec de carne (numita Mosii de iarna), deoarece Duminica urmatoare fiind inchinata pomenirii infricosatei Judecati, facem rugaciune pentru raposati, ca Dumnezeu sa Se indure de ei la Judecata de apoi⁵⁸⁵ (Ibidem).

Se mai obisnuieste, de asemenea, a se face parastase mai cu osebire in Sambata a doua, a treia si a patra din Postul cel Mare, pentru ca in celelalte zile din acest timp al Postului nu se savarseste Liturghie si deci nu se pot face nici parastase pentru cei raposati; de asemenea, in Sambata lui Lazar, dinaintea Floriilor, cand praznuim amintirea invierii lui Lazar de catre Domnul, rugandu-ne ca Domnul sa invieze si pe raposatii nostri, la vremea cuvenita. De altfel e ultima data cand se mai pot face parastase pana la Duminica Tomii.

281. In ce alt chip mai putem arata grija fata de raposati in afara de pomenirea lor in rugaciuni si slujbe?

Cinstirea celor raposati se arata nu numai prin rugaciunile sau slujbele si milosteniile ce le facem pentru ei, ci si prin purtarea de grija a mormintelor lor. Se cade sa ne aducem aminte de mormintele raposatilor nostri, veghind intai de toate ca de la capataiul lor sa nu lipseasca niciodata Sfanta Cruce. Sa le ingrijim si sa le impodobim, ingradindu-le, semanand

pe ele sau imprejurul lor iarba si flori. Sa le cercetam cat mai des, iar in zilele de sarbatoare, sa aprindem la morminte candele si lumanari sau vase cu tamaie, in cinstea raposatilor, asa cum ne indeamna Sf. Parinti si invatatori ai Bisericii, ca Sf. Atanasie cel Mare si Simion al Tesalonicului⁵⁸⁶ (Vezi Sf. Simion al Tesalonicului, Despre sfarsitul nostru, cap. 287, p. 186-187). Numai asa vom avea dreptul sa pretindem urmasilor nostri ca si ei sa faca la fel cu mormintele noastre, dupa ce ne vom fi mutat de pe pamant.

DESPRE ACATISTE SI PARACLISE

282. Ce sunt Acatistele?

Acatistele sunt rugaciuni prin care cerem mai ales mijlocirea Sfintilor pe langa Dumnezeu, spre a ne ajuta sau a ne izbavi la vreme de nevoie si de necaz. Ele nu fac parte din randuiala celor sapte Laude si nici din celelalte slujbe ale sarbatorilor de peste an, ci se citesc la orice vreme, in afara ceasurilor de slujba ale Bisericii, la cererea credinciosilor si pentru feluritele lor nevoi. Se numesc acatiste (in greceste ahatistos), pentru ca in timpul lor nu stam jos in strane, ci in picioare sau in genunchi in fata icoanei sfantului spre care ne indreptam rugaciunile noastre.

Acatistele sunt alcatuite din mai multe cantari de lauda si de rugaciune catre Mantuitorul, Sfanta Fecioara sau alti Sfinti. Aceste cantari poarta numele de condace si icoase. Fiecare icos se termina cu Bucura-te, mireasa, pururea fecioara (sau Bucura-te, sfinte... etc) si fiecare condac se termina cu Aliluia pe care il repeta strana. Cel mai vechi si mai insemnat si mai mult folosit dintre acatiste este Acatistul Maicii Domnului, sau al Bunei-Vestiri, compus din 25 de cantari de lauda catre Sfanta Fecioara. A fost alcatuit de Patriarhul Serghie al Constantinopolului (+386). Se citeste mai ales la Utrenia din Sambata a cincea a Postului Mare, adica la denia de Vineri seara. Randuiala lui o aflam in Ceaslov. Tot acolo mai aflam si alte acatiste, ca Acatistul Domnului nostru Iisus Hristos si Acatistul Sfantului Nicolae. In Ceaslovul cel Mare si Acatistier se gasesc si alte acatiste pentru sarbatori mari si pentru sfintii cei mai insemnati, ca de pilda: Acatistul Sfintei Cruci, Acatistul Adormirii Maicii Domnului, Acatistul Sfantului Ioan Botezatorul, Acatistul Sfintilor Apostoli, Acatistul Sfantului Gheorghe, Acatistul Sfantului Ioan cel Nou de la Suceava s.a. In timp mai apropiat s-au alcatuit, dupa modelul acatistelor vechi, acatiste pentru mai toti sfintii, care sunt patroni sau hramuri de biserici, sau ale caror sfinte moaste le avem in tara, ca de pilda: Acatistul Sfintilor Ioachim si Ana, Acatistul Cuvioasei Maicii noastre

Parascheva, Acatistul Sfintei Filoftea, Acatistul Sf. Pantelimon, Acatistul Sfantilor Trei Ierarhi, Acatistul Prea Cuviosului Parintelui nostru Dimitrie cel Mare din Basarabi, Acatistul Sf. Ierarh Calinic de la Cernica, al Sfantului Iosif de la Partos, al Sfantilor Marturisitori Visarion si Sofronie si al Mucenicului Oprea, al Sfantilor Ierarhi Iorest si Sava s.a. In bisericile de mir, slujba Acatistului se face de obicei in zilele de luni, miercuri si - mai ales - vineri seara, precum si in ajunul sarbatorilor sfintilor in a caror cinste e alcatuit Acatistul, fie inainte, fie dupa Vecernie. La manastiri se face dimineata, intre Utrenie si Ceasuri. La Acatist aducem: pomelnicul viilor, pentru care ne rugam, tamaie si untdelemn si le dam preotului. Acatistele se pot citi inasa si acasa, de catre fiecare credincios.

283. Ce sunt Paraclisele?

Sunt slujbe asemanatoare Acatistelor, prin care rugam pe Sfanta Fecioara sau pe alti Sfinti sa se faca solitori ai nostri pe langa Dumnezeu, spre a ne izbavi de neazuri si nevoi. (Cuvantul grecesc parahlisis, inseamna invocare, chemare, rugaciune, mijlocire). Paraclisele se citesc «la toata scarba sufletului si la vreme de nevoie» (Ceaslovul). Sunt alcatuite din rugaciunile incepatoare obisnuite, urmate de tropare si condace. Partea de capetenie o formeaza canonul complet de noua ode sau cantari. Dupa acesta se citeste Evanghelia si se fac ectenii staruitoare, ca la Litie.

In ceasloavele mai noi, avem doua Paraclise catre Prea Sfanta Nascatoare de Dumnezeu, iar in ceasloavele mai vechi se afla Cinstitul Paraclis al Sfantului Mormant⁵⁸⁷ (Ceaslovul, tiparit la Manastirea Neamtu, 1874).

In biserici si mai ales la manastiri slujba Paraclisului se impreuna cu cea a Litiei, seara, in ajunul sarbatorilor.

Paraclisele se pot citi si acasa, de fiecare credincios, ca si Acatistele.

DESPRE SARBATORI

284. Ce sunt sarbatorile si care este rostul lor?

Sarbatorile sunt zile anumite din cursul anului bisericesc, inchinate fie amintirii unor fapte din istoria sfanta, fie cinstirii lui Dumnezeu sau a unora dintre sfinti. Ele se deosebesc de celelalte zile prin aceea ca noi, crestinii, incetam ocupatiile obisnuite si mergem la biserică pentru a lua parte la slujba dumnezeiasca prin care praznuim sarbatorile. In calendarul bisericesc de perete, pe care fiecare crestin il are in casa sa, zilele de sarbatoare se cunosc

pentru ca sunt scrise cu rosu si sunt insemnate cu o cruce rosie inainte. Sarbatorile sunt oranduite pentru ca sa dam odihna trupului si totodata sa ne ingrijim in chip deosebit de cele ale sufletului (Deut. 16, 8; Fapte 20, 7).

285. Care e ziua de odihna si sarbatoarea saptamanala a crestinilor?

Este Duminica, sau Ziua Domnului (dies Dominica), inchinata indeosebi amintirii si slavirii invierii Domnului⁵⁸⁸ (Marturisirea Ortodoxa, partea III, rasp. la intreb. 60: „Noi crestinii in sa in locul sambetei tinem ziua Duminicii, pentru aceasta pricina: fiindca in ziua de Duminica, odata cu invierea lui Iisus Hristos, Domnul nostru, s-a facut innoirea a toata lumea si slobozirea neamului omenesc din robia diavolului”).

286. Pentru ce serbam Duminica?

Serbam Duminica, pentru ca:

- a) E ziua cea dintai a creatiunii;
- b) E ziua in care a inviat Domnul („prima a sambetelor”, adica „ziua intai a saptamanii”; Matei 28, 1-7 si Marcu 16, 2);
- c) E ziua in care S-a pogorat Sfantul Duh peste Sfintii Apostoli (Fapte 2, 1 s. u.).
- d) E ziua in care s-a oficiat inca de la inceput, in Biserica crestina, „frangerea painii”, adica Sfanta Liturghie.

Cu un cuvant, Duminica e ziua de bucurie in care praznuim zidirea omului de catre Dumnezeu-Tatal, rascumpararea lui prin Dumnezeu-Fiul si sfintirea lui prin Dumnezeu-Sfantul Duh⁵⁸⁹ (Leon cel Mare, Epist. Decret. 81, cap. 1).

287. Crestinii au serbat dintru inceput Duminica?

Da. Pentru motivele de mai sus, Sfintii Apostoli si primii crestini numeau aceasta zi Ziua Domnului si o serbau prin adunari de rugaciune si slujba, impreunate cu savarsirea Sfintei Euharistii, precum si cu felurite fapte de milostenie. Marturie despre aceasta ne stau cele ce gasim scrise chiar in Sf. Scriptura (vezi Fapte 20, 7; 1 Cor. 16, 2; Apoc. 1,10). Asijderea faceau si barbatii apostolici, adica ucenicii Sfintilor Apostoli. Unul dintre acestia, anume Sf. Ignatie Teoforul, episcop al Antiohiei (+107), scrie in scrisoarea trimisa de el crestinilor din Magnesia (cap. 9): «Asadar, cei care au trait in randuilele cele vechi si au venit la nadejdea cea noua, sa nu mai tina sambata, ci Duminica, in care si viata noastra a rasarit, prin El si prin moartea Lui»⁵⁹⁰ (Scrierile Parintilor Apostolici, trad. cit., p. 168.). Iar Sf. Iustin Martirul (+155) scria pe la mijlocul veacului al doilea dupa Hristos: «In ziua

soarelui (Duminica), noi ne adunam cu totii laolalta, deoarece aceasta este prima zi in care Dumnezeu, schimband intinericul si materia, a creat lumea, iar Iisus Hristos, Mantui-torul nostru, in aceeasi zi a inviat din morti»⁵⁹¹ (Apologia I, cap. 67, trad. cit., p. 71.). Asemenea marturii mai gasim si in Asezamintele Sf. Apostoli (cartea II, cap. 59), in canoane⁵⁹² (Vezi de ex. can. 29 Laodiceea), precum si la o multime de Sfinti Parinti si scriitori bisericesci din veacurile II-IV, ca de pilda: Tertulian⁵⁹³ (Apologeticum, cap. 16, trad. David Popescu, vol. cit., p. 63; De corona militis, cap. 4), Sf. Irineu⁵⁹⁴ (Epistola catre Victor, Episcopul Romei (la Eusebiu al Cezareei, Istoria bisericeasca, V, 24.), Origen⁵⁹⁵ (Talcuirea la cartea Iesire, cap. 15), Sf. Ambrozie⁵⁹⁶ (Sermo 61), Sf. Ioan Gura de Aur s.a. De aceea, odata cu recunoasterea crestinismului de catre imparatul Constantin cel Mare (313), Duminica a fost recunoscuta si consfintita de catre stat ca zi de odihna, chiar pentru necrestini, ramanand astfel pana astazi la toate popoarele crestine, ca zi saptamanala de repaos sau odihna.

288. De cate feluri sunt sarbatorile din cursul anului bisericesc?

Dupa insemnatatea lor, ele sunt de doua feluri, si anume:

- a) Sarbatori domnesti (praznice imparatesti), inchinate preamaririi lui Dumnezeu sau uneia din Persoanele Sfintei Treimi, indeosebi a Fiului lui Dumnezeu, Hristos Mantuitorul.
- b) Sarbatori ale Sfintilor mai alesi, intre care cele dintai sunt sarbatorile Maicii Domnului, cea dintai dintre Sfinti.

289. Care sunt sarbatorile domnesti (praznicile imparatesti) din cursul anului?

Sarbatorile domnesti din cursul anului sunt:

1. Pastele sau Sarbatoarea Invierii Domnului, cea mai veche si mai mare sarbatoare crestina, „sarbatoarea sarbatorilor” si „praznicul praznicelor”.
2. Inaltarea la cer a Domnului, care cade totdeauna Joia - la patruzeci de zile dupa inviere.
3. Rusaliile - numita in popor si Duminica Mare - sau Duminica Pogorarii Duhului Sfant, la 50 de zile dupa inviere, sau la zece zile dupa inaltare.
4. Schimbarea la fata a Domnului, 6 august.
5. Craciunul sau Nasterea Domnului, la 25 decembrie.
6. Taierea imprejur a Domnului, la 8 zile dupa Nastere, la 1 ianuarie (Luca 2, 21).
7. Boboteaza sau Botezul Domnului (Epifania sau Teofania =Aratarea Domnului), la 6 ianuarie.

8. intampinarea Domnului (Stretenia), la 40 de zile dupa Nastere, adica la 2 februarie (Luca 2, 22 s.u.).

9. Floriile, Duminica Stalparilor sau a Floriilor, cu o saptamana inainte de Pasti, ziua intrarii triumfale a Domnului in Ierusalim, inainte de Patimi (Matei 21, 1-10 si Ioan 12, 12-18).

In aceasta zi se aduc la biserica, se binecuvanteaza si se impart stalpari sau ramuri verzi de salcie, in amintirea ramurilor de finic cu care multimile au intampinat pe Domnul la intrarea Lui in Ierusalim; ele sunt totodata simbolul (semnul) biruintei impotriva mortii castigata de Domnul.

10. Tot intre praznicile imparatesti se numara, de obicei, si Inaltarea Sfintei Cruci, la 14 septembrie.

Primele trei sarbatori si a noua sunt sarbatori miscatoare, sau schimbatoare, adica data lor depinde de data Pastelui, care se schimba in fiecare an; celelalte sunt sarbatori cu data fixa, adica ele cad in fiecare an in aceeasi zi a lunii, dar nu in aceeasi zi din saptamana.

290. Care sunt praznicile Maicii Domnului, adica sarbatorile mai insemnate inchinate Sfintei Fecioare?

Acestea sunt patru, si anume:

1. Nasterea Maicii Domnului, sau Sfanta-Maria mica, la 8 septembrie.
2. Intrarea in Biserica a Maicii Domnului, Vovidenia sau Ovedenia, la 21 noiembrie.
3. Buna-Vestire sau Blagovestenia, la 25 martie.

4. Adormirea Maicii Domnului, sau Sfanta-Maria mare, la 15 august. Aceste sarbatori sunt zugravite de obicei pe tampla sau catapeteasma bisericii, in randul sarbatorilor domnesti, fiind deci socotite ca praznice imparatesti, deoarece Sfanta Fecioara e imparateasa Cerului, fiind cea mai aleasa dintre sfinti.

291. Care sunt sarbatorile sfintilor mai alesi din cursul anului?

Sunt urmatoarele:

1. St. Marele Mucenic Dimitrie, izvoratorul de mir, la 26 octombrie.
2. Soborul Sfintilor Arhangheli Mihail si Gavriil, la 8 noiembrie.
3. Sf. Marele Ierarh Nicolae, arhiepiscopul Mirelor Lichiei, la 6 decembrie.
4. Sf. Arhidiacon si intaiul mucenic, Stefan, la 27 decembrie.
5. Sf. Vasile cel Mare, arhiepiscopul Cezareei-Capadociei, la 1 ianuarie.
6. Sf. Ioan Botezatorul, Proorocul si inainte Mergatorul Domnului, la 7 ianuarie.

7. Sf. Marele Mucenic Gheorghe, purtatorul de biruinta, la 23 aprilie.

8. Sf. Imparati Constantin si maica sa, Elena, la 21 mai.

9. Sf. Apostoli Petru si Pavel (Sanpetru), la 29 iunie.

10. Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul, la 20 iulie.

In unele calendare de perete mai noi, atat Nasterea Sfantului Ioan Botezatorul, cat si Taierea capului Sf. Ioan sunt insemnate cu cruce neagra, deci ca sarbatori bisericesti fara tinere. La Sfinti, se serbeaza, de obicei, ziua mortii lor, care e socotita ziua nasterii lor spre cele vesnice.

292. Cum trebuie sa tinem sarbatorile?

In primul rand dand ragaz trupului si mintii sa se odihneasca si sa se reculeaga din valmasagul treburilor si grijilor lumesti. Al doilea, prin mergerea la biserica, pentru a lua parte la sfanta slujba. Al treilea, prin folosirea timpului ce ne mai ramane, cu grija pentru cele ale sufletului, cu fapte de milostenie (ajutorarea saracilor, cercetarea bolnavilor s.a.), sau cu indeletniciri pioase si ziditoare de suflet, ca de pilda, participarea la adunari de invatatura crestina si de sporire in virtute, citire din Sfanta Scriptura sau din carti cu cuprins folositor⁵⁹⁷ (Marturisirea de credinta..., partea III, Raspuns la intreb. VII, trad. cit., p. 144.).

DESPRE POSTURI

293. Ce este postul?

„Postul este infranarea de toate mancarurile, sau, la caz de boala, numai de unele, de asemenea si de bauturi si de toate cele lumesti si de toate poftele cele rele, pentru ca sa poata crestinul sa isi faca rugaciunea lui mai cu inlesnire si sa ii fie milostiv Dumnezeu. inca si pentru a ucide poftele trupului si a primi harul lui Dumnezeu...”. Postul este o fapta de virtute, un exercitiu de infranare a poftelor trupului si de intarire a vointei, o forma de pocainta, deci mijloc de mantuire. Dar este in acelasi timp si un act de cult, adica o fapta de cinstire a lui Dumnezeu, pentru ca el este o jertfa, adica o renuntare de buna voie la ceva care ne este ingaduit, izvorata din iubirea si respectul pe care il avem fata de Dumnezeu.

Postul este si un mijloc de desavarsire, de omorare a voii trupului, un semn vazut al ravnei si sarguintei noastre, spre asemanarea cu Dumnezeu si cu ingerii, care n-au nevoie de hrana. «Postul este lucrul lui Dumnezeu, caci Lui nu-I trebuie hrana - zice Sf. Simion al

Tesalonicului. Este viata si petrecere ingereasca, pentru ca ingerii sunt fara hrana. Este omorarea trupului, ca acesta hranindu-se, ne-a facut morti; si izgonirea patimilor este postul, caci lacomia intarata patimile trupului»⁵⁹⁸ (Sf. Simion al Tesalonicului, Raspuns la intrebarea 54, p. 327).

294. Care e rostul si folosul postului?

Postul foloseste si sufletului si trupului, pentru ca intareste trupul, usureaza si curateste sufletul. Pastreaza sanatatea trupului si da aripi sufletului. De aceea, Legea Veche il recomanda si il impune de atatea ori (Ies. 34, 28; Deut. 9, 9; 18; Jud. 20, 26; I Regi 7, 6; Isaia 58; loil 2,15). „Nu fi nesatios intru toata desfatara si nu te apleca la mancaruri multe. Ca in mancarurile cele multe va fi durere si nesatiul va veni pana la ingretosare. Pentru nesatiu, multi au pierit; iar cel infranat isi va inmulti viata”, zice inteleptul Isus, fiul lui Sirah (37, 32-34). Mantuitorul insusi a postit patruzeci de zile si patruzeci de nopti in pustie, inainte de a incepe propovaduirea Evangheliei (Matei 4, 2 si Luca 4, 2). El ne invata cum sa postim (Matei 6, 16-18) si ne spune ca diavolul nu poate fi izgonit decat cu post si rugaciune (Matei 17,21; Marcu 9, 29). Posteau de asemenea Sfintii Apostoli si ucenicii lor (Fapte 13, 2, 3; II Cor. 6, 5); ei au si randuit postul pentru toti crestinii⁵⁹⁹ (Asezamintele Sf. Apostoli, cart. V, cap. 13). Sfintii Parinti lauda si recomanda postul cu staruinta. Iata ce spune, de pilda, Sf. Ioan Gura de Aur: «Postul potoleste zburdaciunea trupului, infraneaza poftele cele nesaturate, curateste si inaripeaza sufletul, il inalta si il usureaza»⁶⁰⁰ (Omilia a X-a la cartea Facerii, cap. I, vezi si Fer, Augustin, Sennones de tempore, Sermo 207).

295. De cate feluri este postul dupa asprimea lui?

Dupa asprimea lui, postul poate fi de mai multe feluri:

a) Ajunare desavarsita, adica atunci cand nu mancam si nu bem nimic cel putin o zi intreaga.

b) Postul aspru sau uscat (Siroragia) sau ajunarea propriu-zisa, atunci cand mancam numai spre seara mancaruri uscate (paine si apa, fructe uscate, seminte etc).

c) Postul obisnuit sau comun, rand mancam la orele obisnuite, dar numai „mancaruri de post”, adica ne infranam de la „mancarurile de dulce” (carne si peste, branza, lapte, oua, vin, grasime).

d) Postul usor (dezlegarea), cand se dezleaga la vin, peste, icre si untdelemn, cum se prevede in Tipic, la anumite sarbatori care cad in cursul posturilor de peste an.

296. De cate feluri este postul, dupa lungimea lui?

De doua feluri:

- a) Post de o zi si
- b) Post de mai multe zile.

297. Care sunt posturile de o zi si pentru ce au fost asezate?

Sunt posturile pe care le tinem:

a) Miercurea si vinerea din fiecare saptamana, in amintirea Patimilor Domnului: miercurea au facut sfat carturarii si arhieriei iudeilor sa prinda pe Hristos, iar vinerea L-au rastignit pe cruce⁶⁰¹ (Canonul 15 al Sf. Petru al Alexandriei). Tot in aceasta zi, dupa Traditie, mancase Adam din pom, lucru pentru care a fost izgonit din rai⁶⁰² (Sf. Simion al Tesalonicului, Raspuns la intrebarea 53, p. 326).

b) Ziua inaltarii Sfintei Cruci (14 septembrie), in amintirea Patimilor Domnului pe cruce (dezlegare la untdelemn si vin).

c) Ziua taierii capului Sf. Ioan Botezatorul (29 august), zi de post si plangere pentru cel care a fost cel mai zelos propovaduit si implinitor al postului si al pocaintei (dezlegare la untdelemn si vin).

d) Ajunul Bobotezei (5 ianuarie): post asezat si ramas din vremea rand catehumenii se pregateau prin post si rugaciune pentru primirea Botezului a doua zi. Se ajuneaza in orice zi ar cadea⁶⁰³ (Canonul 1 al Sf. Teofil al Alexandriei), iar a doua zi se ia aghiasma pe nemancate.

Cei ce vor sa prisoseasca in evlavie sau sa faca anumite fagaduinte sau legaminte fata de Dumnezeu, pentru felurite pricini, pot sa posteasca si in alte zile de peste saptamana decat cele oranduite de Biserica. Cea mai potrivita este ziua de luni. In nici un caz sa nu se posteasca sambata sau duminica. Postul acesta de buna voie nu are insa valoare decat atunci cand pazim si zilele de post oranduite de Biserica.

298. Cand nu se posteste miercurea si vinerea?

Fie pentru insemnatatea sarbatorilor mari, adica pentru a nu se sterge prin post bucuria praznicului Nasterii Domnului, al Invierii, al Rusaliilor, fie pentru prisosinta postului dinaintea acestor sarbatori mari sau pentru a nu ne asemana cu unii eretici, Biserica ingaduie sa mancam de dulce miercurea si vinerea in anumite rastimpuri din cursul anului. Aceste zile sunt numite de dezlegare (a postului) si sunt insemnate in calendare cu cuvantul harti. Iata cand nu se posteste miercurea si vinerea:

- a) In Saptamana luminata (saptamana Pastilor).
- b) De la Nasterea Domnului pana in ajunul Bobotezei.
- c) In saptamana de dupa Rusalii (inainte de inceputul postului de San-Petru).
- d) In saptamana intai a Triodului (intre Duminica Vamesului si a Fariseului si Duminica Fiului Risipitor).
- e) In saptamana Branzei (inaintea lasatului sec pentru Postul Pastelui); se dezleaga numai la lapte, oua si branza.
- f) Nu se posteste, de asemenea, in ziua Nasterii Domnului si cea a Bobotezei, cand aceste sarbatori cad miercuri sau vineri⁶⁰⁴ (Despre dezlegari, in „Tipicul cel Mare”, cap. 35, p. 43-44. Comp. si Pravila de la Govora (1640), cap. 45 si 149).

299. Care sunt posturile de mai multe zile din cursul anului?

- a) Postul Pastelui,
- b) Postul Craciunului,
- c) Postul Sfanta-Mariei si
- d) Postul San-Petrului.

300. Ce este postul Pastelui?

Postul Pastelui, Postul Mare sau Paresimile (de la cuvantul latinesc *quadragesima* = patruzeci) este postul dinaintea Pastelui. E asezat in cinstea Patimilor Domnului si ne aminteste de postul de patruzeci de zile al Mantuitorului in pustie, inainte de a iesi in lume pentru propovaduirea Evangheliei (Matei 4, 2 si Luca 4, 2)⁶⁰⁵ (Asezamintele Sf. Apostoli V, 13 si Sf. Simion al Tesalonicului, Raspuns la intrebarea 52, p. 326). E totodata vreme de pregatire, prin post, rugaciune si pocainta, pentru apropierea cu vrednicie de Sfantul Trup si Sange, intrucat, de obicei, la Pasti se impartasesc toti credinciosii. Tine sapte saptamani, incepand cu Duminica lasatului sec de branza (Duminica izgonirii lui Adam din rai) si se incheie in noaptea Pastelui, la inviere. E cel mai vechi, mai lung si mai de seama dintre posturile bisericesti⁶⁰⁶ (Pentru vechimea lui, vezi Can. 69 Apostolic; Can. 50 Laodiceea, Asezamintele Sf. Apostoli V, 13; Can. 5 al Sinodului 1 ecumenic. Nu se mananca nici peste, nici untdelemn si nu se bea vin. Se dezleaga la vin si untdelemn numai sambata si duminica (pentru ca in aceste zile se face Liturghie deplina), iar la peste, numai in ziua de Buna-Vestire si de Florii (pentru ca sunt praznice mari)⁶⁰⁷ (Tipicul cel Mare (al Sf. Sava), cap. 34, p. 42. Comp. si Scrisoarea sinodala a Patriarhului ecumenic Paisie 1 catre Patriarhul Nikon al Moscovei (1655), raspuns la intrebarea 20 (la C. Delikanis, op. cit., t. III, p. 65)).

Sunt scutiti de ajunare numai copiii, lauzele, batranii si bolnavii sau cei neputinciosi, precum si cei aflati in situatii speciale⁶⁰⁸. Cu deosebita evlavie trebuie sa postim prima si ultima saptamana din Postul Paresimilor.

301. Ce este postul Craciunului?

Postul Craciunului este postul dinaintea Nasterii Domnului. Tine 40 de zile (15 noiembrie - 25 decembrie). Lasam sec in seara de 14 noiembrie (ziua Sf. Filip); iar daca aceasta zi cade miercuri sau vineri, incepem postul cu o zi mai inainte. E asezat pentru a ne pregati spre cuviincioasa intampinare a Nasterii Domnului si inchipuie noaptea in care traia omenirea dinainte de Mantuitorul, cand Patriarhii si Dreptii Legii vechi asteptau venirea Lui, cu post si rugaciune. Ne aduce aminte indeosebi de postul de 40 de zile al lui Moise in pustie, inainte de primirea Legii (Ies. 34, 28)⁶⁰⁹ (Sf. Simion al Tesalonicului, Raspuns la intrebarea 54, p. 327). Se dezleaga la peste in ziua de 21 noiembrie (Intrarea in Biserica a Maicii Domnului), fiind praznic mare. In ziua cea din urma a acestui post (Ajunul Craciunului) se ajuneaza, adica nu se mananca nimic pana la ivirea luceafarului de seara, care inchipuie steaua Magilor; apoi mancam uscat: seminte, poame, turte sau covrigi. Tot in aceasta seara, pe alocuri, slujitorii Bisericii umbla cu Icoana Nasterii, cantand troparul Craciunului si aducand astfel, in casele crestinilor, vestea cea buna a marii sarbatori din ziua urmatoare. In ziua Craciunului, in orice zi ar cadea, mancam de dulce.

302. Ce este Postul Sfanta-Mariei?

Postul Sfanta-Mariei Mari (sau postul lui August) este postul dinaintea Adormirii Maicii Domnului. E asezat in cinstea Maicii Domnului, amintindu-ne de postul cu care aceasta, dupa traditie, s-a pregatit spre trecerea ei la cele vesnice⁶¹⁰ (Ibidem, p. 327). Tine doua saptamani: de la 1-15 august. Lasam sec la 31 iulie seara; iar daca aceasta zi ar cadea miercuri sau vineri, lasam sec cu o zi inainte. Se dezleaga la peste in ziua Schimbării la Fata (6 august), fiind praznic mare. Daca ziua Sfanta-Mariei (15 august) cade miercuri sau vineri, nu mancam de dulce, ci se dezleaga numai la peste.

In timpul acestui post se citeste mai cu deosebire Al doilea Paraclis al Maicii Domnului, pe care il gasim in Ceeslov.

303. Pentru ce s-a asezat si cat tine postul San-Petrului?

Postul San-Petrului, adica al Sfantilor Apostoli Petru si Pavel, e asezat in cinstea acestor doi Sfinți Apostoli, a caror moarte muceniceasca se serbeaza la 29 iunie si care s-au

ostenit cel mai mult pentru vestirea Evangheliei si pentru raspandirea credintei crestine⁶¹¹ (Sf. Simion al Tesalonicului, Raspuns la intrebarea 54, p. 327). Totodata ne aduce aminte de postul cu care Sf. Apostol Pavel, impreuna cu Varnava, s-au pregatit inainte de trimiterea lor la propovaduire, din porunca Duhului Sfant (Fapte 13, 2-3; Isaia 58, 3-7)⁶¹² (Marturisirea ortodoxa..., partea I, raspuns la intreb. 88, trad. cit., p. 85). Acest post are o lungime schimbatoare, intrucat inceputul lui atarna de data Rusaliilor. Se lasa sec in Duminica intai dupa Rusalii (a tuturor Sfintilor) si se posteste pana in ziua de San-Petru (29 iunie). Daca aceasta zi cade miercuri sau vineri nu mancam de dulce. E un post mai usor; se dezleaga martea si joia la vin si untdelemn, iar sambata si duminica si la peste⁶¹³ (Tipicul cel Mare, cap. 35, p. 14 si Pravila de la Govora (1640), cap. 67).

304. Cum trebuie sa postim?

Respectarea posturilor este o datorie a bunului credincios, care este cuprinsa in porunca a doua a Bisericii⁶¹⁴ (Marturisirea ortodoxa, partea I. Raspuns la intrebarea 88, trad. cit., 169-188). Sfintele Soboare si randuielile date de Sfintii Parinti pedepsesc cu asprime pe cei ce nu pazesc posturile (Can. 69 al Sf. Apostoli). Dar trebuie sa postim nu numai cu trupul, ci si cu sufletul. Adica nu numai mancand de post, ci si infranandu-ne totodata de la patimi, pacate si ispite. Odata cu infranarea de la mancarurile de dulce, sa ne silim a ne curati nu numai trupul, ci si sufletul, petrecand in rugaciune si pocainta. Postul intreg, adevarat si desavarsit este deci nu numai cel trupesc, ci si sufletesc: postul de bucate, impreuna cu cel de fapte, postul de mancare si totodata de purtari. Asa ne indeamna Biserica, prin cantarile ei din slujbele Postului celui Mare: «Sa postim, post primit, bineplacut Domnului; postul cel adevarat este instrainarea de rautati, infranarea limbii, lepadarea maniei, departarea de pofta, de clevetire, de minciuna si de juramantul mincinos. Lipsirea acestora este postul cel adevarat si bine primit»⁶¹⁵ (Triod, 1986, p. 112). Iar Sf. Ioan Gura de Aur zice: „Postiti? Aratati-mi-o prin fapte. Cum? De vedeti un sarac, aveti mila de el; un dusman, impacati-va cu el; un prieten inconjurat de un nume bun, nu-l invidiati; o femeie frumoasa, intoarceti capul. Nu numai gura si stomacul vostru sa posteasca, ci si ochiul, si urechile, si picioarele, si mainile voastre, si toate madularele trupului vostru. Mainile voastre sa posteasca ramanand curate si de hrapire si de lacomie. Picioarele, nealergand la privelisti urate si in calea pacatosilor. Ochii, neprivind cu ispitire frumusetile straine... Gura trebuie sa posteasca de sudalme si de alte vorbiri rusinoase”⁶¹⁶ (Sf. Ioan Gura de Aur, Adpopulum antiocheum, Cuv. 3, Migne, P. G., XLIX, col. 53).

DESPRE DRAGOSTE

DESPRE DRAGOSTEA CRESTINA

1. Dupa credinta si nadejde, care este cea de a treia virtute teologica?

Dupa ce am aflat ce este credinta si nadejdea, trebuie sa stim ca pentru dobandirea mantuirii si fericirii vesnice, credinciosul, pe langa credinta si nadejde, are neaparata trebuinta si de dragoste, care este a treia si cea mai mare virtute teologica. Prin credinta, credinciosul primeste si-si insuseste adevarurile mantuitoare descoperite de Dumnezeu si propovaduite de sfanta noastra Biserica Ortodoxa; prin nadejde asteapta cu deplina incredere ca Dumnezeu sa aduca la indeplinire tot ce i-a fagaduit pentru mantuirea sa; prin dragoste insa el intra in cea mai stransa comuniune de viata cu Dumnezeu. Il imbratiseaza cu toate puterile sufletului sau si-I implineste voia Sa cea atotsfanta, precum citim in Sfanta Scriptura: „Dumnezeu este iubire si cel ce ramane in iubire ramane in Dumnezeu si Dumnezeu ramane in el” (I Ioan 4, 16).

2. Ce este dragostea?

In inteles larg, dragostea este nazuinta omului spre tot ce este bun si frumos sau vrednic de dorit.

Aceasta nazuinta este sadita de insusi Dumnezeu in firea omului, la creare, si de aceea se numeste dragoste fireasca.

In temeiul acestei nazuinte, omul tinde din fire spre Dumnezeu, Creatorul si Sustinatorul sau, socotindu-L bunul sau cel mai mare.

Dar cum, prin pacatul stramosesc, firea omului a fost slabita in puterile ei, numai cu dragostea fireasca omul nu poate lucra nimic pentru mantuirea sa, caci spune Mantuitorul: „fara Mine nu puteti face nimic” (Ioan 15, 5).

De aceea, pentru mantuirea sa, crestinul are neaparata trebuinta de dragoste care sa lucreze cu putere de sus, adica de dragostea supra-fireasca, de dragostea crestina sau de dragostea ca virtute teologica.

3. Ce este dragostea crestina?

Dragostea crestina este puterea dumnezeiasca revarsata prin Sfanta Taina a Botezului in sufletul crestinului, prin care acesta are nazuinta adanca si curata catre Dumnezeu, bunul

sau cel mai inalt, doreste din toate puterile sufletului unirea cu El si are vointa hotarata de a implini voia Lui atotsfanta, jertfind, in caz de nevoie, orice bun pamantesc. Dragostea crestina este de la Dumnezeu (I Ioan 4, 7) si este data omului in dar, precum spune Sfantul Apostol Pavel: „Iubirea lui Dumnezeu s-a varsat in inimile noastre, prin Duhul Sfant, Cel daruit noua,” (Rom. 5, 5).

Dragostea este cea mai mare virtute, am putea spune chiar: izvorul si sufletul tuturor virtutilor crestine, fiindca toate celelalte virtuti traiesc cu adevarat si rodesc binefacator in viata crestinului numai cand sunt luminate si incalzite de dogoarea arzatoare a dragostei. Adevarul acesta il arata atat de minunat Sfantul Apostol Pavel in acel pe drept numit „imn al dragostei crestine”, pe care-l gasim in capitolul al 13-lea din Epistola I-a catre Corinteni: „De as grai in limbile oamenilor si ale ingerilor, iar dragoste nu am, facutu-m-am arama sunatoare si chimval rasunator. Si de as avea darul proorociei si toate tainele le-as cunoaste, si orice stiinta, si de as avea atata credinta incat sa mut si muntii, iar dragoste nu am, nimic nu sunt. Si de as imparti toata avutia mea si de as da trupul meu ca sa fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi foloseste... Si acum raman acestea trei: credinta, nadejdea, dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea” (I Cor. 13, 1-3, 13).

Deci dragostea este mai presus de toata stiinta si cunostinta, este mai mare chiar decat celelalte doua virtuti teologice: credinta si nadejdea.

Fara puterea dragostei, credinta slabeste, caci credinta „este lucratoare prin dragoste” (Gal. 5, 6), iar nadejdea se ofileste si scade mereu.

4. Prin ce este dragostea mai mare decat celelalte virtuti?

Dragostea este mai mare decat celelalte virtuti: 1) prin izvorul ei, care este Dumnezeu. Caci Dumnezeu fiind El insusi „iubire” (I Ioan 4, 8), din nemarginita dragoste a creat lumea cu toate fapturile din ea si astfel iubirea s-a aratat mai intai in lume si salasluiește in sufletul omului de la inceput; 2) prin roadele si puterea ei, caci „iubirea este implinirea legii” (Rom. 13,10); si 3) prin durata ei. Credinta si nadejdea lucreaza numai in viata pamanteasca. In viata de dupa moarte ele vor fi implinite, caci crestinul nu va mai avea nevoie sa creada in Dumnezeu, pentru ca il va vedea, nici sa nadajduiasca in El, pentru ca il va avea. Dragostea insa ramane si atunci; ea „nu pierе niciodata” (I Cor. 13, 8), este vesnica, fiindca insusi Dumnezeu cel vesnic este iubire.

5. Catre cine trebuie sa se indrepte dragostea crestinului?

Dragostea crestinului trebuie sa se indrepte intai catre Dumnezeu, catre poruncile si legile Sale; apoi catre aproapele si, in fine, catre sine insusi, caci aceasta este porunca Mantuitorului: „Sa iubesti pe Domnul Dumnezeu tau cu toata inima ta, cu tot sufletul tau si cu tot cugetul tau. Aceasta este marea si intaia porunca. Iar a doua, la fel ca aceasta: Sa iubesti pe aproapele tau ca pe tine insuti” (Matei 22, 37-39).

6. Pentru ce crestinul trebuie sa iubeasca pe Dumnezeu?

Crestinul trebuie sa iubeasca pe Dumnezeu, fiindca Dumnezeu l-a iubit mai intai pe el (I Ioan 4,19) si fiindca Dumnezeu este Creatorul, Sustinatorul, Rascumparatorul si Binefacatorul sau cel mai mare. Pentru toate binefacerile pe care le da, Dumnezeu nu cere in schimb decat dragoste⁶¹⁷ (Nicolae Cabasila, Despre viata in Hristos, trad. de T. Bodogae, Sibiu, 1946, p. 64).

7. Ce inseamna a iubi pe Dumnezeu cu toata inima, cu tot sufletul si cu tot cugetul?

Aceasta inseamna ca crestinul trebuie sa-I inchine lui Dumnezeu toate gandurile, toate simtirile, doririle si voirile sale, «sa se mute cu toate puterile sufletului in Dumnezeu»⁶¹⁸ (Idem, p. 199) si in intreaga sa viata sa se osteneasca a-I implini voia, cu statornicie si bucurie. Caci ce este mai frumos si mai dulce decat a iubi pe Dumnezeu, Care este vesnica frumusetate, vesnica bunatate, vesnica dragostei Psalmistul spune: „Gustati si vedeti ca bun este Domnul” (Ps. 33, 8).

8. Pentru ce crestinul trebuie sa iubeasca pe aproapele sau?

Crestinul trebuie sa iubeasca, apoi, pe aproapele sau, care este orice om, ca pe sine insusi, fiindca toti oamenii sunt facuti dupa chipul si asemanarea lui Dumnezeu si sunt frati intre ei, deopotri iubiti de Dumnezeu, Care pentru mantuirea lor Si-a jertfit pe Unicul Sau Fiu, pe Domnul nostru Iisus Hristos.

9. Cum trebuie sa fie adevarata dragoste crestina?

Adevarata dragoste crestina trebuie sa fie: 1) Fzascd, nu din teama de pedeapsa, nici pentru un folos oarecare; ci precum fiul isi iubeste parintele sau, asa sa iubeasca si crestinul pe Dumnezeu, Care este Parintele Ceresc al tuturor (I Ioan 3, 1); 2) Deplina, adica sa cuprinda, cum s-a spus, toate puterile sufletului, incat tot ceea ce facem sa fie spre slava lui Dumnezeu. „De aceea, ori de mancati, ori de beti, ori altceva de faceti, toate spre slava lui

Dumnezeu sa le faceti” (I Cor. 10, 31); 3) Puternica si statornica, mergand chiar pana la moarte. Caci daca Dumnezeu, din dragoste fata de oameni, Si-a jertfit pe Unicul Sau Fiu pentru mantuirea lor, apoi si dragostea acestora fata de Dumnezeu trebuie sa fie fara de margini si sa nu se schimbe niciodata. Sfantul Apostol Pavel spune: „Cine ne va desparti pe noi de dragostea lui Hristos? Necazul, sau stramtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de imbracaminte, sau primejdia, sau sabia? Precum este scris: „Pentru Tine suntem omorati toata ziua; socotiti am fost ca niste oi de junghiere”. Dar in toate acestea suntem mai mult decat biruitori, prin Acela Care ne-a iubit. Caci sunt incredintat ca nici moartea, nici viata, nici ingerii, nici stapanirile, nici cele de acum, nici cele ce vor fi, nici puterile, nici inaltimea, nici adancul si nici o alta faptura nu va putea sa ne desparta de dragostea lui Dumnezeu, cea intru Hristos Iisus, Domnul nostru” (Rom. 8, 35-39); 4) Vie si lucratoare, adica sa patrunda cu adevarat cugetul si voia crestinului si sa se arate prin fapte de binefacere fata de cei din jurul sau. Citim in Sfanta Scriptura: „Sa nu iubim cu vorba, numai din gura, ci cu fapta si cu adevarul” (I Ioan 3, 18); si „De Ma iubiti, paziti poruncile Mele” (Ioan 14, 15) - spune Mantuitorul. Inzestrata cu astfel de insusiri, de buna seama, dragostea produce roadele cele mai de pret pentru sufletul si viata credinciosului.

10. Care sunt roadele dragostei?

Roadele cele mai de seama ale dragostei sunt:

1) Ascultarea de poruncile lui Dumnezeu: „Cel ce are poruncile Mele si le pazeste, acela este care Ma iubeste” (Ioan 14, 21) - spune Mantuitorul.

2) Ferirea de pacat: „Nu este nici un pacat, spune Sfantul Ioan Gura de Aur, in talmacirea Epistolei 1 catre Tesaloniceni, pe care, intocmai ca focul, sa nu-l arda puterea cea mare a dragostei. Mai usor poate rezista o uscatura nebagata in seama, decat pacatul, la puterea dragostei”⁶¹⁹ (Sfantul Ioan Gura de Aur, La Epistola 1 catre Tesaloniceni, c. III, Migne, P. G., LXU, col. 420).

3) Cine iubeste pe Dumnezeu este ascultat in rugaciunile sale si se bucura de bunatatea Lui: „Cele ce ochiul n-a vazut si urechea n-a auzit si la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gatit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El” (I Cor. 2, 9).

4) Linistea sufleteasca, rabdarea in vreme de incercare, iertarea, blandetea, pacea si bunavoirea intre oameni, caci: „Dragostea indelung rabda; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuieste, nu se lauda, nu se trufeste. Dragostea nu se poarta cu necuviinta, nu cauta ale sale, nu se aprinde de manie, nu gandeste raul. Nu se bucura de nedreptate, ci se

bucura de adevar. Toate le sufera, toate le crede, toate le nadajduieste, toate le rabda” (I Cor. 13, 4-7).

5) Odrasleste mantuirea sufletului: „Iata, un invatator de lege s-a ridicat, ispitindu-L si zicand: invatatorul, ce sa fac ca sa mostenesc viata de veci? Iar Iisus a zis catre el: Ce este scris in Lege? Cum citesti? Iar el, raspunzand a zis: Sa iubesti pe Domnul Dumnezeuul tau din toata inima ta si din tot sufletul tau si din toata puterea ta si din tot cugetul tau, iar pe aproapele tau ca pe tine insuti. Iar El i-a zis: Drept ai raspuns; fa aceasta si vei trai” (Luca 10, 25-28).

Pentru astfel de roade, dragostea crestina este cu adevarat „legatura desavarsirii” (Col. 3, 14) si „implinirea legii” (Rom. 13, 10).

Vazand deci insemnatatea covarsitoare a dragostei, crestinul trebuie sa-si dea silinta sa o pastreze, sa o intareasca in sufletul sau si sa o sporeasca in viata sa. De buna seama, aceasta se face intai prin lucrarea harului dumnezeiesc, dupa cuvantul Mantuitorului: „Fara Mine, nu puteti face nimic” (Ioan 15, 5). Dar crestinul are si el datoria sa lucreze si sa se foloseasca de toate mijloacele care pot inmulti dragostea.

11. Care sunt mijloacele cele mai de seama prin care crestinul isi poate intari si inmulti dragostea?

Acestea sunt:

1) Cugetarea asupra dragostei nemarginite a lui Dumnezeu fata de lume, pentru mantuirea careia Si-a jertfit pe Unicul Sau Fiu;

2) Cunoasterea cat mai temeinica a invataturii crestine;

3) Rugaciunea staruitoare si fierbinte catre Dumnezeu;

4) Impartasirea cu Sfintele Taine;

5) Ravna de a implini voia lui Dumnezeu si a se feri de pacat;

6) Cunoasterea si urmarea vietii Mantuitorului, Care prin viata Sa pamanteasca a dat cea mai mareata pilda de dragoste;

7) Lupta impotriva iubirii semete de sine si impotriva alipirii patimase de bunurile pamantesti;

8) Facerea de bine fata de aproapele.

12. Care sunt pacatele impotriva dragostei crestine?

In inteles mai larg, fiecare pacat este indreptat impotriva dragostei, fiindca aceasta virtute este temelia vietii crestine si porunca cea mai de seama pentru crestin.

Dar intrucat dragostea este si o virtute deosebita, sunt si pacate indreptate direct impotriva ei. Acestea sunt: 1) Ura fata de Dumnezeu, adica impotrivirea cu dusmanie fata de invatatura Sa si fata de randuierile bisericesti, socotindu-L pe El razbunatorul nedrept al faradelegilor si urzitorul nenorocirilor (Ioan 15, 18); 2) impietirea inimii fata de primirea mijloacelor puse la indemana crestinului pentru mantuirea sa; 3) Pizma fata de aproapele care staruie in ascultarea de poruncile lui Dumnezeu; 4) Fatarnicia, prin care cineva se arata ca iubeste pe Dumnezeu, dar numai cu vorba, nu si cu inima si fapta; 5) Iubirea de sine peste masura (egoismul), din care se nasc multe alte pacate; 6) Alipirea patimasa de bunurile pamantesti: „Ca radacina tuturor relelor este iubirea de argint” (I Tim. 6, 10).

LEGEA MORALA

13. Ce trebuie sa cunoasca credinciosul pentru a putea savarsi fapte bune, dupa voia lui Dumnezeu?

Vorbind despre dragostea crestina, am spus ca ea trebuie sa se arate indeosebi prin fapte bune. Savarsirea faptelor bune inseamna insa implinirea voii lui Dumnezeu. Astfel, pentru a savarsi fapte bune, omul trebuie sa cunoasca voia lui Dumnezeu. Iar voia lui Dumnezeu o poate cunoaste prin legi.

14. De cate feluri sunt legile?

Legile sunt, dupa izvorul lor, de doua feluri:

- 1) Legi dumnezeiesti si
- 2) Legi omenesti.

Legile dumnezeiesti cuprind: 1) Legea vesnica; 2) Legea morala fireasca si 3) Legea morala pozitiva, data omului prin descoperirea dumnezeiasca a Vechiului Testament si a Noului Testament.

Legile omenesti cuprind: 1) legi bisericesti si 2) legi civile. Sa vedem, pe scurt, ce sunt aceste legi.

Legea vesnica

Dumnezeu a creat lumea dupa un plan pe care El, ca fiinta vesnica, l-a intocmit din veci si-l indeplineste in timp prin Pronia Sa, intr-o ordine stabilita de El de asemenea din veci (ordinea universala). Potrivit acestui plan, fapturile se indreapta in chip natural catre Creatorul lor.

Planul sau ordinea aceasta, izvorata din veci din nemarginita intelepciune si voie dumnezeiasca, dupa care se conduc toate creaturile spre indeplinirea scopului dat lor, se numeste legea vesnica sau eterna. Despre ea se spune in Sfanta Scriptura: „Eu am fost din veac intemeiata, de la inceput, inainte de a se fi facut pamantul” (Pilde 8, 23).

15. Cum este legea vesnica?

Legea vesnica este: 1) de neaparata trebuinta, fiindca Dumnezeu, Care este Fiinta desavarsita, nu poate sa creeze fapturile si sa le dea si un scop fara sa le randuiasca pe toate spre indeplinirea acelui scop; 2) neschimbatoare, fiindca neschimbator este Dumnezeu in hotararile voii Sale; 3) universala, adica ea cuprinde toate fapturile, intreg universul. Dupa credinta noastra, pe temeiul acestor insusiri, legea vesnica este izvorul tuturor legilor din univers: al celor fizice, pentru lumea materiala si pentru fapturile necuvantatoare, si al celor morale, pentru fapturile inzestrate cu judecata si voie libera. Legile date pentru om se numesc legi morale, fiindca se indeplinesc cu voia personala a omului, adica cu cunostinta si libertate, pe cand legile fizice se indeplinesc de la sine. Deci, voia lui Dumnezeu, cuprinsa in legea vesnica, se face cunoscuta prin legile fizice si prin legea morala, care este de doua feluri: fireasca si suprafireasca.

16. Ce este legea morala fireasca?

Dupa credinta crestina, legea morala fireasca este legea intiparita de Dumnezeu in inima omului odata cu crearea lui, si care poate fi descoperita prin lumina fireasca a mintii omenesti.

17. Ce foloase aduce omului legea morala fireasca?

In temeiul acestei legi, omul, din fire, poate deosebi binele de rau, virtutea de pacat, dreptatea de nedreptate, ceea ce trebuie facut de ceea ce nu trebuie facut. Poruncile ei se pot cuprinde in: a face binele si a evita raul.

18. Unde se vorbeste despre aceasta lege? Despre aceasta lege se vorbeste limpede in izvoarele Descoperirii dumnezeiesti: Sfanta Scriptura si Sfanta Traditie. Sfantul Apostol Pavel, scriind romanilor: „Cand paganii, care nu au lege, din fire fac ale legii, acestia, neavand lege, isi sunt loru-si lege, ceea ce arata fapta legii scrisa in inimile lor, prin marturia constiintei lor si prin judecatile lor, care ii invinovesc sau ii apara” (Rom. 2, 14-15), ne spune limpede ca si oamenii care nu au lege scrisa de la Dumnezeu au totusi legea morala

scrisa in inimile lor, de care ei, daca voiesc, asculta, iar daca nu voiesc, nu asculta. Cand asculta de ea, atunci marturia cugetului lor, dupa ce se cerceteaza pe sine, ii dezvinovateste, iar cand nu asculta, aceeasi marturie a cugetului ii invinovateste. Despre legea morala fireasca vorbeste si Sfantul Ioan Gura de Aur, rand spune: „Dumnezeu a dat omului o constiinta si cunostinta neinvatata a binelui si a raului, asa ca noi nu mai trebuie sa invatam ca desfranarea este ceva rau si cumpatarea ceva bun; aceasta o stim de mai inainte, si anume de la inceput”⁶²⁰ (Sfantul Ioan Gura de Aur, Catre poporul antiohian, Cuv. 12, Migne, P. G., XLIX, col. 431).

Dupa credinta noastra, legea morala fireasca este sadita, deci, in insasi firea omului si lucreaza in fiecare om, oricine si oricum ar fi el, invatat ori neinvatat. La cunostinta ei omul ajunge indata ce incepe a gandi. Legea morala fireasca se poate intuneca prin pacate, dar ea nu se sterge niciodata cu totul din inima omului.

Izvorand din voia neschimbatoare a lui Dumnezeu, legea morala fireasca este si ea neschimbatoare. De ea omul trebuie sa tina seama neaparat, fiindca prin ea cunoaste mai intai voia lui Dumnezeu si fiindca ea ii arata ce este potrivit sau nepotrivit cu firea si cu vrednicia lui de cea mai inalta faptura pamanteasca.

Pentru aceasta toate legiurile bisericesci tin seama de poruncile legii morale.

19. S-a pastrat legea fireasca in toata curatia ei?

Noi credem si marturisim ca legea morala fireasca nu s-a pastrat in toata curatia ei, asa cum a sadit-o Dumnezeu in inima omului, ci s-a intunecat prin pacat. Adica omul, in urma pacatului stramosesc traind o viata pacatoasa, nu mai auzea limpede glasul ei si se indepartase de ea. De aceea, Dumnezeu, in nemarginita Sa dragoste, voind indreptarea omului, i-a venit in ajutor, dandu-i pe calea Descoperirii dumnezeiesti legea din afara, legea pozitiva. Prin aceasta lege, Dumnezeu Si-a facut cunoscuta voia Sa in chip direct si amanuntit, ca indreptar pentru viata omului; i-a redesteptat omului constiinta adormita prin pacat, ca sa fie mai cu bagare de seama la savarsirea faptelor si totodata i-a sporit cunostintele despre felul cum trebuie sa traiasca si sa lucreze pentru infaptuirea scopului sau. Despre legea aceasta citim in Sfanta Scriptura: „Dupa ce Dumnezeu odinioara, in multe randuri si in multe chipuri, a vorbit parintilor nostri prin prooroci, in zilele acestea mai de pe urma ne-a grai voua, prin Fiul” (Evr. 1, 1-2).

Astfel, dupa timpul in care s-a dat si dupa deplinatarea ei, legea morala pozitiva - adica legea data omului prin Descoperirea dumnezeiasca - se imparte in legea Vechiului Testament si in legea Noului Testament.

20. Ce cuprinde legea Vechiului Testament?

Legea Vechiului Testament cuprinde porunci morale, ceremoniale si civile, date cu scopul de a intretine comuniunea dintre credincios si Dumnezeu si a pregati pe credinciosi pentru rascumpararea lor prin Hristos.

Poruncile ceremoniale, cultul religios al poporului evreu, care doar preinchipuiau lucrarea mantuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos, fiind - cum spune Sfanta Scriptura - numai „umbra bunurilor viitoare” (Evr. 10, 1), au incetat odata cu venirea Mantuitorului. In privinta lor, Marturisirea de credinta a Bisericii Ortodoxe spune: „Dupa cum umbra se retrage cand soseste adevarul, tot asa au trecut si ele si crestinii nu au indatorirea sa le implineasca”⁶²¹ (Marturisirea de credinta a Bisericii Ortodoxe, Partea a treia, raspuns la intrebarea 47, trad. de Alexandru Elian, Editura Institutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane, Bucuresti, 1981, p. 163).

Tot asa au incetat si poruncile civile, fiindca ele priveau numai buna ocarmuire a poporului evreu, al carui stat a fost distrus de poporul roman, la anul 70 dupa Hristos. Au ramas insa poruncile morale, care formeaza partea cea mai insemnata a legii Vechiului Testament. Acestea au fost descoperite de Dumnezeu treptat, prin diferiti alesi ai Lui si indeosebi prin poruncile date lui Moise. De aceea, legea morala a Vechiului Testament se mai numeste si legea mozaica. Legea aceasta este cuprinsa pe scurt in cele 10 porunci dumnezeiesti - Decalogul - descoperite de Dumnezeu lui Moise, pe muntele Sinai (Iesire 20). Poruncile au fost scrise de insusi Dumnezeu, pe doua table de piatra. Prima tabla cuprinde cele dintai patru porunci, despre datoriile catre Dumnezeu, iar a doua tabla cuprinde celelalte sase porunci, despre datoriile fata de aproapele.

Legea morala a Vechiului Testament incepe, deci, cu Dumnezeu si cu datoria de a-L iubi, si se incheie cu pofta rea a inimii si cu datoria de a nu o lasa sa prinda stapanire in om. Cu aceasta se spune ca toata plinirea legii pleaca din dragostea catre Dumnezeu, iar calcarea ei, din pofta rea a inimii care uita de Dumnezeu.

Decalogul este cea dintai lege scrisa a Vechiului Testament si, totodata, cea mai inalta lege morala data pana la Domnul nostru Iisus Hristos. Ea ramane valabila pentru toate timpurile, fiindca cele 10 porunci sunt poruncile legii firesti, pe care Dumnezeu le aduce la cunostinta credinciosilor intr-un chip mai limpede si mai hotarat.

21. Cele 10 porunci stau la temelia vietii morale a crestinului?

Da. De aceea, pentru a sti cum sa-si intocmeasca viata potrivit vointei lui Dumnezeu, pentru a-si castiga mantuirea, crestinul trebuie sa cunoasca si sa pazeasca cele 10 porunci. Tanarului care intrebuse pe Mantuitorul ce sa faca pentru ca sa dobandeasca viata de veci, Mantuitorul ii raspunde: „De vrei sa intri in viata, pazeste poruncile” (Matei 19, 17). Intelegerea buna a celor 10 porunci se poate castiga, insa, numai privindu-le in lumina desavarsita a Noului Testament, adica in lumina legii morale evanghelice sau crestine. De aceea, inainte de a trece la talcuirea celor 10 porunci, e nevoie sa cunoastem legea morala a Noului Testament.

22. Ce este legea morala a Noului Testament?

Ea este legea descoperita de Domnul nostru Iisus Hristos, prin care se aduce la cunostinta credinciosului, in chip desavarsit, voia lui Dumnezeu. Cu legea Noului Testament, Domnul nostru Iisus Hristos desavarseste legea Vechiului Testament, precum insusi spune: „N-am venit sa stric (legea), ci sa implinesc” (Matei 5, 17). Legea Vechiului Testament era „sfanta si dreapta si buna” (Rom. 7, 12), dar numai „calauza spre Hristos” (Gal. 3, 24). Rostul ei era de a trezi in credincios constiinta starii de pacat si dorinta dupa mantuire. Ea a deschis ochii credinciosului ca sa vada mai limpede pacatul, sa cunoasca mai bine starea pacatoasa in care se afla si i-a facut mai vie dorinta dupa Mantuitorul, Care avea sa-l izbaveasca din starea atat de nefericita in care se gasea. Ea da deci cunostinta pacatului, dar nu si puterea de a-l birui si de a ne indrepta inaintea lui Dumnezeu. Citim in Sfanta Scriptura: „Din faptele Legii nici un om nu se va indrepta inaintea Lui, caci prin Lege vine cunostinta pacatului” (Rom. 3, 20). De aceea legea morala a Vechiului Testament avea nevoie de desavarsirea adusa de Mantuitorul, prin legea morala a Noului Testament (legea Evangheliei sau legea crestina).

23. In ce se cuprinde aceasta desavarsire?

Desavarsirea aceasta se cuprinde, pe scurt, in urmatoarele:

- 1) Legea Noului Testament, prin jertfa Mantuitorului de pe Cruce, a adus omenirii mantuirea, pe care legea Vechiului Testament numai a pregatit-o;
- 2) Sfintele Taine impartasesc harul dumnezeiesc, dand credinciosului puterea de a birui pacatul si de a implini toata legea morala, spre a-si dobandi mantuirea: „Evanghelia lui Hristos este putere a lui Dumnezeu spre mantuirea a tot celui ce crede” (Rom. 1, 16);

3) Se ridică peste îngustimea legii Vechiului Testament și cheamă la mântuire toate popoarele pământului: „Nu mai este iudeu, nici elin... pentru că voi toți una sunteți întru Hristos Iisus” (Gal. 3, 28);

4) Aduce porunca dragostei celei mai desăvârșite. Pe când în legea Vechiului Testament dragostea era restrânsă numai la poporul iudeu, în legea Noului Testament dragostea cuprinde pe toți oamenii, fără nici un fel de deosebire: „Căci dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce răsplata veți avea? Au nu fac și vameșii același lucru? Și dacă îmbrățișați numai pe frații voștri, ce faceți mai mult? Au nu fac și neamurile același lucru? Fiti dar voi desăvârșiți precum și Tatăl vostru Cel cerească desăvârșit este” (Matei 5, 46-48). Asemenea și Sfântul Apostol Pavel spune: „Nu te lasa biruit de rău, ci biruiește răul cu binele” (Rom. 12, 21);

5) Pe temelie dragostei, legea Noului Testament stabilește între credincios și Dumnezeu legătura dintre fiu și părinte, înlăturând starea de frică ce stăpânea în legea Vechiului Testament;

6) Legea Noului Testament cere ca aprecierea faptelor să nu se facă după partea lor exterioară, ci și după gândul din care pornesc ele. Fapta bună să nu fie fatarnică, ci să izvorască din inimă curată. Între gând și faptă să fie cea mai deplină potrivire;

7) Legea Noului Testament desăvârșește legea Vechiului Testament și prin sfaturile evanghelice, care aduc o stare mai înaltă de viață creștinească;

8) Legea Noului Testament este veșnică, fiindcă Mântuitorul spune: „Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece” (Matei 24, 35).

24. Dar este oare cu putință a împlini o lege atât de desăvârșită?

Da, căci spune Mântuitorul: „Luati jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inimă, și veți găsi odihnă sufletelor voastre. Căci jugul Meu e bun și povara Mea este ușoară” (Matei 11, 29-30). Sfinții au împlinit legea, deși erau și ei oameni ca ceilalți, dar aveau inimă curată și erau plini de dragoste față de Dumnezeu. Numai pentru astfel de oameni păzirea legii morale este ușoară, mai ales că ajutorul lui Dumnezeu nu le lipsește. Aceasta nu înseamnă însă că păzirea legii nu cere osteneală, dar osteneala aceasta nu o simte cel ce este plin de dragoste față de Dumnezeu. Dimpotrivă, toată osteneala îi umple inima de bucurie.

25. Cum trebuie implinita legea lui Dumnezeu?

Legea lui Dumnezeu trebuie implinita in intregime, caci ea este una si toate poruncile ei sunt date de Dumnezeu. Credinciosul nu trebuie sa aleaga ce i se pare lui mai insemnat sau mai folositor din ea, caci atunci ar inlocui legea lui Dumnezeu cu o lege a sa. Sfanta Scriptura spune: „Cine va pazi toata legea, dar va gresi intr-o singura porunca, s-a facut vinovat fata de toate poruncile” (Iacov 2, 10). Pentru o singura vina, Moise a fost pedepsit sa nu intre in pamantul fagaduit. Pentru o singura minciuna, Anania si Safira au fost pedepsiti cu moartea (Fapte 5, 1-10).

Legea lui Dumnezeu trebuie, apoi, implinita necontenit, adica in toate imprejurarile vietii, fiindca numai asa isi dovedeste credinciosul dragostea sa puternica fata de Dumnezeu, binefacatorul sau cel mai mare.

Si, in sfarsit, ea trebuie implinita cu toata bucuria. Fapta, oricat de buna ar fi, daca e facuta impotriva inimii si cu cartea, nu are nici un pret.

26. Care e cuprinsul legii Noului Testament?

Cuprinsul ei, pe scurt, il arata tot Mantuitorul cand spune: „Sa iubesti pe Domnul Dumnezeu tau cu toata inima ta, cu tot sufletul tau si cu tot cugetul tau. Aceasta este marea si intaia porunca. Iar a doua, la fel ca aceasta: Sa iubesti pe aproapele tau ca pe tine insuti. in aceste doua porunci se cuprind toata Legea si proorocii” (Matei 22, 37-40). Acelasi lucru il spune Mantuitorul si cu alte cuvinte: „Toate cate voiti sa va faca voua oamenii, asemenea si voi faceti lor, ca aceasta este Legea si proorocii” (Matei 7, 12). „Aceasta este porunca Mea: Sa va iubiti unul pe altul, precum v-am iubit Eu” (Ioan 15, 12); „Porunca noua dau voua: Sa va iubiti unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, asa si voi sa va iubiti unul pe altul” (Ioan 13, 34); „Cel ce are poruncile Mele si le pazeste, acela este care Ma iubeste; iar cel ce Ma iubeste pe Mine va fi iubit de Tatal Meu si-l voi iubi si Eu si Ma voi arata lui” (Ioan 14, 21).

Deci legea Noului Testament sau legea crestina e cuprinsa in porunca dragostei. Dragostea de Dumnezeu, aratata prin dragostea de aproapele, aceasta cere Mantuitorul prin legea Noului Testament, spre a se implini voia lui Dumnezeu. De aceea, cu drept cuvint, crestinismul este numit religia dragostei.

27. Porunca dragostei nu o gasim si in legea Vechiului Testament?

Porunca dragostei o gasim si in legea Vechiului Testament (Deut. 6, 5; Lev. 19, 18), data chiar cu aceleasi cuvinte ca in legea Noului Testament. Totusi, in Noul Testament

porunca aceasta este noua prin duhul si viata ce se cuprind in ea. Caci dragostea ceruta de Mantuitorul trebuie sa fie curata si jertfelnica fata de fiecare om, chiar si fata de necunoscuti, dupa pilda dragostei aratate de El fata de oameni (Ioan 15, 13). Cu dragostea aceasta crestinul trebuie sa dezradacineze din sufletul sau orice urma de manie si de ura fata de semenul sau si sa rasplateasca raul cu binele (Rom. 12, 21).

28. Ce sunt legile omenesti despre care s-a vorbit mai inainte?

Am vorbit pana acum despre legile morale dumnezeiesti, adica despre legile prin care Dumnezeu Si-a facut in chip direct cunoscuta voia Sa omului, ca indreptar pentru cugetele si faptele lui.

Dar Dumnezeu Si-a facut cunoscuta voia Sa omului si in chip indirect, si anume prin legile omenesti, care se impart in: bisericesti si civile.

29. Ce sunt legile bisericesti?

Sunt legile date de Biserica, in virtutea puterii primite de la intemeietorul ei de a calauzi pe credinciosi in numele Sau si a-i indatora la ascultare (Matei 10, 40; Luca 10, 16; Ioan 13, 20).

Legile bisericesti sunt alcatuite pe temeiul legii descoperite de Dumnezeu si nu cer nici mai mult decat ea, nici ceva deosebit de ea. Rostul lor este de a talcui invataturile Mantuitorului, a indemna la ascultare si la pazirea poruncilor dumnezeiesti. De aceea, de buna seama, fiecare crestin este indatorat sa asculte de ele.

Biserica noastra, folosindu-se de dreptul primit de la Mantuitorul, a dat astfel de legi, dintre care cele mai insemnate sunt canoanele si cele noua porunci bisericesti.

30. Ce sunt canoanele?

Canoanele sunt legi date de sinoadele ecumenice ale Bisericii si de sinoadele particulare ale ei, dar intarite de cele ecumenice. Pe temeiul invataturii Mantuitorului si a Sfintilor Sai Apostoli, canoanele statornicesc felul de organizare si conducere a Bisericii, precum si drepturile si indatoririle membrilor ei: clerici, monahi si credinciosi.

DESPRE PORUNCILE BISERICESTI

31. Cum se numesc poruncile privitoare la indatoririle credinciosilor fata de Biserica si cate sunt?

Se numesc porunci bisericesti si sunt noua.

32. Care este intaia porunca bisericeasca?

Sa ascultam cu evlavie Sfanta Liturghie in fiecare duminica si sarbatoare.

33. Ce invata aceasta porunca?

Aceasta porunca talcuiesc porunca a patra dumnezeiasca, aratand felul in care sunt datori crestinii sa praznuiasca zilele de sarbatoare. Ea cere crestinului sa se roage lui Dumnezeu, precum spune Sfantul Apostol Pavel: „Rugati-va neincetat” (I Tes. 5,17), fiindca rugaciunea este mijlocul cel mai potrivit de a infatisa inaintea lui Dumnezeu gandurile si simtamintele religioase, de a-I multumi pentru binefacerile primite si a-I cere ajutorul pentru diferitele trebuinte cinstite ale vietii. Rugaciunea sa fie facuta cu infrangerea inimii si cu smerenie, caci „Inima infranta si smerita Dumnezeu nu o va urgisi” (Ps. 50, 18). Fara smerenie nu este cu putinta adevarata credinta crestina, iar fara credinta nu este cu putinta a placea lui Dumnezeu.

Porunca aceasta il indatoreaza pe crestin la rugaciune zilnica, iar in zilele de sarbatoare, sa ia parte la sfintele slujbe randuite de Sfanta noastra Biserica Ortodoxa.

34. Care este a doua porunca bisericeasca?

Sa tinem toate posturile de peste an.

35. Ce invata aceasta porunca?

Porunca postului o gasim in Sfanta Scriptura. Timpul pentru indeplinirea acestei indatoriri il hotaraste insa Biserica, prin porunca aceasta. Postul este mijloc potrivit pentru infranarea poftelor rele, pentru biruirea ispitelor si pacatelor, precum si pentru staruirea in rugaciunea curata. Folosul postului este propasirea in virtute.

36. Care este a treia porunca bisericeasca?

Sa cinstim pe slujitorii bisericesti.

37. Ce invata aceasta porunca? Aceasta porunca invata ca e de datoria crestinului a da cinstire celor ce fac parte din starea preoteasca, deoarece acestia sunt slujitori ai sfintelor altare, propovaduitori ai cuvintului dumnezeiesc si rugatori catre Dumnezeu. Indeosebi se cuvine aceasta cinstire duhovnicului, care-l povatuieste pe crestin in scaunul Sfintei Marturisiri si care, cu puterea primita de la Dumnezeu, ii da dezlegare de pacate. Sfantul Apostol Pavel spune: „Va mai rugam, fratilor, sa cinstiti pe cei ce se ostenesc intre voi, care sunt mai-marii vostri in Domnul si va povatuiesc; si pentru lucrarea lor, sa-i socotiti pe ei vrednici de dragoste prisositoare” (I Tes. 5, 12-13) si „Ascultati pe mai-marii vostri si va supuneti lor, fiindca ei privegheaza pentru sufletele voastre, avand sa dea de ele seama, ca sa faca aceasta cu bucurie, si nu suspinand” (Evr. 13,17). „Preotii, care isi tin bine dregatoria, sa se invredniceasca de indoita cinste, mai ales cei care se ostenesc cu cuvantul si cu invatatura” (I Tim. 5, 17).

38. Care este a patra porunca bisericeasca?

Sa ne spovedim si sa ne impartasim in fiecare dintre cele patru posturi mari de peste an, sau, daca nu putem, cel putin o data pe an, in postul Sfintelor Pasti.

39. Ce invata aceasta porunca?

Prin Sfanta Taina a Botezului, omul se curata de pacatul stramosesc si de orice alt pacat savarsit pana atunci. In timpul vietii, insa, ispitele il pot duce mereu pe crestin la calcarea voii lui Dumnezeu, adica la savarsirea de pacate. Pentru a-i da crestinului putinta sa se curete de pacatele savarsite dupa Sfantul Botez si sa se impartaseasca cu vrednicie cu Sfantul Sau Trup si Sange, Mantuitorul a asezat Taina Sfintei Marturisiri. Porunca a patra bisericeasca arata, deci, datoria crestinului de a-si marturisi pacatele inaintea duhovnicului, pentru a fi dezlegat de ele si pentru a se putea impartasi cu vrednicie cu Sfantul Trup si Sange al Mantuitorului, spre dobandirea fericirii vesnice. De scaunul marturisirii se poate apropia crestinul oricand simte trebuinta de a-si usura sufletul de pacate. Biserica, la randul ei, cere crestinului, prin aceasta porunca, sa se marturiseasca in fiecare dintre cele patru posturi de peste an. Daca totusi nu i-ar fi cu putinta, atunci macar o data pe an, si anume in postul Sfintelor Pasti, crestinul trebuie neaparat sa se marturiseasca si sa se impartaseasca.

Porunca aceasta cere si bolnavilor dupa trup sa-si curete sufletul de pacate prin Taina Sfintei Marturisiri si sa primeasca Sfanta Impartasanie, mai intai primind insa Taina Sfantului Maslu.

Despre folosul acestei porunci Sfantul Apostol Pavel spune: „Daca marturisim pacatele noastre, El este credincios si drept, ca sa ne ierte pacatele si sa ne curateasca pe noi de toata nedreptatea” (I Ioan 1, 9).

40. Care este a cincia porunca bisericeasca?

Sa ne rugam pentru ocarmuitorii nostri.

41. Ce invata aceasta porunca?

Aceasta porunca invata ca este de datoria crestinului sa se roage lui Dumnezeu de ajutor pentru toti cei ce se ingrijesc de binele sau vremelnic si vesnic. Astfel, Biserica cere sa ne rugam pentru patriarh, mitropolitul sau episcopul eparhial si intreg clerul, pentru ocarmuitorii tarii si pentru toti cei care fac bine Sfintei Biserici si se straduiesc sa intareasca credinta ortodoxa. Sfantul Apostol Pavel spune: „Va indemn, deci, inainte de toate, sa faceti cereri, rugaciuni, mijlociri, multumiri, pentru toti oamenii..., ca sa petrecem viata pasnica si linistita, intru toata cuviosia si buna cuviinta, ca acesta este lucru bun si primit inaintea lui Dumnezeu, Mantuitorul nostru” (I Tim. 2,1-3). Crestinul sa nu uite in rugaciunile sale nici pe cei trecuti din viata aceasta, caci rugaciunile celor vii le folosesc mult celor raposati. Invatatura acestei porunci se desprinde din porunca dragostei fata de aproapele.

42. Care este a sasea porunca bisericeasca?

Sa tinem posturile pe care le-ar orandui episcopul sau mitropolitul locului, in vreme de primejdii, de boli sau de neazuri.

43. Ce invata aceasta porunca?

In anumite imprejurari, chiriarii locului au dreptul si datoria sa randuiasca zile deosebite de post si rugaciune, iar crestinii au datoria sa le tina cu toata curatia inimii, fiind spre folosul lor. Pe cand Sfantul Apostol Petru se gasea inchis de Irod, „se facea necontentit rugaciune catre Dumnezeu pentru el, de catre Biserica” (Fapte 12, 5) si ingerul Domnului l-a izbavit.

44. Care este a saptea porunca bisericasca?

Sa nu citim cartile ereticilor.

45. Ce invata aceasta porunca?

Sfanta noastra Biserica Ortodoxa, avand de la Dumnezeu chemarea sa calauzeasca pe crestini pe drumul dreptei invataturi, are datoria sa atraga luarea-aminte a acestora asupra tuturor lucrurilor care i-ar putea abate de la acest drum. Astfel, prin porunca aceasta le cere celor care nu sunt intariti in cunoasterea si intelegerea cuvintului dumnezeiesc sa se fereasca de citirea cartilor potrivnice credintei adevarate, cum sunt cele ale ereticilor, spre a nu fi amagiti de invataturi pierzatoare de suflet (I Tim. 4, 7), ci sa se hraneasca „cu cuvintele credintei si ale buneii invataturi” (I Tim. 4, 6).

46. Care este a opta porunca bisericasca?

Sa nu instrainam, nici sa folosim spre scopuri straine, lucrurile bisericesti sau averea Bisericii.

47. Ce invata aceasta porunca?

Biserica foloseste lucrurile si bunurile sale la savarsirea sfintelor slujbe, la sustinerea asezamintelor sale si la savarsirea de fapte bune (Fapte 11, 29-30). Instrainarea acestor lucruri sau intrebuintarea lor spre folosul propriu aduce, deci, paguba Bisericii, iar pentru cei care se fac vinovati de astfel de fapte, inseamna pacat, caci porunca a opta dumnezeiasca spune: „sa nu furi”.

48. Care este a noua porunca bisericasca?

Sa nu facem nunti si ospete sau alte petreceri in timpul posturilor.

49. Ce invata aceasta porunca?

Biserica a randuit anumite zile in care crestinii sa praznuiasca cele mai insemnate evenimente din viata Mantuitorului si a sfintilor. Acestea, fiind unele de bucurie, iar altele de intristare, de buna seama ca cele dintai vor fi praznuite cu bucurie sufleteasca, iar celelalte, cu intristare si cu infranare trupeasca si sufleteasca.

Prin porunca aceasta, Biserica cere crestinului ca in zilele de intristare aratate de ea, in zilele de post, sa nu faca nunta si petreceri, care sunt prilej de veselie si, in genere, sa nu ia parte la bucurii si placeri.

Implinirea acestei porunci sporește creștinului evlavie și dragostea față de Dumnezeu.

50. Ce sunt legile civile?

Acestea sunt legile date de stat, pentru buna cărmuire și îndrumare a poporului pe calea binelui, obstesc și pentru continuă înflorire a vieții acestuia. La întocmirea lor, autoritatea statului ține seama de voința și de trebuințele poporului. Sfânta noastră Biserică învăța pe credincioșii săi să se supună întru totul legilor Statului, „caci nu este stăpânire decât de la Dumnezeu; iar cele ce sunt, de Dumnezeu sunt rânduite. Pentru aceea, cel ce se împotrivesc stăpânirii se împotrivesc rânduirii lui Dumnezeu. Iar cei ce se împotrivesc își vor lua osândă” (Rom. 13, 2). Creștinul va da socoteala înaintea Dreptului Judecător și pentru împlinirea sau încălcarea acestor legi. De asemenea, credincioșii sunt îndrumați să-și îplinească îndatoririle lor cetățenești față de Patrie, cu același zel și cu aceeași râvnă ca și pe cele față de Biserică.

51. Care este datoria creștinului față de legi?

Creștinul, ca faptură a lui Dumnezeu, trebuie să asculte de voia Acestuia, rostită prin legile date, caci numai așa își poate întocmi o viață cinstită și-și poate dobândi mântuirea sufletului. Legea, prin însăși ființa ei, cere doar ascultare și nu stă în bunul plac al cuiva să i se supună sau nu. Este drept că uneori se întâmplă ca legea să fie încălcată. Dar creștinul nu trebuie să facă aceasta în chip premeditat; el rămâne supus legii chiar și atunci când o calcă. Porunca launtrică prin care legea morală cere creștinului să facă sau să nu facă ceva se numește datorie morală. Aceasta nu este altceva decât trebuința pe care o simte credinciosul înăuntrul său de a împlini voia lui Dumnezeu și a îndeplini cele potrivnice ei, fără ca libertatea voii să-i fie îngradită cu ceva. Cum poate însă împlini legile și evita încălcarea lor, aceasta i-o spune fiecare cugetul sau conștiința sa morală.

DESPRE CONSTIINȚA MORALĂ

52. Ce este conștiința morală?

Conștiința morală este glasul lui Dumnezeu în sufletul credinciosului, glas care-l îndeamnă la împlinirea legii morale. Glasul acesta îl poate cunoaște fiecare, caci după credința noastră conștiința s-a născut deodată cu omul. Ea este de obârșie dumnezeiască. Sfântul Ioan Gura de Aur spune: „Când Dumnezeu l-a făcut pe om, a sădit în fiecare judecată

nemincinoasa a binelui si a raului, adica regula constiintei” 622 (Sfantul Ioan Gura de Aur, Expunere la Psalmul 147, 3, Migne, P. G., vol. LV, col. 482).

53. La ce-i slujeste omului constiinta?

Constiinta slujeste drept calauza la implinirea legii. Ea este judecatorul neadormit si aspru, care nu se poate cumpara cu nimic si care se pronunta asupra fiecarei fapte, aratand daca aceasta este buna sau rea si deci daca trebuie savarsita sau nu. Ea isi ridica glasul atat inainte de savarsirea unei fapte, cat si dupa savarsirea ei. Inainte de savarsirea unei fapte, constiinta spune daca fapta este buna sau rea si ne sfatuieste sa o implinim sau nu. Dupa savarsirea faptei, tot ea ne judeca. Daca am ascultat de glasul ei, daca ne-am implinit datoria si ne-am ferit de fapte rele, atunci constiinta ne rasplateste cu bucurie, multumire si liniste sufleteasca. Iar daca n-am ascultat de glasul constiintei si am savarsit fapte rele, atunci ea ne pedepseste cu aspre muștrari; simti, adica, neliniste si apasare in suflet. De aceea, crestinul trebuie sa asculte totdeauna de glasul constiintei sale. Orice lucrare potrivnica constiintei este rea si aduce pedeapsa, precum citim in Sfanta Scriptura: „Tot ce nu este din credinta” (adica din convingere intima), „este pacat” (Rom. 14, 23).

54. Gasim in Sfanta Scriptura pilde despre lucrarea constiintei?

Da. Iata cateva: Constiinta ii muștra pe protoparintii Adam si Eva dupa ce au calcat porunca dumnezeiasca (Fac. 3, 10); ea il urmareste pe Cain, care nu-si mai gaseste liniste pentru uciderea fratelui sau Abel (Fac. 4, 13); ea opreste pe fratii lui Iosif de a-i ridica acestuia viata (Fac. 37, 26); ea aduce cainta lui David pentru faradelegile sale si ramane statornica in inima lui Iov, care primeste cu rabdare toate loviturile vietii (Iov 1, 21); ea rusineaza pe acuzatorii femeii pacatoase (Ioan 8, 9); ea naste cainta in inima fiului risipitor (Luca 15, 18) si in inima lui Iuda, vanzatorul Mantuitorului (Matei 27, 3-4).

55. Poate constiinta sa dispara vreodata din sufletul omului?

Niciodata. Ea poate sa fie adormita prin nepasarea omului fata de datoriile sale, poate sa fie intunecata printr-o viata de pacat, dar nu poate sa fie nimicita niciodata, fiindca ea este de la Dumnezeu. Nici cei mai mari facatori de rele nu pot inabusi in ei, cu totul, glasul constiintei. Ea ii urmareste mereu cu muștrarile ei, incat multi ajung la deznadajduire si-si curma singuri firul vietii, ca Iuda.

56. Ce datorie avem fata de constiinta noastra?

Avem datoria de a o pastra totdeauna curata si de a o tine in stare treaza prin rugaciune, post, impartasirea cu Sfintele Taine si prin cunoasterea tot mai temeinica a invataturii crestine. Caci constiinta morala ne indeamna la faptimea binelui, dreptatii si dragostei crestine, adica la implinirea legii morale.

57. Sta in puterea credinciosului sa implineasca indemnurile constiintei? Se poate hotari el, cand volest, spre fapta buna sau spre fapta rea?

Da. Credinciosul poate aceasta, fiindca are voie libera.

58. Ce este voia libera a omului?

Voia libera este puterea sufleteasca pe care o are omul chiar de la creare si prin care el se poate hotari fara nici o sila pentru o fapta sau pentru alta. In temeiul acestei puteri, fiecare om este, el singur si nu altcineva, savarsitorul si stapanul faptelor sale. Voia libera este singurul dar asupra caruia omul are stapanire deplina.

Dupa invatatura Sfintei noastre Biserici, in starea originara voia omului era inclinata spre binele moral; prin pacatul stramosesc ea s-a inclinat mai mult spre rau, in sa fara sa-si piarda cu totul inclinarea spre bine. Prin jertfa Domnului nostru Iisus Hristos pe Cruce, i se da credinciosului un ajutor suprafiresc, adica harul dumnezeiesc, pentru ca sa poata invinge inclinarea spre rau si sa poata implini binele moral.

59. Unde se vorbeste despre voia libera?

Despre voia libera a omului se vorbeste in cuvinte foarte limpezi in Sfanta Scriptura si in Sfanta Traditie. Asa citim in Vechiul Testament: „Viata si moarte ti-am pus Eu astazi inainte, binecuvantare si blestem. Alege viata, ca sa traiesti tu si urmasii tai” (Deut. 30, 19). In Noul Testament Mantuitorul raspunde tanarului bogat: „Daca volesti sa fii desavarsit, du-te, vinde averea ta si da-o saracilor” (Matei 19, 21). In alt loc, Mantuitorul plange soarta Ierusalimului, spunand: „Ierusalime, Ierusalime... de cate ori am voit sa adun pe fiii tai, dupa cum aduna pasarea puii sai sub aripi, dar nu ati voit” (Matei 23, 37). Iar Sfantul Chiril al Ierusalimului spune: „Sa stii ca tu ai un suflet cu vointa libera... care are putinta de a face cum volesti”⁶²³ (Sfantul Chiril al Ierusalimului, Cateheze, 4, cap. 18, Migne, P. G., vol. XXXII, col. 478).

Dar si fiecare om cu judecata sanatoasa isi da seama ca are voie libera. Fiecare simte ca se hotaraste de la sine pentru o lucrare, ca prin alegere proprie a savarsit intr-o imprejurare

o fapta anumita si ca ar fi putut tot atat de bine savarsi alta in locul ei. Ca este asa ii arata omului si cainta pe care o simte pentru unele fapte. Caindu-se pentru unele fapte, omul isi da seama ca el n-a fost silit sa le faca si ca putea sa nu le faca, sau chiar avea datoria sa nu le faca. Daca omul n-ar fi inzestrat cu voie libera, atunci n-ar avea nici un rost si nici un inteles toate sfaturile, indemnurile, poruncile si legile ce i se dau. N-ar putea fi vorba nici de virtute, nici de pacat, nici de rasplata, nici de pedeapsa si nici de raspundere. Caci cum i s-ar putea cere omului socoteala pentru o fapta pe care el n-ar fi avut libertatea sa o faca? Raspundere are omul numai pentru faptele pe care le-a savarsit in deplina libertate si constiinta, si nicidecum pentru cele pe care le-a savarsit din constrangere.

De aceea, cand sila, frica, nestiinta, patimile, deprinderile sau alte imprejurari slabesc sau chiar intuneca cu totul constiinta omului si lucrarea libera a vointei sale, atunci in aceeasi masura scade si raspunderea pentru faptele savarsite in astfel de imprejurari. Libertatea voii sta deci la temelia vietii morale a omului si a intregii randuieli din societatea omeneasca.

60. Care este temeiul faptelor noastre?

In temeiul voii libere cu care este inzestrat, omul este stapanul faptelor sale.

61. De cate feluri sunt faptele omenesti?

Faptele noastre sunt de doua feluri: bune si rele. Bune sau morale sunt faptele savarsite cu stiinta si voie libera si care sunt dupa voia lui Dumnezeu, aratata prin legile Sale; iar rele, imorale sau pacate, sunt acele fapte care nu sunt savarsite dupa voia lui Dumnezeu. Aceasta inseamna ca faptele trebuie judecate totdeauna dupa felul legaturii lor cu voia lui Dumnezeu, aratata prin legile morale cunoscute de mintea credinciosului.

62. Cum se poate cunoaste bunatatea sau rautatea unei fapte?

Pentru a cunoaste bunatatea sau rautatea unei fapte, trebuie sa tinem seama de toate partile ei, adica de:

1) Obiect, care inseamna lucrul de care se ocupa fapta (de pilda: rugaciunea, milostenia, furtul etc.);

2) Motiv, adica indemnul care face voia sa se hotarasca pentru un lucru sau altul. Motivul cel mai inalt al faptelor savarsite de crestin trebuie sa fie iubirea fiasca fata de Dumnezeu, Care i-a dat viata si toate cele trebuitoare vietii, si-l iubeste atat de mult, incat

pentru mantuirea lui a dat si pe Fiul Sau, Cel Unul Nascut, „ca tot cel ce crede in El sa nu piara, ci sa aiba viata vesnica” (Ioan 3, 15);

3) Scop, adica tinta la care tinde voia cu fapta sa. Scopul cel mai inalt al faptelor trebuie sa fie preamarirea lui Dumnezeu, precum citim in Sfanta Scriptura: „Ori de mancati, ori de beti, ori altceva de faceti, toate spre slava lui Dumnezeu sa le faceti” (I Cor. 10, 31). Sfantul Vasile cel Mare zice: «Crestinul va savarsi bine lucrul sau, daca va referi la Dumnezeu tot ce face, spre a indeplini voia Lui»⁶²⁴ (Sfantul Vasilie cel Mare, Regulile pe larg, 15, Migne, P. G., vol. 31, col-326).

4) Intentie, care inseamna indreptarea faptei spre scopul ei. De pilda, intentia mea este sa ajut pe aproapele meu aflat in nevoie, desi inca nu stiu in ce chip il voi ajuta. Ma hotarasc sa-l ajut din motivul dragostei catre aproapele si-i trimit un dar cu scopul de a-i alina nevoia;

5) Imprejurari, adica semnele dupa care o fapta in savarsirea ei se deosebeste de alta. Astfel, la fiecare fapta se pune intrebarea: a) cine a facut-o (tanar, batran, preot, mirean); b) ce s-a facut (milostenie, furt); c) unde s-a facut (in biserica, acasa, pe fata, in ascuns); d) cu ce mijloace (prin castig cinstit, prin furt, singur, prin altul); e) in ce scop (pentru a ajuta pe cineva, pentru a-l insela); f) chipul in care s-a savarsit fapta (din dragoste, din ura, cu pregatire); g) cand s-a savarsit fapta (ziua, noaptea, in timpul Sfintei Liturghii). Fapta, ca sa fie buna, trebuie sa corespunda vocii lui Dumnezeu dupa toate partile ei, adica dupa obiect, motiv, scop, intentie si imprejurari. Cand fapta se potriveste cu voia lui Dumnezeu numai in una dintre partile sale, ea este rea. De pilda, cand cineva fura spre a ajuta pe cineva, scopul faptei este bun, dar mijloacele sunt rele, deci fapta sa este rea. Cand cineva ajuta pe aproapele spre a fi laudat de oameni, fapta in sine este buna, dar scopul urmarit este rau; deci pentru savarsitor fapta nu poate fi socotita buna. De buna seama, crestinul are datoria de a savarsi totdeauna fapte bune, caci numai asa isi poate dobandi mantuirea sufletului. Caci crestin adevarat nu este cel care din cand in cand savarseste cate o fapta buna, ci cel care in chip statornic isi impodobeste viata cu fapte bune. Dar pentru a putea ajunge la aceasta stare, crestinul trebuie sa-si incordeze neintrerupt puterile sale sufletesti, spre a potoli pornirile rele si a birui ispitele care mereu se apropie de el cu indemnuri la fapte rele. Crestinul adevarat trebuie, in chip statornic, sa lupte impotriva raului, sa se curete de patimi, sa-si castige taria si deprinderea in savarsirea faptelor bune, adica sa se impodobeasca cu frumusetea virtutii crestine. Sfantul Antonie cel Mare spune: «Sa nu zica cineva ca este cu neputinta omului sa ajunga la viata cea virtuoaasa, ci numai ca aceasta nu este usor» ⁶²⁵ (Filocalia, vol. 1, trad. D. Staniloae, Sibiu, 1946, p. 4).

DESPRE VIRTUTI

63. Ce este virtutea crestina?

Virtutea crestina este deprinderea si staruinta statornica de a implini, cu ajutorul harului dumnezeiesc, legea morala intreaga, din dragoste curata fata de Dumnezeu si fata de aproapele. Virtutea crestina inseamna deci taria si statornicia pe calea binelui, in savarsirea faptelor bune si biruinta neintrerupta asupra raului. Ea trebuie sa cucereasca intreaga fiinta a crestinului si sa-i fie intotdeauna podoaba cea mai aleasa.

64. Care sunt insusirile virtutii crestine?

Virtutea crestina trebuie sa fie:

1) Tare. Taria in implinirea faptelor bune se castiga prin incordarea neintrerupta a puterilor sufletesti impotriva poftelor si a ispitelor care indeamna mereu la fapte rele. Cu privire la aceasta, Mantuitorul spune: „Din zilele lui Ioan Botezatorul pana acum imparatia cerurilor se ia prin staruinta si cei ce se silesc pun mana pe ea” (Matei 11, 12);

2) Staruinta pe calea binelui sa fie de buna voie, nu de sila, precum spune Sfantul Apostol Pavel: „Caci daca fac aceasta de buna voie, am plata; iar daca o fac fara voie, am numai o slujire incredintata” (I Cor. 9, 17);

3) Staruinta pe calea binelui sa fie si cu stiinta, adica omul sa savarseasca faptele bune nu in necunostinta, ci cu silinta de a cunoaste tot mai bine voia lui Dumnezeu: „Ca sa deosebiti care este voia lui Dumnezeu, ce este bun si placut si desavarsit” (Rom. 12, 2). Aceasta inseamna putinta, dar si datoria crestinului de a se desavarsi in virtute.

4) Virtutea trebuie sa se arate prin fapte, caci nu e de ajuns a cunoaste binele, ci trebuie a-l si face. „Nu cei ce aud legea sunt drepti la Dumnezeu, ci cei ce implinesc legea vor fi indreptati” (Rom. 2, 13);

5) Virtutea crestina trebuie sa fie insufletita de dragoste curata catre Dumnezeu si catre aproapele, precum cere porunca dragostei (Matei 22, 37). In Sfanta Scriptura, cuvantul virtute este foarte rar folosit. In locul sau, inasa, sunt intrebuintate cuvintele: dreptate, evlavie, fapta buna.

65. Care sunt roadele virtutii?

Evagrie Monahul spune: „Virtutea este hrana sufletului” 626 (Filocalia, vol. 1, op. cit., p. 88). Virtutea potoleste pornirile rele ale omului, inlatura ispitele, il face pe crestin

slobod de pacate si rodeste in sufletul lui binele cel dstigator de mantuire. Ea il face pe crestin placut lui Dumnezeu, multumit in viata pamanteasca si feridt in viata viitoare. «Traind in virtute, suntem ai lui Dumnezeu», spune Sfantul Antonie cel Mare⁶²⁷ (Idem, p. 31).

66. De ce insa cei virtuosi nu sunt feriti de necazurile pamantesti?

Uneori vedem ca oamenii cu o viata pacatoasa traiesc in indestulare sau chiar in risipa, in desfatate si multumire, pe cand cei virtuosi sunt bantuiti de necazuri si stramtorari. Trebuie sa stim insa ca multumirea adevarata nu ne-o da numai indestularea pamanteasca, ci si judecata constiintei. Pacatosul, chiar daca traieste in situatiile cele mai bune, este muștră de constiinta pentru faradelegile savarsite, se teme mereu de pedepse si este nelinistit, cu toate ca altii il cred fericit.

Cel virtuos, dimpotriva, chiar daca traieste in stramtorare pamanteasca, avand constiinta curata, indura toate, cu nadejdea in bunurile vietii viitoare si este linistit in inima sa. Necazurile pe care le indura dreptii sunt pentru dovedirea virtutii lor. Dumnezeu trimite adesea celor virtuosi incercari grele, ca pedeapsa pamanteasca pentru unele greseli si pentru ca rasplata in ceruri sa le fie cu atat mai mare. Iar rautatile unora fata de altii Dumnezeu le ingaduie, fiindca El nu impiedica libertatea vointei omenesti. Insi Mantuitorul a suferit din partea oamenilor, ramanand si in acest chip pilda mareata pentru Ucenicii Sai (Ioan 15, 20). Pilda Mantuitorului este menita sa fie, deci, creștinilor mangaiere in suferintele lor. Apoi trebuie stiut ca rasplata adevarata se da abia in viata viitoare, cand, precum spune Sfantul Apostol Pavel, „Cel ce seamana cu zgarcenie, cu zgarcenie va si secera, iar cel ce seamana cu darnicie, cu darnicie va si secera” (II Cor. 9, 6). Iar Sfantul Ambrozie spune: «Odiha lor (a nelegiuitilor) este in iad, iar a ta in ceruri; casa lor este in mormant, iar a ta in rai»⁶²⁸ (Despre slujirea preotilor, I, cap. 16, Migne, P. L., XVI, col. 145).

67. Virtutea este una singura?

Dupa nazuinta launtrica spre bine, virtutea este una singura. Intrucat insa trebuintele vietii omenesti si legaturile dintre oameni sunt multe si felurite, este firesc ca si virtutea cea una, care calauzeste trebuintele si legaturile vietii omenesti, sa ia mai multe infatisari si astfel sa vorbim de mai multe virtuti.

68. Cum se impart virtutile?

Sfanta noastra Biserica Ortodoxa imparte virtutile in: virtuti teologice (religioase) si virtuti morale.

69. Ce sunt virtutile teologice?

Virtutile teologice sunt acelea care prind tarie in sufletul credinciosului cu ajutorul harului dumnezeiesc si sunt indreptate nemijlocit catre Dumnezeu, apropiindu-l pe credincios de izvorul vietii religioase, care este Dumnezeu.

Virtutile teologice le sadeste Dumnezeu in suflet impreuna cu harul sfintitor; de aceea ele sunt virtuti suprafiresti sau insuflate. Ele indreapta viata crestinului catre Dumnezeu si-i intaresc pornirea fireasca de a implini fapte bune. Fara ele nimeni nu se poate mantui. Virtutile teologice sunt: credinta, nadejdea si dragostea (I Cor. 13, 13). Despre ele s-a vorbit mai inainte.

70. Ce sunt virtutile morale?

Virtutile morale sunt acelea care calauzesc viata crestinului fata de sine si fata de semenii sai. Ele au drept scop moralizarea credinciosului si a raporturilor cu semenii lui, adica intocmirea vietii si a randuielilor dintre oameni dupa legile morale. Aceste virtuti se mai numesc si cardinale, fiindca ele stau la temelia celorlalte virtuti si deci pe ele se reazema viata cinstita.

Virtutile morale se pot castiga si prin puterile firesti cu care este inzestrat omul; de aceea ele se mai numesc virtuti firesti sau castigate.

Radacina acestor virtuti sta in legea morala fireasca, sadita in firea omului chiar de la creare. Dupa invatatura Bisericii noastre, insa, aceasta fire slabind prin pacatul stramosesc, a adus cu sine si slabirea puterii morale firesti a omului. De aceea, virtutile rasarite din ea sunt firave si slabe si au nevoie de intarire prin harul dumnezeiesc, pentru a rodi fapte bune, necesare mantuirii.

71. Care sunt virtutile morale?

Virtutile morale cele mai de seama sunt: intelepciunea, dreptatea, cumpatarea si barbatia.

72. Ce este intelepciunea crestina?

Intelepciunea crestina este judecata si chibzuirea crestinului de a se purta astfel in viata, incat sa nu supere prin fapta sau vorba pe Dumnezeu si pe semenii sai. Ea este virtutea calauzirii cinstite si pricepute a vietii si de aceea in Sfanta Scriptura se vorbeste foarte des despre ea. Mantuitorul spune: „Fiti intelepti ca serpii si nevinovati ca porumbeii” (Matei 10, 16), ceea ce talmaceste Sfantul Apostol Pavel in cuvintele: „Umblati cu intelepciune fata de cei ce sunt din afara (de Biserica), pretuind vremea. Vorba voastra sa fie totdeauna placuta, cu sare dreasa, ca sa stiti cum trebuie sa raspundeti fiecaruia” (Col. 4, 6). Iar Sfantul Antonie cel Mare zice: „Omul cu judecata, luand aminte la sine, cumpaneste cele ce i se cuvin si-i sunt spre folos. Acela cugeta care lucruri sunt folositoare pentru firea sufletului sau si care nu. Asa se fereste el de cele nepotrivite, care i-ar vatama sufletul si l-ar desparti de nemurire”⁶²⁹ (Filocalia, vol. 1, p. 4.).

Asadar, crestinul intelept se fereste de rau, lucreaza dupa adevar si dreptate si se ingrijeste de mantuirea sufletului.

Intelepciunea crestina socoteste si pretuieste orice fapta, numai dupa masura de sfintenie cuprinsa in ea. Ea se adapa din intelepciunea dumnezeiasca, intrucat Mantuitorul a zis: „Eu sunt Calea, Adevarul si Viata” (Ioan 14, 6). Pilda de intelepciune sunt fecioarele din Sfanta Scriptura, care, prevazand ca Mirele poate veni in orice clipa, s-au pregatit din vreme si L-au primit cum se cuvine (Matei 25, 1-13).

Din virtutea intelepciunii crestine rasar: prevederea, ascultarea de sfatul bun al altuia si paza buna.

Iar impotriva ei se pacatuieste prin: graba la fapte, nebagarea in seama a sfaturilor bune si nestatornicia in lucru.

73. Ce este dreptatea crestina?

Dreptatea crestina este virtutea prin care crestinul isi implineste, cu constiinta si voie hotarata, toate indatoririle sale fata de Dumnezeu si fata de oameni, fiind ajutat de harul dumnezeiesc. in Sfanta Scriptura gasim cuvantul dreptate in intelesul de sfintenie, adica de traire dupa poruncile lui Dumnezeu. In acest inteles, batranul Simeon este numit „drept si temator de Dumnezeu” (Luca 2, 25), deoarece el se silea sa traiasca Intru totul dupa poruncile lui Dumnezeu. La fel se spune si despre Iosif, logodnicul Sfintei Fecioare, ca era drept (Matei 1, 19).

A trai dupa poruncile lui Dumnezeu inseamna insa implinirea datoriilor nu numai fata de Dumnezeu, ci si fata de semenii. Pentru aceea dreptatea crestina cere sa respectam

drepturile fiecaruia, sa dam fiecaruia ce este al sau, fara privire la folosul nostru si sa nu cerem nimic pentru noi din ceea ce nu ni se cuvine. Astfel, in viata de obste si in legaturile dintre oameni, dreptatea este pazitoarea drepturilor fiecaruia si prin aceasta ea este temelia bunei randuieli dintre oameni, aducandu-le propasire in toate.

Iata cum din virtutea crestina a dreptatii rasare, pentru credinciosi, si ideea de dreptate sociala, care calauzeste legaturile dintre oameni, dupa cele ce se cuvin fiecaruia (Matei 22, 21; Rom. 13, 7). Fara dreptate sociala nu este cu putinta o asezare temeinica a vietuirii omenesti.

74. Ce este cumpatarea crestina?

Cumpatarea crestina este virtutea prin care credinciosul pune cuvenita masura in toate faptele vietii sale: in mancare, bautura, imbracaminte, in vorbe si in toata purtarea sa. „Sa umblam cuviincios, ca ziua; nu in ospete si in betii, nu in desfranari si in fapte de rusine, nu in cearta si in pizma. Ci imbracati-va in Domnul Iisus Hristos si grija de trup sa nu o faceti spre pofta” (Rom. 13, 13-14), spune Sfantul Apostol Pavel. Virtutea cumpatarii cere stapanirea poftelor. „Sa va feriti de poftele cele trupesti, care se razboiesc impotriva sufletului” (I Petru 2, 11). Sfantul Apostol Petru mai spune ca pe langa stiinta, omul trebuie sa aiba si cumpatare (II Petru 1, 6).

Cumpatarea nu ingaduie mai multe trebuinte decat cele pe care le avem in firea noastra si impiedica crearea de trebuinte prisositoare. Prin aceasta, cumpatarea se arata foarte folositoare atat trupului, cat si sufletului, caci ea pune frau si indemnului la pacat. Calcarea cumpatarii se rasfrange uneori foarte greu asupra trupului, pricinuindu-i boli indelungate, chin si chiar moarte. Sfantul Ioan Gura de Aur spune: «Lipsa de infranare in mancare consuma si putrezeste trupul omenesc si-l roade cu suferinte, pana ce e distrus printr-o boala indelungata»⁶³⁰ (Sfantul Ioan Gura de Aur, Cuvantarea 29 la Epistola catre Evrei, Migne, P. G., XXXIII, col. 208.).

Roadele virtutii cumpatarii sunt: blandetea, smerenia, buna cuviinta in vorba si purtare, sanatatea trupeasca si sufleteasca.

75. Ce este barbatia crestina?

Barbatia sau curajul este insusirea sufleteasca a crestinului de a-si implini cu statornicie indatoririle sale si a infrunta cu hotarare toate greutatile si primejdiile vietii. Ea se arata deci ca tarie sufleteasca de a implini cuvantul Sfintei Evanghelii in viata, caci taria sufleteasca este necesara atat pentru infruntarea suferintelor trupesti, cat si celor morale.

Lupta impotriva ispitelor se duce cu puterea barbatiei crestine. Sfantul Apostol Pavel spune: „Fratilor, intariti-va in Domnul si intru puterea tarii Lui. Imbracati-va cu toate armele lui Dumnezeu, ca sa puteti sta impotriva uneltirilor diavolului” (Efes. 6, 10-11).

76. Gasim in Sfanta Scriptura pilde pentru barbatia crestina?

Da. Astfel, pilda de tarie da crestinului dreptul Iov, care a suferit fara murmur si a strigat: „Oare omul nu este pe pamant ca intr-o slujba ostaseasca?” (Iov 7, 1). Dar cea mai mare pilda de tarie ne-a dat-o Mantuitorul, Care a biruit toate suferintele si ispitele. Pilda Lui au urmat-o toti sfintii si martirii si trebuie sa o urmeze orice crestin. Roadele virtutii barbatiei sunt: rabdarea si statornicia.

Impotriva barbatiei se pacatuieste prin:

- 1) Sfiala, care face pe credincios sa se teama prea mult de greutatile vietii;
- 2) Lasitate, care-l face sa fuga de greutatile vietii;
- 3) Indrazneala, care-l face sa nu vada si nici sa cantareasca primejdia, sa se duca la ea, impotriva judecatii mintii sanatoase.

Din cele spuse despre virtutile morale, intelegem deci ca ele sunt o lucrare vazuta a iubirii fata de Dumnezeu. Impodobindu-se cu ele, crestinul va folosi si in viata pamanteasca, si in cea viitoare, caci «sufletele oamenilor primesc pentru virtute rasplata, iar pentru greseli, pedepse», zice Sfantul Antonie cel Mare⁶³¹ (Filocalia, vol. 1, p. 29).

Dar, dupa cum crestinul are datoria sa se impodobeasca cu frumusetea vietii crestine si sa faca fapte bune, tot asa are si datoria sa se fereasca de fapte rele, de pacat, caci: „Cine stie sa faca ce e bine, si nu face, pacat are” (Iacov 4, 17).

DESPRE PACAT

77. Ce este pacatul?

Pacatul este calcarea cu deplina stiinta si cu voie libera, prin gand, cuvânt sau fapta, a voii lui Dumnezeu. Iar pentru ca voia lui Dumnezeu se arata in legile Sale, de aceea pacatul se mai numeste si faradelege.

78. Care este originea pacatului?

Dupa invatatura Bisericii noastre, pacatul si-a luat inceputul odata cu caderea stramosilor, in rai. Caci citim in Sfanta Scriptura: „precum printr-un om (Adam) a intrat

pacatul in lume si prin pacat, moartea, asa si moartea a trecut la toti oamenii, pentru ca toti au pacatuit in el” (Rom. 5, 12). Pacatul nu tine insa de firea omului, ci el s-a ivit prin intrebuintarea rea a voii libere cu care a inzestrat Dumnezeu pe om. Deci originea pacatului nu este de la Dumnezeu. Dumnezeu nu este urzitorul pacatului si nici nu-l voieste, dar il ingaduie, fiindca nu voieste sa stirbeasca libertatea de vointa a omului. Sfantul Antonie cel Mare spune: „Raul nicidecum nu e pricinuit de Dumnezeu, ci prin alegerea cea de buna voie s-au facut dracii rai, ca si cei mai multi dintre oameni... Nu cele ce se fac sunt pacate, ci cele rele, dupa alegerea cu voie... Si asa fiecare din madularele noastre pacatuieste cand din sloboda alegere lucreaza cele rele in loc de cele bune, impotriva lui Dumnezeu”⁶³² (Filocalia, vol. 1, p. 14 si 20).

79. Care sunt semnele dupa care se poate cunoaste pacatul?

Semnele dupa care se cunoaste pacatul sunt:

1) Intrebuintarea deplina a mintii. Unde nu exista judecata deplina a mintii, nu exista nici pacat. Faptele copiilor mici, ale nebunilor si ale tuturor celor lipsiti de judecata mintii pot fi impotriva legilor, dar nu sunt socotite pacate.

2) Libertatea voii. Faptele rezultate de la om impotriva voii sale, de asemenea pot fi impotriva legii, dar nu sunt socotite pacate.

3) Cunoasterea legii impotriva careia este indreptata fapta, sau cel putin sa fi fost cu putinta cunoasterea acestei legi.

80. Cum se naste pacatul?

Chipul in care se naste pacatul il arata Sfantul Apostol Iacov: „Nimeni sa nu zica atunci cand este ispitit: De la Dumnezeu sunt ispitit... Ci fiecare este ispitit cand este tras si amagit de insasi pofta sa. Apoi pofta, zamislind, naste pacat, iar pacatul, odata savarsit, aduce moarte” (Iacov 1, 13, 15).

Din cuvintele acestea se intelege foarte limpede ca radacina pacatului sta in pofta. Pofta lasata sa se intareasca in sufletul omului, fara a fi alungata, il atrage, adica il ispiteste pe om. Din pofta intarita se naste pacatul, care la randul lui aduce moartea. Fericitul Diadoh al Foticeii spune: «Raul nu este in fire, nici nu este cineva rau prin fire. Caci Dumnezeu nu a facut ceva rau. Cand insa cineva, din pofta inimii, aduce la o forma ceea ce nu are fiinta, atunci aceea incepe sa fie ceea ce vrea cel ce face aceasta»⁶³³ (Filocalia, vol. 1, p. 340). Deci, pacatul se savarseste prin voia libera a omului, dar nasterea lui depinde de unele pricini, dintre care cele mai insemnate sunt ispita si ocazia la pacat.

81. Ce este ispita?

Ispita este indemnul la pacat. Ea trezeste pofta spre a dobandi ceva prin calcarea legii morale.

Aceasta pornire vine sau dinauntru cuiva, adica din firea lui slabita de pacatul stramosesc, sau din afara.

Ispita dinauntru este prilejuita de:

1) Pofta trupului (mancare, bautura, desfranare);

2) Pofta ochilor (bogatie); si

3) Pofta inimii (trufia vietii, mandrie), dupa cum citim in Sfanta Scriptura: „Pentru ca tot ce este in lume, adica pofta trupului si pofta ochilor si trufia vietii, nu sunt de la Tatal, ci sunt din lume” (I Ioan 2, 16).

Ispita din afara vine de la diavol si de la lume. Ca ispitele vin de la diavol, ne arata insasi Sfanta Scriptura. Astfel, Mantuitorul zice: „Simone, Simone, iata Satana v-a cerut sa va cearna ca pe grau” (Luca 22, 31). Iar Sfantul Apostol Petru spune lui Anania, care ascunsese o parte din pretul unui ogor vandut: „Anania, de ce a umplut Satana inima ta, ca sa minti tu Duhului Sfant?” (Fapte 5, 3). Chipul in care ispiteste diavolul este mai ales atatarea gandului omului cu felurite inchipuiri, care in locul binelui adevarat infatiseaza un bine inselator si pierzator de suflet. Ispitele de la lume inseamna indemnul la pacat venit din partea oamenilor rai, care atata in altii felurite pofte si porniri pacatoase, fie prin cuvinte, fie prin fapte.

82. Poate crestinul sa biruiasca ispitele?

Da. Crestinul, ajutat de harul dumnezeiesc, poate birui chiar si ispitele cele mai puternice, mai ales ca Dumnezeu nu-l lasa sa fie ispitit peste puterile lui. „Credincios este Dumnezeu; El nu va ingadui sa fiti ispititi mai mult decat puteti; ci odata cu ispita va aduce si scaparea din ea, ca sa puteti rabda” (I Cor. 10, 13).

Pe pamant, crestinul nu este ferit de ispite. Dar ispitele in sine nu sunt inca pacate si, daca le infrunta cu barbatie, ele pot fi de folos credinciosului, intarindu-l in virtute. „Fericit este barbatul care rabda ispita, caci, lamurit facandu-se, va lua cununa vietii, pe care a fagaduit-o Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El” (Iacov 1, 12). Daca insa credinciosul nu se impotriveste ispitelor sau isi atata poftele sale, atunci ispitele il duc la pacat. Cum ca ispitele pot fi biruite, gasim pilde in Sfanta Scriptura. Astfel, in Vechiul Testament, dreptul Iov iese biruitor din lupta impotriva ispitelor cu care se apropiase diavolul de el. In

Noul Testament, Mantuitorul a fost ispitit de diavolul, dupa ce postise 40 de zile si 40 de nopti. Diavolul, adica, socotind ca o slabire a trupului va aduce dupa sine si o slabire a sufletului, s-a apropiat de Mantuitorul cu felurite ispите, pe care insa Mantuitorul le-a biruit (Matei 4, 1-11).

83. Care sunt mijloacele prin care se pot birui ispитеle?

Mijloacele cele mai potrivite, cu ajutorul carora se poate duce lupta biruitoare impotriva ispitelor, sunt:

1) Rugaciunea. „Rugati-va, ca sa nu intrati in ispita” (Luca 22, 40);

2) Lupta cu curaj. „Stati impotriva diavolului si va fugi de la voi” (Iacov 4, 7);

3) Privegherea asupra poftelor. „Fiti treji, privegheatii. Potrivnicul vostru, diavolul, umbla racnind ca un leu, cautand pe cine sa inghita” (I Petru 5, 8). Cuviosul Parinte Marcu Ascetul spune: «Cel ce vrea sa biruiasca ispитеle fara rugaciune si rabdare nu le va departa de la sine, ci mai tare se va incalci in ele»⁶³⁴ (Filocalia, vol. 1, p. 249).

84. Ce este ocazia la pacat?

Prin ocazie la pacat intelegem imprejurarile din afara care pot da omului prilej de pacatuire, chiar fara ispita. Acela care nu se fereste de ocazia la pacat si nu infrunta ispитеle dovedeste o invoire tacita cu aceste inceputuri ale pacatului. El sufera adica pornirea spre pacat, atata poftele dinauntru si staruie in placerea acestei atari. Aceasta placere pacatoasa, impreuna cu dorinta si hotararea de a pacatui, alcatuiesc pacatul dinauntru, care se arata in afara prin cuvint si fapta.

85. Ce este viciul?

Viciul este voia statornica de a calca legea morala. Prin multa pacatuire se naste vointa statornica de a calca legea morala. Pacatul, adica, patrunde atat de adanc in suflet, incat cel ce se gaseste in starea aceasta, simte multumire in a starui in faradelegi. Cel vicios savarseste pacat dupa pacat si ajunge sa se impietresca in fapte rele, incat cu greu se mai poate desface din robia pacatului.

Ceea ce este virtutea pentru faptele bune, este viciul pentru faptele rele.

86. Cum poate fi inlaturat viciul?

Viciul poate fi inlaturat prin hotararea tare a voii, ajutata de harul sfintitor, de a nu mai pacatui. Apoi, trebuie inlaturate pricinile care au lucrat la inradacinarea pacatului, ca:

ispitele, educatia gresita, lipsa de supraveghere, precum spune Sfantul Apostol Pavel: „Drept aceea omorati madularele voastre cele pamantesti..., dezbracandu-va de omul cel vechi, dimpreuna cu faptele lui, si imbracandu-va cu cel nou, care se innoieste spre deplina cunostinta, dupa chipul Celui ce l-a zidit... Iar peste toate acestea, imbracati-va intru dragoste, care este legatura desavarsirii” (Col. 3, 5-14).

87. Ce este obiceiul pacatos?

Obiceiul pacatos este rodul repetarii aceluiasi pacat si se arata in usurinta de a savarsi pacatul acesta la orice prilej, cum face, de pilda, mincinosul. Obiceiul pacatos este foarte primejdios pentru mantuirea sufletului, fiindca el slabeste puterea voii spre bine si se preface usor in viciu. De aceea, crestinul trebuie sa fie cu bagare de seama la el si sa caute a-l inlatura prin voia sa de a nu mai pacatui.

88. Cum trebuie judecat pacatul?

Pacatul trebuie judecat cu asprime si iata pentru ce: Prin jertfa de pe Cruce, Mantuitorul a recastigat, pentru cei ce cred in El, harul sfintitor pierdut prin pacatul stramosesc, precum si putinta de a se mantui si a dobandi fericirea vesnica. Prin pacat inasa, credinciosul nesocoteste jertfa Mantuitorului, se arata nemultumitor fata de Ziditorul si Binefacatorul sau ceresc si-si primejduieste mantuirea sufletului, pentru dobandirea careia el trebuie sa jertfeasca toate bunurile pamantesti, caci „Ce va da omul in schimb pentru sufletul sau?” (Marcu 8, 37).

Pacatul aduce nenumarate suferinte, care slabesc si otravesc puterile sufletesti, nimiceste viata trupeasca prin felurite patimi si boli si distruge buna intelegere dintre oameni. Prin aceasta sufera si randuiala de obste, cea intemeiata pe randuiala morala voita de Dumnezeu.

Pacatul, deci, trebuie judecat foarte aspru, fiindca el nesocoteste poruncile lui Dumnezeu si-l face pe credincios dusmanul Tatalui sau ceresc. De aceea, pacatul nu ramane fara pedeapsa.

89. Care este pedeapsa pacatului?

Pedeapsa pacatului este blestemul lui Dumnezeu. Dreptatea dumnezeiasca cere ca fiecare fapta, buna sau rea, sa-si aiba plata ei, pentru ca Dumnezeu, dupa cum citim in Sfanta Scriptura: „Va rasplati fiecaruia dupa faptele lui” (Rom. 2, 6).

Faptele sunt judecate mai intai de constiinta morala a credinciosului. Fapta buna aduce multumire, liniste si fericire, pe cand fapta rea aduce tulburare launtrica, neliniste chinuitoare si mustrare neincetata din partea constiintei.

Mustrarile constiintei sunt mai amare decat durerile trupesti si ele arunca uneori pe pacatos in ghearele mortii, cum l-au aruncat pe Cain, ucigatorul de frate, sau pe Iuda, vanzatorul Mantuitorului.

Uneori insa constiinta nu-si rosteste judecata ei, fiind slabita si adormita prin pacat. Alteori se pare ca pacatosul ramane nepedepsit de Dumnezeu. Totusi, dreptatea lui Dumnezeu nu ramane fara urmare. Dumnezeu incearca pe unii spre a-i intari si mai mult in credinta, trimite suferinte altora spre ispasirea pacatelor si se arata rabdator fata de cei nelegiuiti pana in clipa mortii lor.

Adevarata rasplata si pedeapsa urmeaza insa in viata viitoare. „Caci Fiul Omului va sa vina intru slava Tatalui Sau, cu ingerii Sai si atunci va rasplati fiecaruia dupa faptele sale” (Matei 16, 27). „Si se vor aduce inaintea Lui toate neamurile si-i va desparti pe unii de altii, precum desparte pastorul oile de capre... Atunci va zice imparatul celor de-a dreapta Lui: Veniti, binecuvantatii Tatalui Meu, mosteniti imparatia cea pregatita voua de la intemeierea lumii... Atunci va zice si celor de-a stanga: Duceti-va de la Mine, blestematilor, in focul cel vesnic, care este pregatit diavolului si ingerilor lui... Si vor merge acestia la osanda vesnica, iar dreptii la viata vesnica” (Matei 25, 31-46).

90. De cate feluri este pacatul?

Pacatul este de doua feluri:

1) Stramosesc, adica savarsit de stramosii nostri, Adam si Eva, in rai, si care prin nastere se mosteneste de fiecare. El se sterge prin Taina Sfantului Botez;

2) Personal, adica pacatul savarsit de fiecare credincios in parte.

91. Pacatele personale sunt toate deopotriwa de grele?

Nu. Mantuitorul spune lui Pilat: „Cel ce M-a predat tie mai mare pacat are” (Ioan 19, 11), iar Sfantul Apostol Ioan spune: „Este pacat de moarte... si este pacat nu de moarte” (I Ioan 5, 16).

Din aceste cuvinte intelegem ca sunt pacate grele sau de moarte si pacate usoare, sau care pot fi iertate.

92. Care pacate se numesc usoare?

Usoare sau cu putinta de iertat se numesc acele pacate prin care credinciosul, dintr-o slabiciune a voii si a cunoasterii sale, se abate in chip usor de la legea morala si de la calea mantuirii. Ele nu au ca urmare pierderea harului dumnezeiesc, ci numai o slabire a lucrarii harului in sufletul credinciosului.

Afara de Mantuitorul si de Sfanta Fecioara Maria, nimeni nu a fost scutit de pacate usoare, nici chiar dreptii: „Cel drept cade de sapte ori si tot se scoala” (Pilde 24,16). Iar Sfantul Apostol Iacov spune: „Toti gresim in multe chipuri; daca nu greseste cineva in cuvint, acela este barbat desavarsit, in stare sa infraneze si tot trupul” (Iacov 3, 2). De asemenea, Sfantul Apostol Ioan spune: „Daca zicem ca pacat nu avem, ne amagim pe noi insine si adevarul nu este intru noi” (I Ioan 1, 8).

Pacatele usoare nu trebuie insa privite cu nebagare de seama, caci ele sunt urate lui Dumnezeu si daca nu se sterg prin pocainta, duc la pacate grele.

93. Ce sunt pacatele grele?

Grele sunt pacatele acelea prin care cineva, cu multa rautate a voii sale, savarseste lucruri oprite in mod lamurit de poruncile dumnezeiesti. Pacat greu savarseste cineva si atunci cand nu implineste de voie poruncile dumnezeiesti, din care pricina raceste in dragostea catre Dumnezeu si catre aproapele.

Pacatele grele se mai numesc si pacate de moarte, fiindca rapesc credinciosului harul dumnezeiesc, care este viata lui, si-i pregatesc moartea, adica chinurile iadului (Iacov 1, 15; 1 Cor. 6, 9-10).

94. Pacatele grele sunt de un singur fel?

Nu. Dupa „Marturisirea Ortodoxa”, pacatele grele sunt de trei feluri:

- 1) Capitale;
- 2) Impotriva Duhului Sfant;
- 3) Strigatoare la cer.

95. Care sunt pacatele capitale?

Capitale sunt pacatele acelea care izvorasc nemijlocit din firea omeneasca, slabita prin pacatul stramosesc (Marcu 7, 21). Se numesc astfel, fiindca infatiseaza cele mai de seama cai ale voii pacatoase si sunt radacina celor mai multe pacate. Ele sunt urmatoarele sapte: 1)

Mandria, 2) Iubirea de argint, 3) Desfranarea, 4) Pizma sau invidia, 5) Lacomia, 6) Mania si 7) Lenea.

96. Ce este mandria?

Mandria, care, dupa cuvantul Sfintei Scripturi, izvoraste din inima omului (Marcu 7, 21-22), este pretuirea de sine peste masura si atitudinea de superioritate sau de dispret fata de ceilalti oameni.

Deoarece prin mandrie au cazut atat ingerii cei rai, cat si cei dintai oameni, mandria este privita ca inceputul pacatului.

Ispita mandriei este foarte intinsa. Nu este credincios care sa nu fie ispitit de acest pacat. Insi Mantuitorul a fost ispitit spre acest pacat de catre diavol, la inceputul lucrarii Sale in lume (Matei 4, 8-9).

97. Ce urmasi aduce pacatul mandriei?

Cel ce se lasa cuprins de pacatul mandriei uita ca tot ce are a primit de la Dumnezeu, nesocoteste poruncile lui Dumnezeu, se lauda numai pe sine, graieste de rau pe altul, este fatarnic, se razvrateste impotriva autoritatilor si randuielilor obstesti. Astfel, din mandrie, intocmai ca dintr-o radacina otravita, se nasc multe pacate. Sfantul Casian Romanul, vorbind despre acest pacat, spune: «Patima mandriei intuneca intreg sufletul si-l prabuseste in cea mai adanca prapastie. Pacatul mandriei, cand pune stapanire pe bietul suflet, ca un tiran prea cumplit care a cucerit o cetate mare si inalta, il darama in intregime si il surpa pana in temelii. Marturie despre aceasta este ingerul acela care pentru mandrie a cazut din cer. Caci fiind zidit de Dumnezeu si impodobit cu toate virtutile si cu intelepciunea, n-a voit sa le recunoasca pe acestea venite din darul Stapanului, ci din firea sa»⁶³⁵ (Filocalia, vol. 1, p. 123). Mantuitorul infiereaza cu toata taria pacatul mandriei, aratandu-i urmarile atat de grele. El spune: „Oricine se inalta pe sine se va smeri” (Luca 14, 11). Iar Sfantul Apostol Iacov zice: „Dumnezeu celor mandri le sta impotriva” (4, 6).

Crestinul, deci, trebuie sa se fereasca si sa se lepede de pacatul mandriei, imbracandu-se cu virtutea smereniei si intarindu-se sufleteste prin post si rugaciune. El trebuie sa-si aminteasca totdeauna ca toata virtutea si tot ce are el a primit de la Dumnezeu, dupa cum spune Sfantul Apostol Pavel: „Ce ai, pe care sa nu-l fi primit? Iar daca l-ai primit, de ce te falesti, ca si cum nu l-ai fi primit?” (I Cor. 4, 7).

98. Ce este iubirea de argint?

Iubirea de argint, care izvoraste, ca si alte cugete rele, „din inima omului” (Marcu 7, 21), este pofta neinfranata dupa bunurile pamantesti, considerand castigarea lor drept scopul principal al vietii. Ea se arata, pe de o parte, din dorinta de a aduna avere prin orice mijloace, iar pe de alta, prin stradania de a pastra cu indaratnicie cele adunate, adica prin zgarcenie. Pacatul acesta se impotrivesc dreptatii si indurarii, aducand mari pagube semenilor nostri. De aceea, Sfantul Apostol Pavel spune ca: „Iubirea de argint este radacina tuturor relelor si cei ce au poftit-o cu infocare au ratacit de la credinta si s-au strapuns cu multe dureri” (I Tim. 6, 10).

99. Ce urmasi aduce iubirea de argint?

Iubirea de argint naste pofte nesatioase, atata patimi, duce la inselaciune, furt, minciuna, juramant stramb, nedreptate, apasarea semenilor saraci si departare de Dumnezeu. „Unde este comoara ta, acolo va fi si inima ta”, spune Mantuitorul (Matei 6, 21). Ea sfarseste uneori cu sinuciderea sau moartea celui ce si-a lipit inima de avutie, precum arata cazul lui Iuda, cel care a vandut pe Mantuitorul pentru 30 de arginti. De aceea, Sfantul Apostol Pavel indeamna pe Timotei: „Celor bogati in veacul de acum, porunceste-le sa nu se semeteasca, nici sa-si puna nadejdea in bogatia cea nestatornica, ci in Dumnezeu cel viu, Care ne da cu belsug toate, spre indulcirea noastra” (I Tim. 6, 17). Iubirea de argint fiind o piedica in calea mantuirii, crestinul trebuie sa lupte impotriva ei cu virtutea cumpatariei, dreptatii si indurarii, cerand ajutorul lui Dumnezeu.

100. Ce este desfranarea?

Desfranarea este lasarea cu totul in voia poftelor trupului, care se atata in noi prin simturile noastre. Ea izvoraste din inima (Marcu 7, 21) si se savarseste in insusi trupul nostru, ducand la ratacirea randuielilor firii asezate de Dumnezeu. De aceea, Sfantul Apostol Pavel spune: „Fugiti de desfranare! Orice pacat pe care il va savarsi omul este afara de trup. Cine se deda insa desfranarii pacatuieste in insusi trupul sau” (I Cor. 6, 18). Pricina pentru care crestinul trebuie sa se pazeasca de desfranare, o arata tot Sfantul Apostol Pavel, prin cuvintele: „Sau nu stiti ca trupul vostru este templu al Duhului Sfant, Care este in voi, pe Care-L aveti de la Dumnezeu si ca voi nu sunteti ai vostri? Caci ati fost cumparati cu pret! Slaviti, dar, pe Dumnezeu in trupul vostru si in duhul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu” (I Cor. 6, 19-20).

Din desfranare izvorasc: cugetele necurate, distrugerea vietii familiale si nepasarea fata de nevoile celorlalti semeni. De aceea desfranatii nu vor mosteni imparatia lui Dumnezeu (I Cor. 6, 9).

Datoria crestinului este ca prin post si rugaciune sa lupte impotriva acestui pacat, sa alunge gandurile necurate din cugetul sau si sa fuga de tovarasia celor desfranati.

101. Ce este invidia sau pizma?

Invidia sau pizma este pacatul care ia nastere in inima omului (Marcu 7, 21) si care prilejuieste parere de rau pentru binele aproapelui si bucurie pentru nenorocirea si suferinta lui.

Prin invidie se pacatuieste fata de Dumnezeu si fata de aproapele. De aceea Sfanta Scriptura ne atrage atentia, spunand: „Unde este pizma si zavistie, acolo este neoranduiala si orice lucru rau” (Iacov 3, 16).

102. Ce pacate se nasc din invidie?

Din invidie se nasc: ura, clevetirea, viclesugul, inselaciunea, uciderea, precum si slabirea puterilor sufletesti si trupesti ale celui plin de invidie. De asemenea invidia duce si la departarea de Dumnezeu, caci inabusa dragostea curata fata de El si fata de aproapele. «Zavistia (invidia) face pe oameni mai rai decat orice sarpe veninos»⁶³⁶ (Hristoitia, Bucuresti, 1937, p. 286).

Crestinul bun se fereste de acest pacat. El nu pizmuieste pe omul harnic si vrednic, spornic in toate cele bune, ci se osteneste sa-i urmeze pilda. Alungarea pizmei din suflet aduce pacea si bucuria, pe care nu le cunoaste cel stapanit de ea.

103. Ce este lacomia?

Lacomia este pofta nestapanita de a manca si de a bea peste masura. Este un pacat al trupului (Gal. 5, 19).

Lacomul face din mancare si bautura tinta vietii lui, uitand ca acestea sunt numai mijloace de intretinere a vietii. Aceasta se intampla ori de cate ori credinciosul uita ca are un rost mai inalt in viata, o chemare sfanta de indeplinit. Mantuitorul ne indeamna: „Nu duceti grija, spunand: Ce vom manca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom imbraca? Ca dupa toate acestea se straduiesc neamurile; stie doar Tatal vostru Cel ceresc ca aveti nevoie de ele. Cautati mai intai imparatia lui Dumnezeu si dreptatea Lui si toate acestea se vor adauga voua” (Matei 6, 31-33). Iar Sfantul Apostol Pavel spune: „Ori de mancati, ori de beti, ori

altceva de faceti, toate spre slava lui Dumnezeu sa le faceti” (I Cor. 10, 31). La fel, Sfantul Casian Romanul spune: «De bucate numai atat sa ne slujim, cat sa traim, nu ca sa ne facem robi poruncilor poftei. Primirea hranei cu masura si socoteala da trupului sanatate si nu ii ia sfintenia»⁶³⁷ (Filocalia, vol. 1, p. 39).

104. Ce pacate se nasc din lacomie?

Din pacatul lacomiei se nasc: pofta trupeasca, petrecerile necuviincioase, ingrijirea numai de sine (egoismul), defaimarea aproapelui, exploatarea lui, certurile, maniile, diferitele boli, intunecarea mintii, pierderea cinstei, nepasarea fata de cele sfinte si tot felul de faradelegi.

Datoria crestinului este sa lupte impotriva lacomiei, prin virtutea cumpatarii, prin post si rugaciune.

105. Ce este mania?

Mania este supararea cu usurinta pentru orice lucru si pornirea de a ne razbuna asupra celor care ne-au pricinuit vreun neajuns.

Mania este si o lipsa a dragostei, caci: „Dragostea nu se aprinde de manie” (I Cor. 13, 5).

Sfantul Casian Romanul, vorbind despre manie, zice ca: «Mocnind ea tainuit in inima noastra si orbind cu tulburari intunecate ochii inimii, nu putem dobandi puterea de a deosebi cele ce ne sunt de folos, nici patrunderea constiintei duhovnicesti. De asemenea nu putem pazi desavarsirea sfatului bun si nu ne putem face partasi vietii adevarate, iar mintea noastra nu va ajunge in stare sa priveasca lumina dumnezeiasca»⁶³⁸ (Filocalia, vol. 1, p. 110). De aceea Sfantul Apostol Iacov indeamna pe credincios sa fie: „Zabavnic la manie, caci mania omului nu lucreaza dreptatea lui Dumnezeu” (Iacov 1, 19-20). Mantuitorul insusi ne spune ca tot cel ce se manie pe fratele sau vrednic va fi de osanda (Matei 5, 22).

Astfel, din orice pricina ar porni mania, ea trebuie potolita, caci orbeste ochii sufletului si duce la fapte rele, precum l-a dus pe Cain la uciderea fratelui sau Abel (Fac. 4, 4-8).

Creștinul are datoria sa se fereasca de pacatul maniei si sa lupte impotriva ei cu virtutea blandetii, smereniei si dragostei catre aproapele. Pilda sa-i fie insusi Mantuitorul, Care in loc sa se manie pe cei ce-L huleau si-L scuipau, Se ruga pentru ei, zicand: „Parinte, iarta-le lor, caci nu stiu ce fac” (Luca 23, 34).

Indreptatita este numai mania impotriva gandurilor rele, impotriva patimilor si a pacatelor, precum si impotriva lenei, din care odralesc o seama de pacate. Aceasta este mania sfanta de care a fost patruns si sufletul Mantuitorului (Marcu 3, 5).

106. Ce este lenea?

Lenea este nepasarea fata de implinirea datoriilor si dezgustul pentru munca, fie cu bratele, fie cu mintea.

Lenea aduce: slabirea puterilor sufletesti si trupesti, lipsa de cele trebuincioase vietii, indemn la furt, pricina de cearta si uitare de Dumnezeu. Sfanta Scriptura are cuvinte foarte aspre pentru pacatul lenei sau trandaviei, aratand ca cei lenesi vor fi aruncati in intunericul cel vesnic (Matei 25, 26, 30). Sfantul Apostol Pavel spune: „Daca cineva nu vrea sa lucreze, acela nici sa nu manance” (II Tes. 3, 10). Si tot el ne indeamna: „Nu fiti lenesi, ci urmati ai celor ce prin credinta si indelunga rabdare mostenesc fagaduintele” (Evr. 6, 12).

Lenea se tamaduieste prin munca.

107. Care sunt pacatele impotriva Duhului Sfant?

Pacatele impotriva Duhului Sfant sunt acelea prin care crestinul se impotriveste cu indaratnicie poruncilor dumnezeiesti si tuturor lucrarilor Sfantului Duh. Si, intrucat virtutile teologice (credinta, nadejdea si dragostea) sunt lucrari ale Duhului Sfant, pacatele impotriva Duhului Sfant se indreapta mai ales impotriva acestor virtuti.

Astfel, pacate impotriva credintei sunt:

Impotrivirea fata de adevarul dovedit al credintei crestine. De acest pacat s-au facut vinovati fariseii, care nesocoteau valoarea faptelor Mantuitorului, declarandu-le fapte ale diavolului (Matei 9, 34); de asemenea se fac vinovati toti aceia carora le place sa pacatuiasca, dar pentru ca credinta crestina ii opreste, ei o tagaduiesc, se leapada de ea, sau o prigonesc.

Pacate impotriva nadejdii sunt:

Increderea nesocotita in bunatatea lui Dumnezeu. De acest pacat se face vinovat cel ce pacatuieste neincetat, si totusi crede ca Dumnezeu, fiind atotbun, il va ierta; de asemenea si cel ce socoteste ca se va putea mantui numai prin credinta lipsita de fapte bune (Rom. 2, 4-5; Iacov 2, 26).

Deznadajduirea in mila si bunatatea lui Dumnezeu. Sunt oameni care socotesc ca pacatele facute de ei sunt atat de mari, incat nu vor mai putea gasi iertare la Dumnezeu, chiar daca s-ar pocai, si de aceea nu mai incearca sa se indrepte, ci pacatuiesc mereu (Ioil 2, 12-13).

De acest pacat s-a facut vinovat Iuda, care, dupa ce L-a vandut pe Mantuitorul, s-a dus si s-a spanzurat (Matei 27, 5).

Pacate impotriva dragostei sunt:

Pizmuirea aproapelui pentru harul ce i s-a impartasit, pentru sporul lui in fapte bune, precum si neindrumarea celor rataciti pe calea cea buna.

Cine se face vinovat de acest pacat nu va putea mosteni imparatia lui Dumnezeu (Gal. 5, 21).

Nepocainta pana la moarte si nesocotirea darurilor lui Dumnezeu. De acest pacat se face vinovat cel care, cu toate ca este crestin, nu voieste sa intrebuinteze mijloacele puse la indemana de Sfanta noastra Biserica pentru indreptarea sa si petrece in pacate pana la moarte, impotrivindu-se astfel lui Dumnezeu, „Care voieste ca toti oamenii sa se mantuiasca si la cunostinta adevarului sa vina” (I Tim. 2, 4).

108. Ce spune Mantuitorul despre pacatele impotriva Duhului Sfânt?

„Celui care va zice cuvânt împotriva Fiului Omului, se va ierta lui; dar celui care va zice împotriva Duhului Sfânt, nu se va ierta lui, nici în veacul acesta, nici în cel ce va să fie” (Matei 12, 32).

Din aceste cuvinte înțelegem că pacatele împotriva Duhului Sfânt sunt foarte grele. Ele dezradăcinează din suflet înclinarea spre pocăință și îndreptare și-l instrăinează pe credincios de Dumnezeu. Totuși, prin cuvintele de mai sus, Mantuitorul nu spune că ele nu s-ar putea șterge printr-o căință adevărată și nici că pentru vina lor nu s-ar putea dobândi niciodată iertarea. Pricina neiertării unor astfel de pacate stă în îndărătnicia omului de a nu se pocăi, în impietria inimii lui. Cel ce savarsește astfel de pacate nu primește iertarea, fiindcă nu voieste să fie iertat și nu voieste să asculte de poruncile lui Dumnezeu. Dacă, însă, un astfel de vinovat se căiește din adâncul inimii și, hotărât să nu mai păcătuiască, cere îndurarea lui Dumnezeu, atunci, prin Sfânta Taină a Pocăinței, el va putea primi iertare, căci nu este pacat, oricât de greu ar fi el, care să covarșească bunătatea și dragostea de oameni a lui Dumnezeu.

Sfântul Apostol Petru s-a lepadat de trei ori de Mantuitorul, dar, pocăindu-se, recunoscându-și păcatul și hotărându-se să asculte de Mantuitorul până la moarte, a fost iertat și reșezat în cinstea de Apostol (Ioan 21, 15-19).

109. Care pacate se numesc strigătoare la cer?

Se numesc strigatoare la cer pacatele care tind a nimici imboldurile puse de Dumnezeu in firea noastra. Ele sunt atat de grele, incat, mai mult decat altele, cer o rasplatire de la Dumnezeu chiar in lumea aceasta. Ele nu izvorasc dintr-o slabiciune a credinciosului, ci din vadita rautate a voii lui, fiind savarsite cu precugetare.

110. Care sunt pacatele strigatoare la cer?

Pacatele strigatoare la cer sunt:

1) Uciderea savarsita cu voie. Un astfel de pacat a savarsit, de pilda, Cain. Cu privire la acest pacat citim in Sfanta Scriptura: „Si a zis Domnul (lui Cain): Ce ai facut? Glasul Sangelui fratelui tau striga catre Mine din pamant” (Fac. 4, 40). Tot de acest pacat tin si cruzimile prin care se tinde la nimicirea vietii aproapelui, ca: rapirea libertatii prin robie, razboiul de pustiire, precum si lovirea in cinstea aproapelui, socotita ca o ucidere morala a lui.

2) Sodomia, adica desfraul impotriva firii, precum si impiedicarea cu stiinta a zamislirii de prunci si lepadarea lor.

Desfraul impotriva firii si-a primit numele de sodomie dupa locuitorii din Sodoma, care pentru acest pacat au fost aspru pedepsiti de Dumnezeu (Fac. 18, 20). Sfantul Apostol Pavel spune ca astfel de fapte rusinoase nu trebuie sa fie nici macar amintite printre crestini (Efes. 5, 3).

3) Asuprirea vaduvelor, orfanilor si saracilor este un pacat impotriva simtului firesc de dreptate al omului.

In Sfanta Scriptura se gasesc multe mustrarari impotriva celor ce se fac vinovati de acest fel de pacate. „Invatati sa faceti bine, cautati dreptatea, ajutati pe cel apasat, faceti dreptate orfanului, aparati pe vaduva” (Isaia 1, 17). Iar Mantuitorul striga: „Vai voua, carturarilor si fariseilor fatarnici! Ca mancati casele vaduvelor si cu fatarnicie va rugati indelung; pentru aceasta mai multa osanda veti lua” (Matei 23, 14).

4) Oprirea platii lucratorilor, care de asemenea raneste dreptatea sociala. De acest pacat tin: specula ce se face cu bratele muncitorilor, oprirea pentru diferite pricini nedrepte a unei parti din plata, scumpirea traiului, falsificarea alimentelor. „Iata, plata lucratorilor care au secerat tarinile voastre, pe care voi ati oprit-o, striga; si strigarile seceratorilor au intrat in urechile Domnului Savaot” (Iacov 5, 4).

5) Lipsa de cinste si multumire fata de parinti. „Cel ce bate pe tata sau pe mama, sa fie omorat. Cel ce va grai de rau pe tatal sau pe mama. sa, acela sa fie omorat”, se spune in Sfanta Scriptura (Ies. 21, 15-16).

111. Ne putem face partasi si de pacatele altora?

Da, si iata cum:

- 1) Cand poruncim altora sa pacatuiasca (Matei 2, 16);
- 2) Cand dam sfat altora sa pacatuiasca (Ioan 11, 49-50);
- 3) Cand indemnam la pacat;
- 4) Cand ne invoim la pacatul altuia (Fapte 22, 20);
- 5) Cand tacem si nu infruntam pe cel ce pacatuieste (Pilde 29, 24);
- 6) Cand trecem cu vederea si nu pedepsim pe pacatosi;
- 7) Cand ascundem si aparam pe pacatosi (Luca 11, 47-48);
- 8) Cand incuviintam pacatele altora (Rom. 1, 32);
- 9) Cand dam prilej de sminteala spre pacat (Luca 22, 3-6).

In masura in care luam parte la pacatele altora, sta si vina si raspunderea noastra.

Dar, mai presus de ferirea de pacat, datoria crestinului este sa duca o viata morala.

112. Ce inseamna a duce o viata morala?

A duce o viata morala inseamna a pazi poruncile dumnezeiesti. Prin porunci isi arata Dumnezeu voia Sa cea atotsfanta, dupa care trebuie sa se calauzeasca crestinul in viata, caci spune Mantuitorul: „Cel ce are poruncile Mele si le pazeste, acela este care Ma iubeste; iar cel ce Ma iubeste pe Mine va fi iubit de Tatal Meu si-l voi iubi si Eu si Ma voi arata lui” (Ioan 14, 21).

De aceea, datoria crestinului este sa cunoasca, sa inteleaga bine si sa implineasca cele 10 porunci ale lui Dumnezeu, pe care Mantuitorul le-a cuprins si le-a desavarsit pe scurt in porunca dragostei (Matei 22, 37-39).

Sa trecem deci la talcuirea fiecărei porunci in parte.

CELE ZECE PORUNCI

113. Care este porunca intai?

Porunca intaia este aceasta: „Eu sunt Domnul Dumnezeuul tau, Care te-a scos din pamantul Egiptului si din casa robiei. Sa nu ai alti dumnezei afara de Mine!” (Ies. 20, 2-3).

114. Ce invata aceasta porunca?

Aceasta porunca invata ca Dumnezeuul cel din ceruri este adevaratul si singurul Dumnezeu, Caruia se cuvine slujirea si slava dumnezeiasca, si opreste inchinarea la alti dumnezei nascociti de mintea intunecata de pacat (idoli). Crestinul trebuie, deci, sa creada, sa nadajduiasca si sa-L iubeasca numai pe Dumnezeu, mai presus de orice; numai Lui sa-I inchine toate gandurile, simtirile si dorintele sale si sa nu se lepede de El, oricate suferinte s-ar abate asupra lui.

Porunca aceasta cere crestinului sa-si impodobeasca viata cu cele trei virtuti teologice: credinta, nadejdea si dragostea, singurele in stare sa-l pastreze in legatura stransa si continua cu Dumnezeu.

115. Cine pacatuieste impotriva acestei porunci?

Impotriva acestei porunci pacatuieste: 1) Cel ce se inchina la idoli; 2) Cel ce, cu stiinta si vointa, crede altfel decat invata Sfanta noastra Biserica Ortodoxa, adica ereticii; 3) Cel ce se leapada de invatatura crestina (apostatii); 4) Cel ce nu asculta de randuielele bisericesci cuprinse in canoanele Sfintei noastre Biserici (schismaticii); 5) Cel ce e stapanit de credinte desarte (superstitii) si alearga la tot felul de descantece, vrajitorii, chemarea spiritelor celor morti si alte lucruri de felul acesta; 6) Cel ce este stapanit de nadejdea gresita ca, oricat ar pacatui, Dumnezeu il va ierta, caci El este bun, precum si cel ce pierde nadejdea ca Dumnezeu il mai poate ierta vreodata pentru pacatele facute si de aceea nu se mai osteneste pe calea binelui; 7) Cel ce se iubeste pe sine mai mult decat pe Dumnezeu.

116. Se opreste oare prin porunca intai cinstirea ingerilor si a sfintilor?

Nu, caci cinstirea data lor este - precum s-a aratat mai inainte - alta decat aceea care se da lui Dumnezeu. Ingerilor si sfintilor se roaga crestinul numai pentru ca acestia sa mijloceasca pentru el catre Dumnezeu, prin rugaciunile lor.

117. Care este porunca a doua?

Porunca a doua este aceasta: „Sa nu-ti faci chip cioplit si nici asemanare a vreunui lucru din cate sunt in cer, sus, si din cate sunt pe pamant, jos, si din cate sunt in apele de sub pamant! Sa nu te inchini lor, nici sa le slujesti lor” (Ies. 20, 4-5).

118. Ce invata porunca aceasta?

Porunca a doua invata ca crestinul nu trebuie sa se inchine la idoli, adica la lucruri facute de maini omenesti sau la alte fapturi ale lui Dumnezeu, pe care sa le socoteasca inzestrate cu puteri dumnezeiesti. Se opreste adica idololatria, atat de raspandita pe vremea cand Dumnezeu a dat poporului evreu cele 10 porunci.

119. Dar ce inteles poate sa aiba aceasta porunca la crestini?

Este drept ca crestinii nu se mai gandesc astazi la zei mincinosi, adica la idoli, asa cum credeau unele popoare din vechime. Dar cuvantul „idol” a primit in crestinism si un alt inteles. De pilda, iubirea de argint, este numita de Sfantul Apostol Pavel „inchinare la idoli” (Col. 3, 5); tot asemenea lacomia la mancari si bauturi, caci dumnezeul lacomului este pantecele (Filip. 3, 19). Deci, banii, mancarea, hainele si alte lucruri care 1-ar face pe credincios rob al lor, pot fi considerate pe buna dreptate ca idoli lui. De aceea, ca sa nu fie invinovatit de idololatrie, crestinul trebuie sa iubeasca pe Dumnezeu mai presus de orice.

120. Nu cumva prin cinstirea icoanelor crestinii calca in vreun chip porunca aceasta?

Nu, caci - precum s-a aratat - crestinii nu se inchina materialului din care sunt facute icoanele, nici zugravelilor de pe lemn, ci persoanelor al caror chip este zugravit pe icoane. Porunca aceasta nu opreste cinstirea sfintelor icoane, care sunt reprezentari ale unor fiinte reale (Dumnezeu, sfintii) si despre care cel de al VII-lea Sinod Ecumenic a hotarat: «Este permis si chiar bineplacut inaintea lui Dumnezeu a face icoane. Acestor icoane sfinte nu li se da insa adorarea (inchinarea) care se cuvine numai lui Dumnezeu, ci venerarea sau cinstirea care se aduce persoanei infatisate pe icoana, iar nu materiei icoanei sau chipului de pe ea».

121. Care este porunca a treia?

Porunca a treia este: „Sa nu iei numele Domnului Dumnezeului tau in desert, ca nu va lasa Domnul nepedepsit pe cel ce ia in desert numele Lui” (Ies. 20, 7).

122. Ce invata porunca aceasta?

Aceasta porunca invata ca este oprit a huli numele lui Dumnezeu, adica a-1 rosti fara cinstea cuvenita. Iata si temeiul acestui lucru: Numele oricarei fiinte sau lucru trezeste in noi ceva din acea fiinta sau lucru. Asa se intelege ca anumite cuvinte au in ele ceva frumos si atragator. De pilda cuvantul „mama” sau „tata” trezesc in inima celui care le rosteste o mare

bucurie si pretuire. Cu atat mai frumos este pentru adevaratul crestin numele Tatalui ceresc, Care i-a dat viata si binecuvantarile ceresti si Care este izvorul a toata sfintenia si dragostea. De aici intelegem ca si numele lui Dumnezeu este sfant, precum Dumnezeu insusi este sfant.

123. In ce chip se poate lua numele lui Dumnezeu in desert?

Numele lui Dumnezeu se poate lua in desert prin:

- 1) Purtarea necuviincioasa in biserica;
- 2) Necinstirea lucrurilor sfinte;
- 3) Cartirea impotriva randuielilor lui Dumnezeu;
- 4) Injuraturi sau blesteme;
- 5) Nesocotirea fagaduintelor facute in numele lui Dumnezeu;
- 6) Juramant mincinos, adica atunci cand luam pe Dumnezeu ca martor pentru ceea ce nu este adevarat;
- 7) Calcarea juramantului cu stiinta si vointa;
- 8) Intrebuintarea cu usurinta a juramantului, atunci cand Dumnezeu este luat ca martor si chezasie pentru lucruri neinsemnate.

124. Juramantul este, oare, oprit cu desavarsire?

Juramantul nu este oprit atunci cand se face dupa voia lui Dumnezeu, adica atunci cand nu se face pentru un lucru neinsemnat si cand cel ce jura este hotarat sa spuna numai adevarul.

Insusi Dumnezeu S-a jurat pe Sine, dupa cum spune Sfanta Scriptura: „Dumnezeu, cand a dat fagaduinta lui Avraam, de vreme ce nu avea pe nimeni mai mare pe care sa Se jure, S-a jurat pe Sine insusi” (Evr. 6, 13). Mantuitorul S-a jurat, de asemenea, la judecata, ca este Fiul lui Dumnezeu (Matei 26, 63-64). Asemenea si Sfintii Apostoli s-au jurat, intarind prin aceasta adevarurile propovaduite (Rom. 1, 9; 1 Cor. 1, 23; Gal. 1, 20). Cand Mantuitorul a spus: „Sa nu va jurati nicidecum... ci cuvantul vostru sa fie: ceea ce este da, da; si ceea ce este nu, nu; iar ce e mai mult decat aceasta de la cel rau este” (Matei 5, 34, 37), El nu a oprit cu desavarsire juramantul, ci numai juramantul facut cu usurinta si pentru lucruri neinsemnate si neadevarate.

Juramantul drept si facut pentru lucruri inalte fiind o fapta de slujire a lui Dumnezeu, caci prin el se recunoaste ca Dumnezeu este atotstiutor si atotprezent, trebuie tinut cu sfintenie. Calcarea lui este pacat, dupa cum pacat este si juramantul mincinos (Zah. 5, 4). De aceea, crestinul trebuie sa se fereasca de a jura cu usurinta sau in chip mincinos.

125. Ce este fagaduinta sau votul?

Fagaduinta sau votul este indatorirea cu care crestinul se leaga de buna voie in fata lui Dumnezeu sa faca o fapta de o deosebita vrednicie morala, drept recunostinta pentru binefacerile primite. Fagaduinta nu poate cuprinde fapte la care omul este deja indatorat prin porunci si nici fapte lipsite de pret moral. Fagaduinta se poate face de catre orice credincios; ea este un mijloc pentru intarirea vointei in virtuti, pentru aratarea evlaviei adevarate si duce la desavarsirea morala.

In Sfanta Scriptura gasim multe pilde de fagaduinte facute de barbati evlaviosi. Astfel, Iacov, desteptandu-se din visul sau, fagaduieste ca piatra care i-a slujit drept capatai o va face altar de inchinare lui Dumnezeu (Fac. 28, 20-22); iar Sfantul Apostol Pavel si-a tuns parul capului, pentru implinirea unei fagaduinte (Fapte 21, 23-26).

Fagaduinta facuta trebuie implinita, caci altfel inseamna lipsa de credinta si de ascultare pe care le datoram lui Dumnezeu. „De vei da fagaduinta Domnului Dumnezeului tau, sa nu intarzii a o implini, caci Domnul Dumnezeul tau o va cere de la tine si pacat vei avea asupra ta” (Deut. 23, 21-22).

De aceea, inainte de a face o fagaduinta, crestinul sa gandeasca bine daca e buna si daca o poate indeplini, caci „Mai bine sa nu fagaduiesti, decat sa nu implinesti ce ai fagaduit” (Eccl. 5, 4).

126. Care este porunca a patra?

Porunca a patra este aceasta: „Adu-ti aminte de ziua odihnei, ca sa o sfintesti. Lucreaza sase zile si-ti fa in acelea toate treburile tale, iar ziua a saptea este odihna Domnului Dumnezeului tau; sa nu faci in acea zi nici un lucru: nici tu, nici fiul tau, nici fiica ta, nici sluga ta, nici slujnica ta, nici boul tau, nici asinul tau, nici orice dobitoc al tau, nici strainul care ramane la tine. Ca in sase zile a facut Domnul cerul si pamantul, marea si toate cele ce sunt intr-insele, iar in ziua a saptea S-a odihnit. De aceea a binecuvantat Domnul ziua a saptea si a sfintit-o” (Ies. 20, 8-11).

127. Ce invata porunca aceasta?

Aceasta porunca invata doua lucruri, si anume: datoria muncii in timpul celor sase zile ale saptamanii si datoria de a sarbatori ziua a saptea, ca zi de odihna, inchinata Domnului.

128. Este munca o datorie pentru crestin?

Da, munca este o datorie pentru fiecare crestin, dupa cum spune si Sfantul Apostol Pavel: „Daca cineva nu vrea sa lucreze, acela nici sa nu manance” (II Tes. 3, 10).

129. Cand a dat Dumnezeu porunca muncii?

Dupa invatatura Sfintei noastre Biserici, Dumnezeu a dat omului porunca muncii inca de la inceput, cand l-a asezat in gradina raiului „ca s-o lucreze si s-o pazeasca” (Fac. 2, 15). Aceasta inseamna ca omul avea indatorirea sa munceasca si inainte de caderea in pacat. Fireste ca munca aceea nu era deloc obositoare si grea; totusi, era o indatorire de viata. Dupa savarsirea pacatului stramosesc insa, cand puterile omului au slabit si pamantul a fost blestemat din pricina pacatului, munca s-a facut mai cu greutate, omul trebuind sa-si castige cele trebuincioase vietii sale „in sudoarea fetei” (Fac. 3, 19). Astfel este lesne de inteles ca, din pricina asprimii ei, munca n-a fost facuta cu placere. Lumea veche cauta sa scape de ea, o privea ca o injosire, se rusina de ea si o lasa pe seama sclavilor.

130. Cum este considerata munca in invatatura crestina?

Invatatura crestina a schimbat parerea din vechime asupra muncii. Mantuitorul a aratat munca drept lucru sfant, cand a zis: „Tatal Meu pana acum lucreaza; si Eu lucrez” (Ioan 5, 17) si a ridicat-o din nou la cinstea data ei de Dumnezeu. Dupa traditia crestina, Mantuitorul insusi a lucrat pana la varsta de 30 de ani in atelierul de tamplarie al batranului Iosif din Nazaret, iar pe Ucenicii Sai si i-a ales dintre pescarii de pe marginea lacului Ghenizaret, care erau muncitori cu bratele. De altfel; Sfanta Scriptura este plina de pilde indemnatoare la munca: „Cea mai scumpa comoara pentru om este munca” (Pilde 12, 27).

131. Ce foloase aduce omului munca?

Prin munca, omul isi castiga in chip cinstit cele ale traiului si isi dezvolta puterile trupesti si sufletesti. Munca este, apoi, izvor de virtuti. Ea lumineaza mintea, intareste vointa, inalta simtamintele, aduce rabdare, barbatie, stapanire de sine, potoleste patimile si inlatura ispitele.

Dupa invatatura crestina, se cuvine aceeasi pretuire atat muncii cu bratele, cat si muncii cu mintea, caci amandoua aceste feluri de munca aduc foloase si inalta viata omului.

132. Ce invata Biserica noastra despre rasplatirea muncii?

Potrivit cuvintului Mantuitorului: „vrednic este lucratorul de plata sa” (Luca 10, 7), Biserica noastra invata ca muncitorul trebuie sa fie platit, dupa merit, pentru munca sa. Nedreptatirea muncitorului cu privire la plata ce i se cuvine pentru munca lui si asuprirea lui, din partea exploatatorilor, sunt pacate strigatoare la cer, dupa cum spune Sfanta Scriptura: „Iata, plata lucratorilor care au secerat tarinile voastre, pe care voi ati oprit-o, striga; si strigatele seceratorilor au intrat in urechile Domnului Savaot” (Iacov 5, 4). Crestinismul cere munca de la fiecare credincios, pretuieste munca dupa merit si socoteste lenea si trairea din munca altora drept un mare pacat. Dar crestinismul mai invata ca nu trebuie sa uitam nici de sufletul nostru. „Caci ce-i foloseste omului sa castige lumea intreaga, daca-si pierde sufletul?” (Marcu 8, 36). Munca este o indatorire de viata, dar grija pentru mantuirea sufletului este datoria cea mai mare a crestinului.

De aceea, porunca a patra cere crestinului ca, dupa zilele de oboseala a bratelor si a mintii pentru castigarea in mod cinstit a celor trebuincioase vietii, sa se opreasca intr-o anumita zi de la munca sa obisnuita, sa mearga la biserica, sa se inchine lui Dumnezeu si sa si hraneasca sufletul cu invataturile cele sfinte. Aceasta o cere crestinului si porunca intai bisericeasca. Dupa sfanta slujba, se cuvine ca crestinul sa se odihneasca trupeste si sufleteste, impodobindu-se cu facerea de fapte bune in slujba aproapelui.

133. Care este ziua de odihna?

In Vechiul Testament, poporul evreu a tinut si tine si astazi, ca zi de odihna, sambata, in amintirea eliberarii sale din robia Egiptului.

Crestinii insa tin Duminica, fiindca in aceasta zi a inviat Mantuitorul din morti, aducand izbavirea din robia pacatului. Iar faptul acesta este de cea mai mare insemnatate pentru ca, dupa cum spune Sfantul Apostol Pavel: „Daca Hristos n-a inviat, zadarnica este atunci propovaduirea noastra, zadarnica si credinta noastra” (I Cor. 15, 14). Cum ca Mantuitorul a inviat in ziua Duminicii marturisesc limpede toti Sfintii Evanghelisti: „Iar in ziua intaia a saptamanii, Maria Magdalena a venit la mormant, dis-de-dimineata, fiind inca intuneric, si a vazut piatra rasturnata de pe mormant” (Ioan 20, 1; cf. Matei 28, 1-2; Marcu 16, 1-7; Luca 23, 54-56). Cuvintele „ziua intaia a saptamanii” sau „intr-una din sambete” exprima duminica, fiindca evreii numeau „sabat” sau „sambata” atat ziua a saptea, cat si intreaga saptamana. Iar zilele saptamanii le numeau astfel: Intaia zi dupa sambata, adica duminica, o numeau „intaia a sambetei” sau „intaia a sambetelor” sau „una dintre sambete”. A doua zi dupa sambata sau luni o numeau a doua a sambetei, si asa mai

departe. Din aceasta se intelege ca Mantuitorul a inviat in ziua de duminica. Apoi Duminica mai are insemnatate deosebite pentru crestini deoarece intr-o zi de duminica S-a pogorat Duhul Sfânt peste Sfintii Apostoli (Fapte 2, 1-4). Crestinii tin duminica drept zi de odihna inchinata lui Dumnezeu, chiar de pe timpul Sfintilor Apostoli, dupa cum citim tot in Sfanta Scriptura: „In ziua intaia a saptamanii, adunandu-ne noi sa frangem painea, Pavel, care avea de gand sa plece a doua zi, a inceput sa le vorbeasca si a prelungit cuvântul lui pana la miezul noptii” (Fapte 20, 7). „A frange painea» inseamna ca Ucenicii se adunau sa faca rugaciuni, sa savarseasca Sfanta Liturghie si sa se impartaseasca. Prin urmare, Sfanta Liturghie se facea in zilele de duminica. Deci, tinand duminica in locul sambetei, crestinii nu calca nicidecum porunca a patra, caci ei traiesc dupa randuierile Mantuitorului si ale Sfintilor Sai Apostoli. Tot ca zile ale Domnului trebuie socotite, afara de duminici, si celelalte sarbatori randuite de Sfanta noastra Biserica Ortodoxa.

134. Care este porunca a cincea?

Porunca a cincea este: „Cinsteste pe tatal tau si pe mama ta, ca sa-ti fie bine si sa traiesti ani multi pe pamantul pe care Domnul Dumnezeu tau ti-l va da tie” (Ies. 20, 12). Cele patru porunci dumnezeiesti despre care s-a vorbit pana acum au aratat datoriile crestinului fata de Dumnezeu, cuprinse pe scurt in datoria dragostei fata de El. Curatia si taria dragostei fata de Dumnezeu se adevereste insa prin dragostea fata de oameni, caci: „Daca zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele sau il uraste, mincinos este! Pentru ca cel ce nu iubeste pe fratele sau, pe care l-a vazut, pe Dumnezeu, pe Care nu L-a vazut, cum poate sa-L iubeasca? Si aceasta porunca avem de la El: cine iubeste pe Dumnezeu sa iubeasca si pe fratele sau” (I Ioan 4, 20, 21). Dintre oameni, mai intai trebuie iubiti parintii, care ne-au nascut si ne-au crescut si, ca atare, dupa Dumnezeu, sunt binefacatorii nostri cei mai mari, in viata pamanteasca.

Din aceasta pricina, cele sase porunci dumnezeiesti, care vorbesc despre datoriile sau dragostea fata de oameni, incep cu porunca de a cinsti parintii.

135. Ce inseamna a cinsti pe parinti?

A cinsti pe parinti inseamna:

1) A-i iubi, adica a le dori si face tot binele cu putinta. Iubirea fata de parinti este si o porunca a firii; de aceea o si gasim la toate popoarele, chiar si la toate vietuitoarele, oricat de salbatice ar fi ele.

2) A asculta de ei. „Copii, ascultati pe parintii vostri in Domnul, ca aceasta este cu dreptate” (Efes. 6, 1). „Fiule, pazeste povata tatalui tausi nu lepada indemnul maicii tale” (Pilde 6, 20).

3) A nu-i supara cu ceva si a ne purta fata de ei cu toata cuviinta, vorbind despre ei si cu ei numai de bine. „Cel ce va grai de rau pe tatal sau sau pe mama sa sa fie dat mortii, ca a grai de rau pe tatal sau si pe mama sa si Sangele sau este asupra sa” (Lev. 20, 9).

4) A-i ajuta la nevoie, mangaindu-i in necazuri si inseninandu-le batranetile. „Fiule, sprijineste pe tatal tau la batranete si nu-l mahni in viata lui” (Int. Sir. 3, 12). Pilda in privinta aceasta este insusi Mantuitorul Hristos, cand, rastignit pe Cruce, a incredintat pe sfanta Sa Maica ucenicului Sau prea iubit, Ioan, ca sa aiba grija de ea (Ioan 19, 26-27).

5) A ne ruga lui Dumnezeu pentru ajutorarea lor, cand sunt in viata, iar dupa moarte, pentru odihna sufletelor lor, implinindu-le vointa cea din urma si pastrandu-le frumoasa amintire.

136. De ce la porunca despre cinstirea parintilor Dumnezeu adauga, ca ceva deosebit, fagaduinta fericirii si a vietii indelungate?

Dumnezeu adauga fagaduinta aceasta pentru a indamna si mai mult la implinirea poruncii, caci pe ea se intemeiaza buna randuiala in familie si in orice fel de viata obsteasca.

137. Pe cine mai trebuie sa cinsteasca copiii asemenea parintilor lor?

Copiii au datoria sa cinsteasca, asemenea parintilor lor, pe toti oamenii care intr-un fel oarecare poarta grija de binele si fericirea lor. Asa sunt: preotii, care se ingrijesc de mantuirea lor sufleteasca, invatatorii, care le lumineaza si imbogatesc mintea cu invataturi folositoare pentru viata, nasii de Botez etc.

138. Dar parintii au datorii fata de copii?

In cele zece porunci nu gasim o porunca deosebita cu privire la datoriile parintilor fata de copii. Dar nici nu-i nevoie, fiindca acestea sunt ceva foarte firesc. Daca si animalele isi fac datoria de a hrani si creste puii lor, cu atat mai mult trebuie sa faca aceasta omul, care este faptura cea mai aleasa a lui Dumnezeu, inzestrata cu judecata. Dupa cum dragostea copiilor fata de parinti este o porunca, la fel si dragostea parintilor fata de copii este tot o porunca a legii firesti. Din ea rasar simtamintele cele mai alese, pe care invatatura crestina cauta sa le indrepte spre slava lui Dumnezeu si fericirea credinciosilor Sai. Dupa invatatura Bisericii,

copiii sunt un dar dumnezeiesc de mare pret; de aceea grija parintilor pentru ei inseamna o mare raspundere.

139. Care sunt datoriile parintilor fata de copii?

Aceste datorii sunt, pe scurt, urmatoarele:

1) Sa-i iubeasca, sa se ingrijeasca de buna lor stare trupeasca, de hrana, imbracamintea si sanatatea lor, caci: „Daca cineva nu poarta grija de ai sai si mai ales de casnicia sai s-a lepadat de credinta si este mai rau decat un necredincios” (I Tim. 5, 8).

2) Sa le dea un mijloc de a castiga in chip cinstit cele trebuincioase traiului.

3) Sa le dea o crestere buna, pentru a-i face cetateni vrednici ai patriei pamantesti si ai patriei ceresti.

Temelia bunei cresteri a copiilor o pun parintii prin sfaturile si pilda vietii lor, laudand, mustrand si la nevoie chiar si pedepsind, caci: „Care este fiul pe care tatal sau nu-l pedepseste?” (Evr. 12, 7). Indeosebi, credinciosii trebuie sa se ingrijeasca de buna crestere a copiilor si in cele religioase si morale, dupa cuvintele Sfantului Apostol Pavel: „Parintilor, nu intaritati la manie pe copiii vostri, ci cresteti-i intru invatatura si certa-rea Domnului” (Efes. 6, 4). Invatatura si pilda buna a parintilor se intiparesc adanc in inima copiilor si-i deprind la viata cinstita.

140. Care este porunca a sasea?

Porunca a sasea este: „Sa nu ucizi” (Ies. 20, 13).

141. Ce invata porunca aceasta?

Viata pamanteasca este cel mai mare bun al omului si temelia tuturor celorlalte bunuri de care se poate invrednici cineva pe pamant. Dupa invatatura Sfintei noastre Biserici, Dumnezeu fiind Creatorul vietii omenesti, numai El, si nu omul, are drepturi nemarginite asupra ei.

Apoi, viata pamanteasca este timpul de pregatire pentru viata vesnica. In aceasta se cuprinde pretul mare al vietii pamantesti pentru crestini. Sfantul Ioan Gura de Aur spune: «Vrei sa stii pentru ce este de pret aceasta viata? Fiindca este pentru noi temelia vietii viitoare si prilej si loc de lupta si alergare pentru cununile ceresti»⁶³⁹ (Sfantul Ioan Gura de Aur, Catre poporul antiohian, Omilia 6, 4, Migne, P. G., XLVin, col. 86). Fiind un dar al lui Dumnezeu si avand un pret atat de mare, pastrarea si ingrijirea vietii, pentru timpul randuit ei

de Dumnezeu, este si o datorie si un drept al fiecarui credincios. Tocmai aceasta cere Dumnezeu prin porunca a sasea din Decalog, cand opreste uciderea.

142. Cate feluri de ucidere sunt?

Sunt doua feluri de ucidere: trupeasca si sufleteasca. Uciderea trupeasca inseamna ridicarea vietii aproapelui cu orice fel de arma, sau lovirea si ranirea lui, care-i aduc mai tarziu moartea.

Tot ucidere a aproapelui inseamna:

- 1) Istovirea lui printr-o munca ce-i intrece puterile trupesti si astfel ii grabeste sfarsitul;
- 2) Purtarea cu asprime fata de el, ceea ce-l amaraste si, de asemenea, ii poate scurta viata;
- 3) Lasarea lui sa moara de foame, fie ca nu i se dau cele trebuincioase traiului, fie ca nu i se da putinta sa si le castige singur;
- 4) Orice fapta care-i primejduieste si nimiceste viata;
- 5) Ucidere inseamna si avortul, cu buna stiinta si voie.

143. Ce inseamna uciderea sufleteasca?

Uciderea sufleteasca inseamna pilda rea, prin vorbe si fapte necuviincioase, prin care se da aproapelui pricina de a se abate din calea cea buna si a pacatui, ceea ce ii aduce moartea sufletului, dupa cuvantul Sfintei Scripturi, care zice: „Pacatul, odata savarsit, aduce moarte” (Iacov 1, 15). Cu privire la aceasta, Mantuitorul spune: „Cine va sminti pe unul dintre acestia mici, care cred in Mine, mai bine i-ar fi lui de si-ar lega de gat o piatra de moara si sa fie aruncat in mare” (Marcu 9, 42).

Tot ucidere sufleteasca inseamna: pizma, mania, clevetirea si ura aproapelui, caci „Oricine uraste pe fratele sau este ucigas de oameni” (I Ioan 3, 15).

144. Porunca a sasea opreste numai uciderea aproapelui?

Nu. Aceasta porunca opreste si sinuciderea, adica nimicirea cu buna stiinta si voie a vietii proprii. Caci daca este impotriva firii a ucide pe un om, care este asemenea noua, cu atat mai mult este impotriva firii a ne ucide pe noi insine. Dupa invatatura Sfintei noastre Biserici, viata noastra este a lui Dumnezeu, Care ne-a dat-o, si deci nu avem voie sa facem cu ea ce voim.

145. Este si o sinucidere sufleteasca?

Da, si anume atunci cand omul consimte sa traiasca in pacat, caci: „Plata pacatului este moartea” (Rom. 6, 23).

146. Este uciderea un pacat greu?

Uciderea este pacatul cel mai mare pe care-l poate savarsi cineva fata de aproapele si fata de sine insusi. Sfanta Scriptura numara uciderea printre pacatele strigatoare la cer. „Glasul Sangelui fratelui tau striga catre Mine din pamant” (Fac. 4, 10).

147. De ce este uciderea un pacat foarte greu?

Uciderea este un pacat foarte greu fiindca prin ea:

- 1) Se distruge o fiinta care poarta in sine chipul lui Dumnezeu;
- 2) Se intra cu nelegiuire in drepturile lui Dumnezeu, Care este singurul stapan asupra vietii si a mortii;
- 3) Se rapeste un drept firesc al fiecaruia si bunul cel mai de pret daruit omului de Dumnezeu si pe care nimeni nu-l mai poate inapoi;
- 4) Se calca porunca dragostei;
- 5) Se stirbesc drepturile societatii fata de care fiecare om are anumite datorii de implinit;
- 6) Se ucid serii intregi de urmasi, care aveau dreptul la viata si puteau fi de mare folos societatii. Uciderea este pacat impotriva lui Dumnezeu, impotriva firii omului si impotriva societatii.

In ce priveste pe sinucigasi, deoarece ei de buna voie rup legatura cu Dumnezeu, Biserica, prin canoanele ei, opreste inmormantarea lor dupa randuielile crestine. Aceasta, bineinteles, daca atunci cand s-au sinucis au fost in deplinatatea mintii.

148. Care este porunca a saptea?

Porunca a saptea este: „Sa nu fii desfranat” (Ies. 20, 14).

149. Ce se opreste prin aceasta porunca?

Prin aceasta porunca sunt oprite toate cugetele si dorintele necurate, toate cuvintele si faptele necuviincioase de care crestinul trebuie sa se rusineze inaintea lui Dumnezeu si a oamenilor. De asemenea, porunca aceasta opreste toate acele lucruri si fapte care pot duce pe crestin la pacatul desfranarii, precum: imbracamintea necuviincioasa, necumpatarea in

mancare si bautura, citirea cartilor pornografice, jocurile si cantecele necuviincioase, betia si lenea. Tot de pacatul desfranarii tine si calcarea credintei dintre sot si sotie, adica adulterul. Dragostea dintre sot si sotie trebuie sa se asemeze in curatie cu dragostea dintre Hristos si Biserica (Efes. 5, 21-33). Orice abatere de la aceasta dragoste curata, fie si numai cu gandul, inseamna o calcare a poruncii a saptea (Matei 5, 28). Dar si pana la casatorie, crestinul trebuie sa se pazeasca curat de orice desfranare. Daca unul dintre sotii moare, iar cel ramas in viata nu poate sa se pazeasca curat, atunci sa se recasatoreasca (I Tim. 5, 14). Biserica ingaduie casatoria a doua si chiar pe a treia.

150. Este desfranarea un pacat mare?

Desfranarea este un pacat foarte mare, fiindca rapeste omului curatia trupeasca si sufleteasca, vatama sanatatea, intuneca mintea, impietreste inima si indeparteaza pe credincios de Dumnezeu. Pe de alta parte, ea mai indeamna si la alte pacate, ca: minciuna, furtul, omorul.

Sfanta Scriptura indeamna sa fugim de pacatul desfranarii: „Fugiti de desfranare! Orice pacat pe care-l va savarsi omul este in afara de trup. Cine se deda insa desfranarii pacatuieste in insusi trupul sau” (I Cor. 6, 18). Cei ce se fac vinovati de astfel de pacate nu vor mosteni imparatia lui Dumnezeu (1 Cor. 6, 8-9). Datoria crestinului este, deci, sa se fereasca de acest pacat si de toata ispita spre el, prin rugaciune, post, munca si stapanirea poftelor.

151. Care este porunca a opta?

Porunca a opta este: „Sa nu furi” (Ies. 20, 15).

152. Ce opreste aceasta porunca?

Aceasta porunca opreste luarea sau insusirea pe nedrept a bunurilor straine. Impotriva acestei porunci se pacatuieste prin:

- 1) Luarea pe ascuns a lucrurilor straine (furt);
- 2) Luarea cu sila si pe fata a lucrurilor altuia (pradare);
- 3) Luarea bunurilor straine prin mijloace viclene (inselaciune), de pilda prin falsificare de acte, cumparare cu bani falsi, vanzarea cu masuri mincinoase, delapidare;
- 4) Vanzarea celor trebuitoare traiului cu preturi de doua sau mai multe ori mai mari (specula);
- 5) Luarea de dobanda mare (camatarie);

- 6) Oprirea platii cuvenite lucratorilor;
- 7) Luarea de bani pentru lucruri pe care cineva este indatorat de slujba sa sa le faca, sau pentru a le face altfel de cum cere legea (mita);
- 8) Neintoarcerea lucrului luat cu imprumut;
- 9) Neimplinirea datoriei cerute de slujba pe care o are cineva, adica primirea unei plati fara a munci;
- 10) Trairea din cersetorie, atunci cand cineva poate sa-si castige hrana prin munca;
- 11) Insusirea lucrurilor inchinate lui Dumnezeu sau lasate prin daruri si testamentele Bisericii (sacrilegiu);
- 12) Vanzarea si cumpararea pe bani a harului sfintitor, adica cumpararea cu bani, si nu dobandirea prin vrednicie, a puterii de a savarsi slujbe bisericesti (simonie).

153. Este furtul un pacat greu?

Da, furtul este un pacat greu, fiindca loveste in datoria de a fi drepti si a iubi pe aproapele nostru.

Sfantul Apostol Pavel il numara printre pacatele care il lipsesc pe faptuitor de imparatia lui Dumnezeu (I Cor. 6, 10).

Deci, datoria crestinului este sa-si castige cele de trebuinta numai prin munca cinstita si nicidecum sa-si insuseasca pe nedrept lucrurile straine.

154. Care este porunca a noua?

Porunca a noua este: „Sa nu marturisesti stramb impotriva aproapelui tau” (Ies. 20, 16).

155. Ce opreste aceasta porunca?

Aceasta porunca opreste minciuna, care inseamna tainuirea cu stiinta si vointa a adevarului, pentru a insela, rataci si pagubi pe altul.

156. Cum se poate savarsi minciuna?

Minciuna se savarseste cu vorba, cu scrisul, cu fapta sau si numai cu anumite semne, sau cu tacerea. De pilda, cineva stie ca ceea ce se spune despre altul nu este adevarat si, totusi, nu arata adevarul, ci tace, zambeste sau face un semn de intarire a celor spuse.

157. Care sunt chipurile minciunii?

Minciuna poate lua diferite chipuri. Iata pe cele mai insemnate dintre ele:

- 1) Marturia mincinoasa, juramantul stramb si para nedreapta impotriva aproapelui;
- 2) Naravul de a adauga cate ceva la adevarul lucrurilor, adica de a inflori mereu lucrurile, incat nu se mai poate sti care este adevarul. De asemenea, naravul de a te lauda cu lucruri pe care nu le ai, sau de a tainui pe cele avute, spre a insela pe altii;
- 3) Viclenia sau vorba cu doua intelesuri, din care nu se poate deosebi adevarul si prin care se urmareste inselarea cuiva;
- 4) Prefacatoria (falsitatea), adica ascunderea minciunii sub chipul prieteniei, dragostei si al binefacerii, spre a insela si pagubi pe altii;
- 5) Lingusirea, care inseamna laudarea cuiva pentru insusiri pe care acela nu le are, in scopul castigarii de foloase nemeritate;
- 6) Fatarnicia (ipocrizia), adica primirea fara gand curat a parerilor si spuselor altuia, pentru a castiga foloase deosebite de pe urma acestui lucru. Cei cuprinsi de fatarnicie una gandesc si alta spun si fac. De pacatul fatarniciei se fac vinovati si cei care se arata ca tin randuielile bisericesti, pe cand, de fapt, nu le tin. Pe vremea Mantuitorului cadeau in pacatul fatarniciei mai ales fariseii si carturarii; de aceea minciuna prin fatarnicie se mai numeste si fariseism;
- 7) Grairea de rau, clevetirea sau calomnia, prin care se pun pe seama cuiva cuvinte rele pe care acela nu le-a spus, sau fapte rele pe care nu le-a facut, cu gandul de a-i face rau. Tot aici se numara si raspandirea celor nascocite pe seama cuiva.

158. Este minciuna un pacat?

Din orice motiv s-ar spune si in orice chip s-ar savarsi, minciuna este pacat mare si iata de ce:

- 1) Credinciosului ii este dat de Dumnezeu sa caute, sa cunoasca si sa marturiseasca adevarul, avand ca talmaci al gandurilor si simtamintelor sale, graiul. Minciuna, facand rea intrebuintarea de grai, nesocoteste acest dar de mare pret cu care este inzestrat numai omul, si prin aceasta injoseste pe omul mincinos si pagubeste pe ceilalti semeni. Minciuna este primejdioasa, fiindca se furiseaza pe nesimtite in sufletul omului, prinde radacini si numai cu mare greutate poate fi scoasa;
- 2) Dupa invatatura Sfintei noastre Biserici, omul este creat dupa chipul si asemanarea lui Dumnezeu. Prin minciuna se intuneca in om chipul lui Dumnezeu care este adevarul vesnic si se intipareste chipul diavolului care este tatal minciunii; Omului ii este dat sa

traiasca impreuna cu altii. Viata de obste poate inflori insa numai daca oamenii au incredere unii in altii, iar increderea intre ei se arata limpede prin dragostea de adevar. Minciuna, dimpotriva, inabusind adevarul, roade increderea dintre oameni, otraveste legaturile de dragoste si de dreptate dintre ei si astfel face cu neputinta inflorirea vietii de obste.

„Omul parator, tradator si martor mincinos, este fiara prefacuta si mult impleticita, tulbura judecatile, desparte pe barbat de femeie, incurca pe stapanitori, face dezbinari, intarata pe oameni unul asupra altuia, desparte prietenii, varsa Sange, pagubeste, rapeste, nedreptateste, dezbraca orfanii, intristeaza vaduvele, darama case, risipeste sate, pustieste orase si pierde popoare intregi”⁶⁴⁰ (Sfantul Ioan Gura de Aur, Hristoitia, p. 101). Minciuna este lucrul diavolului, care printr-o minciuna i-a facut pe cei dintai oameni sa calce porunca lui Dumnezeu si de atunci indeamna mereu la acest pacat. De aceea, in Sfanta Scriptura diavolul este numit: „Tatal minciunii” (Ioan 8, 44).

Dumnezeu uraste minciuna: „Buzele cele graitoare de minciuna sunt uraciune inaintea Domnului” (Pilde 12, 22). Fiind fapta urata, minciuna nu poate ramane fara pedeapsa. Daca uneori scapa de pedeapsa oamenilor, nu poate scapa insa nicidecum de pedeapsa lui Dumnezeu, caci: „Partea... tuturor celor mincinosi este in iezerul care arde, cu foc si cu pucioasa, care este moartea a doua” (Apoc. 21, 8).

De aceea, Sfanta Scriptura ne indeamna sa ne ferim de pacatul minciunii: „Nu va mintiti unul pe altul” (Col. 3, 9). Sau: „Lepadand minciuna, graiti adevarul fiecare cu aproapele sau, caci unul altuia suntem madulare,” (Efes. 4, 25).

Deci, porunca a noua din Decalog, oprind marturia mincinoasa si orice fel de minciuna, cere fiecarui crestin sa spuna adevarul si sa se straduiasca pentru biruinta adevarului. „Cel ce voieste sa iubeasca viata si sa vada zile bune sa-si opreasca limba de la rau si buzele sale sa nu graiasca viclesug” (I Petru 3, 10).

159. Este dator crestinul sa spuna intotdeauna tot ceea ce stie?

Datoria adevarului nu cere intotdeauna marturisirea tuturor celor stiute. Ea este ingradita prin datoria de a pastra nedescoperite lucrurile care ni s-au incredintat pe temeiul increderii in cuvantul nostru ca vom pastra tacerea (datoria discretiei, adica a pastrarii celor incredintate spre a nu fi destainuite). De asemenea trebuie pastrate nedestainuite si lucrurile in legatura cu slujba fiecaruia, dupa cum cere legea (Datoria secretului profesional). Destainuirea lucrurilor incredintate spre pastrare se poate face numai la cererea autoritatilor indreptatite, sau cand prin tacerea asupra lor se pagubeste viata de obste.

Numai destainuirile crestinului la Sfanta Taina a Spovedaniei nu pot fi date in vileag niciodata de catre duhovnic.

160. Care este porunca a zecea?

Porunca a zecea este: „Sa nu doresti nimic din cate are aproapele tau” (Ies. 20, 17).

161. Ce opreste aceasta porunca?

Porunca a zecea opreste insusirea lucrurilor altuia, precum si pofta dupa ele, dorirea lor. Caci daca cineva doreste ceva, atunci va cauta sa-si insuseasca ceea ce doreste. Aceasta porunca opreste deci toate cugetele, dorintele si poftele necurate ale inimii, fiindca din ele se nasc apoi tot felul de fapte rele. Nu este de ajuns numai sa nu furam lucrul aproapelui, dar nici nu ne este ingaduit sa-l dorim si sa-l poftim in sufletul nostru, fiindca pofta naste pacatul, iar pacatul infaptuindu-se naste moartea vesnica (Iacov 1, 15). Mantuitorul spune: „Caci din inima ies ganduri rele, ucideri, adultere, desfranari, furtisaguri, marturii mincinoase, hule” (Matei 15, 19).

Asadar, porunca a zecea cere starpirea din radacina a cauzelor raului, care salasluiesc in inima omului si se cuprind in pofta zamislitoare de pacat. Deci crestinul este dator sa se curateasca de poftele rele, sa lupte impotriva lor prin rugaciune, post si prin impartasirea cu Sfintele Taine, precum citim in Sfanta Scriptura: „Sa ne curatim pe noi de toata intinarea trupului si a duhului, desavarsind sfintenia infrica lui Dumnezeu” (II Cor. 7, 1).

DATORIILE CRESTINULUI

162. Care este rostul legilor morale?

Din cele spuse pana acum am inteles ca crestinul trebuie sa se calauzeasca in viata dupa legile morale. Acestea ii arata datoriile prin implinirea carora isi poate intocmi viata potrivit voinii lui Dumnezeu si dobandi mantuirea sufletului.

163. Care sunt aceste datorii ale crestinului?

Datoriile crestinului le-a aratat lamurit Mantuitorul in raspunsul dat unuia dintre ispititorii Sai, care voia sa cunoasca cea mai mare porunca din Lege, zicandu-i: „Sa iubesti pe Domnul Dumnezeu tau, cu toata inima ta, cu tot sufletul tau si cu tot cugetul tau. Aceasta

este marea si intaia porunca. Iar a doua, la fel ca si aceasta: Sa iubesti pe aproapele tau ca pe tine insuti” (Matei 22, 37-39).

Asadar, crestinul are datorii catre Dumnezeu, catre sine insusi si catre aproapele. Despre ele s-a vorbit in partea de mai inainte. De aceea acum le aratam la un loc, dar numai pe scurt.

164. Care sunt datorile catre Dumnezeu?

Crestinul este dator sa se straduiasca sa cunoasca pe Dumnezeu si sa recunoasca in El pe Creatorul, Binefacatorul, Sfintitorul si Judecatorul sau si numai Lui sa-I slujeasca cu toate puterile sale. Aceasta o cere porunca intai a Decalogului, precum si Mantuitorul, prin cuvintele spuse cu prilejul ispitirii Lui de catre diavol: „Piei, satano, caci scris este: Domnului Dumnezeului tau sa te inchini si Lui singur sa-I slujesti” (Matei 4, 10).

165. In ce chip slujeste crestinul lui Dumnezeu?

Crestinul slujeste lui Dumnezeu prin insusirea si punerea in lucrare a celor trei virtuti teologice: credinta, nadejdea si dragostea, precum si prin implinirea constiincioasa a tuturor actelor de cult, dupa randuiala sfintei noastre Biserici Ortodoxe (rugaciunea, serbarea Duminicii si a celorlalte zile de sarbatoare, cinstirea ingerilor, a sfintilor, a sfintelor moaste, a sfintelor icoane, a sfintelor cruci, respectarea persoanelor, locurilor, lucrurilor si numelor sfintite de Dumnezeu, tinerea juramantului si votului, marturisirea fara sfiala si teama a invataturii sfintei noastre Biserici Ortodoxe, dupa pilda Mantuitorului, a Sfintilor Apostoli si a Sfintilor Mucenici).

Despre acestea s-a vorbit mai inainte.

DATORIILE CATRE SINE INSUSI

166. Ce intelegem prin datoriile crestinului catre sine insusi?

Pentru a putea face fata asa cum se cuvine diferitelor trebuinte ale vietii si pentru a-si indeplini menirea sa morala, crestinul are nevoie de pregatire sufleteasca si trupeasca. Aceasta pregatire o au in vedere tocmai datoriile catre sine insusi. Prin mijlocirea lor, puterile si insusirile credinciosului, ajutate de harul sfintitor, infloresc si rodesc binefacator in viata.

167. De cate feluri sunt datoriile catre sine insusi?

Datoriile catre sine insusi sunt de doua feluri: unele privesc intreaga fiinta a credinciosului, iar altele, fiecare parte alcatuitoare a fiintei sale, adica sufletul si trupul.

168. Care sunt datoriile crestinului catre intreaga sa fiinta?

Datoriile crestinului catre intreaga sa fiinta se cuprind in trei virtuti de seama: cinstirea de sine, dragostea de sine si smerenia.

169. Ce este cinstirea de sine?

Cinstirea de sine este virtutea prin care credinciosul recunoaste si pretuieste vrednicia cu care Dumnezeu l-a inzestrat mai mult decat pe toate celelalte fapturi. Cu mintea sa, credinciosul isi da seama ca el are insusiri si puteri care-l deosebesc de toate celelalte fapturi. Credinta crestina u arata ca numai omul este creat „dupa chipul lui Dumnezeu” (Fac. 1, 26-27); ca este scapat din robia pacatului prin jertfa Mantuitorului, ca este „templu al Duhului Sfant” (I Cor. 6, 19) si chemat la fericirea vesnica. Faptul acesta, de buna seama, trebuie sa-i fie crestinului indemn puternic de a pretui dupa cuviinta darurile si vrednicia cu care l-a inzestrat Dumnezeu numai pe el, adica indemn puternic de a se cinsti si respecta pe sine.

170. In ce chip isi arata crestinul cinstirea de sine?

Crestinul isi arata cinstirea de sine, pe de o parte, prin ferirea de faptele rele, care intuneca si injosesc chipul lui Dumnezeu in el; iar pe de alta parte, prin savarsirea faptelor bune, care il conduc spre asemanarea cu Dumnezeu si prin pastrarea cinstei sau a numelui celui bun.

171. Ce este cinstea sau numele cel bun?

Cinstea, numele cel bun sau onoarea este recunoasterea de catre ceilalti semeni a vredniciei morale si a muncii cuiva. Ea se castiga prin nazuinta fireasca a credinciosului de a-si indeplini constient datoriile sale, prin purtarea cuviincioasa in orice imprejurare si prin statornicia in bine.

In Sfanta Scriptura se spune ca „Un nume bun este mai de pret decat bogatia” (Pilde 22, 1). Constiinta cinstirii de sine este un frau impotriva pacatelor si un indemn catre virtute. De aceea, datoria crestinului este sa-si castige si sa-si apere cinstea sa.

172. Care sunt foloasele cinstirii de sine?

Cinstirea de sine este un scut puternic impotriva ispitelor pacatului, indemn tare de a starui si inainta in virtute, izvor bogat al dragostei si multumirii catre Dumnezeu pentru darurile primite, precum si al dragostei catre aproapele care si el, asemenea, este creat dupa „chipul lui Dumnezeu”.

173. Care sunt pacatele impotriva cinstirii de sine?

Pacatele impotriva cinstirii de sine sunt: injosirea prin fatarnicie, lingusirea, vietuirea pacatoasa si nepasarea fata de cinstea proprie.

174. Ce este dragostea de sine?

Dragostea de sine este virtutea prin care crestinul, intarit de harul sfintitor, nazuieste sa-si dezvolte darurile primite de la Dumnezeu si sa-si desavarseasca viata, potrivit legilor morale, spre a ajunge la unirea cu Dumnezeu.

Deci, pe cand dragostea fireasca de sine se cuprinde in imboldul pastrarii vietii, virtutea dragostei de sine se arata prin pastrarea, sporirea si buna intrebuintare a darurilor primite de la Dumnezeu.

175. In ce chip isi arata crestinul dragostea de sine?

Crestinul isi arata dragostea de sine prin grija fata de luminarea si intarirea puterilor sufletesti si de mentinerea sufletului, dupa cuvantul Sfintei Scripturi, care spune: „Ce-i va folosi omului daca ar castiga lumea intreaga, iar sufletul sau il va pierde?” (Matei 16,26), precum si prin grija pentru sanatatea trupului si pentru folosirea lui in slujba lui Dumnezeu si a aproapelui.

176. Care sunt foloasele dragostei de sine?

Virtutea dragostei de sine, fiind nedespartita de dragostea catre Dumnezeu si catre aproapele, este neaparat necesara pentru mentinere. Fara ea, crestinul nu poate implini lucrul pe care i l-a incredintat Dumnezeu in aceasta viata, nu poate fi staruitor in bine si nici nu poate folosi bine virtutile crestine. Ea infraneaza poftele rele, duce la ferirea de pacat si la impodobirea cu alese virtuti crestine.

177. Care sunt pacatele impotriva dragostei de sine?

Pacatele impotriva dragostei de sine se cuprind, pe scurt, in ura de sine, aratata prin savarsirea de fapte rele, precum citim in Sfanta Scriptura: „De vietuiti dupa trup, veti muri, iar daca ucideti, cu Duhul, faptele trupului, veti fi vii” (Rom. 8, 13).

178. Ce este smerenia?

Smerenia, intalnita cu adevarat numai in religia crestina, este virtutea prin care crestinul recunoaste ca toate darurile si insusirile sale bune le-a primit de la Dumnezeu si de aceea nu se mandreste cu ele. „Ce ai, pe care sa nu-l fi primit; iar daca l-ai primit, de ce te falesti, ca si cum nu l-ai fi primit?” (I Cor. 4, 7).

Dar pentru ca, pe langa insusiri bune, fiecare om are si slabiciuni, smerenia mai cere ca fiecare sa-si recunoasca si slabiciunile sale, precum si sa recunoasca in acelasi timp si partile bune ale aproapelui.

Asadar, smerenia nu se impotriveste cinstirii si dragostei de sine. Dimpotriva, cu cat crestinul este mai patruns de inalta vrednicie a firii sale si de inaltimea chemarii sale, cu atat mai mult el va sti sa pretuiasca si darurile date de Dumnezeu lui si aproapelui, recunoscandu-si totodata atat slabiciunile sale, cat si dependenta sa intru toate de Dumnezeu.

179. Este smerenia necesara mantuirii?

Da, pentru ca fara smerenie nu poate avea loc lucrarea eficienta a harului dumnezeiesc, nici credinta desavarsita, nici rugaciunea cuviincioasa, nici pocainta adevarata si nici staruinta in bine.

Astfel, smerenia este una dintre cele mai alese virtuti crestine, fiind cu drept cuvânt numita temelie lor. Asa, de pilda, credinta este smerenie a mintii; ascultarea, smerenie a voii; pocainta, smerenie a poftelor si a patimilor. De aceea Mantuitorul si Sfintii Apostoli indeamna cu multa staruinta, prin cuvânt si pilda, la impodobirea cu virtutea smereniei: „Invatati-va de la Mine, ca sunt bland și smerit cu inima si veti gasi odihna sufletelor voastre” (Matei 11, 29), spune Mantuitorul, Care, Dumnezeu fiind, S-a smerit intr-atat incat a luat chipul neputintei noastre si S-a facut om. El a trait o viata plina de lipsuri, urmarind implinirea lucrarii de mantuire a oamenilor, iar nu stralucirea trecatoare a vietii pamantesti.

De aceea si Sfantul Apostol Petru indeamna la smerenie, spunand ca „Dumnezeu celor mandri le sta impotriva, iar celor smeriti le da har” (I Petru 5, 5). Pilde alese de smerenie gaseste crestinul in viata Maicii Domnului si a celorlalti sfinti.

180. Care sunt insusirile smereniei?

Smerenia crestina trebuie sa fie: 1) Curata, adica sa porneasca cu adevarat din inima; altfel ea este fatarnicie si mandrie tainuita; 2) Sa fie unita cu adevarata cinstire si dragoste de sine si cu increderea in Dumnezeu; altfel ea este slabiciune vinovata; 3) sa se arate prin fapte si sa fie statornica in toate imprejurarile; altfel ea nu are nici o valoare morala.

181. Care sunt roadele smereniei?

Roadele cele mai de seama ale smereniei sunt: 1) Ascultarea de Dumnezeu si recunostinta fata de El; 2) Cainta pentru pacate si dorul dupa conlucrarea cu harul sfintitor (I Petru 5, 5); 3) Pacea sufletului (Matei 11, 29); 4) infranarea imboldului dupa laude si mariri desarte; 5) Cinstirea, dragostea, dreptatea si ingaduinta fata de aproapele.

182. Care sunt mijloacele pentru castigarea smereniei?

Mijloacele potrivite pentru castigarea smereniei sunt: 1) Rugaciunea pentru dobandirea ajutorului lui Dumnezeu; 2) Luarea aminte la invatatura Mantuitorului, la pilda vietii Sale si a sfintilor; 3) Cunoasterea adevarata de sine, caci cine se cunoaste bine pe sine si isi cunoaste insusirile sale bune, dar si slabiciunile si pornirile sale patimase si are vointa sa le stapaneasca, poate evita faptele rele si starui in cele bune.

183. Care sunt pacatele impotriva smereniei?

Pacatele impotriva smereniei se cuprind in mandrie, adica in patima de a se inalta pe sine peste masura, din care rasar multe alte rele. „Dumnezeu celor mandri le sta impotriva, iar celor smeriti le da har” (I Petru 5, 5). Caci, pe cand mandria este moartea virtutilor, smerenia este moartea pacatelor si viata virtutilor.

Pacat impotriva smereniei este si injosirea credinciosului, prin folosirea darurilor primite de la Dumnezeu pentru lucrari nefolositoare.

184. Care sunt datoriile crestinului fata de sufletul sau?

Dupa invatatura sfintei noastre Biserici, sufletul este creatie dumnezeiasca, chipul lui Dumnezeu in om, partea spirituala si nemuritoare care-l deosebeste pe om de orice alta faptura, deci partea cea mai de pret a fiintei sale.

Din aceasta cauza, datoriile catre suflet sunt cele mai sfinte pentru crestini. Ele se cuprind in grija de luminarea si intarirea puterilor sufletesti cu care l-a inzestrat Dumnezeu

pe om spre a trai viata pamanteasca potrivit legilor morale si a dobandi fericirea cereasca. Puterile sufletesti sunt: mintea, vointa si simtamintele.

185. In ce se cuprinde grija fata de minte?

Mintea este puterea sufleteasca prin care omul cunoaste si intelege lucrurile. In ea a sadit Dumnezeu nazuinta de a cunoaste adevarul, de a patrunde in tainele lumii create si a-si insusi cat mai multe cunostinte.

Datoria crestinului este de a inlesni aceasta nazuinta si lucrare a mintii sale si de a-i da prilej sa-si adune cunostinte bogate si temeinice, prin care se ridica si infloreste viata. Indeosebi, crestinul trebuie sa se ingrijeasca de luminarea si inzestrarea mintii sale cu invatatura propovaduita de sfanta noastra Biserica Ortodoxa in care se cuprind adevarurile vesnice, descoperite de Dumnezeu. Practica vietii crestine a dovedit ca invatatura crestina este izvor nesecat de cunostinte folositoare si ca nu este trebuinta a vietii care sa nu poata fi indrumata spre bine, in lumina ei. Caci „mintea care iubeste pe Dumnezeu este facia care lumineaza sufletul”, spune Sfantul Antonie cel Mare⁶⁴¹ (Filocalia, vol. 1, p. 27). Cresterea buna in familie, invatamintele din scoala, asezamintele culturale, bibliotecile cu carti bune, si mai ales Biserica, cu slujbele ei si cu propovaduirea cuvintului dumnezeiesc, pun la indemana credinciosului mijloacele potrivite pentru implinirea datoriei de a-si lumina mintea.

186. In ce chip poate pacatui crestinul impotriva acestei datorii?

Impotriva acestei datorii crestinul poate pacatui prin nepasarea fata de adevar si indeosebi fata de adevarul crestin si prin lenea de a-si insusi cunostintele roditoare de bine vremelnic si vesnic.

187. In ce se cuprinde grija fata de vointa?

Vointa este puterea sufleteasca prin care omul isi aduce la indeplinire gandurile si dorintele sale. In ea a sadit Dumnezeu nazuinta spre bine. Dupa invatatura Sfintei noastre Biserici, vointa omului a fost indreptata numai spre bine. In urma pacatului stramosesc inasa, slabindu-i-se puterea, ea s-a indreptat mai mult spre rau, fara sa-si piarda inasa puterea de a se hotari si spre bine. Mantuitorul, prin jertfa de pe Cruce, a recastigat omului harul dumnezeiesc, pentru a putea birui pornirile vointei spre rau. Astfel, avand ajutorul dumnezeiesc, datoria crestinului este ca, prin virtutea infranarii si a barbatiei, sa-si intareasca puterea vointei sale, incat aceasta, in chip statornic, sa se indrepte numai spre implinirea

faptelor bune. „Nu te lasa biruit de rau, ci biruieste raul cu binele” (Rom. 12, 21). Statornicia vointei omului pe calea binelui se numeste caracter moral. Omul impodobit cu caracter moral nu se lasa abatut din calea binelui, oricate greutati, ispite si primejdii ar intalni. El isi indeplineste totdeauna in chip deplin datoriile sale, tine seama de drepturile semenilor sai, cauta sa fie folositor obstii, iar prin viata si faptele sale isi da silinta sa fie pilda buna altora.

Impotriva datoriei de a-si intari vointa spre bine, se pacatuieste indeosebi prin neinfranarea poftelor si a pornirilor rele.

188. In ce se cuprinde grija fata de simtaminte?

Simtamintele, prin care credinciosul isi da seama de ceea ce este frumos, placut si bine, sau neplacut si rau, au mare inraurire asupra dezvoltarii vietii sale religios-morale. De alta parte inasa, simtamintele omenesti sunt supuse ratacirii mai mult decat celelalte puteri sufletesti. Din aceasta pricina, datoria crestinului este ca, ajutat de harul dumnezeiesc, sa-si stapaneasca cu mintea si cu voia simtamintele si sa le indrumeze astfel incat ceea ce vor spune ele ca-i placut, bun, frumos si moral sa fie intr-adevar asa.

189. Prin ce mijloace se poate face acest lucru?

Simtamintele pot fi indrumate si intarite in binele moral prin infranarea patimilor, prin citirea cartilor ziditoare de viata morala si indeosebi a celor cu cuprins religios, prin admirarea frumusetilor naturii, prin muzica aleasa, pictura frumoasa s.a. Simtamintele curate se nasc in sufletul credinciosului prin citirile din Istoria sfanta despre dragostea de oameni a lui Dumnezeu, aratata de Mantuitorul, despre curajul Sfantilor Apostoli in propovaduirea invataturii crestine sau despre statornicia in credinta a sfantilor mucenici. De asemenea psalmii, rugaciunile, sfintele slujbe, cantarile si pictura religioasa sunt izvor de invataminte inalte.

Simtamintele produc fiori sufletesti, care duc la hotarari tari, la pocainta si la insufletire spre fapte bune.

190. Care sunt datoriile crestinului catre trupul sau?

Datoriile crestinului catre trupul sau se cuprind, pe scurt, in grija de viata si de sanatatea lui.

Dupa invatatura crestina, trupul este zidire a lui Dumnezeu, locuinta si slujitorul sufletului. El ia parte la primirea Sfintelor Taine si este menit pentru invierea si preamarirea in viata cea de dupa moarte (Rom. 8, 11).

Pe de alta parte, de trup este legata viata pamanteasca, in timpul careia crestinul trebuie sa-si pregateasca mantuirea, dupa cuvintele Mantuitorului: „Trebuie sa fac, pana este ziua, lucrarile Celui ce M-a trimis pe Mine; ca vine noaptea, cand nimeni nu poate sa lucreze” (Ioan 9, 4).

Viata avand un astfel de pret, crestinul are si datoria si dreptul de a o pastra si apara, atat pentru el cat si pentru obste, precum cere si porunca dumnezeiasca: „sa nu ucizi”.

191. Viata nu poate fi nicicand jertfita?

Viata trupeasca este un bun insemnat, dar nu cel mai mare bun al credinciosului. De aceea si datoria pentru pastrarea ei nu este fara margini. Sunt imprejurari in care primejduirea si jertfirea vietii este chiar o datorie. Astfel, Sfintii Apostoli au indurat prigoniri si moarte pentru propovaduirea Sfintei Evanghelii. Sfintii Mucenici au preferat sa moara decat sa se lepede de Mantuitorul, implinind cuvantul Domnului, care spune: „Nu va temeti de cei ceucid trupul, iar sufletul nu pot sa-l ucida; temeti-va mai curand de acela care poate si trupul si sufletul sa le piarda in gheena” (Matei 10, 28). Pe de alta parte, preotii, medicii, ingrijitorii celor cuprinsi de boli molipsitoare isi pun adesea viata in primejdie, ca si soldatii care apara patria. Implinirea constiincioasa a datoriilor legate de chemarea lor le cere acest lucru pentru binele obstesc.

Asadar, sunt imprejurari care cer primejduirea si chiar jertfirea vietii, dar numai pentru bunuri de pret inalt si din dorinte curate, iar nu din dorinta de a fi laudat de oameni. In afara de astfel de imprejurari deosebite, datoria crestinului este de a-si pastra viata trupului si a ingriji de sanatatea lui. Caci, cu cat trupul este in mai buna stare, cu atat slujeste mai bine sufletului.

192. in ce chip se ingrijeste crestinul de sanatatea trupului?

Crestinul se ingrijeste de sanatatea trupului prin:

1) Hrana potrivita si cumpatata, caci omul mananca pentru a trai, si nu traieste pentru a manca. Iar dupa pilda Mantuitorului si invatatura Sfintilor Apostoli, crestinul trebuie sa ia totdeauna mancarea cu „binecuvantare”, adica cu rostire de rugaciuni inainte si dupa masa (I Tim. 4,4, 5).

2) Imbracaminte trebuitoare pentru infatisarea cuviincioasa si pentru ocrotirea trupului de schimbarile vremii.

3) Locuinta sanatoasa, pentru cuvenita odihna si adapostire. Datina crestineasca cere ca locuinta crestinilor sa fie impodobita cu icoane si cu sfanta cruce.

4) Curatenie in imbracaminte si locuinta, precum si curatenie a trupului.

5) Munca si exercitii trupesti, care intaresc puterile si-l mentin pe om in buna stare sufleteasca. Pentru ca a trai inseamna a munci. De aceea este datoria fiecarui crestin sa-si aleaga cu multa chibzuinta si sa se pregateasca cu ingrijire pentru o anumita munca, dupa insusirile si puterile sale.

6) Vindecarea sanatatii zdruncinate de boli. Desigur, crestinismul priveste bolile: sau ca pedepse meritate pentru pacat si mijloace pentru pocainta, ca de pilda: lepra lui Ghiezi, slabanogul de 38 de ani; sau ca mijloace pentru intarire in virtute, ca de pilda suferinta dreptului Iov sau ca prilejuri pentru aratarea puterii lui Dumnezeu, ca de pilda vindecarea orbului din nastere. De aceea, crestinul indura bolile cu rabdare si cu supunere fata de voia lui Dumnezeu si se roaga Lui sa-i aduca usurare si vindecare. „Fiule! In boala ta nu fi nebagator de seama, ci te roaga Domnului si El te va tamadui” (Int. Sir. 38, 9). Dar aceasta nu inseamna ca crestinul trebuie sa astepte vindecarea numai prin rugaciune si prin mijloacele religioase; adica sa astepte ca Dumnezeu sa faca mereu minuni cu el. Datoria lui este sa ceara si ajutorul medicului si sa foloseasca medicamentele aratate de el. „Cinsteste pe doctor cu cinstea ce i se cuvine, ca si pe el l-a facut Domnul... Domnul a zidit din pamant lecurile si omul intelept nu se va scarbi de ele” (Int. Sir. 38, 1, 4). Daca si-a recastigat sanatatea, crestinul trebuie sa aduca lauda si multumire lui Dumnezeu, asemenea leprosului vindecat (Luca 17, 15).

7) Odihna. Datoria muncii cere si dreptul la odihna pentru reimprospatarea puterilor si sustinerea sanatatii. Mantuitorul insusi, ca om, avea trebuinta de odihna si se odihnea (Ioan 4, 6). Cel dintai mijloc pentru odihna este somnul. Astfel, muncitorul constiincios nu va renunta la el pentru placeri, dar nici nu va pierde timpul lucrului cu somnul. Timp de odihna sunt si duminicile si zilele de sarbatori, cand crestinul isi intrerupe munca din cursul saptamanii si, dupa participarea la Sfanta Liturghie si ascultarea cuvintului dumnezeiesc, se odihneste si-si reface puterile sale, meditand la cuvantul lui Dumnezeu si facand fapte bune fata de aproapele.

193. Opreste Biserica participarea la bucuriile si placerile vietii?

Sfanta noastra Biserica nu opreste participarea la bucuriile si placerile vietii. Dimpotriva, le considera trebuitoare pentru sanatatea si buna stare a credinciosilor. Ea cere

insa ca ele sa nu fie pagubitoare nici trupului si nici sufletului, sa nu rapeasca din timpul de munca si sa fie cu masura.

Placerile sunt felurite. Unele mai mult pentru recrearea trupestca, iar altele mai mult pentru recrearea sufleteasca. Astfel, cei ce lucreaza cu mintea gasesc recreatie si placere in exercitiile trupesti, iar cei ce lucreaza cu bratele, in ocupatiile mintii, pentru a tine cumpana dreapta intre puterile trupesti si cele sufletesti.

Folositoare pentru toti sunt exercitiile trupesti, plimbarile cu admirarea frumusetilor naturii, muzica aleasa, teatrul si cinematograful cu cuprins moral si sanatos si, fara indoiala, citirea cartilor roditoare de viata morala.

Odihna si recrearea buna ii aduc credinciosului multumire si puteri noi pentru reinceperea muncii obisnuite. Recrearea rea insa ii aduce descurajare si dezgust fata de munca.

194. Care sunt pacatele impotriva datoriei de a se ingriji de viata si sanatatea trupului?

Cele mai mari pacate impotriva vietii si sanatatii trupului sunt:

- 1) Primejduirea si distrugerea vietii;
- 2) Ciuntirea de sine, prin care cineva urmareste sa devina nepotrivit pentru munca.

Daca aceasta se face insa cu scopul de a-si pastra viata, de pilda extirparea unui madular bolnav, atunci ea este chiar o datorie;

- 3) Lenea;
- 4) Imbuibarea cu mancare si bautura;
- 5) Nestapanirea patimilor care macina sanatatea trupului;
- 6) Nebagarea in seama a bolilor si lipsa de masuri pentru preintampinarea lor sau pentru vindecare.

195. Pentru implinirea datoriilor catre sine insusi, are crestinul nevoie de bunuri materiale? Ce invata sfanta noastra Biserica despre bunurile materiale?

Dumnezeu, dupa ce a creat pe cei dintai oameni, i-a binecuvantat, zicand: „Cresteti si va inmultiti si umpleti pamantul si-l supuneti; si stapaniti peste pestii marii, peste pasarile cerului, peste toate animalele, peste toate vietatile ce se misca pe pamant si peste tot pamantul. Apoi a zis Dumnezeu: "Iata va dau toata iarba ce face samanta de pe toata fata pamantului si tot pomul ce are rod cu samanta in el. Acestea vor fi voua hrana voastra” (Fac. 1, 28-29).

Asadar, bunurile materiale sunt darurile lui Dumnezeu catre om, pentru sustinerea vietii si pentru indeplinirea feluritelor trebuinte legate de ea. Stapanul lor deplin este Dumnezeu, Creatorul intregii zidiri. Omului ii sunt date bunurile materiale numai spre buna administrare, chivernisire si folosire, avand a da seama de ele, ca de orice fapta a sa.

196. Are fiecare om dreptul la bunurile materiale?

Bunurile materiale fiind neaparat trebuitoare vietii, de buna seama ca fiecare om are dreptul la ele. Ele trebuie sa fie insa castigate prin munca proprie, cinstita, iar nu prin exploatarea muncii altora, caci citim in Sfanta Scriptura: „Daca cineva nu vrea sa lucreze, acela nici sa nu manance” (II Tes. 3, 10).

197. Condamna Biserica bogatia in sine?

In urma pacatului stramosesc, oamenii abatandu-se de la legea lui Dumnezeu, impartirea bunurilor pamantesti de catre ei nu s-a facut niciodata cu dreptate. Unii, mai puternici, asuprind pe semenii lor mai slabi, si-au adunat averi, socotindu-le ca proprietate a lor deplina, iar altii, mai slabi, au ramas asupriti si in suferinta. Crestinismul a adus si aici o indreptare. Pe de o parte, el nu condamna bunastarea materiala. Averea poate fi castigata prin munca staruitoare si prin buna chivernisire si atunci ea este un drept firesc al fiecaruia, ca rod al muncii cinstite, caci „Vrednic este lucratorul de plata sa” (Luca 10, 7). Bogatia in sine nu este ceva rau, dupa cum nici saracia nu este o virtute. Prin munca proprie, cinstita, nimeni nu poate aduna insa averi prea mari. De alta parte, bogatia cuprinde in sine o mare primejdie. Ea il leaga pe om prea mult de bunurile pamantesti trecatoare, il face mandru, lacom, zgarcit, impietrit la inima fata de suferintele semenilor si fata de implinirea poruncilor morale.

In felul acesta, bogatia poate fi o piedica in calea mantuirii, dupa cum spune Mantuitorul: „Mai lesne este a trece camila prin urechile acului, decat sa intre un bogat in imparatia lui Dumnezeu” (Matei 19, 24). Mantuitorul nu condamna aici bogatia, ci pe detinatorii ei, pe bogatii lipsiti de credinta si de mila. Acelasi lucru se intampla si atunci cand El indeamna pe tanarul dornic de desavarsire sa-si vanda averile si sa le dea saracilor (Luca 18, 22). Din aceeasi pricina si Sfintii Parinti au cuvinte foarte aspre nu atat fata de bogatie, cat fata de bogatii nemilostivi.

Fata de parerea ca bogatia ar fi un ideal in viata, deci un scop in sine, si ca fiecare poate sa o intrebuinteze numai pentru el, crestinismul vine cu o indreptare. Crestinismul invata ca bogatia trebuie socotita numai un mijloc pentru aratarea dragostei catre aproapele in suferinta si pentru lucrari de folos obstesc.

Mantuitorul spune: „Fericiti cei milostivi, ca aceia se vor milui” (Matei 5, 7). Iar Sfantul Vasile cel Mare zice: „Cei ce judeca cu intelepciune ar trebui sa nu uite ca bogatiile ne-au fost date pentru a le intrebuinta, nu pentru a le face sa ne slujeasca la placeri”⁶⁴² (Sfantul Vasile cel Mare, Omilia VII, „Catre bogati”, in Colectia „Parinti si scriitori bisericesci”, vol. 17, trad. de Pr. D. Fecioru, Editura Institutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane, Bucuresti, 1986, p. 414-415). Folositoare pentru suflet este intrebuintarea bogatiei pentru ajutorarea celor in suferinta. Caci tot Sfantul Vasile cel Mare spune: „Cum poti tu sa ai paturi de argint, mese de argint, scaune de fildes, cand curtea locuintei tale este plina de saraci fara de numar, al caror plans il auzi? Cate datorii s-ar putea plati din pretul unui inel de al tau? Un singur dulap de al tau cu haine cuprinde atat cat ar incalzi o intreaga populatie care tremura de frig”⁶⁴³ (Sfantul Vasile cel Mare, Omilia VII, „Catre bogati”, in Colectia „Parinti si scriitori bisericesci”, vol. 17, trad. de Pr. D. Fecioru, Editura Institutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane, Bucuresti, 1986, p. 414-415).

DATORIILE CATRE APROAPELE

198. Prin implinirea datoriilor catre Dumnezeu si catre sine insusi isi indeplineste crestinul toate datoriile sale?

Nu. Caci omul, dupa insasi firea sa, e facut sa traiasca laolalta cu semenii sai. Omul are, adica, in sine o pornire care-l atrage catre semenii sai, de ajutorul carora are nevoie pentru dezvoltarea insusirilor sale proprii, ca si pentru implinirea trebuintelor sale de viata. Apoi si graiul cu care este inzestrat omul, pentru impartasirea gandurilor si vrerilor sale, este un semn ca el are nevoie sa traiasca impreuna cu semenii sai.

De aici decurg insa si anumite indatoriri ale crestinului catre semenul sau aproapele sau; numai prin implinirea lor crestinul poate sa traiasca dupa voia lui Dumnezeu.

199. Care sunt indatoririle crestinului catre aproapele?

Asemenea datoriilor catre sine insusi, datoriile catre aproapele se cuprind si ele in trei virtuti de seama: 1) cinstirea sau respectarea aproapelui; 2) dragostea catre aproapele; 3) dreptatea fata de aproapele. Dar inainte de a arata in ce se cuprind acestea, se pune intrebarea:

200. Cine este aproapele nostru?

Raspunsul ni-l da insusi Mantuitorul, in frumoasa parabola despre samarineanul milostiv (Luca 10, 29-37), care a legat ranile si a dat ajutor celui cazut intre talhari, fara sa cerceteze cine este el, ci numai vazandu-l ca este om ca si el. Raspunsul este deci: aproapele nostru este orice om, fara nici un fel de deosebire. Dupa invatatura crestina, toti oamenii sunt fii ai aceluiasi Tata Ceresc. Toti sunt creati dupa „chipul lui Dumnezeu”, toti au aceeași fiinta, se trag din aceeași unica pereche de oameni (Adam si Eva), stau sub osanda aceluiasi pacat stramosesc, sunt mantuiti prin aceeași jertfa de pe Cruce si au aceeași chemare la aceeași viata vesnica. Adevarul acesta il face pe Sfantul Apostol Pavel sa spuna: „Nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este nici rob, nici liber; nu mai este parte barbatesca si femeiasca, pentru ca voi toti una sunteti, in Hristos Iisus” (Gal. 3, 28).

Pe temeiul invataturii crestine despre egalitatea tuturor oamenilor inaintea lui Dumnezeu si despre egalitatea drepturilor la viata pentru fiecare, s-a ajuns apoi, treptat, la recunoasterea egalei indreptatiri a fiecarui om la bunurile vietii.

201. Ce inseamna cinstirea aproapelui?

Cinstirea aproapelui, ca si cinstirea de sine insusi, este recunoaste-rea vredniciei pe care o are fiecare semen al nostru de la Dumnezeu si inaintea lui Dumnezeu, ca om. Sfantul Apostol Pavel spune: „In iubire trateasca unii pe altii iubiti-va; in cinste, unii altora dati-va intaietate” (Rom. 12, 10). De asemenea, Sfantul Apostol Petru spune: „Dati tuturor cinste, iubiti fratia” (I Petru 2, 17).

Datoria cinstirii aproapelui se sprijina pe aceleasi temeuri ca si datoria cinstirii fata de sine insusi. Caci, dupa invatatura crestina, oamenii fiind creati toti dupa „chipul lui Dumnezeu” si avand toti aceeași fiinta, au si datoria sa-si recunoasca unul altuia vrednicia si insusirile cu care i-a inzestrat Dumnezeu, mai presus de celelalte fapturi.

202. Care sunt pacatele impotriva cinstirii aproapelui?

Impotriva cinstirii aproapelui se pacatuieste prin dispretuirea lui, adica prin nerecunoasterea vredniciei si a insusirilor cu care l-a inzestrat Dumnezeu pe fiecare om. De asemenea se pacatuieste si prin folosirea aproapelui la lucruri injositoare, precum si prin nerecunoasterea drepturilor ce se cuvin fiecaruia prin legile firii omenesti, ca de pilda prin stirbirea libertatilor lui.

203. Ce este dragostea catre aproapele?

Dragostea catre aproapele este virtutea prin care crestinul doreste si vointe aproapei binele vremelnic si vesnic, dandu-si totodata si silinta de a-i face acest bine. In virtutea aceasta salasluiește deplin duhul invataturii si vietii crestine. De aceea, Mantuitorul o si numeste semnul de recunoastere al crestinului: „Intru aceasta vor cunoaste toti ca sunteti ucenicii Mei, daca veti avea dragoste unii fata de altii” (Ioan 13, 35). Asadar, cine nu se calauzeste de virtutea dragostei catre aproapele, acela nu este crestin adevarat.

204. Este dragostea catre aproapele o datorie de seama a crestinului?

Da, si inca ea este neaparat necesara pentru mantuire. Este adevarat ca in fruntea tuturor datoriilor crestinești sta dragostea catre Dumnezeu. Pe aceasta o numeste Mantuitorul „marea si intaia porunca”, dar indata adauga: „Iar a doua, la fel cu aceasta: sa iubesti pe aproapele tau ca pe tine insuti” (Matei 22, 37-38). Implinirea dragostei catre Dumnezeu se poate cunoaste, de altfel, numai in dragostea catre aproapele. Aceasta este roada si dovada cea mai de pret, dupa cuvantul Sfantului Apostol Ioan: „Daca zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele sau il uraste, mincinos este! Pentru ca cel ce nu iubeste pe fratele sau, pe care l-a vazut, pe Dumnezeu, pe care nu l-a vazut, nu poate sa-L iubeasca. Si aceasta porunca avem de la El: cine iubeste pe Dumnezeu sa iubeasca si pe fratele sau” (I Ioan 4, 20-21).

Asadar, intre amandoua aceste porunci este o legatura stransa si nedespartita, incat una fara alta nu se poate implini. Sfantul Apostol Pavel scrie: „Nimanui cu nimic nu fiti datori, decat cu iubirea unuia fata de altul; caci cel care iubeste pe aproapele a implinit legea” (Rom. 13, 8). „Toata legea se cuprinde intr-un singur cuvânt, in acesta: iubeste pe aproapele tau ca pe tine insuti” (Gal. 5, 14).

Aceasta inseamna ca precum fata de Dumnezeu, asa si fata de aproapele, dragostea este implinirea legii. In ea se cuprind toate poruncile si prin ea isi implineste crestinul datoriile sale. De aceea implinirea datoriei de dragoste catre aproapele este neaparat necesara crestinului pentru mantuire.

205. Care sunt insusirile dragostei catre aproapele?

Dragostea catre aproapele, ca virtute crestina, trebuie sa fie:

1) Sfanta. Aceasta inseamna ca ea trebuie sa decurga din dragostea catre Dumnezeu, care este Total Ceresc al tuturor. „Iubitilor, sa ne iubim unul pe altul, pentru ca dragostea este

de la Dumnezeu si oricine iubeste este nascut din Dumnezeu si cunoaste pe Dumnezeu. Cel ce nu iubeste n-a cunoscut pe Dumnezeu, pentru ca Dumnezeu este iubire” (I Ioan 4, 7-8).

2) Sfintitoare, adica avand purtare de grija pentru mantuirea aproapelui.

3) Din inima curata. „Iubiti-va unul pe altul din toata inima, cu toata staruinta” (I Petru 1, 22).

4) Lucratoare si jertfelnica, adica aratandu-se prin fapte. „Sa nu iubim cu vorba, numai din gura, ci cu fapta si cu adevarul” (I Ioan 3, 18). „Daca un frate sau o sora sunt goi si lipsiti de hrana cea de toate zilele, si cineva dintre voi le-ar zice: Mergeti in pace! Incalziti-va si va saturati; dar nu le dati cele trebuincioase trupului, care ar fi folosul?” (Iacov 2, 15-16).

5) Universala, adica sa cuprinda pe toti oamenii, fiindca precum s-a spus, toti sunt fiii lui Dumnezeu si Domnul nostru Iisus Hristos nu indeparteaza pe nimeni de la dragostea Sa. Desigur, dragostea trebuie sa se arate mai intai fata de cei cu care Dumnezeu ne-a pus in legatura mai stransa, de rudenie sau de prietenie. Totusi, ea nu trebuie sa inceteze de a fi atotcuprinzatoare.

206. Dragostea crestina cuprinde si pe vrajmasi?

Da, si tocmai prin aceasta se deosebeste dragostea crestina de cea fireasca. Oricare alta dragoste poate sa izvorasca din asteptarea unor foloase trecatoare; de la cel ce ne dusmaneste, crestinul nu asteapta nimic bun, dar dragostea lui il cuprinde si pe potrivnicul sau. El lasa numai lui Dumnezeu dreptul de judecata, osanda sau iertare a celor rai si este mereu cu nadejdea indreptarii dusmanului si a indrumarii lui la bine, la impacare. In privinta aceasta Mantuitorul spune: „Ati auzit ca s-a zis: sa iubesti pe aproapele tau si sa urasti pe vrajmasul tau. Iar Eu zic voua: Iubiti pe vrajmasii vostri, binecuvantati pe cei ce va blesteama, faceti bine celor ce va urasc si rugati-va pentru cei ce va vatama si va prigonesc... Caci daca iubiti pe cei ce va iubesc, ce rasplata veti avea? Au nu fac si vamesii acelasi lucru? Si daca imbratisati numai pe fratii vostri, ce faceti mai mult? Au nu fac si neamurile acelasi lucru? Fiti, dar, voi desavarsiti, precum Tatal vostru Cel ceresc desavarsit este” (Matei 5, 43-48). Iar Sfantul Apostol Pavel isi incheie indemnurile staruitoare la dragoste cu cuvintele: „Nu te lasa biruit de rau, ci biruieste raul cu binele” (Rom. 12, 21). Dar Mantuitorul, prin viata, suferintele si moartea Sa, ne-a dat totodata si cea mai mareata pilda vie despre dragostea fata de cei ce ne voiesc raul, caci El a fost Acela „Care, ocarat fiind, nu raspundea cu ocară; suferind, nu ameninta, ci Se lasa in stirea Celui ce judeca cu dreptate” (I Petru 2, 23).

Indeosebi pilduitoare trebuie sa ne fie rugaciunea Mantuitorului de pe Cruce, rostita pentru cei ce L-au rastignit: „Parinte, iarta-le lor, caci nu stiu ce fac” (Luca 23, 34). Tot in privinta aceasta, Sfantul Antonie cel Mare spune: «Fa bine celui ce te nedreptateste si-ti vei face prieten pe Dumnezeu. Nu grai de rau pe vrajmasul tau catre nimeni. Deprinde-te cu dragostea, cu neprihanirea, cu rabdarea, cu infranarea si cu cele asemenea. Caci aceasta este constiinta de Dumnezeu»⁶⁴⁴ (Filocalia, vol. 1, p. 33).

207. Ce mai invata sfanta noastra Biserica despre dragostea fata de vrajmasi?

Sfanta noastra Biserica ne mai invata nu numai sa nu uram si sa nu prigonim pe vrajmasul nostru, ci:

a) Sa fim gata a ne impaca cu el (Matei 5, 23-24);

b) Sa fim iertatori (Matei 28, 35);

c) Sa ne ferim de tot ce ar parea ca este o fapta de razbunare si neimpacare: „Nu rasplatiti raul cu rau sau ocară cu ocară, ci dimpotriva, binecuvantati, caci spre aceasta ati fost chemati, ca sa mosteniti binecuvantarea” (I Petru 3, 9).

208. Dar daca vrajmasul nu ia seama la dragostea noastra si se napusteste asupra noastra si asupra avutului nostru?

Atunci vrajmasul devine un calcator al poruncilor dumnezeiesti despre dragostea fata de aproapele sau, iar crestinul are datoria sa-si apere viata si bunurile sale, fie cu puterile sale, fie cu ajutorul legilor civile. In purtarea sa fata de vrajmasul sau, crestinul va fi calauzit de credinta ca slujeste poruncile lui Dumnezeu.

209. Dar daca dusmanii ataca patria si avutul ei?

Cu privire la aceasta, vezi invatatura Bisericii noastre infatisata in raspunsul la intrebarea 229, de mai jos.

210. Care este masura dragostei catre aproapele?

Masura dragostei catre aproapele este dragostea catre noi insine, dupa porunca Mantuitorului: „Sa iubesti pe aproapele ca pe tine insuti” (Matei 22, 38), si „Precum voiti sa va faca voua oamenii, faceti-le si voi asemenea” (Luca 6, 31).

Dupa cum dragostea catre Dumnezeu nu se poate intelege fara dragostea catre aproapele, la fel nici dragostea catre aproapele nu se poate infaptui fara dragostea fata de noi insine. Caci in masura in care ne cunoastem pe noi insine, ne iubim si ne pretuim, vom sti sa

iubim si sa pretuim si pe aproapele nostru, caci: „Cu ce masura veti masura, cu aceea si vi se va masura” (Luca 6, 38).

Dragostea catre aproapele trebuie sa inceapa, deci, intotdeauna, de la noi insine.

211. Care sunt roadele dragostei catre aproapele?

Roadele dragostei catre aproapele le arata Sfantul Apostol Pavel, cand spune: „Dragostea indelung rabda; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuieste, dragostea nu se lauda, nu se trufeste. Dragostea nu se poarta cu necuviinta, nu cauta ale sale, nu se aprinde de manie, nu gandeste raul. Nu se bucura de nedreptate, ci se bucura de adevar. Toate le sufera, toate le crede, toate le nadajduieste, toate le rabda” (I Cor. 13, 4-7). Din dragostea catre aproapele rasar: rabdarea, bunatatea, ingaduinta, blandetea, mila, recunostinta, cinstea si dreptatea. Pe temeiul dragostei catre aproapele infloreste adevarata viata de obste.

212. Care sunt pacatele impotriva dragostei catre aproapele?

Pacatele impotriva dragostei catre aproapele sunt: pizma sau invidia, care inseamna parere de rau pentru binele aproapelui si bucurie pentru nenorocirea lui; apoi ura, clevetirea, inselaciunea, furtul, omorul si toata nedreptatea.

Pacat este si toata pilda rea, data prin cuvint sau fapta, caci ea abate pe multi de la calea cea buna si indeamna la rau. In privinta aceasta, Mantuitorul spune: „Cine va sminti pe unul dintre acestia mici, care cred in Mine, mai bine i-ar fi lui daca si-ar lega de gat o piatra de moara si sa fie aruncat in mare” (Marcu 9, 42).

213. Ce este dreptatea fata de aproapele?

Dreptatea fata de aproapele este recunoasterea cu fapta a tuturor drepturilor ce se cuvin aproapelui si ocrotirea lor cu sfintenie. Dreptatea cere sa dam fiecaruia ce este al sau si sa nu pagubim pe nimeni cu nimic.

Astfel, dreptatea este dovada dragostei catre aproapele si se arata in respectul vietii, sanatatii, cinstei, libertatii si al tuturor bunurilor lui. Ea este, precum s-a spus, temelia bunei randuieli intre oameni, sprijinind ordinea si inflorirea vietii obstei.

214. Prin ce se pacatuieste impotriva dreptatii fata de aproapele?

Impotriva dreptatii fata de aproapele se pacatuieste prin toate formele de nedreptate, care pagubesc intr-un chip sau altul pe aproapele nostru, ca de pilda: furtul, inselaciunea s.a.

In Sfanta Scriptura citim: „Nedreptii nu vor mosteni imparatia lui Dumnezeu” (I Cor. 6, 9). Din virtutea cinstirii, a dragostei si a dreptatii fata de aproapele se desprind unele datorii deosebite fata de viata sufleteasca si trupeasca a semenilor nostri. Acestea, in general, sunt aceleasi ca si datoriile crestinului catre sufletul si trupul sau. Le amintim pe scurt.

215. Care sunt datoriile fata de viata sufleteasca a aproapelui?

Cea dintai datorie a crestinului fata de aproapele este aceeaasi ca si fata de sine insusi. Ea trebuie sa priveasca mantuirea sufletului lui. Datoria aceasta se implineste prin:

1) Rugaciune, dupa cuvantul Sfintei Scripturi: „Inainte de toate, faceti cereri, rugaciuni, mijlociri, multumiri, pentru toti oamenii” (I Tim. 2,1). Mantuitorul ne povatuieste la aceasta prin cele ce se invata in rugaciunea „Tatal nostru” si prin pilda Sa (Ioan 17, 20). Crestinul patruns de duhul si dragostea Mantuitorului va simti o adevarata trebuinta a inimii sale sa se roage si pentru mantuirea altora, vii sau morti. Rugaciunea pentru cei morti se cuvine a fi recomandata, fiindca ea este nu numai o fapta de dragoste foarte de dorit pentru usurarea celor adormiti in Domnul, dar si un izvor imbelsugat de zidire si de ridicare morala si religioasa chiar pentru cei ce o fac.

2) Pilda buna, dupa porunca Mantuitorului: „Asa sa lumineze lumina voastra inaintea oamenilor, incat sa vada lucrurile voastre cele bune si sa slaveasca pe Tatal vostru Cel din ceruri” (Matei 5, 16).

3) Povatuirea catre cele duhovnicesti si certarea frateasca pentru calcarea poruncilor si neimplinirea datoriilor. Mantuitorul spune: „De-ti va gresi tie fratele tau, mergi, mostra-l pe el intre tine si el singur. Si de te va asculta, ai castigat pe fratele tau” (Matei 18, 15). Iar Sfantul Apostol Iacov adauga: „Daca vreunul va rataci de la adevar si-l va intoarce cineva, sa stie ca cel ce a intors pe pacatos de la ratacirea caii lui isi va mantui sufletul din moarte si va acoperi multime de pacate” (Iacov 5, 19-20). in privinta aceasta, Cuviosul Parinte Marcu Ascetul zice: „Cel ce sfatuieste sau mostra intru frica lui Dumnezeu pe acela care pacatuieste, isi castiga siesi virtutea potrivnica greselii. Iar cel ce tine minte raul si osandeste cu rautate cade in aceeaasi patima, dupa legea duhovniceasca”⁶⁴⁵ (Filocalia, vol. 1, p. 271).

4) Prin toate faptele care se numesc faptele milosteniei sufletesti (despre care vom vorbi mai departe, in legatura cu «Fericirile»).

216. Prin ce se pacatuieste impotriva datoriei de a ingriji de mantuirea aproapelui?

Grija de mantuire fiind o datorie atat de insemnata pentru fiecare crestin, insemna ca si nepasarea fata de ea este in sine un pacat. Dar cu atat mai mare pacat este calcarea cu

stiinta a acestei datorii, care se face prin conlucrare la pacate straine si prin pilda rea. „Sa nu dati fratelui prilej de poticnire sau de sminteala”, zice Sfantul Apostol Pavel (Rom. 14, 13). Crestinul adevarat se va feri totdeauna de astfel de pacate.

217. Mai sunt si alte datorii catre viata sufleteasca a aproapelui?

Da. Astfel, avem datoria de a spune adevarul, a ne feri de minciuna si a tine fagaduinta facuta si cuvantul dat. Fara aceste lucruri, legaturile dintre oameni nu sunt dupa voia lui Dumnezeu si viata de obste nu poate inflori. Apoi, dupa cum trebuie sa ne ingrijim de propria noastra cinste (nume bun), tot asa trebuie sa ne ingrijim si de cinstea altora, inlaturand tot ce ar putea-o stirbi (clevetirea) si straduindu-ne sa o aparam.

Sa nu uitam nici de datoria recunostintei catre aproapele, pentru cele primite de la el. Recunostinta este semn de dreptate si de dragoste crestineasca si totodata podoaba aleasa a crestinului.

218. Care sunt datoriile catre viata trupeasca a aproapelui?

Dupa cum crestinul este indatorat a-si cinsti si ingriji trupul si viata sa, la fel este indatorat a cinsti si ingriji trupul si viata aproapelui sau. Temeiurile sunt aceleasi. Datoria aceasta si-o indeplineste crestinul, pe de o parte, prin faptele milosteniei trupesti, despre care vom vorbi in legatura cu «Fericirile», iar pe de alta parte prin ferirea de tot ce i-ar putea primejdui s-au nimici libertatea, sanatatea si viata, ca bunaoara: omorul si furtul, care sunt oprite prin cele zece porunci.

De asemenea virtutea dragostei si dreptatii fata de aproapele cere sa nu rapim nimanui nimic din ce este al lui si sa-i recunoastem fara inconjur tot ce i se cuvine si ce este dreptul lui.

Aceasta datorie se indeplineste pastrand cu grija ceea ce ne-a incredintat aproapele nostru, precum si dandu-i tot ce si-a castigat de la noi prin munca sa. Iar impotriva ei se pacatuieste, de pilda, prin neplata datoriilor, inselare la plata muncii, falsificare de acte si prin tot lucrul pagubitor in drepturile si bunurile sale.

Implinirea datoriilor catre aproapele este o dovada a dragostei noastre catre Dumnezeu. De aceea, crestinul este dator sa le indeplineasca cu toata constiinciozitatea, luandu-si ca masura datoriile catre sine insusi, dupa cuvintele Mantuitorului: „Sa iubesti pe aproapele tau ca pe tine insuti” (Matei 22, 39) si: „Precum voiti sa va faca voua oamenii, faceti-le si voi asemenea” (Luca 6, 31).

Amintim apoi ca crestinul trebuie sa se poarte cu crutare si grija si fata de fiintele necuvantatoare. Mantuitorul, in invataturile Sale, a vorbit despre pasarile cerului (Matei 6, 26) si foarte des despre oaie si miel, numind bun pe pastorul care le apara (Ioan 10, 1-16). Datoriile despre care am vorbit mai sus privesc in mod direct pe aproapele nostru. Dar sunt si datorii pe care le indreptam catre aproapele prin anumite asezaminte ale vietii de obste, menite si ele tot spre binele lui. Aceste asezaminte sunt: familia, statul, Biserica si lumea. Sa vedem care sunt datoriile crestinului fata de aceste asezaminte.

FAMILIA

219. Ce este familia?

Dupa invatatura Sfintei noastre Biserici, familia este un asezamant dumnezeiesc si temeliea vietii de obste. Ea se intemeiaza prin casatorie, adica prin legatura dintre barbat si femeie, binecuvantata de Dumnezeu in fata sfantului altar. Aceasta legatura rasare din imboldul firesc sadit de Dumnezeu in om. „De aceea va lasa omul pe tatal sau si pe mama sa si se va alipi de femeia sa si vor fi amandoi un trup” (Efes. 5, 31).

Cea dintai familie s-a intemeiat in rai, avand ca preot si martor pe insusi Dumnezeu. „Si a facut Dumnezeu pe om, dupa chipul Sau; dupa chipul lui Dumnezeu l-a facut; a facut barbat si femeie. Si Dumnezeu i-a binecuvantat, zicand: cresteti si va inmultiti si umpleti pamantul” (Fac. 1, 27-28).

220. Care sunt insusirile familiei crestine?

Insusirile familiei crestine se desprind din invatatura sfintei Biserici despre casatorie si sunt:

1) Unitatea si egalitatea. Familia trebuie sa fie intemeiata prin legatura dintre un singur barbat si o singura femeie. „Fiecare (barbat) sa-si aiba femeia sa si fiecare femeie sa-si aiba barbatul sau” (I Cor. 7, 2).

Sfanta noastra Biserica nu ingaduie legatura dintre barbat si mai multe femei, caci aceasta injoseste femeia. in familia crestina femeia este sotie, adica tovarasa de viata si impreuna-lucratoare cu barbatul, in toate. Crestinismul a ridicat femeia din starea de injosire fata de barbat, in care se gasea mai inainte, si a asezat-o in toata vrednicia ei de fiinta creata „dupa chipul lui Dumnezeu”, precum spune Sfantul Apostol Pavel: „Nu mai este parte barbatesca si parte femeiasca, pentru ca voi toti una sunteti in Hristos Iisus” (Gal. 3, 28).

Astfel, creștinismul a arătat pentru prima dată că femeii i se cuvine aceeași prețuire ca și barbatului. Numai mult mai târziu, orânduierile omenești i-au recunoscut și ele femeii drepturi și îndreptățiri alături de barbat.

2) Dragostea și buna învoiere dintre soți. Când silă, sau alte pricini, ca de exemplu averea, duc la întemeierea unei familii, atunci rareori traiul între soți este fericit.

3) Curăția. Soții să nu fie în apropiată înrudire trupestă și sufletească. Prin canoanele sale, Sfânta noastră Biserică a stabilit gradele de rudenie, care fac cu neputință încheierea căsătoriei.

4) Sfântenia. Familia trebuie să fie binecuvântată prin Taina Sfintei Cununii. Sfântul Apostol Pavel numește căsătoria, prin care se înființează familia, Taina mare, dar nu altfel, ci numai dacă ea este întemeiată în Hristos și în Biserică (Efes. 5, 32). Pentru însemnătatea pe care familia o are în viața de obște, binecuvântarea dumnezeiască este de neapărată trebuință.

5) Trainicia. Căsătoria să fie pentru toată viața, căci: „Ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă” (Matei 19, 6). Iar Sfântul Apostol Pavel spune: „Celor ce sunt căsătoriti le poruncesc, nu eu, ci Domnul: Femeia să nu se despartă de barbat. Iar dacă s-a despartit, să rămână nemăritată sau să se împăce cu barbatul său; tot așa, barbatul să nu-și lase femeia” (I Cor. 7, 10-11). În afara de moartea trupestă, Sfânta Biserică îngăduie desfacerea legăturii dintre soți (divorțul) numai din pricini morale asemănătoare morții trupestă, cum sunt: necredinciosia (adulterul), sau alte legături trupestă neingăduite (Matei 19, 9).

Sfânta noastră Biserică îngăduie recăsătorirea sotilor văduvi.

221. Care este scopul familiei?

După învățătura sfintei noastre Biserici, scopul familiei este:

1) Nasterea de copii, spre înmulțirea neamului omenească și a credincioșilor sfintei Biserici;

2) Ajutorarea sotilor întreolaltă, pentru ușurarea vieții;

3) Ocrotirea moralității sotilor.

222. Care este însemnătatea familiei pentru viață?

S-a mai spus că omul este creat pentru viața în societate (de obște), adică pentru a trăi împreună cu semenii săi: „Și a zis Domnul Dumnezeu: nu este bine să fie omul singur; să-I facem ajutor potrivit pentru el” (Fac. 2, 18). Cea dintâi formă a vieții de obște este tocmai familia. Pe familie se întemeiază apoi toate celelalte forme de viață obștească. Dar familia nu este numai samburele din care crește obștea (societatea) omenească, ci ea este

si cel dintai asezamant de crestere morala a omului, neaparat necesar pentru bunastarea societatii. Familia este rasadnita de virtuti si izvor de intarire morala. in sanul ei isi primeste copilul primele indrumari de viata, care ii raman intiparite in suflet pentru totdeauna. Caci, daca temelia bunei cresteri a copilului este dragostea si intelegerea firii sale, lucrul acesta se face mai intai si cel mai bine in familie. Numai parintii au dragoste fata de copiii lor in masura cea mai mare si numai ei au prilej potrivit si indelungat sa inteleaga deplin firea fiecarui copil al lor.

Pentru a-si putea indeplini cum se cuvine lucrarea ei, de a creste oameni cinstiti in orice privinta, familia crestina trebuie sa se calauzeasca dupa indrumarile morale sanatoase care se gasesc in invatatura sfintei noastre Biserici Ortodoxe, pastratoarea adevarurilor vesnice.

223. Care sunt datoriile sotilor unul catre altul?

1) Iubirea si stima reciproca. Sotii sunt datori sa se iubeasca si sa se cinsteasca unul pe altul. Aceasta datorie rasare chiar din unirea lor prin casatorie, caci ei „nu mai sunt doi, ci un trup” (Matei 19, 6). Sfantul Apostol Pavel spune: „Barbatul sa-i dea femeii iubirea datorata; asemenea si femeia barbatului” (I Cor. 7, 3).

2) Credinciosia. Sa-si pastreze unul altuia credinciosia fagaduita in fata altarului.

3) Ajutorarea. Sa se ajute unul pe altul in chip desavarsit si sa lucreze impreuna pentru cele trebuitoare vietii, impartasind impreuna atat bucuriile cat si greutatile ei.

4) Curatia si cumpatarea. Sa traiasca impreuna in dreptate, curatie si cumpatare.

5) Munca impreuna si desavarsirea morala. in orice imprejurare, sotii sunt datori sa se lege cat mai strans unul de altul, sa-si implineasca lipsurile, sa-si desavarseasca insusirile si darurile si sa lucreze impreuna pentru propasirea morala a fiecaruia si pentru buna educatie a copiilor lor, avand drept calauza poruncile crestine.

In felul acesta, viata crestina de familie va fi curata si sanatoasa, va fi scoala de virtuti, roditoare de bine pamantesc si ceresc.

224. Din cine este alcatuita familia?

Familia este alcatuita din parinti si copii. Parintii au datorii fata de copii, iar copiii fata de parinti.

225. Mai cuprinde familia si alte persoane?

Da. Pe langa parinti si copii, familia mai cuprinde si pe celelalte rude, oricat de departate. De aceea, toate rudele trebuie sa se iubeasca, sa se respecte si sa se ajute, iar felul acesta de viata sa patrunda in toata societatea omeneasca, adica in marea familie a neamului omenesc. In aceasta mare familie a omenirii, care, dupa invatatura crestina, are ca Tata pe Dumnezeu, toti oamenii sunt frati intre ei, prin Hristos.

Asadar, familia crestina trebuie sa fie vatra in care focul dragostei sa nu se stinga niciodata si de la care sa se incalzeasca omul si obstea omeneasca.

STATUL

226. Care sunt datoriile crestinului fata de stat?

Prin stat se intelege „organizarea politica si juridica a societatii umane pe un teritoriu limitat”.

Rostul statului este ca, prin asezaminte si legi intemeiate pe dreptate, sa ocroteasca viata cinstita, drepturile si libertatile firesti ale tuturor cetatenilor sai, fara nici un fel de deosebire intre ei. De asemenea, sa puna la indemana acestora mijloacele potrivite pentru luminarea, cresterea si rodirea insusirilor cu care i-a inzestrat Dumnezeu si sa asigure apararea fata de dusmanii din afara hotarelor.

Asadar, datoria statului este ca sa se ingrijeasca de inflorirea si apararea binelui obstesc si sa dea putinta tuturor cetatenilor de a se folosi, in pace, de bunele infaptuiri ale stradaniei lor.

De aici decurg si anumite datorii ale crestinului fata de stat, numite datorii cetatenesti. Acestea sunt:

1) Patriotismul, adica dragostea si devotamentul fata de patria si poporul din care facem parte.

2) Supunerea si ascultarea fata de ocarmuitoarii si legile statului, dupa cuvantul Sfintei Scripturi: „Tot sufletul sa se supuna inaltelor stapaniri, caci nu este stapanire decat de la Dumnezeu; iar cele ce sunt, de Dumnezeu sunt randuite. Pentru aceea, cel ce se impotriveste stapanirii se impotriveste randuiei lui Dumnezeu. Iar cei ce se impotrivesc isi vor lua osanda” (Rom. 13, 1-2). Mantuitorul S-a supus chiar judecatii nedrepte a lui Pilat, dand pilda de supunerea datorata autoritatilor statului.

3) Munca constiincioasa pentru sporirea binelui obstesc, prin indeplinirea indatoririlor legate de chemarea in stat a fiecarui cetatean, participarea inteleapta la treburile publice, plata impozitelor etc. Sfantul Apostol Pavel spune: „Dati tuturor cele ce sunteti datori: celui cu darea, dare; celui cu vama, vama; celui cu teama, teama; celui cu cinstea, cinste” (Rom. 13, 7). Insusi Mantuitorul si-a indeplinit datoria de a plati darile (Matei 17, 25-27).

4) Rugaciuni pentru sanatatea ocarmuitorilor (I Tim. 2,1-2), pentru inflorirea tarii si ferirea ei de dusmani.

5) Apararea tarii, chiar cu pretul vietii, in timp de razboi. In legatura cu aceasta datorie este bine sa cunoastem ce invata sfanta noastra Biserica despre pace si despre razboi.

227. Ce invata sfanta noastra Biserica despre pace?

Sfanta noastra Biserica Ortodoxa propovaduieste pacea cu tot zelul si cu toata puterea ei. Ea invata ca Dumnezeuul crestinilor este „Dumnezeul pacii” (Rom. 15, 33; 16, 20; I Cor. 14, 33; Filip. 4, 9; I Tes. 5, 23; II Tes. 3, 16; Evr. 13, 20). „Imparatia lui Dumnezeu este... dreptate si pace si bucurie in Duhul Sfant” (Rom. 14, 17). „Pe pamant pace” (Luca 2, 14), este solia pe care ingerii au adus-o oamenilor la Nasterea Mantuitorului. Domnul nostru Iisus Hristos este „Domn al pacii” (Isaia 9, 5) si El ne porunceste sa traim in pace unii cu altii (Matei 5, 25). „Pace voua” este salutul obisnuit, adresat de Mantuitorul Ucenicilor Sai si prin ei tuturor oamenilor (Luca 24, 36; Ioan 20, 19), salut repetat de atatea ori la Sfanta Liturghie, prin cuvintele: „Pace tuturor”. Pe „facatorii de pace” (Matei 5, 9) Mantuitorul ii fericeste si in testamentul Sau spune: „Pace va las voua, pacea Mea o dau voua” (Ioan 14, 27). Sfintii Apostoli de asemenea indeamna pe crestini sa traiasca in pace cu toti oamenii (Rom. 12, 18), in „pacea lui Dumnezeu, care covarseste orice minte” (Filip. 4, 7), in pacea lui Hristos, care sa stapaneasca in toate inimile (Col. 3, 15). Sfanta noastra Biserica Ortodoxa, credincioasa invataturii Mantuitorului, n-a incetat niciodata sa indemne - prin puterea cuvintului si a pildei - oamenii si popoarele la statornicirea pacii in lume. Ea face acest lucru fiind deplin incredintata ca pacea este aducatoare de bine si de propasire in lume.

Pacea, facand parte din substanta invataturii crestine, constituie unul dintre cele mai importante obiective ale misiunii Bisericii in lume.

228. Pe ce temeii aseaza pacea sfanta noastra Biserica?

Sfanta noastra Biserica aseaza pacea pe temeiul dragostei, dupa porunca Mantuitorului: „Sa iubesti pe aproapele tau ca pe tine insuti” (Matei 22, 39). Unde

salasluieste dragostea, acolo patimile se topesc, vrajmasiile si nedreptatile amutesc, iar viata obsteasca infloreste. Din dragostea crestina rasar si rodesc: fratietatea, egalitatea, libertatea si dreptatea.

Asadar, dupa invatatura sfintei noastre Biserici Ortodoxe, starea fireasca dintre oameni si dintre popoare trebuie sa fie de buna intelegere, de ajutorare si de pace. Sfanta noastra Biserica se straduiește prin toate mijloacele pentru asezarea acestei stari in lume.

229. Dar despre razboi ce invata sfanta noastra Biserica?

Despre razboi, sfanta noastra Biserica nu a primit de la Mantuitorul o porunca anumita. Dar din faptul ca intreaga invatatura a Mantuitorului este strabatuta de duhul dragostei si al pacii, intelegem ca razboiul nu este un lucru dorit. El aduce numai pustiire de viata si de munca omeneasca. De aceea, sfanta noastra Biserica n-a propovaduit si n-a pornit nicicand razboaie. Dimpotriva, a lucrat din toate puterile pentru inlaturarea lor. Pe de alta parte, Sfanta Scriptura nu condamna ostasii pentru slujba lor. Mantuitorul vindeca pe sluga sutasului din Capernaum (Matei 8, 13); Sfantul Apostol Petru boteaza pe sutasul Corneliu (Fapte 10), iar Sfantul Ioan Botezatorul indeamna pe ostasii doritori de pocainta sa nu asupreasca pe nimeni, nici sa invinuiasca pe nimeni, ci sa se multumeasca cu solda lor (Luca 3, 14).

Ostasii sunt trebuitori statului pentru apararea vietii si bunurilor cetatenilor, impotriva calcatorilor de dreptate, a rapitorilor de libertate si de bunuri, care ar veni din afara. Desigur, statul este dator sa inlature cu mijloace pasnice neintelegerile dintre alte state si el. Dar cand toate straduintele in privinta aceasta dau gres, atunci statul este dator sa-si ia toate masurile de aparare.

De aceea sfanta noastra Biserica Ortodoxa, care considera razboiul ca ceva rau si ingrozitor, are ingaduinta pentru razboiul de aparare, ca act de legitima aparare. In aceasta situatie, ea se roaga pentru biruinta ostasilor asupra vrajmasilor patriei si pentru odihna sufletelor celor cazuti intru apararea patriei.

230. In ce fel invatatura si vietuirea crestina au ajutat la propasirea societatii omenesti?

Este un lucru recunoscut ca nimeni nu a lucrat in trecut mai mult si mai temeinic la ridicarea vietii omenesti, atat a insilor rat si a obstii, decat crestinismul. Precum aluatul face sa creasca framantatura si-i da gust, tot asa si invatatura crestina a sporit puterile de viata ale

oamenilor si le-a dat un rost inalt. El a schimbat cu totul fata lumii vechi, prin prefacerea sufleteasca a oamenilor.

Uriasul pas facut inainte prin crestinism se poate lesne vedea punand fata in fata lumea dinainte de venirea Domnului nostru Iisus Hristos cu lumea crestina. Intr-adevar, inainte de venirea Mantuitorului, lumea traia o viata plina de rautate. O buna parte din oameni zaceau in cea mai crunta robie. Prinsii din razboaie, saracii care nu-si puteau plati datoriile sau nu-si puteau duce traiul, cei ce se nasteau in stare de robie, toti acestia alcatuiau gloata celor lipsiti de toate drepturile. Nu aveau dreptul de a se casatori, de a stapani bunuri materiale, fiind socotiti fara vointa proprie. Stapanul, care ii cumpara sau ii mostenea, avea drept de viata si de moarte asupra lor. Soarta sclavilor o impartaseau si femeile si copiii, care erau lasati la bunul plac al sotilor si parintilor, putand fi ucisi de acestia, fara a da socoteala cuiva.

Crestinismul apare la orizontul lumii vechi, imputernicit cu misiunea divina de a propovadui pe Hristos pana la marginile pamantului si de a incorpora pe cei ce vor crede si se vor boteza in comunitatea cea noua a Bisericii.

In cadrul acestei noi comunitati, raporturile dintre om si Divinitate, ca si cele dintre om si semenii sai, sunt cu totul altele decat cele din lumea veche. Dumnezeu nu mai este socotit ca un stapan tiran, ci ca un Parinte iubitor, iar oamenii, ca fii ai lui Dumnezeu si frati intre ei. Crestinismul se ridica deasupra tuturor granitelor nationale, ca si deasupra granitelor care separau clasele sociale in sanul aceleiasi natiuni: „Nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este nici rob, nici liber; nu mai este parte barbatesca si parte femeiasca, pentru ca voi toti una sunteti in Hristos Iisus” (Gal. 3, 28). El se straduieste sa introduca in raporturile dintre oameni principiul dragostei care: „Indelung rabda, este binevoitoare... nu pizmuieste, nu se lauda, nu se trufeste... nu se poarta cu necuviinta, nu cauta ale sale, nu se aprinde de manie, nu gandeste raul” (I Cor. 13, 4-5).

Faptele Apostolilor ne-au pastrat imaginea celei dintai comunitati crestine: „Iar inima si sufletul multimei celor ce au crezut erau una; si nici unul nu zicea ca este al sau ceva din averea sa, ci toate le erau de obste” (4, 32). In aceasta comunitate, sclavii erau socotiti si ei „chip si asemanare a lui Dumnezeu” si ca atare frati cu ceilalti, iar femeia si copilul dobandeau drepturi pe care nu le avusesera niciodata in lumea veche. Casatoria a devenit aici o Taina. Sotia era iubita, iar copiii crescuti in frica lui Dumnezeu. Cultivand in suflete virtuti ca: dragostea, smerenia, blandetea si cumpatarea, crestinismul se straduieste sa smulga din inimi radacinile pacatelor care duc la certuri, la vrajbe si la razboaie.

Biserica Ortodoxa, ca pastratoare a invataturii curate a Domnului, s-a ridicat intotdeauna impotriva asupritorilor de oameni si popoare, impotriva tuturor nedreptatilor, impotriva lacomiei, urii, rapirii, nepasarii fata de suferintele si nevoile oamenilor. Ea a invatat si invata pe fiii sai sufletesti sa vada in orice om pe Hristos si sa aiba aceeasi dragoste fata de el, ca fata de Dumnezeu insusi.

Dar odata cu combaterea pacatelor personale, care produc tulburari grave si in sanul colectivitatii, crestinismul a semanat in sufletele credinciosilor semintele tuturor virtutilor menite sa promoveze viata si pacea si le-a cultivat cu toata grija. Ridicarea omului din starea de pacat la starea de sfintenie este trasatura caracteristica a misiunii Bisericii crestine in lume. In Evanghelie, se gasesc in germene toate prefacerile care tind la ocrotirea saracilor, la ajutorarea batranilor si a neputinciosilor. Iubirea crestina a introdus mila in imparatia dreptatii si a schimbat moravurile.

Dovada tuturor acestor imbunatatiri ale vietii prin crestinism o face multimea asezamintelor de binefacere ridicate de Biserica sau de crestini. Astfel sunt: spitalele pentru bolnavi, orfelinele pentru copiii parasiti sau fara parinti, azilurile pentru batrani si pentru cei cu boli necrutatoare. Iar aceasta ajutorare a omului ce sufera este pornita din dragoste si este facuta cu dragoste si duiosie.

Viata, frumusetea, pacea au cunoscut prin crestinism o mare dezvoltare. In acest sens, Sfantul Atanasie cel Mare spune ca invatatura crestina opreste uciderile, dar atunci cand este vorba de apararea patriei, „a ucide pe vrajmas este si ingaduit si vrednic de lauda”⁶⁴⁶ (Canonul 1). De asemenea, Sfantul Vasile cel Mare zice ca uciderile de acest fel „nu le-au socotit Parintii nostri intre ucideri; mi se pare ca le dau iertare celor care lupta intru aparare, pentru cumintenie si pentru buna cinstire de Dumnezeu”⁶⁴⁷ (Canonul 13). De altfel, Biserica nu are menirea de a lua hotarari in chestiuni de razboi, deoarece acestea intra prin definitie in atributele statului.

BISERICA

231. Care sunt datoriile crestinului fata de Biserica?

Mantuitorul Iisus Hristos a intemeiat Biserica, pentru ca ea sa continue propovaduirea invataturii Sale in asa fel ca oricine va crede in El sa ajunga la cunostinta adevarului si sa se mantuiasca. Sfanta noastra Biserica este oranduita, deci, pentru binele credinciosilor, pentru cunoasterea adevarurilor credintei crestine si pentru desavarsirea morala a lor.

Pentru acest fapt, toti credinciosii au datoria de a pretui si a iubi. Biserica si de a-si indeplini cu sfinzenie datoriile fata de ea. Datoriile credinciosilor fata de Biserica sunt:

1) Credinta ortodoxa. Sa creada toate adevarurile crestine si numai asa cum le propovaduieste sfanta Biserica Ortodoxa, pastrandu-le in toata curatia lor si intocmindu-si viata dupa ele.

2) Marturisirea credintei crestine. Sa-si dea silinta pentru pastrarea, intarirea si raspandirea credintei crestine ortodoxe si sa o apere, cu tot curajul, de rastalmarile eretice, amintindu-si de spusele Mantuitorului: „De cel ce se va rusina de Mine si de cuvintele Mele, de acesta si Fiul Omului se va rusina cand va veni intru slava Sa si a Tatalui si a sfinților ingeri” (Luca 9, 26).

3) Implinirea poruncilor. Sa implineasca poruncile sfintei noastre Biserici cu privire la: umblarea la biserica, tinerea posturilor oranduite de ea, marturisirea pacatelor, primirea Sfintei impartasanii etc.

4) Supunerea si ascultarea. Sa se supuna ierarhiei si disciplinei bisericești (Luca 10, 16).

5) Ajutorarea. Sa iubeasca si sa cinsteasca pe cei ce indeplinesc slujbele bisericești, ingrijindu-se de cele trebuitoare vietii lor, dupa cuvintele Sfintei Scripturi: „Vrednic este lucratorul de hrana sa” (Matei 10, 10) si: „Asa a randuit si Domnul celor ce propovaduiesc Evanghelia, sa traiasca din Evanghelie” (I Cor. 9, 13-14).

Prin implinirea constiincioasa a datoriilor fata de Biserica, credinciosii ii dau putinta sa lucreze cat mai rodnic pentru binele intregii omeniri si pentru binele fiecaruia dintre ei.

LUMEA

232. Care sunt datoriile crestinului fata de lume?

Credinciosul crestin mai are si datorii catre lume, adica fata de toate cele zidite de Dumnezeu. Lumea, in toata intinderea ei, arata fara incetare puterea, marirea si bunatatea Facatorului, cum citim in Sfanta Scriptura: „Doamne, Dumnezeul nostru, cat de minunat este numele Tau in tot pamantul!” (Ps. 8, 9).

Ca orice om, si credinciosul este legat de lumea zidita de Dumnezeu si este incredintat ca El ii poarta de grija, incat sa-si poata randui o viata plina de multumire sufleteasca si de propasire in cele trebuitoare traiului zilnic.

Cum iarasi citim in Sfanta Scriptura, Dumnezeu 1-a creat pe om ca sa fie stapan peste cele zidite si asezate de El in lumea aceasta, „ca sa stapaneasca pestii marii, pasarile cerului,

animalele domestice, toate vietatile ce se tarasc pe pamant si tot pamantul” (Fac. 1, 26). El le-a grai primilor oameni: „Cresteti si va inmultiti si umpleti pamantul si-l supuneti” (Fac. 1, 28).

Astfel, cuvintele Sfintei Scripturi arata legatura dintre om si lume, ca si menirea omului in lume. Ele mai arata ca lumea este de la Dumnezeu, nu de la cel rau; ca ea este buna, pentru ca numai bun poate fi ceea ce a facut si face Dumnezeu. „A privit Dumnezeu toate cate a facut si iata erau bune foarte” (Fac. 1, 31). In lume, omul gaseste tot ce este necesar vietii sale. Fuga de lume, ori socotinta ca ea ar fi de la cel rau, precum si lenevirea si nelucrarea pentru ingrijirea si infrumusetarea lumii sunt lucruri impotriva intelepciunii, iubirii si voii lui Dumnezeu. Caci El „toate intru intelepciune le-a facut”; El a aratat intrega Sa iubire catre cea mai aleasa fiinta din lume, fata de om. „Dumnezeu asa a iubit lumea, incat pe Fiul Sau Cel Unul-Nascut L-a dat, ca oricine crede in El sa nu piara, ci sa aiba viata vesnica” (Ioan 3, 16).

Raspunsul la aceasta intrebare este reprodus din Carte de invatatura crestina ortodoxa, Bucuresti, 1978, p. 204-206.

Iisus Hristos a luat asupra Sa pacatele lumii (Ioan 1, 29); Si-a daruit viata Sa pentru viata lumii (Ioan 6, 51). El a venit ca lumea viata sa aiba și mai mult sa aiba (Ioan 10, 10). Venirea in lume a lui Iisus a refacut, pe de o parte, legatura dintre om si Dumnezeu; pe de alta parte, a intarit legatura dintre credinciosi si dintre acestia si lumea inconjuratoare. Crestinul este dator sa se poarte fata de lume si fata de semenii sai precum S-a purtat Iisus Hristos insusi. El a spus despre Sine: „Fiul Omului n-a venit sa I se slujeasca, ci ca sa slujeasca El si sa-Si dea viata rascumparare pentru multi” (Matei 20, 28). Asadar, o datorie de seama a crestinului fata de lume este si slujirea ei, adica munca spornica pentru infrumusetarea ei, pentru crearea bunurilor de tot felul necesare vietii; este slujirea semenilor sai. Crestinul trebuie sa dea marturie si despre adevar (Ioan 18, 37), despre lumina (Filip. 2, 15), despre pace (Matei 5, 9), despre iubire, bunatate si despre tot ce duce la desavarsirea lumii si a omului.

Este drept ca in Sfanta Scriptura intalnim unele indemnuri la ferirea de lume, la departarea de cele ale lumii. Dar aceasta inseamna fuga de pacat, de nedreptate, de tot ceea ce este spre raul lumii, spre nefericirea omului.

Biserica Ortodoxa, ca pastratoare credincioasa a invataturii Domnului nostru Iisus Hristos, nu a stat nicicand impotriva dorintei omului de a cunoaste si a stapani lumea. Ea nu a stavilit si nu impiedica inaintarea spre tot ceea ce ii este omului de folos. Dimpotriva, sprijinind neincetat silintele spre desavarsire in mijlocul credinciosilor ei, ii ajuta pe acestia sa

fie oameni de nadejde in societate si slujitori ai nazuintelor intregii omeniri spre zidirea unei lumi tot mai pline de fericire si multumire.

Crescand in sufletele credinciosilor virtuti ca: dragostea, blandetea, cumpatarea, barbatia, intelepciunea, dreptatea, pacea si buna intelegere, munca si respectul pentru roadele muncii obstesti, Biserica se straduieste sa inlature din viata credinciosilor pacatele, care duc la certuri, la vrajbe si la razboaie.

Propovaduind egalitatea intre toti oamenii din toata lumea, Biserica contribuie la infratirea dintre oameni si popoare, la inlaturarea apasarii si a exploatarii, la ridicarea demnitatii omului pe cea mai inalta treapta cu putinta.

Prin combaterea viciilor, prin indreptarea celor gresiti, prin indemnul la munca si cinste, Biserica Ortodoxa face din credinciosii ei slujitori convinsi ai binelui si ai pacii in lume.

SFATURILE EVANGHELICE

233. Ce sunt sfaturile evanghelice?

Pentru dobandirea mantuirii, orice crestin trebuie sa dea ascultare poruncilor despre care s-a vorbit pana acum. Nimeni nu se poate mantui daca nu tine seama de aceste porunci. Dar pentru cei ce tind spre o desavarsire morala deosebita si vor sa ajunga mai repede si mai sigur la mantuire, in Sfanta Evanghelie s-au randuit si alte cai, cunoscute in Biserica sub numele de sfaturi evanghelice.

Se numesc sfaturi, pentru ca, spre deosebire de porunci, care sunt cerute oricarui crestin fara deosebire, sfaturile evanghelice sunt lasate la voia si puterea fiecaruia. Ele nu sunt cerute tuturor, fiindca sunt mai greu de indeplinit. „Nu toti pricep cuvantul acesta, ci aceia carora este dat” (Matei 19, 11), spune Mantuitorul Hristos.

234. Cate si care sunt sfaturile evanghelice?

Sfaturile evanghelice sunt trei: saracia de buna voie, castitatea sau fecioria si supunerea fata de un conducator duhovnicesc.

Pentru indeplinirea acestor sfaturi evanghelice se leaga cu juramant cei ce imbratiseaza viata monahala.

235. Ce intelegem prin saracia de buna voie?

Bogatia este, de cele mai multe ori, o piedica in calea mantuirii. Pentru agonisirea, sporirea si pastrarea ei, omul este adesea impins la o multime de pacate: lacomie, furt, nedreptate, zgarcenie. Averea pricinuieste, apoi, multe griji si tulburari. In sfarsit, cand o are, omul aluneca repede spre o viata de imbuibare, petreceri si lene, intocmai ca bogatul din Evanghelie, caruia ii rodise tarina si care-si faurea numai planuri iubitoare de sine (Luca 12, 16-40).

Rari de tot sunt cei care stiu sa foloseasca averea pentru innobilarea sufletului lor si pentru ajutorarea aproapelui in nevoie. Si pentru ca cei mai multi nu izbutesc sa o stapaneasca si sa o foloseasca asa cum trebuie, Mantuitorul spune: „Mai lesne este a trece camila prin urechile acului, decat sa intre un bogat in imparatia lui Dumnezeu” (Matei 19, 24). De aceea Mantuitorul sfatuieste pe cei ce doresc sa ajunga mai repede si mai lesne la desavarsire sa se desparta de avere si sa traiasca in saracie. Aceasta a spus-o Mantuitorul tanarului bogat, care venise sa intrebe ce bine sa faca spre a avea viata de veci. Cand Mantuitorul i-a raspuns ca trebuie sa pazeasca poruncile Legii, acela a spus ca le-a pazit din tinerețe. Atunci Mantuitorul i-a zis: „Daca voiesti sa fii desavarsit, du-te, vinde averea ta, da-o saracilor si vei avea comoara in cer; dupa aceea vino si urmeaza-Mi” (Matei 19, 21). Din cuvintele Mantuitorului reiese limpede ca indeplinirea porunci-lor este de ajuns pentru mantuire, dar ca, prin saracia de buna voie, crestinul poate urca o treapta mai sus pe scara desavarsirii. Fara indoiala ca, fiind scutit de grijile si primejdiile morale la care duce bogatia, cel sarac de buna voie are mai mult ragaz si mijloace mai inlesnite pentru a se ingriji de curatirea si inaltarea sufletului sau.

Saracia de buna voie nu inseamna lene, ci inlaturarea lacomiei de avere. implinirea acestui sfat indulceste lupta pentru existenta si face ca multi oameni lipsiti sa capete mijloace de trai, primind din cele daruite de cei se leapada de avere.

236. Ce este castitatea sau fecioria?

Asa cum am vazut mai inainte, casatoria este randuita de insusi Dumnezeu, chiar la facerea lumii, pentru inmultirea si dainuirea neamu-lui omenesc, iar crestinismul a ridicat-o la treapta de sfanta Taina. Ea este, prin urmare, o randuiala fireasca si morala pentru orice om. Cu toate acestea, pentru cel ce-si alege viata de rugaciune, sau se aseaza in slujba raspandirii crestinismului, sau in slujba milosteniei obstesti, casatoria, cu grijile si greutatile ei, ar fi o piedica de care s-ar putea lipsi, spre a se putea inchina cu totul chemarii ce si-a ales. Dar nu oricine poate urma acest sfat. Vorbind de feciorie, Mantuitorul spune: „nu toti pricep

cuvantul acesta, ci aceia carora le este dat” (Matei 19,11). Iar Sfantul Apostol Pavel scrie corintenilor ca nu le porunceste, ci numai ii sfatuieste sa traiasca in feciorie (I Cor. 7, 6). Folosul moral al fecioriei il arata tot Sfantul Apostol Pavel, cand zice: „Eu vreau ca voi sa fiti fara de grija... Cel necasatorit se ingrijeste de cele ale Domnului, cum sa placa Domnului. Cel ce s-a casatorit se ingrijeste de cele ale lumii, cum sa placa femeii” (I Cor. 7, 32-33). La feciorie pentru toata viata se leaga cu juramant greu cei ce imbratiseaza viata monahala. Dar au fost si sunt si astazi crestini, care, desi traiesc in lume, isi pastreaza castitatea toata viata lor. Fecioria este tinuta de atat de putini, incat ea nu va putea fi niciodata o piedica serioasa pentru inmultirea omenirii, si cu atat mai putin un pericol pentru existenta ei.

237. Ce este supunerea fata de un conducator duhovnicesc?

Am vazut ca, pentru a scapa de robia patimilor si a capata libertatea si mantuirea, credinciosul trebuie sa-si supuna vointa sa legii morale. Dar vointa fiind din fire slaba si pentru a nu aluneca spre pacat, credinciosul dornic sa ajunga mai repede si mai sigur la desavarsire este indemnat sa renunte la vointa proprie si sa asculte fara sovaire de un indrumator duhovnicesc, care este in masura sa conduca sufletele, datorita experientei si inaintarii lui in viata morala.

Sfatul ascultarii este cuprins in cuvintele Mantuitorului: „Oricine voieste sa vina dupa Mine, sa se lepede de sine, sa-si ia crucea si sa-Mi urmeze Mie” (Marcu 8, 34). Ascultarea de un indrumator duhovnicesc nu este o injosire a demnitatii omenesti, precum socotesc unii, ci, dimpotriva, o adevarata inaltare, potrivit cuvintelor Mantuitorului: „Cel ce se smereste pe sine se va inalta” (Luca 18, 14).

FERICIRILE - PREDICA DE PE MUNTE

238. Ce sunt Fericirile?

Dupa randuiala Vechiului Testament, pentru a implini Legea, credinciosul trebuia sa asculte de cele 10 porunci.

Potrivit cuvintelor Mantuitorului: „Sa nu socotiti ca am venit sa stric Legea sau proorocii; n-am venit sa stric, ci sa implinesc” (Matei 5, 17), cele 10 porunci trebuie pazite si de crestini, intocmai.

Pe langa aceste zece porunci, Mantuitorul a mai dat crestinilor alte noua indemnuri, prin care se implineste Legea, in scopul desavarsirii morale. Pe acestea nu le-a dat in chip de opriri sau porunci, ci in chip de „fericiri”, fiindca ele se potrivesc deplin cu smerenia si blandetea Mantuitorului Hristos. Pe de alta parte, cele noua Fericiri sunt atat de potrivite cu nazuintele sufletului crestinului, incat, numai auzindu-le, suntem indemnati singuri sa le indeplinim. In acest inteles Sfantul Apostol Iacov numeste legea Noului Testament „Legea cea desavarsita a libertatii” (Iacov 1, 25).

Faptul ca Mantuitorul infatiseaza laolalta fericirea si desavarsirea arata ca acestea sunt strans legate. Intr-adevar, nimeni nu poate fi fericit fara a fi desavarsit, iar cel ce cucereste desavarsirea morala dobandeste prin aceasta si fericirea.

De aceea, in fiecare fericire trebuie sa deosebim mai intai invatatura sau indemnul si apoi fericirea sau fagaduinta rasplatirii.

Pe scurt, prin „Fericiri” se inteleg cele noua cai pe care crestinul trebuie sa mearga pentru a ajunge la fericirea vesnica, sau cele noua virtuti prin care putem dobandi fericirea.

239. Care este fericirea intai si ce inteles are?

„Fericiti cei saraci cu duhul, ca a lor este imparatia cerurilor” (Matei 5, 3). Prin aceste cuvinte, Mantuitorul ne invata ca prima virtute pe care trebuie sa ne-o insusim pentru a intra in imparatia cerurilor, adica pentru a dobandi fericirea, este „saracia cu duhul”. Dar ce inseamna „saracia cu duhul”?

Dupa cum talmaceste Sfantul Ioan Gura de Aur⁶⁴⁸ (Cuvantul XV la Matei, Migne, P. G., LVII, col. 224. Sfantul Chiril al Alexandriei, Comentar la ..., Migne, P. G., LXXII, col. 589; Zigaben, Comentar la Matei, Migne, P. G., CXXIX, col. 189), cuvintele «saraci cu duhul» inseamna «smeriti de buna voie», adica lipsiti de trufia mintii si de nemasurata iubire de sine, pacate prin care au cazut ingerii cei rai si primii oameni. Ele nu arata deci pe cei neintelepti, nestiutori sau simpli, ci pe cei ce se socotesc pe sine astfel. Crestinii care cunosc si urmeaza pe Hristos sunt „invatati de Dumnezeu” (I Tes. 4, 9) si „fii ai luminii... nu ai intunericului” (I Tes. 5, 5), intrucat au dobandit invatatura dumnezeiasca de la Biserica, prin harul Sfantului Duh (I Cor. 5 s.u.).

Saraci cu duhul sunt crestinii care, cugetand necontentit la desavarsirea dumnezeiasca, isi dau seama cat de departe sunt ei de ea; cei ce isi dezlipesc de buna voie inima de bunurile pamantesti, isi golesc mintea de cunostintele cele desarte si isi elibereaza sufletul de iubirea celor vremelnice, pentru ca, astfel saracita, mintea sa doreasca a fi umpluta cu bunurile ceresti, cu bogatia stiintei dumnezeiesti si cu iubirea celor vesnice. Acesti crestini, oricat ar fi

de virtuosi, nu se cred niciodata desavarsiti, ci ravnesc si se straduiesc fara incetare sa urce treapta cu treapta, cat mai sus, pe scara desavarsirii.

Patrunti de convingerea ca nu au nimic de la sine si ca nu pot infaptui nimic pentru mantuirea lor fara ajutorul si harul lui Dumnezeu si ca, atata vreme rat petrec in trup, sunt inca departe de fericirea vesnica, crestinii implora necontenit indurarea harului lui Dumnezeu.

Rasplata fagaduita celor smeriti este imparatia cerurilor, adica fericirea vesnica, pe care, prin credinta si nadejde, ei o gusta launtric inca pe pamant, dar deplin o vor avea numai in viata viitoare, prin partasia la fericirea vesnica.

Smerenia este deci prima virtute ce se cere crestinului. Fara ea, nimeni nu poate trai o viata cu adevarat crestina; fara ea, nimeni nu poate nici macar intra in aceasta viata crestina, pentru ca ii lipseste dorinta de a se lupta cu pacatele si de a dobandi virtutea. Fara smerenie, crestinul nu se afla in stare de a simti nevoia harului dumnezeiesc si prin aceasta se lipseste tocmai de ceea ce are neaparata trebuinta.

240. Care este fericirea a doua si ce inteles are?

„Fericiti cei ce plang, ca aceia se vor mangaia” (Matei 5, 4). Plansul, ca si rasul, poate avea diferite cauze. intelesul lui depinde deci de cauza din care porneste. Astfel este o mare deosebire intre plansul celui ce-i pare rau pentru vreun pacat savarsit si plansul unui hot, de necaz ca nu i-a reusit o incercare de furt, sau pentru ca a fost prins si pedepsit. De aceea, din aceasta fericire nu trebuie sa intelegem ca toti cei ce plang ar putea dobandi mangaierea. Aici este vorba numai de cei ce plang din pricina ca se intristeaza si le pare rau pentru pacatele savarsite⁶⁴⁹ (Sfantul Ioan Gura de Aur, Cuvantul XV la Matei, Migne, P. G., LVII, col. 225), cu care au mahnit pe Dumnezeu si pe aproapele lor, ca fiul pierdut, Zahau vamesul, sau talharul cel rastignit de-a dreapta Mantuitorului. Aceasta este intristarea despre care Sfantul Apostol Pavel scrie: „Intristarea, cea dupa Dumnezeu aduce pocainta spre mantuire, fara parere de rau; iar intristarea lumii aduce moarte” (II Cor. 7, 10). Despre aceasta intristare vorbeste si Sfantul Apostol Petru, aratand ca ea este pricinuita de feluritele ispite la care este supus cel credincios, spre lamurirea credintei lui si din care iese biruitor numai cel ce rabda pana la sfarsit (I Petru 1,6-7).

Mantuitorul fericeste nu numai pe cei ce-si plang pacatele proprii, dar si pe cei care-si frang inima si plang pentru pacatele semenilor lor, rugand pe Dumnezeu sa le dea cainta, adica pe cei rataciti sa-i intoarca la calea cea dreapta, iar pe cei ce traiesc fara randuiala sa-i faca sa-si indrepte viata. Mantuitorul S-a intristat si a plans pentru pacatele celor ce locuiau in

Ierusalim, Horazin, Betsaida si Capernaum, si care nu voiau sa se pocaiasca (Matei 11, 20-24; 23, 37, 38).

Darul lacrimilor aducatoare de bucurie 1-au avut, de asemenea, toti sfintii. Fagaduinta mangaierii este unita cu indemnul de a plange, pentru ca intristarea pentru pacate sa nu duca la deznadejde.

Celor ce plang din aceste pricini binecuvantate, Mantuitorul le fagaduieste mangaierea harica, adica, pentru viata de acum, iertarea greselilor, scaparea de chinuri si de pacate, iar pentru viata viitoare, imparatia cerurilor, adica bucuria⁶⁵⁰ (Sfantul Ioan Gura de Aur, Cuvantul XV la Matei, Migne, P. G., LXVII, col. 225; Teofilact, Comentar la Matei, Migne, P. G., CXXIII, col. 188; Zigaben, Comentar la Matei, Migne, P. G., CXXIX, col. 192).

Despre aceasta rasplata vorbeste Sfantul Evanghelist Ioan in Apocalipsa, cand infatiseaza rasplata celor ce au ramas credinciosi si statornici in necazul cel mare si pe care „Mielul, Cel ce sta in mijlocul tronului, ii va paste pe ei si-i va duce la izvoarele apelor vietii si Dumnezeu va sterge orice lacrima din ochii lor” (Apoc. 7, 14-17).

241. Care este a treia fericire si ce inteles are?

„Fericiti cei blanzi, ca aceia vor mosteni pamantul” (Matei 5, 5). Blandetea este cel dintai rod al bunatatii si iubirii aproapelui. Ea este o stare cumpanita si linistita a sufletului, insotita cu silinta de a nu supara pe nimeni si a nu se supara de nimic. Cel bland nu murmura niciodata impotriva lui Dumnezeu, nici a oamenilor, urmand indemnul Sfantului Apostol Pavel: „Vorba voastra sa fie totdeauna placuta, cu sare dreasa, ca sa stiti cum trebuie sa raspundeti fiecaruia” (Col. 4, 6). Omul bland da cuvenita cinste si ascultare mai-marilor sai: nu batjocoreste, nu graieste de rau si nu osandeste pe semenii sai, ci se arata pe sine totdeauna smerit. Iar cand se intampla ceva potrivit dorintelor lui, nu se lasa prada maniei si, mai presus de toate, nu se razbuna pentru jigniri. Cea mai inalta treapta a blandetii este iubirea fata de cei ce ne prilejuiesc neazuri si suparari si care se arata prin iertare si impacare (Matei 5, 23-24). Culmea blandetii sta deci in purtarea pe care ne-o porunceste Mantuitorul, prin cuvintele: „Binecuvantati pe cei ce va blesteama, faceti bine celor ce va urasc si rugati-va pentru cei ce va vatama si va prigonesc” (Matei 5, 44).

Singura manie ingaduita si folositoare este aceea indreptata impotriva pacatelor si a patimilor si mai ales impotriva diavolului ispititor, in care nu a ramas nimic bun.

242. Ce a fagaduit Dumnezeu celor blanzi?

Dumnezeu a fagaduit celor blanzi ca vor mosteni pamantul. intr-adevar, este firesc ca aceia care se poarta cu blandete sa fie scutiti de multe suparari, necazuri si tulburari pe care le pricinuieste lipsa acestei virtuti, sa capete chiar iubirea celor din jur, o buna inraurire asupra semenilor si, in orice caz, sa stinga mania si ura indreptata impotriva lor. Rasplata ii vine celui bland chiar din practicarea blandetii. Fiind impacat cu Dumnezeu, cu semenii si cu sine, omul bland se bucura de o stare de liniste si siguranta deplina. Astfel trebuie intelese cuvintele Mantuitorului: „Invatati-va de la Mine, ca sunt bland si smerit cu inima si veti gasi odihna sufletelor voastre” (Matei 11, 29).

Rasplata deplina, insa, va fi data celor blanzi in viata viitoare.

243. Care este a patra fericire si ce inteles are?

„Fericiti cei ce flamanzesc si insetoseaza de dreptate, ca aceia se vor satura” (Matei 5, 6).

Cuvantul «dreptate» are aici intelesul din Vechiul Testament, insemnand «cucerenie», ca la Sfantul Ioan Gura de Aur,⁶⁵¹ (Cuvantul XV la Matei, Migne, P. G., LVII, col. 227) «virtutea in general», ca la Sfantul Chiril al Alexandriei⁶⁵² (Comentar la Luca, Migne, P. G., LXXII, col. 592), «toata virtutea» cum spunea Zigaben⁶⁵³ (Comentar la Matei, Migne, P. G., CXXIX, col. 196); cu alte cuvinte plinirea poruncilor lui Dumnezeu, adica sfintenia, dreapta credinta si dreapta purtare. Cei flamanzi si insetati de dreptate sunt deci toti cei ce doresc cu ardoare sa infaptuiasca si sa se infaptuiasca binele. Aceasta dorinta este tot atat de fireasca si continua ca si foamea si setea trupeasca. Au dat dovada de aceasta puternica dorinta indeosebi sfintii si martirii care pentru Hristos au parasit familie, avere, voie proprie si s-au nevoit cu trairea unei vieti de inalta spiritualitate. Saturarea fagaduita trebuie inteleasa ca o implinire a nazuintelor prin cucerirea desavarsirii, prin realizarea sfinteniei in viata aceasta, in parte, iar in cea viitoare pe deplin. Aceasta va fi potrivit fagaduintei Mantuitorului, Care zice: „Si oricine a lasat case, sau frati, sau surori sau tata, sau mama, sau femeie, sau copii, sau tarine pentru numele Meu, inmultit va lua inapoi si va mosteni viata vesnica” (Matei 19, 29).

„A fi flaman si insetat de dreptate” mai insemna si a dori si a ne stradui din toate puterile pentru infaptuirea dreptatii ca virtute sociala, atat pentru noi, cat si pentru semenii nostri. Iar cand, din pricina smereniei, saraciei, neindemanarii noastre sau a puterii parasului, suntem nedreptatiti in aceasta viata, sa nu ne descurajam, ci sa avem nadejde tare ca vom primi dreptatea noastra, daca nu chiar in viata aceasta, ca femeia staruitoare din parabola

judicatorului nedrept (Luca 18, 2-7), desigur in viata viitoare. Simtul dreptatii este atat de inradacinat in fiinta omului, incat cu drept cuvant este asemanat cu nevoia trupeasca de hrana si apa, fara de care omul nu poate trai. In Vechiul Testament, au fost flamanzi si insetati de dreptate dreptul Iov, regii David si Solomon si, indeosebi, proorocii. Astfel, David se plange, in psalmul 73, ca pe pamant cei rai nu sunt pedepsiti, iar dreptii nu primesc incununarea virtutii. Iar proorocul Ieremia se revolta impotriva calcatorilor de lege (12, 1, 4). Impotriva asupritorilor si a judecatorilor nedrepti, Isaia striga: „... Nu mai faceti rau inaintea ochilor mei. Incetati odata! Invatati sa faceti binele, cautati dreptatea, ajutati pe cel apasat, faceti dreptate orfanului, ajutati pe vaduva” (1, 16-17). Crestinii nedreptatiti au privilegiul de a astepta, dupa fagaduinta Domnului, „ceruri noi si pamant nou, in care locuieste dreptatea” (II Petru 3, 13). Avand aceasta nadejde, ei indura mai usor suferintele legate de foamea si setea lor dupa dreptate, care, in toata plinatatea ei, nu se va potoli decat in imparatia cereasca.

244. Care este a cincea fericire si ce inteles are?

„Fericiti cei milostivi, ca aceia se vor milui” (Matei 5, 7).

Milostenia sau indurarea crestina izvoraste din iubirea de Dumnezeu si de aproapele si se arata prin ajutorarea materiala si morala a semenilor nostri aflati in nevoie. Mantuitorul, Care este modelul desavarsit al milosteniei (Matei 11, 32; Marcu 8, 2), ne-a aratat ca la judecata de apoi faptele indurarii trupesti si sufletesti sunt acelea care ne vor deschide portile fericirii vesnice (Matei 25, 34-40). Dar, «chipurile de a milui - cum spune Sfantul Ioan Gura de Aur - sunt felurite si porunca aceasta este intinsa»⁶⁵⁴ (Cuvantul XV la Matei, Migne, P. G., LVII, col. 227).

245. Care sunt faptele milosteniei trupesti?

Faptele milosteniei trupesti sunt in numar de sapte, si anume:

1) Hranirea celui flamand, care, din pricina saraciei si neputintei, nu se poate hrani prin munca proprie.

2) Adaparea celui insetat, care, din lipsa sau slabiciune, nu-si poate alina setea;

3) Imbracarea celui gol, adica a celui care, din cauza lipsei, nu are haine pentru acoperirea trupului;

4) Cercetarea celor in necazuri si nevoi, pentru ajutorarea lor;

5) Cercetarea celor bolnavi. Aceasta porunca se implineste mai intai prin cuvintele mangaietore si compatimitoare; al doilea, sfatuindu-i sa sufero cu rabdare nenorocirea, fara

cartire, ci cu binecuvantare, si facandu-i sa inteleaga ca suferinta este ingaduita spre incercare, intarire si ispasire; al treilea, indemnandu-i si ajutandu-i sa se spovedasca si sa se impartaseasca si sa primeasca Taina Sfantului Maslu; al patrulea, invatandu-i sa nu cada in credinta desarta a celor ce voiesc sa-si castige sanatatea cu farmece si felurite inselaciuni diavolesti, ci sa-si puna increderea si nadejdea numai in mila lui Dumnezeu si in leacurile sfatuite de medici. Iar cand acesti bolnavi sunt lipsiti sau fara ajutorare, sa-i ajutam cu tot ce au nevoie: bani, medicamente, priveghere si altele.

6) Gazduirea calatorilor, mai ales a bolnavilor si a celor lipsiti de mijloace materiale, facand aceasta cu bucurie;

7) Ingroparea saracilor si a celor pe care nu are cine sa-i ingroape, daruind cele trebuitoare pentru inmormantarea lor crestineasca.

Daca moare o ruda sau un prieten, aceasta datorie se implineste prin petrecerea mortului pana la groapa, cu rugaciuni si acte de milostenie pentru sufletul raposatului si cuvinte de mangaiere pentru cei ramasi in viata.

Neindeplinirea acestor fapte fata de semeni inchide portile fericirii ceresti si aduce osanda vesnica (Matei 25, 41-46).

246. Care sunt faptele milosteniei sufletesti?

Faptele milosteniei sau indurarii sufletesti sunt tot in numar de sapte, si anume:

1) Intoarcerea celor rataciti la calea adevarului si a celor pacatosi la calea virtutii, dar cu duhul blandetii si al intelepciunii, spre a-i feri atat de pacatul deznadejdii cat si de cel al prea marii increderi in indurarea lui Dumnezeu.

Insemnatatea acestei fapte o arata Sfantul Apostol Iacov, cand zice: „Fratii mei, daca vreunul va rataci de la adevar si-l va intoarce cineva, sa stie ca cel ce a intors pe pacatos de la ratacirea caii lui isi va mantui sufletul din moarte si va acoperi multime de pacate” (Iacov 5, 19-20).

2) invatarea celor nestiutori si nepriceputi (Fapte 8, 31; Tit 2, 4-7);

3) Sfatuirea celor ce au trebuinta de sfat (I Tes. 5, 11-15). Trebuinta de sfat bun si dat la vreme au cei cu o viata pacatoasa, cei in nevoie si stramtorare, sau cei a caror viata si cinste sunt in primejdie.

4) Rugaciunea catre Dumnezeu pentru aproapele nostru (Iacov 5, 16; Filip. 1, 19; Col. 4, 3).

5) Mangaierea celor intristati (I Tes. 5,14), din pricina bolilor, a pacatelor sau a nenorocirilor de tot felul;

6) Nerazbunarea pentru raul facut de altii, ci rasplatirea raului cu binele (Matei 5, 44-48; Rom. 12, 19-21);

7) Iertarea greselilor savarsite de altii fata de noi insine, nu numai o data, ci „de saptezeci de ori cate sapte”, cum spune Mantuitorul (Matei 18, 22).

247. Cum trebuie savarsite aceste fapte ale milosteniei?

Spre a fi mai bine placute lui Dumnezeu, faptele milosteniei trebuie, mai intai, sa fie izvorate din iubire sincera fata de Dumnezeu si de aproapele. Femeia vaduva care a daruit la templu doi banuti, singurii pe care-i mai avea, trece mult inaintea bogatilor care puneau sume mari in cutia templului, dar numai de ochii lumii (Marcu 12, 42-44). Darul facut aproapelui, cuvintele de mangaiere si impacare care ies dintr-o inima lipsita de iubire, nu pot avea o buna inraurire, precum spune aceasta, minunat, Sfantul Apostol Pavel: „De as grai in limbile oamenilor si ale ingerilor, iar dragoste nu am, facutu-m-am arama sunatoare si chimval rasunator... Si de as imparti toata avutia mea si de as da trupul meu ca sa fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi foloseste” (I Cor. 13, 1, 3).

In al doilea rand, faptele milosteniei nu trebuie facute din interes, spre a fi vazute si rasplatite de oameni (Matei 6, 2-4).

In al treilea rand, ele trebuie facute oricarui om aflat in nevoie, fara nici o deosebire (Luca 10, 36-37).

In al patrulea rand, trebuie sa daruim aproapelui nostru ajutorul de care are adevarata nevoie, potrivit ajutorul dupa trebuintele lui. Asa, de pilda, nu vom da unui lenes de mancare, caci, cum porunceste Sfantul Apostol Pavel: „daca cineva nu vrea sa lucreze, acela nici sa nu manance” (II Tes. 3,10). Totusi si fata de cei lenesi avem datorii de milostenie, dar cautand sa patrundem in acea latura a sufletului lor care sa-i vindece de lene.

248. Ce rasplata fagaduieste Dumnezeu celor milostivi?

Dumnezeu ii va milui, adica le va ierta pacatele, la judecata de apoi, caci, precum spune Sfantul Apostol Iacov: „Judecata este fara mila pentru cel care n-a facut mila. Si mila biruieste in fata judecatii” (Iacov 2, 13); sau, cum zice Sfantul Apostol Petru: „dragostea acopera multime de pacate” (Petru 4, 8).

Ca virtutea milosteniei este cat se poate de pretuita, se vede lamurit din cuvintele Mantuitorului despre judecata de apoi, in care milostenia este aceea pentru care vom fi mai ales rasplatiti (Matei 25, 32-46).

249. Care este a sasea fericire si ce inteles are?

„Fericiti cei curati cu inima, ca aceia vor vedea pe Dumnezeu” (Matei 5, 8). Mantuitorul aseamana inima omului cu ochiul. Precum ochiul sanatos si curat poate vedea limpede (Matei 6, 22), tot asa numai cel cu inima curata, neacoperita de ceata pacatului, poate vedea pe Dumnezeu.

Cei curati cu inima sunt mai intai cei nevinovati si lipsiti de viclesug, ca Natanael (Ioan 1, 47) si ca pruncii (Matei 18, 3-4); apoi cei care, prin nevointe si rugaciuni neintrerupte, izbutesc sa-si smulga radacinile pacatului, adica sa-si goleasca inima de poftele si gandurile rele, de iubirea celor pamantesti, si sa o umple cu dorul dupa lumina dumnezeiasca si desavarsire. Acestia ajung sa-L vada pe Dumnezeu chiar din aceasta viata, aflandu-L pretutindeni, si mai ales in fapturile Sale, precum este Scris: „Cele nevazute ale Lui se vad de la facerea lumii, intelegandu-se din fapaturi, adica vesnica Lui putere si dumnezeire, asa ca ei sa fie fara, cuvânt de aparare” (Rom. 1, 20). Pe unii ca acestia, Biserica ii numeste «vazatori de Dumnezeu». Dar vederea lui Dumnezeu in aceasta viata este nedeplina, precum zice Sfantul Apostol Pavel: „vedem acum ca prin oglinda, in ghicitura, iar atunci, fata catre fata” (I Cor. 13, 12). De curatenia inimii este strans legata virtutea castitatii. De aceea, Sfantul Ioan Gura de Aur crede ca prin curatenia inimii trebuie sa intelegem lipsa oricarui pacat in genere si indeosebi a pacatului desfrinarii⁶⁵⁵ (Sfantul Ioan Gura de Aur, Cuvantul XV la Matei, Migne, P. G., LVII, col. 227; Vezi si: Teofilact, Comentar la Matei, P. G., CXXIII, col. 188). Iar castitatea se pastreaza prin cumpatare si post: „Luati seama la voi insiva - ne porunceste Mantuitorul - sa nu se ingreuieze inimile voastre de mancare si de bautura si de grijiile vietii, si ziua aceea sa vina peste voi fara de veste, ca o cursa...Privegheati, dar, in toata vremea, rugandu-va ca sa va intariti sa scapati de toate acestea care au sa vina si sa Stati inaintea Fiului Omului” (Luca 21, 34-36).

Pentru curatenia inimii s-au invrednicit dreptul Simeon si proorocita Ana sa vada pe Hristos, Fiul lui Dumnezeu (Luca 2, 25 s.u.). Curatenia inimii este conditia cea mai insemnata pe care o cere Mantuitorul la indeplinirea oricarei fapte. Prin aceasta El arata insemnatatea partii launtrice a faptei, adica a intentiei, a gandului care-i sta la temelie, lucru de care nu se tinea destul seama in Vechiul Testament. Mantuitorul face din aceasta schimbare a adancului sufletului omenesc lucrul cel mai ales prin care morala crestina intrece si desavarseste morala Vechiului Testament. In Vechiul Testament se oprea, de pilda, omorul; dar in Noul Testament se cauta a se inlatura si izvorul lui, adica mania din inima omului, caci asa cum spune Mantuitorul: „Din inima ies: ganduri rele, ucideri, adultere, desfranari, furtisaguri, marturii mincinoase, hule” (Matei 15, 19). Poftele si gandurile rele

sunt semintele din care cresc pacatele si care, deci, trebuie inlaturate. Cu privire la aceasta, Mantuitorul spune: „Ati auzit ca s-a zis celor de demult: sa nu ucizi; iar cine va ucide vrednic va fi de osanda. Eu insa va spun voua ca oricine se manie pe fratele sau vrednic va fi de osanda” (Matei 5, 21-22).

Curatenia inimii este astfel cea mai inalta treapta a desavarsirii, a sfinteniei. De aceea ea va fi rasplatita cu cea mai mare fericire, care este privirea lui Dumnezeu.

250. Care este a saptea fericire si ce inteles are?

„Fericiti facatorii de pace, ca aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema” (Matei 5, 9). Pacea intemeiata pe adevar, dreptate si dragoste este cel mai mare bun social pentru oameni si popoare. Ea usureaza ridicarea conditiilor de viata ale fiecarui om si inalta popoarele, aducandu-le propasire si fericire.

Profetii Vechiului Testament au descris imparatia mesianica a lui Hristos ca pe o imparatie a pacii si a dreptatii, iar ingerii au cantat in noaptea Nasterii Domnului: „Slava intru cei de sus lui Dumnezeu si pe pamant pace, intre oameni bunavoire” (Luca 2, 14). Aceasta pace intre oameni si popoare, dupa care nazuieste orice societate, izvoraste, dupa invatatura crestina, din pacea omului cu Dumnezeu si din pacea cu sine insusi, de care se bucura numai cei ce savarsesc binele. Despre aceasta pace deplina vorbeste Mantuitorul cand spune Ucenicilor Sai: „Pace va las voua, pacea Mea o dau voua” (Ioan 14, 27). Facatori de pace sunt deci, dupa invatatura sfintei noastre Biserici, in primul rand cei ce savarsesc Domnului, zilnic, jertfa cea fara de Sange, rugaciuni si posturi pentru ca peste toti oamenii sa se reverse „pacea lui Dumnezeu, care covarseste orice minte” (Filip. 4, 7). Facatoare de pace, solie a pacii si in fratirii este in primul rand Biserica, deoarece ea propovaduieste totdeauna pacea, care izvoraste din iubirea de Dumnezeu si de aproapele. Facatori de pace sunt de asemenea toti cei care nu numai ca iarta pe cei care cauta invrajbire, dar prin mijlociri intelepte si potrivite si prin pilda vietii lor inlatura neintelegerile si certurile dintre oameni si ii impaca, facandu-i din vrajmasi, prieteni. Facatori de pace sunt socotiti apoi si cei ce stabilesc armonie intre vointa trupului lor si vointa sufletului⁶⁵⁶ (Zigaben, Comentar la Matei, Migne, P. G., CXXIX, col. 196), aducand acea impacare a omului cu sine insusi.

Facatori de pace sunt, in sfarsit, toti cei care prin sfaturile, stradaniile si faptele lor impiedica razboaiele intre oameni.

Facatorii de pace indeplinesc o lucrare asemanatoare celei savarsite de Fiul lui Dumnezeu, Care a venit in lume sa impace pe omul pacatos cu Dumnezeu. De aceea,

Dumnezeu le făgăduiește numele haric de „fii ai lui Dumnezeu”, însoțit, firește, de fericirea vrednică de acest nume.

Porunca de a face pace se adresează tuturor, precum citim în epistola către evrei: „Căutați pacea cu toți și sfîntenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul” (Evr. 12, 14).

251. Care este a opta fericire și ce înțeles are?

„Fericiti cei prigoniți pentru dreptate, ca a lor este împărăția cerurilor” (Matei 5, 10). Așa cum am văzut și la fericirea a patra, cuvântul „dreptate” are și aici înțelesul de dreaptă credință și dreaptă purtare, viață neprihanită, sfîntenie, în care bineînțeles este cuprinsă și virtutea socială a dreptății⁶⁵⁷ (Sfântul Ioan Gura de Aur, Cuvântul XV la Matei, Migne, P. G., LVII, col. 228).

Vechiul Testament ne vorbește de mulți drepti care au fost prigoniți din pricina luptei lor împotriva păcatelor lumii în care ei trăiau și pentru îndreptarea acesteia spre o viață morală.

Luptând pentru dreptate, au fost prigoniți proorocii. Tot din pricina aceasta a fost răstignit Mântuitorul Hristos. El a proorocit Ucenicilor Săi că vor fi prigoniți, ca și El: „Dacă va uraste pe voi lumea, să știți că pe Mine mai înainte decît pe voi M-a urât. Dacă ați fi din lume, lumea ar iubi ce este al său; dar pentru că nu sunteți din lume, ci Eu v-am ales pe voi din lume, de aceea lumea va uraste” (Ioan 15, 18-19). Cei prigoniți pentru dreptate vor avea parte de împărăția cerurilor, așa cum a făgăduit Mântuitorul. Căci se cuvine ca lucrătorii împreună cu El la zidirea unei lumi noi să fie acolo unde este și El: „Părinte - S-a rugat Mântuitorul - voiesc ca unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine și aceia pe care Mi i-ai dat, ca să vadă slava Mea” (Ioan 17, 24).

252. Care este fericirea cea nouă și ce înțeles are?

„Fericiti veți fi cînd va vor ocări și va vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mintind din pricina Mea. Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri, că așa au prigunit pe proorocii cei dinaintea de voi” (Matei 5, 11-12). Prin aceste cuvinte, Mântuitorul fericeste pe cei care vor avea de suferit defaimări, prigoane și chiar moarte, din pricina credinței în El și a răspîndirii Evangheliei creștine în lume. Pentru credința în Dumnezeu și pentru nădejdea venirii lui Mesia au suferit prigoane proorocii Vechiului Testament. De pildă, Proorocul Ilie a fost prigunit de Ahab și Izabela, fiindcă i-a muștrat că se închinau la idolul Baal (III Regi 18); Proorocul Isaia a fost tăiat cu

fierastraul, din porunca regelui idololatri Manase; Proorocul Ieremia a fost izgonit din tara, pentru ca a muștrat pe cei nedrepti. Aceleasi suferinte au indurat multi altii pentru credinta lor cea dreapta (Matei 23, 35; Evr. 11, 32-40).

De aceea, Mantuitorul Iisus Hristos a indemnat pe Ucenicii Sai: „Nu va temeti de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot sa-l ucidă; temeti-va mai curand de acela care poate si trupul si sufletul sa le piarda in gheena. Au nu se vand doua vrabii pentru un ban? Si nici una dintre ele nu va cadea pe pamant fara stirea Tatalui vostru. La voi insa si perii capului, toti, sunt numarati. Asadar nu va temeti; voi sunteti cu mult mai de pret decat pasarile” (Matei 10, 28-31).

Urmatori Mantuitorului, apostolii si martirii au dobandit cununa muceniciei, jertfindu-si viata pentru raspandirea credintei crestine. Calendarul crestin cinste amintirea a mii si mii de martiri care si-au dat viata de buna voie si chiar cu bucurie pentru Hristos. De aceea si ziua mortii lor a fost totdeauna pomenita de Biserica, nu ca zi de durere si de infrangere, ci, dimpotriva, ca zi de bucurie si de biruinta.

Pentru aceasta, crestinii sunt indemnati sa se bucure de orice incercare a credintei, ca Sfantul Apostol Petru, care spune: „... intrucat sunteti partasi la suferintele lui Hristos, bucurati-va, pentru ca si la aratarea slavei Lui sa va bucurati cu bucurie mare. De sunteti ocarati pentru numele lui Hristos, fericiti sunteti, caci Duhul slavei si al lui Dumnezeu Se odihnește peste voi” (I Petru 4, 13-14).

Dupa ce am staruit asupra fiecareia dintre cele noua Fericiri si am lamurit intelesul lor, sa vedem si legatura dintre ele:

Intre virtutile celor noua Fericiri este o stransa legatura. Sfintii Parinti socotesc cele noua Fericiri ca pe o scara a desavarsirii. Iata in cateva cuvinte cum se leaga una de alta: Prima hotarare de a intra pe drumul mantuirii o ia credinciosul numai dupa ce cunoaste saracia duhovniceasca, prin smerenie. Aceasta cunoastere produce o dispozitie de tristete, care, din pricina slabiciunii si a pacatelor, da nastere caintei, plansului. Cel ce-si plange greselile isi poate pastra lesne blandetea, pentru ca supararea vine numai de la parerea ca esti mai bun decat altii.

Mai departe, credinciosii plini de cainta si blanzi nazuiesc sa introduca binele si in afara, si astfel ei devin flamanzi si insetosati de dreptate. Ei cer binele mai intai de la ei insisi, devenind milostivi.

Cei milostivi inlatura din inima lor iubirea de sine, „pofta trupului, pofta ochilor si trufia vietii” (I Ioan 2, 16), realizand curatia inimii, adica scoaterea raului din inima. Cel cu inima curata este un purtator al pacii, pretutindeni. Impotriva unor astfel de ravnitori

pentru o viață îmbunătățită se ridică pizma și răutatea multora. Ne mai impacându-se cu felul de viață al celor cu care trăiau altădată laolaltă, cei doritori de o viață mai bună se despart de ei, din care pricină aceștia îi prigonesc. Când râvna pentru Dumnezeu sporește și bună înraurire se întinde, crește împotriva lor și ura celor răi, care îi supun prigoanelor arătate de Mantuitorul în ultima fericire.

253. Este nevoie să mergem întotdeauna de la o fericire la alta, numai în ordinea arătată?

Nu toate virtuțile din Fericiri sunt legate unele de altele în așa fel încât să nu poată fi îndeplinite una fără cealaltă. Așa, de pildă, milostenia și mărturisirea credinței trebuie săvârșite în orice prilej nimerit din viață.

254. Ce alte condiții trebuie îndeplinite pentru însușirea virtuților din cele nouă Fericiri?

Prima condiție este ca cineva să-și însușească judecata duhovnicească, ceea ce este tot una cu înțelepciunea, pe care o aflăm în cartile Sfinților Părinți, în scrierile duhovnicești și în sfaturile părinților duhovnicești. Creștinii sunt datori să se conducă după înțelepciunea Evangheliei.

A doua condiție este fatarnicia. Fatarnicul, gândindu-se numai la răsplata și negândindu-se la dobândirea virtuții, nu folosește nimic. El nu poate fi fericit niciodată. A treia și ultima condiție este nădejdea statornică în Dumnezeu, prin care creștinul se întărește în lupta împotriva grijilor pământești. Având nădejde nestramutată în Dumnezeu - Care, după învățătura Bisericii noastre, este izvorul binelui și al sfinteniei - credinciosul pasește din virtute în virtute, străduindu-se să se arate folositor atât pentru sine, cât și pentru obștea din care face parte. El nădăjduiește în triumful binelui asupra răului, în triumful vieții asupra morții și în triumful păcii asupra războiului, cunoscând că Domnul și Mantuitorul nostru Iisus Hristos a venit în lume pentru ca lumea „viața să aibă și din belșug să aibă” (Ioan 10, 10).

SFARSIT SI LUI DUMNEZEU LAUDA !